STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XVIII.

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1920

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1920: 7-12.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19202

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band XVIII.

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1920

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STOCKHOLM 1920
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
200102

INNEHÅLL

Häft. 7—8.

Arbetsmarknaden under juni månad 1920 . 683
Sociala frågor vid 1920 års riksdag . . . 685
Arbetstidskommitténs förslag till lag om arbetarsemester 691
Löneförhållanden vid statens järnvägsbyggnadsarbeten år 1919 696
Löneförhållanden vid vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten år 1919 700
Arbets- och löneförhållanden vid A.-B. svenska tobaksmonopolet under år 1919 707
Svenska arbetsgivareföreningens lönestatistiska årsbok 1918 711
De ideella föreningarna i Sverige år 1917 och deras ekonomiska förhållanden . . 718
De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1919 723
Författningar rörande sociala frågor . . . 726

Kortare meddelanden:

Arbetstiden å svenska fartyg 727
Lagstiftning för hembiträden i Österrike . . . 727
Österrikiskt lagförslag rörande arbetets frihet . 728
Arbetsmarknaden i England under maj 1920 . 728
Arbetsmarknaden i Tyskland under maj 1920 . 728
Arbetslösheten i Danmark under år 1919 . . . 729
Arbetslöshetsförsäkringen i Danmark 1918—1919 730
Åtgärder mot bostadsbristen i Schweiz 730
Nytt betänkande från kolonisationskommittén . 731
Aktiebolaget Stockholmssystemets verksamhet under år 1919 732
Förslag till reglering av invandringen i Förenta staterna 732
Förslag om folkpensionering i Belgien 734
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete 735
Understödsverksamheten för arbetslösa. Maj 1920 736
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 1 april och 1 maj 1920 737
Sveriges offentliga arbetsförmedling. Juni 1920 740
Livsmedelspriser och levnadskostnader under andra kvartalet 1920 748

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket 760
Livsmedelspriser i Sverige. Sammandrag för 1910—juni 1920 762
Livsmedelspriser å olika orter i riket. Andra kvartalet 1920 764
Kreaturspriser i Stockholm, Malmö o. Göteborg Sammandrag för 1909—juni 1920 770
Kreaturspriser samt tillförsel och konsumtion å vissa orter i riket. Andra kvartalet 1920 . . 778
Fiskpriser i Stockholm och Göteborg. April 1919—juni 1920 780
Medelpris å 49 orter, juni 1920 782

Häft. 9.

Arbetsmarknaden unde juli månad 1920 . 783
Arbetstillgången under andra kvartalet 1920 enligt uppgifter från industriidkare m. fl. 785
Det nordiska samarbetet rörande socialstatistiken 790
Hyresstegringslagen år 1920 795
Statsunderstöd till främjande av bostadsproduktionen 809
Förslag till lag om hemindustriellt arbete 818
Statens förlikningsmäns verksamhet år 1918 826
Kooperativa förbundets verksamhet under år 1919 827
Författningar rörande sociala frågor . . . 832

Kortare meddelanden:

Nya socialstatistiska undersökningar 832
De sociala ärendenas beredning i Italien . . . 832
Nytt ministerium för sociala ärenden i Frankrike 833
Nya tyska författningar rörande hemarbete . . 833
Arbetsförmedlingen av sjömän under andra kvartalet 1920 833
Arbetsmarknaden i England under juni 1920 . 834
Arbetsmarknaden i Tyskland under juni 1920 . 834
Yrkesinspektionens medverkan till vinnande av bränslebesparing vid ångpanneanläggningar 835
Levnadskostnadernas stegring i England . . . 836
Livsmedelsprisernas och levnadskostnadernas stegring i Förenta staterna 836
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 1 juni 1920 838
Yrkesinspektionens verksamhet under april —juni 1920 840
Socialstyrelsens handläggning av arbetstidsärenden. Andra kvartalet 1920 843
Sveriges offentliga arbetsförmedling. Juli 1920 844
Livsmedelspriser och levnadskostnader. Juli 1920 852
Gruppering av orter (kommuner) i riket efter levnadskostnadernas storlek . . . 857

Häft. 10.

Arbetsmarknaden under augusti månad 1920 887
Sjömanskonferensen i Genua 889
Internationella bostads- och stadsplanekongressen i London den 3—11 juni 1920 894
Arbetsinställelser i Sverige år 1918 . . . 896
Nykterhetskommitténs förslag om rusdrycksförbud 902
Fylleriförseelserna och deras orsaker under andra kvartalet 1920 905
Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn 914
Den norska lagstiftningen om arbetarutskott 917
Meddelanden från socialattachéerna:

England.

14. Regeringsförslag om inrättande av ett departement för gruvdriften 923
15. Utkast till framtida organisation av järnvägsväsendet 926
16. Förslag till ombildning av styrelsen för engelska fackföreningskongressen 929
17. Ändringar i lagen om sjuk- och invaliditetsförsäkring 930
18. Förslag om obligatorisk olycksfallsförsäkring 932
19. Lagen om reglering av hyror och inteckningsräntor 934

Författningar rörande sociala frågor . . . 937

Kortare meddelanden:

Vinstandelssystemet inom det brittiska näringslivet 937
Arbetsmarknaden i England under juli 1920 . 938
Arbetsmarknaden i Tyskland under juli 1920 . 938
Arbetslöshetsunderstöd för fiskare i Danmark 938
Bostadskommissionen av 1918 i Danmark . . 939
Bostadshyrorna i Danmark 1916—1919 940
Bostadsransonering i Norge 940
Statsunderstöd till bostadsproduktionen i Finland 941
Hyreslagstiftning i Sydafrika 941
Levnadskostnadernas stegring i Danmark och Norge 942
Livsmedelskostnadernas stegring i Frankrike . 944
Den nya danska olycksfallsförsäkringslagen . . 944
Arbetsinställelser i Nordamerikas förenta stater 1916—1919 945
Utvandringen från Sverige under andra kvartalet år 1920 946

Arbetsrådets beslut 948

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 1 juli 1920 958

Sveriges offentliga arbetsförmedling. Augusti 1920 960

Livsmedelspriser och levnadskostnader. Augusti 1920 968

Häft. 11.

Arbetsmarknaden under september månad 1920 973
Plan för 1920 års allmänna bostadsräkning 975
Statsbeslag å cement för byggnadsändamål 977
Arbetslönerna i Stockholm och landsorten år 1919 984
Olycksfall inom sjömansyrket år 1919 . . 988
Arealinventeringen och husdjursräkningen den 1 juni 1919 (forts.) 995
Byggnadsstudier i Nordamerikas förenta stater 1000
Författningar rörande sociala frågor . . . 1020

Kortare meddelanden:

Internationella arbetsbyråns publikationsverksamhet 1020
Norskt lagförslag om förtroendemän inom fiskeriyrket 1021
Engelskt lagförslag om kvinno- och barnarbete 1022
Arbetslönerna i Danmark under första kvartalet 1920 1023
Arbetsmarknaden i England under augusti 1920 1023
Arbetsmarknaden i Tyskland under augusti 1920 1023
Arbetslöshetsförsäkringen i Norge år 1919 . . 1024
Det industriella arbetets återupptagande i Belgien 1024
Socialstyrelsens handläggning av arbetstidsärenden under tredje kvartalet 1920 1026
Arbetstidslagstiftningen i Belgien 1026
Undantag från arbetstidslagens tillämpning i Frankrike 1027
Begränsning av arbetstiden för lantarbetare i Frankrike 1027
Preliminär uppskattning av hyresstegringen 1914—1920 1027
Utredning om bostadsransonering i Sverige . . 1028
Fiskets avkastning i Sverige år 1918 1028
Utredning om vanförevården 1029
Arbetsinställelser i Australien 1913–1919 . . 1030
Den nya belgiska folkpensioneringslagen . . . 1030

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete 1031

Arbetsrådets beslut 1032

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 1 augusti 1920 1034

Sveriges offentliga arbetsförmedling. September 1920 1036

Levnadskostnader under tredje kvartalet 1920 1042

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket 1050
Livsmedelspriser i Sverige. Sammandrag för 1913—september 1920 . . . 1052
Livsmedelspriser å olika orter i riket. Tredje kvartalet 1920 1054
Fiskpriser i Stockholm och Göteborg. Juli 1919–september 1920 1064
Kreaturspriser samt tillförsel och konsumtion å vissa orter i riket. Tredje kvartalet 1920 1066
Kreaturspriser i Stockholm, Malmö och Göteborg. Sammandrag för 1913–september 1920 1068

Arbetsmarknaden under oktober månad 1920 1069
Arbetstillgången under tredje kvartalet 1920 enligt uppgifter från industriidkare m. fl. 1071
Anslag till arbetslöshetens bekämpande under åren 1921 och 1922 1077
Ny kungörelse angående arbetslöshetsunderstöd 1081
Det nordiska samarbetet rörande socialstatistiken 1085
Nytt förslag till lag om sjukförsäkring . 1092
Utredning om socialförsäkringens organisationsformer 1102
Hyresnämndernas verksamhet under år 1919 1106
Kooperativ verksamhet i Sverige 1914—1916 1135
Kollektivavtal i Sverige år 1919 1144
Författningar rörande sociala frågor . . . 1154
Kortare meddelanden:
Institut för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning 1154
Det nya departementet för gruvdriften i England 1155
De sociala ärendenas beredning i Schweiz . . 1155
Skogshärbärgesinspektionen under andra och tredje kvartalen 1920 1156
Arbetsförmedlingen av sjömän under tredje kvartalet 1920 1157
Arbetsmarknaden i England under september 1920 1158
Arbetsmarknaden i Tyskland under september 1920 1158
Levnadskostnadernas stegring i Finland . . . 1159
Levnadskostnadernas stegring i England . . . 1160
Levnadskostnadernas stegring i Förenta staterna 1161
Revision av brännvinstillverkningsförordningen 1161
Utredning om förbud mot starkare maltdrycker 1162
Industridomstolen i Kansas 1163
Ny utredning om folkpensionering i Norge . . 1164
Pensionsförsäkringen i Österrike 1164
Arbetsrådets beslut 1165
Sveriges offentliga arbetsförmedling. Oktober 1920 1172
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 1 september 1920 1179
Livsmedelspriser och levnadskostnader. Oktober 1920 1179

Arbetsmarknaden under juni månad 1920.

Arbetsmarknadens läge under juni månad har enligt från arbetsförmedlingsanstalterna ingångna rapporter i flertalet landsdelar ytterligare förbättrats sedan föregående månad och kan, om man bortser från verkningarna av byggnadskonflikten, betecknas såsom mycket gynnsamt. Inom jordbruket uppkom på vissa håll åtminstone tillfällig brist på arbetsfolk, medan industrien i allmänhet företedde jämvikt mellan tillgång och efterfrågan med undantag dock för kvinnliga arbetare, varpå tillgången alltjämt var synnerligen knapp i förhållande till behovet.

Den särskilt i jämförelse med motsvarande månad föregående år goda arbetstillgång, som utmärkte jordbruket i alla delar av landet, gällde under månadens senare del i främsta rummet höskördens inbärgning, med vilken arbetare från städerna i en del fall sysselsatts. Tillgången på betfolk var i Skåne på många håll otillräcklig, varför arbetskraft måste anskaffas från angränsande län, särskilt Blekinge. Också från andra landsdelar rapporteras, att arbetare endast med svårighet kunnat erhållas för rotfruktsskötseln; gallringen har i stor utsträckning utförts av skolbarn. Även å sökande till fasta tjänster har tillgången visat sig otillräcklig.

Inom industrien har omsättningen av arbetskraft varit mindre livlig. Av de särskilda yrkesgrenarna hava järn- och metallindustrierna uppvisat den starkaste efterfrågan, och denna har huvudsakligen gällt yrkesskickliga arbetare. Från Göteborg uppgives, att bostadsbristen lagt hinder i vägen för den erforderliga rekryteringen av facklärda. De arbetslösa stenhuggeriarbetarna hava anvisats tillfälliga arbeten av olika slag, bl. a. inom jordbruket.

Byggnadsverksamheten låg nere på grund av den alltjämt rådande lockouten. I de större städerna hava en stor del av de i konflikten indragna skaffat sig annat arbete. Målarna hava i allmänhet trots byggnadslockouten haft jämn arbetstillgång.

Inom transportverksamheten var arbetstillgången för sjömän normal i Stockholm och mycket god i Göteborg. För stuveriarbetarna fanns i likhet med föregående månad god sysselsättning.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna utgjorde under månaden 92. Motsvarande siffror för föregående år framgå av efterföljande sammanställning:

		Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Jord- och skogsbruk	1913	97	84	83	66	72	71	77	87	75	77	96	92
	1914	62	77	71	59	71	68	82	95	96	94	116	130
	1915	100	92	90	80	85	81	95	105	87	75	84	84
	1916	73	68	74	58	55	57	50	70	58	67	66	66
	1917	57	59	64	58	50	46	35	49	47	69	73	79
	1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
	1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
	1920	*95*	*85*	*77*	*64*	*71*	*63*	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrenar	1913	170	151	119	108	106	122	116	101	94	108	141	122
	1914	147	144	119	101	98	112	103	156	130	145	217	189
	1915	225	209	165	150	126	147	144	130	119	127	165	119
	1916	160	145	121	101	93	100	96	99	89	102	126	107
	1917	128	150	140	132	110	111	132	119	107	117	133	112
	1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
	1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
	1920	*133*	*121*	*96*	*86*	*88*	*101*	—	—	—	—	—	—
Samtliga näringsgrenar	1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
	1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
	1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
	1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
	1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
	1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
	1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
	1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
	1920	*125*	*112*	*91*	*80*	*84*	*92*	—	—	—	—	—	—

Enligt vad tablån utvisar, var relativa tillgången å arbetskraft inom jordbruket mindre, men inom övriga näringsgrenar större än föregående månad. I förhållande till föregående i tabellen redovisade år äro relationstalen jämförelsevis låga.

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1911	—	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4
1912	8·5	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7
1913	8·4	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4
1914	7·5	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3
1915	15·0	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5
1916	7·7	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2
1917	5·4	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4
1918	5·8	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4
1919	7·3	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8
1920	*7·2*	*7·6*	*7·5*	*4·5*	*3·5*	—	—	—	—	—	—	—

Den sista tidpunkt, för vilken statistik härom föreligger, är, efter vad av tablån framgår, den 1 maj 1920. Arbetslöshetssiffran var då, som synes, avsevärt lägre än vid motsvarande tidpunkt något föregående år.

Sociala frågor vid 1920 års riksdag.

Arbetarlagstiftning.

Förbud mot tillverkning av fosforstickor. Sedan den svenska delegationen av den nordiska kommissionen för det internationella socialpolitiska samarbetet hos Kungl. Maj:t hemställt om åtgärders vidtagande för Sveriges biträdande av Bernkonventionen den 26 september 1916 angående förbud mot användande av vit (gul) fosfor inom industrien, beslöt riksdagen i överensstämmelse med av Kungl. Maj:t framlagt förslag, att i förordningen den 30 mars 1900 angående förbud mot försäljning inom riket av tändstickor, i vilkas tändmassa vanlig (vit eller gul) fosfor ingår, skall införas förbud jämväl mot tillverkning och införsel av dylika tändstickor.[1]

Medling i arbetstvister. De av riksdagen antagna nya lagarna om medling i arbetstvister hava utförligt återgivits i ett föregående häfte av Sociala Meddelanden (sid. 472).

Arbetstidens begränsning. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag beslöt riksdagen att till lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och annan rörelse foga en bestämmelse om eftergift från lagens tillämpning beträffande skeppsfournerarverksamhet och för tillgodoseende av annat dylikt trängande behov.

Av ett flertal motionärer väckta förslag om dels upphävande eller suspension av och dels ändringar i lagen om arbetstidens begränsning avslogos samtliga, varemot riksdagen i enlighet med vederbörande utskotts förslag beslöt avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran att, i samband med den förestående prövningen av Sveriges anslutning till den vid Washingtonkonferensen antagna konventionen, utredning måtte företagas rörande eventuellt påkallade ändringar i lagen.

Förslaget om upphävande eller suspension av lagen om arbetstiden å svenska fartyg, vilket framförts i andra kammaren av hr Lindman m fl., avslogs likaledes.

Arbetslöshetsfrågan. Efter framställning av arbetslöshetskommissionen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för arbetslöshetens bekämpande på tilläggsstat för år 1920 anvisa 8 milj. kr. samt på extra stat för år 1921 2 milj. kr. Nämnda anslag nedsattes av riksdagen till 3 milj. resp. 1 milj. kr.

Riksdagens beslut angående understöd av statsmedel till förutvarande tobaksarbetare har refererats i föregående häfte av Sociala Meddelanden (sid. 624).

I överensstämmelse med av hrr Hage och Vennerström i andra kammaren väckt motion beslöt riksdagen att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om åtgärder till motarbetande av oregelbunden arbetstillgång med därav följande arbetsbrist. Vederbörande utskott uttalade därjämte, att frågan om ett permanent ordnande av arbetstillgången borde ställas i förbindelse med frågan om arbetslöshetsförsäkring, varför ifrågavarande utredning borde verkställas av socialförsäkringskommittén.

Olycksfallsförsäkringslagen. I anledning av motion i andra kammaren av hr Anderson i Knapasjö beslöt riksdagen sådan ändring av 2 § i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, att lagens bestämmelser skola äga tillämpning jämväl på arbetsgivares hemmavarande barn eller adoptivbarn.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 32.

Förslag om riksförsäkringsanstaltens övertagande av all olycksfallsförsäkring enligt lagen väcktes i likhet med föregående år av hr Ljunggren i första kammaren och hr Eriksson i Grängesberg i andra kammaren, men avstyrktes av utskottet, som hänvisade till dels Kungl. Maj:ts uppdrag till socialförsäkringskommittén att taga under övervägande ett av riksförsäkringsanstalten framlagt förslag i ämnet, dels riksdagens anhållan om utredning rörande åstadkommandet av en enhetlig organisation av socialförsäkringens olika grenar (se nedan).

Legostadgan. Genom trenne särskilda i andra kammaren väckta motioner framfördes ånyo frågan om legostadgans upphävande. I överensstämmelse med andra lagutskottets förslag beslöt riksdagen dels upphäva 5 § andra stycket samt 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17 och 49 §§ i legostadgan för husbönder och tjänstehjon av den 23 november 1833, dels anhålla, att Kungl. Maj:t snarast måtte för riksdagen framlägga förslag om avskaffande av legostadgan samt till en densamma ersättande lagstiftning.

Pensions- och sjukförsäkring.

Pensionsförsäkringen. I huvudsaklig anslutning till av Kungl. Maj:t framlagda propositioner har riksdagen beslutat följande ändringar i pensionsförsäkringslagen:

(4 §:) Till grund för påförande av tilläggspensionsavgifter skall läggas taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt. Den inkomstgräns, under vilken befrielse från tilläggsavgift åtnjutes, har höjts från 500 till 600 kronor.

(5 §:) Folkskollärare och deras hustrur undantagas ej längre från avgiftsplikt.

Efter av Kungl. Maj:t avlåten proposition, grundad på av pensionsstyrelsen verkställd utredning, har riksdagen beslutat sådan ändring av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen, att personer, som hitintills haft reducerade belopp av pensionstillägg och understöd, tillerkännas i lagen angivna normalbelopp från och med 1921 års början, samt anslagit härför erforderliga medel.

Frågan om understöd åt vissa kategorier hjälpbehövande änkor framfördes i andra kammaren i tvenne särskilda motioner. I likhet med föregående år anhöll hr Olsson i Mora m. fl. om utredning angående beredande åt behövande änkor av understöd av allmänna medel utan fattigvårds verkan för underhåll och uppfostran av deras barn. Herr Bergström i Bäckland föreslog avlåtande av en skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande genom lån av hjälp åt behövande jordbrukaränkor att behålla jordbruken. Därjämte motionerade hr Hallén i andra kammaren om utredning angående åvägabringande av dels en sådan social hjälpverksamhet, som i Danmark närmast regleras av lagen om kommunala hjälpkassor och av änkelagen, och dels statligt understöd åt de frivilligt arbetande hjälporganisationerna. Av dessa motioner vann den förstnämnda andra kammarens bifall, men föll i första kammaren; de båda andra motionerna avslogos av bägge kamrarna.

Sjukkasseväsendet. På Kungl. Maj:ts förslag beviljade riksdagen ett extra statsbidrag å 1 500 000 kr. för år 1920 åt sjukkassor, som registrerats enligt lagen om sjukkassor den 4 juli 1910. I samband härmed beslöt riksdagen efter motioner av hrr Modig m. fl. i första och Hamrin m. fl. i andra kammaren att det årligen till varje sjukkassemedlem utgående statsbidraget från och med år 1921 skall fördubblas. Motionärernas förslag om ändring av bestämmelserna för statsbidrag till sjukhjälp m. m. avslogs av riksdagen.

För understödjande av sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd, anslog riksdagen ett extra statsbidrag å 110 000 kr. att fördelas på de grunder och med de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

Förslag till sjukförsäkringslag. Sedan socialförsäkringskommittén den 14 oktober 1919 framlagt betänkande och förslag till lag om allmän sjukförsäkring (Soc. Medd.

1920, sid. 32), hade Kungl. Maj:t, som avsett att redan för 1920 års riksdag framlägga proposition i ämnet, på extra stat för år 1921 beräknat ett anslag om 900 000 kr. för vidtagande av vissa förberedande åtgärder för genomförandet av allmän sjukförsäkring. På grund av från olika håll mot kommittéförslaget framställda erinringar och yrkanden, vilka föranlett vidtagande av ytterligare utredning och överarbetning av förslaget, beslöt Kungl. Maj:t att till ett följande år uppskjuta den tillämnade propositionen.

Socialförsäkringens organisation. I anledning av likalydande motioner av hrr Wohlin m. fl. i första och Olsson i Kullenbergstorp i andra kammaren beslöt riksdagen hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vad mån en enhetlig organisation av den svenska socialförsäkringens olika grenar kan och bör genomföras i syfte att åstadkomma förenkling av förvaltningen och nedbringande av kostnaderna för denna.

Äktenskapslagstiftning.

Giftermålsbalken. Det av lagberedningen under samverkan med norska och danska delegerade utarbetade förslaget till lag om makars rättsförhållanden, sammanfört med den av 1915 års riksdag antagna lagen om äktenskaps ingående och upplösning, framlades för riksdagen i en av Kungl. Maj:t avlåten proposition till ny giftermålsbalk. Riksdagen biföll detta förslag med en del ändringar, av vilka de viktigaste gällde dels makes rätt att förplikta den andre för gäld för sina särskilda behov, dels bestämmanderätten över barnens personliga angelägenheter. Förstnämnda rätt, vilken i propositionen tillerkändes endast hustrun och av vederbörande utskott föreslogs utsträckt även till mannen, har av riksdagen frånkänts bägge makarna. Beträffande den senare frågan hade utskottet biträtt en av Kungl. Maj:t föreslagen bestämmelse, varigenom domstol skulle kunna på ansökan av make överlåta bestämmanderätten härutinnan åt endera av makarna. Denna bestämmelse avslogs av riksdagen.

Äktenskapsbildningens främjande. I tvenne likalydande motioner hade hrr von Koch och Petrén i första och hr Pettersson i Södertälje i andra kammaren föreslagit skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag rörande statens medverkan till äktenskapsbildningens främjande. Båda kamrarnas utskott tillstyrkte förslaget, vilket emellertid föll i andra kammaren.

Uppfostringsfrågor.

Studielån. I enlighet med Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning beslöt riksdagen inrättandet av en särskild fond för räntefria studielån åt begåvade men fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter, vilken fond skall förvaltas av statskontoret. Såsom kapitalökning för denna fond för år 1921 har anvisats ett reservationsanslag av 200 000 kr. I fonden skola jämväl ingå de i riksstaten för åren 1919 och 1920 uppförda anslagen för samma ändamål.

Uppfostran åt vanartade barn. I anslutning till en inom andra kammaren av hr Hallin väckt motion har riksdagen beslutat sådan ändring av 27 § 3 mom. i lagen den 13 juni 1902 angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn, att av de ordinarie ledamöterna samt suppleanterna minst en skall vara kvinna.

Socialhygien.

Sjukvården i Norrland. Frågan om åtgärder för avhjälpande av läkarbristen i de norrländska länen framfördes i första kammaren av hr Bergqvist m. fl. i tvenne sär-

skilda motioner. I den ena föreslogs skrivelse till Kungl. Maj:t rörande utredning av nämnda fråga, i den andra hemställdes, att ett särskilt anslag måtte ställas till medicinalstyrelsens förfogande för beredande av sådana löneförmåner åt läkare i de mest vanlottade distrikten, att kompetenta krafter kunna förvärvas dit. Bägge motionerna biföllos av riksdagen, den senare mot statsutskottets avstyrkande.

Likaledes bifölls en av hr Rosén i första kammaren väckt motion om riksdagsskrivelse med begäran om utredning rörande åtgärder för beredande av nödig sjukvård åt befolkningen i övre Norrlands fjällbygder.

Rasbiologiskt institut. I enlighet med likalydande motioner av hrr Petrén m. fl. i första och Björck m. fl. i andra kammaren beslöt riksdagen hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande upprättandet av ett svenskt rasbiologiskt institut.

Nykterhetslagstiftning.

Alkoholistvård. Då den i samband med antagandet av lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister vid Venngarn uppförda alkoholistanstalten som en följd av kristidens restriktionslagstiftning endast i mindre utsträckning behövde tagas i anspråk, medan samtidigt uppfostringsanstalten för minderåriga förbrytare vid Bona på grund av den ökade ungdomsbrottsligheten blivit överbelagd, fattade 1918 års riksdag beslut om Venngarnsanstaltens provisoriska användande som uppfostringsanstalt. Samtidigt beslöt riksdagen, att den då av föreningen Floda kolonier innehavda alkoholistanstalten vid Salbohed skulle provisoriskt öppnas till statsanstalt för alkoholister. Sedan 1919 års riksdag bestämt, att Venngarn definitivt skulle användas såsom allmän uppfostringsanstalt, igångsattes en utredning rörande anordnande av ny statsanstalt för alkoholister. På grundval av denna utredning föreslog Kungl. Maj:t riksdagen, att Ventholms kungsgård upplätes till en ny statens alkoholistanstalt samt anhöll om härför erforderliga medel. Till Kungl. Maj:ts förslag anslöt sig hr Schotte i motion i första kammaren. Med avslag härå hemställde statsutskottet under hänvisning till dels att statens tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö numera icke kommer att äga fångvårdsanstalts karaktär, dels att antalet omhändertagna tvångsarbetare avsevärt minskats, om upprättandet av en kompletterande anstalt vid Svartsjö, dit de mera svårhanterliga alkoholisterna kunde remitteras från Salbohed. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan för anordnande av en ny statens vårdanstalt för alkoholister vid Svartsjö bevilja ett anslag av 25 000 kr. för år 1920 och 50 000 kr. för år 1921.

Tillverkning av rusdrycker. I huvudsaklig anslutning till Kungl. Maj:ts förslag beslöt riksdagen vissa ändringar av §§ 30, 31 mom. 1, 39 och 42 i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin, varigenom straffen för lönnbränning avsevärt skärpas. På grund av ett reservationsvis framfört förslag, vilket biträddes av andra kammaren och efter sammanjämkning blev riksdagens beslut, skall den omständigheten, att olaga brännvinstillverkning skett för eget behov, ej anses såsom förmildrande.

För bekämpande av olaga brännvinstillverkning beviljade riksdagen slutligen i anledning av motioner av hrr Ekman m. fl. i första och Sävström m. fl. i andra kammaren ett anslag å 100 000 kr., vilket i främsta rummet skall användas till förstärkning av polis- och åklagarmyndigheterna i de orter, där lönnbränning i stor utsträckning förekommer.

Försäljning av rusdrycker. Frågan om avgörande genom kommunal omröstning av ärenden rörande rusdryckshandeln framfördes i likhet med föregående år å riksdagens nykterhetsgrupps vägnar av hrr Carl Ekman m. fl. i första och Moberger m. fl. i andra kammaren, denna gång såsom skrivelseförslag, vilket ock av riksdagen bifölls.

I anledning av motion av hrr von Koch och Petrén i första kammaren beslöt riksdagen skrivelse till Kungl. Maj:t rörande utredning om skärpning av straffbestämmelserna för olaglig försäljning av rusdrycker. Likaledes begärdes utredning om revision av gällande lagbestämmelser emot fylleri och dryckenskap.

Övriga i kamrarna väckta förslag om ändringar av gällande bestämmelser om försäljning av rusdrycker föranledde i intet fall till någon riksdagens åtgärd.

Sålunda föll, i likhet med föregående bägge år på första kammarens motstånd, frågan om inskränkning av antalet rusdrycksförsäljningsbolag i varje län, vilken framförts av hr Thulin i första kammaren.

Första kammaren motsatte sig likaledes ett av hrr Björkman m. fl. i första och Igel i andra kammaren väckt förslag om nedbringande av den maximikvantitet spritdrycker, som får utminuteras per kalendermånad, till två liter.

Frågan om jämkning av förbudet mot utskänkning å teatrar m. m., varom hr Nilsson i Malmö motionerat i första kammaren, strandade liksom förra året på andra kammarens motstånd.

En av hr Carlsson i Solberga i andra kammaren väckt motion om rätt att från utminuteringsbolag försända spritdrycker även utanför område, där bolaget har utminuteringsrätt tillstyrktes av bevillningsutskottet, men avslogs i bägge kamrarna.

I likalydande motioner hade hrr Björkman m. fl. i första och Olsson i Mora i andra kammaren föreslagit, att vid ansökan om inköpsrätt hos annat utminuteringsbolag än hemortsbolaget de av hemortsbolaget föreskrivna inskränkningarna skulle gälla; förslaget avslogs emellertid av bägge kamrarna.

Ett genom motioner i bägge kamrarna väckt förslag om verkställande av en statistisk undersökning angående innehav av motbok förföll likaledes.

Tillverkning och försäljning av maltdrycker. Å riksdagens nykterhetsgrupps vägnar motionerade hrr Carl Ekman m. fl. i första och Sävström m. fl. i andra kammaren om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om förbud mot försäljning av maltdrycker med mer än 3·6 volymprocent alkohol. Detta förslag bifölls av riksdagen. Däremot avslogs motionärernas förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att provisoriskt utfärda förbud mot tillverkning och import av dylika maltdrycker.

I anledning av likalydande motioner av hrr Björkman och Norling i första och Karlsson i Surte i andra kammaren beslöt riksdagen stadga förbud mot förtäring av rusdrycker m. m. å utskänkningsställen, där utskänkning av pilsnerdricka idkas utan samband med utskänkning av rusdrycker.

Jord- och egnahemsfrågor.

Lagstiftningen mot arrendestegring, skogsskövling och fastighetsöverlåtelser. Den vid 1918 års riksdag genomförda och föregående år prolongerade lagstiftningen mot oskälig arrendestegring samt mot skogsskövling har erhållit förnyad giltighet för ännu ett år, den senare lagen med en mindre revision.

Däremot har lagstiftningen om inskränkning i rätten att överlåta fast egendom avvecklats genom särskilda av riksdagen antagna bestämmelser.

Förlängning av arrendeavtal. På grundval av ett av jordkommissionen utarbetat förslag framlade Kungl. Maj:t proposition till lag om förlängning av vissa arrendeavtal. Den föreslagna lagen, vilken åsyftade tvångsförlängning intill 1925 av alla befintliga arrenden under 25 hektars inägojord, avsåg att utgöra en förberedande åtgärd i avvaktan på att frågorna om en utsträckt social arrendelagstiftning samt om tvångsinlösen av jord för jordbruksändamål hunnit utredas. Andra lagutskottet tillstyrkte förslaget, vilket emellertid avslogs av riksdagen.

Egnahemsväsendet. De föregående år antagna allmänna bestämmelserna för statens egnahemslånerörelse ändrades på Kungl. Maj:ts förslag därhän, att maximivärdena för obebyggda jordbrukslägenheter höjdes till 15 000 kr., för bebyggda jordbrukslägenheter till 12 000 kr. och för bostadslägenheter till 10 000 kr.

I samband härmed beslöt riksdagen, på grund av likalydande motioner av hrr Johansson i Kälkebo i första och Ryberg i andra kammaren, att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t om bildande av en särskild odlingslånefond för sådana egnahemslåntagare, vilkas jordbruk förutsätta avsevärda nyodlingar.

Vid föregående års riksdag framlades en proposition om revision av lagen den 28 juni 1918 angående rätt att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område, vilken emellertid föll på första kammarens motstånd. Väsentligen samma förslag framlades av Kungl. Maj:t ånyo för årets riksdag, vilken antog detsamma.

Bostadsfrågan.

Riksdagens beslut angående *hyresstegringslagen*, *statsunderstöd åt bostadsproduktionen* samt om upptagande av särskild *hyresvärdestegringsskatt* kommer att bliva föremål för utförligare redogörelse i ett följande häfte av Sociala Meddelanden.

Till utförande av tekniskt-vetenskapliga undersökningar på byggnadsområdet genom ingenjörsvetenskapsakademien beviljade riksdagen 50 000 kronor för år 1920 och 75 000 kronor för år 1921.

Levnadskostnader.

Prisregleringsåtgärder. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag fastställdes anslaget för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor (dyrtidsanslaget) av riksdagen till 4 miljoner kronor för år 1920 och 2 miljoner kronor för år 1921.

Maximipris-, prisocker- och förfoganderättslagarna ha med en del mindre jämkningar erhållit förlängd giltighet för ett år.

I anledning av likalydande motioner av hrr Wohlin m. fl. i första och Olsson i Kullenbergstorp m. fl. i andra kammaren beslöt riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande truster och monopolistiska sammanslutningar inom näringslivet samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Arbetstidskommitténs förslag till lag om arbetarsemester.

Bland de frågor, som den i februari 1918 tillsatta arbetstidskommitténs uppdrag angavs avse, var även den om statligt reglerad arbetarsemester. Resultatet av kommitténs arbete med denna fråga föreligger nu i ett förslag till lag om arbetarsemester, varmed förstås en arbetaren tillkommande sammanhängande ledighet med bibehållande (helt eller delvis) av avlöning.

Av den av kommittén verkställda undersökningen framgår, att semesterförmånen redan utan lagstiftning så småningom vunnit en vidsträckt tillämpning i vårt land. Beträffande året 1905 verkställde kommerskollegium en undersökning rörande arbetstidens längd inom industri och hantverk, vari de första någorlunda säkra uppgifterna om förekomsten av arbetarsemester meddelas. För ifrågavarande år befunnos 8 958 arbetare eller 2·6 % av hela det av undersökningen berörda arbetarantalet åtnjuta semester. Enligt en av Centralförbundet för socialt arbete utförd undersökning åtnjöts år 1914 semester av omkring 20 000 arbetare, anställda hos enskilda arbetsgivare, och av omkring 2 300 arbetare i kommunal verksamhet. Arbetstidskommittén har slutligen låtit verkställa en utredning rörande förekomsten av semester år 1917, varav framgår, att 69 462 arbetare eller 15·8 % av arbetarantalet inom de verksamhetsområden, som undersökningen berörde, nämnda år kommo i åtnjutande av semester.[1]

Relativt mest tillämpades enligt ifrågavarande utredning semester inom boktryckeriindustrien, där 88·8 % av arbetarna tillerkändes sagda förmån. Även inom flera grenar av livsmedelsindustrien redovisades semester i stor omfattning. Det största antalet arbetare med semester år 1917, eller 15 957, redovisades för den mekaniska verkstadsindustrien, men uppgick procenttalet där ej till mera än 24·5. Av en undersökning rörande vid mitten av år 1919 gällande kollektivavtal framgår, att hela det antal arbetare, som vid nämnda tidpunkt genom avtal voro tillförsäkrade semester, utgjorde över 130 000, motsvarande omkr. 43·0 % av hela antalet arbetare, vilkas arbetsförhållanden regleras genom dylika avtal. Medräknas endast de arbetargrupper, som kommitténs arbetsstatistiska undersökning för år 1917 omfattade, uppgår antalet arbetare med i kollektivavtal fastställd semester till ungefär 111 800

[1] Undersökningen omfattade 13 346 arbetsställen med tillhopa 438 838 arbetare. I undersökningen medtogos icke jordbruk med därtill hörande binäringar, för så vitt de ej varit att anse som självständiga industriella företag, skogsbruk (avverkning och kolning), handel och varulager, post, telegraf, telefon, järnvägs- och spårvägstrafik (med undantag av dessa företags verkstäder eller anläggningsarbeten), ej heller hotell- och restaurangrörelse, rak- och frisersalonger samt badinrättningar. I avseende på flottning ha uti kommitténs undersökning endast inbegripits sorteringsställen, men icke den egentliga bäck- och älvflottningen.

eller 39·1 % av samtliga de arbetare, som inom ifrågavarande grupper berörts av kollektivavtal. Vid årsskiftet 1919/1920 torde antalet semesterberättigade arbetare kunna beräknas till minst 165 000.[1]

Semesterns längd har varierat avsevärt inom olika industrigrenar, men i de flesta fall utgjort 6 arbetsdagar. I vissa fall — och särskilt i kommunala avtal — har semestertidens längd gjorts beroende av arbetarnas längre eller kortare anställningstid vid resp. företag.

I gällande kollektivavtalsbestämmelser rörande semester föreskrives vanligen som villkor för densamma viss anställningstid, växlande mellan 3 månader och 3 år, varunder arbetaren oavbrutet skall hava innehaft sin plats.

I regel synes semester hava beviljats med bibehållande av full avlöning. I vissa fall utbetalas dock — åtminstone till dess en viss anställningstid fullgjorts — endast en viss del, vanligen hälften av den ordinarie lönen; i andra är bestämt ett visst penningbelopp, som skall utbetalas för semestertiden, i åter andra är en viss dagavlöning fastställd att utgå till arbetarna för varje söckendag, semestern varar.

I några fall betonas genom särskilda föreskrifter arbetarens skyldighet att använda sin semester till arbetsvila. I en del avtal stadgas t. o. m. ett uttryckligt förbud för arbetaren att förvandla sin semester i kontant ersättning.

Kommittén förklarar sig anse, att det varit mest ändamålsenligt om arbetarsemestern kunnat helt genomföras medelst frivilliga avtal. I betraktande av att en tillfredsställande lösning av semesterfrågan på dylikt sätt synes vara omöjlig att vinna, bl. a. med hänsyn till det betydande antalet oorganiserade arbetare, har emellertid kommittén funnit sig föranlåten att utarbeta det förslag till lag om arbetarsemester, som här återgives.

Förslag till lag om arbetarsemester.

1 §.

Denna lag äger tillämpning

1) å varje rörelse, industriell eller icke, vari i regel flera än fyra arbetare användas till arbete för arbetsgivares räkning, så ock, ändå att arbetarantalet är mindre, å dylik rörelse, där den bedrives i sådan stad eller köping eller sådant municipalsamhälle, vars mantalsskrivna folkmängd överstiger 1 500;

2) å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, vari i regel flera än fyra arbetare användas till arbete för arbetsgivares räkning.

Från lagens tillämpning undantagas dock

a) arbete, som utföres i arbetarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande,

---

[1] Enligt en artikel i Social-Demokraten d. 18 juni 1920 (n:r 139), baserad på uppgifter, som tidningen erhållit från fackförbunden, skulle antalet semesterberättigade arbetare vid denna senare tidpunkt kunna beräknas uppgå till omkr. 220 000.

b) arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj,
c) arbete, som till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider,
d) arbete, som bedrives av staten,
e) arbete, som är att hänföra till hälso- eller sjukvård,
f) skeppstjänst, som omförmäles i lagen om arbetstiden å svenska fartyg, ävensom fiske,
g) skogsarbete, kolning därunder inbegripen, samt flottning utom vid skiljeställe,
h) jordbruk jämte sådana därtill hörande binäringar, vilka icke bedrivas såsom självständiga företag, ävensom trädgårdsskötsel och djurskötsel, ändå att arbetet bedrives utan samband med jordbruk,
i) arbete, som åligger trafikpersonal vid järnväg, som är upplåten för allmän trafik,
j) arbete, som åligger biträde i handelsbod, rakstuga, frisersalong eller badinrättning, samt
k) sådant arbete i hotell-, restaurang- eller kaférörelse, som är att hänföra till allmänhetens direkta betjänande.

2 §.

Såsom arbetare skall vid tillämpning av denna lag ej räknas
verkmästare eller annan befattningshavare i överordnad ställning,
ritare, bokhållare eller därmed jämställd person,
vaktmästare eller annat underordnat kontorsbiträde.

3 §.

På begäran av domstol eller den, vars rätt därav beröres, åligger det arbetsrådet att avgöra, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå denna lag äger tillämpning, eller huruvida viss arbetstagare är att enligt lagen räkna såsom arbetare.

Är mål, som handlägges vid domstol, beroende av fråga, varom i första stycket förmäles, skall domstolen hänskjuta frågan till arbetsrådet, när part sådant äskar eller domstolen finner det nödigt; och må slutligt utslag av domstolen ej meddelas, förrän arbetsrådets beslut kommit domstolen tillhanda.

I annan fråga rörande lagens tillämpning, än som i första stycket avses, har arbetsrådet att på begäran av domstol eller den, vars rätt av frågan beröres, avgiva utlåtande.

4 §.

Har arbetare utan avbrott varit anställd hos samma arbetsgivare eller företag från och med den 16 september nästföregående år och användes han sedan minst en månad till arbete, varå denna lag äger tillämpning, åligger det arbetsgivaren att å tid mellan den 15 maj och den 16 därpå följande september bereda arbetaren sammanhängande ledighet (semester) under minst åtta dygn.

Om tiden för semester, som beredes enligt denna paragraf, skall arbetsgivaren i god tid dessförinnan och senast en vecka före dess början meddela vederbörande arbetare underrättelse genom anslag på lämpligt ställe eller på annat för arbetarens underrättande ändamålsenligt sätt.

Arbetare, som uppsagt sin anställning, skall icke vara berättigad till semester.

5 §.

Arbetare, som erhåller semester och enligt 4 § är berättigad därtill, skall, där ej annorlunda är avtalat, äga att för semestern av sin arbetsgivare bekomma avlöning

med ett belopp, motsvarande minst arbetarens arbetsförtjänst för en vecka, beräknad efter den tidlön, vartill arbetaren vid tiden för semesterns början är berättigad. Kan semesteravlöningen ej på dylikt sätt tillförlitligt bestämmas, skall arbetsförtjänsten beräknas efter den tidlön, som i orten är gängse för sådant arbete, vartill arbetaren användes.

Har arbetsgivare, på sätt i 4 § andra stycket föreskrives, för arbetare angivit viss semesteravlöning, och har ej arbetaren före semesterns början påkallat ändring av avlöningens belopp, skall så anses, som avtal träffats därom.

6 §.

Upphör för arbetare, som är berättigad till semester men icke under året kommit i åtnjutande därav, till följd av uppsägning från arbetsgivarens sida anställning å tid mellan den 15 maj och den 16 därpå följande september eller förflyttas han å sådan tid till arbete, varå lagen icke äger tillämpning, vare arbetsgivaren pliktig att till arbetaren utgiva semesteravlöning, som om arbetaren vid tiden för anställningens upphörande eller förflyttningen erhållit semester. Arbetaren kan dock i intet fall ånyo under samma år förvärva rätt till semesteravlöning, varom stadgas i denna lag.

7 §.

Har arbetare, som utan avbrott varit anställd hos samma arbetsgivare eller företag från och med den 16 september nästföregående år, därunder på grund av annan omständighet än sjukdom eller olycksfall åtnjutit ledighet under sammanlagt mer än aderton söckendagar, skall arbetsgivaren ej vara pliktig att bereda arbetaren semester, men befrias arbetsgivaren icke härigenom från honom eljest åliggande skyldighet att till arbetaren utgiva semesteravlöning. Fortvarar arbetarens anställning den 15 nästföljande september och har han icke dessförinnan under året blivit berättigad utfå semesteravlöning, skall han äga att nämnda dag utbekomma sådan avlöning, som om han då erhållit semester.

8 §.

1 mom. Semester må, ifall avtal därom träffats, förläggas till annan tid, än som föreskrives i 4 §, ävensom uppdelas på skilda tidrymder.

2 mom. Avvikelse, varom i 1 mom. sägs, må jämväl utan avtal vidtagas av arbetsgivare, där så måste anses påkallat för en ändamålsenlig anordning av driften; ägande dock arbetsrådet att på förd klagan eller där rådet eljest finner anledning därtill, pröva avvikelsens behövlighet samt föreskriva de ändringar eller villkor, som kunna finnas erforderliga. Vill arbetsgivare begagna sig av här medgivna rätt till avvikelse, skall han minst en månad dessförinnan meddela vederbörande arbetare underrättelse om avvikelsen på sätt i 4 § andra stycket föreskrives.

3 mom. Arbetsrådet må, där särskilda skäl därtill äro, i större eller mindre utsträckning befria arbetsgivare från honom enligt denna lag åliggande skyldighet.

9 §.

Skulle med hänsyn till natur- eller olyckshändelse eller annan omständighet, som ej kunnat förutses, beredande av semester å tid, som genom underrättelse till arbetare eller avtal är bestämd, medföra synnerlig skada eller förlust eller fara därför, må arbetsgivaren, i den mån så erfordras för undvikande härav, vidtaga ändring av tiden för semestern. Om sådan ändring åligger det arbetsgivaren att ofördröjligen underrätta vederbörande arbetare genom anslag å lämpligt ställe eller på annat för arbetarnas underrättande ändamålsenligt sätt.

10 §.

1 mom. Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av yrkesinspektionens befattningshavare; och skall därvid i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn å efterlevnaden av lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912.

2 mom. Å arbetsställe, där sådant arbete, som avses i 15 § lagen om arbetarskydd, bedrives på stadigvarande sätt, skall förevarande lag finnas anslagen på lämplig plats.

11 §.

Har arbetsgivare underlåtit att inom den tid för beredande av semester, som angives i 4 § eller må hava bestämts enligt 8 §, fullgöra honom enligt denna lag åliggande skyldighet att bereda arbetare semester, vare pliktig att, närhelst arbetaren så påfordrar, dock ej efter utgången av det kalenderår, varunder semestern skolat infalla, bereda arbetaren sådan honom tillkommande ledighet eller del därav, som kan återstå, ävensom att till arbetaren utgiva föreskriven semesteravlöning.

12 §.

Visar arbetsgivare uppenbar försumlighet att fullgöra honom enligt denna lag åliggande skyldighet att bereda arbetare semester, straffes med böter från och med tio till och med ettusen kronor.

Har arbetsgivare utan att göra sig skyldig till förseelse, varom nyss är sagt, visat uppenbar försumlighet att fullgöra honom enligt denna lag åliggande skyldighet att underrätta arbetare om tiden för semester eller om ändring därav eller har han icke iakttagit vad i 10 § 2 mom. föreskrives, vare straffet böter från och med fem till och med femhundra kronor.

13 §.

Förseelser mot denna lag åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

14 §.

Beträffande verksamhet, som bedrives av kommun, skall vad i denna lag är stadgat angående arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren.

Denna lag träder i kraft den . . . . . och gäller till och med den 31 december 1923; skolande beträffande sådan under tiden för lagens giltighet begången förseelse, som avses i 12 §, vad i lagen är stadgat fortfara att gälla även efter sistnämnda dag.

Löneförhållanden vid statens järnvägsbyggnadsarbeten år 1919.

Beträffande löneförhållandena vid statens järnvägsbyggnadsarbeten under åren 1915—1918 ha i Sociala Meddelanden, årg. 1918, sid. 31 ff. och årg. 1919, sid. 444 ff. publicerats vissa lönestatistiska uppgifter, lämnade av järnvägsstyrelsens byggnadsbyrå. Jämväl för år 1919 ha dylika löneuppgifter ställts till socialstyrelsens förfogande och på grundval av dem har efterföljande översikt utarbetats.

Enligt de för arbetare vid statens affärsdrivande verk gällande allmänna bestämmelserna[1] utgår viss *normal timpenning* till var och en fullt arbetsför och i sitt yrke fullt hemmastadd arbetare. Vid fastställande av dessa normaltimlöner tages hänsyn såväl till arbetets art och krav som till arbetsplatsens dyrortsförhållanden.

Efter graden av yrkesutbildning samt arbetets mer eller mindre krävande natur indelas sålunda arbetarna vid statens järnvägsbyggnader i följande trenne lönegrupper:

Grupp I: Jordarbetare, bergsprängare, betongarbetare, pålnings- och muddringsarbetare, stängselsättare och diverse hjälparbetare åt smeder, snickare, tegelmurare och montörer samt vid arbetsmaskiner, *lastningar och lossningar m. m.*

Grupp II: Gruslastare, tillhörande verkligt »groparlag», spårlyftare, tillhörande verkligt »tipparlag», gråstensmurare (vanliga stenarbetare, såsom trum- och grundläggare m. fl.) och timmermän.

Grupp III: Stenhuggare (stenarbetare med större yrkesskicklighet), rälsläggare, tegelmurare, målare, byggnads- och finsnickare (förrådssnickare) samt smeder (förrådssmeder).

Med hänsyn till levnadskostnaderna indelas arbetsplatserna i särskilda dyrortsklasser, vilka för de under tiden 1 jan. 1913 till 1 juli 1917 förekommande arbetena voro tre, benämnda a, b och c. Efter nämnda tidpunkt fördelas arbetsplatserna i ifrågavarande avseende i fem klasser, benämnda a, b, c, d och e.

De efter dessa grunder av järnvägsstyrelsen för åren 1913—1919 fastställda *normala timlönernas belopp* framgå av följande översikt:

[1] Soc. Medd., årg. 1909, sid. 398; årg. 1917, sid. 1008.

Lönegrupp:	Grupp I					Grupp II					Grupp III				
Dyrortsklass:	a	b	c	d	e	a	b	c	d	e	a	b	c	d	e
Åren 1913—1915 . . . öre	38	42	44	—	—	43	47	49	—	—	46	50	52	—	—
1916 1/1—31/7 . . . . »	40	45	50	—	—	45	50	55	—	—	50	55	60	—	—
1/8—31/10 . . . . »	45	50	55	—	—	50	55	60	—	—	55	60	65	—	—
1/11—30/4 1917 . . »	48	53	58	—	—	53	58	63	—	—	58	63	68	—	—
1917 1/5—30/6 . . . . »	53	58	63	—	—	58	63	68	—	—	63	68	73	—	—
1/7—31/12 . . . . »	63	65	70	72	75	68	70	75	77	80	73	75	80	82	85
1918 1/1—30/4 . . . . »	70	72	77	80	85	75	77	82	85	90	80	82	87	90	95
1/5—30/6 . . . . »	80	82	87	90	95	85	87	92	95	100	90	92	97	100	105
1/7—30/9 . . . . »	90	95	105	110	120	95	100	110	115	125	100	105	115	120	130
1/10—28/2 1919 . . »	100	105	115	120	130	105	110	120	125	135	110	115	125	130	140
1919 1/3— . . . . . »	110	115	125	130	140	115	120	130	135	145	120	125	135	140	150

Medan under åren 1913—1915 normaltimlönerna voro oförändrade, ökades de, inom den lägsta dyrortsklassen räknat, enligt järnvägsstyrelsens beslut från 1 januari 1916 med 2—4 öre, varefter, under inflytande av den allt mer framträdande dyrtiden, nya löneförhöjningar ägde rum 1 augusti och 1 november 1916, 1 maj och 1 juli 1917, 1 januari, 1 maj, 1 juli och 1 oktober 1918 samt den 1 mars 1919. Under kristiden ha normaltimlönerna för statens järnvägsbyggnadsarbetare inom den lägsta dyrortsklassen ökats med tillhopa 189 % för grupp I, 167 % för grupp II och 161 % för grupp III.

I omstående tabell meddelas en översikt av *de faktiska arbetsförtjänsterna* i genomsnitt per arbetstimme och levnadsdag, dels för varje särskild lönegrupp och arbetarkategori vid samtliga arbetsföretag tillsammantagna och dels för samtliga arbetare vid varje särskilt arbetsföretag. Arbetarantalet beräknas hava utgjort 2 526 i genomsnitt per månad mot 2 542 året förut.

Av tabellen framgår, att under år 1919 medelförtjänsten per arbetstimme av tidlöns- och ackordsarbete tillhopa utgjorde 1·67 kr., varvid bland de olika arbetarkategorierna den högsta timförtjänsten ernåddes av stenhuggare och rälsläggare med resp. 2·09 och 2·08 kr., medan gruppen »diverse icke yrkesutbildade arbetare» hade den lägsta genomsnittliga timförtjänsten eller 1·15 kr. Vid arbete enbart mot tidlön utgjorde medelförtjänsten per arbetstimme för samtliga arbetare 1·18 kr., under det att enbart ackordsarbete lämnade en väsentligt bättre förtjänst eller i genomsnitt 1·88 kr. per timme. Bland de olika arbetarkategorierna hade rälsläggarna det högsta och gruppen »diverse yrkesutbildade arbetare» det lägsta ackordsöverskottet.

Medelförtjänsten per levnadsdag under hela året uppgick till 11·08 kr. för samtliga arbetare. Den högsta genomsnittliga dagsförtjänsten, 13·92 kr., nåddes av rälsläggarna, medan betongarbetarna kommo därnäst med 13·73 kr. och stenhuggarna, som ju hade den högsta genomsnittliga timförtjänsten, i fråga om dagsförtjänsten intogo tredje rummet med 13·22 kr.

I tabellavdelningen rörande löneförhållandena vid de olika banbyggnadsföretagen angives, till vilken dyrortsklass varje byggnadsföretag hör. Medelförtjänsterna uppvisa i allmänhet mindre skiljaktigheter vid jämförelse mellan

Översikt över medelförtjänster under år 1919 för arbetare, anställda vid statens järnvägsbyggnader.

Arbetarkategori och byggnadsföretag	Medelförtjänst per arbetstimme (öre) av tidlönsarbete					ackordsarbete					tillhopa					Medelförtjänst per levnadsdag (kr.)				
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal
Grupp I	*112*	*115*	*110*	*114*	*113*	*154*	*181*	*195*	*198*	*188*	*134*	*153*	*169*	*179*	*163*	*8·92*	*9·68*	*11·44*	*11·78*	*10·79*
Jordarbetare	128	135	133	134	132	153	179	193	198	187	146	169	185	192	178	9·31	10·60	12·17	12·33	11·49
Bergsprängare	138	133	126	141	136	166	181	190	213	191	155	169	186	209	181	10·50	10·62	11·81	13·92	11·76
Betongarbetare	121	148	139	132	137	194	215	256	206	219	168	194	221	189	199	11·76	13·27	15·28	13·12	13·73
Stängselsättare	106	110	121	113	112	133	131	194	149	153	127	128	183	143	146	8·28	7·29	11·99	9·92	9·43
Diverse icke yrkesutbildade arbetare	99	102	100	104	101	146	190	202	196	187	105	118	115	122	115	7·50	8·09	8·60	8·81	8·28
Grupp II	*123*	*134*	*141*	*139*	*134*	*151*	*170*	*181*	*202*	*179*	*145*	*166*	*176*	*195*	*175*	*9·38*	*10·38*	*11·73*	*13·00*	*11·27*
Gruslastare o. spårlyftare	118	126	124	130	123	150	161	183	201	181	141	158	179	195	174	9·38	9·84	12·01	13·01	11·49
Gråstensmurare	126	131	149	153	141	146	169	174	200	171	145	167	171	196	169	9·01	10·32	10·98	12·56	10·62
Timmermän	138	142	146	143	143	181	195	209	210	202	164	180	182	195	183	11·30	11·74	13·27	13·69	12·64
Grupp III	*130*	*138*	*136*	*140*	*136*	*171*	*190*	*209*	*232*	*205*	*151*	*170*	*182*	*203*	*178*	*10·65*	*11·48*	*13·15*	*13·86*	*12·52*
Stenhuggare	137	149	126	130	138	144	183	209	266	218	141	180	205	259	209	9·33	11·13	13·40	16·18	13·22
Rälsläggare	134	128	124	139	133	194	197	233	237	225	168	187	222	222	208	10·82	11·38	15·82	14·90	13·92
Byggnads- o. finsnickare (förråds-)	129	136	134	135	133	178	216	202	193	195	158	178	173	168	168	10·65	11·27	11·91	11·02	11·14
Smeder (förråds-)	131	137	145	145	139	189	200	200	194	196	155	162	166	165	161	11·33	11·08	11·68	11·24	11·33
Div. yrkesutbildade arb.	128	138	136	143	137	137	150	174	137	152	131	141	149	141	142	10·89	11·12	12·27	11·82	11·61
Samtliga arbetare	**116**	**120**	**117**	**121**	**118**	**155**	**179**	**193**	**203**	**188**	**139**	**159**	**171**	**185**	**167**	**9·25**	**10·20**	**11·67**	**12·23**	**11·08**
Därav anställda vid:																				
Dubbelspårsbyggn. Aneby—Sandsjö, klass a	99	105	102	108	103	137	161	170	198	168	121	146	152	178	148	8·25	8·74	10·20	11·65	9·62
Dubbelspårsbyggn. Örebro—Hallsberg—Laxå, klass a	103	109	110	111	109	139	156	170	168	160	134	151	162	159	153	8·76	9·44	10·96	10·56	10·05
Ombyggn. av södra ingångslinjen till Varberg, kl. a	92	105	102	106	103	132	173	180	230	178	127	159	167	202	164	8·09	10·14	10·92	13·44	10·65
Linjeoml. Lindome—Anneberg, kl. a	82	87	98	98	93	132	153	146	152	147	126	144	138	143	139	7·68	8·75	8·73	9·41	8·72
Dubbelspårsbyggn Transås—Aneby och Sandsjö—Sävsjö, kl. a	101	94	107	105	103	128	144	161	188	161	122	138	151	170	150	7·65	8·19	9·72	10·69	9·39
Dubbelspårsbyggn. Norrköping—Mjölby, kl. b	129	128	125	125	127	159	195	189	204	188	142	169	167	169	162	9·38	10·89	11·45	10·86	10·66
Inlandsbanan, södra distriktet, kl. c	119	125	108	116	118	168	188	224	231	208	149	166	193	208	182	10·15	10·83	12·86	13·41	11·99
Statsbanan Sveg—Brunflo, kl. c	98	96	102	110	102	158	186	194	198	191	135	155	170	187	171	8·83	10·06	11·26	12·02	11·14
Statsbanan Sveg—Hede, kl. c	86	84	89	86	86	189	196	186	198	193	112	173	169	184	167	8·80	10·07	10·72	12·10	10·80
Statsbanan Ulriksfors—Volgsjön, kl. c	113	128	129	—	120	135	—	—	—	135	113	128	129	—	120	7·85	9·00	9·52	—	8·44
Statsbanan Forsmo—Hoting, kl. c	119	120	120	122	120	153	161	187	182	176	148	153	179	174	168	9·39	10·47	12·05	11·51	11·15
Malmö bangårdsombyggnad, kl. c	121	129	127	129	126	177	197	194	199	193	154	174	178	183	173	9·90	10·34	12·62	12·55	11·44
Broförbindelsen över Dalälven vid Mora, kl. c	112	122	117	117	117	189	193	174	176	182	153	152	145	145	148	9·85	10·55	10·32	10·70	10·38
Statsbanan Karungi—Haparanda, kl. d	143	111	110	—	114	—	163	186	—	172	143	130	117	—	122	10·87	9·20	9·23	—	9·39
Statsbanan Haparanda—Finska gränsen, kl. d	125	133	132	135	132	160	206	236	225	221	134	162	185	192	176	9·40	10·93	13·50	13·87	12·51
Inlandsbanan, norra distriktet, kl. d	121	127	132	136	130	210	222	242	245	238	149	162	189	208	188	11·60	11·75	13·72	14·24	13·29
Stockholms bangårdsombyggnad, kl. e	136	142	116	117	137	202	227	216	197	209	154	175	146	168	159	10·14	11·12	10·15	11·18	10·39
Bilvägarna i Bohuslän	86	88	90	93	90	98	106	116	115	107	96	103	109	110	103	4·66	5·36	6·39	6·53	5·54

olika banbyggen än vid jämförelse mellan olika kvartal vid samma byggnadsföretag. Vid de företag, som bedrivits under hela året uppnåddes den högsta genomsnittliga dagsförtjänsten (13·29 kr.) inom inlandsbanans norra distrikt, den lägsta — om man bortser från automobilväg-byggnaderna i Bohuslän, som i viss mån haft karaktären av nödhjälpsarbete — vid linjeomläggningen Lindome—Anneberg (8·72 kr.).

Beträffande *lönestegringen under kristiden* 1915—1919 föreligga fullt jämförbara siffror för samtliga år endast med hänsyn till arbetsförtjänsterna för alla under de olika åren vid banbyggnaderna sysselsatta arbetarna. För dessa meddelas i nedanstående tablå dels medelförtjänsten per arbetstimme och levnadsdag under vartdera av åren 1915—1919 och dels på grundval av dessa siffror uträknade indextal, utvisande den relativa lönestegringen under perioden.

	1915	1916	1917	1918	1919
Medelförtjänst per arbetstimme, öre	60	68	87	125	167
Indextal, om timförtjänsten år 1915 sättes = 100 . .	*100*	*113*	*145*	*208*	*278*
Medelförtjänst per levnadsdag, kr.	4·35	5·12	6·36	8·62	11·08
Indextal, om dagsförtjänsten år 1915 sättes = 100 . . .	*100*	*118*	*146*	*198*	*255*

Under tiden 1915—1919 ha alltså tim- och dagsförtjänsterna stegrats med i genomsnitt resp. 178 och 155 %, vilken differens givetvis sammanhänger med den samtidigt inträdda väsentliga förkortningen av arbetstiden.

Till belysning av medelförtjänsternas växling under olika kvartal meddelas i följande tabell dels medelförtjänsterna per arbetstimme och per levnadsdag i genomsnitt för samtliga arbetare under olika kvartal åren 1915—1919, dels på grundval av dessa lönesiffror uträknade kedjeindextal (föregående kvartals lönesiffra satt = 100), vilka för varje kvartal angiva den förändring, medelförtjänsten i genomsnitt undergått sedan det närmast föregående kvartalet.

	År 1915				År 1916				År 1917				År 1918				År 1919			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Medelförtjänst per arbetstimme, öre	54	59	60	62	59	62	70	75	70	78	89	102	96	108	128	144	139	159	171	185
Kedjeindextal	—	*109*	*102*	*103*	*95*	*105*	*113*	*107*	*93*	*111*	*114*	*115*	*94*	*113*	*119*	*113*	*97*	*114*	*108*	*108*
Medelförtjänst per levnadsdag, kr.	3·59	3·99	4·57	4·51	4·14	4·51	5·48	5·63	5·16	5·72	6·73	7·29	6·48	7·48	9·20	9·77	9·25	10·20	11·67	12·23
Kedjeindextal	—	*111*	*115*	*99*	*93*	*109*	*122*	*103*	*92*	*111*	*118*	*108*	*89*	*115*	*123*	*106*	*95*	*110*	*114*	*105*

Lönenivåns stegring faller sålunda väsentligen på andra och tredje kvartalen, varjämte särskilt medelförtjänsten per arbetstimme visar en betydande stegring även under fjärde kvartalet.

Att medelförtjänsternas maxima falla under resp. års mellersta kvartal är beroende på, att ackordstimmarna med de högre förtjänsterna under dessa kvartal utgöra största delen av samtliga utgjorda arbetstimmar, samt jämväl i någon mån på ökad arbetsintensitet, möjliggjord genom årstidens gynn-

sammare arbetsförhållanden, särskilt beträffande de nordliga arbetsdistrikten. Vid bedömande av berörda stegringsförhållande bör emellertid beaktas, att ackordsmedelförtjänsterna icke alltid hänföra sig till den tid, varunder de intjänats, enär redovisningen först sker, när ett visst åtaget arbete fullbordats och slutlikviderats. Till följd härav bli särskilt siffrorna för fjärde kvartalet missvisande, då de huvudsakligen representera medelförtjänster för arbeten, som utförts under de närmast föregående kvartalen.

Löneförhållanden vid vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten år 1919.

I Sociala Meddelanden, årg. 1918, sid. 687 ff. och årg. 1919, sid. 448 ff., ha på grundval av uppgifter, som erhållits från vattenfallsstyrelsens byggnadsbyrå, redogörelser lämnats beträffande löneförhållandena vid statens vattenbyggnadsarbeten under åren 1915—1918. Sedan vattenfallsstyrelsen benäget ställt löneuppgifter jämväl för år 1919 till socialstyrelsens förfogande, skall i det följande meddelas en på grundval härav utarbetad översikt av löneförhållandena vid de under detta år av staten bedrivna byggnadsarbetena av ifrågavarande slag.

Under hela år 1919 pågingo arbeten vid Trollhätte kraftverksbyggnader i Trollhättan och Lilla Edet, vid Motala och Porjus kraftverksbyggnader samt vid Södertälje kanals ombyggnad. Arbetet vid den under tredje kvartalet 1918 påbörjade provisoriska anläggningen vid Stadsforsen i Indalsälven avbröts redan i december s. å. i avvaktan på tillstånd till vissa arbetens utförande och återupptogs först i oktober 1919. I juli 1919 påbörjades vid Harsprånget i Lule älv en ny kraftanläggning och i september en större dammbyggnad vid de i ödemarken cirka 10 mil nordväst om Porjus belägna Suorvasjöarna. De två sistnämnda företagen samt anläggningen vid Porjus sammanfattas i det följande stundom under benämningen Luleälvens kraftverksbyggnader.

Enligt de för arbetare vid statens affärsdrivande verk gällande allmänna bestämmelserna[1] utgår viss *normal timpenning* till var och en fullt arbetsför och i sitt yrke hemmastadd arbetare. Vid fastställande av dessa normaltimlöner tages hänsyn såväl till arbetets art och krav som till arbetsplatsens dyrortsförhållanden. Efter graden av yrkesutbildning och arbetets mer eller mindre krävande natur indelas arbetarna vid statens kanalombyggnads- och kraftverksbyggnadsarbeten i tre grupper, av vilka grupp I omfattar grovarbetare samt grupp II lägre och grupp III högre kvalificerade yrkesarbetare.

[1] Soc. Medd., årg. 1909, sid. 398; årg. 1917, sid. 1008.

Inom var och en av dessa huvudgrupper förekomma vissa yrkesspecialiteter (eller mindre grupper av sådana) med särskilda lönesatser. Denna gruppindelning, i vilken vid de olika företagen smärre olikheter förekomma, ter sig på följande sätt:

Grupp I: Jordarbetare, betonggjutare, hjälp-, transport- och diversearbetare, sistnämnda kategori omfattande verkstadsmedhjälpare, elektriska hjälparbetare, makadamslagare. skogs- och sågverksarbetare samt muddringsarbetare.

Grupp II: Bergarbetare, gråstensmurare, timmermän (fullt yrkeskunniga), järn- och metallarbetare (fullt yrkeskunniga). Till sistnämnda yrkeskategori räknas verkstadsarbetare, maskinister, smeder, rörläggare m. fl. samt elektriska montörer.

Grupp III: Stenhuggare, byggnads- och förrådssnickare (fullt yrkeskunniga med egen verktygsutrustning), förråds- och borrsmeder (fullt yrkeskunniga). — Till denna grupp kunna även i stort sett hänföras diverse yrkesutbildade specialarbetare, nämligen dykare, tegelmurare och cementarbetare, för vilka emellertid inga normaltimlöner äro fastställda.

Av efterföljande tablå framgå timlönernas förändringar inom varje lönegrupp vid de olika företagen från början av år 1914 till och med år 1919, varvid de olika företagen ordnats efter normaltimlönernas av de å arbetsplatserna rådande dyrortsförhållandena betingade höjd.

	Grupp I				Grupp II				Grupp III			
Företag	Mo-tala	Lilla Edet	Troll-hättan	Söder-tälje	Lule-älven	Mo-tala	Lilla Edet	Troll-hättan	Söder-tälje	Lule-älven	Mo-tala	Lilla Edet	Troll-hättan	Söder-tälje	Lule-älven
Före [12]/8 1914 . . . öre	—	[1]38	[2]38	—	[2]46	—	[1]43	[2]43	—	[2]51	—	[1]48	[2]48	—	[2]56
[12]/8 1914—[29]/2 1916 »	—	40	40	—	46	—	45	45	—	51	—	50	50	—	56
[1]/3 1916—[31]/7 » »	—	42	42	—	48	—	47	47	—	53	—	52	52	—	58
[1]/8 » —[30]/9 » »	—	45	45	—	51	—	50	50	—	56	—	55	55	—	61
[1]/10 » —[22]/4 1917 »	—	48	48	—	54	—	53	53	—	59	—	58	58	—	64
[23]/4 1917—[30]/6 » »	—	53	53	—	59	—	58	58	—	64	—	63	63	—	69
[1]/7 » —[31]/12 » »	—	65	65	67	72	—	70	70	72	77	—	75	75	77	82
[1]/1 1918—[30]/4 1918 »	—	70	72	75	80	—	75	77	80	85	—	80	82	85	90
[1]/5 » —[30]/6 » »	—	78	80	85	90	—	83	85	90	95	—	88	90	95	100
[1]/7 » —[30]/9 » »	—	88	90	100	110	—	93	95	105	115	—	98	100	110	120
[1]/10 » —[31].5 1919 »	100	100	105	115	[3]120	105	105	110	120	[3]125	110	110	115	125	[3]130
[25]/5 1919— »	110	110	115	125	[3]130	115	115	120	130	[3]135	120	120	125	135	[3]140

Av de under år 1919 pågående byggnadsarbetena ha endast två, nämligen kraftverksbyggnaderna vid Trollhättan och Porjus, bedrivits sedan tiden före krigsutbrottet. Kraftverksbyggnaden vid Lilla Edet påbörjades först i januari 1918, men då till och med år 1917 samma lönesatser gällde vid kraftverksanläggningen i Trollhättan samt Trollhätte kanals ombyggnads under år 1918 slutförda arbeten vid Trollhättan och Lilla Edet, ha i förestående översikt jämväl upptagits de före 1918 vid Lilla Edet tillämpade normaltimpenningarna. Sistnämnda byggnadsplats tillhör den lägsta dyrortsklassen, till

[1] Från [1]/1 1914. — [2] Från [21]/1 1913. — [3] Vid Suorvadammen dessutom ett s. k. ödemarkstillägg med 15 öre per arbetstimme.

vilken ock Motala kraftverksbyggnad hör, under det anläggningarna i Trollhättan numera hänföras till närmast högre dyrortsklass. Till den tredje klassen räknas Södertälje kanals ombyggnad och till den fjärde och högsta Luleälvens kraftverksbyggnader, där dock till samtliga vid Suorvadammens byggnad sysselsatta arbetare utgår ett s. k. ödemarkstillägg med 15 öre per arbetstimme utöver normallönen. Vid Stadsforsens kraftverksbyggnad ha inga normaltimlöner varit fastställda, men voro de därstädes tillämpade lönesatserna i allmänhet lägre än vid de övriga anläggningarna. Vad beträffar timlönernas förändring under de senare åren, vidtogs i de vid början av år 1914 gällande lönesatserna före den 1 mars 1916 ingen annan ändring, än att timlönen vid Trollhätteanläggningarna ökades med 2 öre under augusti 1914, vilken höjning dock icke föranleddes av den inträdda kristiden. Vid nyssnämnda tillfälle, den 1 mars 1916, företogs en allmän revision av timlönerna vid samtliga då pågående arbetsföretag, och sedermera ha lönesatserna ökats flera gånger årligen, varvid de från den 1 mars 1916 gällande timlönerna inom de olika dyrortsklasserna ansetts utgöra grundlön och förhöjningarna givits karaktären av dyrtidstillägg. Dock skedde under 1918 förhöjningar även i grundlönerna. Sålunda ökades desamma nämnda år vid Motala och Porjus kraftverksbyggnader med 2 öre, vid Trollhättearbetena med 3 öre och vid Södertälje kanals ombyggnad med 4 öre per timme. Den sista höjningen av dyrtidstillägget trädde i kraft den 25 april 1919, och belöper sig den totala ökningen av timlönerna till denna tidpunkt från kristidens början inom alla grupper till 70 öre vid Lilla Edet, 75 öre vid Trollhättan[1] och 84 öre vid Porjus. Den procentiska stegringen av lönesatserna å dessa tre arbetsplatser åskådliggöres genom följande tablå, i vilken 1914 och 1915 års timlöner satts lika med 100 och de vid slutet av åren 1916, 1917 och 1918 samt från den 25 april 1919 gällande lönesatserna omräknats i procent härav.

	Grupp I			Grupp II			Grupp III		
	Lilla Edet	Trollhättan	Porjus	Lilla Edet	Trollhättan	Porjus	Lilla Edet	Trollhättan	Porjus
Åren 1914—1915 . . .	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Slutet av år 1916 .	120	120	117	118	118	116	116	116	114
» » » 1917 .	163	163	157	156	156	151	150	150	146
» » » 1918 .	250	263	261	233	244	245	220	230	232
Den 25 april 1919 .	275	288	283	256	267	265	240	250	250

Normallönernas ökning under kristiden har alltså varit störst inom grupp I och minst inom grupp III samt belöper sig till 140 à 180 % intill slutet av år 1919.

Då emellertid det mesta arbetet utföres på ackord, avvika *de faktiska arbetsförtjänsterna* ganska avsevärt från normallönerna. I de i Sociala Meddelanden förut publicerade översikterna av löneförhållandena vid vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten för föregående år hava till belysning av de

[1] Den ovan omnämnda höjningen i augusti 1914 vid Trollhätteanläggningarnas arbetsplatser anses härvid ha inträtt före kristiden.

faktiska arbetsförtjänsterna angivits medelförtjänsten per timme vid de olika arbetsföretagen. I omstående tabell meddelas på samma sätt den genomsnittliga timförtjänsten under år 1919 vid de då bedrivna företagen, men här har jämväl uträknats medelförtjänsten per levnadsdag, varvid såsom levnadsdagar räknats summan av antalet arbetsdagar, sön- och helgdagar samt sådana söckendagar, under vilka arbetet utan arbetarnas förvållande varit inställt, såsom ovädersdagar o. d. Sjuk- och permissionsdagar ingå däremot icke i antalet levnadsdagar. För bedömande av lönestandarden är det av vikt att erhålla kännedom om, vad arbetsförtjänsten utgör per levnadsdag, ty såsom av tabellen framgår, följer denna icke alltid timförtjänsten. När förtjänsten per levnadsdag är hög i förhållande till förtjänsten per arbetstimme, beror detta alltid på övertidsarbete, men att medeltimförtjänsten icke samtidigt ökas, förklaras av, att övertidstimme, som ersättes med 50 eller 100 % förhöjning av timlönen, vid beräkning av medeltimförtjänsterna räknats som 1·5, resp. 2 arbetstimmar.

Antalet arbetare, till vilka uppgifterna hänföra sig, utgjorde under året i genomsnitt per månad 1 371, nämligen 423 vid Trollhätte kraftverksbyggnader (varav 201 vid Trollhättan och 222 vid Lilla Edet), 308 vid Motala kraftverksbyggnad, 106 vid Södertälje kanals ombyggnad (medeltal för tiden januari—augusti; under återstoden av året rådde allmän strejk), 18 vid statens kraftverksbyggnad vid Stadsforsen och 516 vid Luleälvens kraftverksbyggnader.

Vid Stadsforsens kraftverksbyggnad voro såsom redan nämnts lönesatserna i allmänhet lägre än vid övriga arbetsplatser, och även medelförtjänsterna, vilka för samtliga därstädes sysselsatta arbetare utgjorde kr. 1·24 per arbetstimme och kr. 8·91 per levnadsdag, ha understigit dem, som erhållits vid övriga byggnadsföretag. Relativt låga arbetsförtjänster äro även utmärkande för Trollhätte kraftverksbyggnader (kr. 1·44 per arbetstimme och kr. 10·25 per levnadsdag i genomsnitt för hela året), vilket förklaras av, att dessa arbeten pågått sedan lång tid tillbaka och under redovisningsåret ej forcerats. Vid Motala kraftverksbyggnad och Södertälje kanals ombyggnad förete arbetsförtjänsterna i stort sett ganska god överensstämmelse, men var å den förra arbetsplatsen medelförtjänsten per arbetstimme något lägre än å den senare, medan i fråga om dagsförtjänsten det motsatta förhållandet var rådande. De högsta förtjänsterna ernåddes vid Luleälvens kraftverksbyggnader, där den genomsnittliga dagsförtjänsten uppgick till inemot kr. 14·50 vid Porjus och Harsprånget samt till ej mindre än kr. 21·18 vid Suorvadammens byggnad. Den genomsnittliga timförtjänsten utgjorde å de två förstnämnda arbetsplatserna resp. kr. 2·01 och 2·16 och å den sistnämnda kr. 2·33. Att förtjänsterna varit högst vid Luleälvens kraftverksbyggnader sammanhänger givetvis med traktens nordliga läge och därav betingade dyrortsförhållanden. Undersöker man de särskilda yrkesspecialiteterna, kunna dock dessa uppvisa ganska växlande medelförtjänster vid de olika företagen, liksom ock ganska stora olikheter äro rådande mellan skilda yrken vid samma företag. Även olika årstider förete växlande arbetsförtjänster, såsom framgår av efterföljande kedje-

Medelförtjänster per arbetstimme och levnadsdag under år 1919 för arbetare anställda vid vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten.

Byggnadsföretag och arbetarkategori	Medelförtjänst per arbetstimme (öre)					Medelförtjänst per levnadsdag (kr.)				
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal
Trollhätte kraftverksbyggnader	**134**	**141**	**149**	**153**	**144**	**9·95**	**9·75**	**10·54**	**10·93**	**10·25**
Grupp I	*125*	*133*	*136*	*139*	*132*	*9·07*	*9·12*	*9·77*	*9·96*	*9·41*
Jordarbetare	139	—	—	—	—	9·25	—	—	—	—
Hjälp-, transport- och diversearbetare	122	133	136	139	132	9·03	9·12	9·77	9·96	9·42
Grupp II	*140*	*146*	*156*	*159*	*150*	*10·65*	*10·05*	*10·86*	*11·24*	*10·67*
Bergarbetare	143	152	172	163	155	10·58	10·02	11·19	11·03	10·54
Gråstensmurare	157	156	165	160	161	11·12	10·32	11·13	10·71	10·87
Timmermän	138	143	152	163	149	10·12	9·36	10·44	11·35	10·30
Järn- o. metallarbetare (fullt yrkeskunniga)	135	137	143	148	140	11·32	11·09	11·08	11·79	11·29
Grupp III	*165*	*168*	*175*	*196*	*176*	*12·66*	*11·90*	*12·92*	*14·09*	*12·88*
Stenhuggare	165	169	184	192	178	11·70	10·72	12·70	13·38	12·13
Byggnadssnickare	147	133	152	—	145	10·78	9·06	10·80	—	10·40
Förråds- och borrsmeder	143	147	155	165	151	10·53	10·42	10·93	11·59	10·83
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	190	187	183	213	194	15·87	14·19	14·58	15·82	15·13
Motala kraftverksbyggnad	**144**	**154**	**164**	**165**	**159**	**13·25**	**11·10**	**12·48**	**12·05**	**12·12**
Grupp I	*138*	*155*	*161*	*158*	*154*	*12·74*	*10·82*	*11·93*	*11·29*	*11·55*
Jordarbetare	148	183	177	188	174	12·86	11·10	12·09	11·85	11·88
Betonggjutare	—	147	173	173	172	—	9·58	11·78	12·21	11·94
Hjälp-, transport- och diversearbetare	126	130	144	143	137	12·55	10·53	11·78	10·74	11·18
Grupp II	*148*	*146*	*166*	*166*	*159*	*13·59*	*11·07*	*13·51*	*12·58*	*12·64*
Bergarbetare	—	—	151	150	150	—	—	10·26	10·14	10·17
Timmermän	152	153	177	173	165	13·38	10·03	13·40	12·08	12·24
Järn- och metallarbetare	139	137	152	161	149	14·20	13·19	13·71	14·75	14·00
Grupp III	*194*	*199*	*197*	*222*	*207*	*18·00*	*15·95*	*14·51*	*16·72*	*16·09*
Stenhuggare	—	170	174	173	173	—	11·37	11·48	12·96	11·94
Byggnadssnickare	—	—	160	171	166	—	—	12·11	14·19	13·09
Förråds- och borrsmeder	160	165	194	212	186	14·96	11·43	13·83	15·22	13·91
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	206	226	235	247	233	19·09	21·38	20·92	18·75	19·61
Södertälje kanals ombyggnad	**162**	**170**	**179**	—	**168**	**12·22**	**11·46**	**11·88**	—	**11·88**
Grupp I	*162*	*169*	*178*	—	*168*	*11·95*	*11·26*	*11·50*	—	*11·60*
Jordarbetare	170	177	180	—	175	12·31	11·46	11·55	—	11·78
Hjälp-, transport- och diversearbetare	153	156	175	—	159	11·59	10·92	11·42	—	11·35
Grupp II	*156*	*178*	*196*	—	*172*	*12·19*	*11·87*	*13·20*	—	*12·32*
Timmermän	169	190	195	—	184	12·94	12·43	12·23	—	12·53
Järn- och metallarbetare	151	171	197	—	165	11·91	11·53	14·04	—	12·20
Grupp III	*169*	*163*	*162*	—	*166*	*13·59*	*12·20*	*12·96*	—	*13·05*
Byggnadssnickare	166	157	135	—	161	12·88	11·76	10·33	—	12·31
Förråds- och borrsmeder	174	186	190	—	181	13·31	12·28	11·99	—	12·68
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	169	155	155	—	162	14·63	12·47	15·26	—	13·98
Kraftverksbyggnaden vid Stadsforsen	—	—	—	**124**	—	—	—	—	8·91	—
Grupp I	—	—	—	*120*	—	—	—	—	*8·42*	—
Hjälp-, transport- och diversearbetare	—	—	—	120	—	—	—	—	8·42	—
Grupp II	—	—	—	*126*	—	—	—	—	*9·24*	—
Bergarbetare	—	—	—	129	—	—	—	—	9·22	—
Timmermän	—	—	—	115	—	—	—	—	7·85	—
Järn- och metallarbetare	—	—	—	115	—	—	—	—	10·39	—

Medelförtjänster per arbetstimme och levnadsdag under år 1919 för arbetare anställda vid vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten (forts.).

Byggnadsföretag och arbetarkategori	Medelförtjänst per arbetstimme (öre)					Medelförtjänst per levnadsdag (kr.)				
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Årsmedeltal
Grupp III	—	—	—	*124*	—	—	—	—	*9·05*	—
Förråds- och borrsmeder	—	—	—	120	—	—	—	—	8·37	—
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	—	—	—	132	—	—	—	—	10·30	—
Porjus kraftverksbyggnad	**193**	**190**	**206**	**211**	**201**	**13·25**	**13·43**	**14·76**	**15·87**	**14·49**
Grupp I	*180*	*177*	*196*	*198*	*190*	*12·40*	*13·06*	*13·74*	*14·70*	*13·65*
Jordarbetare	182	183	216	215	206	12·29	11·87	14·25	14·50	13·68
Betonggjutare	—	196	213	219	212	—	14·38	15·52	16·31	15·62
Hjälp-, transport- och diversearbetare	179	173	169	182	176	12·45	13·39	12·60	14·45	13·30
Grupp II	*207*	*205*	*214*	*216*	*210*	*14·10*	*13·85*	*16·01*	*16·69*	*14·93*
Bergarbetare	219	217	221	225	220	14·09	13·48	15·37	16·65	14·57
Gråstensmurare	176	192	231	—	201	10·24	11·93	14·41	—	12·29
Timmermän	207	204	207	214	208	14·85	15·02	16·35	16·27	15·45
Järn- och metallarbetare	201	198	203	210	203	16·66	15·26	17·66	17·07	16·73
Grupp III	*248*	*223*	*231*	*246*	*239*	*18·13*	*14·07*	*17·18*	*18·77*	*17·81*
Stenhuggare	—	—	245	—	—	—	—	15·29	—	—
Byggnadssnickare	—	216	216	237	229	—	13·70	16·12	18·15	17·11
Förråds- och borrsmeder	195	192	215	215	210	13·80	13·60	16·42	16·13	15·63
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	302	264	308	312	305	22·80	15·42	22·85	23·56	22·36
Harsprångets kraftverksbyggnad	—	—	**213**	**218**	**216**	—	—	**14·35**	**14·43**	**14·40**
Grupp I	—	—	*201*	*202*	*202*	—	—	*13·64*	*13·66*	*13·65*
Jordarbetare	—	—	210	204	208	—	—	13·81	13·12	13·53
Betonggjutare	—	—	211	210	211	—	—	14·56	17·11	15·08
Hjälp-, transport- och diversearbetare	—	—	175	200	192	—	—	13·02	14·13	13·82
Grupp II	—	—	*221*	*228*	*226*	—	—	*14·84*	*14·64*	*14·74*
Bergarbetare	—	—	231	234	232	—	—	14·37	14·55	14·37
Gråstensmurare	—	—	217	221	220	—	—	13·41	14·76	14·37
Timmermän	—	—	211	226	221	—	—	14·98	14·62	14·75
Järn- och metallarbetare	—	—	173	209	204	—	—	12·12	14·95	14·50
Grupp III	—	—	*244*	*245*	*245*	—	—	*16·58*	*16·24*	*16·37*
Stenhuggare	—	—	—	179	—	—	—	—	10·64	—
Byggnadssnickare	—	—	276	260	264	—	—	18·67	17·32	17·68
Förråds- och borrsmeder	—	—	222	242	226	—	—	15·05	17·19	15·45
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	—	—	183	244	240	—	—	13·21	17·55	17·27
Suorvadammens byggnad	—	—	**219**	**238**	**233**	—	—	**21·80**	**20·94**	**21·18**
Grupp I	—	—	*209*	*211*	*210*	—	—	*22·80*	*20·03*	*20·81*
Jordarbetare	—	—	198	—	—	—	—	19·13	—	—
Hjälp-, transport- och diversearbetare	—	—	211	211	211	—	—	23·29	20·03	20·86
Grupp II	—	—	*229*	*259*	*250*	—	—	*20·98*	*21·58*	*21·41*
Bergarbetare	—	—	266	299	291	—	—	20·51	21·17	21·02
Timmermän	—	—	253	252	252	—	—	22·76	21·89	22·16
Järn- och metallarbetare	—	—	148	172	161	—	—	17·75	22·23	20·07
Grupp III	—	—	—	*291*	—	—	—	—	*21·90*	—
Byggnadssnickare	—	—	—	292	—	—	—	—	21·40	—
Förråds- och borrsmeder	—	—	—	291	—	—	—	—	22·97	—

indextal (föregående kvartals lönesiffra satt = 100), vilka för varje kvartal angiva den förändring medelförtjänsten per arbetstimme och levnadsdag i genomsnitt undergått sedan det närmast föregående kvartalet.

	Timförtjänst 1919				Dagsförtjänst 1919			
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
Trollhätte kraftverksbyggnader . .	101	105	106	103	—	98	108	104
Motala kraftverksbyggnad	97	107	106	101	—	84	112	97
Södertälje kanals ombyggnad . . .	101	105	105	—	—	94	104	—
Porjus kraftverksbyggnad	84	98	108	102	—	101	110	108
Harsprångets kraftverksbyggnad . .	—	—	—	102	—	—	—	101
Suorvadammens byggnad	—	—	—	109	—	—	—	96

Såsom härav framgår, ställer sig arbetsförtjänsten bäst under sommaren och särskilt under tredje kvartalet. Även den arbetsförtjänst, som kan erhållas under den strängare årstiden, synes emellertid vara jämförelsevis god.

Vad slutligen beträffar *arbetsförtjänstens stegring* från år till år, kan jämförelse anställas blott på grundval av arbetsförtjänsten per arbetstimme, varom uppgifter föreligga för tidigare år. Den procentiska stegringen av denna för åren 1915—1916, 1916—1917, 1917—1918, 1918—1919 och 1915—1919 vid de olika arbetsföretagen, i den mån dessa bedrivits under förenämnda tid, framgår av efterföljande tablå:

Timförtjänstens stegring under åren	Trollhätte kraftverks-byggnader	Motala kraftverks-byggnad	Södertälje kanals ombyggnad	Stadsforsens kraftverks-byggnad	Porjus kraftverks-byggnad
	%	%	%	%	%
1915—1916 . .	7·9	—	—	—	6·2
1916—1917 . .	27·9	—	—	—	37·7
1917—1918 . .	35·6	—	—	—	98·9
1918—1919 . .	22·0	12·8	21·7	4·2	6·3
1915—1919 . .	128·6	—	—	—	209·2

Vid de två byggnadsföretag, som pågått under åren 1915—1919, hade timförtjänsten sålunda ökats med i genomsnitt inemot 130 % vid Trollhättan och 210 % vid Porjus.

Arbets- och löneförhållanden vid Aktiebolaget svenska tobaksmonopolet under år 1919.

Jämlikt kungl. kungörelse den 14 december 1914 monopoliserades tobakstillverkningen i riket för statens räkning från och med den 1 juni 1915, och för monopolets utövande upprättades ett under statens kontroll stående bolag, »Aktiebolaget svenska tobaksmonopolet». På grundval av bolagets för åren 1917—1919 från trycket utgivna förvaltningsberättelser samt vissa kompletterande upplysningar, som tobaksmonopolet benäget ställt till socialstyrelsens förfogande, lämnas i det följande vissa uppgifter rörande den vid tobaksmonopolets kontor och fabriker anställda personalens arbets- och löneförhållanden under nyssnämnda år och särskilt med hänsyn till år 1919.

Tobaksmonopolets tillverkningar omfatta fem specialiteter, nämligen framställandet av cigarrer, cigarretter, röktobak, tuggtobak och snus, med fabriker i Arvika, Charlottenberg, Gävle, Göteborg, Härnösand, Karlskrona, Malmö, Norrköping, Stockholm och Södertälje. Dessutom finnes ett antal s. k. hjälpanläggningar för tillverkning av emballage m. m. samt 18 försäljningsställen, vilka benämnas tobakskontor. Huvudkontoret är förlagt till Stockholm.

Tobaksmonopolets *förvaltningspersonal* under år 1917 utgjorde 528 personer, varav 312 män och 216 kvinnor, under år 1918 545 personer (304 män och 241 kvinnor) samt under år 1919 735 personer (433 män och 302 kvinnor).

I lönehänseende indelas förvaltningspersonalen i vissa lönegrupper och löneklasser, varvid lönebeloppen för samma slags befattningshavare å olika orter fastställts med hänsyn till levnadskostnaderna å platsen. Löneförmånerna utgå i form av grundlön och dyrtidstillägg. Under de tre första kvartalen av år 1919 utgjorde dyrtidstillägget 145 % av årslönen för dem, som åtnjöto en ordinarie lön av högst 1 000 kr. per år samt efter en fallande skala intill 40 % vid en ordinarie löneinkomst av 15 000 kr. Under årets sista kvartal minskades dyrtidstilläggen med 5 %, motsvarande nedgången av socialstyrelsens levnadskostnadsindex den 1 juli 1919. Sedermera beslöt emellertid tobaksmonopolet att för året bevilja förvaltningspersonalen ett engångstillägg, å dyraste ort (Stockholm) utgående med lägst 600 kr. och högst 1 500 kr. för gift manlig befattningshavare samt med 400—1 000 kr. för ogift manlig samt gift och ogift kvinnlig befattningshavare. För befattningshavare å orter med billigare levnadskostnader sänktes dessa belopp i förhållande till platsens dyrortsförhållanden.

Nedanstående tablå innehåller en översikt av grundlönens, dyrtidstilläggets och den sammanlagda löneinkomstens genomsnittliga belopp inom olika manliga och kvinnliga tjänstegrupper med undantag för 37 föreståndare (samtliga män) vid huvudkontoret, fabrikerna och tobakskontoren, vilka åtnjöto arvoden, som belöpte sig till omkring 15 150 kr. i genomsnitt på var och en. Lönedifferentieringen inom olika dyrortsklasser framgår dock ej av sammanställningen.

	Antal	Totalinkomst i genomsnitt, kr.	Grundlön i genomsnitt, kr.	Dyrtidstillägg i genomsnitt, kr.	Dyrtidstillägg i % av totalinkomsten	Dyrtidstillägg i % av grundlönen
A. Manlig förvaltningspersonal.						
Resande	13	**7 873**	4 914	2 959	*37·6*	*60·2*
Avdelningsföreståndare	11	**7 084**	3 459	3 625	*51·2*	*104·8*
Utlämningsföreståndare	9	**6 127**	2 821	3 306	*54·0*	*117·2*
Lagerföreståndare	18	**5 079**	2 297	2 782	*54·8*	*121·1*
Manliga kontorister	118	**3 336**	1 536	1 800	*54·0*	*117·2*
Verkmästare	40	**6 755**	3 277	3 478	*51·5*	*106·1*
Underverkmästare, ritare, volontärer m. fl.	50	**5 104**	2 366	2 378	*53·6*	*115·7*
Manliga förmän	124	**3 872**	1 698	2 174	*56·2*	*128·1*
Kontorspojkar	11	**1 829**	899	930	*50·8*	*103·4*
Summa manlig personal	**394**	**4 432**	**2 081**	**2 351**	*53·1*	*113·0*
B. Kvinnlig förvaltningspersonal.						
Korrespondenter	3	**5 075**	2 250	2 825	*55·7*	*125·6*
Kassörskor	38	**3 710**	1 632	2 078	*56·0*	*127·3*
Kvinnliga kontorister	157	**2 930**	1 268	1 662	*57·7*	*131·0*
Telefonister	5	**2 783**	1 170	1 613	*58·0*	*137·8*
Fabriksavdelningsföreståndarskor	6	**4 153**	1 816	2 337	*56·5*	*128·7*
Intressekontorsföreståndarskor	7	**4 678**	2 077	2 602	*55·6*	*125·3*
Marketenteripersonal	7	**3 336**	1 910	1 426	*42·7*	*74·6*
Kvinnliga förmän	81	**2 507**	1 071	1 436	*57·3*	*134·0*
Summa kvinnlig personal	**304**	**3 007**	**1 313**	**1 694**	*56·3*	*129·0*
Manlig och kvinnlig personal, tillhopa	**698**	**3 811**	**1 746**	**2 065**	*54·2*	*118·2*

Antalet *arbetare* utgjorde under år 1917 4 510 (908 män och 3 602 kvinnor), under år 1918 4 374 (937 män och 3 437 kvinnor) samt under år 1919 5 699 (1 218 män och 4 481 kvinnor). Den under år 1919 vid de olika slagen av anläggningar sysselsatta arbetarpersonalens fördelning i vissa åldersgrupper framgår av omstående tabell.

Denna ger vid handen, att de manliga arbetarna i stort sett äro äldre än de kvinnliga. Medelåldern är för de förra cirka 33 och för de senare cirka 27 år. Av männen befinner sig omkring en fjärdedel i åldern 25—35 år, och av kvinnorna tillhöra omkring två femtedelar 18—25-årsåldern.

Under år 1919 ingicks nytt kollektivavtal mellan bolaget och svenska tobaksindustriarbetarförbundet. Enligt detta avtal hänföras arbetsplatserna med hänsyn till skillnaden i levnadskostnader till vissa grupper, varvid lönerna för de billigare orterna utgå med viss procent av de för Stockholm såsom den dyraste orten fastställda lönerna. Vid de till den lägsta dyrortsgruppen hörande fabrikerna i Arvika utgöra lönerna sålunda 80 % av

		14—17 år	18—20 år	21—24 år	25—29 år	30—34 år	35—39 år	40—44 år	45—49 år	50—54 år	55—59 år	60 år och däröver	Summa
A. Manliga arbetare.													
Cigarrfabriker		44	31	30	38	52	58	45	20	23	14	56	411
Cigarrettfabriker		19	25	29	60	64	32	14	13	4	2	5	267
Röktobaksfabriker		8	7	9	12	5	6	1	2	—	4	2	56
Tuggtobaksfabriker		61	9	5	6	4	6	3	4	4	2	6	110
Snusfabriker		10	5	17	11	12	14	16	5	9	3	6	108
Hjälpanläggningar		13	24	15	14	15	6	10	13	7	4	13	134
Tobakskontor		29	23	12	22	10	4	7	11	6	2	6	132
Samtliga manliga arbetare	Antal	**184**	**124**	**117**	**163**	**162**	**126**	**96**	**68**	**53**	**31**	**94**	**1 218**
	%	*15·1*	*10·2*	*9·6*	*13·4*	*13·3*	*10·3*	*7·9*	*5·6*	*4·4*	*2·5*	*7·7*	*100·0*
B. Kvinnliga arbetare.													
Cigarrfabriker		493	636	570	401	268	212	135	76	67	46	37	2 941
Cigarettfabriker		35	168	224	237	118	73	27	22	5	2	8	919
Röktobaksfabriker		31	28	34	22	10	10	1	3	1	1	—	141
Tuggtobaksfabriker		59	46	21	15	13	8	12	2	3	2	6	187
Snusfabriker		7	18	23	28	6	5	1	3	1	—	—	92
Hjälpanläggningar		17	42	45	32	18	12	6	5	2	—	1	180
Tobakskontor		2	1	3	6	5	1	—	—	2	—	1	21
Samtliga kvinnliga arbetare	Antal	**644**	**939**	**920**	**741**	**438**	**321**	**182**	**111**	**81**	**51**	**53**	**4 481**
	%	*14·4*	*20·9*	*20·5*	*16·5*	*9·8*	*7·2*	*4·1*	*2·5*	*1·8*	*1·1*	*1·2*	*100·0*
Manliga och kvinnliga arbetare, tillhopa	Antal	**828**	**1 063**	**1 037**	**904**	**600**	**447**	**278**	**179**	**134**	**82**	**147**	**5 699**
	%	*14·5*	*18·7*	*18·2*	*15·9*	*10·5*	*7·8*	*4·9*	*3·1*	*2·4*	*1·4*	*2·6*	*100·0*

stockholmslönerna. Lönerna uppdelas i grundlön och dyrtidstillägg. Grundlönerna äro omkring 70 % högre än avlöningen för motsvarande arbete år 1914, medan dyrtidstilläggen stå i visst förhållande till socialstyrelsens levnadskostnadsindex och regleras kvartalsvis i enlighet med densamma. Arbetare under 21 år erhålla något lägre avlöning än äldre arbetare. Ackordsarbete tillämpas i största möjliga utsträckning, och vid vissa arbeten utbetalas utom den avtalsenliga lönen särskilda premier för noggrant utnyttjande av arbetsmaterialet samt för felfri tillverkning i övrigt.

Den ordinarie arbetstiden utgjorde 48 effektiva arbetstimmar per vecka, motsvarande cirka 2 350 timmar per år. I genomsnitt utnyttjade de manliga arbetarna 93·1 % och de kvinnliga 89·6 % av den möjliga arbetstiden. Sjukdagarna ha befunnits utgöra i medeltal 8 dagar, under det att de kvinnliga arbetarna av annan anledning varit frånvarande i genomsnitt var fjortonde arbetsdag. Skiftarbete har under året förekommit vid vissa avdelningar av cigarrettfabrikerna.

Varje ordinarie arbetare, som haft anställning under minst ett år, äger med uppbärande av för honom gällande timlön åtnjuta sammanhängande sommarledighet under sex söckendagar på tid, som tobaksmonopolet bestämmer.

Vad beträffar tobaksarbetarnas löneförhållanden under år 1919 meddelas i efterföljande tablå den beräknade årsförtjänsten för manliga och kvinnliga

timlönsarbetare, som fullt utnyttjat den möjliga arbetstiden, inom den högsta och den lägsta dyrortsgruppen (Stockholm och Arvika).

Beräknad årsinkomst i kr. för timlönsarbetare

	i Stockholm			i Arvika		
	vid fyllda 24 år samt efter 3 års anställning	vid fyllda 21 år	vid fyllda 17 år	vid fyllda 24 år samt efter 3 års anställning	vid fyllda 21 år	vid fyllda 17 år
Män	4 002	3 462	2 064	3 414	2 982	1 800
Kvinnor	2 332	2 152	1 560	2 068	1 924	1 397

Den faktiska inkomsten under året belyses genom nedanstående sammanställning, i vilken meddelas den genomsnittliga timförtjänsten och årsinkomsten för arbetare mellan 21 och 60 år. I dessa beräkningar ha de arbetare, som icke utnyttjat minst 60 % av den möjliga arbetstiden, alldeles uteslutits, och beträffande årsförtjänsten ha endast sådana medtagits, som varit anställda hela året.

	Manliga arbetare				*Kvinnliga arbetare*						
Medelförtjänst	Cigarrarbetare	Tuggtobaksarbetare	Snusberedare	Maskinsköterska vid cigarrett- och hylsmaskiner	Beredning av cigarrtobak	Tillverkning av cigarrer	Cigarrpackning och sortering	Beredning av cigarrettobak	Tillverkning av cigarretter	Snuspackerskor	Kartongarbeterskor
pr timme, öre .	176·7	168·6	165·7	238·3	100·7	120·6	127·4	108·9	127·0	105·9	107·3
pr år, kr. . . .	3 920	4 081	4 068	5 860	2 304	2 593	2 755	2 443	2 703	2 253	2 336

Dessa beräkningar omfatta såväl grundlönen som dyrtidstillägget. Dessutom har till familjeförsörjare utbetalats dyrtidshjälp, som per kvartal utgått med 35 kr. för hustru och 15 kr. för varje annan enligt tobaksmonopolets särskilda bestämmelser försörjningsberättigad familjemedlem, och ha kostnaderna härför uppgått till 217 046 kr. eller till i genomsnitt omkring 38 kr. per under året anställd manlig eller kvinnlig arbetare.

Bland av tobaksmonopolet för personalen anordnade välfärdsinrättningar må nämnas intressekontor, kurser i gymnastik, svenska språket, matlagning, klädsömnad m. m. samt varuförmedlings- och marketenterirörelse, som startats för att under kristiden anskaffa livsförnödenheter till billigt pris. När efter krigets upphörande varutillgången i allmänna handeln åter blev rikligare, minskades inköpen av livsförnödenheter hos tobaksmonopolet, varför varuförmedlingsrörelsen avvecklats i slutet av år 1919, under det att marketenterirörelsen alltjämt bedrives. Tobaksmonopolet har å hithörande verksamhet under samtliga år gjort en förlust å omkring 2 654 000 kr., ungefärligen motsvarande 150 kr. per anställd arbetare och år. — Slutligen må nämnas, att tobaksmonopolet ställt ett belopp å 200 000 kr. till förfogande för egnahemslån åt i monopolets tjänst anställd personal.

Svenska arbetsgivareföreningens lönestatistiska årsbok 1918.

Svenska arbetsgivareföreningens lönestatistiska årsbok för år 1918 är uppställd i överensstämmelse med motsvarande publikation för år 1917[1]. Över arbetarnas löner hava sålunda för samtliga industrigrenar utarbetats två särskilda tabeller. I den ena redovisas *medellönen per arbetstimme* å ordinarie tid och å övertid ävensom arbetarnas *genomsnittliga års- eller säsongförtjänst.* Vid uträknandet av denna förtjänst hava medtagits endast sådana arbetare, som arbetat vid arbetsföretaget minst $^{11}/_{12}$ av året (årsarbetare) eller $^{11}/_{12}$ av företagets normalsäsong (säsongarbetare). I den andra tabellen äro års- och säsongarbetarna fördelade i grupper efter sin *exakta arbetsförtjänst.* I arbetarnas löner hava inberäknats alla förmåner, som direkt höra samman med arbetet, såsom gratifikationer, flitpengar, ålderstillägg, hyresbidrag, dyrtidstillägg, fria skatter, fri bostad, fri ved m. fl. naturaförmåner.

Sammanlagt omfattar 1918 års statistik 114 588 arbetare vid 798 olika arbetsföretag. Motsvarande tal för 1914 voro 50 382 arbetare och 261 arbetsföretag samt för 1917 71 033 arbetare och 399 företag. För året nytillkomna industrigrenar äro mekaniska verkstäder (inkl. skeppsvarv), fabriker för tillverkning av elektriska apparater, metallverk (mässingbruk), stenhuggerier, sågverk och rörläggningsföretag, tillsammans representerade med 383 arbetsföretag, omfattande 41 083 arbetare.

Inom cement-, eldfasta lervaru-, stenkols-, socker-, garvämnes- och superfosfatindustrierna äro samtliga inom riket verksamma arbetsföretag redovisade, och den framlagda statistiken är alltså för dessa industrigrenar fullständig. För den mekaniska verkstadsindustrien, metallverken, rörläggningsföretagen, den s. k. eskilstunaindustrien, tegelbruken, porslinsfabrikerna, kritbruken, glasbruken, kvarnarna, de skattepliktiga maltdrycksbryggerierna, pappersbruken, tändsticksfabrikerna, garverierna, skofabrikerna, gummivarufabrikerna, krut- och sprängämnesfabrikerna samt de elektro-kemiska fabrikerna är statistikens omfattning icke fullständig men dock tillräckligt representativ. De löneuppgifter åter, som lämnas angående stenhuggerierna, sågverken, snickeri- och möbelfabrikerna, slakterierna, käxfabrikerna, reseffektfabrikerna samt handsk- och skinntröjfabrikerna, äro på grund av materialets ringa omfattning endast att betrakta såsom stickprov.

Frånräknar man mekaniska verkstadsarbetare, vilka icke kunnat grupperas på årsarbetare och andra (jfr ovan), återstå 78 199 arbetare, som fördela sig sålunda:

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1917, sid. 47; årg. 1918, sid. 211 och 693; årg. 1919, sid. 701.

årsarbetare	21 832 eller	27·9 %
säsongarbetare	3 951 »	5·1 %
mera lösa arbetare	52 416 »	67·0 %
	Summa 78 199 eller	100·0 %

Års- och säsongarbetarna, som alltså tillsammans utgöra 25 783, kunna uppdelas på följande sätt:

fack- och förrådsarbetare (egentliga industriarbetare)	19 615 eller	76·1 %
arbetare vid kraftmaskiner (maskinister o. d.)	1 039 »	4·0 %
hjälparbetare, kuskar, vakter o. d.	4 480 »	17·4 %
överåriga (i regel över 70 år)	649 »	2·5 %
	Summa 25 783 eller	100·0 %

Helt naturligt blir det de mera stationära fack- och förrådsarbetarnas löneförhållanden, som tilldraga sig största intresset vid en lönestatistisk undersökning, enär det just är ur dessa arbetares löner man bör kunna avläsa de olika industrigrenarnas avlöningsnivå. Genom å sid. 714—715 meddelat utdrag ur i det föregående berörda tabeller kan en översikt erhållas av den av fack- och förrådsarbetarna av olika ålder och kön intjänade arbetsförtjänsten per år eller säsong inom skilda branscher.

Nedan anförda sammandrag visar speciellt årsarbetarnas fördelning efter kön, ålder och arbetsförtjänst:

	Årsarbetare (fack- och förrådsarbetare) [1] med en arbetsförtjänst av								
	under 800 kr.		800—1 199 kr.		1 200—1 799 kr.		minst 1 800 kr.		Summa arbetare
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	
Vuxna arbetare									
manliga	2	0·02	54	0·44	707	5·78	11 472	93·76	**12 235**
kvinnliga	8	0·53	286	19·07	896	59·73	310	20·67	**1 500**
Minderåriga									
manliga	79	9·20	283	32·95	328	38·18	169	19·67	**859**
kvinnliga	75	20·83	169	46·95	111	30·83	5	1·39	**360**
Tillsammans	**164**	**1·10**	**792**	**5·30**	**2 042**	**13·65**	**11 956**	**79·95**	**14 954**

Tablån visar, jämförd med det närmast föregående årets statistik, att en betydande löneökning ägde rum under tiden 1917—1918. År 1918 nådde sålunda 79·95 % av berörda arbetare en årsförtjänst av minst 1 800 kr., mot 44·95 % år 1917. Tydligt framträder de kvinnliga arbetarnas lägre lönestandard. Man finner nämligen, att medan av de vuxna manliga arbetarna år 1918 93·76 % hade minst 1 800 kronors inkomst, var detta beträffande de vuxna kvinnliga fallet med endast 20·67 %, huvudsakligen tillhörande bokbinderier och tryckerier. I fråga om de minderåriga manliga arbetarna, vilka huvudsakligast sysselsatts inom järn- och stålmanufaktur-, glas-, sko-, snickeri-, pappers- och boktryckeriindustrierna, belöpte sig mot-

[1] Förmän hava icke här medräknats.

svarande procenttal till 19·67 och i fråga om de *minderåriga kvinnliga*, vilka företrädesvis tillhörde bokbinderi- och skoindustrierna, till endast 1·39. Man lägger emellertid märke till, att år 1918 endast 9·20 resp. 20·83 % av sistberörda *grupper* av arbetare kommo under 800-kronorsstrecket, mot 41·06 resp. 78·12 % år 1917.

Lönestegringen under åren 1916—1918 belyses genom följande tablå, visande årslönerna i genomsnitt för vuxna manliga och vuxna kvinnliga årsarbetare. För tidigare år hava inga motsvarande beräkningar utförts.

	Årsmedellön			Stegring
	1916 kr.	1917 kr.	1918 kr.	1916–1918 %
Vuxna manliga årsarbetare (fackarbetare) . . .	1 575·43	1 882·03	2 597·36	64·2
» kvinnliga » . . .	846·47	1 053·22	1 515·44	79·0

Det kan vara av intresse att anmärka, att enligt *socialstyrelsens* lönestatistiska utredning årsmedellönerna för vuxna manliga arbetare för åren 1916, 1917 och 1918 beräknats till resp. 1 479, 1 773 och 2 502 kr., motsvarande en stegring under åren 1916—1918 av 69·2 %. Dessa siffror skilja sig ju icke mycket från dem, som ovan anförts beträffande vuxna manliga årsarbetare; skillnaden torde förklaras av att socialstyrelsens siffror hava avseende på såväl säsong- som årsarbetare. Beträffande de kvinnliga arbetarna blir emellertid denna omständighet av större betydelse, och därför hava ock de av socialstyrelsen beräknade årsmedellönerna för denna arbetarkategori blivit avsevärt lägre än de ovan anförda, som ju endast gälla de hela året arbetande.

Med anlitande av i årsböckerna för åren 1916—1918 befintliga tabeller samt genom omräkning av primärmaterialet till årsböckerna för 1914 och 1915 har utarbetats å sid. 716 och 717 återgivna sammandrag, utvisande löneutvecklingen under åren 1914—1918, beräknad efter timpenning på ordinarie tid, för de vuxna manliga och kvinnliga fack- och förrådsarbetarna inom olika yrkesgrenar.

Vid samtliga de arbetsföretag, som för året deltagit i lönestatistiken — med undantag för den mekaniska verkstadsindustrien, från vilken inga uppgifter om arbetslönernas sammanlagda belopp föreligga — hava till arbetspersonalen i dess helhet, med inberäkning av sådana särskilda förmåner, som direkt sammanhänga med arbetet, utbetalats sammanlagt över 112 miljoner kr. Detta belopp täcker dock icke arbetsgivarnas utgifter för arbetspersonalen. Därtill komma nämligen sjukkasseavgifter till ett belopp av över 81 000 kr. och annan sjukhjälp för över 916 000 kr., varjämte till olycksfallsförsäkring, direkt ersättning vid olycksfall, avsättning till arbetarnas pensionering och mobiliseringsbidrag samt till samlingslokaler, bibliotek, föreläsningar, resestipendier m. m. utbetalats sammanlagt över 4½ miljoner kronor.

Fack- och förrådsarbetare år 1918, fördelade efter ålder, kön och arbetsförtjänst.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Industrigrenar	Hela antalet arbetare[1]	Därav i ålder				Medellön per år för				Antal arbetare med en arbetsförtjänst av			
		18—70 år		under 18 år		vuxna arbetare		minderåriga		under 800 kr.	800—1 199 kr.	1 200—1 799 kr.	minst 1 800 kr.
		Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor				
						Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	%	%	%	%
A. *Årsarbetare.*													
Metallverk	**55**	55	—	—	—	2 604	—	—	—	—	—	—	100·00
Järn- och stålmanufaktur	**633**	523	41	66	3	2 817	1 172	1 520	942	0·79	5·37	12·32	81·52
Fabriker för elektriska apparater	**157**	14	124	—	19	1 869	1 312	—	1 208	1·91	30·57	61·79	5·73
Metallmanufaktur	**225**	219	2	3	1	3 440	1 307	1 905	1 278	—	0·44	3·56	96·00
Stenkolsgruvor:													
Fackarb. under jord	**145**	144	—	1	—	2 469	—	1 582	—	—	—	7·59	92·41
» över jord	**180**	177	—	3	—	2 167	—	1 097	—	—	1·11	13·33	85·56
Stenbrott och stenhuggerier	**16**	16	—	—	—	2 662	—	—	—	—	—	6·25	93·75
Kalkbruk	**168**	167	—	1	—	2 442	—	1 868	—	—	—	1·79	98·21
Kritbruk	**10**	10	—	—	—	2 208	—	—	—	—	—	—	100·00
Cementbruk	**467**	448	—	19	—	2 394	—	1 360	—	—	0·86	4·50	94·64
Tegelbruk	**56**	52	—	4	—	2 274	—	1 367	—	—	3·57	3·57	92·86
Porslinsfabriker	**176**	128	45	3	—	3 001	1 369	1 492	—	0·57	3·41	23·29	72·73
Buteljglasbruk	**240**	230	—	10	—	1 917	—	872	—	0·83	6·25	28·33	64·59
Fönsterglasbruk	**82**	75	—	7	—	2 318	—	703	—	7·32	2·44	10·97	79·27
Småglasbruk	**392**	298	17	68	9	1 960	891	999	700	4·59	22·96	25·26	47·19
Sågverk	**136**	128	—	8	—	2 458	—	1 326	—	—	2·21	7·35	90·44
Snickeri- och möbelfabriker	**744**	629	4	108	3	2 624	1 773	1 319	761	2·55	5·78	9·14	82·53
Musikinstrumentfabriker	**197**	191	—	6	—	2 645	—	1 130	—	—	3·05	4·57	92·38
Korgmöbel- och barnvagnfabriker	**33**	28	1	4	—	2 244	1 044	670	—	9·09	18·18	6·06	66·67
Pappersbruk och pappersmassefabriker	**1 969**	1 690	164	70	45	2 523	1 312	1 390	1 127	0·35	5·18	12·75	81·72
Bokbinderier	**611**	192	271	29	119	3 232	1 653	1 731	1 101	3·27	13·09	38·46	45·18
Litografiska anstalter	**171**	130	1	36	4	2 942	1 348	1 034	965	9·94	9·94	7·02	73·10
Boktryckerier	**727**	485	108	117	17	3 480	2 420	1 496	1 378	0·69	6·46	8·67	84·18
Kvarnar	**352**	349	—	3	—	2 547	—	1 364	—	—	0·29	0·85	98·86
Pressjästfabriker	**20**	20	—	—	—	2 476	—	—	—	—	—	—	100·00
Käxfabriker	**52**	10	42	—	—	2 454	1 139	—	—	—	59·61	23·08	17·31
Sockerbruk	**795**	742	52	1	—	2 500	1 435	1 598	—	0·13	1·26	7·42	91·19
Choklad- och karamellfabriker	**55**	4	33	5	13	2 415	1 013	988	837	9·09	81·82	1·82	7·27
Sulfitbrännerier	**7**	7	—	—	—	2 729	—	—	—	—	—	—	100·00
Maltdrycksbryggerier: skattepliktiga	**461**	335	123	—	3	2 578	1 595	—	1 374	—	3·25	20·18	76·57
skattefria	**29**	27	2	—	—	2 837	1 840	—	—	—	—	—	100·00

[1] Förmän hava icke här medräknats.

Fack- och förrådsarbetare år 1918, fördelade efter ålder, kön och arbetsförtjänst. (Forts.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Industrigrenar	Hela antalet arbetare	Därav i ålder				Medellön per år för				Antal arbetare per 100 med en arbetsförtjänst av			
		18—70 år		under 18 år		vuxna arbetare		minderåriga		under 800 kr.	800—1 199 kr.	1 200—1 799 kr.	minst 1 800 kr.
		Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor				
						Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	%	%	%	%
Slakterier	**55**	35	19	1	—	2 903	1 866	1 557	—	—	—	10·91	89·09
Garverier	**447**	408	9	29	1	2 861	1 556	2 000	1 303	—	1·12	4·92	93·96
Handsk- och skinntröjfabriker	**40**	19	14	2	5	2 008	1 236	1 340	876	7·50	22·50	40·00	30·00
Skofabriker	**1 247**	630	378	129	110	2 460	1 449	1 369	982	3·37	10·51	29·91	56·21
Gummivarufabriker	**2**	1	—	1	—	2 305	—	748	—	50·00	—	—	50·00
Reseffektfabriker	**60**	46	8	3	3	2 833	1 374	1 732	1 164	—	6·67	16·67	76·66
Oljeslagerier, färg-, såp- och tvålfabriker	**76**	52	17	5	2	2 462	1 806	1 253	1 689	—	1·31	19·74	78·95
Superfosfat-, svavelsyre- och salpetersyrefabriker	**209**	203	—	6	—	2 849	—	1 100	—	—	1·91	1·44	96·65
Krut- och sprängämnesfabriker	**175**	142	21	9	3	2 715	1 523	1 268	1 411	1·14	2·86	12·57	83·43
Tändsticksfabriker	**181**	168	4	9	—	2 190	1 234	1 530	—	0·55	2·21	12·71	84·53
Garvämnesfabriker	**22**	22	—	—	—	2 736	—	—	—	—	—	—	100·00
Elektro-kemiska fabriker	**193**	183	—	10	—	3 225	—	2 084	—	—	—	2·07	97·93
Rörläggningar och -monteringar	**416**	393	—	23	—	2 913	—	1 669	—	—	1·20	4·81	93·99
Väg- och vattenbyggnader	**76**	75	—	1	—	3 285	—	2 418	—	—	—	—	100·00
Stuverirörelse i Södra Sverige	**1 891**	1 891	—	—	—	2 371	—	—	—	—	—	10·84	89·16
Höganäs- och Bjuv-verken, utom stenkolsgruvorna	**351**	302	—	49	—	2 593	—	1 463	—	0·85	2·56	10·26	86·33
Hyllinge- o. Skromberga-verken, utom stenkolsgruvorna	**152**	142	—	10	—	2 565	—	1 284	—	—	3·29	5·26	91·45
Samtliga industrigrenar	**14 954**	**12 235**	**1 500**	**859**	**360**	**2 597**	**1 515**	**1 388**	**1 068**	**1·10**	**5·30**	**13·66**	**79·94**
B. *Säsongarbetare.*													
Tegelbruk [1]	**36**	34	—	2	—	1 827	—	1 012	—	5·56	—	36·11	58·33
Kampanjarbete vid sockerbruk [2]	**1 164**	1 109	2	53	—	544	277	519	—	100·00	—	—	—
Gummivarufabriker [3]	**58**	34	19	2	3	1 929	1 278	1 210	725	6·90	3·45	53·45	36·20
Tändsticksfabriker [4]	**1 685**	504	761	218	202	1 732	1 023	960	814	14·24	48·25	25·58	11·93
Stuverirörelse i Västerbottens och Norrbottens län [5]	**204**	191	—	13	—	641	—	481	—	—	—	—	—
Stuverirörelse i Uppsala, Gävleborgs och Västernorrlands län [6]	**537**	535	—	2	—	1 668	—	1 317	—	—	—	—	—
Samtliga industrigrenar	**3 684**	**2 407**	**782**	**290**	**205**	[7] —	[7] —	[7] —	[7] —	[7] —	[7] —	[7] —	[7] —

[1] Normalsäsong 174—206 dagar. — [2] Normalsäsong 45·5—53·8 dagar, utom för utearbetare, för vilka den varat 39·3—46·4 dagar. — [3] Normalsäsong 235·6—278·4 dagar. — [4] Normalsäsong 185·0—218·6 dagar. — [5] Segl.-år c:a 5·7 mån. — [6] Segl.-år c:a 7·9 mån. — [7] Av hänsyn till säsongarbetarnas olikartade arbetsförhållanden hava medeltal icke uträknats.

Löneutvecklingen 1914—18 för fack- och förrådsarbetare inom olika industrigrenar.[1]

Industrigrenar	Timpenning (inkl. extra förmåner) på ordinarie tid, oavsett löneformen											
	för vuxna manliga fack- och förrådsarbetare						för vuxna kvinnliga fack- och förrådsarbetare					
	År 1914 öre	År 1915 öre	År 1916 öre	År 1917 öre	År 1918 öre	Ökning(+) 1914/1918 i %	År 1914 öre	År 1915 öre	År 1916 öre	År 1917 öre	År 1918 öre	Ökning(+) 1914/1918 i %
Verk för framställning av andra metaller än järn och stål	·	·	61·0	76·5	96·5	·	·	·	—	—	—	
Järn- och stålmanufaktur	56·4	60·9	66·5	80·7	104·4	+ 85·1	23·7	25·0	27·7	34·7	45·9	+ 93·7
Mekaniska verkstäder:												
Yrkesarbetare	55·6	58·4	64·9	76·7	109·7	+ 97·3	—	—	—	—	—	—
Icke yrkesarbetare	46·9	48·6	54·0	63·0	94·4	+101·3	—	—	—	—	—	—
Fabriker för elektriska apparater	·	·	·	·	82·0	·	·	·	·	·	50·7	·
Metallmanufaktur	·	·	·	·	112·7	·	·	·	·	·	60·3	·
Stenkolsgruvor	·	·	65·1	79·8	121·3	·	·	·	—	—	—	·
Stenbrott och stenhuggerier	·	·	·	·	79·8	·	·	·	·	·	93·1	·
Kalkbruk	·	·	·	62·6	95·9	·	·	·	·	—	—	·
Kritbruk	·	·	·	53·2	80·7	·	·	·	·	42·1	55·8	·
Cementbruk	·	·	·	57·7	85·9	·	·	·	·	38·5	55·3	·
Tegelbruk	·	·	·	57·1	92·7	·	·	·	·	38·1	58·6	·
Porslinsfabriker	50·4	51·6	55·8	70·1	106·3	+110·9	31·0	30·2	33·6	40·6	62·4	+101·3
Buteljglasbruk	50·1	54·7	59·8	71·2	86·3	+ 72·3	14·7	15·7	17·2	—	31·9	+117·0
Fönsterglasbruk	65·1	70·6	74·8	85·0	100·1	+ 53·8	—	—	—	25·0	—	·
Småglasbruk	47·6	50·1	52·6	58·1	75·9	+ 59·5	17·3	17·6	19·2	22·2	33·2	+ 91·9
Sågverk	·	·	·	·	88·9	·	·	·	·	·	50·0	·
Snickeri- och möbelfabriker	46·8	49·7	54·6	67·5	97·3	+107·9	28·8	32·2	37·6	46·8	60·1	+108·7
Musikinstrumentfabriker	58·4	61·5	64·2	74·4	98·2	+ 68·2	—	—	—	—	—	—
Korkfabriker	·	·	67·3	98·8	·	·	·	·	33·1	65·2	·	·
Korgmöbel- och barnvagnfabriker	·	·	·	63·2	82·4	·	·	·	·	29·8	39·2	·
Pappersbruk och pappersmassefabriker	37·9	39·7	44·7	54·1	76·2	+101·1	26·7	28·2	32·3	38·8	55·8	+109·0
Bokbinderier	·	·	56·8	69·0	115·7	·	·	·	32·4	38·5	60·5	·
Litografiska anstalter	·	·	·	68·2	106·0	·	·	·	·	43·2	42·0	·
Boktryckerier	·	·	·	81·7	121·2	·	·	·	·	53·0	87·7	·
Kvarnar	42·7	45·6	50·6	59·7	90·0	+110·8	—	23·7	—	—	—	·
Pressjästfabriker	·	42·2	40·4	47·4	74·5	·	·	—	—	—	—	·
Käxfabriker	·	·	·	44·2	68·6	·	·	·	·	29·9	40·4	·
Självständiga råsockerbruk: Årsarbetare	37·4	39·7	44·2	55·0	81·4	+117·6	25·5	23·7	28·6	34·1	45·2	+ 77·3

[1] De punkter, som stå insatta i kolumnerna, utmärka, att inga uppgifter föreligga för det år och den industrigren, vartill punkterna hänföra sig, medan streck angiva, att inga arbetare redovisats.

Löneutvecklingen 1914—18 för fack- och förrådsarbetare inom olika industrigrenar. *(Forts.)*

Industrigrenar	*Timpenning* (inkl. extra förmåner) på ordinarie tid, oavsett löneformen											
	för vuxna manliga fack- och förrådsarbetare						för vuxna kvinnliga fack- och förrådsarbetare					
	År 1914 öre	År 1915 öre	År 1916 öre	År 1917 öre	År 1918 öre	Ökning(+) 1914/1918 i %	År 1914 öre	År 1915 öre	År 1916 öre	År 1917 öre	År 1918 öre	Ökning(+) 1914/1918 i %
Kampanjarbetare	38·7	38·8	47·8	67·9	104·2	+169·3	26·1	19·4	29·2	52·0	64·8	+148·3
Efterkampanjarbetare	38·7	37·7	46·3	59·3	95·2	+146·0	17·7	25·6	24·6	38·8	51·7	+192·1
Självständiga sockerraffinaderier	40·9	44·0	48·0	55·3	82·8	+102·4	28·2	32·1	38·4	48·3	61·8	+119·1
Kombinerade sockerfabriker: Årsarbetare	40·5	43·3	44·5	51·5	73·5	+ 81·5	36·5	31·1	32·4	36·2	45·6	— 24·9
Kampanjarbetare	37·0	38·2	44·7	54·9	87·1	+135·4	32·7	31·4	33·9	35·2	49·3	+ 50·8
Efterkampanjarbetare	36·5	35·4	47·3	54·8	82·2	+125·2	37·0	41·1	42·5	51·1	59·9	+ 61·9
Choklad- och karamellfabriker	·	·	41·7	50·7	96·0	·	·	·	21·8	28·4	38·4	·
Brännvinsbrännerier	·	32·4	34·1	·	·	·	·	—	—	·	·	·
Sulfitbrännerier	·	·	52·8	64·6	86·3	·	·	·	—	—	—	·
Brännvinsdestilleringsverk	·	48·9	45·0	52·9	·	·	·	—	—	—	·	·
Maltdrycksbryggerier: Skattepliktiga	49·7	50·2	52·3	61·7	86·0	+ 73·0	37·3	36·5	37·0	45·0	64·1	+ 71·8
Skattefria	45·3	47·8	49·0	59·2	86·3	+ 90·5	37·2	37·9	35·8	47·5	74·5	+100·3
Margarinfabriker	·	·	46·8	·	·	·	·	·	28·4	·	·	·
Slakterier	·	50·1	52·5	68·6	102·2	·	·	30·6	29·0	40·6	66·4	·
Garverier	43·2	49·2	55·0	68·7	103.1	+138·7	—	—	23·0	41·0	58·4	·
Handsk- och skinntröjfabriker	·	·	50·9	56·3	80·5	·	·	·	35·4	41·2	54.7	·
Skofabriker	49·3	53·3	58·0	67·2	100·7	+104·3	30·6	33·2	35·1	39·7	61.1	+ 99·7
Gummivarufabriker	·	49·5	57·2	71·3	88.2	·	·	26·1	31·9	44·2	55·2	·
Reseffektfabriker	·	·	56·8	72·9	104.7	·	·	·	33·1	41·4	59·0	·
*Oljeslagerier, färg-, såp- och tvål-*fabriker	·	43·7	47·6	56·2	93·1	·	·	—	25·7	33·0	66·5	·
Benmjölsfabriker	39·1	41·6	45·3	·	·	·	24·0	25·3	27·2	·	·	·
Superfosfat-, svavelsyre- och salpetersyrefabriker	50·4	51·3	54·6	63·9	94·7	+ 87·9	45·8	44·9	36·2	43·9	74·8	+ 63·3
Krut- och sprängämnesfabriker	·	76·3	65·8	81·4	111·7	·	·	48·9	40·8	49·1	66·7	·
Tändsticksfabriker	39·0	40·7	47·7	55·4	78·6	+101·5	23·1	24·9	28·8	33·3	51·6	+123·4
Garvämnesfabriker	42·0	44·1	60·8	79·1	113·5	+170·2	—	—	—	—	—	—
Elektro-kemiska fabriker	·	51·6	58·4	79·3	116·7	·	·	—	—	65·8	80·1	·
Rörläggningar och -monteringar	·	·	·	·	97·7	·	·	·	·	·	—	·
Väg- och vattenbyggnader	56·0	55·0	66·2	92·6	134·8	+140·7	—	—	—	—	—	—
Stuverirörelse	69·1	69·7	80·1	98·9	135·5	+ 96·1	—	—	47·3	55·0	—	·
Höganäs- och Bjuv-verken, utom stenkolsgruvorna	42·1	44·0	51·7	58·9	87.1	+106·9	—	—	—	—	—	—
Hyllinge- och Skromberga-verken, utom stenkolsgruvorna	·	·	50·2	59·2	89·8	·	·	·	30·8	35·0	47·6	·

De ideella föreningarna i Sverige år 1917 och deras ekonomiska förhållanden.

I nådigt brev den 19 februari 1918 uppdrog Kungl Maj:t åt socialstyrelsen att verkställa en utredning rörande de ideella föreningarna i riket, deras medlemsantal, ändamålet med deras verksamhet samt deras ekonomiska förhållanden. Utredningen skulle närmast hava till syfte att klarlägga frågan om en eventuell befrielse för dessa föreningar från att erlägga skatt till stat och kommun.

Denna utredning har nu av socialstyrelsen fullbordats och är under tryckning. En redogörelse för dess huvudsakliga resultat meddelas i det följande.

Primärmaterialet har utgjorts av uppgifter, infordrade från de olika föreningarna. Enär någon förteckning över dessa ej fanns att tillgå, fick socialstyrelsen själv upprätta en sådan med stöd av uppgifter från länsstyrelserna och de centrala föreningsorganisationerna.

Då det gällt att närmare fixera begreppet ideell förening, har Kungl. Maj:ts proposition n:o 35 av år 1911 (angående förslag till lag om ideella föreningar) i huvudsak fått vara normgivande. I enlighet därmed har såsom ideell förening räknats sådan förening, som fullföljer ett religiöst, välgörande, politiskt, socialt, vetenskapligt, konstnärligt eller sällskapligt syfte eller avser vårdande av yrkesangelägenheter eller eljest har annat ändamål än att genom ekonomisk verksamhet främja medlemmarnas ekonomiska intressen.

Sedan länsstyrelsernas insända förteckningar blivit granskade i överensstämmelse med denna princip, har det uppgivna antalet ideella föreningar befunnits utgöra 26 386. Härvid är dock att märka, att det icke varit möjligt att uppspåra samtliga existerande föreningar. Hela antalet torde för år 1917 kunna uppskattas till omkring 30 000.

De utsända frågeformulären hava nöjaktigt besvarats av 14 677 föreningar (55·6 % av samtliga) med ett medlemsantal av sammanlagt 1 739 020 personer.

Omstående *tab. A.* utvisar, huru de kända och de redovisade föreningarna samt medlemmarna i de senare fördela sig efter ändamålet med föreningarnas verksamhet.

Den i denna översikt tillämpade grupperingen av föreningarna är i huvudsak överensstämmande med den indelning, som kommit till användning vid den år 1910 verkställda undersökningen av de ideella föreningarna i riket.

Tab. A. Antal föreningar och medlemmar i dessa.

Verksamhetens ändamål	Antal kända föreningar	Antal vid undersökningen redovisade föreningar	Antal medlemmar i dessa
Religion	5 054	3 329	277 851
Nykterhet	7 229	3 564	274 692
Välgörenhet	1 242	816	167 013
Djurskydd	67	43	10 803
Sjukvård	269	176	46 434
Anordnande av föreläsningar	711	497	86 367
Sociala spörsmål	81	53	37 240
Politik	3 496	1 018	118 988
Fosterländska syften	13	6	720
Yrkesangelägenheter	860	646	101 564
Företagarintressen	335	184	18 536
Löntagarintressen	2 689	1 624	148 639
Konst, litteratur m. m.	367	214	50 997
Idrott	944	542	91 833
Skytteverksamhet	2 332	1 637	136 079
Försvaret	154	90	39 138
Skogsvård	56	41	17 137
Turistväsendet	8	6	74 902
Sällskapliga syften	408	175	31 415
Diverse	71	16	8 672
Summa	**26 386**	**14 677**	**1 739 020**

Bland de till namnet kända äro, som man finner, nykterhetsföreningarna och de religiösa föreningarna till antalet de mest betydande. De politiska föreningarna, löntagar- och skytteföreningarna komma närmast dessa.

Även bland de redovisade föreningarna dominera, absolut taget, de ovannämnda grupperna, ehuruväl bland de politiska föreningarna endast 30 % redovisat. Motsvarande procenttal för skytteföreningarna, de religiösa föreningarna, löntagar- och nykterhetsföreningarna åter uppgå till resp. 70·2, 65·9, 60·4 och 49·3.

Vad föreningarnas — det vill här säga deras styrelsers — fördelning på län angår, förekommer det största antalet kända föreningar i Malmöhus län, nämligen 1 610 (6·1 %), av vilka 1 041 redovisat, utgörande 7·1 % av samtliga redovisade föreningar. Närmast komma Älvsborgs län samt Göteborgs och Bohus län. Gottlands län kommer i sista rummet med 427 kända föreningar, bland vilka 252 redovisat.

De redovisade föreningarnas sammanlagda medlemsantal uppgår, som nämnt, till 1 739 020 personer. Medräknas de ej redovisade föreningarna, vilka i regel

Tab. B. Föreningarnas ekonomiska förhållanden.

Verksamhetens ändamål	Inkomster			Utgifter			Tillgångar	Skulder
	Summa inkomster	Därav		Summa utgifter	Därav			
		Medlems-avgifter	Ink. av kapital, fastighet och lokal		Förvaltnings-kostnader	Understöd och bidrag		
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Religion	10 600 718	715 379	1 085 589	9 584 087	2 557 638	3 200 929	38 425 922	12 601 496
Nykterhet	1 838 094	515 295	228 659	1 635 787	199 586	247 361	5 037 894	906 031
Välgörenhet	7 383 908	1 439 102	1 201 982	5 748 441	1 645 116	2 443 850	38 387 314	10 791 300
Djurskydd	94 455	10 987	48 653	75 476	16 628	12 339	922 679	49 471
Sjukvård	1 368 477	100 406	191 245	797 014	139 842	383 387	5 376 421	1 416 465
Anordnande av föreläsningar	1 126 783	210 772	69 889	1 119 630	418 652	40 027	1 505 719	770 910
Sociala spörsmål	427 810	91 078	22 922	437 865	99 390	212 219	854 997	472 515
Politik	735 169	289 778	20 570	700 902	172 980	303 109	357 543	65 534
Fosterländska syften	3 734	1 005	2 181	4 286	1 186	2 128	63 772	—
Yrkesangelägenheter	4 033 144	1 842 929	1 010 508	3 096 134	1 153 943	594 205	21 922 516	3 431 508
Företagarintressen	2 486 857	2 051 298	266 619	2 093 077	968 748	807 659	6 128 333	1 655 949
Löntagarintressen	6 572 962	5 108 798	440 328	5 778 358	833 155	3 406 202	10 323 367	2 343 503
Konst, litteratur m. m.	1 639 507	377 310	193 242	1 374 914	761 032	216 953	7 032 180	1 175 858
Idrott	2 082 604	421 996	71 302	2 028 496	280 222	846 974	1 875 733	739 420
Skytteverksamhet	1 467 995	160 506	63 592	1 276 571	252 981	334 574	2 149 494	261 108
Försvaret	1 641 207	68 357	88 286	1 380 344	58 890	1 241 697	2 014 724	1 109 403
Skogsvård	215 681	71 285	41 009	211 301	69 369	25 238	825 330	551 156
Turistväsendet	411 010	231 915	25 597	458 383	72 703	6 522	383 674	383 613
Sällskapliga syften	757 083	269 247	261 759	722 175	178 018	122 218	2 030 598	642 509
Diverse	176 630	48 572	25 149	142 751	67 918	3 044	319 495	13 156
Summa	**45 063 828**	**14 082 015**	**5 359 081**	**38 666 042**	**9 989 994**	**14 450 635**	**145 937 705**	**39 380 905**

torde vara vida mindre betydande än de förra, bör den totala siffran kunna anslås till åtminstone två och en halv miljoner.

Även med hänsyn till medlemsantalet äro de religiösa föreningarna och nykterhetsföreningarna de förnämsta, med ett medlemsantal av resp. 277 851 och 274 692 personer.

Fördelas föreningsmedlemmarna efter resp. föreningsstyrelsers förläggning, komma på Stockholms stads andel icke mindre än 28 % av samtliga medlemmar i de redovisade föreningarna. Absolut taget uppgår antalet från Stockholm redovisade medlemmar av ekonomiska föreningar till icke mindre än 486 929, av vilka givetvis en stor del äro bosatta utanför staden.

De vid undersökningen redovisade ideella föreningarnas ekonomiska förhållanden belysas genom *tab. B.*, som för de olika slagen av föreningar i sammandrag redovisa för inkomster, utgifter, tillgångar och skulder.

Som ovan nämnts, har endast omkring hälften av de kända föreningarna lämnat uppgift angående sin ekonomi. Även om dessa jämväl i ekonomiskt hänseende äro ojämförligt mera betydande än de icke redovisade föreningarna, måste dock de i tabellen meddelade siffrorna betraktas som minimital. Framför allt gäller detta de politiska föreningarna, av vilka även många bland de större underlåtit att redovisa.

Inkomsterna för år 1917 uppgå sammanlagt till 45 063 828 kr., varav omkring 10·6 milj. kr. (23·5 %) hänföra sig till de religiösa föreningarna. Närmast i ordningen i avseende på inkomsternas storlek komma de välgörande föreningarna samt föreningarna för tillvaratagande av löntagarintressen med resp. 7·4 och 6·6 milj. kronor.

I utredningen hava inkomsterna specificerats på vissa huvudslag, nämligen medlemsavgifter, inkomst av kapital, inkomst av fastighet och lokal, gåvor och anslag samt »övriga utgifter», av vilka medlemsavgifterna samt den sammanlagda inkomsten av kapital och av fastighet eller lokal särskilt redovisas i den här återgivna sammandragstabellen.

Medlemsavgifterna representera cirka 14 milj. kr. eller 31·1 % av det sammanlagda inkomstbeloppet. Mer än hälften härav kommer på föreningar för främjande av yrkes-, företagar- och löntagarintressen, för vilka dessa avgifter uppgå till icke mindre än resp. 45·7, 82·7 och 77·7 % av hela inkomsten.

Inkomsten av kapital samt av fastighet och lokal utgör tillsammans c:a 5·4 milj. kr. eller ej mer än 12 % av inkomstsumman för samtliga föreningar. *Denna inkomstpost är av särskilt intresse, då det ju väsentligen är den, som kan bliva föremål för beskattning.* Man finner av den anförda tablån, att mera än hälften av berörda 5·4 milj. kr. härröra från de religiösa, de välgörande och de yrkesvårdande föreningarna. Av dessa grupper synas de yrkesvårdande föreningarna vara de, som äro mest beroende av denna inkomst, vilken för dem utgjort 25·0 % av inkomstsumman; för de välgörande föreningarna blir motsvarande procenttal 16·3 och för de religiösa 10·2. Bland övriga slag av föreningar må nämnas de sällskapliga samt sjukvårdsföreningarna, i vilkas inkomster ifrågavarande post ingått med resp. 34·6 och 14·0 %.

Posten »gåvor och anslag», som torde hava redovisats avsevärt för låg (jfr nedan), representerar enligt erhållna uppgifter sammanlagt 17·6 milj. kr. eller 39·0 % av föreningarnas hela inkomstsumma. Mera än hälften härav kommer på de religiösa och de välgörande föreningarnas konton. Av dessa föreningars totalinkomster utgöres ock mera än hälften av gåvor och anslag, och detsamma gäller försvars-, sjukvårds- och föreläsningsföreningarna.

Den sista posten, »övriga inkomster», som givetvis är av mycket mångskiftande natur (innefattande bl. a. inkomst av rörelse), har redovisats till c:a 8 milj. kr. eller 18 % av hela inkomstbeloppet. Emellertid torde en be-

tydande del (väl c:a 80 %) av dessa inkomster hava bort föras till andra poster, framför allt gåvor och anslag.

Föreningarnas utgifter under år 1917 uppgå sammanlagt till 38 666 042 kr. eller 86 % av inkomstsumman. Även i detta hänseende komma de religiösa föreningarna främst med en utgiftssumma av 9·6 milj. kr. (omkring 25 % av samtliga föreningars).

Som särskilda utgiftsposter hava specificerats förvaltningskostnader, understöd och bidrag, hyra eller avgift för egen fastighet, utskylder, upplysningsverksamhet samt övriga utgifter. Bland dessa hava de bägge förstnämnda särskilt redovisats i den här införda tabellen.

Förvaltningskostnaderna (löner och arvoden m. m.) hava uppgivits till c:a 25·9 % av totalutgifterna. För relativt särskilt höga förvaltningskostnader utmärka sig föreningarna för främjande av konst och litteratur samt företagar-, föreläsnings- och skogsvårdsföreningarna.

Ej mindre än 37·4 % av föreningarnas utgifter eller omkr. 14·5 milj. kr. bestå av understöd och bidrag av olika slag. Denna utgiftspost är av särskilt stor betydelse för försvarsföreningarna, vilkas utgifter till 90 % utgöras av understöd. Även föreningarna för främjande av löntagarintressen ha betydande utgifter av denna art (59 %).

Hyror och fastighetsutgifter, som utgöra 8·9 % av det sammanlagda utgiftsbeloppet, hava varit av en viss betydelse för särskilt nykterhetsföreningarna samt de sällskapliga och de religiösa föreningarna, vilka i och för sin verksamhet varit i behov av egna lokaler.

Utskylderna, bestående av skatter till stat och kommun, representera endast 1·1 % av de redovisade utgifterna eller 437 903 kr. De religiösa föreningarna samt föreningarna för främjande av löntagarintressen och de sällskapliga föreningarna hava tillsammans erlagt c:a hälften av denna summa.

Såsom utgifter för upplysningsverksamhet hava vidare redovisats sammanlagt 6 % av föreningarnas utgiftssumma. Beträffande slutligen posten »övriga utgifter» gäller väsentligen vad som anförts rörande »övriga inkomster».

Föreningarnas sammanlagda tillgångar utgjorde år 1917 145 937 705 kr., varav värdet av fastigheter representerade 39·6 %, värdet av inventarier 6·1 % samt kapital och övriga tillgångar 54·3 %. De religiösa och välgörande föreningarna förfoga över de största tillgångarna, uppgående för vardera gruppen till c:a 38 milj. kr., och närmast i ordningen komma de yrkesvårdande föreningarna samt de för främjande av löntagarintressen, för konstnärliga ändamål och för främjande av företagarintressen bildade föreningarna.

Beträffande särskilt fastigheterna må anmärkas, att c:a hälften av dessas sammanlagda värde representeras av byggnader och lokaler, tillhörande de religiösa föreningarna. Även de välgörande föreningarna och yrkesföreningarna äga fastigheter till ett betydande värde.

Vad inventarierna angår, är denna post i främsta rummet av betydelse för föreläsningsföreningarna (bibliotek) samt försvars- och skytteföreningarna (gevär och annan materiel).

Posten »kapital och övriga tillgångar» torde till övervägande del bestå av kapital. De välgörande föreningarna framträda här med tillgångar av denna art värderade till mera än 24 milj. kr. eller nära 1/3 av det för samtliga föreningar redovisade värdet av denna post.

Skulderna belöpa sig inalles till 39 380 905 kr., eller 27 % av tillgångarna. Frånräknas detta belopp, utgör föreningarnas sammanlagda förmögenhet c:a 107 milj. kr., varav omkring 28 milj. kr. innehavas av de välgörande och omkring 26 milj. kr. av de religiösa föreningarna.

Den statliga beskattningen av de ideella föreningarna synes hava varit av mycket ringa omfattning. Enligt vad en särskilt verkställd undersökning av taxeringslängderna i kammarrätten givit vid handen, uppgick år 1917 det sammanlagda skattebeloppet till endast omkring 60 000 kr., varav 48 470 erlagts av Stockholm tillhörande föreningar.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1919.[1]

Inkomster och utgifter för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, vilka under år 1919 uppgingo till ett antal av 35 med 175 030 tillsatta platser, framgå för sagda år av tabellerna å sid. 724 och 725.

Statsanslaget till den offentliga arbetsförmedlingen avser i främsta rummet att täcka anstalternas utgifter för postporto, abonnemang å rikstelefon, telegram och interurbana telefonsamtal samt tryckning av formulär och blanketter. Dessutom kan efter prövning i varje särskilt fall understöd erhållas till bestridande av kostnaderna för de särskilda anordningar, som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behov, för samarbetet mellan särskilda anstalter, för upprättandet av fackarbetsanvisningskontor samt för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militärtjänstgöring. Av tabellen framgår, huru stor del av det varje anstalt tilldelade statsanslaget avsetts för ändamål av senare slaget.

[1] Jfr. Soc. Medd., årg. 1919, sid. 898.

Tab. 1. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster under år 1919.

Arbetsförmedlingen i	Anslag från staten		vederbörande landsting	vederbörande hushållningssällskap	vederbörande kommuner	nationalföreningen mot emigrationen m. fl.	Övriga inkomster, upplupen ränta m. m.	Summa inkomster
	inalles	därav för interlokal verksamhet m. m.						
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm	11 622·40	3 000·00	—	—	144 899·94	—	20 231·09	176 753·43
Stockholms län . .	6 994·49	3 800·00	33 300·00	—	600·00	—	36·19	40 930·68
Uppsala stad o. län	2 481·26	1 500·00	10 550·00	1 500·00	6 100·00	—	1 699·90	22 331·16
Södermanlands län	3 242·57	1 500·00	20 520·00	—	—	—	50·33	23 812·90
Östergötlands län .	8 630·01	3 300·00	27 208·65	—	2 850·00	—	2 106·15	40 794·81
Norrköping	2 906·38	1 500·00	1 000·00	—	17 700·00	—	2 319·45	23 925·83
Jönköpings län . .	2 807·90	600·00	4 695·75	3 967·00	2 087·00	—	1 053·35	14 611·00
Kronobergs län . .	1 310·68	300·00	900·00	900·00	600·00	—	245·83	3 956·51
Norra Kalmar län .	750·54	300·00	600·00	600·00	600·00	600·00	1 213·85	4 364·39
Södra Kalmar län .	987·51	400·00	1 500·00	300·00	800·00	500·00	650·52	4 738·03
Gottlands län . . .	737·17	100·00	2 000·00	900·00	900·00	—	79·90	4 617·07
Blekinge län . . .	2 819·44	1 300·00	9 350·00	—	4 850·00	—	228·07	17 247·51
Kristianstads län .	3 122·23	1 300·00	16 605·00	—	—	—	1 677·74	21 404·97
Malmö	8 315·41	2 800·00	3 000·00	—	55 711·49	—	—	67 026·90
Lund	1 987·28	700·00	1 000·00	—	7 425·20	—	—	10 412·48
Landskrona	749·93	200·00	1 000·00	—	7 690·00	—	11·65	9 451·58
Hälsingborg	1 939·35	700·00	1 000·00	—	16 702·75	—	2 222·12	21 864·22
Ystad	473·44	100.00	1 000·00	—	3 240·00	—	217·18	4 930·62
Trälleborg	462·67	200·00	1 000·00	—	5 085·30	—	—	6 547·97
Eslöv	1 309·58	600·00	1 000·00	—	3 882·50	—	46·32	6 238·40
Skurup	349·90	100·00	1 000·00	—	1 335·00	—	235·08	2 919·98
Hallands län . . .	2 071·63	800·00	9 638·36	—	1 350·00	—	3 008·67	16 068·66
Göteb. o. Bohus län	3 894·19	1 500·00	8 230·00	—	200·00	—	161·69	12 485·88
Göteborg	6 036·16	2 000·00	—	—	71 061·00	—	—	77 097·16
Älvsborgs län . .	4 011·22	1 500·00	14 500·00	—	2 250·00	—	2 768·36	23 529·58
Skaraborgs län . .	4 718·15	1 600·00	5 000·00	5 000·00	6 320·00	450·00	4 005·00	25 493·15
Värmlands län . .	1 105·51	500·00	11 901·56	—	3 150·00	—	105·67	16 262·74
Örebro län	3 561·94	1 500·00	26 878·20	500·00	2 685·00	—	695·70	34 320·84
Västmanlands län .	2 567·23	1 200·00	9 900·00	—	3 000·00	—	145·26	15 612·49
Kopparbergs län .	2 268·93	600·00	9 750·00	1 000·00	1 200·00	—	1 216·17	15 435·10
Gävle stad och län	2 993·79	1 000·00	2 641·09	—	14 322·75	—	—	19 957·63
Västernorrlands län	1 165·18	200·00	5 752·12	1 336·65	8 544·86	150·00	12·99	16 961·80
Jämtlands län . . .	2 867·08	800·00	3 650·00	1 900·00	1 850·00	—	1 230·23	11 497·31
Västerbottens län .	1 998·14	800·00	3 800·00	500·00	1 900·00	—	515·99	8 714·13
Norrbottens län . .	1 741·08	500·00	4 785·89	—	3 290·71	—	2 036·81	11 854·49
Tillsammans	**105 000·37**	**38 800·00**	**254 656·62**	**18 403·65**	**404 183·50**	**1 700·00**	**50 227·26**	**834 171·40**

Tab. 2. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas utgifter under år 1919.

Arbetsförmedlingen i	Kostnader för styrelsen och avlöning för personal	Postporto, telegramavgifter, abonnemang å rikstel., avgift för telefonsamtal	Tryckning av formulär och blanketter	Tryckning av årsberättelse, skrivmateriel o. dyl.	Lokalhyra, ved och lyse, städning och renhållning av lokal	Annonser, reklamskyltar o. dyl.	Övriga utgifter (däribl. bidrag till arbetares resekostnader)	Summa utgifter
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm . . .	120 889·65	4 804·06	2 159·00	4 008·05	27 000·09	4 322·39	13 570·19	176 753·43
Stockholms län . .	23 485·35	2 886·22	1 903·25	267·91	8 507·15	1 446·38	1 043·54	39 539·80
Uppsala stad o. län	13 200·00	1 473·23	1 379·75	525·39	3 909·10	586·99	1 353·15	22 427·61
Södermanlands län	17 534·50	1 565·16	130·50	182·11	847·25	503·83	537·25	21 300·60
Östergötlands län .	26 823·20	3 988·30	1 160·20	1 788·45	3 026·90	1 146·60	2 861·16	40 794·81
Norrköping	14 902·58	1 125·14	872·50	606·40	5 068·15	213·21	1 499·70	24 287·68
Jönköpings län . .	9 078·20	1 831·17	580·00	783·45	1 590·13	419·20	328·85	14 611·00
Kronobergs län . .	3 075·00	1 093·93	256·50	246·65	285·00	326·00	25·80	5 308·88
Norra Kalmar län .	2 000·00	368·43	205·00	288·60	523·50	567·93	410·93	4 364·39
Södra Kalmar län .	2 441·00	640·29	233·50	243·80	762·55	202·03	214·86	4 738·03
Gottlands län . . .	2 550·25	714·26	126·50	11·25	900·00	226·90	34·50	4 563·66
Blekinge län . . .	11 906·10	1 440·90	541·50	527·60	1 706·00	887·37	204·29	17 213·76
Kristianstads län .	15 268·60	1 735·00	323·50	706·00	2 210·00	1 255·03	121·75	21 619·88
Malmö	44 872·63	2 597·17	2 790·95	2 232·74	11 573·10	838·68	4 272·10	69 177·37
Lund	7 406·86	774·47	428·40	222·50	1 068·93	432·32	79·00	10 412·48
Landskrona	7 659·92	335·99	391·50	115·88	1 016·08	54·80	12·80	9 586·97
Hälsingborg . . .	14 002·75	730·87	598·00	769·60	3 297·85	72·33	3 336·32	22 807·72
Ystad	3 265·00	339·40	185·50	169·05	742·95	92·00	136·72	4 930·62
Trälleborg	2 879·95	368·94	171·00	133·00	1 195·50	73·20	1 726·38	6 547·97
Eslöv	3 910·00	331·58	381·35	53·97	1 056·34	61·46	180·91	5 975·61
Skurup	1 500·00	315·59	38·00	245·10	720·20	20·00	81·09	2 919·98
Hallands län . . .	12 026·15	1 264·85	257·00	56·97	1 700·54	271·15	492·00	16 068·66
Göteb. o. Bohus län	8 164·98	2 111·99	380·05	295·88	1 394·30	348·55	214·95	12 910·70
Göteborg	49 808·60	2 774·29	2 033·66	900·01	8 881·42	1 538·67	10 434·32	76 370·97
Älvsborgs län . .	14 445·99	1 684·27	337·25	712·35	3 764·67	431·74	2 496·01	23 872·28
Skaraborgs län . .	14 139·80	2 766·91	532·60	568·03	2 214·34	998·64	4 310·34	25 530·66
Värmlands län . .	12 593·53	678·89	171·00	221·02	1 869·50	360·83	313·30	16 208·07
Örebro län	22 584·00	2 017·55	313·00	198·24	3 965·57	490·15	3 931·03	33 499·54
Västmanlands län .	11 589·06	1 145·56	736·75	80·50	2 319·13	261·52	153·94	16 286·46
Kopparbergs län .	9 421·48	1 529·22	353·15	633·73	1 741·38	449·93	1 306·11	15 435·00
Gävle stad och län	14 643·08	1 275·79	630·00	427·20	1 947·61	705·20	328·75	19 957·63
Västernorrlands län	11 634·52	712·97	480·00	169·43	2 608·60	72·75	509·15	16 187·42
Jämtlands län . .	6 404·95	2 061·70	392·00	128·64	1 939·58	23·75	657·49	11 608·11
Västerbottens län .	4 293·75	792·53	195·44	297·56	1 140·65	932·34	366·59	8 018·86
Norrbottens län . .	6 124·50	1 200·27	310·00	768·09	1 261·50	118·65	2 236·80	12 019·81
Tillsammans	**546 525·93**	**51 476·89**	**21 978·30**	**19 585·15**	**113 755·56**	**20 752·52**	**59 782·07**	**833 856·42**

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk Författningssamling hava under tiden 6 juni—31 juli publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r		Daterad
252.	K. kung. ang. statsbidrag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadskostnader	4 juni
260.	K. kung. ang. ändrad lydelse av mom. 1 i kung. d. 20 juni 1920 (nr 448) ang. tilläggsbidrag till vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen	4 »
265.	K. kung. ang. villkoren för lån ur kolonisternas kreaturslånefond	4 »
271.	Lag om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo	11 »
277.	K. förordn. ang. försäljning av odenaturerad sprit, framställd ur avfallslut vid sulfitcellulosatillverkning	11 »
278.	K. förordn. om ändrad lydelse av 12 § i förordn. d. 11 okt. 1907 (nr 86) ang. tillverkning av brännvin	11 »
279.	K. kung. ang. försäljning av sulfitsprit till den, som till avsalu äger bedriva rening av brännvin	11 »
326.	Lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen d. 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete	18 »
328.	K. förordn. om vissa ändringar i förordn. d. 11 okt. 1907 (nr 86) ang. tillverkning av brännvin	18 »
330.	K. förordn. ang. dels en omsättnings-, dels en utskänkningsskatt å spritdrycker	22 »
333.	K. stadga ang. fördelning av ärendena mellan statsdepartementen	22 »
361.	Lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m.	30 »
362.	K. kung. ang. förhöjning i vissa fall i det för första halvåret 1920 till befattningshavare i statens tjänst utgående dyrtidstillägg	30 »
364.	K. kung. med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	30 »
397.	K. kung. ang. upphävande av förbud mot utförsel av potatis, fläsk, ost och smör	30 »
405.	Giftermålsbalk	11 »
482.	K. kung. ang. fastställande av nytt grundtal för dyrtidstillägg att gälla tills vidare från och med juli månad år 1920	9 juli
483.	K. kung. ang. tabeller till hjälp vid uträkning av befattningshavare i statens tjänst tillkommande dyrtidstillägg (grundtal 164)	9 »
501.	K. kung. ang. upphävande av förbud mot utförsel av ärter	16 »
509.	K. kung. ang. villkor för livförsäkring å personer, som erhålla lån ur statens egnahemslånefond	30 juni
518.	K. kung. ang. ersättning till på arbetsrådets föranstaltande vid allmän underrätt hörda vittnen och sakkunniga	30 »
520.	K. kung. ang. statsunderstöd till främjande av bostadsproduktionen	9 juli

Kortare meddelanden.

— Arbetarskydd. —

Arbetstiden å svenska fartyg. Med anledning av ansökan från Umeå ångslupsaktiebolag har Kungl. Maj:t genom resolution den 4 juni 1920 medgivit, att arbete, som utföres av enda styrmannen och av enda maskinisten å bolagets fartyg, må undantagas från tillämpningen av lagen om arbetstiden å fartyg, under villkor att enda styrmannen och enda maskinisten erhålla vardera såväl minst en dags tjänstledighet under var och en av månaderna maj—september som ock utöver avtalad månadslön ersättning per dag med minst $^1/_{75}$ av månadslönen för mistning av i samma lag stadgad ersättning för övertid. Kungl. Maj:t har dessutom meddelat sådant undantag från 8 § sista stycket och 15 § 4 mom. av lagen ifråga, att under en tid av fyra på varandra följande veckor sjöman tillhörande däcksmanskapet må användas till skeppstjänst sammanlagt högst 252 timmar samt till övertidsarbete högst 72 timmar, allt under villkor att fartyget icke nyttjas till passagerares befordran i vidsträcktare fart än den, som angives uti det för fartyget gällande passagerarfartygscertifikat.

Lagstiftning för hembiträden i Österrike. Den 1 maj 1920 ikraftträdde en av nationalförsamlingen den 26 februari antagen s. k. hembiträdeslag, den första av de författningar rörande kvinnliga arbetare, som den österrikiska republikens regering upptagit på sitt program. Med hembiträden förstås enligt lagen löntagare — manliga eller kvinnliga — vilka uteslutande ägna sin arbetskraft åt arbetsgivarens hushåll eller åt medlemmar av hans familj. Förutom tjänstefolk i vanlig bemärkelse — husjungfrur, ensamjungfrur, barnjungfrur, ammor, kokerskor o. d. — äger lagen även tillämpning å löntagare, som innehava mera kvalificerade platser, såsom hovmästare, guvernanter och barnfröknar. Lagen gäller slutligen också personer, vilka utan att tillhöra arbetsgivarens hushåll likväl äro uteslutande eller åtminstone huvudsakligen sysselsatta med avlönat husligt arbete, såsom hemsköterskor, uppassare o. dyl. Lagen äger endast tillämplighet å orter med mer än 5 000 invånare.

Tjänsteavtal kan enligt lagen ingås muntligt eller skriftligt. Såsom bekräftelse på avtalet kan vid uppgörelsen lämnas handpenning, som i så fall betraktas som förskott å lönen och avdrages vid första avlöningstillfälle. Någon städja med därav följande mera vittgående rättsverkningar kommer sålunda icke i fråga. Vid platsens tillträdande äger biträde på begäran erhålla ett s. k. tjänstebevis, vari skola angivas de viktigaste mellan parterna överenskomna rättigheterna och skyldigheterna. Genom denna föreskrift avser man att efter hand vänja parterna vid att upprätta tjänsteavtalen i skriftlig form, vilket för skapande av fasta rättsförhållanden givetvis alltid är av grundläggande vikt. De enligt äldre lagstiftning föreskrivna arbetsböckerna för tjänstefolk skola med den nya lagens ikraftträdande avskaffas, och i stället erhåller varje hembiträde såsom legitimationsbevis ett av de kommunala myndigheterna utfärdat tjänstekort, innehållande uppgifter om namn, födelsedag och födelseort, nationalitet och hemort samt plats för fotografi och namnteckning.

Tjänsteavtal ingås i regel med två veckors uppsägning. Genom överenskommelse kan den ömsesidiga uppsägningstiden dock förkortas till en vecka. Då uppsägning skett, har biträdet rätt att för sökande av ny plats erhålla fyra timmars sammanhängande ledighet under var och en av två veckodagar.

Beträffande *arbetstidens reglering* gjorde sig vid lagens genomförande två motsatta meningar gällande. Frågan gällde, huruvida lagstiftningen borde fastställa antingen viss maximiarbetstid eller viss minimivilotid för varje dag. Den senare principen segrade, såsom ägnad att i tillämpningen inom det husliga arbetet medföra mindre svårigheter. Lagen stadgar sålunda, att varje biträde skall erhålla minst nio timmars nattvila, i regel mellan kl. 9 e. m. och 6 f. m. För

minderåriga utsträckes vilotiden till elva timmar, kl. 8—7. Förutom denna nattvila skall under dagens lopp vuxet biträde erhålla två timmar och minderårig tre timmar till måltidsraster. Ledighet skall dessutom lämnas varannan söndagseftermiddag samt en vardagseftermiddag i veckan, varje gång under en tid av fyra timmar, under vilken tid det skall stå biträdet fritt att avlägsna sig från huset.

Rätt till *semester* under en vecka tillkommer biträde, som ett år haft plats hos samme arbetsgivare. Efter två och fem års anställning ökas semestertiden till resp. två och tre veckor. Under semestern utgår full lön samt såsom ersättning för eljest utgående naturaförmåner ett s. k. semestertillägg, motsvarande för varje semestervecka hälften av den kontanta månadslönen.

Efter en tjänstetid av tio år erhåller biträdet, därest tjänsteförhållandet utan dess förvållande upplöses, en *tjänstepremie*, motsvarande 25 % av årslönen. För varje tjänsteår däröver ökas beloppet med 5 % intill högst en hel årslön.

För hovmästare, barnsköterskor och annan till en högre klass hänförlig personal gälla i vissa hänseenden särskilda bestämmelser. Sålunda är semester- och vilotid, men också uppsägningstid fastställd till längre tid än för övriga lagen underkastade biträden.

(Reichspost.)

Österrikiskt lagförslag rörande arbetets frihet. Av ett antal medlemmar av kristligt-sociala partiet i österrikiska nationalförsamlingen har i juni 1920 väckts motion om antagande av en lag rörande införande av s. k. arbetarskiljedomstolar. Dessa skulle hava till uppgift att pröva skadeståndsanspråk från medlemmar av arbetarorganisationer, vilka på grund av *otillåten påtryckning* från annan organisations sida blivit avskedade eller nekats arbetsanställning. Liknande lagförslag har föregående år framlagts av tjeko-slovakiska regeringen.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under maj 1920. Arbetstillgången var under maj månad i stort sett alltjämt god.

Av samtliga redovisade medlemmar i fackorganisationerna voro vid maj månads slut 1·1 % arbetslösa mot 0·9 föregående månad och 2·1 i maj 1919.

Antalet på arbetsförmedlingsanstalterna anmälda arbetssökande uppgick den 28 maj till 305 000, vilket i förhållande till föregående månad innebär en minskning med 21 000.

Antalet under maj påbörjade arbetsinställelser utgjorde 204 och antalet sedan föregående månad pågående 80. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare utgjorde 138 000 mot 140 000 under april och 105 000 motsvarande tid föregående år. Antalet förlorade arbetsdagar uppgick under maj till 1 169 000 mot 880 000 föregående månad och 673 000 under maj 1919.

Löneförbättringar kommo under maj nära 1 700 000 arbetare till godo. Arbetstiden reducerades under månaden för över 250 000 arbetare med i medeltal 2 ½ timme pr vecka.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under maj 1920. Den av valutans stigning förorsakade ekonomiska krisen, vartill de första tecknen började visa sig i mars, har under maj månad ytterligare skärpts. Allt eftersom de tyska varupriserna närmat sig världsmarknadens, har den utländska efterfrågan på tyska produkter sjunkit, samtidigt som de inhemska avnämarna, vilkas köpkraft redan förut var nästan uttömd, i spekulativt syfte ställt sig avvaktande. På grund härav har i samtliga industrier driften i ökad omfattning måst inskränkas eller helt nedläggas. Särskilt svårartade hava förhållandena blivit inom läderindustrien, möbelindustrien och konfektionsindustrien, i vilkas huvudcentra arbetslösheten ökats avsevärt.

Enligt statistiken från fackförbunden voro i maj 2·7 % av de redovisade medlemmarna arbetslösa mot 2 % i april och 3·8 % motsvarande månad 1919.

Vid arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser för män 177 och för kvinnor 103 arbetssökande mot resp. 167 och 91 föregående månad.

Antalet försäkringspliktiga sjukkassemedlemmar hade under tiden 1 maj—1 juni stigit med 2·5 %; ökningen utgjorde för männen 3·1 %, för kvinnorna 1·5 %.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetslösheten i Danmark under år 1919.[1] I likhet med de föregående åren sedan 1910 har Det statistiske Departement bearbetat de uppgifter rörande arbetslösheten under sistlidet år, som av De samvirkende Fagforbund införskaffats från olika arbetarorganisationer.

Redogörelsen avser, liksom förhållandet varit under de föregående åren, endast sådan arbetslöshet, som icke förorsakats av arbetskonflikter och omfattar väsentligen endast egentliga arbetarorganisationer (däribland kypare). Som ett undantag i sistnämnda hänseende är dock att anteckna, att i översikten medtagits även handels- och kontorsbiträden samt försäkringstjänstemän. I övrigt omfattar densamma icke sådana yrkesgrenar, vilka icke räknas till arbetarklassen (farmaceuter m. fl.). Undantagna äro likaledes som förut funktionärer i kommunal tjänst, järnvägsmän och därmed besläktade grupper, inom vilka någon egentlig arbetslöshet icke förekommer, ävensom sjömän.

Av hela antalet redovisade arbetare, vilket i *medeltal per månad* belöpte sig till 295 800, voro i årsgenomsnitt 10·7 % arbetslösa. Antalet under året förlorade arbetsdagar har beräknats till 9·4 miljoner *eller i genomsnitt 32 dagar per arbetare.*

Arbetslöshetsprocenten var i motsats till föregående år något mindre i Köpenhamn än i landsorten, *nämligen 9·6 gentemot 11·5.* Även antalet förlorade arbetsdagar var minst i Köpenhamn, där förlusten per arbetare utgjorde 30 dagar mot 33 i landsorten.

Arbetslöshetens växlingar under olika månader framgår av nedanstående sammanställning, som även meddelar jämförelsetal för föregående år.

Arbetslöshetsprocent

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Medeltal
1910	17·9	17·0	10·7	7·4	7·0	6·8	7·6	7·3	6·9	9·1	12·3	18·1	**10·7**
1911	19·0	17·2	11·6	9·3	7·2	5·6	5·0	5·0	4·3	5·4	8·8	15·3	**9·5**
1912	18·6	14·6	8·4	4·7	4·3	3·9	3·5	3·6	3·7	4·6	7·4	14·5	**7·6**
1913	17·0	13·3	7·8	4·8	4·1	3·7	4·0	3·7	3·8	4·7	8·4	15·1	**7.5**
1914	18·0	13·5	9·5	6·0	4·6	4·0	4·0	10·4	10·7	10·2	11·5	16·5	**9·9**
1915	18·5	15·8	12·8	5·4	4·0	3·4	3·5	3·7	3·5	3·9	7·1	11·8	**7·7**
1916	11·2	12·3	9·0	4·7	2·7	2·0	2·0	2·2	2·0	2·0	3·2	6·0	**4·9**
1917	9·5	11·1	11·6	4·8	3·8	3·9	4·5	5·7	6·4	9·3	14·6	24·0	**8·2**
1918	24·1	24·1	20·2	14·5	13·3	13·0	13·2	14·3	14·6	14·7	17·8	25·8	**17·4**
1919	*28·1*	*26·9*	*20·5*	*10·5*	*6·2*	*3·6*	*2·8*	*2·2*	*3·1*	*3·8*	*7·0*	*16·5*	*10·7*

Såsom framgår av tabellen, *sjönk* arbetslösheten under år 1919 hastigt t. o. m. augusti månad, då den nådde samma *ovanligt låga nivå som i augusti 1916.* Under de följande månaderna åter närmade sig arbetslösheten ungefärligen den omfattning, som den hade under motsvarande årstid *åren närmast före kriget.*

Arbetslösheten inom olika yrkesgrupper belyses av följande sammanställning, där grupperna ordnats efter arbetslöshetens storlek under redogörelseåret:

	Arbetslöshetsprocent						
	1913	1914	1915	1916	1917	1918	*1919*
Byggnads- och möbelindustri	12·2	15·3	15·2	8·9	13·1	16·9	*14·1*
Grovarbete	9·7	13·7	10·9	8·0	15·0	16·4	*12·2*
Livsmedelsindustri	3·5	4·2	2·5	2·5	6·0	26·8	*12·2*
Textilindustri	2·9	6·2	2·1	0·9	8·4	43·2	*10·7*
Beklädnadsindustri	4·6	6·0	5·3	3·2	5·5	19·1	*9·0*
Metallindustri m. m.	4·6	5·5	2·9	2·2	5·7	12·8	*9·0*
Trävaruindustri	5·3	5·8	3·5	2·2	6·2	12·8	*6·8*
Jord- och stenindustri	1·7	3.0	3·8	1·8	8·4	5·9	*5·2*
Läderindustri	3·5	3·2	1·8	1·4	2·3	5·1	*4·7*
Pappersindustri	0·4	0·8	0·2	0·3	0·8	2·3	*2·6*
Grafisk industri	4·6	7·3	6·5	2·7	3·5	4·4	*2·3*
Medeltal	7·5	9·9	7·7	4·9	9·2	17·4	10·7

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1914, sid. 453; årg. 1915, sid. 566; årg. 1916, sid. 592; årg. 1917, sid. 1014; årg. 1918, sid. 705; årg. 1919, sid. 482.

Med undantag för pappersindustrien kan för alla grupper en avgjord sänkning av arbetslösheten år 1919 konstateras. Särskilt stark har nedgången varit inom grupperna livsmedelsindustri, textilindustri och beklädnadsindustri.

Av de olika fackförbunden uppvisade slakteriarbetarna den största arbetslösheten, 31 % i årsgenomsnitt. Därnäst kommo målarna med 26 %.

(Statistiske Efterretninger.)

Arbetslöshetsförsäkringen i Danmark 1918/19.[1] Vid slutet av räkenskapsåret 1917/18 (31 s 1918) funnos i Danmark 62 registrerade arbetslöshetskassor (mot 59 föregående år). Under året 1918/19 hava 4 nya kassor registrerats, vadan alltså den 31 mars 1919 funnos 66 registrerade kassor. Samtliga kassor med allenast ett undantag voro avsedda att omfatta arbetare inom visst fack.

Antalet understödsberättigade medlemmar i arbetslöshetskassorna uppgick den 31 mars 1918 till inalles 221 301; vid samma tidpunkt 1919 hade antalet ökats till 296 389.

Kassornas inkomster uppgingo under räkenskapsåret till sammanlagt 9·2 miljoner kronor, varav cirka 3·3 milj. utgjordes av medlemsavgifter, 0·2 milj. av räntor m. m., 1·3 milj. av ordinarie och 3·5 milj. av extra statsbidrag samt 0·9 milj. av kommunala tillskott. Utgifterna belöpte sig samtidigt till 10·7 milj. kronor, varav 9·6 milj. till understödsverksamheten, 0·9 milj. till administrationskostnader och 0·2 milj. som avsättning till fonden för beredande av understöd under extraordinär arbetslöshet. Kassornas tillgångar, som vid redogörelseårets början utgjort sammanlagt 4·9 milj. kronor, minskades under året till omkring 3·5 milj., motsvarande en behållning av endast 12 kronor per medlem mot 22 kronor vid årets början.

Understöd utbetalades under året för sammanlagt 6·9 milj. understödsdagar, i genomsnitt 27 dagar per medlem. Hela antalet redovisade arbetslöshetsdagar uppgick till 15·4 milj. eller i medeltal 60 per medlem. Motsvarande siffror för föregående år framgå av följande översikt:

Räkenskapsår:	1908 —09	1909 —10	1910 —11	1911 —12	1912 —13	1913 —14	1914 —15	1915 —16	1916 —17	1917 —18	1918 —19
Understödsdagar per medlem	13	13	14	12	10	11	14	9	8	22	27
Arbetslöshetsdagar per medlem	39	31	30	24	20	20	26	18	15	34	60

Förutom ovan angivna stadgeenliga understöd hade kassorna under året utbetalat till sina medlemmar över 37 milj. kronor såsom extraordinärt arbetslöshetsunderstöd, varför restitution erhållits av statsmedel enligt gällande provisoriska lagstiftning.[2]

(Arbejdslöshedsinspektörens Inberetning.)

— Bostadsförhållanden. —

Åtgärder mot bostadsbristen i Schweiz. Till följd av stegrade byggnadskostnader har byggnadsverksamheten i Schweiz liksom i andra länder under krigsåren i betydlig grad minskats och på vissa orter nära nog avstannat, vilket haft till följd en allvarlig bostadsbrist. Under år 1919 gjordes från det allmännas sida åtgärder för stimulerande av ökad byggnadsverksamhet dels genom direkt subvention, dels genom hypotekslån. Vad som med detta statsingripande avsågs var dock i främsta rummet icke så mycket bostadsbristens avhjälpande som fastmer motarbetande av den rådande arbetslösheten. Denna minskades emellertid småningom under senare hälften av nästlidna år av olika orsaker, bland annat genom igångsättandet av vissa större företag, såsom förbundsbanornas elektrifiering, anläggning av nya vattenkraft- och elektricitetsverk o. s. v. Däremot har bostadsbristen blivit allt svårare. Det befanns därför nödigt att anslå ytterligare medel till understödjande av byggnadsverksamheten, vilket skedde genom ett av förbundsrådet den 9 februari 1920 utfärdat beslut. Detta underställdes förbundsförsamlingens prövning, och

[1] Soc. Medd., årg. 1911, sid. 790; 1912, sid. 332; 1913, sid. 251; 1915, sid. 159; 1916, sid. 481; 1918, sid. 501; 1920, sid. 434.

[2] Soc. Medd., årg. 1917, sid. 1488; 1918, sid. 234 och 1018; 1920, sid. 407.

sedan förbundsförsamlingen beslutat införande i författningens text av vissa ändringar av underordnad vikt, utfärdades den 11 nästlidne maj ett nytt förbundsrådsbeslut, som fortfarande äger tillämpning.

De anslagna medlen kunna endast komma till användning för åstadkommande av bostadslägenheter. Några medel, avsedda att utgå såsom hypotekslån, hava i år icke anslagits, enär någon nedgång av byggnadskostnaderna icke är att förutse, och det därför också kan antagas, att bankerna skola vara benägna att sätta sin belåningsgräns betydligt högre, än förut varit fallet. Liksom förut gäller, att under de första femton åren hyran i de med allmänt understöd tillkomna bostadslägenheterna icke får överstiga en viss procent å självkostnaderna, samt att i händelse av försäljning med vinst inom nämnda tidrymd hälften av vinsten skall gå till det allmänna.

Även på annat sätt har förbundsrådet funnit nödigt söka bekämpa bostadsbristen, bland annat genom ett förbundsrådsbeslut den 9 april 1920 angående hyresreglering m. m. Ifrågavarande författning, vars föreskrifter det överlämnats åt kantonerna att i större eller mindre utsträckning påbjuda till efterrättelse, innebär vittgående ingripande i de normala rättsförhållandena. Sammankoppling med hyreskontrakt av andra överenskommelser, varigenom hyresgästen utöver vanliga förpliktelser åtager sig dylika av helt annat slag, kan förbjudas. Hyresbeloppet kan göras beroende av myndighets prövning och uppsägningsrätten inskränkas. Obegagnade bostadslägenheter och lägenheter, som ägna sig till bostäder, men begagnas till andra ändamål, kunna tagas i anspråk av det allmänna. Rivning av boningshus kan förbjudas, likaså förändring eller ombyggnad av bostadslägenheter för att tjäna andra ändamål samt sammanslagning av två eller flera bostadslägenheter till en.

— Jord- och egnahemsfrågan. —

Nytt betänkande från kolonisationskommittén. Den genom kungl. brevet den 30 juni 1916 tillsatta s. k. kolonisationskommittén, vars betänkande angående kolonisationsförsök å kronoparker förut varit föremål för omnämnande i Soc. Medd. (årg. 1918, sid. 621), framlade den 10 december 1919 ett nytt betänkande, avseende s. k. ströängars indragande till kronan. Nämnda fråga blev senast aktualiserad genom en den 9 april 1913 av dåvarande landshövdingen i Norrbottens län O. von Sydow till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse, vari påvisades det förfång, kolonisationen i övre Norrland måste lida därigenom, att den bästa odlingsjorden å kronans mark i stor utsträckning upplåtits till ängsbruk åt mer eller mindre avlägset boende jordägare, som därå icke kunde tänkas komma att bedriva någon odling. Frågan om dessa ängsmarkers tillvaratagande för kolonisationssyfte blev sedan föremål för en riksdagsskrivelse 1914, vilket närmast gav anledning till kommitténs uppdrag. Till förebyggande av vissa ur statssynpunkt mindre gagneliga dispositioner med befintliga ströängar under den tid, utredningen påginge, genomfördes vid 1917 års riksdag en provisorisk lagstiftning, avsedd att gälla till 1922 års utgång.

Bland åtgärder, som ifrågasatts för att bereda staten möjlighet att komma i besittning av de för kolonisationsändamål erforderliga ströängarna, nämner kommittén bland annat ängarnas utbyte mot annan kronomark eller inlösning mot kontant ersättning enligt expropriationslagen. Vad den förra utvägen beträffar, anföres emellertid, att staten endast undantagsvis torde vara i tillfälle att som vederlag för ströängarna erbjuda annan odlingsmark och att det ur skogsvårdssynpunkt icke synes tillrådligt att som bytesföremål tillgripa någon del av statens skogar. Skulle åter kontant ersättning lämnas, saknades all garanti för att jordägarna använde dessa medel till fastighetens förbättrande. Att ersättningen komme jorden till godo, är emellertid i många fall ett villkor för dessa jordbruks bestånd efter förlusten av den höavkastning, som ströängarna lämnat. Den av kommittén förordade lösningen av dessa svårigheter är, att vederlag för ängarna skall lämnas genom att staten bekostar motsvarande odling av mark i närheten av den gård, från vilken ängsmarken indragits. För bestämmande av detta vederlag och andra med den föreslagna lagstiftningen sammanhängande ärenden skola enligt förslaget tillsättas ett erforderligt antal s. k. ströängsnämnder, vardera bestående av en lantmätare, en jordbrukskonsulent eller annan person med jämförlig utbildning samt en i jordbruk praktiskt förfaren person.

— Nykterhetsrörelsen. —

Aktiebolaget Stockholmssystemets verksamhet under år 1919. Enligt den av bolagets styrelse avgivna förvaltningsberättelsen för år 1919, som var bolagets sjätte verksamhetsår, begagnade sig aktiebolaget Stockholmssystemet under året av 96 utskänkningsrättigheter, av vilka 51 vore »egna» och 45 »överlåtna» rättigheter, samt för minuthandeln av 31 utminuteringsställen. Av de egna utskänkningsrättigheterna utövades 17 inom lokaler, tillhöriga privata föreningar och klubbar. Genom utskänkningsrörelsen omsattes 596 151 l. spritdrycker och 888 871 l. vin, därav genom överlåtna rättigheter resp. 324 279 och 743 116 l. Utminuteringsvis försåldes 1 480 390 l. av olika slag av spritdrycker och 918 548 l. vin. Spritdrycksförsäljningens storlek belyses av följande översikt:

Antal försålda liter spritdrycker per invånare.

År	Utminuteringsvis			Utskänkningsvis			Summa
	av bolaget	av vinhandlarna	tillhopa	av bolaget	av restauratörerna	tillhopa	omsättning
1914 . . .	7·8	6·2	14·0	1·3	2·5	3·8	17·8
1915 . . .	8·0	4·7	12·7	0·8	2·7	3·5	16·2
1916 . . .	7·7	1·9	9·6	1·1	3·0	4·1	13·7
1917 . . .	2·2	0·4	2·6	0·5	1·2	1·7	4·3
1918 . . .	1·8	0·2	2·0	0·3	1·0	1·3	3·3
1919 . . .	3·6	—	3·6	0·7	0·8	1·5	5·1

Med 1919 års ingång upphörde all försäljning av spritdrycker genom vinhandlare, medan däremot bolagets utminutering under året ungefär fördubblades. I fråga om utskänkningen förekom likaledes en betydlig stegring av bolagets omsättning, under det att de privata restaurangernas försäljning ytterligare nedgick. Hela omsättningen utgjorde 5·1 l. per invånare, vilket betyder en ökning med omkring 55 % från minimisiffran år 1918.

Under året utlämnades 23 021 motböcker och indrogos 6 200, varefter hela antalet motböcker, gällande den 31 dec. 1919, uppgick till 111 243.

Resultatet av bolagets verksamhet med hänsyn till nykterhetstillståndet i huvudstaden uppgives vara särskilt svårt att ange för året 1919, vilket ur nykterhetssynpunkt betecknas som »ett bedrövelsens år», då olaglig brännvinstillverkning och försäljning av allehanda ersättningar för spritdrycker livligt florerade. Man har här att söka anledningen till den i den refererade publikationens tabeller och diagram belysta ringa överensstämmelsen mellan fylleriförseelsernas och den legitima spritdrycksförsäljningens fluktuationer i Stockholm från början av år 1918 t. o. m. första kvartalet år 1920. Närmare anges berusningsorsakerna genom förut i Soc. Medd. publicerade uppgifter angående de huvudsakliga berusningsmedlen. Ur samma källa hämtade siffror angående sättet för åtkomsten av rusdryckerna hava i bolagsstyrelsens berättelse sammanställts för belysande av det i Stockholm i förhållande till Göteborg och Malmö synnerligen ringa antal förseelser per 1 000 inv., som helt eller delvis förorsakats av utskänkta rusdrycker.

— Ut- och invandring. —

Förslag till reglering av invandringen i Förenta staterna. Nationalkommitten för immigrationslagstiftning i New York har avgivit förslag till revision av gällande immigrationslagstiftning. Förslaget grundar sig på följande huvudprinciper.

1) Endast så många från varje land tillåtas inkomma, som kunna verkligen amerikaniseras.

2) Den amerikanska levnadsstandarden måste skyddas mot farlig ekonomisk konkurrens från europeiska och asiatiska immigranter.

3) Icke flera immigranter må tillåtas inkomma i landet, än att de kunna erhålla stadigvarande arbete.

I enlighet med dessa principer föreslår kommittén bland annat:

att den största tillåtna årliga immigrationen från något land icke skall få överstiga en bestämd procent (t. ex. mellan tre och tio) av det antal personer av samma nationalitet, som redan erhållit amerikansk medborgarrätt och voro bosatta i Förenta Staterna vid senaste folkräkning jämte deras barn;

att amerikansk medborgarrätt utan hänsyn till ras medgives alla, som fylla vissa allmänna fordringar, av vilka kommittén nämner förmåga att läsa en vanlig amerikansk tidning samt kännedom om amerikansk historia, om landets demokratiska samhällsskick och om de medborgerliga skyldigheterna och rättigheterna i Amerika;

att speciella lagar beträffande asiater upphävas;

samt slutligen att en immigrationskommission, bestående av representanter för arbetsgivare, arbetare och allmänheten, tillsättes med uppgift att tillse genomförandet av ovan nämnda fordringar.

Därest den föreslagna lagens procentprincip (jfr ovan), med utgångspunkt från 1910 års folkräkning hade upprätthållits under åren 1911—1920, skulle den största tillåtna årliga immigrationen från europeiska länder samt från Kina och Japan under dessa år hava varit av den omfattning, som angives i följande tablå, vilken även redovisar den verkliga immigrationen från samma länder under åren 1912, 1913 och 1914.

Länder	Verklig immigration			Tillåten årlig immigration, om relationstalet fixerats till	
	år 1912	år 1913	år 1914	10 % (maximum)	3 % (minimum)
England, Skottland och Irland	82 978	88 204	73 417	593 338	178 001
Skandinavien	27 554	32 268	29 391	189 648	56 893
Tyskland	27 788	34 329	35 734	667 044	200 113
Holland, Belgien, Frankrike och Schweiz	22 979	27 086	25 591	68 738	20 620
Hela nordvästra Europa	*161 299*	*181 887*	*164 133*	*1 518 768*	*455 627*
Italien	157 134	265 542	283 738	88 181	26 454
Österrike-Ungern	178 882	254 825	278 152	121 777	36 533
Ryssland (exkl. Finland)	162 395	291 040	255 660	113 116	33 934
Övriga Europa	60 945	66 412	88 845	26 620	8 581
Kina	1 608	2 022	2 354	1 630	500
Japan	6 136	8 281	8 929	1 000	300

Med 1920 års folkräkningssiffror som grundval skulle den tillåtna immigrationen något ökas för länderna i nordvästra Europa och högst väsentligt för övriga europeiska länder, varifrån immigrationen under åren 1900—1914 var synnerligen livlig. Det kan beräknas, att omfattningen av tillåten immigration från dessa senare länder skulle uppgå, enligt den högsta procentsiffran, till mellan 500 000 och 600 000 i stället för 349 694 enligt 1910 års folkräkningssiffror. Även den högsta tillåtna invandringen från Japan erfar en väsentlig höjning, från 1 000 till 4 300, därest 1920 års folkmängdssiffror läggas till grund.

I motiveringen till förslaget framhålles, att dess förverkligand skulle:

bidraga till upprätthållande av Förenta Staternas ekonomiska, sociala och hygieniska arbetarstandard och därigenom till botandet av det nuvarande, vitt utbredda industriella och sociala missnöjet,

förhindra alltför stora växlingar i tillgången på arbetskraft med därav följande skadliga verkningar i ekonomiskt och socialt avseende,

omöjliggöra en plötslig och stark immigration från länder med hittills ingen eller blott svag sådan, varigenom en begränsning av tillströmningen av icke assimilerbara folkelement kommer till stånd,

samt avlägsna friktionsanledningar med Japan och Kina, i det förslaget likställer asiater med andra folk utan att upphävandet av särbehandlingen av dessa medför någon fara för ökad immigration.

Kommitten framhåller slutligen med skärpa nödvändigheten av en snabb omläggning av gällande immigrationslagstiftning i enlighet med de föreslagna bestämmelserna med hänsyn till den ho-

tande faran av en väldig immigrantflod från mellersta, södra och nordöstra Europa, inklusive de länder, som nyligen voro i krigstillstånd med Förenta Staterna. En improviserad lagstiftning, vilken efter några år, då immigrationen måhända vore uppe i 2 miljoner personer årligen och däröver, framtvingades av nödvändighetens tryck, skulle förorsaka stora svårigheter för de massor, som redan begynt sin överresa, medan däremot en i tid antagen lag automatiskt, genom de europeiska järnvägs- och ångbåtsagenternas blotta kännedom om lagen, skulle avvärja dessa olägenheter.

— Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. —

Förslag om folkpensionering i Belgien. Vid den lagstiftande församlingens sista session före världskriget förelåg bland annat till behandling ett omfattande lagförslag angående sjuk-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring, för vilket redogörelse då också lämnades i Soc. Medd. (årg. 1913, sid. 331). Såsom i denna tidskrift även omnämnts (årg. 1914. sid. 676), blev förslaget den 8 maj 1914 antaget av representanternas kammare, men kom det till följd av krigshändelserna därefter att anstå med vidare åtgärder rörande denna fråga. Då förslaget under den förberedande behandlingen ej heller undgått att utsättas för en ganska skarp kritik, ansågs det icke efter fredsslutet lämpligt att ånyo framlägga detsamma, utan överlämnades i juni 1919 åt en särskild kommission att taga frågan om en enhetlig reglering av socialförsäkringslagstiftningen under förnyad omprövning och utredning. Vad ålderspensioneringen beträffar, har emellertid ett omedelbart statsingripande med hänsyn till det efter kriget rådande nödläget visat sig oavvisligen påkallat, och har förslag i sådan riktning under innevarande år också av regeringen framlagts.

I den till representanternas kammare rörande denna fråga den 26 mars avlåtna propositionen framhölls bland annat, att den nu ifrågasatta ålderdomspensioneringen icke kan anses föregripa en framtida enhetlig reglering av socialförsäkringen, enär den nu levande generationens åldringar, å vilken denna lagstiftning har avseende, under inga omständigheter skulle kunna bli delaktig av en å avgiftsbetalning byggd ålderdomsförsäkring, utan skulle för denna generation särskilda övergångsbestämmelser i varje fall behöva fastställas. Som exempel å hur folkpensionering utan premiebetalning införts i andra länder, anföres i övrigt lagstiftningen i England och Danmark.

Liksom i dessa länder är fallet, skall ålderspensioneringen enligt det belgiska förslaget helt bekostas av allmänna medel; staten förutsättes bidraga med hälften, kommunen med $^3/_8$ och provinsen med $^1/_8$ av kostnaderna. Pensionsrätt skall inträda vid 65 års ålder. För bestämmande av pensionernas storlek indelas rikets kommuner i fyra dyrortsgrupper, den första omfattande städer med minst 25 000 invånare och de övriga kommuner med en folkmängd ej överstigande resp. 25 000, 5 000 och 1 000. Där särskilda omständigheter så föranleda, skall en kommun dock kunna hänföras till en högre grupp, än den genom sin storlek egentligen skulle tillhöra. Högsta pensionsbeloppet skall i de olika dyrortsgrupperna utgöra resp. 720, 660, 600 och 540 francs. För pensionstagare, som har egen inkomst av kapital e. d., göres motsvarande avdrag i pensionsbeloppet. Inkomst av eget och makes arbete eller underhållsbidrag från barn och barnbarn skall däremot för sådant avdrag endast till halva beloppet tagas med i räkningen. Inkomst av pension eller livränta skall icke föranleda avdrag, därest beloppet icke överstiger 360 francs.

Hela antalet personer i Belgien i ålder över 65 år utgör omkring 450 000, och av dessa beräknas 200 000 bliva delaktiga av den föreslagna folkpensioneringen, vars totalkostnad per år uppskattats till 102 $^1/_4$ miljoner francs.

(Revue du travail.)

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.)

27. R. var sysselsatt med intransportering av massaved till renseriet vid ett träsliperi. Sedan en fora hoplagts nedanför timmervältorna, skulle densamma omläggas med en snarkätting. R. hade för detta ändamål begivit sig mellan foran och den närliggande vältan. I samma ögonblick rasade några timmerstockar ned från vältan och träffade R. på benen, vilka blevo inklämda mellan foran och stockarna, så att han ej kunde komma därifrån. Hans arbetskamrat skyndade då till det närbelägna renseriet och tillkallade de där sysselsatta arbetarna, vilka omedelbart började lyfta undan de nedrasade stockarna. Under arbetet härmed uppstod åter ett ras av några stockar, så att arbetarna måste draga sig tillbaka. Strax därpå rasade hela vältan och begravde alldeles R. Sedan en stor del av fabrikspersonalen utkallats, undanskaffades det ovanpå R. liggande timret. R. hade dock, då han anträffades, redan avlidit genom kvävning.

Orsaken till olycksfallet var den avlidnes oförsiktighet att mot givna order begiva sig in mellan foran och upplaget. För att ej behöva göra detta hava arbetarna erhållit order att använda en lång järnstång med krok för att draga fram kättingen under arbetet med forans snarning.

För att hos arbetarna inpränta förbudet att ej begiva sig in mellan foran och vältan föreskrev yrkesinspektören, att anslag därom skulle uppsättas.

28. Vid en emot gällande bestämmelser företagen växlingsrörelse utanför bangårdsområdet å en station, sammanstötte ett söder ifrån kommande snälltåg med växlingståget. Vid den häftiga bromsningen i snälltåget före sammanstötningen gick tågbefälhavaren ut på resgodsvagnens plattform för att söka utröna orsaken till bromsningen och blev vid sammanstötningen klämd mellan plattformsräcket, vilket intrycktes, och vagnsgaveln, så att han av därvid erhållna inre skador påföljande dag avled.

29. V. var en körare H. behjälplig att nedforsla ett lass timmer från avverkningsplatsen. Strax nedanför hygget i en backe hade bakkälken gått ur spåret, varför hästen stannats. V. satte en timmerspak framför kälkens ena med för att på så sätt styra tillbaka densamma. Då hästen därpå sattes igång, rycktes spaken framåt, varvid V. föll omkull med ansiktet nedåt och fick spaken över nacken. Samtidigt stjälpte lasset, varvid V:s överkropp kom under detsamma. Döden var ögonblicklig.

30. Utanför väggen till ett mindre sågverks maskinrum står en slipsten, ursprungligen avsedd att dragas för hand, men hade densamma försetts med remskiva och drogs av en 35 mm. bred rem, som låg direkt på en vid maskinrummets golv löpande axel.

Vid olyckstillfället ämnade en arbetare begagna slipstenen och anmodade för den skull maskinisten L. att stanna verkets ångmaskin och pålägga remmen på slipstenens remskiva. L., som ansåg det vara onödigt att stanna verket, försökte ändå att lägga på remmen, men denna, vilken hängande som en slinga svängde omkring vid axelns rotation, snodde sig om L:s arm och drog mannen in till axeln, med påföljd att hans kläder fastnade på denna och han själv medföljde runt. L. fick härvid vänstra underarmen avslagen och erhöll för övrigt så svåra skador, att han avled under transporten till sjukhuset.

Anslag med förbud att under gång på- eller avlägga rem funnos uppsatta inom verket.

Efter olycksfallet har remmen borttagits och förbud utfärdats mot att använda remdrift för slipstenen.

31. Då några arbetare på väg till sitt arbete skulle passera övergången över spåren å stationsområdet vid M:s järnvägsstation, stodo några järnvägsvagnar på spåren över och på ömse sidor om järnvägsövergången.

Emellan de över vägövergången stående vagnarna var en öppning om cirka en meters bredd. Genom denna öppning försökte F. passera, men i samma ögonblick som han gick in emellan vagnarna, backade lokomotivet, och han blev klämd mellan bufferterna.

När vagnarna åter skildes, föll F. ned medvetslös, varvid han omhändertogs av ett par kamrater. Efter endast ett par minuter avled han av de uppkomna skadorna.

Järnvägspersonalen uppgiver med bestämdhet, att de vagnar varit kopplade, som sedermera befunnits okopplade och emellan vilka olyckan skedde, varför troligen någon obehörig avlyftat kopplet.

Någon bevakning vid vägövergången fanns icke vid tillfället.

32. Vid framflyttning av en torvmaskin skulle J. föra linan rätt på en s. k. friktionsrulle. Härvid hade kuggarna på en kuggväxel fattat tag i J:s kläder, varefter ena armen och överkroppen drogs in i växeln, så att han omedelbart avled.

Sedermera hade kuggväxlarna på samtliga torvmaskiner inskyddats medelst träkåpor, men vid inspektion på platsen beslöts, att dessa skulle utbytas mot plåtkåpor.

33. Under ett godstågs gång på linjen observerades, att eld utbrutit i vedupplaget å lokomotivets tender. Eldaren hade lämnat sin plats å lokomotivet och gått ut på tendern för att släcka elden. Under arbetet härmed synes han icke ha observerat en vägbro, som passerades, utan slagits emot denna vid tågets gång under densamma, varvid han fallit från tendern mot ett av brofästena, varefter han kastats in i spåret och blivit massakrerad.

Med anledning av detta olycksfall har till samtliga enskilda järnvägsförvaltningar utsänts cirkulärskrivelse med varning för personal att beträda tendrar och vedförråd på sådant sätt, att vistelse utom järnvägens lastprofil äger rum.

Understödsverksamhet för arbetslösa.

Under maj månad 1920 har understöd till arbetslösa enligt kungl. kungörelserna den 19 maj 1916 och 16 augusti 1918 utbetalats å följande orter med nedan angivna belopp:

	Summa, kr.	Därav in natura, kr.
Södertälje	177	—
Kristianstad	336	—
Örebro	1 601	1 601
Arbrå	200	—
Summa maj 1920	2 314	1 601
» april 1920	5 860	3 291
» maj 1919	175 359	18 923

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 1 april och 1 maj 1920.

Med hänsyn till det av internationella arbetskonferensen i Washington uttalade önskemålet, att statistiska uppgifter om arbetslösheten i olika länder med så korta mellanrum som möjligt måtte göras tillgängliga, har socialstyrelsen beslutat, att de förut kvartalsvis publicerade arbetslöshetsuppgifterna från fackorganisationerna hädanefter skola för varje månad införas i Sociala Meddelanden. I detta dubbelhäfte framlägges i överensstämmelse härmed arbetslöshetsstatistiken för den 1 april och 1 maj 1920, och torde framdeles i varje häfte komma att publiceras motsvarande statistik för en ny månad.

Resultaten av rapporteringen om antalet arbetslösa inom de särskilda organisationerna föreligga i efterföljande tabeller, som utgöra en sammanfattning av de bearbetade frågeformulärens uppgifter.[1] För jämförelse med föregående månader hänvisas till sammanställningen i den i början av häftet införda arbetsmarknadsöversikten (sid. 683).

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan här icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom ett fackförbund. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 1 april 1920.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar			
		Män			Tillsammans	Män		Kvinnor	Tillsammans		arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	Antal redovisade			Antal dagar under april 1920
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor		Helt betalande	Halvt betalande		Antal	%								avdeln.	medlemmar	arbetslösa	
Sv. bageri- o. konditoriind.-arb.-förb.	19	2 889	215	368	**3 472**	168	—	7	**175**	**5·0**	169	6	55	37	24	—	**116**	13	1 628	84	**2 118**
» bleck- och plåtslagareförbundet	47	1 289	88	—	**1 377**	157	2	—	**159**	**11·5**	159	—	81	40	4	2	**127**	21	987	155	**3 588**
» bokbindare »	17	715	86	1 628	**2 429**	3	—	1	**4**	**0·2**	4	—	60	—	3	7	**78**	2	1 542	4	**120**
» bryggeriindustriarbetare »	26	1 997	55	817	**2 869**	2	—	34	**36**	**1·3**	35	1	93	—	5	—	**98**	5	1 351	30	**754**
De förenade förbunden	42	2 547	169	303	**3 019**	181	10	13	**204**	**6·8**	191	13	100	1	14	—	**115**	13	992	196	**2 769**
Sv. elektriska arbetare »	59	2 685	20	—	**2 705**	276	—	—	**276**	**10·2**	271	5	54	27	59	12	**152**	27	1 915	251	**6 033**
» gjutare »	95	2 755	337	8	**3 100**	108	12	—	**120**	**3·9**	119	1	123	923	36	11	**1 093**	20	917	112	**1 748**
» grov- och fabriksarbetare »	157	15 440	979	1 394	**17 813**	1 424	70	106	**1 599**	**9·0**	1 297	303	1121	920	177	460	**2 678**	67	7 720	1 288	**26 777**
» gruvindustriarbetare »	21	1 428	110	14	**1 552**	31	5	—	**36**	**2·3**	33	3	90	132	12	1	**235**	6	778	29	**648**
» handelsarbetare »	79	5 125	598	1 657	**7 380**	113	27	5	**145**	**2·0**	142	3	191	1	38	—	**230**	30	4 681	139	**3 136**
» handskarbetare »	6	97	—	110	**207**	11	—	4	**15**	**7·2**	—	5	10	—	—	—	**15**	6	207	15	**155**
» hattarbetare »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Intern. litografiska »	16	757	72	—	**829**	2	3	—	**5**	**0·6**	5	—	10	—	2	—	**12**	—	—	—	—
Sv. kommunalarbetare »	75	6 205	206	613	**7 024**	84	1	3	**88**	**1·3**	88	—	414	—	14	3	**431**	15	1 342	76	**1 802**
» metallindustriarbetare »	41	—	—	—	**32 500**	—	—	—	**1 119**	**3·4**	—	—	—	—	—	—	—	15	8 078	112	**1 722**
Därav: Järnbruksarbetare . .	14	—	—	—	**6 893**	—	—	—	**309**	**4·5**	—	—	—	—	—	—	—	5	2 055	21	**301**
Mek. verkstadsarbetare	27	—	—	—	**25 607**	—	—	—	**810**	**3·2**	—	—	—	—	—	—	—	10	6 023	91	**1 421**
Sv. murare förbundet	36	1 552	147	—	**1 699**	276	9	—	**285**	**16·8**	281	4	25	25	3	1	**54**	18	645	188	**4 956**
» måleriarbetare »	42	1 335	60	—	**1 395**	214	5	—	**219**	**15·7**	183	36	17	3	9	—	**29**	23	1 132	191	**5 099**
Skand. sadelm.- o. tapetserare »	36	1 032	101	147	**1 280**	33	1	—	**34**	**2·7**	34	—	40	7	12	29	**88**	9	897	34	**520**
Sv. sko- och läderindustriarb. »	28	2 172	390	1 128	**3 690**	19	—	—	**19**	**0·5**	19	—	89	—	20	—	**115**	4	1 969	17	**394**
» skorstensfejeriarbetare förbundet	1	115	—	—	**115**	7	—	—	**7**	**6·1**	7	—	—	—	2	—	**2**	1	115	7	**217**
» skrädderiarbetare »	49	1 256	124	2 850	**4 230**	—	—	16	**16**	**0·4**	11	5	269	17	13	2	**301**	3	411	16	**364**
» slakteri- o. charkuteriarb. »	20	587	46	102	**735**	24	1	2	**27**	**3·7**	27	—	19	—	8	1	**28**	9	647	24	**650**
» stenindustriarbetare »	37	1 402	101	—	**1 503**	97	8	—	**105**	**7·0**	46	59	132	—	6	6	**144**	8	427	102	**1 329**
» stuckatör »	3	50	2	—	**52**	15	1	—	**16**	**30·8**	16	—	1	—	—	—	**1**	3	52	16	**234**
» sågverksindustriarbetare »	58	5 551	513	1	**6 065**	278	50	—	**328**	**5·4**	214	124	362	159	71	20	**612**	15	1 916	258	**3 522**
» textilarbetare »	31	2 237	267	3 162	**5 666**	5	—	4	**9**	**0·2**	9	—	240	—	21	12	**273**	2	264	3	**71**
» tobaksindustriarbetare »	11	643	85	3 375	**4 103**	—	—	—	—	—	—	—	192	—	7	—	**199**	—	—	—	—
» transportarbetare »	21	734	75	566	**1 375**	70	11	—	**81**	**5·9**	81	—	43	3	6	13	**65**	7	375	65	**1 522**
» träarbetare »	86	5 670	645	17	**6 332**	512	29	—	**441**	**7·0**	406	29	301	254	35	6	**596**	46	3 969	409	**7 586**
» tunnbinderiarbetare »	8	157	4	—	**161**	14	—	—	**14**	**8·7**	14	—	6	—	1	—	**7**	3	115	14	**298**
» typograf »	19	523	150	24	**697**	2	3	—	**5**	**0·7**	5	—	28	—	5	3	**36**	4	255	5	**143**
» väg- o. vattenbyggnadsarb. »	16	653	8	—	**661**	86	—	—	**86**	**13·0**	69	17	20	19	4	—	**43**	6	299	58	**888**
Summa	**1202**	[2] —	[2] —	[2] —	**126 035**	[2] —	[2] —	[2] —	**5 673**	**4·5**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**401**	**45 626**	**3 898**	**79 163**

[1] Jfr noten å sid. 737. — [2] Enär hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 1 maj 1920.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar			
		Män			Tillsammans	Män		Kvinnor	Tillsammans		arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	Antal redovisade			Antal dagar under april 1920
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor		Helt betalande	Halvt betalande		Antal	%								avdeln.	medlemmar	arbetslösa	
Sv. bageri- o. konditoriind.-arb.-förb.	16	1 257	9	627	**1 893**	58	1	3	**62**	4·9	62	—	43	—	19	13	**75**	7	1 135	49	**1 242**
» bleck- och plåtslagareförbundet	38	1 208	82	—	**1 290**	102	—	—	**102**	7·9	100	2	66	338	5	3	**412**	10	809	98	**1 206**
» bokbindare »	15	678	88	1 427	**2 193**	5	—	3	**8**	0·4	8	—	80	—	2	1	**83**	3	1 539	8	**170**
» bryggeriindustriarbetare »	23	2 034	53	840	**2 927**	1	1	4	**6**	0·2	3	3	113	1	4	1	**119**	2	62	4	**120**
De förenade förbunden	39	2 481	169	316	**2 966**	85	14	18	**117**	3·9	97	20	89	2	18	2	**111**	13	1 062	100	**1 250**
Sv. elektriska arbetare förbundet	53	2 533	17	—	**2 550**	203	—	—	**203**	8·0	203	—	39	5	64	11	**119**	22	1 813	194	**4 783**
» gjutare »	98	3 220	374	8	**3 602**	39	5	—	**44**	1·2	39	5	203	1	36	7	**247**	14	785	33	**543**
» grov- och fabriksarbetare »	139	15 452	1 029	1 512	**17 993**	1 189	56	123	**1 368**	7·6	822	546	919	523	140	655	**2 237**	57	7 551	1 191	**15 651**
» *gruvindustriarbetare* »	18	1 415	95	18	**1 528**	17	3	—	**20**	1·3	20	—	99	132	9	1	**241**	4	592	16	**355**
» handelsarbetare »	79	5 243	597	1 732	**7 572**	121	6	1	**128**	1·7	128	—	63	—	68	1	**132**	28	5 146	129	**3 242**
» *handskarbetare* »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» hattarbetare »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Intern. litografiska »	14	685	80	—	**765**	5	—	—	**5**	0·7	5	—	8	—	11	—	**19**	—	—	—	—
Sv. kommunalarbetare »	69	5 721	235	734	**6 690**	44	3	4	**51**	0·8	51	—	265	11	8	2	**286**	10	1 164	35	**730**
» metallindustriarbetare »	54	—	—	—	**23 266**	—	—	—	**625**	2·7	—	—	—	—	—	—	—	20	4 981	58	**1 416**
Därav: Järnbruksarbetare . .	20	—	—	—	**6 293**	—	—	—	**57**	0·9	—	—	—	—	—	—	—	5	1 276	17	**366**
Mek. verkstadsarbetare	34	—	—	—	**26 973**	—	—	—	**568**	2·1	—	—	—	—	—	—	—	15	3 705	41	**1 050**
Sv. murare förbundet	29	1 401	145	—	**1 546**	161	—	—	**161**	10·4	161	—	21	314	5	6	**346**	8	195	53	**1 369**
» måleriarbetare »	30	1 227	54	—	**1 281**	50	3	—	**53**	4·1	38	15	13	49	10	1	**73**	8	683	45	**927**
Skand. sadelm.- o. tapetserare »	35	1 031	90	61	**1 182**	16	1	—	**17**	1·4	17	—	39	—	11	—	**50**	6	533	18	**275**
Sv. sko- och läderindustriarb. »	25	2 409	531	785	**3 725**	13	4	2	**19**	0·5	17	2	94	—	58	—	**152**	4	2 216	19	**220**
» skorstensfejeriarbetare »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» skrädderiarbetare »	45	1 198	57	2 855	**4 110**	—	—	19	**19**	0·5	19	—	192	40	12	1	**245**	3	831	19	**456**
» slakteri- o. charkuteriarb. »	23	662	50	122	**834**	23	2	1	**26**	3·1	26	—	19	53	10	4	**86**	8	626	22	**498**
» stenindustriarbetare »	30	1 239	96	—	**1 335**	82	4	—	**86**	6·4	77	9	84	99	6	49	**238**	7	382	66	**990**
» stuckatör »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» sågverksindustriarbetare »	59	6 200	564	1	**6 765**	395	43	—	**438**	6·5	289	149	299	256	87	13	**655**	6	2 201	296	**5 602**
» textilarbetare »	25	1 610	165	2 194	**3 969**	4	—	1	**5**	0·1	5	—	149	—	17	23	**189**	2	266	2	**45**
» tobaksindustriarbetare »	9	649	84	3 732	**4 465**	1	—	—	**1**	—	1	—	59	—	7	5	**71**	—	—	—	—
» *transportarbetare* »	23	1 232	69	555	**1 856**	73	12	—	**85**	4·6	82	3	61	29	9	12	**111**	8	669	85	**1 834**
» träarbetare »	86	6 429	725	32	**7 186**	259	12	—	**271**	3·8	231	40	271	611	46	2	**930**	43	4 285	250	**4 418**
» *tunnbinderiarbetare* »	6	199	12	—	**211**	9	—	—	**9**	4·3	7	2	5	—	1	—	**6**	2	252	9	**218**
» typograf »	3	79	25	5	**109**	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	1	**5**	—	—	—	—
» väg- o. vattenbyggnadsarb. »	13	650	8	—	**658**	58	—	—	**58**	8·8	57	1	19	10	5	—	**34**	5	285	53	**728**
Summa	**1 096**	[2] —	[2] —	[2] —	**114 467**	[2] —	[2] —	[2] —	**3 987**	3·5	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**300**	**40 063**	**2 852**	**48 288**

[1] Jfr noten å sid. 737. — [2] Enär hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juni månad år 1920.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigare resultat under juni månad.

Översikt av verksamheten under *juni* månad år 1920.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	2 368	1 712	1 426	2 275	2 836	1 968	**4 643**	**4 548**	**3 394**
Stockholms län	1 278	979	712	164	344	110	**1 442**	**1 323**	**822**
Uppsala stad och län	373	288	188	89	144	77	**462**	**432**	**265**
Södermanlands län	282	249	167	95	160	60	**377**	**409**	**227**
Östergötlands län	601	448	341	237	312	156	**838**	**760**	**497**
Norrköping	217	198	135	132	181	112	**349**	**379**	**247**
Jönköpings län	257	221	150	48	106	34	**305**	**327**	**184**
Kronobergs län	80	96	51	35	66	18	**115**	**162**	**69**
Norra Kalmar län	42	54	39	37	49	31	**79**	**103**	**70**
Södra Kalmar län	71	93	59	46	90	39	**117**	**183**	**98**
Gottlands län	99	93	55	11	36	4	**110**	**129**	**59**
Blekinge län	385	329	252	171	348	125	**556**	**677**	**377**
Kristianstads län	275	404	252	196	392	167	**471**	**796**	**419**
Malmöhus län: Malmö	683	620	416	828	1 253	612	**1 511**	**1 873**	**1 028**
Malmöhus län: Lund	175	94	84	64	59	41	**239**	**153**	**125**
Malmöhus län: Landskrona	82	98	65	39	49	27	**121**	**147**	**92**
Malmöhus län: Hälsingborg	653	341	309	207	234	149	**860**	**575**	**458**
Malmöhus län: Ystad	87	80	57	62	76	36	**149**	**156**	**93**
Malmöhus län: Trälleborg	129	124	92	34	41	28	**163**	**165**	**120**
Malmöhus län: Eslöv	245	183	167	54	67	46	**299**	**250**	**213**
Malmöhus län: Skurup	34	41	31	10	20	10	**44**	**61**	**41**
Hallands län	131	183	92	55	177	41	**186**	**360**	**133**
Göteb. o. Bohus län	125	109	80	53	108	32	**178**	**217**	**112**
Göteborg	2 623	2 198	1 967	717	1 185	622	**3 340**	**3 383**	**2 589**
Älvsborgs län	182	165	97	20	126	14	**202**	**291**	**111**
Skaraborgs län	250	350	184	128	423	109	**378**	**773**	**293**
Värmlands län	83	152	76	55	136	46	**138**	**288**	**122**
Örebro län	247	321	190	193	400	160	**440**	**721**	**350**
Västmanlands län	277	246	147	130	192	95	**407**	**438**	**242**
Kopparbergs län	235	142	114	101	221	84	**336**	**363**	**198**
Gävle stad och län	141	128	109	99	140	95	**240**	**268**	**204**
Västernorrlands län	64	93	56	47	85	35	**111**	**178**	**91**
Jämtlands län	145	95	82	106	144	93	**251**	**239**	**175**
Västerbottens län	138	120	94	77	159	67	**215**	**279**	**161**
Norrbottens län	65	72	57	109	167	101	**174**	**239**	**158**
Tillsammans juni 1920	**13 122**	**11 119**	**8 393**	**6 724**	**10 526**	**5 444**	**19 846**	**21 645**	**13 837**
» maj 1920	*12 644*	*10 953*	*8 197*	*6 922*	*12 213*	*5 569*	*19 566*	*23 166*	*13 766*
» juni 1919	12 183	8 901	7 257	7 099	10 333	5 074	19 282	19 234	12 331
» » 1918	14 024	9 386	7 339	12 843	7 868	5 159	26 867	17 254	12 498
» » 1917	13 521	13 522	9 366	7 813	9 057	5 350	21 334	22 579	14 716

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Manliga avdelningen				Kvinnliga avdelningen				Tillsammans			
	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk m. m.	2 387	2 579	3 421	2 174	340	352	1 195	359	**2 727**	**2 931**	**4 616**	**2 533**
per 100 lediga platser	70	75		64	28	29		30	**59**	**63**		**55**
Skogshushållning	295	326	570	319	—	—	—	—	**295**	**326**	**570**	**319**
per 100 lediga platser	52	57		56	—	—	—	—	**52**	**57**		**56**
Gruvdrift o. malmförädling	71	153	148	90	—	—	—	—	**71**	**153**	**148**	**90**
per 100 lediga platser	48	103		61	—	—	—	—	**48**	**103**		**61**
Industri o. hantverk m. m.	2 674	3 048	2 439	1 809	363	455	512	230	**3 037**	**3 503**	**2 951**	**2 039**
per 100 lediga platser	110	125		74	71	89		45	**103**	**119**		**69**
Handel och samfärdsel	2 672	2 812	2 230	1 834	921	1 054	1 984	954	**3 593**	**3 866**	**4 214**	**2 788**
per 100 lediga platser	120	126		82	46	53		48	**85**	**92**		**66**
Husligt arbete	2	2	10	5	2 722	4 407	6 607	3 793	**2 724**	**4 409**	**6 617**	**3 798**
per 100 lediga platser	20	20		50	41	67		57	**41**	**67**		**57**
Allm. o. litterär verksamhet	41	42	37	29	73	89	196	80	**114**	**131**	**233**	**109**
per 100 lediga platser	111	114		78	37	45		41	**49**	**56**		**47**
Annat arbete	3 216	4 160	2 264	2 133	312	367	32	28	**3 528**	**4 527**	**2 296**	**2 161**
per 100 lediga platser	142	184		94	975	147		88	**154**	**197**		**94**
Summa för juni 1920	**11 358**	**13 122**	**11 119**	**8 393**	**4 731**	**6 724**	**10 526**	**5 444**	**16 089**	**19 846**	**21 645**	**13 837**
per 100 lediga platser	**102**	**118**		**75**	**45**	**64**		**52**	**74**	**92**		**64**

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete			*Tillsatta platser*		
	Juni 1919	Maj 1920	Juni 1920	Juni 1919	Maj 1920	Juni 1920
Jordbruk och skogshushållning m. m.						
Män	80	84	*73*	75	64	*62*
Kvinnor	27	32	*29*	40	29	*30*
Tillsammans	**64**	**71**	***63***	**65**	**55**	***55***
Övriga näringsgrenar						
Män	163	132	*143*	84	81	*83*
Kvinnor	74	60	*68*	50	48	*54*
Tillsammans	**110**	**88**	***101***	**64**	**61**	***67***
Samtliga yrkesgrenar						
Män	137	115	*118*	82	75	*75*
Kvinnor	69	57	*64*	49	46	*52*
Tillsammans	**100**	**84**	***92***	**64**	**59**	***64***

Beträffande dessa relationstals innebörd för bedömandet av läget på den svenska arbetsmarknaden i dess helhet under juni 1920 hänvisas till den första uppsatsen i häftet, vilken i detta hänseende lämnar utförligare besked.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 794 platser, varav 1 480 manliga, och 314 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 357, 1 000 och 357 samt under nästlidna månad resp. 1 666, 1 375 och 291.

Yrkesgrupper	Stockholm			Stockholms län			Uppsala stad och län			Södermanlands län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	17	6	4	667	628	465	148	111	84	92	131	68
Därav kvinnor	7	2	—	24	88	23	8	13	9	10	21	7
B Skogshushållning	—	17	15	116	239	122	24	73	21	10	23	13
II. Gruvdrift o. malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	4	7	7	11	34	22	16	26	19	—	—	—
Därav kvinnor	1	5	5									
B Metall- och maskinindustri	200	121	68	45	10	7	12	2	2	15	10	6
Därav kvinnor	38	28	17	1	—	—						
C Trävaruindustri	17	21	14	7	8	8	—	2	2	—	6	5
Därav kvinnor	3	10	9									
D Byggnadsverksamhet	458	222	181	139	50	32	14	3	2	4	9	5
E Läder-, hår-, gummi o. d. industri	1	3	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	2	2									
F Textilindustri	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	3	2	2									
G Beklädnadsindustri	87	75	37	2	2	2	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	82	75	37									
H Närings- o. njutningsämnesindustri	318	303	257	11	9	5	4	1	—	1	2	—
Därav kvinnor	57	42	18	1	1	1				1	1	—
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	15	17	10	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	10	9	3	1	—	—						
J Trämasse- o. pappersindustri	11	21	10	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	9	18	8									
K Grafisk industri	7	3	1	1	1	—	—	—	—	—	1	—
Därav kvinnor	3	1	—									
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	48	45	41	10	9	7	9	5	4	34	24	18
Därav kvinnor	4	2	2	1	—	—				2	3	2
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	91	51	40	3	1	1	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	51	21	15									
B Butiks- och magasinspersonal	211	198	129	16	14	11	7	2	2	6	4	3
Därav kvinnor	58	48	16	2	—	—	1	1	1	—	1	1
C Hotell-, kafé och restaurangrörelse	253	621	355	9	49	23	7	8	5	5	13	9
Därav kvinnor	237	578	328	7	33	13	6	4	1	4	9	6
D Landtransport	153	181	82	31	13	12	9	6	2	15	2	1
Därav kvinnor	12	16	4				1	1	1	5	—	—
E Vattentransport	340	229	216	31	3	3	3	1	1	4	3	3
Därav kvinnor	1	1	1									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	13	20	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	12	20	18									
V. Husligt arbete	1 617	1 842	1 422	127	221	73	73	125	65	72	124	43
Därav kvinnor	1 617	1 841	1 422	127	221	73	73	125	65	72	124	43
VI. Allmän och litterär verksamhet	63	124	69	—	2	1	—	—	—	1	1	1
Därav kvinnor	55	104	52	—	1	—				1	1	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	716	418	413	208	30	28	136	67	56	118	54	50
Därav kvinnor	15	11	9									
Summa för juni månad år 1920	4 643	4 548	3 394	1 442	1 323	822	462	432	265	377	409	227
Därav kvinnor	2 275	2 836	1 968	164	344	110	89	144	77	95	160	60
» » » månad år 1919	3 997	4 096	2 901	1 253	1 072	730	480	388	260	382	386	232
Därav kvinnor	1 693	2 334	1 432	194	382	135	105	161	76	118	181	73

Östergötlands län						Jönköpings län			Kronobergs län			Kalmar län			Gottlands län			
Norrköping			Övriga anstalter															
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
71	83	45	189	297	207	20	54	15	15	25	5	38	81	39	50	43	26	A
2	7	1	19	34	17	2	27	2	3	11	2	9	27	9	4	6	3	
4	9	7	25	17	13	15	23	15	2	—	—	4	3	3	7	10	5	B
—	—	—	22	20	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																		III.
2	—	—	5	25	20	18	47	32	19	42	19	—	3	3	4	21	3	A
13	12	9	15	14	12	9	20	14	2	7	—	4	5	2	—	—	—	B
1	—	—																
3	7	4	14	12	8	1	1	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	C
28	8	3	35	17	14	11	12	7	—	—	—	18	25	20	—	—	—	D
1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
20	4	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
13	—	—	1	—	—	1	—	—										
—	—	—	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	G
			1	1	1	1	2	1										
5	11	5	4	10	7	—	3	1	—	—	—	1	1	1	—	1	—	H
1	7	3	1	5	2	—	2	1				1	1	1	—	1	—	
3	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	29	29	29	—	—	—	I
						1	—	—				10	10	10				
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	J
			—	1	1													
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
3	12	10	18	5	3	4	2	2	2	2	2	6	2	2	—	—	—	L
—	7	6	—	2	—													
																		IV.
1	2	1	10	5	4	1	—	—	3	—	—	2	1	—	—	—	—	A
—	1	—	2	2	1	1	—	—				1	1	—				
3	9	6	9	4	2	2	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	B
2	3	1	7	3	2	2	1	—	2	—	—							
6	26	15	28	50	38	6	10	7	8	16	8	9	26	17	7	5	3	C
4	19	10	23	44	32	6	10	7	6	14	6	8	23	14	2	3	1	
6	18	11	97	27	23	3	2	2	2	—	—	4	1	1	2	1	—	D
—	8	4	1	—	—													
6	19	16	9	4	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
26	129	87	157	214	95	31	60	21	24	40	10	54	76	36	4	24	—	V.
26	129	87	157	214	95	31	60	21	24	40	10	54	76	36	4	24	—	
2	1	1	9	6	5	1	4	2	—	1	—	—	2	1	1	2	—	VI.
2	—	—	8	6	5	—	4	2	—	1	—	—	1	—	1	2	—	
145	29	27	189	27	26	177	86	64	33	28	24	25	31	14	35	22	22	VII.
81	—	—	17	—	—	3	—	—										
349	379	247	838	760	497	305	327	184	115	162	69	196	286	168	110	129	59	
132	181	112	237	312	156	48	106	34	35	66	18	83	139	70	11	36	4	
880	351	243	852	828	495	263	245	159	60	88	34	194	240	147	88	80	31	
482	223	121	260	390	169	99	128	68	34	72	20	53	105	42	14	38	8	

Yrkesgrupper	Blekinge län			Kristianstads län			Malmöhus					
							Malmö			Hälsingborg		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	**108**	**226**	**113**	**278**	**515**	**289**	**159**	**451**	**164**	**63**	**96**	**67**
Därav kvinnor	39	101	35	92	180	83	18	144	29	—	14	10
B Skogshushållning	—	—	—	**2**	—	—	—	—	—	—	—	—
II. Gruvdrift o. malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**18**	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	**99**	**81**	**79**	**16**	**32**	**17**	—	—	—	8	—	—
B Metall- och maskinindustri	**18**	**23**	**12**	**3**	**4**	**1**	**29**	**16**	**8**	**16**	**8**	**5**
Därav kvinnor							4	8	4			
C Trävaruindustri	—	—	—	**2**	—	—	**5**	**5**	**1**	**1**	—	—
Därav kvinnor							—	2	—			
D Byggnadsverksamhet	**12**	**47**	**36**	**3**	**3**	—	**79**	**24**	**17**	**74**	**56**	**56**
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	—	—	—	**7**	**4**	**4**	**11**	**1**	**1**
Därav kvinnor							6	1	1	3	1	1
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	**13**	**2**	—	**6**	—	—
Därav kvinnor							13	2	—	5	—	—
G Beklädnadsindustri	**3**	—	—	**11**	**8**	**5**	**35**	**38**	**19**	**1**	—	—
Därav kvinnor	3	—	—	5	8	5	35	35	16			
H Närings- o. njutningsämnesindustri	**2**	**5**	**2**	**7**	**4**	**1**	**21**	**18**	**8**	**14**	**7**	**3**
Därav kvinnor	1	5	2	3	3	—	7	15	6	5	6	3
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	**2**	—	—	**2**	—	—
Därav kvinnor							1	—	—			
J Trämasse- o. pappersindustri	—	**9**	**1**	—	—	—	**2**	**13**	**4**	**1**	—	—
Därav kvinnor	—	8	—				2	13	4	1	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	**1**	**7**	**1**	—	**1**	**1**
Därav kvinnor							—	7	1			
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	**8**	**1**	—	**1**	—	—	**73**	**34**	**19**	**24**	**1**	**1**
Därav kvinnor	4	—	—				26	22	11	6	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	**1**	**1**	**1**	—	—	—	**46**	**12**	**11**	**2**	—	—
Därav kvinnor	1	1	1				24	5	5	1	—	—
B Butiks- och magasinspersonal	**3**	—	—	**5**	—	—	**72**	**27**	**18**	**16**	**9**	**7**
Därav kvinnor				3	—	—	42	22	13	4	6	4
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	**26**	**44**	**23**	**19**	**64**	**21**	**37**	**136**	**42**	**16**	**40**	**15**
Därav kvinnor	25	44	23	19	62	20	34	132	41	16	37	12
D Landtransport	**18**	**16**	**12**	**16**	**2**	**2**	**139**	**123**	**67**	**21**	**12**	**11**
Därav kvinnor	3	2	2				48	80	34	—	2	1
E Vattentransport	**31**	**8**	**8**	**1**	—	—	**23**	**9**	**9**	**252**	**160**	**158**
Därav kvinnor										4	3	3
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	**2**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	**95**	**187**	**62**	**74**	**139**	**59**	**509**	**738**	**427**	**126**	**163**	**115**
Därav kvinnor	95	187	62	74	139	59	507	738	427	126	163	115
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	—	—	—	**1**	**6**	**1**	**1**	**2**	—
Därav kvinnor							1	6	1	—	2	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**132**	**29**	**28**	**33**	**25**	**24**	**256**	**210**	**208**	**187**	**19**	**18**
Därav kvinnor							60	21	19	36	—	—
Summa för juni månad år 1920	**556**	**677**	**377**	**471**	**796**	**419**	**1 511**	**1 873**	**1 028**	**860**	**575**	**458**
Därav kvinnor	171	348	125	196	392	167	828	1 253	612	207	234	149
» » » månad år 1919	701	475	307	424	717	361	1 659	1 874	1 086	861	388	314
Därav kvinnor	169	259	124	136	359	121	922	1 416	712	513	260	202

län	Övriga anstalter			Hallands län			Göteborgs och Bohus län						Älvsborgs län			Skaraborgs län			
							Göteborg			Övriga anstalter									
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																			I.
	309	515	374	67	169	54	109	119	66	30	71	42	26	68	31	85	216	60	
	32	93	52	6	64	6	2	21	1	3	11	—	—	11	—	6	68	6	A
	—	1	1	5	13	10	—	—	—	1	1	1	1	1	1	2	13	2	B
	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	75	117	70	II.
																			III.
	12	38	31	10	11	6	14	13	12	41	15	15	6	13	2	—	—	—	A
	24	20	12	5	24	10	199	153	128	5	1	—	8	10	2	8	2	2	B
							1	8	1										
	1	1	—	2	—	—	35	20	17	—	—	—	4	7	3	6	5	5	C
	39	14	13	14	12	7	92	64	52	1	7	7	3	14	8	10	13	9	D
	6	6	5	3	—	—	—	5	4	1	—	—	2	—	—	—	—	—	
	2	—	—	2	—	—	—	1	1										E
	3	2	2	1	—	—	16	16	8	2	—	—	6	—	—	—	—	—	
	2	—	—				12	12	6				4	—	—				F
	3	1	1	1	—	—	11	26	12	2	2	—	1	4	—	—	—	—	
	1	1	1				6	10	1	—	1	—	—	4	—				G
	30	16	13	1	4	—	29	37	23	4	2	—	1	5	—	5	19	5	
	6	4	2	—	4	—	9	23	13	1	1	—	—	5	—	1	13	1	H
	—	—	—	—	—	—	5	11	11	5	2	—	—	—	—	—	—	—	I
	—	—	—	—	—	—	11	22	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
							5	9	2										J
	1	1	1	—	—	—	16	22	21	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
	1	1	1				2	2	2										K
	10	3	2	2	1	1	4	7	5	—	1	—	8	11	7	—	—	—	L
	7	—	—																
																			IV.
	1	—	—	4	—	—	11	63	44	—	1	1	2	—	—	1	1	1	
	1	—	—				1	3	1							1	1	1	A
	4	3	3	2	—	—	72	67	46	2	4	2	—	—	—	2	—	—	B
	3	1	1	1	—	—	8	16	3	—	2	—							
	15	36	19	1	29	7	21	107	32	14	23	13	3	22	4	16	64	14	
	15	35	18	—	29	7	12	89	17	13	21	11	3	22	4	15	59	13	C
	49	20	20	1	10	3	92	305	206	3	6	4	11	5	—	3	3	3	
	13	7	7				3	55	24	—	2	2	—	3	—				D
	12	—	—	2	—	—	1 011	664	588	2	3	2	—	—	—	—	—	—	
							77	60	23	—	1	1							E
	—	—	—	—	—	—	1	17	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
							—	1	—										F
	129	169	105	42	78	26	481	870	528	29	66	17	13	75	11	104	276	87	
	129	169	105	42	78	26	481	863	524	29	66	17	13	74	10	104	275	87	V.
	2	2	2	1	2	2	28	17	5	1	6	2	—	7	—	4	10	4	
	1	1	1	—	2	2	3	12	3	1	3	1	—	7	—	1	7	1	VI.
	362	84	80	22	7	7	1 081	758	753	34	6	6	107	49	42	57	34	31	
	50	—	—	4	—	—	95	—	—	6	—	—							VII.
	1 015	932	684	186	360	133	3 340	3 383	2 589	178	217	112	202	291	111	378	773	293	
	263	312	188	55	177	41	717	1 185	622	53	108	32	20	126	14	128	423	109	
	1 158	919	753	157	199	95	2 144	2 645	1 826	246	266	124	411	355	205	390	578	270	
	290	329	217	59	119	44	620	1 195	521	95	157	50	138	139	64	136	375	110	

Yrkesgrupper	Värmlands län			Örebro län			Västmanlands län			Kopparbergs län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	**26**	**95**	**26**	**116**	**262**	**110**	**137**	**193**	**87**	**36**	**51**	**33**
Därav kvinnor	3	29	3	25	99	26	16	54	13	9	14	7
B Skogshushållning	**1**	**10**	**3**	**9**	**10**	**7**	**16**	**46**	**25**	**19**	**16**	**14**
Därav kvinnor												
II. Gruvdrift o. malmförädling	—	—	—	**4**	**2**	**2**	**5**	**3**	**2**	**21**	**4**	**2**
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	**8**	**35**	**23**	**19**	**29**	**15**	**1**	**1**	**1**	**4**	**4**	**4**
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	**1**	—	—	**8**	**6**	**1**	**10**	**14**	**10**	**14**	**7**	**6**
Därav kvinnor												
C Trävaruindustri	—	—	—	**2**	—	—	**1**	**3**	**3**	**8**	**11**	**8**
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	**7**	**4**	**3**	**5**	**4**	**3**	**11**	**7**	**1**	**37**	**15**	**15**
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	**1**	—	—	**2**	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	—	**1**	**1**	—	—	—
Därav kvinnor							—	1	1			
G Beklädnadsindustri	—	—	—	**9**	**4**	**2**	**2**	**1**	**1**	—	—	—
Därav kvinnor				5	2	—	—	1	1			
H Närings- o. njutningsämnesindustri	—	**1**	—	**4**	**21**	**7**	**2**	**5**	**4**	**5**	**10**	**4**
Därav kvinnor				2	12	1	1	5	4	1	6	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	**1**	**1**	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
J Trämasse- o. pappersindustri	**1**	—	—	**2**	—	—	—	—	—	**4**	**4**	**4**
Därav kvinnor												
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	**1**	—	—	**5**	—	—	**5**	**2**	**1**	**3**	—	—
Därav kvinnor							—	1	1	1	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	**1**	—	—	**1**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor							1	—	—			
B Butiks- och magasinspersonal	—	—	—	**1**	**2**	**2**	**2**	—	—	—	—	—
Därav kvinnor							2	—	—			
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	**6**	**16**	**5**	**16**	**49**	**20**	**18**	**22**	**16**	**34**	**69**	**30**
Därav kvinnor	6	16	5	14	42	15	18	22	16	29	60	24
D Landtransport	—	—	—	**14**	**17**	**8**	**16**	**12**	**12**	**15**	**11**	**8**
Därav kvinnor				7	5	4				1	—	—
E Vattentransport	**1**	—	—	**8**	—	—	**2**	**7**	**7**	—	—	—
Därav kvinnor												
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	**46**	**91**	**38**	**138**	**235**	**114**	**88**	**106**	**57**	**57**	**125**	**48**
Därav kvinnor	46	91	38	138	235	114	88	106	57	57	125	48
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	**2**	**5**	—	**4**	**2**	**2**	**3**	**16**	**4**
Därav kvinnor				2	5	—	4	2	2	3	16	4
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**39**	**36**	**24**	**75**	**74**	**58**	**86**	**13**	**12**	**76**	**20**	**18**
Därav kvinnor												
Summa för juni månad år 1920	**138**	**288**	**122**	**440**	**721**	**350**	**407**	**438**	**242**	**336**	**363**	**198**
Därav kvinnor	55	136	46	193	400	160	130	192	95	101	221	84
» » » månad år 1919	171	251	139	591	834	408	577	465	273	341	370	201
Därav kvinnor	72	134	60	209	468	154	145	235	105	117	235	95

Gävle stad och län			Västernorrlands län			Jämtlands län			Västerbottens län			Norrbottens län			Hela riket			
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
19	**33**	**21**	**4**	**9**	**5**	**18**	**16**	**9**	**29**	**41**	**19**	**5**	**11**	**5**	**2 931**	**4 616**	**2 533**	
1	12	5	1	6	2	2	6	—	6	25	5	3	7	3	352	1 195	359	*A*
4	**2**	**2**	—	—	—	**52**	**37**	**34**	**4**	**4**	**3**	**3**	**2**	**2**	**326**	**570**	**319**	*B*
4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**153**	**148**	**90**	II.
																		III.
2	**3**	**3**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**319**	**480**	**333**	
															1	5	5	*A*
19	**13**	**10**	**3**	**1**	—	**1**	**1**	**1**	**4**	**9**	**4**	**4**	**4**	**3**	**694**	**517**	**335**	
															45	44	22	*B*
4	**3**	**2**	**13**	**11**	**11**	**1**	**4**	—	**15**	**12**	**12**	**2**	**3**	**2**	**147**	**142**	**106**	
															3	12	9	*C*
6	**8**	**5**	**3**	**16**	—	**3**	**11**	**9**	**41**	**34**	**30**	**7**	**12**	**7**	**1 154**	**711**	**542**	*D*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**39**	**19**	**16**	
															13	5	5	*E*
1	—	—													**73**	**29**	**15**	
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	17	9	*F*
—	**1**	**1**				—	**1**	—		**2**	—	**1**	**3**	**1**	**174**	**173**	**85**	
—	1	1	—	—	—	—	1	—	—			—	2	—	139	144	64	*G*
3	**5**	**3**	—	**4**	**2**	**5**	**4**	**3**	—	**1**	—	—	**1**	—	**477**	**510**	**354**	
1	1	1	—	4	2	2	—	—	—	1	—	—	1	—	102	169	62	*H*
—	—	—	—	—	—	**1**	—	—	—	—	—	—	—	—	**67**	**62**	**53**	
															23	19	13	*I*
—	**1**	**1**	**1**	**15**	**2**	**1**	—	—	**6**	**12**	**6**	—	—	—	**42**	**98**	**43**	
															17	49	15	*J*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**28**	**36**	**25**	
															6	11	4	*K*
7	**4**	**4**	—	—	—	**1**	—	—	**2**	**2**	**2**	**1**	**1**	**1**	**289**	**174**	**132**	
															51	37	22	*L*
																		IV.
—	—	—	—	—	—	**2**	—	—	**2**	**2**	**2**	**4**	**2**	**2**	**189**	**142**	**108**	
									2	2	2	2	1	1	89	38	27	*A*
3	**2**	—	**3**	**2**	**2**	**10**	**8**	**7**	**16**	**8**	**8**	**3**	**2**	**2**	**472**	**366**	**250**	
—	1	—	3	2	2	8	8	7	8	5	5	3	2	2	159	122	58	*B*
7	**14**	**5**	**11**	**27**	**12**	**48**	**52**	**46**	**21**	**30**	**16**	**23**	**34**	**22**	**690**	**1 702**	**842**	
4	12	3	11	25	12	43	49	43	16	28	14	21	33	21	617	1 554	737	*C*
9	**39**	**36**	**3**	**2**	**2**	**6**	**6**	**4**	**6**	**8**	**4**	**5**	**5**	**3**	**749**	**853**	**539**	
—	1	1													94	182	84	*D*
8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**3**	**4**	**4**	**1 750**	**1 114**	**1 017**	
1	—	—										—	2	2	83	67	30	*E*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**16**	**37**	**32**	
															12	21	18	*F*
85	**102**	**79**	**32**	**46**	**17**	**51**	**79**	**43**	**45**	**98**	**41**	**80**	**119**	**72**	**4 409**	**6 617**	**3 798**	
85	102	79	32	46	17	51	79	43	45	98	41	80	119	72	4 407	6 607	3 793	V.
6	**11**	**6**	—	**2**	—	—	**1**	—	**1**	**1**	**1**	—	—	—	**131**	**233**	**169**	
6	10	5	—	2	—	—	1	—				—	—	—	89	196	80	VI.
53	**27**	**26**	**38**	**43**	**38**	**51**	**19**	**19**	**23**	**15**	**13**	**33**	**36**	**32**	**4 527**	**2 296**	**2 161**	
															367	32	28	VII.
240	**268**	**204**	**111**	**178**	**91**	**251**	**239**	**175**	**215**	**279**	**161**	**174**	**239**	**158**	**19 846**	**21 645**	**13 837**	
99	140	95	47	85	35	106	144	93	77	159	67	109	167	101	6 724	10 526	5 444	
331	298	250	145	189	105	128	181	81	214	203	149	184	255	152	19 282	19 234	12 331	
90	118	84	48	85	30	78	150	60	99	116	79	111	170	98	7 099	10 333	5 074	

Livsmedelspriser och levnadskostnader under andra kvartalet 1920.

I efterföljande tabeller lämnas en översikt för andra kvartalet 1920 av livsmedelspriser å de orter (från och med år 1920 till antalet 49), varifrån dylika uppgifter regelbundet insändas till socialstyrelsen, samt av de på grundval av dessa uppgifter beräknade indextalen för livsmedelskostnadernas förändringar å de olika ombudsorterna. Vidare meddelas tabellariska sammanställningar för de olika månaderna av kreaturspriserna i Stockholm, Eskilstuna, Linköping, Norrköping, Malmö, Hälsingborg och Göteborg, tillförseln till de offentliga slakthusen och konsumtionen av kött- och fläskvaror å vissa orter med offentligt slakthus samt av fiskpriserna i Stockholm och Göteborg.

Beträffande ovannämnda för socialstyrelsens ombudsorter beräknade indextal må framhållas, att, sedan ifrågavarande tvenne tabeller senast voro publicerade (Soc. Medd. hft. 2, 1920, sid. 228—229), en omräkning av desamma företagits. Orsaken härtill är, att styrelsen, sedan den allmänna levnadskostnadsberäkningen 1913—1914 numera i det närmaste hunnit fullbordas, erhållit betydligt tillförlitligare budgetssiffror, och hava nu dessa använts vid omräkningen. Härav förklaras de förändringar, som uppstått och vilka förmärkas vid en jämförelse mellan de i förevarande och tidigare häfte meddelade indextalen.

Angående de åtgärder, som av styrelsen från och med innevarande år vidtagits för att i görligaste mån erhålla ett fullgott prisstatistiskt primärmaterial, hänvisas till Soc. Medd. häfte 5, årg. 1920, sid. 540 ff.

Livsmedelspriser m. m.

Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 762—763) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk*, som sedan februari månad hållit sig oförändrat vid 44 och 19 öre per liter för resp. oskummad och separerad mjölk, har för juni sjunkit med 1 öre per liter, således till resp. 43 öre och 18 öre. Flertalet ombudsorter notera emellertid även i juni enahanda pris som under

kvartalets båda första månader, och gäller detta särskilt orterna i Skåne, Värmland och Norrland. Orsaken till den prissänkning, som konstaterats i en del trakter av riket, är till stor del att söka i den ovanligt rika betestillgången och därav följande ökad mjölkproduktion. Sänkningen har i regel ej varit större än 2 öre per liter. Anmärkningsvärt starka prisförändringar hava dock ägt rum i *Lysekil*, *Vänersborg* och *Malmberget*, å vilka orter genomsnittspriset per liter sjunkit från resp. 47, 43 och 62 öre i maj till 35, 33 och 50 öre i juni.

Vad *smör* beträffar, konstaterades, såsom i föregående kvartalsredogörelse framhölls, under mars månad en stark prisförhöjning, förorsakad av nedgång i den inhemska produktionen och minskad import från Danmark. Höjningen fortsatte jämväl i april, då för mejerismör noterades ett medelpris av 6·95 och för landssmör 6·87 kr. per kg. I slutet av april inträffade emellertid ett oväntat prisfall på smörmarknaden tack vare de rådande förhållandena i Danmark. Genom sjömansstrejken därstädes stoppades till stor del den danska exporten av lantbruksprodukter särskilt till England, och de stora smörlagren måste realiseras på annat håll, bl. a. till Sverige. De sjunkande priserna på danskt smör här i landet torde följaktligen ha varit avgörande för det hastiga prisfallet på inhemsk vara. Medelpriserna för maj utgjorde 6·36 och 6·49 kr. per kg. för resp. mejeri- och landssmör, och ytterligare sänkning inträffade under kvartalets sista månad, då medelpriserna voro resp. 6·01 och 6·08 kr. *Ost*priserna hava under innevarande kvartal liksom under föregående varit i sjunkande, beroende på den rikliga tillgången, och marspriserna 5·56 och 3·97 kr. för resp. hel- och halvfet ost voro i juni nere i 5·10 och 3·67 kr. per kg. Priset å *växtmargarin* har i stort sett varit oförändrat. Juni månad utvisar emellertid en medelnotering, som är 10 öre lägre per kg. än den för mars.

Priserna å *färska ägg* hava under kvartalets båda första månader kännetecknats av en med hänsyn till årstiden naturlig fortsatt sänkning. Genomsnittspriset utgjorde 4·26 kr. per tjog i april och 3·93 kr. i maj. I slutet av april kom ägghandeln i landet i ett mycket svårt läge, beroende på den ovanligt starka tillförseln. Orsaken härtill torde vara att söka dels i stor inhemsk produktion, dels — och främst — i mycket stor import från Danmark. På hemställan av folkhushållningskommissionen fann regeringen i maj månad lämpligt förordna om äggexportens frigivande, något som säkerligen blev huvudorsak till att äggpriserna omedelbart stego ganska väsentligt. Noteringarna blevo emellertid snart åter fasta. För juni utgjorde medelpriset 4·14 kr. per tjog.

*Potatis*priset har i stort sett varit oförändrat under kvartalets olika månader med en medelnotering av 55 öre per 5 l. under april och maj samt 53 öre under juni. Å en eller annan ort har emellertid stark stegring inträffat. Sålunda noterar Landskrona ett medelpris av 75 öre per 5 l. i juni mot 50 öre i maj. Anledningen till detta höga prisläge uppgives vara dels de högre priser, som erbjudits för potatis vid uppköp i och för export till utlandet,

dels den omständigheten, att potatis i stor omfattning använts till utfodring, vadan den salubjudna varan kvantitativt minskats.

Gula ärter hava i prishänseende bibehållit sig oförändrade under årets samtliga månader, varemot priset å *bruna bönor* visat någon nedgång under innevarande kvartal. *Havregryn* visar en svag sänkning och *risgryn* en svag förskjutning uppåt.

Beträffande *mjöl* torde erinras om att från och med den 1 sept. 1919 mjölhandeln övertagits av en mellan landets större kvarnindustriidkare bildad sammanslutning, kallad »Sveriges kvarnintressenters förening u. p. a.», och tillämpas numera enhetliga partipriser för hela riket. Dessa priser kontrolleras av »Kvarnkontrollnämnden», en av Kungl. Maj:t tillsatt institution. Minuthandelspriset å vetemjöl, som under första kvartalet stått oförändrat i 78 öre per kg., har under innevarande kvartal avsevärt stegrats, beroende på förhöjda partipriser. Sålunda höjdes priset på vetemjöl den 1 april med 11·75 kr. per 100 kg. och den 1 juni med ytterligare 6 kr., vilka höjningar torde vara föranledda av stegrade priser på importerad spannmål. Minutmedelpriset har under april och maj varit 91 öre och under juni 97 öre per kg. För råg- och rågsiktsmjöl har noterats resp. 57 och 74 öre per kg. under kvartalets samtliga månader. Som en naturlig konsekvens av vetemjölets höjning följde stegrade vete*bröd*spriser, och även beträffande rågbröd har iakttagits en uppåtgående tendens, ehuru denna senare höjning är helt obetydlig.

*Kött*priserna synas i allmänhet icke hava undergått några större förändringar under kvartalet, även om man i juni kunnat förmärka en tendens till stegring, förmodligen framkallad därav, att införseln av kreatur från Danmark tillfälligt stoppats. Anledningen härtill är, att fall av mul- och klövsjuka inträffat på de danska gårdarna. Det köttslag, som visat den största stegringen under kvartalet, är färskt fårkött, och har medelpriset å denna vara gått upp från 4·41 kr. per kg. under mars till 4·75 kr. under juni. Den prisnedgång, som beträffande *fläsk* konstaterats under föregående kvartal, har fortgått jämväl under innevarande.

I fråga om *färsk-fisk*priserna har en genomgående sänkning ägt rum med undantag för färsk sill, som stigit från 71 öre under mars till 1·02 kr. under juni. Priset å *salt sill*, som under föregående kvartal successivt sjönk, har nu ytterligare gått ned. Skillnaden mellan medelnoteringarna för de båda kvartalens slutmånader är dock endast 9 öre per kg. Ehuru stor omsorg nedlagts på att så vitt möjligt erhålla prisuppgifter å fullt jämförbara sillkvaliteter (prima norsk sill), har det likväl ej alltid lyckats att undvika vissa ojämnheter vid rapporteringen.

Kaffe och *socker* hava bibehållit sig oförändrade i prishänseende. Beträffande det senare varuslaget bör erinras om att det är det enda livsmedel, som fortfarande är föremål för maximiprisbestämmelser.

Vad slutligen *lyse* och *bränsle* beträffar, inkommo under föregående kvartal från flertalet ombudsorter prisuppgifter å kol och koks, varför det ansetts lämpligt att numera framräkna medelpriser jämväl för dessa varuslag. På grund av de rådande transportsvårigheterna har importen endast kunnat

försiggå ytterst långsamt, och tillgången har därför ej varit stor inom landet. Under kvartalets första månad voro priserna emellertid i det närmaste oförändrade men hava sedan stigit, så att medelpriset för antracit och engelska husbållskol under juni noterats till resp. 20·46 och 17·37 kr. per hl. mot 18·77 och 15·14 under mars. Koksen har stigit i ungefär samma proportion. De sedan en längre tid tillbaka kontinuerligt stigande priserna å ved av olika slag befinna sig för närvarande på en nivå, som hittills icke varit uppnådd. Medelpriset för björkved har stigit från 93·10 kr. per storfamn under mars till 105·40 kr. under juni samt för barrved under samma tid från 74·00 kr. till 84·90 kr. per storfamn. Orsaken till det höga prisläget är givetvis att söka i de stegrade produktionskostnaderna. I främsta rummet hava arbetspriserna drivits i höjden, och därtill kommer, att även fraktkostnaderna ställa sig höga. Situationen torde vara ytterligare förvärrad därigenom, att de för närvarande disponibla lagren på sina håll äro ganska minimala, varigenom allmänheten oroats. Vad prisläget i de olika delarna av landet beträffar, uppvisar Göteborg det högsta priset å björkved med en medelnotering för juni av 155 kr. per storfamn. Närmast komma Malmö och Landskrona med 152 kr., Lund med 147·60 kr. samt Norrköping och Stockholm med resp. 147 och 143 kr. per famn björkved, allt avseende juni månad. Genomnittspriset å fotogen, som för mars utgjorde 57 öre per liter, har stigit till 58 öre under april och maj samt till 61 öre under juni.

* * *

Kreaturs- och fiskpriser. Vad beträffar *kreaturspriserna* under 1920 års andra kvartal, innehåller sammandragstabellen å sid. 776—777 uppgifter å medelpriset för olika slag av kreatur i Stockholm, Malmö och Göteborg, under det att i tabellen å sid. 778—779 sammanställts månadspriser för nyssnämnda tre städer ävensom för Eskilstuna, Norrköping, Hälsingborg och Linköping. Som synes av dessa tabeller, har den under föregående kvartal konstaterade prissänkningen å nötkreatur nu upphört, och kreaturspriserna hava i stället visat i stort sett stigande tendens. *Svin*priserna sjunka fortfarande. I samband med kreatursnoteringarna meddelas även vissa uppgifter angående *tillförsel* och *beräknad konsumtion* av kött- och fläskvaror å de orter med offentligt slakthus, varifrån dylika uppgifter kunnat erhållas. Under den tid, för vilken ifrågavarande konsumtionssiffror inhämtats, eller tiden från och med början av år 1916, hava i många fall genomgripande förändringar ägt rum beträffande konsumtionen av de viktigare födoämnena. En ganska god bild av köttkonsumtionens storlek samt förekommande förändringar i densamma torde, åtminstone i dess huvuddrag, kunna erhållas av ifrågavarande uppgifter, även om de i viss mån äro att betrakta såsom approximativa.

Rörande *fiskpriserna* lämnas i tabellerna å sid. 780—781 en sammanställning av noteringarna från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission samt från Göteborgs stads fiskhamnsauktioner. Vad be-

träffar tillförseln till den senare orten, torde på grund av vissa omläggningar av rapporteringssystemet, vilka ägt rum såväl under 1917 års andra kvartal som även senare, här meddelade siffror ej vara fullt jämförbara med de förut lämnade.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar under kristiden.

Med ledning av de på ovan berörda sätt inhämtade och i efterföljande tabeller publicerade prisnoteringarna har socialstyrelsen liksom tidigare verkställt indexberäkningar för de olika månaderna av andra kvartalet 1920 för att härigenom kunna lämna en bild över livsmedelsprisernas allmänna förskjutningar under kristiden. Tillvägagångssättet vid uträknandet av den *ovägda indexserien* är följande.

Såsom utgångspunkt för jämförelsen har valts juli månad 1914, alltså tiden närmast före krigsutbrottet. De beräknade medelpriserna för vart och ett varuslag under denna månad hava satts = 100, och de olika varuslagens medelpriser för följande kvartal eller månader hava reducerats i förhållande därtill. De olika varorna hava sedan sammanförts till sex grupper, varefter de på nyss angivet sätt erhållna indextalen inom varje grupp hopsummerats och summorna dividerats med antalet i gruppen ingående varuslag. För varje grupp blir sålunda indextalet för juli 1914 = 100. Av de redovisade varuslagen hava uteslutits konserverade ägg, färsk potatis, renkött och bränntorv, vilka förekomma i marknaden antingen endast under en del av året eller å ett mindre antal orter, samt knäckebröd, amerikanskt fläsk, kolja, salt och potatis i hl., vilka icke funnits intagna i varulistan under hela den tid, som jämförelsen omfattar.[1]

Varugrupper	Juli 1914	År 1914		År 1915				År 1916				År 1917			
		3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
Mejeriprodukter, ägg och margarin (10 varuslag)[2]	100	101	110	112	114	124	141	143	146	152	170	179	190	203	237
Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag) . .	100	109	118	124	135	133	124	124	125	126	131	159	161	158	161
Kött (8 varuslag) .	100	98	95	106	122	137	140	144	157	182	193	192	193	190	212
Fisk (9 varuslag) .	100	102	102	103	102	118	142	150	152	176	196	203	188	202	251
Övriga födoämnen (6 varuslag)	100	103	112	128	135	129	130	137	138	150	168	202	225	228	221
Bränsle och lyse (7 varuslag)	100	107	108	112	119	135	151	159	167	187	192	207	228	264	330

[1] För de varuslag, som till följd av varuknapphet eller annan orsak varit försvunna ur marknaden, hava *prisförändringarna* beräknats vara underkastade samma procentuella förskjutningar som därmed närmast jämförbara ersättningsvaror.

[2] Från och med 1920 9 varuslag.

Varugrupper	År 1918				År 1919				År 1920		April 1920	Maj 1920	Juni 1920
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.			
Mejeriprodukter, ägg och margarin (10 varuslag)[1]	275	283	304	414	400	403	383	383	331	303	312	303	295
Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag) . .	173	188	189	244	255	256	264	274	278	296	292	295	300
Kött (8 varuslag) .	285	445	506	490	467	474	476	407	360	349	349	347	351
Fisk (9 varuslag) .	286	323	377	430	354	307	303	294	272	255	255	254	255
Övriga födoämnen (6 varuslag)	241	237	234	266	295	284	259	240	243	243	245	243	241
Bränsle och lyse (7 varuslag)	347	352	372	395	414	389	370	393	410	447	422	445	473

Det ligger givetvis nära till hands att på grundval av dessa sex varugruppers prisökning uträkna ett medeltal för att härigenom finna ett uttryck för den allmänna prisstegring, som drabbat de viktigaste slagen av livsmedel, lyse och bränsle under kristiden. Denna den »ovägda indexserien», beräknad genom enkla aritmetiska medeltal, har emellertid, särskilt under kristidens abnorma förhållanden, icke kunnat göra anspråk på att lämna en korrekt bild av livsmedelsfördyringen, sådan den gestaltar sig för det enskilda hushållet, enär vid ifrågavarande beräkning ingen hänsyn är tagen till storleken av de kvantiteter, varmed de olika varuslagen ingå i en normal årsbudget, men har dock av flera orsaker ansetts böra här bibehållas, bland annat för jämförelse med utländska indexserier av motsvarande slag. Inom socialstyrelsen har emellertid, med ledning av den år 1913—14 företagna levnadskostnadsundersökningen, även verkställts indexberäkningar rörande livsmedelskostnadernas stegring för ett normalhushåll, »vägda» med hänsyn till de olika varuslagens kvantitativa vikt i hushållets budget, och har i efterföljande tablå även denna *vägda indexserie* publicerats tillika med den ovägda serien för de olika kvartalen under kristiden.[2]

[1] Från och med 1920 9 varuslag.

[2] För ytterligare belysning av frågan rörande penningens under kristiden minskade köpkraft har här nedan insatts av professor Gustav Cassel beräknade och genom välvilligt tillmötesgående styrelsen tillhandahållna indextal rörande den relativa sedelcirkulationen. En granskning av indexserierna giver vid handen, att åtminstone från mitten av år 1915 till våren 1918 en synnerligen påtaglig överensstämmelse synes råda mellan cirkulationssiffrorna och den ovägda indexserien. (Rörande principerna för cirkulationssiffrornas beräkning hänvisas till professor Cassels bok: Dyrtid och sedelöverflöd.)

	Juli 1914	1 kv. 1915	2 kv. 1915	3 kv. 1915	4 kv. 1915	1 kv. 1916	2 kv. 1916	3 kv. 1916	4 kv. 1916	1 kv. 1917	2 kv. 1917	3 kv. 1917
Relativ sedelcirkulation. .	105	133	130	131	136	144	151	156	168	185	201	210

	4 kv. 1917	1 kv. 1918	2 kv. 1918	3 kv. 1918	4 kv. 1918	1 kv. 1919	2 kv. 1919	3 kv. 1919	4 kv. 1919	1 kv. 1920	2 kv. 1920
Relativ sedelcirkulation . . .	233	260	285	307	339	340	328	313	314	316	320

	År 1914			År 1915			År 1916				År 1917	
	Juli 1914	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.
Aritmetiska (»oväg-da») medeltal . .	100	103	108	114	121	129	138	143	148	162	175	190	197
»Vägda» medeltal .	100	103	107	113	121	124	128	130	134	142	152	166	175

	År 1917		År 1918				År 1919				År 1920		
	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	Juni 1920
Aritmetiska (»oväg-da») medeltal .	208	235	268	305	330	372	364	352	343	332	316	316	319
»Vägda» medeltal .	181	201	227	255	277	320	335	328	311	308	293	295	294

Orsaken till de variationer mellan de båda indexserierna, som kunnat iakttagas alltsedan mitten av år 1915, torde åtminstone delvis kunna sökas i det förhållandet, att priserna å flera för det mindre bemedlade hushållet synnerligen viktiga varuslag, bl. a. genom de statliga och kommunala regleringarna, undergått förskjutningar, som betydligt avvika från de genomsnittliga prisförändringarna å livsmedel.

* * *

Priser å vissa beklädnadsartiklar.

Till fullföljande av de i häftena 12 årg. 1916, 5 och 10 årg. 1917, 2, 7 och 10 årg. 1918, 4, 7 och 9 årg. 1919 samt 2 och 5 årg. 1920 av Sociala Meddelanden lämnade uppgifterna angående priser å vissa beklädnadsartiklar före och under kristiden meddelas i efterföljande tabell liknande uppgifter för tiden omkring den 1 juli 1920, sammanställda med de förut avgivna. De beräknade medelpriserna grunda sig i likhet med föregående beräkningar på uppgifter från socialstyrelsens å olika orter i riket anställda ombud. Vid närmast föregående indexberäkning (1 april 1920) vidtogos vissa förändringar i fråga om insamlingsförfarandet och hänvisas till en utförlig redogörelse härför i häfte 5, sid. 549 ff. av Soc. Medd. årg. 1920.

Trots vissa ojämnheter i primärmaterialet särskilt under de sista krigsåren torde dock och i all synnerhet nu, sedan ovannämnda förändring i insamlingsförfarandet företagits, de för olika tidpunkter verkställda beräkningarna giva en i görligaste mån tillfredsställande bild av vid resp. undersökningstillfällen rådande prisläge.

Som framgår av efterföljande tabell, ägde en utomordentligt stor och omfattande prisstegring rum å de olika slagen av beklädnadsartiklar från krigets början fram till slutet av 1918. Vapenstilleståndets inträdande och de i samband därmed väsentligt förbättrade importmöjligheterna medförde

Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.
(Åren 1913—1919 för 44 orter samt år 1920 för 49 orter.)

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	Maj 1917	Sept. 1917	Jan. 1918	Juli 1918	Okt. 1918	April 1919	Juli 1919	Okt. 1919	Jan. 1920	April 1920	Juli 1920
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tyger och garner:												
Ylletyg (till damklänning) . pr m.	2·50	6·50	7·50	10·00	12·50	18·00	14·50	14·00	13·00	12·50	12·75	12·50
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	1·00	1·25	2·00	2·50	3·00	2·00	1·85	1·85	1·90	2·15	2·35
Ullgarn . . » kg.	6·50	23·00	31·00	39·00	48·00	63·00	48·00	39·00	47·00	46·00	41·25	39·25
Herrkläder:												
Herrkostym, best. .	65·00	110·00	130·00	155·00	200·00	260·00	230·00	220·00	235·00	245·00	265·00	280·00
» konf.	40·00	75·00	85·00	100·00	125·00	165·00	135·00	130·00	140·00	150·00	175·00	190·00
Vinteröverrock, best.	70·00	110·00	125·00	150·00	190·00	245·00	215·00	210·00	225·00	240·00	260·00	265·00
» konf.	40·00	70·00	80·00	95·00	120·00	155·00	130·00	125·00	135·00	145·00	165·00	175·00
Bomullsskjorta . .	2·00	3·75	4·25	6·00	7·00	9·00	7·50	7·00	7·00	7·00	6·75	7·00
Ylletröja	3·50	8·50	9·75	12·00	13·75	18·00	15·00	13·50	13·50	13·50	14·50	17·00
Yllekalsonger . . .	3·50	8·25	9·50	11·75	13·75	17·00	15·00	13·50	13·75	13·75	14·75	17·50
Yllestrumpor . . .	1·25	2·75	3·50	4·40	5·50	6·50	5·00	4·50	4·85	5·00	5·10	5·20
Arbetsblus	2·15	—	—	—	—	—	—	7·35	7·25	7·50	7·90	8·20
Skodon:												
Kängor, smorläder .	9·50	19·50	22·50	26·00	28·00	33·00	31·00	29·50	32·00	33·00	34·00	34·50
Stövlar	16·50	36·50	40·00	54·00	60·00	75·00	65·00	58·50	64·00	66·00	66·00	67·00
Kängor av boxkalv:												
mans-	13·00	23·50	28·00	34·00	39·00	45·00	40·00	38·50	42·00	43·50	44·50	45·75
dam-	11·50	21·00	25·00	31·00	36·00	43·00	37·50	36·00	39·00	40·00	41·50	42·50
barn-	7·00	12·50	14·50	17·50	19·25	22·00	17·50	16·75	17·75	18·50	18·85	20·25
Halvsulning och klackning . . .	3·50	6·50	6·75	7·25	8·25	9·00	9·50	9·50	10·00	10·25	10·70	11·85

emellertid, att prisstegringen avstannade och efterföljdes av ett för vissa av ovanstående artiklar ganska markerat prisfall. Under sensommaren 1919 gjorde sig emellertid en ny tendens till prisuppgång märkbar, vilken fortsatte såväl under den återstående delen av år 1919 som även under 1920 års trenne första månader. Den nu slutförda undersökningen visar, att med undantag för ylletyg och ullgarn samtliga i tabellen intagna varuslag även under innevarande kvartal varit underkastade ytterligare prisstegring.

Att på ett fullt tillförlitligt sätt konstatera, i vilken grad prisstegringen för beklädnadsartiklar inverkat på hithörande utgifter för det enskilda hushållet, är givetvis mycket vanskligt, då man icke i detalj känner, i vilken utsträckning de olika artiklarna ingå i en normalbudget. Med ledning av de siffror, som sammanställts i ovanstående tabell, synes man dock vara berättigad att draga den slutsatsen, att utgifterna för kläder och sko-

don, under förutsättning att vederbörande hushåll sökt i görligaste mån bibehålla samma standard, stigit från juli 1914 till december 1916 med c:a 60 %, till januari 1918 med c:a 150 % och till oktober 1918 och januari 1919 med c:a 250 %. Under första halvåret av 1919 inträdde, som nämnt, en betydande sänkning av denna utgiftspost, vilken emellertid redan i oktober avlöstes av en ny stegring, och hava numera (omkring den 1 juli 1920) dessa utgifter åter ökats och ställa sig i genomsnitt c:a 290 % högre än före krigsutbrottet (jfr tabellen å sid. 758). Såsom ovan antytts, torde dock uppgifterna beträffande en del av de redovisade artiklarna, särskilt under de sista krigsåren, avse försämrade kvaliteter.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar under kristiden.

Det må noga observeras, att ovan sid. 754 angivna procentuella stegring endast avser den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av fördyringens inverkan på en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, skatter, kläder m. m., vilka utgiftsposter delvis förete väsentligt andra prisrörelser.

Här nedan lämnad redogörelse för den senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas allmänna stegring under kristiden, avser prisläget omkring den 1 juli 1920 och utgör sålunda en komplettering till tidigare (fr. o. m. år 1918 regelbundet kvartalsvis) utförda beräkningar.

Till utgångspunkt för beräkningarna har som bekant valts en normalfamiljs (man, hustru och två barn) budget före kriget, slutande på en total utgiftssumma av c:a 2 000 kr. per år. Denna budget har uppdelats på olika huvudposter i enlighet med de numera definitiva resultaten av 1913—1914 års levnadskostnadsundersökning. Därefter har på samma sätt som förut (se Soc. Medd., årg. 1918, sid. 188—189) utgiftsstegringen beräknats för varje särskild huvudpost under förutsättning att förbrukningen varit i stort sett oförändrad, alltså med bortseende från de omläggningar av och inskränkningar i förbrukningen, vilka givetvis framkallats av dyrtiden och även kunnat konstateras genom socialstyrelsens särskilda dyrtidsundersökningar (jfr artiklarna »Dyrtidens inverkan på livsmedelsförbrukningen» i häfte 12, årg. 1916, »Livsmedelsförbrukningens omläggning under kristiden» i häfte 10, årg. 1917 och häfte 11, årg. 1918 samt »Levnadskostnader och levnadsstandard under kristiden» i häfte 5, årg. 1919 av Soc. Medd.).

Det må påpekas, att de i det följande gjorda beräkningarna grunda sig på uppgifter, inhämtade från styrelsens ombudsorter, och följaktligen representera förhållandena i städer och stadsliknande samhällen.

I efterföljande tablå lämnas en översikt över resultatet av de hittills verkställda undersökningarna, varvid jämte de absoluta talen för de olika tidpunkterna även angivas indextal, beräknade med utgångspunkt från 1914 års siffra.

som satts lika med 100. I tablån har även upptagits den procentuella förskjutning, som levnadskostnaderna varit underkastade sedan det tillfälle, då undersökning rörande ifrågavarande spörsmål sist ägt rum.

	Årsbudget	Beräknad årsbudget					
	1914	1916	År 1917			År 1918	
	(mitten)	dec.	maj	sept.	1 jan.	1 april	1 juli	1 okt.
Kronor	2 000	2 784	3 037	3 318	3 835	4 058	4 389	4 849
Indextal	100	139	152	166	192	203	219	242
Procentuell ökn. (+) el. minskn. (:) från närmast föregående beräkning	—	+ 39	+ 9	+ 9	+ 16	+ 6	+ 8	+ 10

	Beräknad budget						
	År 1919				År 1920		
	1 jan.	1 april	1 juli	1 okt.	1 jan.	1 april	1 juli
Kronor	5 334	5 306	5 147	5 147	5 173	5 299	5 396
Indextal	267	265	257	257	259	265	270
Procentuell ökn. (+) el. minskn. (:) från närmast föregående beräkning	+ 10	: 0·5	: 3	—	+ 0·5	+ 2·4	+ 1·8

Det förtjänar än en gång framhållas, att förestående siffror framräknats under förutsättning av en i huvudsak oförändrad levnadsstandard och att sålunda de besparingar och omläggningar i hushållningen, som överallt i större eller mindre utsträckning kunnat och givetvis även måst göras, här äro lämnade utom räkningen.

Enligt ifrågavarande beräkningar utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna för en normalfamilj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. c:a 170 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 270. Denna siffra innebär en uppgång med 5 enheter eller 1·8 % sedan närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 april 1920. Även i jämförelse med det hittills högsta indextalet 267, avseende den 1 januari 1919, visar — i motsats till de mellanliggande kvartalens indexsiffror — det för 1920 års andra kvartal nu framräknade en höjning med c:a 1 %. Med utgångspunkt från decembersiffran 1916, kr. 2 784, utgör stegringen till den 1 juli 1920 c:a 94 %, medan den från januari 1918 uppgår till c:a 41 %.

Som tidigare i Sociala Meddelanden framhållits (se t. ex. häfte 2, 1918, sid. 188—189), torde de ovan angivna indextalen få betecknas såsom minimisiffror. Särskilt gäller detta siffrorna för de sista krigsåren, då de alltmera omfattande ransoneringsåtgärderna och maximipriserna å ett flertal för hushållsbudgeten synnerligen viktiga varuslag gjorde det allt vanskligare att på samma tillförlitliga sätt som under krisens första skede mäta levnadskostnadernas förändringar och anställa jämförelser härutinnan med förhållandena under föregående år. I samma mån som förhållandena å varumarknaden återgå till normalt läge, synas emellertid beräkningarna med allt större exakthet lämna ett mått på kostnadsstegringen för det enskilda hushållet.

Storleken av den procentiska ökningen av *årsbudgetens särskilda huvudposter* beräknade enligt prisförhållandena vid tiden före krigets utbrott (mitten av år 1914) och vid tidpunkterna för resp. levnadskostnadsberäkningar, belyses genom följande översikt:

	1914	1916	1917		1918				1919				1920		
	mitten	dec.	maj	sept.	1 jan.	1 april	1 juli	1 okt.	1 jan.	1 april	1 juli	1 okt.	1 jan.	1 april	1 juli
Föda- och njutningsämnen	100	152	174	180	214	229	258	281	323	327	318	311	307	287	287
Bostad	100	108	108	112	112	112	112	112	120	120	120	130	130	130	130
Bränsle och lyse	100	168	190	240	275	280	286	305	381	367	326	294	307	333	372
Beklädnad	100	160	170	210	250	270	295	350	350	320	310	330	345	370	390
Skatter	100	109	109	109	109	114	114	114	114	160	160	160	160	290	290
Övriga utgifter	100	125	130	150	175	185	195	220	225	215	210	215	220	230	235
Summa utgifter	**100**	**139**	**152**	**166**	**192**	**203**	**219**	**242**	**267**	**265**	**257**	**257**	**259**	**265**	**270**

Med avseende å sättet för beräkningen av de särskilda huvudposterna hänvisas till föregående redogörelser i Sociala Meddelanden (t. ex. årg. 1918: 2, sid. 188—189). Dock må särskilt framhållas följande:

Prisuppgifterna på födo- och njutningsämnen samt bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 762—763 angivna och för juni månad insamlade.

Som i denna redogörelse förut omtalats, hade prisrörelsen å livsmedel under innevarande kvartal varit avsevärt olika för en del varuslag. Åtskilliga artiklar, såsom mjölk och mejeriprodukter, fläsk och fisk m. fl. hava sålunda nedgatt i vissa fall avsevärt, men hava dessa sänkningar motvägts av en betydande prisstegring å i främsta rummet vetemjöl och vetebröd samt även, ehuru i icke så hög grad, å övriga brödsorter, kött m. m. Härigenom kommer livsmedelsposten att förete oförändrat läge i jämförelse med närmast föregående beräkning den 1 april. Posten lyse och bränsle har däremot under kvartalet stigit med inemot 12 %. Vad beträffar bostadshyrorna, så har denna post med ledning av uppgifter från flertalet hyresnämnder i riket vid undersökningstillfället den 1 oktober 1919 beräknats till c:a 30 % och har sedan dess antagits oförändrad. För beklädnadspostens stegring har å sid. 754 redan lämnats en redogörelse. Ett oförändrat läge visar skatteposten, som vid förra beräkningen var föremål för en avsevärd förhöjning, beroende på att styrelsen räknat med skatter, som skola betalas under kalenderåret 1920 och att på grund av penningvärdets fall, de inkomster, varå skatterna skola utgå, måst beräknas högre än föregående år.

Vad slutligen beträffar posten »övriga utgifter», så har stegringsprocenten beräknats på grundval av uppgifter från ledande firmor samt med hänsyn till den betydelse, som hithörande utgiftsposter beräknas hava i en normalfamiljs budget. Sistnämnda huvudpost visar i jämförelse med föregående undersökningstillfälle någon ökning, vilket står i samband med under

kvartalet inträffade prisstegringar å möbler, ökade utgifter för hygien, skrivmateriel, porto m. m.

* * *

I detta sammanhang torde även de uppgifter rörande *inackorderingspriser för arbetare*, som årligen införskaffas från socialstyrelsens ombudsorter, förtjäna att anföras till ytterligare belysning av dyrtidens inverkan på levnadskostnaderna. Medelpriset per vecka för privat inackordering för arbetare utgjorde i genomsnitt för samtliga orter:

	Åren							
	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Endast måltider	8·98	9·47	10·06	12·21	14·24	22·61	25·68	26·08
Måltider och husrum . .	12·21	12·55	13·52	15·34	18·28	27·42	31·43	33·04

Sättas inackorderingspriserna för år 1913 lika med 100, erhallas följande stegringstal:

	Åren							
	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
Endast måltider	100	105	112	136	159	252	286	290
Måltider och husrum	100	103	111	126	150	225	257	271

Från år 1913 till år 1920 har, som man finner, inackorderingspriserna stigit i genomsnitt med 190 % för endast måltider och med 171 % för måltider och husrum. Dessa siffror visa en ganska god överensstämmelse med de vid socialstyrelsens levnadskostnadsindexberäkningar erhållna stegringstalen för motsvarande budgetposter (jfr tabellerna å sid. 754 och 758).

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1914—1920 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av ca 2 000 kronor.[1]

Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915	1916	1917	1918	1919	1919				1920	
	Juli	2:dra halvåret						1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet	4:de kvartalet	1:sta kvartalet	2:dra kvartalet
Stockholm	100	106	123	140	179	283	330	351	341	316	313	304	303
Södertälje	100	106	121	138	178	273	319	335	328	310	303	292	296
Uppsala	100	108	125	142	185	281	334	347	340	327	323	312	315
Nyköping	100	104	119	138	180	268	319	343	329	301	303	289	288
Eskilstuna	100	105	120	136	183	267	319	335	333	307	301	283	287
Linköping	100	107	123	143	188	277	330	351	341	316	311	299	301
Norrköping	100	105	121	138	179	267	320	340	328	306	304	290	296
Motala	100	104	125	146	190	280	332	352	339	319	317	305	307
Jönköping	100	104	122	141	179	271	326	342	334	317	312	299	304
Växjö	100	105	123	142	178	267	322	340	327	315	308	295	300
Kalmar	100	104	120	140	182	260	297	317	302	287	280	274	271
Västervik	100	103	119	136	175	261	307	323	314	296	297	289	287
Visby	100	106	122	137	170	249	305	319	308	300	294	285	286
Karlskrona	100	105	127	145	181	253	303	319	312	288	291	280	281
Kristianstad	100	108	130	149	192	283	318	334	328	308	303	289	293
Malmö	100	104	124	142	187	281	318	337	326	307	302	290	291
Lund	100	105	127	145	186	278	312	332	315	306	297	289	289
Landskrona	100	106	130	146	189	275	325	339	330	314	316	300	300
Hälsingborg	100	105	126	145	185	276	313	331	321	303	298	287	288
Ystad	100	105	131	148	188	281	312	336	319	298	295	286	293
Halmstad	100	106	127	146	187	274	310	328	316	303	295	284	285
Göteborg	100	106	127	147	192	299	337	359	351	320	319	313	316
Lysekil	100	105	119	139	180	268	312	330	324	298	298	294	295
Vänersborg	100	104	122	143	186	285	330	353	339	312	313	304	299
Borås	100	106	127	145	187	282	322	337	335	309	308	301	303
Tidaholm	100	103	121	142	177	260	307	330	310	297	290	284	281
Karlstad	100	108	122	143	182	274	327	337	337	318	316	303	307
Örebro	100	107	123	142	182	267	321	336	328	311	308	295	297
Kopparberg	100	107	121	142	183	272	331	344	340	321	320	306	308
Västerås	100	105	123	142	182	276	333	346	346	323	316	304	303
Falun	100	105	119	139	180	275	326	342	334	316	311	303	301
Domnarvet och Borlänge	100	105	121	142	186	288	334	353	345	322	316	—	—
Ludvika	100	103	116	137	180	268	328	339	341	320	311	297	295
Gävle	100	107	120	142	184	278	325	340	332	319	311	305	308
Söderhamn	100	108	121	140	184	280	334	343	341	326	324	315	315
Sundsvall: staden	100	105	120	144	184	282	337	347	341	331	329	323	317
sågverksdistriktet	100	103	117	143	189	283	333	347	339	326	323	318	313
Nyland	100	103	114	140	184	266	322	331	332	316	310	—	—
Östersund	100	106	118	139	181	270	317	329	320	311	306	304	302
Umeå	100	106	117	141	187	269	324	336	329	319	311	300	303
Luleå	100	104	117	137	182	270	322	331	324	320	311	301	306
Boden	100	107	119	138	183	277	330	341	335	325	316	—	—
Malmberget och Gällivare	100	104	115	128	168	257	323	330	329	320	314	304	302
Kiruna	100	104	116	130	169	262	325	330	333	326	312	307	311
Samtliga orter	**100**	**105**	**121**	**139**	**181**	**270**	**320**	**335**	**328**	**311**	**308**	**293**	**295**

[1] Se sid. 748.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle åren 1914—1920 för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av ca 2 000 kronor.[1]

Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter (»riksmedeltalet») = 100.

Ort	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1919 1:sta kvartalet	1919 2:dra kvartalet	1919 3:dje kvartalet	1919 4:de kvartalet	1920 1:sta kvartalet	1920 2:dra kvartalet
Stockholm	120	121	119	117	124	123	124	124	121	121	123	122
Södertälje	108	106	104	103	106	105	105	105	105	104	104	105
Uppsala	103	103	101	102	103	104	103	103	105	105	105	106
Nyköping	99	98	97	98	98	99	101	99	96	98	97	96
Eskilstuna	103	102	100	104	101	103	103	105	102	101	99	100
Linköping	97	98	98	100	98	99	101	100	98	98	98	98
Norrköping	103	103	102	102	101	103	104	103	102	102	102	103
Motala	94	97	97	98	97	97	98	97	96	97	97	97
Jönköping	93	93	92	91	92	94	94	94	94	94	94	94
Värnamo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	89
Växjö	88	90	89	86	86	89	89	88	89	88	88	89
Kalmar	101	101	102	102	97	94	96	94	94	93	94	93
Västervik	93	92	91	90	90	89	90	89	89	91	92	91
Visby	96	96	92	89	87	91	90	89	92	91	92	92
Karlskrona	100	105	103	100	93	95	95	95	93	95	95	95
Kristianstad	96	102	101	100	99	94	94	94	94	93	93	94
Malmö	101	104	103	105	105	101	102	101	100	100	100	100
Lund	99	103	102	101	101	96	98	95	97	96	97	97
Landskrona	97	105	102	101	99	99	98	98	98	100	99	99
Hälsingborg	98	103	102	101	101	97	98	97	96	96	96	96
Ystad	96	103	100	99	99	93	95	93	91	92	93	94
Halmstad	99	103	102	101	99	95	96	95	96	95	95	95
Varberg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	92
Göteborg	102	106	106	107	112	107	108	109	104	106	108	108
Lysekil	101	100	101	100	100	99	99	100	97	99	101	101
Vänersborg	98	99	100	100	103	101	103	101	98	100	101	99
Borås	99	102	102	101	102	98	98	100	97	98	100	100
Lidköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	93
Tidaholm	97	99	100	96	95	94	97	93	94	93	95	94
Karlstad	101	99	100	98	99	100	98	101	101	101	101	102
Arvika	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	101
Örebro	101	101	100	99	98	99	99	99	99	100	99	99
Kopparberg	93	93	94	94	93	96	95	96	96	97	96	97
Västerås	100	101	101	100	101	104	103	105	104	103	103	102
Falun	99	97	98	98	100	101	101	101	101	100	102	100
Avesta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96	98
Domnarvet och Borlänge	93	93	94	95	96	97	98	98	96	96	—	—
Ludvika	97	94	95	97	99	100	98	101	101	99	98	97
Mora	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102	102
Gävle	101	99	101	101	102	101	101	101	102	101	103	104
Söderhamn	97	95	95	97	98	99	97	99	100	101	102	102
Sundsvall: staden	103	101	105	104	106	108	106	106	109	110	112	109
sågverksdistriktet	98	93	99	101	101	101	100	100	102	102	104	102
Nyland	98	92	97	99	95	98	96	99	99	99	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	102
Östersund	102	99	101	101	101	101	100	99	102	102	105	104
Umeå	95	90	94	96	93	95	94	94	96	95	95	96
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	109
Luleå	104	100	101	104	103	105	103	103	107	106	106	108
Boden	103	100	100	103	104	105	103	104	107	105	—	—
Malmberget och Gällivare	115	110	106	107	110	117	114	116	119	119	119	118
Kiruna	116	110	107	107	111	117	113	117	121	118	120	121
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

[1] Se sid. 748.

Livsmedelspriser å olika orter

Medelpris per år (1910—1919) och per månad

Obs.! Siffrorna för åren 1910—1912 angiva medelpris för 39

	Varuslag	Kvantitet	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	14	14	14	15	16	19	25 ×	38
2	handskummad	»	7	7	8	8	8	9	10	15 ×	24
3	separerad	»	5	5	6	6	6	7	8	12 ×	19
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	222	228	237	236	239	292	××310	× 401 ×	587
5	mat- (lands-)	»	200	205	214	213	218	260	295	× 358 ×	546
6	Ost: helfet, okryddad	»	150	151	156	164	162	197	257	× 305 ×	372
7	halvfet, »	»	114	111	115	121	119	149	191	× 234 ×	332
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	—	126	51	135	144	170	216	—	—
9	Ägg: svenska, färska	tjog	149	149	161	159	171	198	237	343	725
10	» konserverade	»	134	128	139	137	151	169	204	307	615
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	—	—	—	526	× 955	×1200
12	»	5 l.	27	29	32	28	30	36	33	× 58 ×	68
13	färsk	»	76	48	49	46	80	87	76	146	237
14	Ärter, gula	kg.	29	29	30	31	35	57	55	× 63 ×	66
15	Bruna bönor	»	46	47	53	48	49	75	111	199	× 173
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [3]	»	32	30	31	31	33	40	××38	× 42 ×	50
17	råg-, » » »	»	20	20	22	22	23	32	××29	× 36 ×	41
18	rågsikt-, » »	»	26	25	27	27	29	39	××34	—	—
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	34	32	36	36	42	52	50	× 68 ×	82
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	39	39	40	41	41	46	52	× 75 ×	73
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	40	39	41	41	43	54	58	× 62 ×	73
22	Rågbröd: hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	mjukt, limpa, söt	»	39	37	38	38	40	48	49	× 60 ×	75
24	» » sur (»grovbröd»)	»	28	27	29	30	31	38	38	× 45 ×	49
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [4]	»	76	74	76	76	78	88	90	× 117 ×	180
26	mjukt, bil- bakat med vatten [4]	»	45	44	45	43	46	53	54	× 68 ×	88
27	ligaste sort » » mjölk [4]	»	61	60	61	60	61	67	66	× 83 ×	144
28	Nötkött, färskt: stek	»	98	96	111	122	116	140	193	219	567
29	soppkött	»	78	78	91	100	95	119	169	193	507
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	117	116	123	131	130	154	203	× 215	546
31	spädkalv	»	60	58	65	72	70	87	122	× 148	357
32	Fårkött: färskt, stek	»	118	115	124	133	130	158	215	258	626
33	salt, svenskt	»	103	102	105	114	118	139	194	241	546
34	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	119	121	140	184	261	509
35	Fläsk: färskt	»	129	120	123	133	129	191	233	× 270 ×	388
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	138	129	129	140	137	198	246	× 287 ×	404
37	» amerikanskt »	»	149	139	136	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	75	76	80	99	122	211
39	gädda	»	—	—	—	108	110	117	149	188	317
40	sill	»	31	31	32	34	35	45	68	91	149
41	strömming	»	36	36	36	38	39	43	56	65	123
42	torsk	»	—	—	—	55	57	62	82	111	196
43	rödspotta (»spätta»)	»	80	79	77	79	81	89	123	167	295
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	salt: *sill*, prima	»	[1] 39	[1] 39	[1] 41	[1] 45	45	57	97	105	145
46	strömming	»	23	25	25	30	31	36	61	73	100
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	54	51	52	56	58	72	111	152	293
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	125	155	176	170	159	161	209	× 315	× 307
49	Socker, bit-	»	71	69	72	67	65	66	×68	× 70 ×	92
50	Salt (matsalt)	»	—	—	—	—	10	10	13	19	31
51	Svagdricka	l.	6	6	6	6	6	7	8	10	14
52	Fotogen, Water White	»	17	15	17	20	21	23	27	37	—
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2280	2280	2360	2560	2630	2890	3810	5520	7850
54	barr- (»storfamn»: 3·56 kbm)	»	1810	1810	1880	2040	2110	2310	3060	4500	6620
55	Bränntorv	100 kg.	187	185	187	196	220	290	385	670	1035
56	Kol: antracit- (»valnöt») hem-	hl.	373	373	397	401	411	531	717	803	—
57	eng. hushålls- (fyrkol) körd	»	—	—	—	234	242	307	543	707	—
58	Koks: gasverks- (krossad) [5]	»	130	132	155	165	157	211	292	413	—
59	eng. kamin- »	»	159	156	177	189	190	248	339	521	—

[1]) Uppgifterna för åren 1910—1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse
[4]) Under tiden för den statliga regleringen av brödsäd salufördes ej rena vetebrödstyper, vadan de 1919 avse uppgifterna okrossad koks. — × Maximipris. — ×× Eljest fastställda pris. (Beträffande

(juni 1919—juni 1920) för samtliga orter.

orter, åren 1913—1919 för 44 orter samt år 1920 för 49 orter.

1919	Juni 1919	Juli 1919	Aug. 1919	Sept. 1919	Okt. 1919	Nov. 1919	Dec. 1919	Jan. 1920	Febr. 1920	Mars 1920	April 1920	Maj 1920	Juni 1920	
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	
47	49	46	47	46	47	47	47	46	44	44	44	44	43	1
—	—	—	—	—	—	—	—	28	26	26	26	26	26	2
23	24	22	22	22	22	22	22	20	19	19	19	19	18	3
729	739	708	698	668	700	733	715	677	616	665	695	636	601	4
727	732	692	700	662	690	727	714	667	605	648	687	649	608	5
624	727	703	682	668	641	625	620	600	572	556	538	529	510	6
500	539	525	525	508	481	462	452	433	413	397	390	381	367	7
433	466	445	410	396	383	383	385	388	388	381	381	380	371	8
681	526	544	582	594	679	827	865	784	620	469	426	393	414	9
716	—	—	—	[2]) 600	675	724	739	725	600	464	362	367	[2]) 413	10
1271	877	687	—	785	826	873	877	906	914	919	902	908	865	11
71	54	46	—	53	52	53	53	55	56	56	55	55	53	12
102	—	143	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
78	81	81	81	80	73	70	70	69	69	69	69	69	69	14
214	242	220	203	197	166	155	150	148	148	147	144	138	136	15
× 75	× 73	× 73	× 73	77	78	78	78	78	78	78	91	91	97	16
× 56	× 56	× 56	× 56	56	56	57	57	56	56	57	57	57	57	17
× 73	× 73	× 73	× 73	73	73	73	73	73	73	73	74	74	74	18
99	101	100	98	97	97	95	95	95	104	106	106	103	102	19
111	83	84	85	151	164	167	168	175	178	181	180	183	185	20
96	94	97	99	101	103	103	103	106	106	106	107	108	111	21
—	—	—	—	—	—	—	—	135	135	135	136	138	139	22
96	95	97	97	99	99	100	99	98	98	98	103	105	107	23
64	62	63	63	64	67	67	68	67	68	68	70	72	72	24
230	233	234	235	234	231	229	229	229	230	232	249	253	260	25
116	116	117	118	119	116	115	115	113	113	114	124	127	133	26
167	180	180	179	173	136	133	133	132	132	133	142	148	148	27
563	585	603	599	562	500	457	449	426	390	386	388	390	400	28
490	514	525	523	489	428	388	380	359	325	321	323	326	333	29
512	586	611	617	606	564	533	527	531	487	488	494	492	502	30
312	326	344	357	358	337	319	320	310	279	279	273	262	266	31
600	648	639	628	587	474	432	435	427	423	441	448	466	475	32
547	573	561	571	526	459	435	423	408	397	404	396	406	407	33
557	—	—	—	—	470	453	479	475	489	458	465	460	—	34
605	552	568	579	592	578	557	550	519	466	460	450	433	432	35
619	575	585	592	602	595	586	574	549	493	482	473	455	454	36
—	—	—	—	—	—	—	—	402	388	378	370	361	355	37
202	157	187	200	197	210	203	200	202	214	210	190	168	166	38
333	286	333	338	332	335	331	319	325	330	326	283	281	268	39
110	123	131	132	131	117	112	113	84	63	71	86	98	102	40
114	104	102	107	99	118	126	120	123	113	116	104	102	105	41
160	142	136	144	141	155	149	146	150	145	147	134	136	133	42
244	213	225	235	224	235	238	238	237	233	227	193	188	201	43
—	—	—	—	—	—	—	—	174	157	159	148	148	150	44
148	143	142	146	147	149	149	148	139	132	126	123	119	117	45
105	110	111	104	101	88	80	77	75	70	69	72	71	69	46
223	217	195	193	180	157	154	162	160	163	161	163	164	162	47
316	× 292	305	323	336	343	344	344	345	355	362	363	363	362	48
× 133	× 132	× 132	× 133	× 133	× 133	× 134	× 134	× 134	× 165	× 165	× 165	× 165	× 165	49
32	31	31	31	31	30	30	30	30	30	30	30	31	31	50
16	16	16	16	16	16	17	16	16	16	16	16	16	16	51
71	73	54	49	48	46	46	45	46	50	57	58	58	61	52
8220	8010	7930	8070	8200	8450	8830	8940	9080	9210	9310	9400	9980	10540	53
6740	6570	6320	6570	6750	6940	7160	7250	7230	7360	7400	7490	7930	8490	54
896	871	775	781	829	866	876	914	875	874	881	911	950	992	55
—	—	—	—	—	—	—	—	1846	1875	1877	1886	1925	2046	56
—	—	—	—	—	—	—	—	1504	1522	1514	1554	1665	1737	57
—	—	—	—	—	—	—	—	1025	1058	1057	1053	1093	1196	58
—	—	—	—	—	—	—	—	1085	1109	1125	1127	1186	1305	59

för sept. 1919 tre samt för juni 1920 två orter. — [3]) Uppgifterna avse 1919 75 % utmalning. — meddelade priserna avse kvaliteter, närmast motsvarande de i varulistan angivna. — [5]) T. o. m. år maximiprisbestämmelser å olika varuslag hänvisas till Soc. Medd. årg. 1920, hft. 6, sid. 680 noten).

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	**Mjölk:** oskummad	l.	53	53	50	52	52	50	49	49	49
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	30	30	—
3	separerad	»	27	27	24	15	15	15	24	24	24
4	**Smör:** bords- (mejeri-)	kg.	695	623	590	712	649	615	722	686	616
5	mat- (lands-)	»	680	592	559	691	645	605	730	689	623
6	**Ost:** helfet, okryddad	»	527	554	528	550	530	510	625	605	550
7	halvfet, »	»	348	356	348	375	400	400	483	425	428
8	**Margarin,** växt-, bästa sort	»	372	392	375	377	380	372	365	360	360
9	**Ägg:** svenska, färska	tjog	462	442	461	414	393	413	430	373	371
10	» konserverade	»	324	—	—	—	—	—	—	—	—
11	**Potatis:** gammal	5 l.	75	72	67	55	55	55	58	61	62
12	»	hl.	1279	1247	1162	945	945	714	925	821	857
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	**Ärter,** gula	kg.	64	62	63	54	53	54	59	56	57
15	**Bruna bönor**	»	139	132	129	130	129	124	150	143	142
16	**Mjöl:** vete-, svenskt, bästa sort	»	94	94	100	90	90	97	90	90	98
17	råg-, » » »	»	58	58	58	55	55	57	55	55	55
18	rågsikt-, » » »	»	76	76	77	73	73	73	70	70	70
19	**Gryn:** havre- (ångpreparerade)	»	111	106	104	104	104	102	110	100	100
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	197	194	199	192	200	208	200	200	200
21	**Rågbröd:** hårt grovt spisbröd	»	110	110	111	103	104	106	101	104	105
22	hårt knäckebröd	»	139	139	140	125	125	126	145	150	130
23	mjukt, limpa, söt	»	122	127	128	—	—	123	115	120	120
24	» sur (»grovbröd»)	»	88	96	96	77	77	77	72	85	97
25	**Vetebröd:** skorpor, ordinära	»	284	291	300	300	300	300	277	300	300
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	151	168	168	138	138	138	130	132	135
27	ligaste sort » » mjölk	»	183	211	212	154	154	154	178	175	140
28	**Nötkött,** färskt: stek	»	407	418	436	411	403	410	426	444	400
29	soppkött	»	314	318	325	348	349	350	353	374	323
30	**Kalvkött,** stek: gödkalv	»	634	636	639	455	439	450	461	488	550
31	spädkalv	»	298	301	318	239	247	250	293	278	249
32	**Fårkött:** färskt, stek	»	620	626	634	473	473	467	471	497	508
33	salt, svenskt	»	392	463	458	—	—	—	—	520	500
34	**Renkött,** färskt, stek	»	491	500	500	—	—	—	450	450	—
35	**Fläsk:** färskt (sidfläsk)	»	514	493	499	459	413	429	481	490	469
36	salt, svenskt »	»	524	515	509	475	425	425	514	513	490
37	» amerikanskt »	»	341	363	345	367	350	343	425	380	383
38	[1]) **Fisk,färsk:** abborre	»	233	199	193	206	156	199	230	199	190
39	gädda	»	323	327	303	270	307	334	329	323	302
40	sill	»	97	105	—	104	100	—	96	—	—
41	strömming	»	106	113	144	117	104	135	116	119	99
42	torsk	»	188	204	204	225	230	240	222	200	194
43	rödspotta (»spätta»)	»	196	219	224	203	198	250	247	217	200
44	kolja	»	190	184	188	178	174	185	200	189	150
45	**salt:** sill, prima	»	113	107	105	130	115	112	111	105	105
46	strömming	»	81	81	79	75	75	—	94	93	70
47	**Kabeljo** av långa med fenor o. stjärt	»	145	151	152	155	150	158	188	175	175
48	**Kaffe** (obränt), prima Santos	»	369	370	365	360	370	370	380	365	360
49	**Socker,** bit- ×	»	160	160	160	162	162	162	165	167	167
50	**Salt** (matsalt)	»	34	33	33	29	30	32	35	34	34
51	**Svagdricka**	l.	24	24	25	15	15	—	20	22	23
52	**Fotogen,** Water White	»	52	52	57	54	54	58	58	58	58
53	**Ved:** björk- osågad, hemkörd (per	famn	12210	12770	14300	11000	12000	13500	9770 [2])	10470 [2])	10790
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm.)	»	8690	9300	10320	8500	9500	10000	7430 [2])	7720 [2])	7530
55	**Brännorv**	100 kg.	1042	1083	1333	1000	1000	1000	1167	1167	1167
56	**Kol:** antracit- (»valnöt») hem-	hl.	1813	1941	2175	2100	2100	2100	1920	1880	1900
57	eng. hushålls- (fyrkol) körd	»	1497	1557	1834	—	—	—	—	—	—
58	**Koks:** gasverks- (krossad)	»	1146	1182	1356	1200	1200	1500	1027	1250	1250
59	eng. kamin- »	»	1225	1232	1450	—	—	—	—	—	—

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Uppsala under samt under juni braxen 175, id 200, lake 290, makrill 185 och ruda 250 öre; för Nyköping under april sjötunga 215 öre; för Eskilstuna under april lake 145 öre, under maj braxen 150, gös 350 och lake 190 öre lake 195, röding 500, sik 275, sjötunga 240, vitling 100 och ål 540 öre, under maj gös 380, havslax 150 vitling 105 och ål 475 öre samt under juni gös 360, hälleflundra 395, makrill 165, röding 490, rödtung för Motala sjötunga under maj 185 samt under juni 200 öre. — [2]) I Uppsala har betalats under maj

Nyköping			Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
40	40	38	40	40	38	40	40	38	40	40	38	38	38	38	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	18	18	2
18	18	16	18	18	16	18	18	16	18	18	16	16	16	16	3
660	608	578	659	610	573	696	605	590	716	651	618	700	608	593	4
670	632	587	680	650	598	694	616	579	699	632	595	699	619	607	5
588	520	492	610	600	531	513	479	467	558	508	500	550	553	540	6
388	350	350	395	390	331	363	347	330	425	373	373	410	355	370	7
402	388	370	400	398	380	375	374	373	390	400	398	376	369	368	8
367	377	364	404	419	422	382	347	360	423	375	392	367	345	357	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
50	42	37	43	42	42	54	53	50	63	62	64	40	41	40	11
—	—	—	713	735	672	750	720	667	1143	1012	1012	650	714	671	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
58	57	57	58	60	60	59	58	60	60	60	60	60	59	59	14
141	133	133	143	143	128	128	104	102	130	150	135	138	121	120	15
90	90	96	90	90	94	87	87	94	87	87	95	89	89	96	16
55	55	55	57	57	57	53	53	53	55	55	55	55	55	56	17
72	72	72	72	72	72	70	70	70	72	72	73	69	72	73	18
118	110	112	111	108	108	108	100	100	120	110	110	118	108	107	19
200	200	200	182	185	185	188	190	196	200	—	—	178	180	187	20
100	101	104	90	94	96	110	112	115	110	110	110	108	112	112	21
109	114	114	102	111	110	140	139	145	145	146	146	130	130	131	22
97	100	97	112	112	117	93	93	98	100	100	100	130	133	133	23
—	—	—	—	—	—	80	80	86	84	84	84	90	93	88	24
231	218	217	212	212	224	250	250	300	300	300	300	261	256	258	25
130	125	155	113	113	122	120	120	124	154	154	154	148	168	167	26
160	160	160	133	133	133	138	138	155	135	135	135	—	—	—	27
408	370	410	417	434	433	370	374	370	422	422	418	399	394	393	28
306	305	320	326	329	329	339	342	342	350	376	361	335	333	336	29
538	527	546	494	532	557	575	549	536	609	617	604	415	416	427	30
274	258	280	250	256	256	288	294	—	314	296	281	246	208	205	31
467	427	427	480	532	550	550	552	544	616	609	619	462	463	471	32
308	338	357	—	—	—	400	440	442	458	475	475	367	383	350	33
—	—	—	—	—	—	550	—	—	600	—	—	—	—	—	34
498	448	445	500	500	500	412	401	388	479	433	428	429	399	388	35
463	450	500	500	500	500	440	408	396	500	475	475	438	413	400	36
375	378	370	370	370	373	375	350	—	350	383	320	350	333	300	37
137	120	121	156	152	155	200	192	194	193	188	178	189	187	190	38
243	277	277	243	291	304	250	296	326	245	277	278	298	305	323	39
82	—	—	—	—	—	87	93	—	80	97	—	95	120	—	40
84	91	101	117	132	135	82	103	108	78	82	95	94	116	115	41
170	160	163	—	—	—	145	175	181	154	167	162	167	150	—	42
231	217	221	199	172	250	178	194	206	168	180	213	186	202	200	43
193	162	197	148	154	176	151	163	155	155	160	163	162	159	169	44
105	95	93	106	105	105	110	100	100	120	107	107	124	100	102	45
75	—	—	—	—	—	100	100	90	75	75	75	—	—	—	46
174	185	185	165	160	172	176	158	190	150	200	200	175	169	167	47
358	353	362	383	383	375	354	352	350	340	364	364	353	352	352	48
165	165	165	167	167	167	163	163	163	160	160	160	164	164	165	49
30	30	30	34	34	34	30	30	30	30	30	30	30	29	29	50
15	15	15	17	17	17	—	15	—	18	15	18	15	15	—	51
53	53	57	59	59	61	58	60	60	60	60	63	57	56	59	52
8190	9020	10920	9750	11720	11720	10150	11000	11040	10000	12000	14700	10500	10800	11860	53
6720	7030	8010	6930	8230	8270	8830	9900	9970	8000	10000	12200	8000	8800	8810	54
—	—	—	1083	1083	1083	1007	1033	1025	750	900	1050	800	875	925	55
2000	2000	—	1800	1800	1800	1883	1858	2043	1800	1800	2000	1900	2000	2000	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1425	1650	1650	1700	1900	1900	57
880	875	1200	1098	1115	1115	1045	1043	1267	975	975	1300	—	1200	1200	58
—	—	—	—	—	—	1080	1045	1250	975	1450	—	1150	1200	—	59

april braxen 240, id 230 och lake 250 öre, under maj braxen 225, gös 370, lake 260 och makrill 225 öre lake 265 och sjötunga 200 öre, under maj gös 300 och sjötunga 200 öre samt under juni makrill 170 och samt under juni braxen 150 och gös 325 öre; för Linköping under april gös 365, havslax 155, id 160, hälleflundra 425, kotlettfisk 200, lake 190, makrill 225, röding 490, rödtunga 210, sik 290, sjötunga 215, 200, vitling 110 och ål 570 öre; för Norrköping kolja under april och maj 100 samt under juni 115 öre; och juni för blandved 67·60 kr. pr famn. — ˣ Maximipris.

	Varuslag	Kvantitet	Jönköping			Värnamo			Växjö		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	41	41	40	38	36	38	37	38	38
2	handskummad	»	25	25	24	20	18	18	—	—	—
3	separerad	»	—	—	—	—	—	—	18	18	18
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	700	663	600	673	646	609	727	610	578
5	mat- (lands-)	»	659	647	564	600	616	580	722	633	581
6	Ost: helfet, okryddad	»	472	472	443	550	500	500	538	538	538
7	halvfet, »	»	—	—	250	400	—	—	—	400	400
8	Margarin, växt-, bästa sort	»	388	380	380	400	400	400	385	378	378
9	Ägg: svenska, färska	tjog	473	446	432	410	410	415	360	328	327
10	» konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	37	37	35	50	42	42	47	47	47
12	»	hl.	743	714	692	850	800	781	775	775	775
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	65	65	65	75	75	75	70	70	70
15	Bruna bönor	»	157	125	125	150	150	150	155	150	150
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	90	90	96	87	87	93	90	90	96
17	råg-, » » »	»	58	58	58	55	55	55	58	58	58
18	rågsikt-, » » »	»	76	76	77	72	72	72	74	74	74
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	110	110	110	105	100	100	110	110	108
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	170	170	170	—	—	175	—	—	—
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	124	120	118	125	—	130	120	120	120
22	Rågbröd: hårt knäckebröd	»	141	141	145	150	150	150	150	150	150
23	mjukt, limpa, söt	»	102	102	103	88	88	88	96	97	98
24	» » sur (»grovbröd»)	»	66	66	67	63	63	60	58	59	59
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	260	260	260	200	200	200	238	238	238
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	126	126	126	—	—	—	93	93	100
27	ligaste sort » » mjölk	»	160	160	160	118	115	115	130	131	145
28	Nötkött, färskt: stek	»	393	359	371	360	350	350	363	353	355
29	soppkött	»	344	317	323	304	294	293	332	311	303
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	402	401	400	415	400	375	439	450	450
31	spädkalv	»	266	262	264	219	202	193	289	249	250
32	Fårkött: färskt, stek	»	401	427	441	396	423	409	400	395	413
33	salt, svenskt	»	—	—	—	—	—	—	400	400	388
34	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	438	400	400	400	367	359	397	379	365
36	salt, svenskt »	»	450	400	400	450	400	400	400	385	380
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	[1]) Fisk, färsk: abborre	»	—	—	184	—	—	—	211	233	232
39	gädda	»	266	263	289	250	250	—	225	259	312
40	sill	»	90	100	—	50	—	—	65	94	101
41	strömming	»	114	100	115	100	—	—	102	94	100
42	torsk	»	142	140	153	113	125	—	145	114	133
43	rödspotta (»spätta»)	»	175	252	213	225	220	213	190	143	150
44	kolja	»	127	142	157	138	153	150	150	119	133
45	salt: sill, prima	»	100	90	90	100	100	100	100	100	100
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	150	153	150	—	—	—	200	—	—
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	375	375	375	410	410	375	335	335	338
49	Socker, bit-	× »	163	163	163	162	162	162	160	160	160
50	Salt (matsalt)	»	30	30	30	30	30	35	28	29	30
51	Svagdricka	l.	20	20	21	20	20	20	18	20	20
52	Fotogen, Water White	»	60	60	64	60	60	65	60	60	60
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	10270	10270	11800	8000	9000	8500	7410	8160	9120
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm.)	»	8000	8000	9600	6500	6500	6500	6480	6980	7610
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	500	600	600	800	800	783
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	2000	2000	2500	—	—	—	—	—	—
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	—	—	—	1900	2000	—
58	Koks: gasverks- (krossad) hemkörd	»	925	925	925	—	—	—	—	—	—
59	eng. kamin- » hemkörd	»	1225	1225	1350	1300	1200	1350	1367	1400	1400

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Värnamo under och sjötunga 200 öre; för Kalmar under april ort och sjötunga 150 öre, under maj ort 200, sjötunga 150 maj flundra 185, hälleflundra 400, makrill 205 och sjötunga 175 öre samt under juni braxen 250, flundra 92·60 och under juni för tvetved 78·30 kr. per famn. — × Maximipris.

Kalmar			Västervik			Visby			Karlskrona			Kristianstad			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
37	37	37	39	39	39	40	40	40	38	38	38	36	36	36	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	28	28	16	16	16	2
—	—	—	18	18	18	16	16	16	18	18	18	14	14	14	3
700	600	569	698	621	578	669	572	545	695	602	568	622	548	513	4
688	604	545	653	600	575	631	562	532	654	578	509	620	546	513	5
600	600	571	575	583	575	618	577	589	625	600	600	570	570	570	6
400	390	—	450	425	—	450	442	400	467	450	450	430	430	430	7
365	370	351	378	380	375	387	389	373	364	360	360	346	346	350	8
386	361	375	400	355	354	356	332	350	354	336	335	350	343	350	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
42	42	42	49	37	37	40	40	40	57	57	57	50	63	60	11
800	800	800	857	688	688	425	394	363	1000	1000	967	800	930	920	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
74	76	78	69	69	72	56	55	56	70	70	70	72	70	70	14
146	132	130	150	142	123	150	149	148	142	125	123	125	125	125	15
87	87	95	90	90	96	90	96	96	92	92	100	86	86	93	16
53	53	53	57	56	57	55	55	55	58	58	58	52	52	52	17
70	70	70	74	74	74	74	74	75	76	76	76	69	69	70	18
109	101	100	118	110	107	110	110	110	110	110	110	106	100	100	19
163	180	179	160	—	—	171	173	176	—	—	—	—	—	—	20
130	130	133	—	120	130	100	100	100	105	105	105	100	100	110	21
148	145	145	128	130	135	145	145	149	—	160	160	137	144	144	22
83	84	84	100	100	100	120	120	120	87	87	86	83	83	83	23
55	56	56	63	63	63	66	66	66	51	52	52	58	58	58	24
200	203	200	300	300	300	270	270	270	226	226	226	225	225	225	25
122	122	122	108	108	108	123	123	133	120	122	126	—	—	—	26
139	154	154	—	—	—	133	133	138	—	—	—	123	123	123	27
363	361	377	394	385	425	350	308	300	390	393	391	355	359	368	28
332	318	315	325	335	375	300	261	250	340	338	340	305	318	323	29
421	476	460	461	425	425	362	320	350	515	497	481	545	509	523	30
265	257	266	279	230	250	—	—	—	321	254	256	293	294	325	31
387	399	437	436	465	475	400	381	400	478	471	476	533	520	520	32
—	—	—	400	375	375	350	—	350	388	375	338	450	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
434	404	405	422	393	400	431	388	349	444	410	400	395	396	398	35
425	414	411	450	425	450	450	400	350	450	430	400	450	450	450	36
350	350	—	—	—	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
192	200	200	88	70	74	—	206	200	161	127	131	—	175	200	38
288	280	300	246	220	238	300	250	267	235	215	242	268	270	300	39
100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	103	100	40
110	127	133	47	60	74	37	72	59	64	56	98	100	85	100	41
100	103	100	82	70	71	108	169	142	79	74	70	100	91	92	42
175	165	175	—	—	—	225	200	225	163	172	154	171	178	198	43
—	125	—	—	—	—	—	—	164	—	—	—	150	—	150	44
169	167	161	125	125	125	100	100	92	110	106	105	170	175	175	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
125	125	125	—	—	—	150	155	153	150	150	150	—	—	150	47
364	364	353	381	375	392	398	398	398	375	375	375	350	350	350	48
163	163	163	163	163	163	161	161	161	162	162	162	159	159	159	49
30	31	30	30	30	30	35	35	35	40	40	40	30	30	30	50
18	18	18	15	15	15	12	12	12	15	15	15	15	15	15	51
53	53	58	53	53	53	57	57	61	55	55	60	52	52	57	52
8530	9300	9300	8190	8900	8900	[2])11750	11750	[2])12100	8550	9970	10830	10460	10460	11340	53
7090	7130	7130	6410	7120	7120	[2]) 6760	—	[2])10680	—	—	—	8570	8570	9450	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	900	1100	900	900	900	900	55
—	—	—	2000	2000	2000	2000	2000	—	—	—	—	1750	1750	1750	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1650	1650	—	57
—	1020	1120	1000	1000	1000	1000	1000	1000	900	1300	1300	—	—	—	58
—	—	—	—	—	—	1100	—	1200	1133	1292	1350	1050	1050	1200	59

april braxen 200 öre, under maj braxen 200, makrill 175 och sjötunga 240 öre samt under juni makrill 125 och ål 300 öre samt under juni ort 175 och sjötunga 145 öre; för Visby under april sjötunga 250, under 165, hälleflundra 400, makrill 125 och sjötunga 200 öre. — [2]) I Visby har betalats under april för lövved

	Varuslag	Kvantitet	Malmö			Lund			Landskrona		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	36	36	36	36	36	36	36	36	36
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	12	12	12	12	12	12	12	12	12
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	648	578	548	626	553	526	653	570	555
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	—	—	520	—	—	—
6	Ost: helfet, okryddad	»	592	590	582	490	500	486	622	619	588
7	halvfet, »	»	425	425	430	335	350	350	—	—	—
8	Margarin, växt-, bästa sort	»	359	370	354	354	354	341	369	364	356
9	Ägg: svenska, färska	tjog	378	364	393	353	340	374	371	361	407
10	» konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis gammal	5 l.	55	55	60	50	50	60	50	50	75
12	»	hl.	825	820	975	775	863	940	775	900	1175
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	73	74	74	75	75	75	80	79	78
15	Bruna bönor	»	120	120	121	136	138	140	148	150	150
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	94	95	99	95	95	100	90	90	96
17	råg-, » » »	»	59	60	61	55	55	55	54	54	54
18	rågsikt-, » » »	»	75	75	75	72	72	72	74	74	75
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	100	97	95	100	100	100	110	110	106
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	175	175	175	200	200	200	191	191	191
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	116	116	120	122	125	140	90	95	95
22	Rågbröd: hårt, knäckebröd	»	150	157	167	142	143	153	160	160	161
23	mjukt, limpa, söt	»	76	76	76	74	79	78	81	81	84
24	» sur (»grovbröd»)	»	49	49	49	53	51	54	54	54	55
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	275	273	273	—	—	—	246	258	258
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	115	117	125
27	ligaste sort » » mjölk	»	123	138	138	127	143	141	—	—	—
28	Nötkött, färskt: stek	»	444	431	430	400	400	402	377	380	389
29	soppkött	»	373	373	375	333	312	310	331	334	339
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	575	576	578	600	600	600	602	612	600
31	spädkalv	»	350	375	375	300	273	267	338	330	324
32	Fårkött: färskt, stek	»	475	501	550	508	524	560	486	525	531
33	salt, svenskt	»	—	—	—	—	—	—	375	350	350
34	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	450	440	435	450	407	400	438	400	400
36	salt, svenskt »	»	550	550	550	500	500	500	475	475	463
37	» amerikanskt »	»	376	380	375	400	—	—	350	350	—
38	[1]) Fisk, färsk: abborre	»	191	130	175	200	210	200	—	—	—
39	gädda	»	309	310	339	325	326	338	350	350	350
40	sill	»	92	95	112	89	105	126	85	88	110
41	strömming	»	54	60	—	—	—	—	—	—	—
42	torsk	»	93	95	92	90	100	106	90	87	79
43	rödspotta (»spätta»)	»	166	175	183	162	172	178	150	145	146
44	kolja	»	—	—	—	—	150	175	—	—	—
45	salt: sill, prima	»	172	170	167	165	165	156	137	137	140
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo av *långa med fenor* o. stjärt	»	200	185	187	—	—	—	—	—	—
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	358	358	359	345	356	360	373	374	368
49	Socker, bit- ×	»	158	159	160	158	158	160	156	156	156
50	Salt (matsalt)	»	28	30	30	28	29	29	28	28	28
51	Svagdricka	l.	14	14	14	14	14	14	15	15	15
52	Fotogen, Water White	»	53	53	57	55	55	59	53	53	57
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	14000	15200	15200	13030	13830	14760	14000	15200	15200
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm.)	»	13200	14400	14400	9980	10640	13170	13000	13000	13000
55	Bränntorv	100 kg.	1183	1180	1167	1000	1000	1167	1167	1167	1200
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	1883	2100	2200	—	—	—	—	—	—
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	1575	1750	1867	1400	1600	1696	1550	—	1885
58	Koks: gasverks- (krossad) hemkörd	»	1055	1055	1055	775	925	925	1005	1005	1155
59	eng. kamin- » hemkörd	»	1225	1325	1400	1100	1133	1400	1100	1100	1300

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Malmö ål under kotlettfisk 135, lax 725, långa 170, piggvar 290, rödtunga 130, sjötunga 425, skrubba 80, slätvar 250, vit- 200, piggvar 300, rödtunga 110, sjötunga 300, skrubba 75, vitling 70 och ål 450 öre samt under juni skrubba 100, slätvar 175, vitling 70 och ål 500 öre: för Göteborg under maj horngädda 120 och makrill och för ribbved 51·90 samt under juni för bokved 115·10 och för ribbved 54·90 kr. per famn. — × Maxi-

Hälsingborg			Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	52	50	45	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	30	28	2
12	12	12	12	12	12	17	17	17	15	15	15	22	22	20	3
656	568	540	645	574	558	673	599	565	690	592	568	703	650	623	4
—	—	—	—	—	—	644	585	558	668	575	554	—	628	575	5
580	583	546	600	625	615	588	545	532	450	450	410	500	500	450	6
450	425	420	421	420	378	410	375	380	300	350	308	300	310	280	7
350	344	335	376	381	360	375	375	350	350	350	347	375	360	360	8
360	348	375	333	315	358	377	367	368	337	346	356	419	405	413	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
49	50	53	50	50	50	51	53	59	50	50	50	60	73	65	11
790	790	875	650	650	700	941	970	1060	—	—	—	900	1050	1000	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
75	75	75	72	73	74	75	75	75	76	76	78	80	80	80	14
150	146	145	123	120	120	150	125	125	132	125	125	150	125	125	15
90	90	100	89	90	96	90	90	96	90	90	96	93	93	99	16
56	56	56	57	59	59	53	53	53	53	53	53	60	60	60	17
75	75	75	74	75	75	72	72	73	70	70	70	78	78	79	18
108	100	100	100	103	103	120	110	110	115	100	100	115	108	108	19
175	175	175	180	180	170	184	182	186	178	180	180	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	132	132	142	—	—	—	104	104	104	21
157	157	167	150	153	155	155	155	165	159	160	160	130	130	130	22
88	87	88	71	82	81	82	82	84	82	80	82	129	130	130	23
54	54	56	47	53	53	57	57	57	67	67	64	76	76	76	24
230	230	210	265	265	265	219	208	219	160	160	250	284	284	284	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	110	120	147	147	147	26
120	120	127	140	145	145	125	125	141	—	—	—	153	153	158	27
406	410	420	363	357	354	377	382	391	407	400	432	425	440	450	28
325	337	361	297	298	296	322	330	337	307	300	328	350	360	350	29
528	531	523	452	452	446	454	450	422	—	—	—	594	600	600	30
296	286	291	275	223	225	311	290	290	269	239	261	288	265	275	31
524	517	495	420	433	433	441	442	434	400	400	427	550	565	500	32
—	—	—	—	—	—	425	433	425	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500	—	—	34
386	379	381	422	393	382	415	407	401	400	400	400	475	480	463	35
450	420	438	465	455	456	443	438	433	446	450	421	475	475	450	36
373	378	367	—	—	325	360	350	388	350	350	345	350	338	325	37
—	200	225	—	205	225	183	200	—	—	—	—	256	238	250	38
308	288	347	350	330	325	287	222	325	200	—	—	319	330	342	39
95	100	117	80	75	89	110	124	100	84	65	—	81	71	—	40
58	66	97	80	74	89	107	128	127	—	—	—	160	169	163	41
90	98	98	100	100	100	65	58	56	56	54	50	100	93	106	42
161	199	219	263	205	194	151	158	167	144	127	127	181	213	219	43
—	—	—	138	138	138	134	114	125	88	90	66	119	125	131	44
141	141	141	154	160	153	125	100	100	100	100	97	100	100	113	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
—	—	—	113	113	113	177	200	140	128	144	125	125	138	163	47
367	370	373	380	373	364	363	361	355	370	356	354	375	350	350	48
163	163	163	160	160	162	161	161	161	162	162	162	160	160	160	49
32	32	32	34	34	34	30	30	30	27	28	26	30	30	30	50
15	15	17	12	12	13	15	15	15	15	15	15	19	19	19	51
53	53	57	53	53	57	53	53	58	50	50	53	53	53	57	52
12100	13610	13610	12330	13700	13700	10390 [2]	10860 [2]	11060	11750	11750	11750	13500	14500	15500	53
10210	10960	10960	9110	10410	10960	8150 [2]	9160 [2]	9260	8360	8900	8900	10500	11500	12500	54
888	950	950	725	725	804	823	819	816	800	800	917	1250	1417	1250	55
1950	1950	—	1800	1925	2117	—	—	—	1850	—	—	1650	1800	2000	56
1400	1500	1600	1442	1550	1813	1388	1450	1500	1550	—	—	1600	1800	—	57
1035	1035	1285	925	1025	1025	—	—	—	—	—	—	960	1060	1260	58
1110	1210	1310	1025	1100	1333	1050	1075	1100	1125	—	1267	1200	1250	1325	59

april och maj 440 samt under juni 450 öre; för Halmstad under april flundra 75, havslax 140, karp 300, *ling 70 och ål 480 öre, under maj* flundra 80, horngädda 190, hälleflundra 390, lax 925, långa 145, makrill flundra 70, hälleflundra 365, lax 735, långa 145, makrill 110, piggvar 240, rödtunga 150, sjötunga 315, 150 öre samt under juni makrill 120 öre. — [2]) I Halmstad har betalats under maj för bokved 116·90 mipris.

	Varuslag	Kvantitet	Lysekil			Vänersborg			Borås		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	**Mjölk**: oskummad	l.	48	47	35	43	43	33	44	44	42
2	handskummad	»	—	30	25	—	—	—	—	23	—
3	separerad	»	26	25	15	16	18	18	22	22	20
4	**Smör**: bords- (mejeri-)	kg.	750	710	625	696	673	602	700	645	592
5	mat- (lands-)	»	713	693	575	692	680	588	703	656	565
6	**Ost**: helfet, okryddad	»	475	475	475	400	425	417	450	460	460
7	halvfet, »	»	—	—	—	—	—	—	289	317	319
8	**Margarin**, växt-, bästa sort	»	400	390	360	387	380	360	381	380	383
9	**Ägg**: svenska, färska	tjog	370	347	377	388	363	365	387	373	396
10	» konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	**Potatis**: gammal	5 l.	63	63	63	50	50	50	47	60	60
12	»	hl.	1200	1200	1200	1000	1000	1000	798	979	986
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	**Ärter**, gula	kg.	75	75	75	75	77	77	65	65	65
15	**Bruna bönor**	»	145	150	140	150	142	144	125	125	125
16	**Mjöl**: vete-, svenskt, bästa sort	»	92	92	98	92	92	100	90	90	96
17	råg-, » » »	»	57	57	57	56	56	56	55	55	55
18	rågsikt-, » » »	»	75	75	75	73	73	75	73	73	74
19	**Gryn**: havre- (ångpreparerade)	»	100	100	100	110	109	100	102	100	100
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	—	—	200	170	170	170	170	173	170
21	**Rågbröd**: hårt grovt spisbröd	»	110	110	125	90	90	90	112	105	117
22	hårt knäckebröd	»	125	130	140	150	150	150	149	143	148
23	mjukt, limpa, söt	»	105	105	105	106	110	110	120	120	121
24	» » sur (»grovbröd»)	»	80	80	80	85	100	100	81	79	83
25	**Vetebröd**: skorpor, ordinära	»	200	200	200	300	320	320	241	236	236
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	—	—	—	112	125	125	132	130	130
27	ligaste sort » » mjölk	»	140	140	140	123	165	165	153	153	153
28	**Nötkött**, färskt: stek	»	400	400	400	358	375	375	397	408	426
29	soppkött	»	350	350	350	342	342	342	324	328	347
30	**Kalvkött**, stek: gödkalv	»	413	400	400	400	400	400	431	439	446
31	spädkalv	»	222	235	219	225	225	225	276	287	272
32	**Fårkött**: färskt, stek	»	425	400	400	383	383	383	414	439	440
33	salt, svenskt	»	—	—	—	—	—	—	317	325	—
34	**Renkött**, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	**Fläsk**: färskt (sidfläsk)	»	450	400	400	417	420	425	407	404	402
36	salt, svenskt »	»	500	450	450	600	—	425	443	439	439
37	» amerikanskt »	»	350	350	350	—	—	—	350	342	350
38	[1]) **Fisk**, färsk: abborre	»	—	—	—	148	163	144	215	212	179
39	gädda	»	—	—	—	229	238	—	284	323	328
40	sill	»	70	76	68	94	125	—	93	106	—
41	strömming	»	—	—	—	—	—	—	124	138	135
42	torsk	»	95	92	80	113	—	—	99	108	94
43	rödspotta (»spätta»)	»	203	200	191	186	167	—	170	161	208
44	kolja	»	95	92	80	125	133	113	129	122	131
45	salt: sill, prima	»	105	100	100	118	117	125	100	100	85
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	**Kabeljo** av långa med fenor o. stjärt	»	125	125	125	135	140	120	148	143	146
48	**Kaffe** (obränt), prima Santos	»	400	—	400	372	380	380	377	377	381
49	**Socker**, bit- ×	»	162	162	162	165	165	165	163	163	163
50	**Salt** (matsalt)	»	30	30	30	35	35	35	30	30	30
51	**Svagdricka**	l.	16	15	15	14	14	15	15	—	—
52	**Fotogen**, Water White	»	55	55	60	54	54	58	60	—	64
53	**Ved**: björk- osågad, hemkörd (per	famn	10680	11750	13350	12000	12000 [2])	12000	10260	10970	12070
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm.)	»	8460	8460	10680	7500	8000 [2])	8000	7700	7970	9010
55	**Bränntorv**	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	**Kol**: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	1750	1750	1750	1800	1800	1800	1825	1833	—
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	1500	1500	1500	1700	1750	1750	—	—	—
58	**Koks**: gasverks- (krossad) hemkörd	»	—	—	—	900	900	900	—	—	—
59	eng. kamin- » hemkörd	»	1017	983	1000	1100	1100	1100	1000	—	—

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Vänersborg under makrill 110 öre: för Tidaholm under april gös 425 öre; för Karlstad under juni lax 800 öre; för Arvika samt under juni braxen 95, gös 350, hälleflundra 310, makrill 135, vitling 180 och ål 400 öre: för Örebro 81·90 kr. per famn. — × Maximipris.

Lidköping			Tidaholm			Karlstad			Arvika			Örebro			Kopparberg			
Apr.	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
37	37	34	34	34	34	45	45	45	45	45	45	42	42	42	48	48	47	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
16	16	14	14	14	14	20	20	20	20	20	20	16	16	16	21	21	22	3
695	630	583	680	628	587	704	656	615	700	660	613	700	605	550	700	650	600	4
663	600	551	640	592	550	724	689	627	650	650	600	706	658	589	694	631	638	5
425	417	392	550	550	520	525	475	475	550	550	550	525	525	517	480	470	450	6
267	—	258	400	400	400	350	350	350	—	—	—	400	400	400	350	350	313	7
370	370	350	380	379	354	380	376	357	390	404	406	345	345	338	400	400	400	8
376	355	379	378	326	340	432	393	401	440	390	413	399	368	395	450	398	450	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	325	—	—	10
50	50	50	50	50	50	75	75	69	60	60	—	56	55	47	54	54	35	11
758	800	767	1000	1000	1000	1029	1075	1050	950	1000	750	1050	1050	875	1050	1050	700	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
53	57	55	76	78	80	69	69	69	80	80	80	60	60	60	64	62	62	14
137	130	132	140	125	125	150	130	128	—	150	150	120	118	118	145	150	131	15
92	92	99	80	92	98	92	92	98	92	92	98	86	89	92	92	92	98	16
55	58	60	55	58	58	60	60	60	57	57	57	54	54	54	57	58	57	17
75	75	75	75	75	75	76	76	77	76	76	76	67	67	67	74	74	75	18
103	100	100	110	100	106	105	105	105	105	105	105	93	93	90	100	90	90	19
—	—	—	200	200	200	—	—	—	160	160	160	200	200	200	173	180	180	20
87	87	100	125	125	131	111	111	115	—	—	—	89	93	93	96	95	95	21
153	158	160	140	150	150	137	134	140	140	140	140	120	122	125	125	126	129	22
92	92	100	110	110	105	108	110	107	92	92	108	99	123	123	106	106	106	23
—	—	—	80	80	80	87	92	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
160	160	200	210	210	200	258	260	290	250	225	225	250	300	300	212	212	212	25
100	100	123	—	—	—	110	123	122	112	112	116	133	—	—	110	110	—	26
—	—	—	—	—	—	146	132	143	—	—	—	140	154	154	146	146	146	27
388	388	388	450	441	450	387	383	391	383	390	388	363	375	375	406	420	419	28
325	325	325	346	328	335	337	328	346	293	302	323	275	300	300	325	343	353	29
525	525	525	453	450	456	473	472	442	400	437	446	480	547	488	519	515	519	30
219	193	225	233	181	213	300	282	265	212	224	224	291	270	275	275	225	300	31
463	475	475	433	408	475	472	450	467	387	394	404	472	525	460	450	488	494	32
433	442	442	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
425	425	425	450	450	450	500	474	461	488	480	473	475	457	444	463	445	444	35
367	383	383	450	475	500	500	480	468	550	550	550	500	475	475	450	—	450	36
350	350	350	400	400	400	390	388	375	400	350	350	330	330	330	369	345	300	37
159	140	157	241	212	200	179	173	189	208	201	200	122	110	100	146	157	152	38
194	210	225	316	257	254	272	288	288	258	233	221	257	287	300	260	297	326	39
60	98	100	89	90	—	100	92	—	80	88	—	95	108	—	75	—	—	40
113	138	138	100	—	—	146	150	150	121	115	123	96	115	112	108	116	108	41
132	113	—	—	—	—	200	233	167	146	144	138	165	150	—	173	140	160	42
176	158	204	250	200	—	217	203	200	169	150	250	173	183	200	206	175	178	43
113	133	126	150	145	131	188	180	174	141	145	150	158	129	156	134	126	134	44
100	95	95	100	100	100	112	90	98	150	150	160	100	100	90	96	98	96	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
162	170	157	175	175	175	213	225	225	200	200	200	—	—	—	144	150	156	47
375	375	375	375	375	375	367	376	373	368	362	368	345	340	340	356	360	350	48
160	160	160	163	163	163	162	162	162	165	165	165	163	163	163	170	170	170	49
28	26	28	30	33	35	30	30	30	30	30	30	25	25	25	30	30	30	50
13	13	13	16	16	16	20	20	20	15	15	15	—	—	—	—	—	—	51
53	55	60	60	60	60	56	56	60	58	58	61	55	55	55	60	60	60	52
8620	10880	11670	3930	6930	8060	10460	10580	10580	8400	8400	11000	11340	12600	12600	6590	6590	6590	53
7560	7910	8700	5170	5040	5360	8320	8320	8320	7100	7100	9500	8190	9450	9450	5340	5520	5520	54
700	700	808	—	—	—	—	—	—	650	650	—	—	—	—	—	—	—	55
1692	1867	2167	—	—	—	1750	—	—	—	—	—	2000	2000	2500	1900	2000	2000	56
1550	1725	1983	—	—	—	1650	1650	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57
920	1000	1150	1100	1100	1600	1050	—	—	—	—	—	830	830	1145	1225	1250	1250	58
1050	1233	1333	—	—	—	1150	1150	—	—	—	—	1200	1300	1650	—	—	—	59

maj tunga 120 öre samt under juni makrill 80, sjötunga 175 och tunga 130 öre: för Borås under juni under april braxen 170 och slom 75 öre, under maj braxen 120, lake 170, makrill 185 och slom 85 öre under maj braxen 100 samt under juni 110 öre. — [2]) I Vänersborg har betalats under juni för flisved

	Varuslag	Kvantitet	Västerås			Falun			Ludvika		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	45	45	43	48	48	48	48	48	47
2	» handskummad	»	—	—	—	24	24	24	—	—	—
3	» separerad	»	17	17	17	—	—	—	—	—	—
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	699	629	594	750	650	650	717	625	619
5	» mat- (lands-)	»	699	660	630	750	654	650	667	633	—
6	Ost: helfet, okryddad	»	519	520	500	529	507	496	475	467	425
7	» halvfet, »	»	375	375	375	408	350	350	—	300	300
8	Margarin, växt-, bästa sort	»	390	387	355	360	360	380	380	383	360
9	Ägg: svenska, färska	tjog	433	408	438	554	479	508	493	431	460
10	» konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	57	62	50	63	55	53	62	55	54
12	»	hl.	1125	1119	869	1143	1000	893	1000	950	1071
13	» färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	58	57	53	70	70	70	70	70	70
15	Bruna bönor	»	145	150	137	150	145	147	150	125	125
16	Mjöl: vete, svenskt, bästa sort	»	95	95	100	92	92	98	90	90	97
17	» råg-, » » »	»	60	60	60	57	57	57	60	60	60
18	» rågsikt-, » » »	»	75	75	75	73	73	73	75	75	75
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	106	100	103	109	107	103	90	90	90
20	» ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	190	190	200	186	195	188	170	173	180
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	100	100	103	94	99	100	94	94	95
22	» hårt knäckebröd	»	119	120	123	123	122	121	120	120	120
23	» mjukt, limpa, söt	»	100	105	105	110	115	117	108	108	108
24	» » » sur (»grovbröd»)	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	250	250	250	250	250	251	250	250	250
26	» mjukt, billi- bakat med vatten	»	123	136	136	129	133	133	115	115	115
27	» gaste sort » » » mjölk	»	108	119	119	—	—	—	154	154	154
28	Nötkött, färskt: stek	»	400	400	405	405	405	435	377	388	420
29	» soppkött	»	340	340	336	317	309	322	343	350	370
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	524	527	569	502	506	544	450	469	450
31	» spädkalv	»	300	277	274	300	302	318	300	290	300
32	Fårkött: färskt, stek	»	522	525	527	460	464	508	400	463	500
33	» salt, svenskt	»	—	—	—	488	—	500	—	—	—
34	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	417	400	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	497	481	480	500	508	513	446	407	432
36	» salt, svenskt »	»	500	500	500	500	500	500	450	420	450
37	» » amerikanskt »	»	365	350	350	395	375	400	350	356	350
38	[1])Fisk, färsk: abborre	»	195	173	175	216	200	206	197	173	160
39	» gädda	»	223	290	275	306	293	321	326	300	350
40	» sill	»	90	—	—	94	—	—	80	100	—
41	» strömming	»	87	102	107	100	115	114	108	108	100
42	» torsk	»	—	199	206	182	188	175	139	135	150
43	» rödspotta (»spätta»)	»	209	233	—	238	218	241	225	183	200
44	» kolja	»	148	158	151	159	178	150	150	135	141
45	» salt: sill, prima	»	100	100	100	148	150	141	110	110	110
46	» strömming	»	—	—	—	60	60	50	—	—	—
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	150	150	152	160	168	168	150	—	—
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	342	342	345	371	394	387	358	356	358
49	Socker, bit- [×]	»	167	167	167	165	165	165	170	170	170
50	Salt (matsalt)	»	20	20	20	28	29	28	28	28	28
51	Svagdricka	l.	17	17	17	—	—	—	12	12	12
52	Fotogen, Water White	»	60	60	60	60	60	60	53	53	55
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	10090	9610	10590	7030	6940	6850	7430	7560	7560
54	» barr- »storfamn»: 3·56 kbm.)	»	7480	7830	8990	5800	5840	5700	5290	5540	5540
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit- (»valnöt») hem-	hl.	1800	1800	2500	1800	1800	1800	1850	1850	1850
57	» eng. hushålls- (fyrkol) körd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks- (krossad)	»	1150	1150	—	1150	1150	1125	1150	1150	1150
59	» eng. kamin- »	»	—	—	1550	1150	1150	1100	—	—	—

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Västerås under och makrill 170 öre samt under juni braxen 145, flundra 320, gös 310, hällefiundra 325 och makrill 145 april vitling 125 öre samt under maj makrill 180 öre; för Avesta under april braxen 140, havslax 185, lax vitling 100 och ål 450 öre samt under juni braxen 150, havslax 150, lax 750, makrill 130, sik 250 och staden under juni lax 600 öre. — [2]) I Söderhamn har betalats under april för knubb 45·70 samt under under maj för brädved 62·60 för plankved 81·30 samt under juni för brädved 72·50 och för plankved 81·50 maj för brädved 60·50 och för plankved 66·80 samt under juni för brädved 59·20 kr. per famn. — [×] Maxi-

Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			
Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	Apr.	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
42	43	42	55	55	55	53	53	53	50	50	50	59	53	53	53	53	52	1
—	—	—	—	—	—	28	28	28	—	—	—	35	35	33	33	33	35	2
18	20	20	—	—	—	25	25	25	25	25	25	25	—	25	25	23	25	3
707	649	619	718	664	620	710	665	633	725	683	631	722	702	663	706	681	648	4
700	684	688	—	—	—	734	706	655	754	727	709	726	727	718	707	717	712	5
515	500	498	475	463	450	521	504	488	500	511	470	542	560	521	521	514	489	6
400	375	420	—	—	—	400	375	350	—	375	375	381	377	400	350	350	358	7
390	378	363	380	393	390	392	388	368	393	395	383	402	401	400	398	401	395	8
475	442	453	481	440	449	484	421	436	486	443	478	496	451	481	511	452	498	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	475	—	450	10
58	58	46	70	53	53	45	45	44	50	57	60	63	63	57	63	56	55	11
—	—	—	993	800	667	602	600	589	714	900	—	1100	1000	800	1050	1000	867	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
68	66	68	65	65	65	67	67	67	70	70	70	71	72	69	66	66	67	14
136	133	122	139	139	139	135	140	135	140	140	140	143	139	132	147	143	137	15
92	92	100	95	95	100	90	90	98	92	92	98	91	91	97	86	91	97	16
57	57	57	57	57	57	58	58	58	59	60	60	59	58	58	59	59	58	17
73	73	73	75	75	75	77	77	77	75	75	75	75	75	76	76	75	76	18
100	104	100	103	103	100	106	100	99	110	109	101	94	93	91	96	96	96	19
—	—	—	177	177	180	170	170	170	190	200	203	170	177	175	170	168	164	20
98	100	100	103	103	103	106	106	106	100	100	100	111	113	114	108	107	110	21
124	125	125	138	138	136	124	122	124	125	125	125	126	127	129	123	123	125	22
100	120	120	108	108	108	126	126	131	123	123	132	106	106	104	115	116	107	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	85	85	85	85	85	24
200	270	270	250	250	250	159	159	174	290	283	282	222	222	225	211	218	220	25
100	120	130	108	108	108	140	140	145	149	158	156	124	124	130	127	127	127	26
—	—	—	154	154	154	165	165	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
422	403	444	350	350	438	386	387	391	443	445	448	423	422	446	397	399	413	28
355	353	385	275	275	338	335	336	340	358	362	362	340	353	363	325	319	336	29
456	453	470	550	550	550	538	501	521	637	620	633	550	567	558	525	528	527	30
263	263	258	275	275	300	290	261	258	311	335	333	322	328	325	282	276	285	31
464	455	475	425	475	488	454	494	495	496	504	521	463	503	513	419	463	504	32
—	350		—	—	—	400	400	350	—	—	350	413	425	425	375	375	392	33
—	—	—	—	—	—	500	—	—	600	600	—	—	—	—	—	—	—	34
449	433	448	485	496	500	477	441	429	500	493	492	485	496	491	483	462	462	35
470	450	450	500	500	500	468	473	465	550	500	500	517	500	500	467	460	450	36
350	353	348	350	350	338	387	380	369	400	370	375	368	356	356	371	364	353	37
181	188	200	—	—	—	163	129	134	—	131	100	206	158	138	225	154	122	38
263	280	300	301	300	300	292	288	306	284	252	250	350	305	275	324	295	262	39
100	—	—	110	—	—	100	100	—	78	—	—	75	—	—	76	—	—	40
100	100	100	100	100	—	116	82	90	103	67	54	142	68	48	138	69	46	41
175	—	—	—	—	—	200	200	200	157	150	—	200	190	181	—	—	—	42
150	—	—	—	—	—	224	238	250	200	182	—	206	200	213	—	—	—	43
153	160	—	127	—	—	213	200	200	150	150	151	188	190	181	—	—	—	44
100	100	100	138	131	113	115	110	106	135	133	128	141	134	138	133	127	114	45
63	50	—	56	50	58	44	44	40	—	—	—	75	75	75	62	70	75	46
138	145	156	—	—	—	185	180	171	150	150	—	250	200	200	—	—	—	47
330	344	331	350	350	350	359	358	360	368	361	361	356	350	355	346	351	336	48
170	170	170	170	170	170	167	163	165	172	172	170	171	166	166	173	172	171	49
31	32	31	35	33	33	21	21	25	36	37	38	28	28	29	28	28	29	50
14	14	14	—	—	—	16	16	16	—	—	—	15	15	15	12	12	13	51
60	60	61	60	60	75	59	60	63	60	60	60	67	69	67	60	62	64	52
8440	9890	9870	6620	6620	6930	8720	9610	10370	[2] 6620	[2] 6620	[2] 6620	[2] 9660	[3] 9980	[3] 10570	[4] 7460	[4] 7690	[4] 8410	53
6050	6360	6360	5040	5040	5360	7520	7760	8330	[2] 5360	[2] 5360	[2] 5360	[2] 8210	[3] 8610	[3] 8840	[4] 5940	[4] 6140	[4] 6480	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
1800	1800	1800	—	—	—	1650	1700	2000	—	—	—	1800	1800	1800	—	—	—	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1500	1600	1600	—	—	—	57
1200	1225	1225	—	—	—	975	975	1175	—	—	—	900	950	1050	—	—	—	58
—	—	—	—	—	—	1150	1258	1567	—	—	—	1050	1050	1200	—	—	—	59

april braxen 135, gös 310, id 190 och lake 145 öre, under maj braxen 140, flundra 390, gös 430, lake 150 öre; för **Falun** under april vitling 110, under maj 100 samt under juni 115 öre; för **Ludvika** under 800, sjötunga 200 och vitling 100 öre, under maj braxen 140, gös 400, havslax 150, lax 750, sjötunga 190, sjötunga 150 öre; för **Gävle** under april braxen 150 öre samt under maj makrill 225 öre; för **Sundsvall**: maj och juni 50·40 kr. per famn. — [3]) I **Sundsvall**: **staden** har betalats under april för bakved 58·00, kr. per famn. — [4]) I **Sundsvall**: **sågverksdistriktet** har betalats under april för brädved 50·40, under mipris.

	Varuslag	Kvantitet	Kramfors			Östersund			Umeå		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l.	50	50	50	50	50	50	46	46	46
2	handskummad	»	—	—	—	30	30	30	25	25	—
3	separerad	»	30	30	30	25	25	25	23	23	23
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	710	693	671	700	700	663	656	665	631
5	mat- (lands-)	»	703	710	681	700	750	713	635	675	675
6	Ost: helfet, okryddad	»	525	513	510	540	500	500	625	600	525
7	halvfet, »	»	—	—	400	400	—	—	400	400	358
8	Margarin, växt-, bästa sort	»	400	400	400	387	387	386	400	390	383
9	Ägg: svenska, färska	tjog	479	451	500	501	456	480	485	411	462
10	» konserverade	»	—	—	—	360	—	375	375	350	—
11	Potatis gammal	5 l.	53	53	53	70	67	63	42	42	45
12	»	hl.	—	—	—	925	925	860	667	—	667
13	färsk	5 l.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	80	80	80	70	70	70	70	70	70
15	Bruna bönor	»	170	170	170	147	145	146	150	150	150
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	95	95	100	94	94	100	90	90	100
17	råg-, » » »	»	60	60	60	60	60	61	60	60	60
18	rågsikt-, » » »	»	78	78	80	77	77	78	75	75	75
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	110	110	108	95	91	91	110	110	110
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	180	188	195	180	180	200	180	180	181
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	110	113	123	110	110	118	120	120	120
22	hårt knäckebröd	»	133	140	138	134	135	135	140	140	140
23	mjukt, limpa, söt	»	128	133	135	100	100	120	110	108	115
24	» » sur (»grovbröd»)	»	—	—	—	90	90	90	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	300	320	330	250	300	300	300	300	300
26	mjukt, bil- bakat med vatten	»	140	140	140	120	150	160	135	128	135
27	ligaste sort » » mjölk	»	—	—	—	150	200	190	—	—	—
28	Nötkött, färskt: stek	»	350	370	376	400	400	400	380	375	419
29	soppkött	»	300	320	329	340	339	350	275	258	275
30	Kalvkött, stek: *gödkalv*	»	—	—	—	575	600	600	—	345	—
31	spädkalv	»	227	235	240	255	250	250	250	245	250
32	Fårkött: färskt, stek	»	300	—	—	400	420	450	328	390	400
33	salt, svenskt	»	—	—	—	400	400	450	—	—	—
34	Renkött, färskt, stek	»	383	—	—	—	—	—	413	—	—
35	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	415	420	438	489	486	500	394	381	420
36	salt, svenskt »	»	—	—	438	—	—	—	425	425	406
37	» amerikanskt »	»	388	360	350	375	350	338	400	400	380
38	[1]) Fisk, färsk: *aborre*	»	200	125	—	238	190	188	—	117	90
39	gädda	»	375	288	225	350	310	300	300	248	216
40	sill	»	—	—	—	108	117	—	60	—	—
41	strömming	»	—	100	75	138	130	106	125	—	85
42	torsk	»	150	—	—	150	150	150	—	—	—
43	rödspotta (»spätta»)	»	—	—	—	200	200	181	—	—	—
44	kolja	»	150	—	—	150	150	150	—	—	—
45	salt: sill, prima	»	112	111	109	146	146	138	145	138	133
46	strömming	»	60	60	50	—	—	—	75	75	100
47	*Kabeljo* av långa med fenor o. stjärt	»	—	—	—	—	—	—	*200*	*200*	*163*
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	400	408	390	325	325	325	350	350	350
49	Socker, bit- ×	»	180	180	180	168	168	165	169	169	168
50	Salt (matsalt)	»	32	34	32	34	34	35	35	35	29
51	Svagdricka	l.	15	15	15	15	15	15	17	17	—
52	Fotogen, Water White	»	68	75	75	65	67	67	60	60	70
53 54	Ved: björk- (osågad, hemkörd (per famn	famn	6500	6500	6500	7490	7490	7670	6200	6400	6470
	barr- »storfamn»: 3·56 kbm.)	»	5000	5000	5000	6240	6240	6410	4650	5000	5550
55	Bränntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit- (»valnöt») hem-	hl.	—	—	—	2250	2250	—	—	—	—
57	eng. hushålls- (fyrkol) körd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks- (krossad)	»	—	—	—	1250	1250	1325	1150	1150	1150
59	eng. kamin- »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Kramfors under under maj lake 165 och sik 255 öre samt under juni lax 390 och sik 195 öre; för Luleå under april sik öre: för Kiruna under april flundra 340 öre och under maj flundra 325, mört 95, röding 305, sik 260 och till följande priser: i Malmberget björkved under april till 45·40 kr. per famn samt i Kiruna under

Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
55	55	55	50	50	50	62	62	50	63	63	63	**44**	**44**	**43**	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**26**	**26**	**26**	2
—	—	—	20	20	20	—	—	—	—	—	—	**19**	**19**	**18**	3
—	650	650	746	675	650	733	706	668	705	670	639	**695**	**636**	**601**	4
600	600	600	745	706	663	729	736	709	726	705	717	**687**	**649**	**608**	5
533	500	500	567	592	550	565	565	543	555	538	542	**538**	**529**	**510**	6
—	—	—	—	—	—	433	—	—	—	450	450	**390**	**381**	**367**	7
404	400	390	398	398	394	397	404	386	381	385	378	**381**	**380**	**371**	8
545	484	501	518	436	500	527	459	460	510	430	451	**426**	**393**	**414**	9
—	—	—	300	—	—	—	—	—	375	383	—	**362**	**367**	**413**	10
—	—	—	53	53	53	83	84	76	76	75	72	**55**	**55**	**53**	11
—	—	—	—	—	—	1437	1437	1381	—	—	—	**902**	**908**	**865**	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
79	78	78	78	81	77	79	76	76	81	79	78	**69**	**69**	**69**	14
165	164	160	147	146	148	166	165	161	167	160	166	**144**	**138**	**136**	15
90	90	100	97	97	100	92	92	98	94	94	94	**91**	**91**	**97**	16
59	59	59	60	60	60	60	60	60	58	58	60	**57**	**57**	**57**	17
75	75	75	75	75	75	75	75	75	76	75	74	**74**	**74**	**74**	18
100	103	103	105	107	102	103	101	99	97	97	95	**106**	**103**	**102**	19
—	—	—	175	174	185	180	183	183	160	165	165	**180**	**183**	**185**	20
—	—	—	102	102	102	113	127	125	—	—	—	**107**	**108**	**111**	21
135	135	135	125	125	125	140	142	144	131	132	127	**136**	**138**	**139**	22
100	100	100	110	110	120	124	123	121	116	116	116	**103**	**105**	**107**	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**70**	**72**	**72**	24
400	400	400	300	300	350	283	250	300	263	263	263	**249**	**253**	**260**	25
—	—	—	120	120	150	—	—	—	—	—	—	**124**	**127**	**133**	26
—	—	—	—	—	135	—	—	—	—	—	—	**142**	**148**	**148**	27
300	290	290	342	398	400	358	394	383	318	371	384	**388**	**390**	**400**	28
270	270	270	297	338	350	300	343	336	270	315	325	**323**	**326**	**333**	29
—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	304	—	**494**	**492**	**502**	30
190	190	190	229	244	249	258	265	247	231	235	235	**273**	**262**	**266**	31
380	380	380	404	500	—	400	450	442	363	375	425	**448**	**466**	**475**	32
—	—	—	425	400	450	—	500	444	350	350	350	**396**	**406**	**407**	33
—	—	—	407	—	—	388	—	—	342	350	—	**465**	**460**	—	34
450	440	450	456	453	450	446	430	438	450	435	437	**450**	**433**	**432**	35
—	—	—	475	475	475	463	463	446	425	450	450	**473**	**455**	**454**	36
346	335	330	398	388	370	379	376	364	389	372	365	**370**	**361**	**355**	37
—	—	—	—	113	90	—	133	80	—	129	100	**190**	**168**	**166**	38
—	—	—	231	225	206	300	284	194	—	262	188	**283**	**281**	**288**	39
—	—	—	60	—	—	55	—	—	—	—	—	**86**	**98**	**102**	40
—	—	—	150	—	92	—	—	104	—	100	103	**104**	**102**	**105**	41
—	—	—	125	125	—	110	—	—	100	119	100	**134**	**136**	**133**	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	**193**	**188**	**201**	43
—	—	—	—	—	—	90	—	—	—	—	—	**148**	**148**	**150**	44
129	133	131	137	142	135	150	150	136	134	113	113	**123**	**119**	**117**	45
60	60	60	67	67	82	77	76	75	100	100	60	**72**	**71**	**69**	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**163**	**164**	**162**	47
354	340	340	350	363	358	345	358	361	330	329	348	**363**	**363**	**362**	48
180	180	180	175	175	175	172	173	176	172	173	172	**165**	**165**	**165**	49
36	39	39	27	27	28	38	38	37	30	30	30	**30**	**31**	**31**	50
—	—	—	15	15	15	20	—	20	18	18	18	**16**	**16**	**16**	51
65	65	65	70	70	65	65	65	65	70	70	70	**58**	**58**	**61**	52
4880	4880	4880	7570	7830	8190	[2])7140	7140	7140	[2])7480	[2])7480	[2])8380	**9400**	**9980**	**10540**	53
—	—	—	6050	6050	6680	[2])5950	5950	5950	[2])6760	[2])6760	[2])7660	**7490**	**7930**	**8490**	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**911**	**950**	**992**	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2600	2600	2600	**1886**	**1925**	**2046**	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**1554**	**1665**	**1737**	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1800	1800	1800	**1053**	**1098**	**1196**	58
—	—	—	1150	1150	1150	—	—	—	—	—	—	**1127**	**1186**	**1305**	59

april och maj lax 800 öre samt under juni sik 225 öre; för Umeå under april lake 240 och sik 325 öre, 300, under maj 295 samt under juni 250 öre; för Malmberget under maj sik 275 samt under juni 190 slom 175 öre. — [2]) Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag har tillhandahållit sin personal bränsle hela kvartalet björkved till 33·20 och barrved till 30·40 kr. per famn. — × Maximipris.

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1909—1919) och per månad

Kreatursslag	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919
	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
Kor:											
Extra prima[1])	46	47	50	57	61	61	94	—	119	309	282
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	40	41	42	49	55	53	77	100	106	262	236
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	36	37	36	43	50	48	71	91	95	233	203
» 3. Mindre feta[2])	27	28	25	34	41	36	53	76	76	184	141
Kvigor (och stutar):											
Extra prima[3])	52	55	58	63	66	66	93	115	129	339	301
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	45	44	46	54	60	58	80	105	117	289	257
» 2. Mindre feta	36	36	36	44	50	47	65	87	91	231	198
Tjurar:											
Extra prima[4])	46	49	55	62	65	63	90	—	122	315	267
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	42	43	46	56	62	58	82	105	112	278	234
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	38	40	43	52	58	54	76	100	103	259	215
» 3. Mindre köttiga[5])	32	33	33	43	50	44	60	89	86	218	175
Oxar:											
Extra prima[6])	—	47	50	58	63	61	92	—	126	342	295
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	43	43	44	52	57	54	78	104	115	293	258
» 2. Mindre feta[7])	34	36	38	44	48	45	66	89	92	230	200
Kalvar:											
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)[8])	60	61	60	68	73	67	87	105	104	299	285
» (70—90 »)[8])	55	55	52	60	67	62	79	99	96	281	
Skummjölkskalvar	39	40	41	48	57	49	69	85	83	243	226
Får:											
Yngre, feta[9])	50	51	51	53	58	55	70	92	113	299	257
Äldre, » [9])	45	45	42	48	53	47	62	83	101	278	236
Svin:											
Slakterisvin (75—100 kg.)	69	77	64	73	82	74	129	163	167	220	359
Rena, större svin (100—170 kg.)	68	73	62	71	81	71	131	164	157	172	348
Suggor	58	67	53	60	68	58	122	151	160	221	279

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för 1914 och 1915 endast Malmö, för 1917 Stockholm och Malmö. — [2]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för 1914—april 1918 1914 avse endast Malmö, för okt. 1914—dec. 1915 Stockholm och Malmö, för april 1917—april 1918 endast 1918 avse Stockholm och Malmö. — [3]) Uppgifterna avse för år 1910 Stockholm och Malmö, 1911 endast Malmö, maj 1918—juli 1919 Stockholm och Malmö samt därefter endast Stockholm. — [7]) Uppgifterna avse för Stockholm och Göteborg. — [8]) Uppgifterna avse 1909—mars 1919 endast Malmö och för april 1919

priser

vande vikt)

Göteborg 1909—juni 1920.

(april 1919—juni 1920) för alla tre orterna.

April 1919	Maj 1919	Juni 1919	Juli 1919	Aug. 1919	Sept. 1919	Okt. 1919	Nov. 1919	Dec. 1919	Jan. 1920	Febr. 1920	Mars 1920	April 1920	Maj 1920	Juni 1920
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
326	305	315	305	270	242	222	204	206	184	175	168	169	173	173
270	259	262	256	220	196	187	178	176	159	153	149	150	156	156
238	226	225	215	188	167	158	151	150	134	133	131	131	136	136
171	157	160	146	123	110	104	97	104	102	103	102	101	103	106
351	335	343	328	289	252	227	215	215	195	185	180	182	191	192
296	281	285	275	241	220	204	191	188	168	163	161	163	171	173
230	223	223	210	182	167	156	149	150	135	129	127	129	133	134
305	288	292	284	260	218	207	199	201	182	165	163	165	167	173
266	257	254	251	223	198	181	175	175	162	149	149	151	157	160
247	239	235	233	202	181	165	157	159	148	136	136	138	144	147
203	196	191	186	160	144	138	132	137	132	121	118	120	126	130
337	340	341	320	286	255	233	214	220	205	185	185	183	193	198
294	281	283	274	242	219	205	186	190	168	157	159	159	166	168
232	224	233	208	181	163	157	149	144	132	122	123	122	128	132
291	346	354	340	310	298	290	275	273	275	274	269	270	268	248
228	267	292	257	231	222	216	204	208	200	190	186	187	184	171
320	298	295	271	244	204	173	170	167	172	187	211	222	220	198
290	274	269	250	231	190	152	144	148	153	166	186	197	196	174
382	312	325	319	340	372	329	332	328	290	258	251	229	229	217
369	300	320	314	334	369	325	327	315	281	251	246	226	226	213
327	247	249	230	239	276	244	241	228	192	179	183	164	162	150

—juni 1918 endast Malmö samt därefter Stockholm och Malmö. — [3]) Uppgifterna för åren 1912—1917 avse endast Malmö samt därefter Stockholm och Malmö. — [4]) Uppgifterna för år 1911 och för maj—sept. Malmö samt därefter Stockholm och Malmö. — [5]) Uppgifterna för åren 1912—1917 samt för april—aug. 1913 Stockholm och Malmö, 1914 Malmö och Göteborg, 1915 och sept. 1917—april 1918 endast Malmö, jan., maj, juni och okt. 1918, för juli—sept. 1919 Stockholm och Malmö samt för april—juni 1920 Stockholm och Malmö. — [9]) Uppgifterna för år 1909 avse endast Göteborg.

Kreaturs-

(per kg. le-

samt tillförsel och konsum-

Andra kvar-

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
Kreatursprisers. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	173	181	183	151	158	168	153	163	151
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	153	165	168	128	134	143	126	133	126
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	133	145	148	105	113	121	109	111	105
» 3. Mindre feta	95	103	108	79	88	91	90	89	85
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	65	65	65
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	183	195	198	161	172	183	161	168	160
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	163	175	178	143	156	166	136	143	135
» 2. Mindre feta	100	108	113	90	106	110	109	111	110
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	88	85	85
Tjurar:									
Extra prima	164	169	174	151	150	—	156	163	156
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	149	158	164	130	147	—	139	146	136
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	134	143	149	126	149	156	119	121	112
» 3. Mindre köttiga	110	118	124	98	103	114	98	97	92
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	75	75	75
Oxar:									
Extra prima	183	195	198	—	170	185	150	153	150
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	163	175	178	150	154	163	128	131	129
» 2. Mindre feta	100	108	113	109	110	114	102	102	101
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	75	75	75
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	325	317	285	237	266	271	306	296	276
» (70—90 »)									
Skummjölkskalvar	275	267	235	198	218	216	150	150	139
Får:									
Yngre, feta	245	245	214	203	233	228	225	218	200
Äldre, »	220	220	189	178	211	218	153	159	151
Lamm	—	—	—	—	—	250	—	—	—
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	230	245	228	244	238	221	239	227	221
Rena, större svin (100—170 kg.)	230	245	228	226	213	204	226	217	210
Suggor	155	170	153	200	186	178	188	179	164
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
Tjurar	117	216	423	24	33	36			
Kor	1 559	1 639	1 429	110	100	123	780	973	551
Övriga nötkreatur				22	19	17			
Gödkalvar	292	567	838	[2])173	[2])208	[2])234	112	222	186
Spädkalvar	327	299	268	[3])353	[3])336	[3])355	390	411	263
Får och lamm	67	142	337	29	54	74	56	96	50
Svin	440	1 522	1 705	225	232	264	156	604	502
Spädgrisar	9	27	9	6	—	6	—	—	—
Hästar och föl	104	106	64	24	16	15	28	48	21
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	5 877	8 578	4 221	163	164	181	—	—	—
Gödkalvar	4 867	6 035	5 379	[2])196	[2])227	[2])254	—	—	—
Spädkalvar	8 630	7 887	4 767	[3])449	[3])429	[3])403	—	—	—
Får och lamm	4 338	4 658	2 532	44	68	78	—	—	—
Svin*)	14 149	17 329	12 428	382	258	279	—	—	—
Spädgrisar	44	55	29	6	—	7	—	—	—
Hästar och föl	145	239	149	33	21	22	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre

priser

vande vikt)

tion å vissa orter i riket.

talet 1920.

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
—	—	—	—	—	—	165	164	163	160	165	185	—	—	—
141	137	138	—	—	—	148	149	151	145	151	159	148	153	150
135	123	118	—	—	—	133	130	131	132	136	141	128	133	130
110	108	103	—	—	—	111	103	109	117	118	122	98	103	100
81	83	78	—	—	—	88	77	89	95	95	101	—	—	—
190	181	178	—	—	—	180	186	185	176	183	190	—	—	—
165	163	158	—	—	—	166	171	174	155	163	175	160	168	166
140	138	133	—	—	—	151	147	148	138	145	159	135	143	141
105	103	98	—	—	—	116	112	108	128	131	140	—	—	—
168	173	160	—	—	—	166	164	171	161	175	185	—	—	—
155	161	150	—	—	—	155	154	160	150	157	167	150	158	156
155	153	140	—	—	—	145	145	150	138	144	154	135	143	141
125	123	110	—	—	—	126	126	134	125	130	140	125	133	131
95	93	80	—	—	—	116	107	108	109	109	135	—	—	—
160	158	153	—	—	—	—	190	—	—	—	—	—	—	—
150	148	143	—	—	—	160	160	162	151	159	173	155	163	165
115	113	108	—	—	—	—	—	—	139	143	155	144	148	150
—	—	—	—	—	—	—	—	—	120	128	138	—	—	—
263	263	227	—	—	—	229	232	202	209	215	192	256	256	256
188	225	194	—	—	—	145	146	138	167	180	149	140	140	140
220	220	220	—	—	—	213	206	175	200	215	213	208	209	205
163	157	155	—	—	—	188	185	161	180	180	183	183	184	173
238	238	244	—	—	—	407	335	254	438	375	256	—	—	—
219	225	218	—	—	—	226	221	215	288	283	273	230	222	209
219	225	218	—	—	—	218	211	203	293	290	282	229	222	209
182	186	189	—	—	—	167	159	154	243	235	196	169	156	144
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
			37	36	37	80	83	107	34	92	—	429	537	678
373	375	328	69	71	60	2 136	2 536	602	—	—	—	1 290	1 462	1 198
			52	45	88	582	481	502	643	737	380	293	351	335
[2])351	[3])513	[2])580	6	11	12	446	630	742	17	16	56	290	306	881
[3])630	[3])404	[3])313	266	224	235	308	374	244	22	24	18	703	795	782
59	78	79	23	18	46	352	686	960	21	56	127	404	578	1 420
203	312	318	184	211	376	1 954	2 689	2 192	269	250	345	1 790	2 542	3 328
4	3	2	—	—	—	3	2	—	—	—	—	884	776	493
28	35	24	9	6	9	65	68	86	19	7	21	266	142	185
392	387	339	190	179	229	948	778	817	622	315	414	—	—	—
[2])445	[2])632	[2])672	67	125	161	488	637	756	189	222	359	—	—	—
[3])1 007	[3])631	[3])479	825	797	649	779	789	581	204	464	390	—	—	—
133	120	146	193	152	249	507	806	1 075	246	281	569	—	—	—
294	430	379	290	279	366	1 843	2 259	1 948	823	753	718	—	—	—
7	6	7	—	1	—	4	3	—	5	7	2	—	—	—
47	46	39	16	12	15	72	74	57	22	11	22	—	—	—

kalvar. — *) Ej amerikanskt fläsk.

Fiskpriser.

(Partipriser utan förbindelse).

Medelpriser i Stockholm *april* 1919—*juni* 1920.

(Enligt veckonoteringar från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission.)

Slag	Kvantitet	April 1919	Maj 1919	Juni 1919	Juli 1919	Aug. 1919	Sept. 1919	Okt. 1919	Nov. 1919	Dec. 1919	Jan. 1920	Febr. 1920	Mars 1920	April 1920	Maj 1920	Juni 1920
		Medelpris (öre)														
Fisk och ***fiskvaror:***[1]																
Abborre, stor	kg.	209	119	200	167	191	181	178	162	138	169	229	194	158	140	119
liten	»	119	54	124	83	103	130	133	113	94	108	140	131	111	60	57
Braxen	»	165	130	168	143	130	—	175	160	—	—	—	175	150	118	114
Gråsej	»	—	65	75	75	—	115	100	103	—	—	—	—	—	—	125
Gädda, levande	»	—	—	—	—	—	—	—	258	255	260	—	—	—	280	217
slaktad	»	275	164	312	353	334	349	283	239	233	281	355	331	175	263	201
Gös	»	375	285	360	349	285	361	363	368	350	366	413	400	325	326	276
Hälleflundra, stor	»	410	255	270	286	280	310	321	245	241	288	350	313	285	260	263
liten	»	—	—	173	201	175	250	200	145	125	—	250	250	175	145	150
Id	»	167	120	159	130	150	—	—	150	—	—	—	175	134	115	120
Kolja, svensk	»	134	78	120	86	94	104	115	102	113	155	154	141	120	117	109
norsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kummel	»	—	—	—	—	—	—	180	—	—	—	—	—	—	—	200
Kungsflundra	»	136	—	125	110	81	110	131	122	119	130	—	—	—	—	—
Lake, stor	»	164	137	125	—	—	—	—	184	216	219	213	201	158	125	125
insjö- liten	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	—	—	—	—	—
Lax, färsk	»	917	788	617	575	1000	—	675	690	750	—	625	738	625	675	524
Långa	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	»	300	201	195	—	—	—	—	—	—	—	—	—	275	175	150
Röding	»	—	—	—	—	345	325	350	350	350	—	—	—	317	—	—
Rödspotta, stor	»	170	135	175	160	158	168	178	194	169	174	148	131	108	118	165
liten	»	140	95	—	—	90	120	100	163	125	—	100	94	83	—	—
Sik, stor	»	—	249	281	250	250	325	291	207	225	—	—	—	238	247	250
liten	»	—	160	160	—	—	—	—	200	—	—	—	—	225	175	175
Siklöja	»	—	—	—	—	—	—	110	—	—	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk	låda[2]	5750	—	—	—	—	—	—	—	5000	3267	2550	3167	—	—	—
» »	kg.	100	100	—	103	102	105	84	82	94	70	55	—	63	70	—
Sjötunga, stor	»	256	104	179	148	204	237	258	250	250	—	—	—	176	149	160
liten	»	193	65	130	81	145	172	125	166	—	—	—	—	98	100	98
Slätvar	»	300	213	223	250	250	—	—	217	238	250	250	250	200	160	138
Strömming	låda[3]	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	kg.	120	50	75	73	70	76	84	97	101	105	75	88	61	56	66
Torsk, stm. huvud	»	83	—	103	60	60	81	70	82	65	113	84	76	55	76	—
svensk huvudlös	»	128	75	105	84	106	138	151	118	129	165	151	184	138	151	163
Torsk, norsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ur, färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vitling, stor	»	75	48	53	41	41	59	69	73	83	100	64	55	43	74	58
liten	»	53	—	—	20	29	53	45	48	50	25	30	23	—	50	—
Ål, levande, stor	»	—	550	—	—	—	—	—	394	—	—	—	—	—	—	—
liten	»	—	225	—	—	—	—	—	303	—	—	—	—	—	—	—
Skaldjur:																
Hummer	tjog	—	3300	3300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Krabbor	»	—	—	—	—	—	—	1300	—	—	—	—	—	—	—	—
Kräftor, stora	»	—	—	—	—	259	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—
små	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Räkor, stora	kg.	—	—	—	213	225	—	175	185	—	—	300	250	275	—	200
kokta små	»	—	360	—	—	190	—	—	135	125	150	210	125	—	—	—

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror:

Tillgång	*Efterfrågan*	*Tendens*
1/4 — 7/4 riklig	medelmåttig	svävande
8/4 —14/4 »	»	»
15/4 —21/4 god	»	»
22/4 —28/4 »	livlig	»
29/4 — 5/5 otillräcklig	»	»
6/5 —12/5 god	»	»

Tillgång	*Efterfrågan*	*Tendens*
13/5 —19/5 god	medelmåttig	fallande
20/5 —26/5 riklig	dålig	svävande
27/5 — 2/6 knapp	medelmåttig	stigande
3/6 — 9/6 »	livlig	fallande
10/6 —16/6 riklig	dålig	»
17/6 —23/6 »	»	»
24/6 —30/6 knapp	livlig	»

[1]) Prisuppgifterna avse **slaktad** fisk av ordinär storlek, där ej annat uppgives.
[2]) Vikt omkring 85 kg.
[3]) Vikt omkring 50 kg.

Fiskpriser.

Medelpriser i Göteborg *april* 1919—*juni* 1920.

(Enligt noteringar från Göteborgs fiskhamnsauktioner.)

Slag	April 1919	Maj 1919	Juni 1919	Juli 1919	Aug. 1919	Sept. 1919	Okt. 1919	Nov. 1919	Dec. 1919	Jan. 1920	Febr. 1920	Mars 1920	April 1920	Maj 1920	Juni 1920
	Kr. per låda (c:a 85 kg.)														
Sill, stor	63·75	61·20	—	67·15	58·65	62·05	39·10	56·95	62·90	55·25	22·95	28·05	35·70	60·35	—
» blandad	38·25	—	—	45·90	22·95	22·10	—	—	39·95	55·25	16·15	15·30	16·15	32·30	—
» liten	21·25	—	—	—	15·30	—	—	—	—	17·85	10·20	8·50	5·10	—	—
	Öre per kg.														
Kolja, stor	133	57	86	54	63	83	90	83	83	110	101	114	93	67	85
» halvstor	101	42	67	42	51	73	83	80	90	126	96	92	71	58	69
» liten	62	26	43	25	33	44	56	57	56	76	59	49	37	36	40
Vitling	57	30	30	14	13	34	48	57	57	78	66	59	49	39	43
Torsk, stor	73	41	55	40	58	102	89	69	66	79	81	91	61	74	70
» liten	52	17	30	16	16	35	53	57	52	68	46	51	32	34	25
Långa	117	99	120	88	111	126	117	137	124	169	137	145	120	140	96
Gråsik	89	42	58	42	46	64	70	61	59	—	85	83	54	68	49
Tunga, röd	186	66	143	113	162	185	222	205	243	255	315	309	110	94	106
» äkta	863	235	348	594	1139	1158	722	300	680	587	1101	624	328	273	291
Rocka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	308	206	326	319	500	389	327	277	346	349	565	374	292	296	268
Slätvar	283	167	294	218	289	275	246	179	224	193	300	271	191	203	207
Rödspotta	188	114	168	141	151	144	184	178	177	172	193	171	79	114	136
Hälleflundra	331	285	275	272	325	290	335	306	295	278	388	373	267	236	244
Havskatt	54	34	—	71	70	—	—	—	—	—	49	56	37	43	37
Marulk	—	82	—	54	128	—	122	—	—	—	—	—	—	—	—
Kummel	—	86	125	85	109	120	119	81	—	—	—	—	—	113	128
Tonfisk	—	—	—	47	30	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Haj	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stör	242	—	—	—	—	—	65	—	—	—	210	188	214	124	145
Tillförsel:															
Antal båtar	719	281	187	458	568	274	163	171	110	543	684	656	775	1 282	1 570
» lådor	26 613	28 376	25 318	40 158	40 305	33 514	36 653	25 171	25 523	65 896	84 517	34 328	13 602	17 443	18 826

Anm. Ovanstående noteringar avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

De från Stockholm erhållna noteringarna åter avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder.

Medelpris å 49 orter, juni 1920.

Varuslag	Kvantitet	Juni 1920	Maj 1920	Juni 1919	Juni 1914	Höjning (+) eller sänkning (−) från juni 1914 till juni 1920	Höjning (+) eller sänkning (−) från juni 1919 till juni 1920
		öre	öre	öre	öre	%	%
Mjölk: oskummad	l.	**43**	44	49	14	+ *207·1*	− *12·2*
handskummad	»	**26**	26	—	8	+ *225·0*	—
separerad	»	**18**	19	24	6	+ *200·0*	− *25·0*
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	**601**	636	739	226	+ *165·9*	− *18·7*
mat- (lands-)	»	**608**	649	732	205	+ *196·6*	− *16·9*
Margarin, växt-	»	**371**	380	466	138	+ *168·8*	− *20·4*
Ägg, färska	tjog	**414**	393	526	131	+ *216·0*	− *21·3*
Potatis: gammal	5 l.	**53**	55	54	29	+ *82·8*	− *1·9*
	hl.	**865**	908	877	—	—	− *1·4*
Ärter, gula	kg.	**69**	69	81	30	+ *130·0*	− *14·8*
Bruna bönor	»	**136**	138	242	46	+ *195·7*	− *43·8*
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	**97**	91	[1]) 73	31	+ *212·9*	+ *32·9*
råg-, » » »	»	**57**	57	56	21	+ *171·4*	+ *1·8*
rågsikt-, » » »	»	**74**	74	73	26	+ *184·6*	+ *1·4*
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	**102**	103	101	36	+ *183·3*	+ *1·0*
ris-, bästa sort svenska	»	**185**	183	83	39	+ *374·4*	+ *122·9*
Rågbröd:							
hårt (spis-), grovt (ej delikatess-)	»	**111**	108	94	41	+ *170·7*	+ *18·1*
mjukt: limpa, söt	»	**107**	105	95	38	+ *181·6*	+ *12·6*
limpa, sur (»grovbröd», »ankarstock»)	»	**72**	72	62	31	+ *132·3*	+ *16·1*
Vetebröd:							
skorpor, runda, ordinära	»	**260**	253	233	75	+ *246·7*	+ *11·6*
mjukt, billigaste sort, bakat med vatten	»	**133**	127	116	43	+ *209·3*	+ *14·7*
mjukt, billigaste sort, bakat med mjölk	»	**148**	148	180	60	+ *146·7*	− *17·8*
Nötkött, färskt: stek	»	**400**	390	585	120	+ *233·3*	− *31·6*
soppkött	»	**333**	326	514	97	+ *243·3*	− *35·2*
Kalvkött, stek: gödkalv	»	**502**	492	586	132	+ *280·3*	− *14·3*
spädkalv	»	**266**	262	326	71	+ *274·6*	− *18·4*
Fårkött: färskt, stek	»	**475**	466	648	138	+ *244·2*	− *26·7*
salt, svenskt	»	**407**	406	573	120	+ *239·2*	− *29·0*
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	**432**	433	552	128	+ *237·5*	− *21·7*
salt, svenskt »	»	**454**	455	575	135	+ *236·3*	− *21·0*
Sill, salt, prima	»	**117**	119	143	42	+ *178·6*	− *18·2*
Kaffe (obränt), prima Santos	»	**362**	363	292	157	+ *130·6*	+ *24·0*
Socker, bit-	»	**165**	165	132	64	+ *157·8*	+ *25·0*
Fotogen, Water White	l.	**61**	58	73	20	+ *205·0*	− *16·4*
Ved: björk-, osågad, hemkörd	famn	**10540**	9980	8010	2590	+ *306·9*	+ *31·6*
barr » »	»	**8490**	7930	6570	2090	+ *306·2*	+ *29·2*
Bränntorv	100 kg.	**992**	950	871	206	+ *381·6*	+ *13·9*
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	**2046**	1925	—	392	+ *421·9*	—
engelska hushålls-(fyrkol) hemkörd	»	**1737**	1665	—	226	+ *668·6*	—
Koks: gasverks- (krossad[2]) hemkörd	»	**1196**	1093	—	148	+ *708·1*	—
engelsk kamin- (krossad[2]) hemkörd	»	**1305**	1186	—	178	+ *633·1*	—

[1]) 75 % utmalning. — [2]) T. o. m. 1919 avse uppgifterna okrossad koks.

Stockholm 1920. P. A. Norstedt & Söner.

Arbetsmarknaden under juli månad 1920.

Det allmänna läget på arbetsmarknaden, som under föregående månad kunde karakteriseras såsom mycket gynnsamt, var under juli månad på det hela taget oförändrat. Den lönestegringstendens, som alltjämt gör sig gällande inom näringslivet, torde till väsentlig del vara beroende av brist på arbetskraft. Vad den kvinnliga arbetsmarknaden beträffar, ha nagra arbetsförmedlingsanstalter rapporterat, att tillgången och efterfrågan å arbetskraft börjat motsvara varandra inom industrien, medan behovet av tjänstefolk ävensom hotell- och restaurangpersonal fortfarande icke kunnat fyllas.

Inom jordbruket hade efterfrågan å tillfällig arbetskraft på en del orter något minskats under förra hälften av månaden, men var i övriga delar av landet alltjämt livlig och ökades i den mån skörden började inbärgas. På flera håll — speciellt i göteborgstrakten — rådde alltjämt brist på arbetskraft. I Örebro län hade denna brist delvis utfyllts av yrkesarbetare, vilka till stort antal deltagit i skördearbetet. Omsättningen av fast arbetskraft var merendels ringa och avtal för höstflyttningen, som under vanliga förhållanden börja ingås redan vid denna tid på året, hade ännu icke kunnat avslutas, beroende på att såväl arbetsgivarna som arbetarna ställt sig avvaktande med anledning av förhandlingarna rörande lantarbetarnas avtalsfråga. — Vid skogsbruket fanns det mycket gott om arbete och på en del orter har arbetskraften med hänsyn till den ökade vedavverkningen varit otillräcklig.

Inom metall- och maskinindustrien hade behovet av yrkesskicklig arbetskraft icke kunnat tillgodoses. Från stenindustrien, som fortfarande ligger nere, ha en del arbetslösa som vanligt övergått till andra arbetsområden. Vid torvmossarna var arbetstillgången under förra hälften av månaden mycket riklig, men minskades under senare delen på grund av den regniga väderleken. Inom skoindustrien fanns god sysselsättning. På grund av byggnadskonflikten hade den elektriska industrien och rörledningsfacket mindre gott om arbete.

Byggnadsverksamheten förlamades alltjämt av lockouten. I Göteborg och Stockholm torde de av konflikten berörda, såväl yrkesmän som hantlangare och grovarbetare, till stor del skaffat sig annat arbete.

Inom transportverksamheten var arbetstillgången för sjömän i Stockholm rikligare än föregående månad och i Göteborg liksom förut fullt tillfredsställande. Tillgången å hamn- och stuveriarbete hade i sistnämnda stad ökats och betecknades såsom mycket god; i Malmö hade den däremot nedgatt rätt avsevärt.

Såsom bevis på det gynnsamma läget på arbetsmarknaden kan anföras den alltjämt minskade omfattningen av understödsverksamheten för arbetslösa. Dylikt understöd utgick enligt ingångna uppgifter under *juni* månad

endast å tvenne orter — Kristianstad och Örebro —, varest utbetalats sammanlagt 1 219 kronor. Under maj månad utbetalades å 4 orter 2 314 kronor och under juni 1919 å 34 orter 68 462 kronor.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna utgjorde under månaden 94. Motsvarande siffror för föregående år framgå av efterföljande sammanställning:

		Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Jord- och skogsbruk	1913	97	84	83	66	72	71	77	87	75	77	96	92
	1914	62	77	71	59	71	68	82	95	96	94	116	130
	1915	100	92	90	80	85	81	95	105	87	75	84	84
	1916	73	68	74	58	55	57	50	70	58	67	66	66
	1917	57	59	64	58	50	46	35	49	47	69	73	79
	1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
	1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
	1920	*95*	*85*	*77*	*64*	*71*	*63*	*68*	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrenar	1913	170	151	119	108	106	122	116	101	94	108	141	122
	1914	147	144	119	101	98	112	103	156	130	145	217	189
	1915	225	209	165	150	126	147	144	130	119	127	165	119
	1916	160	145	121	101	93	100	96	99	89	102	126	107
	1917	128	150	140	132	110	111	132	119	107	117	133	112
	1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
	1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
	1920	*133*	*121*	*96*	*86*	*88*	*101*	*102*	—	—	—	—	—
Samtliga näringsgrenar	1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
	1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
	1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
	1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
	1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
	1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
	1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
	1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
	1920	*125*	*112*	*91*	*80*	*84*	*92*	*94*	—	—	—	—	—

Den relativa tillgången å arbetskraft var enligt vad tablån utvisar större än närmast föregående månad, men mindre än motsvarande tid föregående år.

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1911	—	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4
1912	8·5	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7
1913	8·4	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4
1914	7·5	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3
1915	15·0	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5
1916	7·7	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2
1917	5·4	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4
1918	5·8	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4
1919	7·3	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8
1920	*7·2*	*7·6*	*7·5*	*4·5*	*3·3*	*2·9*	—	—	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fackorganisationer framgår av tabellen å sid. 839.

Arbetstillgången under andra kvartalet 1920

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under andra kvartalet av år 1920 är liksom föregående redogörelser av samma slag till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär insamlats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären hava fortfarande till största delen infordrats genom socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, varav 24 äro föreståndare för resp. arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen hava emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal hava besvarade formulär återkommit från 2 528 arbetsgivare med 318 957 arbetare, varav *2 511* arbetsgivare med *317 978* arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under andra kvartalet 1920, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs såsom *bättre* av 837 arbetsgivare med 145 219 arbetare (46 %), som *oförändrad* av 1 295 arbetsgivare med 144 744 arbetare (45 %) samt såsom *sämre* av 389 arbetsgivare med 28 015 arbetare (9 %).

Följande sammanställning möjliggör ett bedömande av *arbetstillgången inom industri och hantverk under andra kvartalet 1920:*

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mycket god, B. god eller medelgod, C. mindre än medelgod.											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
1911 . . .	178 648	9	78	13	10	77	13	11	74	15	10	79	11
1912 . . .	197 904	13	75	12	18	77	5	21	74	5	19	75	6
1913 . . .	252 047	20	74	6	21	76	3	20	75	5	17	78	5
1914 . . .	253 115	16	76	8	18	76	6	7	61	32	13	64	23
1915 . . .	264 540	20	65	15	20	68	12	29	63	8	29	64	7
1916 . . .	281 793	33	61	6	38	57	5	39	55	6	39	56	5
1917 . . .	273 888	33	53	14	29	53	18	26	54	20	17	62	21
1918 . . .	258 230	10	62	28	12	65	23	14	64	22	9	60	31
1919 . . .	256 612	5	47	48	9	54	37	12	60	28	14	67	19
1920 . . .	308 894	18	71	11	20	72	8	—	—	—	—	—	—

Med ledning av tabellen å sid. 788—789, som utgör en sammanfattning av uppgifter från arbetsgivare inom industri och hantverk, har utarbetats efterföljande *allmänna översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:*

Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom:
A. mycket god, B. god eller medelgod, C. mindre än medelgod

	2:a kvart. 1920			1:a kvart. 1920			2:a kvart. 1919		
	A.	B	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri	27	66	7	22	65	13	5	44	51
Jord- och stenindustri	13	65	22	9	66	25	8	57	35
Trävaruindustri	17	78	5	10	75	15	11	74	15
Pappers- och grafisk industri	20	76	4	16	82	2	9	57	34
Livsmedelsindustri	9	80	11	5	84	11	6	81	13
Textil- och beklädnadsindustri	17	75	8	31	68	1	18	67	15
Läder-, hår- och gummivaruindustri	19	80	1	24	71	5	8	40	52
Kemisk-teknisk industri	2	85	13	9	83	8	3	22	75

Gruppen *malmbrytning och metallindustri* uppvisade en alltjämt fortgående förbättring. Vid gruvorna var arbetstillgången, trots de under senare delen av kvartalet pågående arbetskonflikterna, i allmänhet tillräcklig. Vid malmförädlingsverken markerades den under föregående kvartal inträdda konjunkturförbättringen ytterligare. Endast ett fåtal masugnar hade ännu icke återupptagit driften. Anpassningen efter åttatimmarsdagen uppgives med den rådande bristen på arbetskraft i många fall hava vållat svårigheter. Även inom järn- och stålmanufakturen och vid de mekaniska verkstäderna uppstod genom den ökade verksamheten samtidigt med inskränkningen av arbetstiden en mycket kännbar brist på i synnerhet yrkesskickliga arbetare. På många orter ha bostäder ej kunnat anskaffas för den tillgängliga arbetskraften. Efter vad från flera håll anmärkts, har tillgången på lärlingar märkbart minskats. Inom rörledningsfacket har läget till följd av byggnadskonflikten varit mycket ogynnsamt. Skeppsvarven hade liksom förut full sysselsättning. Däremot skedde en tillbakagång inom den elektromekaniska industrien.

Inom *jord- och stenindustrien* uppvisade torvindustrien på grund av säsongförhållandena en avsevärt gynnsammare ställning än under föregående kvartal, ehuru den regniga väderleken mångenstädes verkat hindrande på arbetet. Vid stenhuggerierna var läget alltjämt bekymmersamt på grund av exportsvårigheterna. I någon mån har även byggnadskonflikten gjort sig kännbar här liksom inom tegelindustrien, vilken dock på det hela taget hade tämligen tillfredsställande tillgång på arbete. Från en del tegelbruk uppgives emellertid, att driften måst begränsas, allt eftersom de osålda lagren hopas. Glasbruken hade nästan undantagslöst god arbetstillgång. Cementfabrikerna samt en del kalkbruk blevo vid kvartalets ingång indragna i byggnadslockouten.

Inom *trävaruindustrien* arbetade sågverken under mycket gynnsamma förhållanden. Vid sommarsågningens början visade sig arbetskraften på många håll otillräcklig. Träförädlingsindustrien företedde mera ojämna konjunkturer. De snickerifabriker, som arbeta för export, hade livlig sysselsättning, medan arbetstillgången var mindre god vid de fabriker, som tillverka byggnadsmaterial. Vid möbelfabrikerna var avsättningen trög, vilket tillskrevs bostadsbristen och de ökade produktionskostnaderna.

Inom gruppen *pappers- och grafisk industri* skedde en ytterligare konjunkturförbättring vid trämassefabrikerna. Pappersbrukens gynnsamma läge förblev oförändrat. Vid så gott som samtliga arbetsställen rådde mycket god eller god arbetstillgång. Bokbinderierna och tryckerierna hade alltjämt full sysselsättning. På vissa håll märktes emellertid tecken på tillbakagång, vilket torde kunna tillskrivas de höga pappersprisen. Den länge rådande bristen på arbetskraft syntes man på en del håll hava lyckats komma över, medan å andra orter betydande svårigheter i detta hänseende alltjämt gjorde sig gällande.

Livsmedelsindustrierna hade i allmänhet jämn arbetstillgång, bagerierna och bryggerierna något bättre, sockerindustrien däremot sämre än föregående kvartal.

Textil- och beklädnadsindustrien, som under de närmast föregående kvartalen varit den gynnsammast ställda gruppen, företedde en något minskad livaktighet. Inom samtliga grenar fanns emellertid fortfarande gott om arbete och på vissa håll gjorde sig bristen på arbetskraft starkt gällande. Detta var särskilt fallet vid bomullsfabrikerna, enligt uppgift från halva antalet av de i rapporteringen deltagande företagen. Vid jute- och linnevarufabrikerna hade behovet av råvaror ännu icke kunnat fyllas. Ylleindustrien ävensom trikåfabrikerna började få känning av den utländska konkurrensen. Skrädderierna hade alltjämt synnerligen gynnsamma konjunkturer. Omkring $^2/_3$ av de uppgiftslämnande arbetsgivarna klagade över bristande tillgång på arbetskraft.

Inom gruppen *läder-, hår- och gummivaruindustri* var ställningen vid skofabrikerna på det hela taget oförändrad med minst medelgod arbetstillgång. På en del arbetsställen rådde ännu brist på yrkeskunniga arbetare. Gummivarufabrikerna hade övervägande god, pälsvaru-, borst- och handskfabrikerna mestadels mycket riklig arbetstillgång.

Den *kemisk-tekniska industriens* läge hade märkbart försämrats, vilket delvis tillskrevs de osäkra prisförhållandena inom hithörande branscher.

Inom *byggnadsverksamheten* rådde sedan april månads början lockout över hela landet, vilket dock icke hindrade, att en del arbeten här och var voro i gång. Inom måleriyrket, där uppgörelse mellan arbetsgivare och arbetare träffades i början av kvartalet, kunde arbetet däremot ostört pågå, ehuruväl utan den livaktighet, som efter kristidens driftsinskränkningar kunnat förväntas.

Inom *transportverksamheten* rönte åkerirörelsen inverkan av byggnadslockouten. Tillgången på hamn- och stuveriarbete var i de norrländska hamnarna jämförelsevis god, sedan sjöfarten vid kvartalets ingång öppnats, likaledes i Stockholm, Göteborg och Malmö, på andra håll däremot mera ojämn.

Jordbruket hade, såsom de förut framlagda månadsöversikterna utvisa, genomgående god arbetstillgång, men brist å arbetskraft.

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas här nedan ur de månat-

Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete: Mycket god		God		Medelgod		Mindre god	
	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
Malmbrytning och metallindustri:										
Malmgruvor	60	9 954	6	516	28	5 302	14	1 255	8	2 792
Malmförädlingsverk	84	26 085	15	9 816	40	11 920	15	2 985	9	939
Järn- och stålmanufaktur	97	11 104	23	4 754	48	4 442	17	1 574	6	125
Mekaniska verkstäder	276	39 008	44	8 870	125	19 378	66	8 537	29	1 438
Skeppsvarv	29	11 001	9	4 508	17	5 730	3	763	—	—
Elektromekanisk industri	30	8 573	1	80	13	5 125	6	2 527	8	560
Annan metallindustri	69	6 448	15	1 136	30	3 720	16	1 277	5	123
Jord- och stenindustri:										
Kolgruvor	6	2 203	2	620	3	1 255	1	328	—	—
Torvindustri	54	4 166	21	1 928	19	1 568	8	470	5	182
Stenbrott och stenhuggerier	63	5 011	2	129	9	791	10	895	21	1 623
Kakel-, porslins- och lerkärlsindustri	15	3 024	3	868	9	1 754	3	402	—	—
Tegelbruk	104	6 944	3	206	50	3 435	27	1 107	9	1 820
Glasbruk	30	4 248	2	104	23	3 538	3	485	1	118
Cementfabriker, kalkbruk samt annan jord- och stenindustri	35	3 291	1	65	17	1 251	8	1 402	3	149
Trävaruindustri:										
Sågverk	265	33 045	34	6 550	148	18 026	67	7 739	11	642
Snickeri- och möbelfabriker	168	9 043	11	482	78	4 520	48	2 625	23	1 181
Annan trävarufabrikation	24	895	3	182	9	293	6	237	4	102
Pappers- och grafisk industri:										
Trämassefabriker	78	15 761	10	2 896	54	9 757	13	3 097	1	11
Pappersbruk	39	10 802	12	3 353	23	7 073	2	157	1	174
Bokbinderier och annan pappersind.	42	4 068	6	306	23	2 524	5	317	8	921
Boktryckerier och grafiska anstalter	100	5 794	12	681	54	3 319	23	1 358	10	411
Livsmedelsindustri:										
Kvarnindustri	22	819	1	40	6	299	8	235	5	200
Bagerier	37	1 931	2	308	22	940	10	508	2	106
Sockerindustri	24	3 132	1	58	11	1 213	10	1 173	1	320
Choklad- och konfektfabriker	29	3 288	3	676	16	2 004	9	263	1	345
Bryggerier och bränn erier	58	4 756	12	673	43	3 390	3	693	—	—
Tobaksfabriker	7	2 724	—	—	5	2 289	2	435	—	—
Annan livsmedelsindustri	41	1 551	3	109	16	501	11	497	9	352
Textil- och beklädnadsindustri:										
Bomullsindustri	41	10 519	7	1 694	28	8 132	4	358	2	335
Jute- och linneindustri	11	3 339	—	—	8	2 833	—	—	3	506
Ylleindustri	56	8 164	5	569	28	5 064	15	1 501	7	921
Trikåfabriker	28	3 394	7	766	12	2 104	2	132	4	313
Skrädderi- och sömnadsyrket	63	6 605	17	2 688	38	3 270	8	647	—	—
Annan hithörande industri	66	4 316	13	540	38	2 711	5	307	5	467
Läder-, hår- o. gummivaruindustri:										
Garverier och läderfabriker	24	1 710	1	30	12	901	8	703	3	76
Skofabriker	58	6 734	9	1 211	39	4 291	10	1 232	—	—
Gummivarufabriker	8	3 184	1	549	5	2 568	1	47	1	20
Annan läder-, hår- och gummivaruind.	37	1 991	14	753	15	952	5	168	2	71
Kemisk-teknisk industri:										
Ljus-, tvål-, olje- och färgfabriker	24	1 195	—	—	8	591	7	320	7	261
Konstgödningsfabriker	8	1 134	1	244	4	653	—	—	2	227
Tändsticksfabriker	15	7 663	—	—	3	754	11	6 574	1	335
Annan kemisk-teknisk industri	40	3 047	—	—	20	1 483	12	745	7	809
Byggnadsverksamhet	42	1 411	7	409	13	527	11	330	7	114
Kraft-, belysnings- och vattenverk	37	6 984	5	2 371	22	3 451	7	1 040	3	122
Handel och varulager	43	2 091	5	453	18	960	12	513	7	163
Land- och sjötransport	24	5 828	4	1 189	7	2 557	7	1 657	5	385
Summa	**2 511**	**317 978**	**353**	**63 380**	**1 257**	**169 159**	**535**	**59 615**	**246**	**19 750**
Summa 1:sta kv. 1920	2 510	308 894	332	56 261	1 194	163 233	601	57 097	244	24 181
» 4:de » 1919	2 066	251 560	234	35 755	865	107 232	510	61 842	310	35 370
» 3:dje » »	2 186	263 599	250	32 128	867	98 979	546	57 813	385	63 207
» 2:dra » »	2 209	257 716	161	22 728	819	91 887	529	48 285	450	66 861

Dålig		Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft					
		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd	
A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
4	89	6	2 030	44	7 186	10	738	9	804	46	8 847	5	303
5	425	50	22 301	25	2 719	9	1 065	29	15 972	53	9 907	2	206
3	209	58	7 445	31	3 486	8	173	36	5 956	59	4 866	2	282
12	785	108	21 962	122	12 945	46	4 101	108	17 779	160	20 390	8	839
—	—	12	4 936	17	6 065	—	—	15	7 614	14	3 387	—	—
2	281	8	4 327	13	3 381	9	865	4	2 197	23	6 338	3	38
3	192	40	4 036	16	1 473	13	939	17	1 561	50	4 374	2	513
—	—	—	—	5	1 875	1	328	5	1 875	1	328	—	—
1	18	10	668	32	3 041	12	457	15	854	36	3 169	3	143
21	1 573	5	494	40	3 139	18	1 378	5	988	43	2 395	15	1 628
—	—	5	999	9	1 649	1	376	2	288	13	2 736	—	—
15	376	17	909	63	4 461	24	1 574	16	1 384	79	5 233	9	327
1	3	10	1 643	17	2 182	3	423	3	184	27	4 064	—	—
6	424	6	504	18	2 228	11	559	4	213	24	2 464	7	614
5	88	72	11 582	173	20 372	20	1 091	27	3 950	222	26 823	16	2 272
8	235	50	3 311	85	4 476	33	1 256	30	1 670	135	7 315	3	58
2	81	9	339	10	393	5	163	4	124	19	755	1	16
—	—	38	8 578	40	7 183	—	—	16	3 759	56	11 344	6	658
1	45	28	8 477	9	2 273	2	52	4	349	34	9 838	1	615
—	—	10	991	23	2 412	9	665	15	1 042	27	3 026	—	—
1	25	14	1 094	64	3 199	22	1 501	28	1 721	72	4 073	—	—
2	45	3	148	14	546	5	125	1	10	20	791	1	18
1	69	12	358	27	1 012	8	561	7	412	29	1 496	1	23
1	368	8	934	16	2 198	—	—	—	—	23	2 994	1	138
—	—	8	1 101	15	1 606	6	581	4	561	25	2 727	—	—
—	—	34	2 531	24	2 225	—	—	3	289	52	4 293	3	174
—	—	—	—	6	2 538	1	186	—	—	5	1 256	2	1 468
2	92	13	536	21	700	7	315	7	229	29	1 142	5	180
—	—	17	4 307	19	4 885	5	1 327	20	5 505	20	4 724	1	290
—	—	2	749	7	2 374	2	216	4	1 728	7	1 611	—	—
1	109	21	3 935	22	2 381	13	1 848	11	909	44	7 158	1	97
3	79	8	1 940	14	649	6	805	8	1 608	19	1 772	1	14
—	—	24	2 971	35	2 822	4	812	40	4 692	23	1 913	—	—
5	291	17	695	38	2 912	11	709	19	866	45	3 233	2	217
—	—	9	894	10	391	5	425	1	25	19	1 412	4	273
—	—	27	4 008	31	2 726	—	—	14	2 105	42	4 241	2	388
—	—	—	—	6	3 117	2	67	—	—	8	3 184	—	—
1	47	10	708	20	986	7	297	15	768	22	1 223	—	—
2	23	4	448	8	383	12	364	—	—	18	891	6	304
1	10	2	407	5	717	1	10	—	—	7	971	1	163
—	—	11	6 366	4	1 297	—	—	—	—	15	7 663	—	—
1	19	12	1 154	21	1 196	7	397	4	213	31	2 383	5	451
4	31	13	651	19	625	10	135	12	500	27	894	3	17
—	—	7	854	26	5 986	4	144	1	1 569	32	4 725	4	690
1	2	6	278	27	1 586	10	227	4	180	35	1 789	4	122
1	40	13	2 620	4	2 748	7	460	2	224	20	5 224	2	380
116	**6 074**	**837**	**145 219**	**1 295**	**144 744**	**389**	**28 015**	**569**	**92 677**	**1 810**	**211 382**	**132**	**13 919**
139	8 122	901	139 419	1 261	137 986	348	31 489	407	63 235	1 875	219 463	228	26 196
147	11 361	564	74 950	1 005	115 705	497	60 905	295	42 561	1 487	172 651	284	36 348
138	11 472	548	67 991	1 018	107 461	620	88 147	381	50 403	1 569	184 076	236	29 120
250	27 955	438	50 905	969	100 943	802	105 868	286	37 753	1 603	177 306	320	42 657

liga redogörelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse en sammanställning, utvisande tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	2:a kvartalet 1920			1:a kvartalet 1920			2:a kvartalet 1919		
	juni	maj	april	mars	febr.	jan.	juni	maj	april
Jordbruk	63	73	65	77	88	97	63	70	69
Skogsbruk	57	54	58	72	66	85	74	42	85
Övriga näringsgrenar	101	88	86	96	121	133	110	109	126
Samtliga »	92	84	80	91	112	125	100	99	111

En totalbild av läget på arbetsmarknaden inom industrien lämnas i sammanställningen å sid. 785. Enligt densamma voro av samtliga redovisade 317 978 arbetare 20 % anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mycket god, medan 8 % tillhörde företag med mindre än medelgod arbetstillgång. — De tecken till en begynnande högkonjunktur, som redan föregående kvartal kunde förmärkas, hava, efter vad härav framgår, nu alltmera bestämt framträtt, framför allt vad exportindustrierna beträffar. Den ökade efterfrågan å arbetskraft, som överallt försports, står emellertid i första hand tillsamman med genomförandet av den nya arbetstidslagstiftningen, vars verkningar först nu börjat göra sig till fullo gällande, sedan de av arbetsrådet för den första övergångstiden i stor utsträckning meddelade tillfälliga eftergifterna efter hand upphört.

Det nordiska samarbetet rörande socialstatistiken.

Efter inbjudan från norska regeringen hölls den 13—15 maj innevarande år i Kristiania en nordisk konferens för behandling av vissa socialstatistiska organisationsspörsmål. Vad som närmast givit anledning till dryftande av dessa spörsmål var det vid 1919 års internationella arbetskonferens antagna förslaget till arbetslöshetskonvention, vilket bland annat ålägger de ratificerande staterna att till Internationella arbetsbyrån regelbundet insända statistiska uppgifter rörande arbetslösheten.[1] Frågan om hur dessa uppgifter skola insamlas och offentliggöras, så att en likformig *internationell arbetslöshetsstatistik* må komma till stånd, skall enligt konferensens samtidigt fattade beslut upptagas till behandling av en för ändamålet tillsatt kommission. Då frågan om en internationellt enhetlig organisation av ar-

[1] Soc. Medd., årg. 1920, sid. 25.

betslöshetsstatistiken med hänsyn härtill under den närmaste framtiden kan förväntas bliva aktuell, har det i första hand för de nordiska ländernas vidkommande synts vara av vikt att tillse, huru största möjliga likformighet dessa länder emellan å förevarande område måtte kunna åvägabringas, så att samtliga nordiska stater för Internationella arbetsbyrån skola kunna framlägga åtminstone inbördes fullt jämförliga siffror.

Förutom frågan om arbetslöshetsstatistiken hade på den nordiska konferensens program även upptagits ett annat socialstatistiskt spörsmål, nämligen om genomförande av enhetliga metoder för *levnadskostnadsberäkningarna* i de olika länderna. Resultaten av konferensens arbete med avseende å såväl detta som föregående spörsmål framgå av efterföljande redogörelse.

De olika nordiska länderna företrädde vid konferensen av följande representanter:

Sverige: generaldirektör Huss, byråcheferna Bergsten och Järte samt adjungerade ledamoten Heyman, samtliga från socialstyrelsen.

Norge: direktör Rygg, arbetsförmedlingsinspektören Hvidsten samt byråcheferna Storsteen och Toftdahl.

Danmark: departementschefen A. Jensen, arbetsanvisningsdirektören Jensen-Sönderup, arbetslöshetsinspektören fröken Black, kontorschefen Lassen och sekreteraren Schaldemose.

Finland: d:r Leo Harmaja.

Arbetsmarknads- och arbetslöshetsstatistiken.

Bland de olika metoder och vägar, som kunna anlitas för erhållande av statistiskt material rörande arbetslösheten och arbetsmarknadens läge i övrigt, blevo särskilt följande föremål för konferensens dryftande:

Arbetslöshetsräkningar.

Uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna.

» » fackföreningar och arbetslöshetskassor.

» » arbetsgivarna.

Vad den förstnämnda undersökningsmetoden beträffar, erinrades, hurusom i de olika nordiska länderna vid skilda tillfällen anordnats mer eller mindre omfattande räkningar av de arbetslösa. Med hänsyn därtill, att sättet för anordnande av dylika undersökningar alltid måste förutsättas bliva beroende av tillfälliga omständigheter, fann emellertid konferensen icke anledning föreligga att gå in på frågan om någon enhetlig plan för sådana arbetslöshetsräkningar. Beträffande tillämpningen av de övriga ovan nämnda undersökningsmetoderna, enades däremot konferensen om följande uttalanden.

Statistiken från arbetsförmedlingsanstalterna. För att de genom arbetsförmedlingen erhållna uppgifterna måtte bliva användbara som internationellt jämförelsematerial, kräves i första hand, att en likartad yrkesgruppering kommer till tillämpning i olika länder. Som grundlag för en dylik internationell gruppering föreslog konferensen till en början fastställande av följande sex huvudgrupper:

1. Jord- och skogsbruk.
2. Industri och hantverk.
3. Sjöfart och fiske.
4. Handel och samfärdsel.
5. Husligt arbete.
6. Annat arbete.

Till grupp 2 skulle enligt denna indelning bland annat hänföras gruvdrift och malmförädling, och grupp 4 skall, förutom kontors- och butikspersonal samt handels- och transportarbetare, även omfatta hotell- och restaurangpersonal, utövare av fria yrken och befattningshavare i allmän tjänst.

Att inom de angivna huvudgrupperna i detalj närmare fastställa yrkesindelningen ansågs icke lämpligen kunna ske, så länge en internationell gruppering ännu icke föreligger. Däremot förordade konferensen, att vid eventuella framtida revideringar av yrkesindelningen borde eftersträvas största möjliga likformighet mellan de nordiska länderna inbördes.

Beträffande den privata arbetsförmedlingen gjorde konferensen det uttalandet, att samtliga i verksamhet varande kontor borde åläggas skyldighet avgiva månatliga rapporter.

Uppgifter från fackföreningar och arbetslöshetskassor. Till grund för den löpande arbetslöshetsstatistiken böra läggas regelbundna månadsuppgifter från arbetarorganisationerna. Dylika uppgifter böra insamlas i största möjliga omfattning, så att därigenom erhålles en representativ bild av arbetslöshetens utbredning bland de organiserade arbetarna vid olika tidpunkter, inom olika näringsgrenar och eventuellt även inom olika orter och landsdelar.

Som arbetslösa räknas härvid de s. k. oförvållat arbetslediga, d. v. s. sådana, som antingen sakna sysselsättning och söka arbete eller mera tillfälligt äro utan arbetsinkomst till följd av driftsavbrott för reparationer, naturhinder e. d., utan att arbetsförhållandet dock upplösts. Som arbetslösa räknas däremot icke sådana, som äro arbetslediga för sjukdom, arbetskonflikt, värnplikt e. d., liksom ej heller arbetslediga, som under tillfälligt driftsavbrott uppbära lön av arbetsgivaren.

Rapporterna böra omfatta följande huvuduppgifter:

1. Hela medlemsantalet sista arbetsdagen varje månad, med fördelning på män och kvinnor.
2. Antalet arbetslösa samma dag, ävenledes med fördelning efter kön.
3. Antalet under månaden genom arbetslöshet förlorade arbetsdagar.
4. Antalet arbetslöshetsdagar, för vilka understöd utbetalats (genom av staten organiserad arbetslöshetsförsäkring eller organisationernas egen understödsverksamhet).
5. Under månaden utbetalat understödsbelopp:

a) arbetslöshetsunderstöd, häri inräknat understöd av tillfällig art;
b) res- och flyttningshjälp.

Såväl vid primäruppgifternas avgivande som vid materialets bearbetning böra arbetarna så långt möjligt specificeras efter yrkesgrupper, så att största möjliga överensstämmelse kan ernås med andra grenar av arbetsmarknadsstatistiken. I varje fall böra de i det föregående angivna huvudgrupperna särskiljas. Inom var och en av dessa grupper må varje land specificera de

särskilda yrkena, så långt ske kan, med behörigt hänsynstagande till önskvärdheten av likformighet med övriga nordiska länder. För att underlätta jämförelser de olika länderna emellan bör varje land uppgöra förteckningar över vilka yrkesspecialiteter, som ingå under de olika gruppbeteckningarna.

Den centrala myndighet, som i varje land har hand om arbetslöshetsstatistiken, bör snarast möjligt tillställa övriga länder ett utkast till yrkesgruppering jämte ovan omförmälda kommentar, på det de olika länderna sålunda må bli i tillfälle att taga behörig hänsyn till varandra vid grupperingens definitiva fastställande.

Som uttryck för arbetslösheten under en månad användas följande relativa tal:

antalet arbetslösa per 100 medlemmar;
antalet förlorade arbetsdagar per 100 medlemmar;
antalet förlorade arbetsdagar per 100 arbetslösa,

de två senare siffrorna i den mån möjlighet föreligger att däröver göra beräkningar.

Uppgifter från arbetsgivarna. En på sådana uppgifter byggd arbetsmarknadsstatistik förefinnes för närvarande endast i Sverige. Tidigare har man dock även i Norge inhämtat en del likartade uppgifter. Konferensen enades om ett uttalande av önskvärdheten, att från industriella och andra företag måtte för varje månad inhämtas uppgifter om antalet sysselsatta arbetare, med fördelning å män och kvinnor.

Förutom ovan anförda spörsmål hade konferensen även till överläggning upptagit frågan om *utbyte av statistiska* uppgifter mellan de olika nordiska länderna. Konferensen gjorde härom det uttalandet, att respektive statistiska ämbetsverk borde låta sig angeläget vara att med minsta möjliga tidsutdräkt — eventuellt före statistikens publicering i tryck — delgiva motsvarande myndigheter i de andra länderna erhållna uppgifter om arbetsmarknaden och arbetslösheten, samt att månatligen i varje land borde offentliggöras en översikt av arbetsmarknadens läge, beledsagad av tillgängliga jämförelsetal för de övriga länderna.

Levnadskostnadsstatistiken.

Vad beträffar denna fråga, fann sig konferensen med hänsyn till det nordiska samarbetet särskilt böra framhålla följande synpunkter.

Vid utarbetandet av detaljprisstatistiken och beräkningarna av levnadsomkostnadernas förändringar böra de nordiska länderna beträffande såväl insamlandet av primäruppgifter som bearbetningen söka såvitt möjligt tillämpa ensartade principer, varvid givetvis hänsyn bör tagas till de olikartade konsumtionsförhållandena i de skilda länderna.

De principer, som ligga till grund för primärmaterialets insamlande, särskilt beträffande valet av orter, uppgiftslämnare och tidpunkten för uppgif-

ternas avgivande, äro redan nu så pass likartade, att i detta hänseende en jämförelse mellan de fyra ländernas uppgifter icke möter några särskilda svårigheter. Konferensen enades om att hemställa till Danmark att söka utreda, vilket inflytande medtagandet av de många landskommunerna har på genomsnittsberäkningarna för detta land.

Rörande varulistan konstaterades, att urvalet av varor i de fyra länderna redan var så likartat, att en gemensam nordisk standardlista skulle kunna utarbetas. I anslutning härtill enades man om att hemställa till Sverige att framkomma med förslag till dylik standardlista i så god tid, att frågan eventuellt skulle kunna upptagas till behandling på ett möte i Stockholm i september innevarande år. En sådan standardisering av varulistan fick dock icke hindra ett land från att vid upprättandet av en varuförteckning för landet självt taga vederbörlig hänsyn till för landet utmärkande konsumtionsförhållanden.

Man enades om önskvärdheten av att de nordiska ländernas indexberäkningar även i framtiden utginge från en arbetarbudget, som i görligaste mån överensstämde med redan använda budgeter.

Med hänsyn till den stora betydelsen av att få till stånd en interskandinavisk konsumtionsenhetsskala beslöts, att varje land skulle söka inhämta upplysningar från representanter för den näringsfysiologiska forskningen angående deras ställning till i bruk varande skalor. De inkomna upplysningarna skulle snarast möjligt tillställas de övriga länderna, så att frågan om fastställande av en interskandinavisk skala skulle kunna behandlas på nyssnämnda möte i Stockholm.

För att utröna, i vilken utsträckning de olika ländernas budgeter äro jämförbara, enades man om, att varje land skulle, så snart ske kan, tillsända de andra uppgifter rörande konsumerade kvantiteter av normalbudgeternas olika varuslag. Sverige lovade att på grundval av detta material närmare utreda spörsmålet om en gemensam nordisk budget och att eventuellt framkomma med förslag till en sådan budget vid ovannämnda möte.

Frågan om övergående till ny budget, grundad på konsumtionsförhållandena efter kristiden, upptogs också till behandling, och beslöt konferensen att uttala som sin mening, att några fasta principer för denna omläggning knappast kunde fastslås, förrän man hade erhållit större översikt av det material, som skulle ligga till grund för de nya beräkningarna.

Konferensen ville emellertid avråda offentliggörandet av tvenne olika indextal, beräknade på grundval av de gamla och de nya budgetsiffrorna.

Då de danska indexberäkningarna med hänsyn till tidpunkten för prismaterialets inhämtande icke torde vara fullt jämförbara med de övriga nordiska ländernas, hemställdes, att Danmark såvitt möjligt måtte, vid sidan av det nuvarande indextalet, söka beräkna en indexsiffra, som mera direkt kunde jämföras med de andra ländernas.

Hyresstegringslagen år 1920.

I proposition n:r 416 till 1920 års riksdag hemställde Kungl. Maj:t, då det syntes uppenbart, att lagstiftningen mot oskälig hyresstegring borde erhålla fortsatt giltighet efter den gällande lagens utgång den 31 december 1920, att riksdagen måtte besluta om lagstiftningens prolongation till utgången av år 1921. I samband härmed föreslogos vissa modifikationer i de förutvarande bestämmelserna. Sedan riksdagen i allt väsentligt godkänt Kungl. Maj:ts förslag, utfärdades den nya lagen den 30 juni 1920 att gälla från och med den 1 juli samma år till och med den 31 december 1921.

Med hänsyn till hyreslagstiftningens provisoriska karaktär samt önskvärdheten av dess snara avveckling hava de med den nya lagen vidtagna ändringarna begränsats till vad utvecklingen på området synts med nödvändighet påkalla. De principiella ändringarna avse i huvudsak följande, nämligen:

1) ökad frihet i fråga om hyresprisbildningen samt i vissa fall vid uppsägning;

2) lagstiftningens inskränkning till bostadslägenheter;

3) lagstiftningens begränsning till äldre lägenheter;

4) utvidgning av bestämmelserna mot hyresocker.

Beträffande *förhöjning av hyresbelopp* stadgades i 1919 års lag, att hyresförhöjning, som med högst 25 procent överstege den före den 1 oktober 1915 senast gällande hyran, icke finge upptagas till prövning av hyresnämnd, med mindre nämnden med hänsyn till lägenhetens uppenbart mindervärdiga beskaffenhet funne synnerliga skäl tala därför. I det av socialstyrelsen och 1918 års bostadssakkunniga gemensamt avgivna yttrandet angående lagens prolongation uttalades med avseende å den tillåtna hyresstegringen följande:

»Vad då först angår principen för lagstiftningens inflytande på hyresprisbildningen, torde det, såsom nämnts, få anses givet å ena sidan att byggnadskostnaderna för all framtid komma att väsentligt överstiga de före världskriget rådande, och å andra sidan, att en utjämning av hyresnivåerna i äldre och nyuppförda hus är en nödvändig betingelse för bostadsproduktionen. Lagstiftningens syfte måste därför anses vara att förmedla en så vitt möjligt lugn och jämn övergång till den naturliga högre hyresnivån. Det synes påkallat, att en tydlig anvisning härom göres i lagen. Detta lärer lämpligen kunna ske på det sätt, att den latitud, inom vilken hyresprisbildningen redan i den gällande lagen lämnas helt fri, ytterligare utvidgas. I betraktande av att byggnadskostnaderna, från krigets början räknat, stegrats med minst 200 procent, synes gränsen för den fria prisbildningen icke böra sättas lägre än till 50 procent utöver hyresnivån vid kristidens början.»

Beträffande hyresnämnds rättighet att under vissa förutsättningar fastställa annan än den av lagen föreskrivna procentsatsen för den fria hyresförhöjningen yttrade socialstyrelsen och bostadssakkunniga följande:

»Den i 6 § 2 mom. meddelade *föreskriften om en fri hyresstegringslatitud* har tidigare enligt motiven till såväl 1918 som 1919 års lagar i ämnet haft till uppgift att lätta hyresnämndernas arbete genom att från deras prövning avskilja ärenden rörande smärre, mera självklart skäliga hyresanspråk. Då denna gräns nu föreslås höjd till 50 procent, sker det visserligen med utgångspunkt från den uppfattningen, att även en så pass omfattande hyresstegring som 50 procent från krisens början räknat icke kan, med hänsyn till marknadsläget, anses oskälig, men ändamålet att lätta hyresnämndernas arbetsbörda måste nu framstå såsom mera oväsentligt. Huvudsyftet med bestämmelsen är nu fastmera att på förevarande väg söka lätta hyresstegringslagens tryck på hyresprisbildningen och att därmed taga ett steg i riktning mot en övergång till fri avtalsrätt på området. Den nya högre procentsatsen är i själva verket ett uttryck för de väsentligt ändrade prisförhållanden, som alltmera måste komma till uttryck vid hyresprisbildningen.

I överensstämmelse med detta nya syfte med bestämmelsen, nämligen att på nyss angivet sätt lämna hyresnämnderna ett visst direktiv i deras hyresreglerande verksamhet, finner beredningen, att nu gällande föreskrifter, enligt vilka förevarande procentsats kan av hyresnämnderna själva i viss ordning höjas eller sänkas, böra utgå. Emellertid kunde till äventyrs speciella skäl föreligga att för visst hyresnämndsområde eller del därav tills vidare något begränsa den fria hyresstegringslatituden. Med anledning härav har enligt förslaget lagts i Kungl. Maj:ts hand rätt att efter framställning från hyresnämnden sänka procentgränsen ifråga, dock till lägst 40 procent.»

Vad socialstyrelsen och bostadssakkunniga i ovannämnda båda hänseenden föreslagit vann Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall med den ändring, att frågor om fastställande av lägre fri hyresstegringslatitud än 50 procent anförtroddes åt socialstyrelsen att avgöra, med rätt för vederbörande att hos Kungl. Maj:t överklaga sådant styrelsens beslut.

Den viktigaste nyheten i fråga om *uppsägningsrättens* utvidgning är, att illojal uthyrning i andra hand från hyresgästens sida medför rätt till uppsägning av hyresavtalet. Den sålunda nyinförda bestämmelsen motiverades av socialstyrelsen och bostadssakkunniga på följande sätt:

»Till en början må sålunda erinras, att uthyrning i andra hand ej sällan tagit stötande former, i det hyresgästen endast uppträtt såsom en profiterande mellanhand mellan hyresvärden och den, som verkligen nyttjat lägenheten. I sådana fall synes det icke vara annat än till gagn, om hyresmarknaden genom medgiven uppsägning befrias från dylika mellanhänder. Dock får man ej bortse ifrån, att uthyrning i andra hand även under normala tider bedrivits såsom en fullt lovlig näring, ofta av änkor och andra personer i små ekonomiska villkor. Den inkomst, sådana personer därav kunnat bereda sig, har ofta utgjort vederlag för andra förmåner än nyttjanderätten till själva lägenheten, såsom städning och annan uppassning, tillhandahållande av möbler, måltider o. s. v. Dylikt fullt lojalt näringsfång, som ingalunda saknar betydelse för bostadsmarknaden, synes ej böra onödigtvis försvåras. Emellertid måste samtidigt erinras, att s. k. inackorderingsverksamhet under krisen mångenstädes kommit att bedrivas under mindre tilltalande former. Värdet av den uthyrandes prestanda har ofta blivit mer eller mindre fiktivt och endast tjänat som täckmantal för ett oblygt förvärvsbegär. Sålunda kunna anföras fall, där hyresgästen själv endast skenbart använt sig av en lägenhet och försett den med ett minimum av möbler samt överlåtit den fulla nyttjanderätten till annan person mot vederlag, som på intet sätt stått i proportion till den av honom själv erlagda hyran och värdet av nyttjanderätten till möblerna. Det har visat sig förenat med synnerlig svårighet att uppdraga en skarp gräns mellan legitim och illojal uthyrning i andra hand. Om också i fall sådana som det senare den ursprungliga hyresgästen icke synes förtjänt av skydd mot

uppsägning av hyresavtalet. lärer det ej vara lämpligt att på samma sätt, som ovan omförmälts beträffande 8 § 1 mom., i dylikt fall medgiva en generellt fri uppsägningsrätt, annat än där hyresgästen tillgodogör sig hyresrätten uteslutande genom uthyrning i andra hand. I andra fall åter synas dessa spörsmål böra hänskjutas till hyresnämnds individuella prövning. Dock har det ansetts påkallat att i lagförslaget införa en tydlig anvisning för hyresnämnderna att i sådana fall, som i det föregående exemplifierats, lämna av hyresvärd begärt samtycke till uppsägning.»

En annan omständighet, som numera konstituerar uppsägningsrätt, är att byggnad, som uppförts i uppenbart syfte att bereda bostadsutrymme åt viss person, visst företags personal eller viss grupp av personer, erfordras för nämnda syfte. Därtill kommer, att hyresnämnd hädanefter skall vid prövning av ansökan om uppsägning taga hänsyn till sådan omständighet, som att hyresvärd, vilken före den 25 maj 1917 förvärvat fastighet, har synnerligt behov av lägenhet i densamma för beredande av bostad åt sig eller sin familj.

I fråga om lagstiftningens begränsning till att hädanefter avse endast *bostadslägenheter* yttrade socialstyrelsen och bostadssakkunniga följande:

Vad angår den väckta tanken att inskränka lagens tillämplighet till att omfatta endast bostadslägenheter, tala åtskilliga omständigheter för att så numera bör ske. I främsta rummet må härvid erinras, att lagstiftningen innerst torde få anses hava åsyftat att reglera just bostadsmarknaden såsom den ur social synpunkt viktigaste. Även om vissa i pressen synliga fall, där hyresnämnd på ett måhända mindre lyckligt sätt ingripit i fråga om affärslokaler, vanligen utgjort extrema undantagsfall, kan det dock ej förnekas, att hyresnämnderna vid behandlingen av frågor, som röra andra lägenheter än bostäder, ofta nödgas gå utom ramen för sin kompetens och sina naturliga uppgifter.

Men även nya speciella omständigheter tala för att inskränka lagens tillämplighet till bostadslägenheter. Bland övriga lokaler spela givetvis affärskontoren en mycket viktig roll. Under kristidens ekonomiska högkonjunktur rådde en utomordentligt livlig efterfrågan på sådana lokaler. Det kunde då framstå såsom ett verkligt socialt intresse att skydda det sunda affärslivet mot en onaturlig konkurrens om kontorslokaler från allahanda av kristidens utomordentliga förhållanden framalstrade jobbarföretag. I och med den vikande konjunkturen för dylika utväxter på affärslivet torde dessa företag hava försvunnit lika hastigt, som de uppstått. Samtidigt torde å ena sidan under trycket av bristen på dylika lokaler och å andra sidan med stöd av de vinster, som på affärsverksamhet inhöstats, ett icke alltför ringa nytt tillskott tillförts denna hyresmarknad. Sålunda torde den enskilda byggnadsverksamhet, som ehuru i begränsad omfattning bedrivits under de senaste krisåren, till stor del varit inriktad på åstadkommandet av nya kontorslokaler. Det är därför långt ifrån osannolikt, att ingen verklig brist på kontorslokaler f. n. föreligger, men att en konstlad sådan, på sätt i det föregående antytts, upprätthålles genom lagstiftningen. Med dess upphävande, i vad angår dessa lägenheter, skulle därför dolda reserver kunna framskaffas, som till äventyrs till och med kunde till någon del tillföras eller kanske snarare återföras till bostadsmarknaden. Det må nämligen erinras, att förbudet mot att utan hyresnämnds medgivande omändra bostadslägenheter för kontors- och andra ändamål blev tillämpligt först på våren 1917, då kristidsjobberiet redan florerade som livligast. Säkerligen hade dessförinnan och jämväl senare, ehuru i strid mot lagens bud, åtskilliga bostadslägenheter tagits i bruk för affärsändamål.

Om sålunda ett frigivande av affärslokaler tämligen saklöst synes kunna ske och även leda till att bostadsmarknaden möjligen erhölle något tillskott, tala vissa skäl för att en fortsatt laglig begränsning av rörelsefriheten på området t. o. m. kunde lända

bostadsproduktionen till skada. Upprätthålles nämligen en konstlad brist på dylika lokaler, kommer sannolikt den spekulativa byggnadsverksamheten att inrikta sig på byggande av ytterligare sådana. Särskilt med hänsyn till den rådande knappheten på arbetskraft inom byggnadsindustrien måste ett dylikt i själva verket onödigt byggande betecknas såsom olyckligt.

Vad angår butikslokaler, torde någon egentlig brist på sådana icke föreligga. Det torde vara ett allmänt känt förhållande, att fastighetsägare merendels hysa ett visst intresse för att att få behålla hyresgäster, som förhyra butiker. Det är nämligen vanligt vid uthyrning av butiker, att hyresgästen till en början betingar sig en relativt låg hyra, av båda parterna avsedd att höjas, i den mån affären hunnit inarbetas. Det är därför troligt, att hyresvärdarna, i medvetandet om att ett ombyte av butiksinnehavare ofta medför en om ock tillfällig sänkning av hyresbeloppet, skola veta att i eget ekonomiskt intresse iakttaga en viss hovsamhet i fråga om hyresanspråk och uppsägning, så snart fråga är om butikslokaler.

Emellertid förekommer det i ganska stor utsträckning, att butikslokaler, särskilt mindre sådana, uthyras i samband med bostadslägenhet. Ofta befinna sig butiksinnehavarna i små ekonomiska omständigheter. Det har då ansetts skäligt, att de ifråga om bostaden genom lagen tillförsäkras samma skydd som andra hyresgäster. Härvid har det tillika ansetts, att vederbörande affärs- eller annan lokal bör i berörda hänseenden jämställas med bostaden. Enligt förslaget äger därför lagen full tillämpning på lägenheter, även om de endast delvis uthyrts till bostad.»

I överensstämmelse med vad sålunda föreslagits, infördes i den nya lagen ett stadgande av innehåll, att beträffande annan omöblerad lägenhet än sådan, som helt eller delvis uthyrts till bostad samt den 25 maj 1917 eller tidigare blivit tagen i bruk, bestämmelserna i 6 och 8 §§ ej skulle gälla längre än till den 1 oktober 1921.

Vad beträffar den nya lagstiftningens *begränsning till äldre lägenheter* må erinras, att redan vid de första förberedelserna till lagstiftningen vissa farhågor uttalades för att lagstiftningen skulle verka hämmande på bostadsproduktionen. I syfte att så långt möjligt förebygga dylika betänkliga verkningar infördes i lagen vissa bestämmelser, varigenom såväl uppsägningsrätten som hyresprisbildningen lämnades fri beträffande nya lägenheter. Såsom tidsgräns uppställdes dagen, då hyresstegringslagen första gången utfärdades, nämligen den 25 maj 1917. Med en obetydlig jämkning överfördes detta stadgande i 1918 års lag. Vid förberedelserna till 1919 års lag ansågo sig socialstyrelsen och bostadskommissionen icke föranlåtna att härutinnan föreslå någon ändring, vilken ståndpunkt jämväl intogs av Kungl. Maj:t. Emellertid framfördes vid sistnämnda års lagtima riksdag motionsvis yrkande. att lagstiftningens tillämplighet beträffande hyresreglering och uppsägning skulle utsträckas till nya lägenheter. Första lagutskottet framhöll i sitt utlåtande häröver, att farhågorna för en dylik åtgärds deprimerande inflytande på nybyggnadsverksamheten syntes överdrivna. I enlighet med utskottets förslag infördes också i 1919 års hyresstegringslag sådana ändrade bestämmelser, att lagstiftningen i hela dess vidd blev i viss mån tillämplig på nya lägenheter. Vid fråga om hyresstegringslagens prolongering år 1920 yttrade socialstyrelsen och bostadssakkunniga i förevarande avseende bland annat följande:

»Beredningen kan ej undgå att hysa den uppfattningen, att ett fortsatt bibehållande av denna lagstiftningens utsträckta tillämplighet vore ägnat ingiva allvarliga betänkligheter. Det finnes vissa tecken, som utvisa, att den enskilda företagsamheten håller på att återuppvakna, men det lärer knappast råda tvivel om att den ej kommer att i nämnvärd omfattning omsättas i praktisk verksamhet, så länge lagstiftningen möjliggör ingripanden i hyresprisbildning och förfoganderätt i fråga om nya lägenheter. En återgång däremot till den avtalsfrihet beträffande nya lägenheter, som rådde före ikraftträdande av 1919 års lag, skulle utan tvivel uppfattas såsom en bestämd försäkran från lagstiftarens sida om frigivning av nybyggnadsverksamheten och vara ägnad att stärka företagsamhetslusten hos den enskilde.

Beredningen hängiver sig ej åt förhoppningen, att ett dylikt frigivande obetingat skulle förmå framkalla några omedelbart synliga resultat på byggnadsmarknaden. Men beredningen vill erinra, att hela den föreliggande lagstiftningens verkningar sträcka sig en betydlig tid framåt.»

Av dessa grunder ansåg beredningen, att berörda lägenheter borde så snart lämpligen ske kan undantagas från lagstiftningens tillämplighet i förut angivna hänseenden. Beträffande tidpunkten härför hade beredningen föreslagit, att de ifrågavarande bestämmelserna beträffande såväl omförmälda nya lägenheter som de förut berörda affärslokalerna skulle upphöra att äga tillämpning den 1 oktober innevarande år, dock att hyresnämnds beslut, varigenom nämnden fastställt hyra för viss tid för dylika lägenheter, skulle gälla högst till den 1 oktober 1921. Beredningens uppfattning om nödvändigheten av en dylik övergångstid av ett år, räknat från den 1 oktober 1920, biträddes även av regeringen och riksdagen. Med hänsyn därtill, att hyresnämnderna även under övergångstiden måtte erhålla befogenhet att meddela beslut om hyresreglering för det löpande hyresåret, avfattades lagen emellertid så, att stadgandena i fråga skulle gälla till den 1 oktober 1921, hyresvärd dock medgivet att under övergångstiden uppsäga hyresavtal om dylik lägenhet att upphöra sagda dag eller senare.

Vad slutligen beträffar den genomförda utvidgningen av *bestämmelserna mot hyresocker* anförde socialstyrelsen och bostadssakkunniga som motiv härför följande:

»Bestämmelserna i 19 § åsyfta att stävja sådant ocker vid vissa lägenhetsupplåtelser, som eljest icke hemfalla under lagen, men där visst skydd för lägenhetsinnehavaren dock kan ur social synpunkt anses påkallat. Beredningen förutsätter, att dessa bestämmelser vid den praktiska tillämpningen från allmän domstols sida visa sig fullt effektiva, och att de, om med hänsyn till deras avfattning så ej skulle vara fallet, komma att i erforderlig grad skärpas. I och med att vissa nya kategorier av lägenheter enligt förslaget i viss mån bliva undantagna från lagens tillämplighet, nämligen i fråga om hyresreglering och uppsägning, synes det lämpligt att i stället låta dem hemfalla under ockerbestämmelserna i 19 §. Med anledning härav föreslås viss ändring i sådan riktning av sagda paragraf.»

Enligt beredningens förslag skulle berörda ändring träda i kraft, redan innan sagda inskränkning i lagstiftningens tillämplighet bleve genomförd, så att, därest ockerartade hyresanspråk i avseende å ifrågavarande lägenheter skulle framställas vid uthyrning, som sker under den ovan berörda övergångsperioden och avser tiden efter nämnda period, lagen måtte lämna möj-

lighet att ingripa. Emellertid har det synts mindre väl förenligt med lagstiftningens allmänna ståndpunkt i förevarande avseende att, på sätt i beredningens förslag förutsatts, en hyresvärd, som gör sig skyldig till hyresocker vid uthyrning av en lägenhet av ifrågavarande beskaffenhet, i vissa fall skulle vara underkastad såväl hyresreglering som straff. För undvikande av denna inkonsekvens har gjorts ett tillägg av innehåll, att stadgandena i fråga ej skola äga tillämpning i fall, då hyresnämnd äger pröva, huruvida det fordrade eller mottagna vederlaget är att anse såsom oskäligt.

Lagen lyder som följer:

Lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m.;

given den 30 juni 1920. (Sv. F. n:r 361.)

Lagens tillämplighetsområde.

1 §.

Denna lag äger tillämpning inom område, där lagen med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. den 19 juni 1919 är gällande vid denna lags ikraftträdande. Dock må Konungen härifrån kunna medgiva undantag, såframt den myndighet, som utövar kommunens, köpingens eller municipalsamhällets beslutanderätt, därom gör framställning, för vilken avgivits minst två tredjedelar av de i beslutet deltagandes röster.

Om hyresnämnd.

2 §.

1. För område, där denna lag äger tillämpning, skall finnas en hyresnämnd. Den myndighet, som utövar kommunens, köpingens eller municipalsamhällets beslutanderätt, äge dock bestämma, att inom området skola inrättas flera hyresnämnder, envar för viss del av området.

2. Hyresnämnd består av ordförande och fyra ledamöter. För ordföranden såväl som för ledamöterna skola finnas suppleanter minst till motsvarande antal.

3. Ordförande och suppleant för honom, vilka vad angår hyresnämnd i stad skola vara lagfarna, förordnas av Konungens befallningshavande för viss tid, Konungens befallningshavande obetaget att när som helst återkalla förordnandet. Samma person må förordnas till ordförande eller suppleant för ordförande i flera hyresnämnder.

4. De fyra ledamöterna och deras suppleanter utses av den myndighet, som utövar kommunens, köpingens eller municipalsamhällets beslutanderätt, att tjänstgöra tills vidare eller viss tid. Av dessa ledamöter och suppleanter skola två ledamöter och suppleanter för dem äga eller förvalta till uthyrning avsedd fastighet. Övriga två ledamöter och suppleanter för dem, vilka ej må äga eller förvalta fastighet, som nyss sagts, skola äga kännedom om ortens hyresmarknad och åtminstone den ene ledamoten och minst en suppleant särskilt om de mindre bemedlades bostadsförhållanden. I övrigt skall om valbarhet till hyresnämnd, så ock om rätt för den, som blivit vald, att avsäga sig uppdraget gälla vad i enahanda avseenden är stadgat i fråga om hälsovårdsnämnd.

5. Stadsläkare och bostadsinspektör, där sådan finnes, äga att närvara vid hyresnämnds sammanträden, om vilka underrättelse skall meddelas dem i god tid förut,

samt att deltaga i överläggningarna, men ej i besluten. De hava att tillhandagå hyresnämnd med det tjänstebiträde, som av nämnden påkallas.

3 §.

1. Vid handläggning hos hyresnämnd av frågor, om vilka i 6, 7, 8 och 11 §§ sägs, skall beträffande jäv mot nämndens ordförande och ledamöter i tillämpliga delar gälla vad allmän lag stadgar om domarjäv.

2. Hyresnämnd är beslutför, om ordförande och tre ledamöter äro närvarande och om beslutet ense. Som beslut gälle i övrigt den mening, som efter jämkning där sådan erfordras och kan ske, omfattas av mer än halva antalet av de röstande. Finnes ingen sådan mening, gäller den, som erhållit flera röster än någon annan, eller, därest två sådana meningar finnas, den som efter förnyad omröstning mellan dem erhåller de flesta rösterna. Har var röstande sin mening, gäller ordförandens.

3. Ej må hyresnämnd till avgörande företaga ärende, med mindre parterna beretts tillfälle att yttra sig inför nämnden eller parts hörande uppenbarligen är obehövligt.

4. Finner hyresnämnd, att dess beslut på grund av förelupet förbiseende eller meddelade oriktiga eller missvisande upplysningar blivit i avsevärd mån felaktigt, eller att omständigheter tillkommit, som bragt ärendet i ett väsentligt ändrat läge, äge nämnden att förordna om den rättelse, som därav må föranledas.

5. Vid hyresnämnds sammanträde föres protokoll, upptagande nämndens beslut; och skall riktigheten av detta protokoll granskas så snart ske kan och senast inom tio dagar. Så snart dylik granskning skett, skall protokollet vara tillgängligt för allmänheten. Sker ej granskning genast, skall besked om nämndens beslut omedelbart lämnas part, som sådant begär.

4 §.

De uppgifter, som lämnas hyresnämnd vid handläggning av frågor, om vilka i 6, 7 och 8 §§ förmäles, må ej mot vederbörande uppgiftslämnares önskan upptagas i nämndens protokoll eller skrivelser i vidare mån, än som för avfattande av nämndens beslut är oundgängligen erforderligt. Ej heller må de i annan mån av nämndens ordförande, ledamöter eller tjänstemän yppas.

5 §.

Vederbörande kommun, köping eller municipalsamhälle har att lämna erforderliga medel ej mindre till skälig gottgörelse åt hyresnämnds ordförande, ledamöter och tjänstemän än även till bestridande av övriga nödiga utgifter för upprätthållande av nämndens verksamhet. Myndighet, som i 2 § 4 mom. sagts, äger jämväl utfärda instruktion för hyresnämnd.

Om hyresbelopp och uppsägning av hyresavtal.

6 §.

1. Fordras för omöblerad lägenhet, som är uthyrd eller avsedd att uthyras av husägaren eller annan, och som den 25 maj 1917 eller tidigare varit uthyrd, högre hyra, än den, som enligt för tid före nämnda dag senast gällande hyresavtal varit för lägenheten betingad, ankommer med nedan angivna inskränkning på hyresnämnden att, efter framställning av hyresvärd, hyresgäst eller hyressökande, eller där nämnden eljest finner anledning därtill, pröva, huruvida det fordrade beloppet med hänsyn till ej mindre lägenhetens beskaffenhet och det allmänna läget på bostadsmarknaden än

även omkotsnaderna för fastigheten och förhållandena i övrigt är att anse såsom oskäligt samt att i sådant fall fastställa den lägre hyra, varje gång för högst ett år, som nämnden finner skälig. Lag samma vare, där hyresavtal träffas om omöblerad lägenhet, innefattande höjning av hyran utöver för tid före den 25 maj 1917 senast gällande hyresbelopp, så ock där sådant avtal träffats antingen, vad angår orter, där lagen den 25 maj 1917 med vissa bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. varit gällande, senare än å etthundratjuguförsta dagen före den dag lagen blivit tillämpad inom området, eller, vad angår orter, där lagen den 14 juni 1918 med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. eller lagen den 19 juni 1919 enligt Konungens särskilda förordnande senare blivit gällande för området, från och med den dag, endera av sistnämnda lagar sålunda blivit tillämplig inom området; i fråga om hyresavtal, som träffats före den dag, då lagen den 25 maj 1917 blev gällande för det område, där fastigheten ligger, äge dock hyresnämnd ingripa allenast om lägre hyra än den avtalade blivit fastställd såväl för hyresåret 1917—1918 som för hyresåret 1918—1919. Skall hyresvärd enligt hyresavtal besörja lägenhetens uppvärmning eller tillhandahålla varmvatten till densamma, åligger det nämnden att särskilt bestämma skälig ersättning för envar sådan förmån att utgå med visst belopp eller efter grund, som nämnden finner lämplig.

Fordras för omöblerad lägenhet, som är uthyrd eller avsedd att uthyras av husägaren eller annan, men som icke den 25 maj 1917 eller tidigare varit uthyrd, högre hyra än den, som betingats vid första uthyrningen av lägenheten, eller träffas om sådan lägenhet hyresavtal, innefattande höjning av hyran utöver det vid lägenhetens första uthyrning betingade hyresbelopp, skall i fråga om hyresnämnds prövning vad i första stycket sägs äga motsvarande tillämpning. Lag samma vare, där om dylik lägenhet avtal, som nyss sagts, träffats, vad angår orter, där lagen den 19 juni 1919 ursprungligen ägt tillämpning, dels före den 22 juni 1919 att gälla för tid från och med den 1 oktober 1919 eller senare, dels ock den 22 juni 1919 eller därefter samt, vad angår orter, där sistnämnda lag enligt Konungens särskilda förordnande senare blivit gällande för området, från och med den dag lagen sålunda blivit tillämplig inom området.

2. Överstiger hyra för lägenhet, som varit uthyrd för tid före den 1 oktober 1915, den före sagda dag senast gällande hyran med högst 50 procent, må sådan hyresförhöjning icke upptagas till prövning av hyresnämnden, med mindre nämnden med hänsyn till lägenhetens mindervärdiga beskaffenhet finner synnerliga skäl tala därför.

På framställning av hyresnämnd äger socialstyrelsen, där särskilda skäl därtill äro, för nämndens verksamhetsområde eller viss del därav fastställa angivna gräns till viss lägre procentsats än 50 procent, dock lägst 40 procent. Socialstyrelsens beslut i fråga, som här avses, skall genom styrelsens försorg ofördröjligen kungöras i allmänna tidningarna samt en eller flere tidningar i orten. Ändring i beslutet må sökas hos Konungen genom besvär, vilka skola vara inkomna till civildepartementet inom trettio dagar från det beslutet kungjordes i allmänna tidningarna.

3. Hyresnämnds prövning må ej avse hyresbelopp, som till betalning förfallit före den dag, då framställning om hyresreglering gjorts hos nämnden, eller, där nämnden eljest företager reglering, före den dag, då hyresvärden erhållit meddelande, att fråga väckts om företagande av reglering. Denna bestämmelse skall dock ej äga tillämpning, där avtal träffats, att hyresbeloppet helt eller delvis skall vara till betalning förfallet tidigare än å sista söckendagen före den avtalade hyrestidens början.

4. Under hyra inbegripes varje vederlag, i penningar eller vad det är, som av hyresvärden eller till hans förmån för upplåtelsen betingas.

5. Har hyresnämnd för viss tid fastställt hyra för lägenhet, gälle avtal, däri högre hyra för lägenheten betingats, såsom om hyran för nämnda tid överenskommits till det fastställda beloppet.

6. Har enligt denna lag ändring gjorts i hyresavtal, i vad angår redan erlagd

hyra, skall vad hyresgästen sålunda betalat för mycket eller för litet i förra fallet till honom av hyresvärden återbetalas och i senare fallet av honom till hyresvärden inbetalas vid den hyresbetalningsdag, som infaller näst efter den dag beslut i ärendet föreligger, dock att i senare fallet vad i 3 kap. 23 § 1 i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom stadgas ej skall äga tillämpning, med mindre hyresvärden minst femton dagar före den dag, han sålunda påyrkar beloppets inbetalning, hos motparten styrker sitt krav.

7 §.

Har hyresavtal om omöblerad lägenhet, vilket även omfattar vare sig uppvärmning av lägenheten eller tillhandahållande av varmvatten, träffats för längre tid än ett år, och har efter dess ingående sådan stegring av bränslekostnaderna inträtt, att överenskommen hyra, till den del denna får anses hava vid avtalets träffande avsett ersättning för angivna förmåner, befinnes icke längre utgöra skälig gottgörelse därför, äger hyresnämnden, varje gång för högst ett år av den återstående avtalstiden, fastställa, vad som därutöver skäligen må tillkomma hyresvärden, börande därvid särskilt bestämmas ersättning för uppvärmning samt för beredning av varmvatten. Hyresgästen vare dock berättigad att inom trettio dagar efter delfående av sådant beslut uppsäga avtalet att upphöra å den fardag, som inträffar närmast efter en månad från delfående. För hyresnämnds prövning enligt denna paragraf gälle i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 § 3 mom.

8 §.

1. Uppsägning från hyresvärds sida av hyresavtal om omöblerad lägenhet vare utan verkan, med mindre

a) hyresgästen efter hyresavtalets ingående avgivit skriftlig, uttrycklig försäkran, att han är villig att låta avtalet upphöra,

b) eller hyresvärden, på sätt i 5 mom. närmare angives, verkställer uppsägningen med erbjudande till hyresgästen att före viss tid förnya hyresavtalet med ändring allenast av hyresbeloppet,

c) eller samtycke till uppsägningen senast den dag, som i 3 mom. sägs, meddelas av hyresnämnd,

d) eller fall föreligger, som enligt bestämmelserna i 3 kap. 21—24 §§ av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom berättigar till uppsägning.

2. Har ifråga om omöblerad lägenhet träffats skriftligt hyresavtal, avsett att utan uppsägning upphöra å viss dag, vare hyresvärden skyldig att inom femton dagar efter det avtalet träffats, underställa avtalet hyresnämndens prövning; ägande hyresnämnden, därest särskilda skäl därtill föranleda, förordna, att det skall så anses, som om avtalet träffats under förbehåll, att detsamma efter avtalstidens slut, så framt icke uppsägning skett, skall förlängas för ytterligare lika lång tid, dock varje gång högst ett ar. Om avtal, som här sagts, icke inom nämnd tid underställts hyresnämnds prövning, vare hyresvärden, på samma sätt som om sådant förordnande meddelats, bunden utöver avtalstiden. För de fall, som nu nämnts, gälle i fråga om uppsägningstidens längd vad för motsvarande fall finnes stadgat i 3 kap. 4 § sista stycket av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom.

3. Samtycke till uppsägning av hyresavtal kan, där hyresnämnd icke finner anledning medgiva undantag, av nämnden lämnas, endast där hyresvärd ingivit framställning därom senast å trettionde dagen före den dag, då uppsägning sist kan ske. Dock må framställning om samtycke till sådan uppsägning, som avses i 133 § utsökningslagen, kunna ingivas till hyresnämnden senast den dag, då uppsägning sist kan ske. Varje framställning om samtycke till uppsägning bör innehålla uppgift såväl om den för lägenheten före den 1 oktober 1915 senast gällande eller beträffande lägenhet, som först efter nämnda dag uthyrts, den vid första uthyrningen betingade hyran

som ock om den ändring av hyresvillkoren, som med uppsägningen avses, eller den anledning till uppsägning, som eljest åberopas.

Beslut över framställning om samtycke till uppsägning skall av hyresnämnden meddelas snarast möjligt och senast å tjuguåttonde dagen efter den dag, då framställningen sist kunnat ingivas till nämnden.

4. Ej må hyresnämnd vägra samtycke till uppsägning av hyresavtal, då fråga är om lägenhet, som varit uthyrd för tid före den 1 oktober 1915, där hyresvärden med uppsägningen allenast avsett att erhålla en hyresförhöjning av högst 50 procent eller annan jämlikt 6 § 2 mom. fastställd procentsats utöver den för tiden före angivna dag senast betingade hyran, med mindre nämnden med hänsyn till lägenhetens mindervärdiga beskaffenhet finner synnerliga skäl tala därför. Ej heller må samtycke vägras till sådan uppsägning av hyresavtal, som avses i 133 § utsökningslagen, därest i hyresavtalet betingade villkor finnas till skada för ny ägare i avsevärd mån avvika från i hyreskontrakt inom orten gängse bestämmelser.

I varje fall, där hyresnämnds samtycke till uppsägningen grundas allenast därpå, att nämnden funnit, att samtycke till uppsägningen jämlikt första stycket icke kunnat förvägras, eller att hyresvärdens anspråk på högre hyra eller eljest förbättrade hyresvillkor bör upptagas till prövning, skall vid samtycket fästas det villkor, att innehavaren av lägenheten beredes tillfälle att, inom viss av hyresnämnden förelagd kortare tid, träffa avtal om lägenhetens fortsatta förhyrning med den ändring av hyresvillkoren, som jämlikt 6 § 2 mom. inträtt eller av nämnden fastställts eller må kunna komma att fastställas.

5. Vill hyresvärd verkställa uppsägning enligt 1 mom. b), har han att skriftligen uppsäga hyresavtalet och i uppsägningshandlingen tillika erbjuda hyresgästen att, utan annan ändring i avtalet än hyrans höjning till visst angivet belopp eller det belopp, hyresnämnden må komma att bestämma, fortfarande förhyra lägenheten. I uppsägningshandlingen skall därjämte angivas ej mindre hyresvärdens postadress än även den tid, inom vilken, vid äventyr av hyresrättens förlust, hyresgästen har att lämna hyresvärden meddelande, att han antager det sålunda gjorda erbjudandet; och skall i uppsägningshandlingen intagas erinran såväl om berörda äventyr som ock, därest visst hyresbelopp fordras, därom att hyresgästen genom antagande av erbjudandet icke betages den rätt att få beloppets skälighet prövad av hyresnämnden, som eljest må tillkomma honom. Omförmälda tid skall bestämmas till minst femton dagar från den dag, då uppsägning sist kan ske.

Har hyresgästen under adress, som uppgivits i uppsägningshandlingen, från postanstalt inom riket i rekommenderat brev till hyresvärden avsänt förklaring, att han antager det gjorda erbjudandet, skall så anses, som om antagandet kommit hyresvärden tillhanda den dag, då brevet avlämnades å posten.

6. Finner nämnden sig icke böra lämna begärt samtycke till uppsägning, må i intet fall hyresavtal därigenom anses förnyat för längre tid än varje gång högst ett år.

7. Där för lägenhet som omfattar högst fyra rum, kök däri inbegripet, och helt eller delvis är avsedd till bostad, hyran enligt avtalet skall erläggas i förskott för längre tid än en månad, berättigar underlåtenhet härutinnan icke till uppsägning, så länge hyresgästen sist å andra söckendagen av varje månad till fullo erlägger den på samma månad belöpande hyran.

8. Vid prövning av uppsägning skall hyresnämnd beakta ej mindre de av hyresvärden för uppsägningen anförda skäl, såsom att hyresgästen utan hyresvärdens medgivande tillgodogör sig hyresrätten huvudsakligen genom lägenhetens uthyrning i andra hand eller att hyresvärd, som före den 25 maj 1917 förvärvat fastighet, har synnerligt behov av lägenhet i densamma för beredande av bostad åt sig eller sin familj, än även huruvida uppsägningen skulle medföra synnerlig svårighet för hyresgästen att erhålla tjänlig lägenhet å tid, därtill hyresavtalet uppsagts. Har byggnad uppförts i uppenbart syfte att bereda bostadsutrymme åt viss person, visst företags personal eller

viss grupp av personer, bör, där så erfordras för tillgodoseende av nämnda syfte, samtycke till uppsägning av hyresnämnd icke förvägras. Lag samma vare, där hyresgästen utan hyresvärdens medgivande tillgodogör sig hyresrätten uteslutande genom uthyrning i andra hand.

Har Konungens befallningshavande jämlikt 14 § 2 mom. genom beslut, som vunnit laga kraft, eller Konungen jämligt 3 mom. av samma paragraf lämnat samtycke till rivning av byggnad, inrymmande bostadslägenhet, kan hyresnämnd icke vägra samtycke till därav föranledd uppsägning angående hyresavtal om lägenhet i byggnaden.

9 §.

Med lägenhet avses i denna lag varje utrymme inom byggnad.

Om skyldighet att hörsamma hyresnämnds bud.

10 §.

1. *Envar, som inom hyresnämnds verksamhetsområde* för egen eller annans räkning uthyr eller uthyrt omöblerad lägenhet, liksom envar hyresgäst eller hyressökande inom området vare, på hyresnämnds kallelse, skyldig att personligen eller, där nämnden finner sådant utan olägenhet kunna ske, genom befullmäktigat, i saken kunnigt ombud inställa sig inför nämnden. Sådan kallelse, i vilken må utsättas vite för uteblivande från och med två till och med etthundra kronor, skall delgivas i god tid förut och senast dagen före den, då inställelse skall ske.

2. *Lägenheter inom hyresnämnds verksamhetsområde,* uthyrda eller avsedda att uthyras, skola på nämndens anfordran, av hyresvärden eller hyresgästen hållas tillgängliga för nämnden.

3. Ägare eller förutvarande ägare av fastighet inom hyresnämnds verksamhetsområde vare pliktiga att, då hyresnämnd det begär, i den ordning nämnden angiver lämna uppgift angående hyran vid olika tidpunkter för de inom fastigheten inrymda lägenheterna ävensom de andra uppgifter angående fastigheten eller hyresförhållandena i övrigt, som nämnden må påfordra.

Om rivning av byggnader, sammanslagning av lägenheter m. m.

11 §.

1. Utan samtycke av hyresnämnd må byggnad, inrymmande bostadslägenhet, ej rivas, ej heller i sådan lägenhet företagas ändringsarbete, som påkallar lägenhetens utrymmande eller är ägnat att leda till avsevärd höjning av hyran eller åsyftar att sammanslå flera lägenheter eller att inreda bostadslägenhet eller del därav till annat ändamål, att såvida icke åtgärden av vederbörande myndighet prövas vara med hänsyn till allmän säkerhet eller hälsovård erforderlig.

2. Lägenhet, som, då lagen den 25 maj 1917 med vissa bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. eller ock enligt Konungens särskilda förordnande lagen den 14 juni 1918 med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. eller lagen i samma ämne den 19 juni 1919 trädde i tillämpning inom området, användes till bostad eller var oanvänd men dessförinnan senast använts till bostad, må ej utan hyresnämndens medgivande tagas i bruk för annat ändamål; ej heller må utan nämndens medgivande lägenhet uthyras möblerad, vilken icke vid nyssnämnda tid varit uthyrd i sådant skick.

3. Vid prövning av nu angivna frågor skall hänsyn tagas till de av hyresvärden för åtgärdens företagande anförda skäl, till åtgärdens inverkan på hyresförhållandena i allmänhet i orten samt till svårigheterna för vederbörande hyresgäster att erhålla andra tjänliga bostäder.

4. På ansökan av hyresnämnd äge överexekutor meddela handräckning till återställande av olagligen rubbat förhållande, varom i denna paragraf förmäles; och gälle därom enahanda bestämmelser, som för det i 191 § utsökningslagen avsedda fall äro stadgade.

Om skyldighet att anmäla hyresavtals träffande och upphörande.

12 §.

Envar, som inom hyresnämnds verksamhetsområde för egen eller annans räkning uthyr omöblerad lägenhet, är pliktig att hos nämnden anmäla ej mindre hyresavtals träffande och upphörande med angivande av i förra fallet närmast därförut betingad hyra och i senare fallet, där så ske kan, hyresanspråk för förnyad uthyrning, än ock varje med förutvarande hyresgäst träffat avtal om fortsatt hyresupplåtelse mot höjd hyra, ävenledes med angivande av den förutvarande och den höjda hyrans belopp. I anmälan skall, då lägenhet varit uthyrd för tid före den 1 oktober 1915, även angivas den för tid före nämnda dag senast betingade hyran. Om tiden och sättet för anmälan, som här sagts, förordnas av nämnden.

Om bostadsförmedling.

13 §.

1. Inom stad, där denna lag äger tillämpning, skall med ledning av de i 12 § omförmälda anmälningar genom hyresnämnden eller annan kommunal myndighet avgiftsfritt förmedlas uthyrning av omöblerade lägenheter, som omfatta högst fyra rum, kök däri inbegripet, och helt eller delvis äro avsedda till bostad. Vid sådan kommunal bostadsförmedling skall särskilt eftersträvas att bereda barnrika familjer lämpliga bostäder.

2. Huru dylik bostadsförmedling närmare skall ordnas, därom beslutes av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, allmänna rådstugan.

Om överklagande av hyresnämnds beslut m. m.

14 §.

1. Har vid hyresnämnds beslut i fråga, som i 6, 7 eller 8 § sägs, ledamot av hyresnämnd varit jävig eller av annan orsak obehörig, eller nämnden överskridit sin befogenhet, eller annan felaktighet ägt rum i avseende på ärendets behandling, må part, som är med beslutet missnöjd, däröver föra klagan, i Stockholm hos överståthållarämbetet, i annan stad, där magistrat finnes, hos denna samt i övriga orter hos Konungens befallningshavande inom trettio dagar efter erhållen del av beslutet.

2. Över hyresnämnds beslut i fråga, som i 11 § 1 och 2 mom. förmäles, må klagan föras hos Konungens befallningshavande inom trettio dagar efter erhållen del av beslutet.

3. Mot prövningsmyndighets beslut i fråga, som i 1 mom. sägs, må talan ej föras. I Konungens befallningshavandes beslut enligt 2 mom. må ändring sökas hos Konungen genom besvär, vilka skola vara inkomna till civildepartementet inom den tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

Ansvarsbestämmelser.

15 §.

1. Hyresvärd, som med vetskap därom, att hyresnämnd för lägenhet fastställt visst hyresbelopp, av hyresgäst, hyressökande eller annan för uthyrning av lägenheten fordrar eller mottager vederlag, i penningar eller vad det är, till högre värde, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

2. Lag samma vare, där hyresvärd vid uthyrning av omöblerad lägenhet såsom villkor för upplåtelsen avfordrar eller mottager av hyresgäst eller hyressökande förbindelse, vari denne förklarar sig avstå från rätten att få hyresbeloppet prövat enligt denna lag eller ock vara villig att utan hyresnämnds prövning av uppsägning låta avtalet upphöra.

3. På framställning av hyresnämnd eller eljest, när skäl därtill äro, må Konungens befallningshavande för område, där denna lag äger tillämpning, fastställa taxa för hyresförmedling. Har Konungens befallningshavande fastställt sådan taxa, straffes den, som erbjuder sig att mot vederlag till högre värde, än taxan föranleder, förmedla uthyrning av eller överlåta hyresrätt till omöblerad lägenhet, eller som för sådan förmedling eller överlåtelse fordrar eller mottager vederlag till högre värde, likaledes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

16 §.

Bryter någon mot vad i 11 § 1 eller 2 mom. är stadgat, straffes med böter från och med etthundra till och med tiotusen kronor.

17 §

För överträdelse av de i 4 § givna stadgandena vare straffet böter från och med fem till och med femhundra kronor.

18 §.

1. Utebliver någon, som kallats att inställa sig inför hyresnämnd, utan laga förfall, varde fälld till vite, där sådant varit honom av nämnden förelagt, eller till böter från och med fem till och med femhundra kronor.

2. Till enahanda ansvar av böter vare den förfallen, som bryter mot vad i 10 § 2 eller 3 mom. är stadgat, eller som försummar att i föreskriven tid och ordning göra anmälan, som föreskrives i 12 §.

3. Har någon i dylik anmälan eller eljest inför hyresnämnd emot bättre vetande lämnat oriktig uppgift, vare straffet böter från och med femtio till och med ettusen kronor; dock att straff, som här stadgas, ej må tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

19 §.

1. Den som för uthyrning av annan omöblerad lägenhet än sådan, som helt eller delvis uthyrts till bostad samt den 25 maj 1917 eller tidigare blivit tagen i bruk, eller ock av möblerad lägenhet fordrar eller mottager vederlag, av vad slag det vara må, som, enligt vad han insett eller bort inse, är uppenbart oskäligt, straffes med böter från och med tjugofem till och med tiotusen kronor eller med fängelse från och med en månad till och med ett år. Såsom uthyrning av lägenhet skall anses även upplåtande eller överlåtande av delägarrätt i fastighet eller i bolag eller förening, som äger fastighet, när avtalets syfte uppenbarligen är att vinna eller bevara tillgång till lägenhet.

Vad i första stycket stadgas skall ej äga tillämpning i fall då hyresnämnd enligt denna lag äger pröva, huruvida vederlag, som nyss sagts, är att anse såsom oskäligt.

2. Fälles någon till straff för brott, som i denna paragraf sägs, må domstolen efter ty skäligt finnes, kunna förplikta gärningsmannen att utgiva, helt eller delvis, värdet av taget eller avtalat vederlag.

20 §.

Förseelser som avses i 15—19 §§, skola åtalas av allmän åklagare, de i 18 § 1 och 2 mom. angivna vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan icke finnes, vid allmän domstol och de övriga vid allmän domstol.

21 §.

1. Böter och viten, vilka ådömas enligt denna lag, så ock vad gärningsmannen enligt 19 § 2 mom. förpliktas utgiva, tillfalla kommunen, köpingen eller municipalsamhället.

2. Saknas tillgång till fulla gäldandet av böter eller vite, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

22 §.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av denna lag, rörande hyresnämnds verksamhet eller eljest, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt däråt meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling,[1] och upphör därmed lagen med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m den 19 juni 1919 att gälla. Dock skall beträffande förseelse, som begåtts under tiden för sistnämnda lags giltighet och varå påföljd är i densamma bestämd, vad därutinnan är i sagda lag stadgat fortfarande gälla. Vad i övergångsbestämmelserna till samma lag stadgas om fortsatt giltighet i särskilda avseenden av vissa föreskrifter i lagen den 25 maj 1917 med vissa bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. och lagen den 14 juni 1918 med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. skall likaledes fortfarande gälla. Därjämte skola beslut, som av hyresnämnd meddelats ej mindre enligt endera av sistnämnda två lagar än även enligt lagen den 19 juni 1919 fortfarande äga giltighet; och skola ordförande och ledamöter i hyresnämnder jämte suppleanter för dem, vilka utsetts på grund av bestämmelserna i någon av dessa tre lagar, anses såsom behörigen utsedda enligt denna lag.

Denna lag gäller till och med den 31 december 1921. Dock skall beträffande annan omöblerad lägenhet än sådan, som helt eller delvis uthyrts till bostad samt den 25 maj 1917 eller tidigare blivit tagen i bruk, vad i 6 och 8 §§ stadgas ej gälla längre än till den 1 oktober 1921, och skola stadgandena i 8 § ej heller äga tillämpning i fall, då hyresvärd uppsäger hyresavtal om dylik lägenhet att upphöra den 1 oktober 1921 eller senare dag. Hyresnämnds beslut, varigenom nämnden enligt 6 § fastställt hyra för viss tid, skall i fråga om lägenhet, som nyss sagts, gälla högst till den 1 oktober 1921 och beträffande annan lägenhet högst till den 1 oktober 1922. Beslut, som av nämnden i berörda avseende meddelats jämlikt 7 §, skall gälla högst till sistnämnda dag.

Vad i denna lag stadgas angående förseelse, som omförmäles i 15 § 1 mom., skall äga giltighet jämväl efter den 31 december 1921, och skall beträffande annan än i 15 § 1 mom. omförmäld under tiden för lagens giltighet begången förseelse, varå påföljd i lagen är bestämd, vad därutinnan i lagen är stadgat jämväl gälla efter sistnämnda dag.

[1] Lagen utkom från trycket den 30 juni 1920.

Statsunderstöd till främjande av bostadsproduktionen.

Efter av regeringen avlåten proposition har 1920 års riksdag bland annat beslutat:

1:o) att till uppförande av bostadshus för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och vattenfallsverk anvisa ett reservationsanslag av 10 milj. kronor för år 1921 och 7·5 milj. kronor för år 1920, att utgå av lånemedel;

2:o) att en särskild fond, benämnd statens bostadslånefond, skall inrättas, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, lån må av Kungl. Maj:t beviljas kommuner m. fl. till visst bostadsbyggande, samt att för bildande av denna fond må såsom lån från statsverkets fond av rusdrycksmedel disponeras för år 1920 ett belopp av 15 milj. kronor samt för år 1921 likaledes ett belopp av 15 milj. kronor med skyldighet för bostadslånefonden att för de medel, som sålunda må varda från rusdrycksmedelsfonden utlämnade, gottgöra sistnämnda fond ränta efter 5 %;

3:o) att till understöd åt kommuner m. fl. för uppförande av vissa bostadsbyggnader anvisa och till Kungl. Maj:ts förfogande ställa *dels* för år 1921 ett reservationsanslag av 6·5 milj. kronor, att direkt utgå av byggnadsskattemedel, *dels och* å tilläggsstat för år 1920 ett reservationsanslag av 4 milj. kronor, att utgå av tillfälliga lånemedel.

Beträffande användningen av nämnda anslag äro fastställda följande bestämmelser:

1. **Anslaget till bostadsbyggande för vissa statstjänstemän.** Enligt regeringens för riksdagen framlagda förslag skulle förutom kommunikationsverkens tjänstemän även tullverkets personal göras delaktig av detta anslag, som förutsatts skola utgå av rusdrycksmedel. Sedan detta av riksdagen ändrats därhän, att medel för ändamålet skulle anskaffas genom lån, beslöts emellertid i överensstämmelse med vedertagen praxis för användningen av lånemedel, att ifrågavarande bostadsbygge skulle begränsas till de affärsdrivande verkens personal, medan tullverkets bostadsbehov i stället borde i vanlig ordning täckas genom skattemedel.

För ledningen av ifrågavarande bostadsbygge ifrågasatte regeringen skapandet av ett särskilt organ, statsverkens byggnadskommission. I denna kommission borde ingå en representant för vart och ett av de verk, för vilkas räkning personalbostäder skulle uppföras. Ledamöterna ifråga skulle efter förslag från verken utses av regeringen och ledamotskap anses som tjänsteuppdrag, för vilket särskild ersättning ej utginge. En dylik anordning ansågs emellertid av riksdagen onödig med hänsyn därtill, att de affärsdrivande verken genom det mycket betydande bostadsbygge, som under de senast gångna åren ägt rum för deras räkning, vore väl förtrogna med uppgiften att handhava sådan byggnadsverksamhet. Det uppdrogs alltså åt dessa verk att, vart och ett för sitt eget vidkommande, själva omhändertaga denna uppgift.

2. **Statens bostadslånefond.** I regeringens förslag om bildande av denna fond anfördes bland annat, att de svårigheter, varmed bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen för närvarande har att kämpa, kanske främst hänförde sig till de under krigsåren allt mera framträdande svårigheterna att uppbringa byggnadskapital. Redan före kriget hade den s. k. sekundära krediten befunnit sig i ett prekärt läge och frågan härom var en av de uppgifter, som av 1912 års bostadskommission upptagits till utredning. Ehuru kommissionen den 8 december 1917 avgivit betänkande i ärendet, hade regeringen icke funnit frågan om sekundärkreditens ordnande befinna sig i skick att redan nu kunna föreläggas riksdagen. På grund därav vore det desto mera nödigt, att skyndsamma åtgärder från det allmännas sida komme till stånd för fyllande av det sekundära kreditbehovet för den bostadsproduktion, som under de närmaste åren måste eftersträvas.

Genom bildandet av den ifrågavarande lånefonden skulle staten träda emellan med sin kredit och ställa lånemedel i skälig omfattning till bostadsproduktionens förfogande.

Vad beträffar storleken av den bostadsproduktion, som staten sålunda skulle understödja, hade regeringen ansett sig böra stanna vid en siffra av 40 000 eldstäder att uppföras under loppet av fem år. Med en genomsnittlig anläggningskostnad av 6 000 kronor per eldstad skulle kostnaden för denna bostadsproduktion belöpa sig till 240 milj. kronor. Lånens storlek skulle kunna uppgå till halva byggnadskostnaden, tomtvärdet oberäknat. Lånefonden beräknades efter dessa förutsättningar böra fastställas till 100 milj. kronor, varav 25 milj. borde anvisas för 1921 och 15 milj. å tilläggsstat för 1920, att i båda fallen utgå av lånemedel.

Med den omfattning, förslaget sålunda erhållit, vann detsamma dock icke riksdagens bifall. Vad lånefondens storlek beträffar, begränsades densamma till 30 milj. kronor att i två lika stora delar utgå under vartdera av åren 1920 och 1921. Medel för ändamålet skulle enligt riksdagens beslut anskaffas genom anlitandet av statsverkets fond av rusdrycksmedel, under det lånevägen, såsom ovan anförts, i stället skulle anlitas för bostadsbyggandet vid statens affärsdrivande verk.

Även i övrigt ansåg sig riksdagen böra företaga vissa ändringar i de av regeringen föreslagna bestämmelserna för lånefonden. Enligt propositionen skulle lån kunna utlämnas till bostadsbyggande endast inom de städer och stadsliknande samhällen, där hyresstegringslagstiftningen vore eller under ifrågavarande fem år bleve gällande. Gent emot tanken på denna begränsning gjordes i riksdagen gällande, att i många mindre samhällen rådde svår bostadsbrist men att hyresstegringslagen det oaktat ej behövt göras tillämplig där. Blotta tillvaron av möjligheten härtill hade nämligen kunnat visa sig tillräcklig för att hålla bostadshyrorna nere vid en skälig nivå. Att nu avskära sådana samhällen från möjligheten att erhålla lån ur bostadslånefonden ansågs icke vara förenligt med billighet. Bestämmelsen ändrades följaktligen därhän, att lån ur nämnda fond finge utgå till bostadsbyggande företrädesvis i städer, köpingar och andra samhällen, där bygg-

nadsstadgan för rikets städer är gällande, men därjämte efter regeringens särskilda prövning även i andra kommuner, där en konstaterad större bostadsbrist eller andra omständigheter därtill kunna giva fog. Utredning om dessa förhållanden skall ankomma på statens byggnadsbyrå att verkställa.

Lån kunna utlämnas såväl för privata och kommunala hyreshus som för kooperativa byggnadsföretag och s. k. egna hem. Sådana anordningar böra dock lämnas företräde, som avse att underlätta möjligheten för bebyggaren att vinna äganderätt till bostaden. Den av regeringen föreslagna gränsen av fyra rum och kök för låneberättigade lägenheter fann riksdagen lämpligt att utbyta mot en begränsning av lånebeloppet till högst 15 000 kronor per lägenhet.

Med nyss angivna begränsning kan lån utlämnas till belopp, motsvarande högst 50 % av de beräknade och av byggnadsbyrån granskade byggnadskostnaderna. Häruti inberäknas icke värdet av tomten, vilken den byggande förutsättes få anskaffa på egen bekostnad, där den ej kan tillhandahållas av kommun eller arbetsgivare. Lånen skola, såvida låntagaren själv ej utgöres av kommun, förmedlas av kommun, som därvid har att i egenskap av *låntagare* ikläda sig betalningsansvar för lånet till kapital och ränta.

Lånen förräntas efter 5 % från och med andra året efter utlämnandet; första året är räntefritt. Amorteringsplanen är enahanda, som gäller för statens nuvarande egnahemslån för bostadslägenheter, dock med den skillnad, att lånet ej uppdelas i en stående del och en amorteringsdel. Med sammanfattning av de fastställda ränte- och amorteringsvillkoren bliva låntagarens prestanda följande:

1:a kalenderåret: varken ränta eller amortering;
2:dra kalenderåret: första delen (tills ett år förflutit av lånetiden) varken ränta eller amortering; senare delen 5 % ränta;
3:dje, 4:de, 5:te och 6:te kalenderåret: 5 % ränta;
7:de och följande åren: en annuitet av 7 %, varav 5 % å den oguldna skulden anses vara ränta; lånet blir amorterat omkring 31 år efter utlämnandet.

Med avseende å övergångsförhållandena stadgas, att lån ej utlämnas till annat bostadsbyggande än sådant, som påbörjats efter den 1 januari 1920.

3. **Statsbidrag utan återbetalningsskyldighet.** För åstadkommande av den behövliga bostadsproduktionen har det med hänsyn till rådande konjunkturer å byggnadsmarknaden ansetts nödigt att vid sidan av den nämnda låneverksamheten även bevilja ett direkt understöd av allmänna medel, en krishjälp eller subvention. Vad angår formen för denna subvention, har man haft att välja huvudsakligen mellan det under åren 1917—1919 praktiserade systemet med ett visst penningbelopps utbetalande för en gång (svenska systemet) och ett av svenska stadsförbundets bostadsråd förordat räntefrihetssystem. I valet häremellan hade regeringen stannat vid det sistnämnda. Det föreslogs sålunda, att staten skulle under de första tio åren alldeles avstå från ränta å de ur bostadslånefonden utlämnade lånen, dock med rätt för regeringen att efter prövning i varje särskilt fall utbyta räntefrihetsför-

månen mot en kontant subvention å högst 20 % av byggnadskostnaden. Riksdagen ansåg emellertid ej tillräckliga skäl föreligga att frångå det hittills prövade systemet, som visserligen rent matematiskt sett måhända icke vore för den byggande fördelaktigare än det av regeringen föreslagna, men dock ansågs utöva större lockelse på den enskilda företagsamheten. Med hänsyn till den ej oväsentliga vinst, som beredes en låntagare redan genom beviljandet av lån ur statens bostadslånefond, fann riksdagen härvid skäligt att nedsätta subventionsbeloppet från de 20 %, som enligt regeringens förslag skulle utgå i de fall, där systemet över huvud taget bleve tillämpligt, till högst 15 % av byggnadskostnaden, tomtens värde oberäknat. Om till ett och samma byggnadsföretag såväl lån som subvention beviljas, skall ett mot subventionen svarande belopp avdragas från det belopp, vilket eljest skulle hava utlämnats i form av lån, så att i intet fall det sammanlagda beloppet av lånet och subventionen må överstiga 50 % av byggnadskostnaderna. Subvention kan tilldelas varje byggnadsföretag, som är berättigat till lån ur bostadslånefonden, dock att subvention i intet fall må utgå till företag inom andra samhällen än dem, som bidraga till den av riksdagen beslutade så kallade byggnadsskatten (se sid. 08).

Den i enlighet med riksdagens beslut utfärdade kungörelsen om ifrågavarande lån och statsbidrag har följande lydelse:

Kungl. Maj:ts kungörelse angående statsunderstöd till främjande av bostadsproduktionen;

given den 9 juli 1920. (Sv. F. 20, n:r 520.)

§ 1.

Statsunderstöd kan i form av *lån* ur statens bostadslånefond eller *statsbidrag* utan ränte- och återbetalningsskyldighet lämnas för bostadsbyggande i stad, köping eller annat samhälle, där byggnadsstadgan för rikets städer är gällande. *Lån* ur bostadslånefonden må därjämte kunna beviljas för bostadsbyggande å annan ort, än nu sagts, så framt större bostadsbrist eller andra omständigheter särskilt tala därför.

§ 2.

Understöd må tillgodokomma kommun eller, under förmedling av vederbörande kommun, bolag, förening, stiftelse eller enskild person för uppförande av bostadshus, innehållande en eller flera lägenheter, med företräde för byggnadsföretag med anordningar, som avse att bereda den boende äganderätt eller annan stadigvarande rätt till bostaden (egnahemsföretag, kooperativa byggnadsföretag).

§ 3.

Understöd må allenast lämnas för byggnadsföretag, som ej påbörjats tidigare än den 1 januari 1920 och som avser uppförande av helt ny byggnad av mera varaktigt slag (icke om- eller tillbyggnad, icke byggande av provisoriska bostäder eller s. k. baracker). Det må icke tillgodokomma byggnadsverksamhet, som befordrar en av förhållandena icke ovillkorligen påkallad inflyttning från landsbygden.

§ 4.

Lån ur bostadslånefonden må ej överstiga femtio procent av byggnadskostnaden och må högst uppgå till femtontusen kronor för lägenhet.

Statsbidrag må ej överstiga femton procent av byggnadskostnaden och må högst uppgå till fyratusenfemhundra kronor för lägenhet.

Utgår för samma byggnadsföretag såväl lån som statsbidrag, må understödens sammanlagda belopp ej överstiga femtio procent av byggnadskostnaden och må högst uppgå till femtontusen kronor för lägenhet.

Vid beräknande av byggnadskostnaden skall däri ej inräknas tomtkostnad. Bostad, som icke är försedd med fullt inrett, odelat kök, må ej räknas såsom särskild lägenhet, med mindre Konungen på synnerliga skäl lämnar tillstånd därtill.

§ 5.

Beträffande *lån* ur bostadslånefonden skall, utöver vad ovan stadgats, gälla följande:

Mom. 1. Skuldförbindelse skall utfärdas av vederbörande kommun till statskontoret eller order samt innehålla kommunens åtagande att återbetala lånet jämte ränta i den ordning, nedan sägs.

Mom. 2. Lånet är under ett år från utlämningsdagen räntefritt och förräntas under den återstående lånetiden med fem procent.

Lånet löper utan amortering under det kalenderår, då det utlämnats eller, där det lyftats i skilda delar, den första delen utlämnats (första kalenderåret), samt under andra, tredje, fjärde, femte och sjätte kalenderåren.

Från och med sjunde kalenderårets ingång löper lånet såsom amorteringslån. Amorteringen jämte stadgad fem procent ränta å oguldet lånebelopp utgöres genom en annuitet av tillhopa sju procent å ursprungliga lånebeloppet.

Räntor och annuiteter skola beräknas för kalenderår och till statskontoret inbetalas senast den 15 januari påföljande år. Å räntor och annuiteter, som icke inom föreskriven tid inbetalas, erlägges sex procent årlig ränta, till dess betalning sker.

Mom. 3. Är kommunen själv företagare, må lån icke lämnas, med mindre kommunen till byggnadsföretaget anvisar medel, motsvarande minst femtio procent av byggnadskostnaden.

Mom. 4. Är annan än kommun företagare, må kommunen icke mot denne betinga sig strängare villkor än som gälla för kommunens betalningsskyldighet mot staten, kommunen dock obetaget att stadga andra betalningsperioder än den i mom. 2 sista stycket angivna. Ej heller må kommunen av företagare mottaga sådan säkerhet, att denne förhindras att i skälig omfattning för byggnadsföretaget upptaga annat byggnadslån med förmånsrätt framför kommunens fordran.

§ 6.

Ansökning om statsunderstöd skall göras skriftligen av vederbörande kommun samt, ställd till Konungen, ingivas eller insändas till statens byggnadsbyrå, om byggnadsföretaget beräknas bliva fullbordat före 1921 års utgång, senast den 15 september 1920 eller, om byggnadsföretaget beräknas bliva fullbordat under år 1922, senast å dag, som skall framdeles kungöras.

Ansökningen skall innehålla uppgift om:

a) understödets belopp samt i vad mån detta sökes såsom lån eller statsbidrag;

b) byggnadsföretagares namn och karaktär (kommun, bolag, förening, stiftelse eller enskild person), varvid beträffande bolag eller förening skall angivas, huruvida och i så fall på vad sätt bolagsordning eller stadgar begränsa vinsten eller annorledes trygga, att verksamheten bedrives i direkt allmännyttigt syfte;

c) byggnadsföretags karaktär (eget hem, kooperativt byggnadsföretag, kommunalt eller privat hyreshus);

d) antal och storlek (antalet eldstäder) av de bostadslägenheter, som skola inrymmas i varje byggnad;

e) de ungefärliga byggnadskostnaderna, tomtkostnad ej inberäknad, *dels* för samtliga byggnadsföretag tillhopa, *dels* för varje särskilt byggnadsföretag, *dels ock* för varje bostadslägenhet, för vilken dessa kostnader beräknas överstiga trettiotusen kronor;

f) där byggnadsföretagare är kommun och statsunderstödet utgör lån, storleken av de i § 5 mom. 3 omförmälda medel, som anvisats eller komma att föreslås;

g) där byggnadsföretagare är annan än kommun, art och storlek av kommunalt bidrag, som möjligen kommer att utgå, ävensom, där statsunderstödet utgör lån, innehållet i de jämlikt § 5 mom. 4 uppställda villkoren;

h) huruvida lån för ändamålet sökts ur pensionsförsäkringsfonden och, där sådant lån erhållits, villkoren för detsamma;

i) byggnads belägenhet, kringliggande områdens planering samt tillgång till dricksvatten och avloppsledningar; samt

j) tidpunkten för byggnadsföretags beräknade eller redan inträffade påbörjande och dess beräknade avslutande.

I ansökningen skall vidare lämnas redogörelse ej mindre för bostadsfrågans läge inom kommunen, därvid hänsyn må tagas endast till sådan inflyttning till kommunen, som är av förhållandena oundgängligen påkallad, än även för eventuella förslag till planmässigt bekämpande från kommunens egen sida eller eljest av bostadsnöden.

Då tiden för ansökningars ingivande utgått, har statens byggnadsbyrå att utan dröjsmål till Konungen inkomma med förslag till understödens fördelning ej mindre mellan de sökande kommunerna än även, i huvuddrag, mellan olika slag av byggnadsföretag inom varje särskild kommun. Förslag till understöd åt visst byggnadsföretag må redan före ansökningstidens utgång av byggnadsbyrån överlämnas till Konungens prövning, såvida särskilda skäl därtill äro.

§ 7.

Sedan Konungen fattat beslut rörande inkommet förslag, skall, där understöd beviljats, vederbörande kommun snarast möjligt till statens byggnadsbyrå insända följande handlingar:

a) kostnadsberäkning eller styrkt avskrift av upprättat entreprenadkontrakt för varje byggnadsföretag;

b) erforderliga byggnadsritningar jämte byggnadsbeskrivning;

c) uppgift om de villkor, på vilka de i byggnaden befintliga lägenheterna komma att innehavas av däri boende;

d) där byggnadsföretagare är kommun och statsunderstödet utgör lån, bevis om lagakraftägande beslut om anvisande av medel, varom i § 5 mom. 3 sägs;

e) där byggnadsföretagare är annan än kommun, förbindelse av kommunen att till företagaren utbetala understödet i mån av byggnadsföretagets fortskridande enligt av byggnadsbyrån meddelade närmare föreskrifter; samt

f) förbindelse av kommunen ej mindre att, där understöd eller del därav icke inom föreskriven tid kommit till användning, till statskontoret omedelbart återbetala det oanvända beloppet jämte fem procent årlig ränta från den dag, då beloppet av statskontoret utbetalats, än även att, där de för understöds tillgodonjutande stadgade villkoren bliva överträdda, senast ett år efter uppsägning, som på anmälan av byggnadsbyrån verkställes av statskontoret, till statskontoret inbetala ett belopp, motsvarande det erhållna understödet jämte sex procent årlig ränta för tiden från vederbörande lyftningsdag eller lyftningsdagar, efter avdrag av vad tidigare må hava inbetalats såsom ränta eller amortering.

§ 8.

Efter det statens byggnadsbyrå granskat de enligt § 7 insända handlingarna samt beslutat, i vad mån understöd skall tillkomma varje särskilt byggnadsföretag, ävensom meddelat de närmare föreskrifter rörande understödets utbetalande och företagets bedrivande, som finnas erforderliga, skall statskontoret, på framställning av byggnadsbyrån, till vederbörande kommun utbetala beloppet av de för densamma avsedda understöden. I den mån understöden utgöra lån, må utbetalning ej äga rum, med mindre avlämnad skuldsedel blivit av statskontoret godkänd.

§ 9.

Byggnadsföretag, för vilket lämnats statsunderstöd, skall vara fullbordat, där understödet utgått av de för år 1920 anvisade medlen, före 1921 års utgång och, där understödet utgått av de för år 1921 anvisade medlen, före 1922 års utgång, dock att statens byggnadsbyrå, där den på grund av arbetskonflikter inom byggnadsfacket, svårigheter att anskaffa byggnadsmaterial eller eljest finner synnerliga skäl tala därför, äger medgiva anstånd med byggnadsföretagets fullbordande under högst ett år utöver den sålunda föreskrivna tiden.

§ 10.

Med avseende å byggnadsföretag, för vilket lämnats statsunderstöd, är vederbörande kommun, vid äventyr av betalningsskyldighet efter uppsägning, varom i § 7 f) sägs, ansvarig för att byggnadsverksamheten bedrives under erforderlig kontroll och på lämpligt sätt såväl i fråga om byggnadsmaterialets anskaffande som beträffande företagets planläggning, utförande och förvaltning i övrigt. Kommunen är därjämte under tio år, från det byggnaden tagits i bruk, vid enahanda äventyr ansvarig för dels att däri befintliga lägenheter tillhandahållas de boende på skäliga villkor och dels att lägenheterna icke till antalet minskas genom sammanslagning eller annorledes.

§ 11.

Det åligger vederbörande kommun att till statens byggnadsbyrå å tider, som bestämmas av byggnadsbyrån, insända rapport rörande fortskridandet av byggnadsföretag, för vilket lämnats statsunderstöd, ävensom rörande understödets utbetalande samt att i övrigt lämna av byggnadsbyrån infordrade uppgifter angående företaget. Efter företagets avslutande skall till byggnadsbyrån insändas bevis angående slutbesiktning ävensom vederbörligen bestyrkt uppgift å byggnadskostnaderna.

§ 12.

Kostnaderna för den kommunala organisationen och kontrollen skola bestridas av vederbörande kommun utan anlitande av statsunderstödet.

§ 13.

Den statsunderstödda bostadsproduktionen skall bedrivas under hänsynstagande till ej mindre prisbildning och tillgång i fråga om byggnadsmaterial än även förhållandena på arbetsmarknaden; och skall i sistnämnda hänseende särskilt eftersträvas, att de olika byggnadsföretagen påbörjas vid sådan tid av året, att tillfälle till kontinuerligt arbete, så långt möjligt, beredes arbetarna inom byggnadsfacket. De närmare föreskrifter rörande villkor för statsunderstöds tillgodonjutande, som med hänsyn härtill må finnas påkallade, meddelas av Konungen.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen, enligt däråmeddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.[1]

[1] Kungörelsen utkom från trycket den 29 juli 1920.

Byggnadsskatten. För beredande av medel till den i det föregående omförmälda statssubventionen för uppförande av bostadsbyggnader skall, såsom av redogörelsen framgår, anlitas en särskild av riksdagen beslutad *byggnadsskatt.* Denna var ursprungligen avsedd att utgå såsom en hyresstegringsskatt. I Sociala Meddelanden har förut återgivits det förslag till en dylik beskattning, som den 1 mars 1919 avgavs av 1918 års bostadssakkunniga, ävensom socialstyrelsens över nämnda förslag avgivna utlåtande (årg. 1919, sid. 381 och 920). Förutom socialstyrelsen hade kammarrätten, statskontoret och samtliga länsstyrelser anmodats inkomma med yttranden över förslaget, och underkastades detsamma i anledning av från de hörda myndigheterna framkomna anmärkningar därefter en överarbetning inom finansdepartementet, innan det framlades för 1920 års riksdag. Bland annat vidtogs härvid den ändringen i de sakkunnigas förslag, att skatten utsträcktes att gälla även lägenheter, som innehades av fastighetsägarna själva, och skulle skatten enligt regeringens förslag i anledning härav benämnas hyresvärdestegringsskatt i stället för hyresstegringsskatt.

Vid frågans behandling i riksdagen gjordes gällande, att den föreslagna skatten visserligen syntes vila på teoretiskt riktiga principer, men att förslagets realiserande dock i vissa avseenden kunde befaras medföra allvarliga olägenheter. Särskilt framhölls i det över förslaget avgivna utskottsutlåtandet, att fastställandet av det beskattningsbara merhyresvärdet i varje särskilt fall enligt vissa i skatteförordningen meddelade generella regler alltid måste leda till stora ojämnheter och orättvisor vid tillämpningen. Vidare erinrades om de svårigheter, som måste uppkomma för hyresnämnderna vid övervägande av vilken hänsyn rätteligen bör tagas till skatten vid fastställandet av skälig hyra. Då riksdagen emellertid i likhet med regeringen ansett *nödvändigt att nu pålägga* en extraordinär skatt för täckande av de utgifter, som bliva förenade med det av regeringen föreslagna och av riksdagen i huvudsak antagna lån- och subventionssystemet för bostadsproduktion, hade riksdagen funnit sig böra taga i övervägande, huruvida skatteförslaget kunde omläggas på sådant sätt, att de väsentligaste av de mot detsamma riktade anmärkningarna bortfölle. Den av riksdagen godtagna principen innehöll, att skatten skall utgå *i förhållande till åbyggnadens taxeringsvärde*, oberoende av det mervärde, som kunnat uppkomma beträffande i fastigheten utgående hyror. Härigenom undanröjas enligt riksdagens mening de väsentligaste av de orättvisor, som skulle kunna uppkomma med tillämpning av regeringens förslag, och de tekniska svårigheterna vid skattens debitering minskas avsevärt. Vid övervägande av området för den sålunda föreslagna s. k. byggnadsskattens tillämpning har riksdagen ansett, att då den bostadsbrist, som genom de inflytande skattemedlen skulle lindras, huvudsakligen är till finnandes inom städer, köpingar och andra samhällen, där byggnadsstadgan för rikets städer är gällande, skatten bör uttagas endast inom nu nämnda grupper av samhällen. Åbyggnad, som icke blivit för år 1918 taxerad, ävensom åbyggnad, vars värde understiger 10 000 kronor, befrias från skatt.

Genom byggnadsskattens anordnande som en procentuell avgift i förhållande till byggnadsvärdet har jämväl vunnits en avsevärd förenkling av beskattningsförfarandet. Med hänsyn till debitering, uppbörd och redovisning har byggnadsskatten anknutits till den allmänna fastighetsbevillningen och erhållit karaktären av ett slags tilläggsbevillning, låt vara med begränsad omfattning och med särskilt ändamål.

I den form, vari förslaget sålunda av riksdagen antagits, lyder detsamma som följer:

Förordning om byggnadsskatt.

1 §.

För beredande av medel till främjande av bostadsproduktionen skall under vartdera av åren 1921 och 1922 i städer, köpingar och andra samhällen, där byggnadsstadgan för rikets städer är gällande, till staten utgöras en särskild skatt benämnd *byggnadsskatt.*

2 §.

Byggnadsskatt skall samtidigt men utan sammanblandning med den allmänna bevillningen påföras den, som ifrågavarande år är pliktig utgöra bevillning för bebyggd annan fastighet än jordbruksfastighet och utgår med 20 öre för varje fulla 100 kronor av det särskilda taxeringsvärde, som vid 1918 års taxering åsatts åbyggnaden.

Finnes ej särskilt värde åsatt, utgår skatt med 15 öre för varje fulla 100 kronor av fastighetens hela taxeringsvärde för nämnda år.

3 §.

Åbyggnad, som icke blivit för år 1918 taxerad, är fri från byggnadsskatt. Om åbyggnad, som blivit för nämnda år taxerad, åsatts ett taxeringsvärde icke överstigande 10 000 kronor eller, om särskilt värde ej finnes, fastighetens hela taxeringsvärde ej överstiger 15 000 kronor, vare sådan fri från byggnadsskatt. Överstiger taxeringsvärdet i förra fallet 10 000 kronor och i senare fallet 15 000 kronor, utgår byggnadsskatten blott för den del av taxeringsvärdet, som överstiger sagda belopp.

4 §.

Byggnadsskatten debiteras, uppbäres och redovisas i enahanda ordning som bevillningen och i samband med denna.

Skattebeloppet upptages i särskild kolumn i taxeringslängden.

5 §.

Besvär rörande tillämpningen av denna förordning anföras och fullföljas på sätt i gällande uppbördsreglemente är föreskrivet för klagan över obehörig eller oriktig debitering.

6 §.

Därest efter anförda besvär över prövningsnämnds eller kammarrättens beslut eller eljest fastighetens taxeringsvärde ändras eller fastighet varder för år 1918 åsatt taxeringsvärde, vidtages den jämkning i redan påförd byggnadsskatt eller den påföring av sådan skatt, som därav må föranledas.

7 §.

Övriga för tillämpningen av denna förordning erforderliga föreskrifter meddelas av Konungen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1921.

Förslag till lag om hemindustriellt arbete.

Såsom i Sociala Meddelanden förut omförmälts (årg. 1918, sid. 161), hade regeringen den 15 februari 1918 uppdragit åt socialstyrelsen att inkomma med förslag till lagstiftning för reglerande av hemarbetarnas arbetsförhållanden. Med anledning av detta uppdrag har inom styrelsen utarbetats ett förslag till lag om hemindustriellt arbete, vilket efter föregående granskning av på området sakkunniga personer, representerande såväl arbetsgivare som arbetare, den 15 juni 1920 avlämnats till regeringen och numera jämte tillhörande motivering även publicerats i tryck.

Den hemarbetslagstiftning, som i det föreliggande förslaget avses, innehåller två väsentligt skilda grupper av bestämmelser, berörande dels *arbetarskyddet* i eljest gängse bemärkelse, dels ock *lönens lagliga reglering*.

Vad de sistnämnda bestämmelserna beträffar, har i betänkandet särskilt betonats, att det är dessa, som för den ifrågavarande lagstiftningens effektivitet äro av avgörande betydelse. Samtidigt framhålles emellertid också vikten av, att de i den allmänna arbetarskyddslagstiftningen uttryckta principerna erhålla behörig tillämpning jämväl på hemindustriens förhållanden.

I sådant syfte har i förslaget till en början upptagits föreskrift om *hemarbetarnas registrering*, en bestämmelse, som i regel icke förekommer inom den övriga arbetarskyddslagstiftningen, men är föranledd av de särskilda förhållanden, under vilka här åsyftade produktion bedrives. Denna lagbestämmelse, som återfinnes i alla utländska lagar på hithörande område, avser att bereda yrkesinspektionen kännedom om de inom hemindustrien sysselsatta arbetarnas antal, bostad m. m. och att möjliggöra tillsyn över lagstiftningens efterlevnad.

Tillämpandet av egentliga arbetarskyddsföreskrifter, således bestämmelser om minderårigas, kvinnors och mäns arbetstid, om åtgärder mot ohälsa och yrkesfara i arbetet o. s. v., måste, såsom i betänkandet framhålles, för hemindustriens vidkommande möta särskilda vanskligheter.

Vad särskilt *arbetstiden* beträffar, skulle varje föreskrift härom vid sitt genomförande bereda helt visst oöverstigliga svårigheter med hänsyn till kontrollen. Alldeles bortsett från det tvivelaktiga i lämpligheten av att i detta avseende låta ett offentligt tillsynsorgans myndighet utsträckas även till hemmets område, skulle ett utförande av ett dylikt inspektionsarbete för övervakande av viss begränsning av arbetstiden praktiskt taget bliva omöjligt för en näring, där arbetarna bo spridda och där arbetstiden ingalunda fixeras av vissa regelbundna klockslag, utan ofta — och detta torde just vara en av hemarbetets relativa fördelar — lämpas efter arbetarens övriga sysslor i

hemmet och dessutom kan vara väsentligt olika vid skilda årstider eller arbetssäsonger.

I de i europeiska länder förekommande lagarna om hemarbete har ingenstädes något försök gjorts att reglera arbetstiden för de vuxna arbetarna. Men däremot har man på många håll haft sin uppmärksamhet fästad på en annan omständighet, som indirekt äger samband med hemarbetarens arbetstid, nämligen möjligheten att kringgå gällande lagbestämmelser om arbetstiden inom industrien genom att låta arbetarna taga med sig arbete hem från fabrikerna. En lagstiftning mot detta missbruk bör, enligt vad i betänkandet framhålles, även i vårt land kunna ifrågasättas, men har det synts socialstyrelsen, att föreskrifterna härom böra hava sin plats icke i lagen om hemindustriellt arbete, utan i arbetstidslagen.

Någon åldersgräns för *minderårigas arbete* fastställes icke i förslaget och förekommer, såsom i betänkandet anförts, i regel ej heller i de utländska speciella hemarbetslagarna. Däremot innehålla de i en del främmande länder gällande barnaskyddslagarna föreskrifter i detta ämne, som äga tillämplighet jämväl i fråga om hemindustrien. I vårt land är så icke fallet, enär den lag, som här skulle komma i fråga — 1912 års arbetarskyddslag — uttryckligen undantager hemarbetet. Då likväl barnarbete, enligt vad den svenska statistiken utvisar, endast synnerligen sparsamt förekommer på förevarande område, hava särskilda bestämmelser till skydd för minderåriga ansetts åtminstone tills vidare kunna utelämnas. Emellertid har i förslaget upptagits en allmän bestämmelse i ämnet, beredande möjlighet för inspektionsmyndigheten att inskrida, därest hemindustriellt arbete bedrives på sådant sätt, att det innebär missbruk av minderårigas arbetskraft.

Samma befogenhet tillägges enligt förslaget yrkesinspektionen för det fall, att hemarbetet befinnes medföra *hälsofara*. Tillsynsmyndighetens uppgift i förevarande avseende angives bli att besöka arbetarna i deras hem eller å andra arbetsplatser och därvid giva dem praktiska råd till arbetets underlättande och till förbättring av sundhetsförhållandena i bostaden och på sådant sätt förebygga arbetets hygieniska vådor ävensom, därest sådan i undantagsfall skulle förekomma, dess olycksfallsrisk, men i alla dessa hänseenden icke genom skematiska föreskrifter utan företrädesvis genom praktiska anvisningar, lämpade för varje särskilt fall och burna av insikt, hänsynsfullhet och intresse för hemarbetarna och deras villkor.

Förutom de i det föregående behandlade bestämmelser tillhörande arbetarskyddets område innehåller förslaget efter mönster av andra europeiska hemarbetslagar ytterligare några stadganden, som avse att skydda hemarbetaren i dennes förhållande till arbetsgivaren. De innebära skyldighet för den sistnämnde att dels genom *lönelistor* bekantgöra de av honom tillämpade lönesatser, dels ock förse hemarbetarna med s. k. *löneböcker*.

Medan lönelistorna skola vara till vägledning vid betalningen av de enskilda arbetena, så avse löneböckerna att för arbetarna underlätta kontrollen vid uppgörelsen för utfört arbete. Löneböckerna skola bringa reda i hemarbetarens ekonomiska mellanhavanden med arbetsgivare och mellanmän samt

skydda arbetarna mot oredligt förfarande från dessa parters sida. Enär i de fall, där lönebok eller annan skriftlig avräkning mellan arbetsgivaren och hemarbetaren redan nu förefinnes inom vår hemindustri, dessa anordningar i praktiken gestaltats på olika sätt och ett rubbande härav kan medföra olägenheter utan motsvarande gagn för hemarbetaren, har lagförslagets bestämmelse i ämnet formulerats så, att nödig hänsyn kan tagas till dessa omständigheter.

Även om de i det föregående berörda skyddsbestämmelserna var på sitt sätt äro av betydelse för åvägabringande av en tillfredsställande ordning inom hemindustrien, är det, såsom förut anförts, dock framförallt den *lagliga regleringen av hemarbetarnas löner*, som är att anse som hörnpelaren i denna lagstiftning.

Detta statens ingripande skall ersätta den verksamhet i motsvarande syfte, som inom andra grenar av det ekonomiska livet utövas av där förefintliga fackliga organisationer. Det är väsentligt motiverat därmed, att dylika organisationer knappast förekomma inom hemindustrien och icke heller ha stora utsikter att där komma till stånd.

Då emellertid en reglering av denna art såväl praktiskt som principiellt är en nyhet för vår sociallagstiftning, har det synts klokt att giva de första föreskrifterna i ämnet ett sådant innehåll, att de möjliggöra ett försiktigt framgående på den anvisade vägen. Det har varit socialstyrelsen angeläget att vid utarbetande av här framlagda förslag i ämnet söka i görligaste mån tillämpa denna grundsats och tillse, att de meddelade bestämmelserna icke på förhand binda utvecklingen alltför strängt inom trångt hållna gränser utan bereda möjlighet för en smidig anpassning efter förefallande omständigheter.

I sådant syfte har styrelsen till en början till prövning upptagit spörsmålet rörande tillämpningsområdet för nu ifrågavarande bestämmelser i den föreslagna lagen. I den utländska lagstiftningen har man ofta begränsat *löneregleringen* till vissa, särskilt angivna yrken, där arbetarnas ställning ansetts böra i främsta rummet påkalla ingripande från det allmännas sida. Att sålunda på förhand fixera tillämpningsområdet efter vissa gränser, uppdragna på grundval av en allmän föreställning om vissa yrkens låga lönenivå, har här icke ansetts lämpligt, utan har i stället föreskrivits, att varje gren av hemindustrien skall kunna göras till föremål för lönereglering genom lag, men att en dylik reglering icke får komma till stånd förrän efter särskild undersökning, enligt föreliggande lagförslag föranstaltad av yrkesinspektionens chefsmyndighet, d. v. s. socialstyrelsen, vilket ämbetsverk förutsättes skola handhava den administrativa ledningen av den nya lagstiftningens tillämpning. Resultatet av denna undersökning jämte styrelsens på grundval därav framställda förslag skall meddelas regeringen och tillfälle beredas av ärendet intresserade korporationer och enskilda att däröver avgiva yttranden, innan frågan av regeringen avgöres.

Minimilönerna förutsättas kunna vara antingen tid- eller stycklöner. Då hemarbetet i Sverige, så vitt av utredningen framgått, undantagslöst betalas per styck, skulle det kunna ligga nära till hands att tänka sig, att den lagliga regleringen av hemindustriens löner bör avse närmast stycklönernas belopp. Vid en mera ingående granskning av denna fråga framgår emellertid snart, att betydande praktiska svårigheter uppstå för genomförandet av en tillräckligt detaljerad stycklönstariff. Dessa svårigheter ha också lett till, att man i den utländska lagstiftningen som regel knutit minimilönen i första hand vid tidlönen. Därmed har man givetvis icke avsett att söka anordna hemarbetet på annat sätt än som styckarbete, utan har avsikten varit att angiva en norm för stycklönens lägsta höjd, så att denna skall fastställas till sådant belopp, att en arbetare av genomsnittlig duglighet kan förtjäna minst den föreskrivna minimitidlönen.

Ett viktigt praktiskt spörsmål vid bestämmandet av minimilöner för ett visst yrke är, huruvida dessa skola gälla för hela riket eller allenast för vissa områden. I detta hänseende har man i utlandet valt olika vägar, i det att exempelvis enligt den engelska lagen minimilönerna skola avse hela landet — med undantag för Irland — medan däremot såväl den franska som den norska lagen föreskriver, att de skola fastställas särskilt för visst distrikt eller viss kommun. För svenska förhållanden torde en anordning som i England medföra allvarliga olägenheter. Hemindustrien inom några av de största yrkesgrenarna förekommer hos oss såväl i de stora som de medelstora och mindre städerna och är jämväl starkt företrädd inom vissa områden å lands bygden. Av sådan anledning har i här föreslagna bestämmelser icke tillämpats det engelska systemet med för hela landet generella lönesatser, utan har man i stället tänkt sig en anordning, enligt vilken minimilöner kunna inom samma yrkesgren fastställas till olika belopp för skilda områden.

Själva utarbetandet av förslag till minimilöner skall enligt lagen anförtros åt för ändamålet tillsatta, av representanter för arbetsgivare och arbetare paritetiskt sammansatta, under opartisk ledning arbetande s. k. lönenämnder. Valet av nämndens ledamöter skall verkställas av socialstyrelsen. Det vore utan tvivel ur vissa synpunkter gynnsammast, därest dylikt val kunde ske av parterna själva. Emellertid förefinnas för detta ändamål inom hemindustrien tills vidare inga lämpliga valkorporationer, å arbetarsidan saknas varje mer representativ organisation och även bland arbetsgivarna torde förefintliga sammanslutningar icke äga tillräcklig fasthet eller omfattning. Om sålunda någon anordning med val från dylika organisationers sida ännu icke har kunnat ifrågasättas, har likväl åt de korporationer av detta slag, som förefinnas, tillerkänts förslagsrätt till medlemmar i nämnder, som beröra deras verksamhetsområde. Samma rätt tillkommer andra organisationer, som befinnas kunna ha intressen i detta hänseende att bevaka samt dessutom en var enskild arbetsgivare eller arbetare i yrket.

I sin helhet lyder lagförslaget som följer:

Förslag till lag angående hemindustriellt arbete.

1 §.

Med hemindustriellt arbete förstås i denna lag sådant hantverks- eller annat industriellt arbete, som förläggare eller annan arbetsgivare för sin yrkesmässigt bedrivna näring uppdrager åt arbetare till utförande i arbetarens hem eller å annan plats, där det icke kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande.

2 §.

Arbetsgivare vare pliktig föra särskilt register över de arbetare, vilka av honom användas till hemindustriellt arbete. Detta register, vartill formulär fastställes av yrkesinspektionens chefsmyndighet, skall föras för kalenderår samt för varje arbetare upptaga namn, födelseår och födelsedag, bostad, arbetsplats och arbetets art.

Förmedlas uppdrag rörande hemindustriellt arbete av person, som om arbetets utförande träffar avtal med såväl arbetsgivaren som arbetarna, skall arbetsgivaren, därest han enligt vad ovan sägs är pliktig föra register, i registret upptaga jämväl sådan mellanman med utsättande av dennes egenskap av mellanman och med angivande av hans bostad och arbetets art samt, där mellanmannen själv deltager i arbetet, av hans arbetsplats.

Vad i denna § är stadgat i fråga om skyldighet för arbetsgivare att föra register, skall äga motsvarande tillämpning i avseende å mellanman.

Går förmedling av uppdrag rörande hemindustriellt arbete genom flera personer, vilka var för sig träffa avtal om arbetets utförande såväl med den, från vilken de mottaga uppdraget, som med den, till vilken de lämna det, skola samtliga dessa personer vara att anse som mellanmän enligt denna lag.

I register skola inträffande förändringar ofördröjligen antecknas. Arbetare, som byter om bostad eller arbetsplats, skall därom skyndsamt underrätta arbetsgivaren eller, där arbetet förmedlas av mellanman, denne.

Register skall efter utgången av det kalenderår, registret avser, ofördröjligen och senast den 1 därpå följande februari i huvudskrift eller styrkt avskrift insändas till yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Arbetsgivare eller mellanman, som lämnar uppdrag rörande hemindustriellt arbete allenast åt en eller flera mellanmän, åligger att på begäran av vederbörande befattningshavare inom yrkesinspektionen meddela uppgift om den eller de mellanmän, han använder, med angivande tillika för varje mellanman av bostad och arbetets art samt, där mellanmannen själv deltager i arbetet, av hans arbetsplats. Har arbetsgivare eller mellanman under ett kalenderår lämnat uppdrag rörande hemindustriellt arbete åt allenast en eller flera mellanmän, skall han beträffande den eller de av honom under året använda mellanmän i de avseenden, som nyss nämnts, till yrkesinspektionens chefsmyndighet insända uppgifter inom den i nästföregående stycke angivna tid.

3 §.

Med varje arbetare, som användes till hemindustriellt arbete, skall arbetsgivaren eller, där arbetet förmedlas av mellanman, denne föra lönebok eller annan skriftlig räkning på sätt yrkesinspektionens chefsmyndighet bestämmer.

Vad nu är stadgat skall äga tillämpning jämväl i avseende å förhållandet mellan arbetsgivare och mellanman.

4 §.

Arbetare, som utövar hemindustriellt arbete med biträde av hos honom boende medlem av hans familj, skall med hänsyn till sådan familjemedlem icke anses såsom mellanman enligt denna lag. Dylik familjemedlem skall av vederbörande arbetsgivare eller mellanman registerföras på sätt i 2 § sägs, och åligger det arbetaren att förse arbetsgivaren eller mellanmannen med därför erforderliga uppgifter. Med familjemedlem, varom här är fråga, har arbetsgivaren eller mellanmannen icke skyldighet att föra särskild lönebok.

5 §.

Arbetsgivare eller mellanman, som använder arbetare till hemindustriellt arbete, åligger att över de lönesatser, som han tillämpar för olika slag av dylikt arbete, föra särskild lista upprättad på sådant sätt, att de olika lönesatserna jämte betingelserna därför tydligt framgå. Dylik lönelista skall å plats, där arbetsgivaren eller mellanmannen träder i förbindelse med arbetarna, finnas anslagen eller på annat lämpligt sätt hållas tillgänglig för arbetarna.

Lönelista, som är gällande vid utgången av ett kalenderår, skall i enahanda ordning, som i 2 § föreskrives beträffande register, av arbetsgivaren eller mellanmannen insändas till yrkesinspektionens chefsmyndighet.

6 §.

Finner yrkesinspektionens chefsmyndighet inkomna lönelistor eller andra omständigheter tyda på, att arbetslönerna inom visst område av hemindustriellt arbete äro lägre än vad som kan anses skäligt, äger nämnda myndighet att föranstalta om utredning i frågan. Skulle utredningen bekräfta förekomsten av dylikt missförhållande, bör yrkesinspektionens chefsmyndighet, där ej missförhållandet ändock undanröjes, hos Konungen göra framställning om bemyndigande att fastställa minimiavlöning för ifrågavarande område av hemindustriellt arbete. Innan beslut meddelas rörande framställningen, bör efter kungörelse därom i lämpliga tidningar åt arbetsgivare och arbetare samt andra, vilka frågan kan angå, beredas tillfälle att inom viss i kungörelsen angiven tid inkomma med yttranden över framställningen.

7 §.

Har Konungen bemyndigat yrkesinspektionens chefsmyndighet att fastställa minimiavlöning för visst område av hemindustriellt arbete, åligger det nämnda myndighet ombesörja, att förslag till sådan avlöning utan dröjsmål uppgöres av en eller flera med hänsyn till det hemindustriella arbetets art och omfattning lämpligt sammansatta nämnder. I dylik lönenämnd skall ingå minst en opartisk ledamot, vilken skall tjänstgöra såsom nämndens ordförande, samt lika antal representanter för arbetsgivare och arbetare. Vid utseende av arbetsgivar- och arbetarrepresentanter bör yrkesinspektionens chefsmyndighet, där så lämpligen låter sig göra, bereda vederbörande arbetsgivare och arbetare eller deras sammanslutningar tillfälle att inkomma med förslag.

8 §.

Vid uppgörande av förslag till minimiavlöning bör lönenämnd beträffande de olika slag av arbete, varom är fråga, utsätta viss skälig arbetslön, beräknad för viss tidsenhet eller i den mån så finnes lämpligt, däremot svarande arbetslön, beräknad per styck eller viss annan myckenhet. Arbetslönen kan med hänsyn till olika grupper av arbetare eller olika förhållanden, varunder arbetet utföres, sättas olika för samma slag av arbete.

Lönenämnd bör träda i förbindelse med arbetsgivare och arbetare inom det område, nämndens uppdrag avser, samt jämväl på annat sätt söka skaffa sig noggrann kännedom om alla de omständigheter, som skäligen böra beaktas vid uppgörande av förslag, varom här är fråga.

Vid avgivande av förslag till minimiavlöning skall tillika i huvudsak redogöras för vad som förekommit under förslagets utarbetande samt angivas de omständigheter, som för lönenämnden varit bestämmande vid dess beräkning av de olika lönesatserna.

Närmare föreskrifter rörande lönenämnds verksamhet må meddelas av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

9 §.

När lönenämnd uppgjort förslag till minimiavlöning, har nämnden att avlämna förslaget till yrkesinspektionens chefsmyndighet. Denna myndighet, som äger att återförvisa förslaget till nämnden eller på annat sätt åvägabringa fullständigande eller rättelse av detsamma, åligger att efter kungörelse därom i lämpliga tidningar bereda arbetsgivare och arbetare samt andra, vilka frågan kan angå, tillfälle att inom viss i kungörelsen angiven tid inkomma med yttranden över förslaget.

Sedan yrkesinspektionens chefsmyndighet tagit del av de yttranden, som inkommit över förslaget, har chefsmyndigheten att, med de ändringar som med anledning av yttrandena eller eljest finnas påkallade, fastställa de föreslagna lönesatserna att inom visst angivet område av hemindustriellt arbete och från viss utsatt dag tills vidare gälla såsom de lägsta tillåtna. Sådant beslut skall genom nämnda myndighets försorg kungöras i svensk författningssamling och lämpliga tidningar.

10 §.

Skulle, sedan Konungen lämnat yrkesinspektionens chefsmyndighet bemyndigande att fastställa minimiavlöning, det missförhållande, som föranlett bemyndigandet, upphöra att förefinnas, må chefsmyndigheten inställa förfarande enligt 7, 8 eller 9 §§, för åvägabringande av sådan avlöning.

11 §.

Finnes fastställd minimiavlöning böra fullständigas eller eljest ändras, förfares på sätt i 7—9 §§ är stadgat. Är sådan åtgärd allenast av ringa betydenhet, må dock yrkesinspektionens chefsmyndighet, utan att lönenämnd uppgjort förslag därtill, fastställa dylik ändring.

Yrkesinspektionens chefsmyndighet äger att, när den finner anledning därtill, genom kungörelse i lämpliga tidningar återkalla beslut, varigenom minimiavlöning fastställts.

12 §.

1 mom. Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas, i enlighet med de närmare föreskrifter, som Konungen meddelar, av yrkesinspektionens befattningshavare.

2 mom. Vederbörande tillsynsorgan böra jämväl tillse, att hemindustriellt arbete icke bedrives på sådant sätt, att detsamma medför fara för arbetarnas hälsa eller innebär missbruk av minderårigas arbetskraft. Finnes missförhållande i dylikt eller annat avseende beträffande arbetsförhållandet vara för handen, har tillsynsorganet att söka åvägabringa rättelse genom råd eller anvisningar till arbetaren eller hänvändelse till arbetsgivaren. Vinnes icke rättelse genom tillvägagående, varom nu är sagt, äger vederbörande länsstyrelse att i fråga om användande av arbetare, vilka beröras av missförhållandet, föreskriva erforderliga villkor, inskränkningar eller förbud.

13 §.

Försummar arbetsgivare eller mellanman att ställa sig till efterrättelse vad som åligger honom enligt 2, 3 eller 5 §§, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

Ställer sig arbetsgivare eller mellanman, i vad på honom ankommer, icke till efterrättelse länsstyrelses föreskrift, varom i 12 § 2 mom. sägs, straffes med böter från och med tio till och med ettusen kronor. Är fråga om användande av minderårig och gör sig den minderåriges fader eller målsman skyldig till förseelse, som nyss nämnts, vare straffet böter från och med fem till och med femhundra kronor. Har här avsedd förseelse, utan att den minderåriges fader eller målsman gjort sig skyldig till densamma, skett med faderns eller målsmannens vetskap och vilja, straffes fadern eller målsmannen med böter från och med fem till och med femtio kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, varom i denna § förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse.

14 §.

Betalar arbetsgivare eller mellanman för hemindustriellt arbete, beträffande vilket viss lägsta tillåtna arbetslön är fastställd, lägre arbetslön än den fastställda eller, där den lägsta tillåtna arbetslönen är beräknad allenast för viss tidsenhet, arbetslön, som uppenbarligen ej kan medgiva en arbetare med genomsnittlig arbetsförmåga att uppnå en arbetsförtjänst, motsvarande den sålunda fastställda arbetslönen, straffes med böter från och med tio till och med ett tusen kronor och vare därjämte pliktig ersätta arbetaren för vad denne uppburit för litet.

15 §.

Har någon i sådant register eller sådan lönebok eller lönelista, som föreskrives i denna lag, mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift, vare straffet böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

16 §.

Förseelse mot denna lag åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

17 §.

Från tillämpningen av denna lag undantages hemindustriellt arbete, som av en arbetare endast rent tillfälligtvis utföres.

Där särskilda skäl därtill äro, må yrkesinspektionens chefsmyndighet i större eller mindre utsträckning medgiva undantag från lagens tillämpning.

Statens förlikningsmäns verksamhet år 1918.[1]

Enligt förlikningsmännens jämlikt 13 § i lagen angående medling i arbetstvister avgivna berättelser har antalet arbetstvister, vilka varit föremål för någon deras åtgärd, under år 1918 utgjort 235 gentemot 172 under år 1917 och 82 i medeltal under åren 1907—1917.

I samtliga dessa fall har förlikningsmannens medling antingen erbjudits eller begärts. I en del fall har emellertid någon förhandling inför förlikningsmannen icke kommit till stånd, antingen av det skäl, att förlikningsmannens erbjudande om medling avslagits, eller ock av annan anledning, såsom att konflikten redan varit löst, då medlingsanbud framställts, eller strax därefter blivit bilagd. Medan sålunda under år 1918 medling av förlikningsmännen försöktes i 235 tvister (mot 172 år 1917), ägde medlingsförhandling rum i 154 (115) tvister eller 65·5 % (66·9 %) av hela antalet. Beträffande de 81 (57) fall, då medling under redogörelseåret icke kom till stånd, var detta i 15 (14) fall, eller 6·4 % (8·1 %) av samtliga i förlikningsmännens berättelser omförmälda arbetstvister, beroende på vägran från arbetsgivarnas sida att underhandla.

Av ifrågavarande 154 förhandlingsärenden kommo 43 (28) på förlikningsmannen i första distriktet, 7 (9) på andra, 25 (18) på tredje, 36 (21) på fjärde, 15 (22) på femte, 22 (16) på sjätte och 6 (1) på sjunde distriktet.

Arbetsinställelse förelåg i 118 fall (mot 88 år 1917) eller 76·6 % (76·5) av samtliga förhandlingsärenden. Antalet av förhandlingsärendena berörda arbetsgivare utgjorde inalles 1 537 (1 291) och antalet arbetare 34 161 (41 837) därav 1 279 (554) arbetsgivare och 24 920 (22 500) arbetare vid förhandlingsärenden med arbetsinställelse. En jämförelse med statistiken över arbetsinställelserna under redogörelseåret giver vid handen, att förlikningsmännen tagit befattning med 21·2 % (21·5 %) av samtliga sagda år i riket inträffade arbetsinställelser, omfattande 40·7 % (47·1 %) av de av dessa berörda arbetarna. I det övervägande flertalet av dessa konflikter hade arbetsinställelsen utbrutit, innan ännu någon förhandling kommit till stånd. Detta var under år 1918 fallet med ej mindre än 110 ärenden (mot 86 år 1917), medan blott 9 (2) arbetsinställelser föregingos av förhandlingar inför förlikningsmannen. Beträffande de under åren 1907—1917 inträffade öppna konflikter, vilka föranledde ingripande av förlikningsman, utbröto 92·8 % före och 7·2 % efter första medlingssammanträdet.

Initiativet till medlingen utgick i 135 (108) fall från förlikningsmannen, i 8 (2) fall från arbetsgivarna, i 4 (2) fall från arbetarna och i 7 (3) fall från båda parterna.

---

[1] Utgör en sammanfattning av den av socialstyrelsen utgivna redogörelsen för »*Statens förlikningsmäns för medling i arbetstvister verksamhet år 1918*».

Med hänsyn till förhandlingsärendenas fördelning efter näringsgrupper stod malmbrytningen jämte metallindustrien samt livsmedelsindustrien främst med vardera 22 ärenden. Därnäst kom byggnadsverksamheten med 20 samt skogshanteringen och träindustrien med 17 ärenden. Byggnadsverksamheten har att uppvisa det största antalet berörda arbetare, vilket år 1917 var fallet med malmbrytningen och metallindustrien och år 1916 med byggnadsindustrien.

Av särskilt intresse är att undersöka förhandlingsärendenas fördelning efter konflikternas orsaker, emedan därigenom erhålles en närmare inblick i arten av förlikningsmännens verksamhet. Det befinnes sålunda, att bland de 154 ärenden (mot 115 år 1917), vilka varit föremål för förhandlingar inför förlikningsman, 115 (81), eller 74·7 % (70·4 %), hänföra sig till löneförhöjningstvister och 16 (6), eller 10·4 % (5·2 %), till konflikter, föranledda av begäran om kollektivavtal. Tvister rörande arbetares antagande och avskedande representeras av 7 (6) ärenden, eller 4·5 % (5·2 %), och konflikter rörande arbetstiden av 6 (5) ärenden, eller 3·9 % (4·3 %), samt tvister angående tolkning av avtal av 4 (2) ärenden, eller 2·6 % (1·8 %). I övrigt hava tvister angående lönesänkning och andra lönefrågor samt frågor om föreningsrätten i ett mindre antal fall föranlett medling.

Av de 154 förhandlingsärendena hava under året 128 eller 83·1 % (71·3 %), lett till resultat, i det de bragts till avgörande inför förlikningsman. I återstående 26 (33) fall, eller 16·9 % (28·7 %) av samtliga förhandlingsärenden, är medlingen att betrakta såsom väsentligen resultatlös, i det att ärendets slutbehandling övertagits av parterna själva eller tvisten förblivit olöst.

Vid fördelning med hänsyn till resultatets innebörd av de konflikter, som bilagts omedelbart inför förlikningsmännen, framgår, att 94 (56) konflikter, eller 61 % (48·7 %) av samtliga förhandlingsärenden, avgjorts genom kompromiss, medan 28 (16), eller 18·2 % (13·9 %), utfallit till arbetarnas och 6 (10), eller 3·9 % (8·7 %), till arbetsgivarnas förmån.

Kooperativa förbundets verksamhet under år 1919.[1]

Till kooperativa förbundets under senare hälften av juni månad 1920 avhållna kongress har förvaltningsrådet och styrelsen av trycket utgivit stadgeenliga berättelser över föregående års verksamhet.

Av de båda berättelserna framgår, att det nu tilländalupna förvaltningsåret varit det mest framgångsrika hittills i kooperativa förbundets historia. Sedan det allmänna läget på varumarknaden, vilket under de närmast föregående åren tvungit förbundet till en viss återhållsamhet ifråga om bildandet av

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1919, sid. 707 ff.

nya föreningar, blivit betydligt gynnsammare, kan förbundet för år 1919 uppvisa avsevärt högre siffror i fråga om nyanslutning än för de närmast föregående åren. Vid början av 1919 voro 849 konsumtions- och produktionsföreningar anslutna. Av dessa avfördes under året 29 (därav 8 på grund av sammanslagning med andra föreningar), varemot 100 vunnit inträde. Nettoökningen under året uppgick sålunda till 71, och hela antalet utgjorde vid årets slut 920. Medlemsantalet i de anslutna konsumtionsföreningarna har under 1919 ökats med 21 823 och utgjorde vid slutet av året 225 423. Av denna ökning kommo 11 040 på äldre föreningar. I de under året nyanslutna föreningarna uppgick medlemsantalet till 15 961. Under året voro 4 försäkringsföreningar anslutna med sammanlagt 144 901 medlemmar (mot 120 108 under år 1918).

Från de nybildade föreningarna hava under året i insatser betalats 1 072 980 kronor eller 12 928 kronor per förening mot 352 668 och 10 076 kronor under föregående år. Dessa höga insatsbelopp visa, att — även med hänsyn till penningvärdets fall — de nybildade föreningarna under de senaste åren i ekonomiskt avseende väsentligt förbättrats. Detta framgår även av insatskapitalets storlek per medlem, vilket i de under år 1919 bildade föreningarna uppgick till c:a 93 kronor mot 74 och 57 kronor resp. åren 1918 och 1917.

Förbundets *partiaffär* har under det gångna året haft sin mest glänsande utvecklingsperiod hittills, såsom ock framgår av nedanstående sammanställning.

År	Omsättning	Ökning eller minskning Kr.	%
1912	6 744 347	+ 1 656 572	+ 32·56
1913	7 621 304	+ 876 956	+ 13·00
1914	9 889 252	+ 2 267 948	+ 29·75
1915	16 497 640	+ 6 608 387	+ 66·82
1916	22 013 041	+ 5 515 401	+ 33·43
1917	21 802 603	— 210 437	— 0·96
1918	27 989 733	+ 6 187 129	+ 28·37
1919	69 149 626	+ 41 159 893	+ 147·05

Man finner av denna jämförelse, att en synnerligen kraftig ökning av omsättningen ägt rum. Denna torde givetvis till en del bero på de stegrade varupriserna, men även med hänsyn till den allmänna prisstegringen visar det gångna årets omsättningssumma en synnerligen stark stegring.

Av de olika avdelningarna visar stockholmsavdelningen den största absoluta ökningen gentemot 1918 års omsättning, och härefter komma de övriga försäljningskontoren i följande ordning: Gävle, Sundsvall, Göteborg, Malmö och Norrköping. Relativt är ökningen störst för malmökontoret, som stegrat sin försäljningssumma med 217 %.

Vid bedömandet av försäljningsintensiteten å de olika distrikten bör givetvis hänsyn tagas icke endast till omsättningens storlek på varje försäljningsdistrikt utan även till föreningarnas omsättning inom distrikten. Efterföljande

tabell visar förbundets omsättning i de olika distrikten i förhållande till därvarande föreningars sammanlagda försäljningssumma:

Försäljningsdistrikt	Föreningarnas omsättning (i miljoner kronor)					Därav köpt från Koop. förb. (i % av omsättningen)				
	1914	1915	1916	1917	1918	1914	1915	1916	1917	1918
Stockholm	12·4	14·5	21·2	27·2	37·0	22·1	27·3	20·8	17·5	18·7
Malmö	6·6	8·3	11·0	11·8	16·1	16·9	19·9	19·5	15·8	14·6
Gävle	9·5	16·3	27·1	16·3	23·0	28·1	38·4	35·3	36·2	30·3
Göteborg	7·9	9·2	13·6	16·4	21·5	22·2	27·3	22·6	14·7	14·8
Norrköping	4·5	6·3	8·7	9·7	12·6	27·1	33·7	34·4	25·6	22·3
Sundsvall	—	—	—	22·3	33·7	—	—	—	19·7	17·1
Summa	**40·9**	**54·6**	**81·6**	**103·7**	**143·9**	**23·2**	**30·2**	**27·0**	**21·0**	**19·5**

Härav framgår, att kooperativa förbundet under år 1918 hade sin största omsättning i gävledistriktet samt den minsta i malmödistriktet. På grund av att redogörelse angående föreningarnas omsättning under år 1919 ännu icke inkommit, kan resultatet för detta år icke angivas.

Förbundets *tillgångar* och *skulder* balanserade vid årets slut på 18 654 055 kronor. Bland skulderna voro upptagna insatskapitalet med 2 138 643 kronor och reservfonden med 1 453 481 kronor. Av övriga skulder märkas särskilt å sparkasseräkning innestående 9 203 932 kronor. Bland tillgångarna utgöras de största posterna av varulager 8 232 142 kronor, fastigheter 2 459 762 kronor, varufordringar (inbegripet inneliggande accepter) 4 948 000 kronor (mot 3 297 495 kronor år 1918), diverse fordringar mot säkerhet 449 104 kronor samt i de till förbundet anslutna försäkringsföreningarna tecknat garantikapital 964 600 kronor. I banker innestodo 960 612 kronor, och kontant i kassan funnos 264 458 kronor. I svenska statens obligationer voro placerade 1 190 272 kronor.

Nettoöverskottet uppgick till 424 850 kronor eller 0·61 % av omsättningen mot 0·24 % under år 1918. I enlighet med förbundets stadgar hade styrelsen före bokslutet till medlemmarna lämnat 1 % å deras köp av s. k. finare varor (samtliga varor utom mjöl och socker) med 364 416 kronor. Denna summa tillagd det förut angivna nettoöverskottet ger ett med tidigare års överskott jämförbart uttryck. Det på så sätt erhållna nettobeloppet uppgick till 789 266 kronor eller 1·14 % av omsättningen.

Förbundets *sparkassa* har i likhet med föregående år att uppvisa en synnerligen kraftig utveckling under det gångna verksamhetsåret.

Sparkasserörelsens utveckling sedan dess början visas av efterföljande sammanställning:

Datum	Antal sparkasse-avdelningar	Antal motböcker	Innestående belopp summa, kr.	Innestående belopp per motbok, kr.	Insättarna under året gottskriven ränta, kr.
31/12 1908	1	6	2 793	466	35
» 1909	2	144	49 366	343	979
» 1910	133	3 714	457 584	123	13 247
» 1911	159	6 683	982 280	147	36 749
» 1912	164	8 228	1 387 755	169	53 078
» 1913	170	9 772	1 816 921	186	71 890
» 1914	168	10 978	2 161 345	197	92 386
» 1915	162	12 347	2 656 396	215	109 040
» 1916	181	14 462	3 434 628	237	147 680
» 1917	188	16 849	5 246 437	311	218 873
» 1918	193	19 438	7 209 448	371	312 382
» 1919	219	22 143	9 203 932	416	418 237

Som framgår av ovanstående tablå, har behållningen under 1919 ökats med omkring 2 miljoner kronor och insättarnas antal med 2 705. Medelvärdet per sparkassebok visar ävenledes en väsentlig ökning eller från 371 kronor under 1918 till 416 kronor under 1919.

Sparkassemedlen spela givetvis en viktig roll för förbundet genom dess frigörande från utomstående kapitalförsträckare samt genom ökning av det disponibla kapitalet. Med avseende härå är följande sammanställning gjord för skuldposterna i de senaste sex boksluten.

Skulderna (den 31/12 resp. år) fördelade sig på följande sätt (i kr.):

	1914	1915	1916	1917	1918	1919
Reverskonto	110 600	502 123	504 600	569 600	1 497 600	1 612 650
Diverse kreditorer	233 435	422 776	740 276	961 023	2 307 427	3 972 371
Folklånsreverser	71 123	73 859	76 594	79 330	82 065	21 660
Sparkassemedel	2 161 345	2 656 396	3 434 628	5 246 437	7 209 448	9 203 932
Å giroräkning innestående	627	23 619	40 719	52 622	270 850	—
Å depositions- och kapitalräkning innestående	—	—	—	—	—	91 481
Summa	**2 577 130**	**3 678 773**	**4 796 817**	**6 909 012**	**11 367 390**	**14 902 094**

Den stegring, som posten »diverse kreditorer» undergått de senaste åren, är förklarlig med hänsyn till den synnerligen starkt ökade omsättningen och därmed följande stegring av kapitalbehovet.

Belysande för utvecklingen av förbundets affärsverksamhet är en jämförelse mellan omsättning, varulager och fordringar under de senaste åren. Siffrorna äro sammanställda i efterföljande tabell, av vilken framgår, att värdet av varulagret i förhållande till omsättningen under år 1919 stigit med 1 %, medan varufordringarna däremot sjunkit med 5·1 %.

År	Omsättning			Varulager		Varufordringar		Avskrivna varufordringar	
	från egna lager, kronor	i provision, kronor	Summa, kronor	Kronor	I % av omsättningen från egna lager	Kronor	I % av omsättningen från egna lager	Kronor	I % av omsättningen från egna lager
1908 . . .	1 906 843	2 489 807	4 396 650	221 812	11·6	314 705	16·5	42 437	2·2
1909 . . .	3 432 969	1 362 066	4 795 035	369 492	10·8	430 745	12·5	42 022	1·2
1910 . . .	3 449 534	1 063 494	4 513 028	430 956	12·5	381 443	11·1	15 584	0·4
1911 . . .	4 415 969	671 807	5 087 776	715 867	16·2	565 225	12·8	18 010	0·4
1912 . . .	5 941 140	803 208	6 744 348	998 223	16·8	571 254	9·6	10 477	0·2
1913 . . .	6 590 907	1 030 398	7 621 305	679 772	10·3	706 374	10·7	5 415	0·1
1914 . . .	8 851 366	1 037 887	9 889 253	996 893	11·3	1 004 100	11·3	20 436	0·2
1915 . . .	15 282 922	1 214 719	16 497 641	1 388 642	9·1	1 599 171	10·5	26 078	0·17
1916 . . .	20 184 419	1 828 622	22 013 041	1 935 802	9·6	2 012 849	10·0	7 584	0·04
1917 . . .	20 252 557	1 550 047	21 802 604	2 063 885	10·2	2 136 025	10·5	38 334	0·19
1918 . . .	27 108 595	881 138	27 989 733	3 024 980	11·2	3 213 495	11·9	35 409	0·13
1919 . . .	66 970 014	2 179 612	69 149 626	8 146 991	12·2	4 582 208	6·8	175 365	0·26

Förbundets kongress hade förutom de regelbundet återkommande frågorna om granskning av styrelsens förvaltning, ansvarsfrihets beviljande och överskottets fördelning att handlägga ett flertal viktiga frågor. Ett av förvaltningsrådet och styrelsen framlagt förslag angående revisionsväsendets omorganisation fann icke kongressens gillande utan bestämdes, att förslaget skulle behandlas vid distriktssammanträdena för att få det under en grundligare bearbetning. En för kooperationens kapitalfråga viktig ändring i kooperativa förbundets stadgar angående bl. a. insatsernas höjande godkändes av kongressen. Enligt detta beslut höjdes det till förbundet bestämda minsta insatsbeloppet per förening från en insats å 50 kronor till en insats å 150 kronor samt årsavgiften till förbundet för konsumtionsförening till 25 öre för varje medlem. Inom de olika föreningarna bestämdes minsta insatsbeloppet per medlem till 10 insatser å lägst 10 kronor (mot tidigare 5 insatser å 10 kronor). Kongressen hade vidare att bestämma angående inträde i kooperativa förbundet för Sällskapet Arbetarnas ring, Motala, vilket företag bildades 1883 och vid ansökan om inträde hade 1 835 medlemmar samt 149 340 kronor inbetalt insatskapital samt avsevärda fonder. Kongressen tillstyrkte ansökan, trots att föreningens stadgar i några punkter avviker från förbundets mönsterstadgar.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk Författningssamling hava under augusti månad 1920 publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r		Daterad
535.	K. förordn. ang. maximipris å socker	9 aug.
540.	K. kung. om ändrad lydelse av reglementet den 19 juni 1919 för utdelning av statens räntefria studielån (n:r 511)	16 juli
544.	K. instruktion för socialstyrelsen	22 juni
562.	Lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen om allmän pensionsförsäkring	9 juli
568.	K. kung. ang. extra statsbidrag för år 1920 åt registrerade sjukkassor	9 juli

---

Kortare meddelanden.

— Sociala förhållanden i allmänhet. —

Nya socialstatistiska undersökningar. Genom beslut av 1920 års riksdag hava medel anvisats för tre större socialstatistiska specialundersökningar, nämligen allmän bostadsräkning, allmän levnadskostnadsundersökning samt särskild undersökning rörande livsmedelsförbrukningen och levnadskostnaderna bland de mindre bemedlade klasserna av landsbygdens befolkning. Utförandet av samtliga undersökningarna har uppdragits åt socialstyrelsen, som även utarbetat de riksdagen underställda förslagen till grunder och arbetsplan för undersökningarnas bedrivande. Vad bostadsräkningen och den allmänna levnadskostnadsundersökningen beträffar, äro dessa avsedda att i huvudsak vara en motsvarighet och fortsättning till de under åren 1912—1914 anordnade likartade undersökningarna, vilkas resultat med hänsyn till under krisåren försiggångna förskjutningar uppenbarligen behöva ånyo överses för att icke helt förlora sin praktiska användbarhet. Vad bostadsräkningen angår, kommer undersökningen denna gång emellertid icke att utsträckas till landsbygden, utan endast att omfatta städer med över 5 000 invånare samt vissa församhällen. Levnadskostnadsundersökningen bland landsbygdens befolkning avser åter ett för statistiken hittills obearbetat område. Som redan omnämnts i andra häftet av Sociala Meddelanden för innevarande år (sid. 188), hava vissa förarbeten för denna undersökning (utdelning av hushållsböcker) igångsatts redan under hösten 1919. Det till grund för undersökningen liggande primärmaterialet, som skall utgöras av hushållsräkenskaper för en period av ett år, kan sålunda redan i slutet av innevarande år påräknas föreligga till bearbetning. De för den förutnämnda allmänna levnadskostnadsundersökningen avsedda hushållsböckerna komma däremot att utdelas först under senare delen av detta år, och bearbetningen av nämnda material kan sålunda ej taga sin början förrän mot slutet av år 1921.

De sociala ärendenas beredning i Italien. Ungefär samtidigt med att vårt land genom civildepartementets delning erhållit ett särskilt statsdepartement för sociala ärenden, har i Italien genomförts en liknande förvaltningsreform, varigenom de sociala frågorna erhållit en speciell måls-

man inom regeringen. Enligt ett dekret den 3 juni 1920 har nämligen från det förutvarande industri-, handels- och arbetsministeriet avskilts ärenden rörande socialförvaltningen, vilka i stället skola handläggas *inom ett nyinrättat arbets- och socialministerium*. Till detta skola sålunda bland annat höra ärenden rörande yrkesinspektion, kooperation, socialförsäkring, sjukkasseväsen m. m. Av befintliga centrala ämbetsverk skola dit överflyttas statistiska centralbyrån och byrån för arbetsstatistik, ävensom den i ett föregående häfte av Soc. Medd. (sid. 411) omnämnda arbetsförmedlings- och arbetslöshetsstyrelsen. Frågor rörande emigrationslagstiftningen skola handläggas av socialministern i samråd med ministern för utrikes ärenden.

Nytt ministerium för sociala ärenden i Frankrike. Genom en den 27 januari innevarande år utfärdad kungörelse inrättades i Frankrike ett nytt ministerium för hygien, understödsväsen och social förtänksamhet. Till det nya ministeriet hava överflyttats ärenden rörande understödsväsen och offentlig hygien, som förut handlagts inom inrikesministeriet, samt rörande socialförsäkring och ömsesidig hjälpverksamhet, vilket hittills tillhört arbetsministeriet. Framför allt kommer frågan om folkökningen och vad därmed sammanhänger, barnavård o. d., att intaga en framskjuten plats på det nya ministeriets arbetsprogram.

— Arbetarskydd. —

Nya tyska författningar rörande hemarbete. Såsom framgår av den i fjärde häftet av Sociala Meddelanden införda redogörelsen för tyska driftsrådslagen (sid. 427), har arbetsministern bemyndigats att i samråd med ett utskott av nationalförsamlingen träffa närmare bestämmelser om upprättande av driftsråd inom hemarbetet. Dessa bestämmelser föreligga nu i en förordning av den 21 april 1920. Enligt denna förordning åligger det varje arbetsgivare, som sysselsätter minst 20 hemarbetare att, då val av driftsråd första gången skall företagas, tillkalla de tre i tjänsten äldsta arbetarna, vilka skola konstituera sig som valkommitté. Underlåter arbetsgivaren detta, må arbetarna genom vederbörande fackutskott själva tillsätta valkommitté. Finnes icke heller något sådant utskott, tillkommer nämnda åliggande distriktsarbetsrådet.

Samma dag utfärdades även en annan författning avseende hemarbetare, nämligen angående förbud mot sortering, klippning och söndersprättning av trasor och lump i hemindustrien. Förbudet trädde i kraft den 1 juli 1920.

— Arbetsförmedling. —

Arbetsförmedlingen av sjömän under andra kvartalet 1920. Enligt de rapporter, som under årets andra kvartal från Sveriges redareförenings förhyrningskontor insänts till socialstyrelsen, har verksamheten omfattat sammanlagt 4 121 förmedlade platser, av vilka 43 besatts av utlänningar.

Fördelningen på olika manskapsspecialiteter framgår av nedanstående tabell, därvid för jämförelse även *medtagits motsvarande siffror för andra kvartalet* 1918 och 1919.

	Antal förhyrda sjömän under månaderna april—juni					
	Hela antalet			Därav utlänningar		
	1918	1919	1920	1918	1919	1920
Befälhavare	—	2	1	—	—	—
Styrmän	7	10	36	—	—	—
Maskinister	7	5	44	—	—	—
Däcksmanskap	1 364	1 468	1 792	2	4	17
Maskinmanskap	957	1 107	1 566	4	1	15
Kökspersonal	362	470	682	4	1	11
Summa	**2 697**	**3 062**	**4 121**	**10**	**6**	**43**

Rapporter hava insänts från 25 förhyrningskontor, av vilka ett icke förmedlat någon anställning under andra kvartalet. Högsta antalet kommer på Göteborg med 1 723[1], härnäst komma Stockholm med 555[1], Hälsingborg med 402, Gävle med 232 och Malmö med 206 förmedlade platser.

Av de uppgifter rörande antalet platssökande sjömän samt lediga platser, som mer eller mindre fullständigt lämnats från förhyrningskontoren, framgår, att arbetslösheten bland sjömännen har minskats något sedan föregående kvartalsrapport. Från 13 av de 24 förhyrningskontor, som förmedlat någon anställning under kvartalet, anmäles sålunda normal tillgång på arbetskraft, från 11 överflöd.

Från 16 hamnar föreligga fullständiga sifferuppgifter, utvisande relationen mellan antal platssökande och antal lediga platser, nämligen: Gävle med resp. 146 och 247, Göteborg med 2 411 och 1 830, Halmstad med 176 och 112, Hudiksvall med 26 och 11, Hälsingborg med 642 och 405, Kalmar med 218 och 146, Karlshamn med 110 och 50, Karlskrona med 120 och 43, Landskrona med 114 och 104, Malmö med 210 och 206, Oskarshamn med 88 och 97, Oxelösund med 77 och 61, Stockholm med 1 010 och 598, Söderhamn med 80 och 48, Trälleborg med 14 och 43 samt Västervik med 14 och 6.

Medeltalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser för ovannämnda hamnar var 136, och fördelade sig på de skilda orterna med 59 för Gävle, 132 för Göteborg, 157 för Halmstad, 236 för Hudiksvall, 159 för Hälsingborg, 149 för Kalmar, 220 för Karlshamn, 279 för Karlskrona, 110 för Landskrona, 102 för Malmö, 91 för Oskarshamn, 126 för Oxelösund, 169 för Stockholm, 167 för Söderhamn, 33 för Trälleborg och 233 för Västervik.

De under kvartalet förmedlade platserna fördela sig på följande besättningskategorier: befälhavare 1, styrmän 36, maskinister 44, bästemän 39, konstaplar 10, båtsmän 51, timmermän 74, segelmakare 3, matroser 579, lättmatroser 511, jungmän 513, annan däckspersonal 12, donkeymän 69, smörjare 102, motormän 36, eldare 1 061, kollämpare 291, annan maskinpersonal 7, stuertar 91, kockar 197 samt annan kökspersonal 394.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under juni 1920. Arbetstillgången betecknades alltjämt såsom god inom flertalet av de större industrierna.

Av samtliga redovisade medlemmar i fackorganisationerna voro vid månadens slut 1·2 % arbetslösa mot 1·1 föregående månad.

Antalet på arbetsförmedlingsanstalterna anmälda arbetssökande uppgick den 25 juni till 287 000, vilket i förhållande till föregående månad innebär en minskning med 18 000.

Antalet under juni påbörjade arbetsinställelser utgjorde 183 och antalet från föregående månad pågående 95. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare utgjorde 128 000 mot 138 000 under maj och 548 000 motsvarande tid föregående år. Antalet förlorade arbetsdagar uppgick under juni till 1·3 miljoner mot 1·2 miljoner föregående månad och 3·8 miljoner under juni 1919.

Löneförbättringar kommo under juni över 2·6 miljoner arbetare till godo. Arbetstiden reducerades under månaden för 8 000 arbetare med i medeltal 4 ½ timme per vecka.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under juni 1920. Till följd av de stora kolleveranserna till ententen led den tyska industrien under juni månad starkt avbräck. Det betecknades också som en tidsfråga, huru länge 48-timmarsveckan kan bibehållas inom de näringsgrenar, där den ännu tillämpas.

Enligt statistiken från fackförbunden voro i juni 4 % av de redovisade medlemmarna arbetslösa mot 2·7 % i maj. Stegring av arbetslösheten har företrädesvis gjort sig gällande inom metall-, transport-, byggnads-, trä- och textilarbetarfacken.

---

[1] Numera liksom tidigare Hälsingborg övertaget av den offentliga arbetsförmedlingen.

Vid arbetsförmedlingsanstalterna kommo på 100 lediga platser för män 201 och för kvinnor 125 arbetssökande mot resp. 177 och 103 föregående månad. Denna stora stegring gör sig särskilt gällande inom textilindustrien.

Enligt uppgift från sjukkassorna hade under tiden 1 juni—1 juli antalet försäkringspliktiga medlemmar minskats med 1·3 %; minskningen utgjorde för männen 0·6 %, för kvinnorna 2·5 %.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Levnadskostnader. —

Yrkesinspektionens medverkan till vinnande av bränslebesparing vid ångpanneanläggningar. I K. Maj:ts skrivelse den 4 februari 1916 angående upprättandet av industrikommissionens bränslebesparingsbyrå förklarades bland annat, att det skulle åligga yrkesinspektionens befattningshavare att vid inspektionsarbetet genom råd och anvisningar främja besparing av bränsle. Sedan sagda byrå upphört, gjorde på begäran av handelskommissionens kolbyrå socialstyrelsen den 17 juli 1918 underdånig framställning om ordnandet av en stadigvarande tillsyn i bränslebesparande syfte vid statens och kommunernas ångpanneanläggningar, och uppdrogs genom kungligt brev den 30 augusti samma år denna tillsyn åt yrkesinspektionens befattningshavare i enlighet med bestämmelser, som socialstyrelsen hade att utfärda.

Såsom ett exempel på yrkesinspektionens åtgöranden i ovanberörda syfte må anföras nedanstående ekonomiska resultat från en inom tredje distriktet belägen badanstalt.

År	Bränsleslag	Bränslekostnad
1916	Engelsk stenkol	3 125: — kronor
1917	Kottar	3 055: 84 »
1918	Kottar och tuggat ris	1 551: — »
1919	Tuggat ris	1 196: — »

Den under badsäsongen 1916 förbrukade stenkolsmängden var 47·5 ton, vadan bränslekostnaden för år 1919 motsvarar ett kolpris av c:a 25 kronor per ton.

Förbättring av de ekonomiska resultaten ernåddes till en början genom iakttagande av följande i juli 1916 givna anvisningar:

1) murverkets tätning;
2) daglig sotning;
3) isolering av ång- och varmvattenrör, varmvattenberedarna samt pannans blottade delar;
4) rostytans minskning;
5) eldstadsbyggnadens renhållning; samt
6) regleringsanordning för spjällen från eldarens plats.

Då svårighet uppstod att erhålla nödigt bränsle och kostnaderna för kommande säsong syntes bliva synnerligen höga, begärde anstalten i november 1917 ytterligare råd. Då skogsavverkning nyligen hade pågått i trakten, och tillgången av enris var synnerligen god, samt avståndet för risets transport ej synnerligen långt, föreslog underinspektören att använda tuggat ris, som ju på andra ställen visat sig ekonomiskt fördelaktigt. Enär tuggat ris var alltför skrymmande för att kunna eldas i den till pannan hörande eldstaden, och det var tvivel underkastat, huruvida de i det färska riset varande hartsämnena skulle kunna ekonomiskt förbrännas på vanlig planrost, beslöts att framför pannan (liggande tubpanna med 32·5 m² eldyta) uppmura en halvgasugn, varvid på grund av det korta avståndet mellan en grundmur och pannans framgavel ugnsöppningen togs från sidan genom ett korsvalv inne i ugnen.

Under de år ugnen varit i bruk ha försök gjorts med olika slag av bränsle, såsom sågspån, kottar, spån, torrt ristugg av olika slags trä samt färskt ristugg. Av dessa olika slag har tugg av färskt enris visat sig vara fördelaktigast.

Förutom den angivna bränslebesparingen har vid anläggningen ytterligare en fördel vunnits, i det att uppeldningstiden nu är avsevärt kortare än då stenkol användes såsom bränsle, ty om

spjäll och dragluckor m. m. väl slutas, står trycket kvar i pannan och stiger till och med under nattens lopp.

Genom insättande av varmvattenberedare i rökkanalen skulle bränsleåtgången ytterligare kunna nedbringas, men med den ernådda låga bränslekostnaden har någon sådan åtgärd icke synts vara av behovet påkallad.

Levnadskostnadernas stegring i England. I häftet 7 av Labour Gazette hava publicerats resultaten av de officiella beräkningarna av levnadskostnadernas stegring från krigsutbrottet till början av juli månad innevarande år. Beträffande de beräkningsmetoder, som kommit till användning vid dessa undersökningar, hänvisas till Sociala Meddelanden, årg. 1919, sid. 737 ff. Indexserierna över utgiftsökningen vid »förändrad standard» (kol. 2 och 4) fullföljas ej längre, enär den *statliga livsmedelskontrollen numera* upphört, så att man ej längre kan erhålla någon säker uppfattning av konsumtionens förändringar.

	Utgiftsökning i % sedan juli 1914:			
	Livsmedel		Samtliga levnadskostnader	
	Oföränd. standard	Föränd. standard	Oföränd. standard	Föränd. standard
1915: juli	32	—	25	—
1916: juli	61	—	45—50	—
1917: juli	104	—	75—80	—
1918: juli	110	67	100—105	75—80
1919: januari	130	79	120	90
juli	109	97	105—110	100
1920: januari	136	115	125	115
februari	135	112	130	115
mars	133	107	130	115
april	135	—	130—135	—
maj	146	—	141	—
juni	155	—	150	—
juli	158	—	152	—
augusti	162	—	155	—

Prisstegringen å livsmedel har under april och maj månader 1920 fortgått i ett synnerligen hastigt tempo. Så höga indextal som under dessa månader hava förut ej redovisats, och ännu synes kulmen ej nådd. *Vid början av augusti månad uppgick ökningen till 162 %.*

Hyresstegringen för arbetarlägenheter uppskattas till 15 à 20 % den 1 juli 1920, vilken ökning står i samband med förhöjningar av inteckningsräntor och på fastigheterna vilande onera. Att exakt fastställa stegringen av beklädnadsposten har ej varit möjligt; med ledning av ett stort antal prisuppgifter på olika beklädnadsartiklar har den genomsnittliga ökningen i juli 1920 beräknats uppgå till 330 %. Priserna på bränsle och lyse hava i medeltal stigit med 130 % vid samma tid; kolpriserna hava ökats med 135 %, gaspriset med blott 85 %, varemot priset på fotogen ungefär tredubblats.

Under uttrycket »samtliga levnadskostnader» innefattas utgifter för livsmedel, bostad, bränsle och lyse, tvättmedel, husgeråd, resor m. m. I genomsnitt hava samtliga dessa poster stigit med 152 % till början av juli och 155 % till början av augusti månad 1920. Vid denna beräkning har man antagit, att ingen omläggning eller inskränkning av konsumtionen ägt rum.

(Labour Gazette.)

Livsmedelsprisernas och levnadskostnadernas stegring i Förenta staterna. Arbetsdepartementets i Förenta staterna statistiska byrå offentliggör i Monthly Labor Review regelbundet uppgifter angående *livsmedelsprisernas förändringar.* Efterföljande sammanställning visar den genomsnittliga stegringen sedan år 1913 beträffande 22 slag av livsmedel. Vid dessa medeltalsberäkningar har varje varuslag vägts med hänsyn till deras betydelse i en vanlig hushållsbudget. Till jämförelse har bifogats motsvarande vägda indextal för livsmedel (ej innefattande lyse och bränsle), vilka av socialstyrelsen uträknats för Sveriges vidkommande. Dessa senare indexsiffror utgå emellertid från prisnivån under juli 1914, vilket dock endast i ringa mån minskar jämförbarheten.

	För. stat.	Sverige		För. stat.	Sverige
1913	100	—	1917 juli	146	171
1914 juli	102	100	1918 jan.	160	214
1915 jan.	103	111	juli	167	265
juli	100	123	1919 jan.	185	332
1916 jan.	107	127	juli	190	312
juli	111	136	1920 jan.	201	297
1917 jan.	128	159	maj	216	289

I Förenta staterna stego livsmedelspriserna omedelbart efter krigsutbrottet något (indextalet för augusti 1914 var 107), men redan efter någon månad blev tendensen sjunkande, så att prisnivån under hela år 1915 var lika hög som år 1913. Under år 1916 steg indextalet med 1 à 2 enheter per månad. Ökningen blev allt mera utpräglad under det följande året: därpå inträdde en stagnation i prisrörelsen. Den senare hälften av år 1918 utmärkte sig för synnerligen stor prisökning. Under de första månaderna av år 1919 liksom under motsvarande tid av år 1918 inträdde ett stillastående eller under några månader t. o. m. en nedgång i prisrörelsen, vilken nedgång dock snart förbyttes i förnyad stegring. Vid början av år 1920 hade priserna på livsmedel ungefär fördubblats sedan år 1913.

Några officiella beräkningar över den allmänna levnadskostnadsstegringen för Förenta staterna i dess helhet hava icke anställts. Emellertid har National Industrial Conference Board företagit vissa undersökningar av kostnadsökningen för andra poster i en hushållsbudget än livsmedelsposten. Vid den senaste av dessa undersökningar, som avser november månad 1919, fann man, att hyresstegringen sedan juli 1914 uppgått till c:a 38 %. Betydligt större var prisökningen för beklädnadsartiklar; under nyssnämnda tidsperiod beräknas den hava utgjort 135 %. Posten bränsle och lyse hade ökats med 48 % och en del övriga utgifter (tobak, hygien, skrivmaterial, förenings- och försäkringsavgifter, nöjen, resor m. m.) med i genomsnitt 75 %. Genom att väga dessa stegringstal för de enskilda posterna med hänsyn till varje posts betydelse i den totala budgeten har man funnit, att de sammanlagda levnadskostnaderna i november 1919 stigit med 82·2 % sedan krigsutbrottet.

För några få städer har arbetsdepartementets statistiska byrå företagit särskilda undersökningar av levnadskostnadernas stegring. Nedanstående tabell visar för New Yorks och Chicagos vidkommande den procentuella ökningen från december månad 1914 till slutet av vartdera av de därpå följande åren.

Utgiftsposter	New York					Chicago				
	Utgiftsökning (minskning) i % från december 1914 till									
	dec. 1915	dec. 1916	dec. 1917	dec. 1918	dec. 1919	dec. 1915	dec. 1916	dec. 1917	dec. 1918	dec. 1919
Matvaror	1·34	16·26	55·28	82·62	90·95	2·66	25·23	53·42	78·72	93·05
Beklädnad	4·82	22·31	54·21	131·25	219·66	7·48	24·21	50·58	138·91	223·99
Hyra	—0·10	—0·05	2·63	6·47	23·39	—0·08	0·70	1·36	2·55	14·02
Bränsle och lyse	—0·06	10·98	19·92	45·47	50·63	—0·93	6·64	19·34	37·06	40·10
Möbler och husgeråd . .	8·43	27·60	56·47	126·51	172·92	5·91	19·96	47·45	108·89	175·99
Övriga utgifter	1·97	14·91	44·68	70·01	95·82	3·01	19·51	41·78	58·72	84·26
Samtliga levnadskostnader	**1·97**	**14·91**	**44·68**	**77·28**	**103·81**	**3·01**	**19·51**	**41·78**	**72·16**	**100·61**

I december 1919 utgjorde levnadskostnadsökningen i dessa städer över 100 %. Under detta år var i motsats till under de föregående den totala ökningen för samtliga poster större än stegringen för livsmedel, beroende i främsta rummet på den starka prisförhöjningen på beklädnadsartiklar.

I medeltal för 31 städer i skilda delar av landet hade levnadskostnaderna från år 1913 stigit med resp. 3, 4, 18, 42, 74 och 99 % vid slutet av vartdera av åren 1914—1919.

(Monthly Labor Review.)

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 1 juni 1920.

I arbetslöshetsrapporteringen den 1 juni 1920 hava deltagit 31 fackförbund.[1] Antalet medlemmar i de rapporterande fackföreningarna utgjorde tillsammans 121 140, varav 3 511 eller 2·9 % voro arbetslösa.[2] Motsvarande siffror för föregående månader framgå av sammanställningen vid den i början av häftet införda arbetsmarknadsöversikten.

Resultaten av rapporteringen om antalet arbetslösa inom de särskilda organisationerna föreligga i efterföljande tabell, som utgör en sammanfattning av de bearbetade frågeformulärens uppgifter.

Av de mera betydande organisationerna hade murarförbundet att uppvisa den största arbetslösheten, 9·0 %. Därnäst kom grov- och fabriksarbetarförbundet med 6·5 % arbetslösa. Inom båda dessa fackförbund, liksom inom byggnadsfacken över huvud, redovisades dessutom ett avsevärt antal på grund av konflikt (lockout) arbetslediga.

---

[1] Handskarbetarförbundet, som intill den 1 april 1920 deltagit i denna rapportering, har från nämnda dag anslutit sig till De förenade förbunden och upptages följaktligen icke vidare som självständig organisation.

[2] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 1 juni 1920.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar			
		Män				Män												Antal redovisade			Antal dagar under maj 1920
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	arbetslösa	
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	14	2 018	159	347	**2 524**	80	—	2	82	3·2	82	—	43	—	18	1	**62**	9	1 257	43	**989**
Bleck- och plåtslagareförbundet . .	41	1 194	83	—	**1 277**	68	—	—	68	5·3	68	—	58	258	8	3	**327**	8	769	64	**1 581**
Bokbindareförbundet	15	680	85	1 419	**2 184**	8	—	4	12	0·5	12	—	117	—	3	—	**120**	2	1 525	11	**168**
Bryggeriindustriarbetareförbundet .	22	1 997	51	852	**2 900**	2	1	4	7	0·2	7	—	82	—	4	—	**86**	3	1 249	5	**140**
De förenade förbunden	37	2 418	141	316	**2 875**	112	30	10	152	5·3	142	10	77	1	20	16	**114**	12	1 030	142	**1 678**
Elektriska arbetareförbundet . . .	49	1 790	18	—	**1 808**	82	—	—	82	4·5	75	7	17	279	35	12	**343**	19	1 053	75	**1 854**
Gjutareförbundet	89	3 047	362	9	**3 418**	27	5	—	32	0·9	30	2	199	36	40	1	**276**	10	327	18	**326**
Grov- o. fabriksarbetareförbundet . .	138	15 193	1 058	1 504	**17 755**	906	68	179	1 153	6·5	1 005	148	665	355	132	411	**1 563**	56	7 935	668	**14 486**
Gruvindustriarbetareförbundet . . .	16	1 392	79	24	**1 495**	32	1	—	33	2·2	30	3	34	203	5	1	**243**	4	483	31	**677**
Handelsarbetareförbundet	80	5 112	608	1 761	**7 481**	76	79	—	155	2·1	155	—	117	—	40	—	**157**	29	4 985	149	**3 126**
Hattarbetareförbundet	2	68	—	—	**68**	2	—	—	2	2·9	2	—	1	—	—	—	**1**	—	—	—	—
Litografiska förbundet	14	721	81	—	**802**	3	—	—	3	0·4	3	—	5	—	5	—	**10**	—	—	—	—
Kommunalarbetareförbundet	71	5 798	237	630	**6 665**	57	2	—	59	0·9	59	—	222	10	14	2	**248**	8	928	42	**563**
Metallindustriarbetareförbundet . .	50	—	—	—	**29 800**	—	—	—	964	3·2	—	—	—	—	—	—	—	15	3 279	25	**474**
Därav: Järnbruksarbetare . .	18	—	—	—	**5 535**	—	—	—	24	0·4	—	—	—	—	—	—	—	5	628	8	**112**
Mek. verkstadsarbetare	32	—	—	—	**24 265**	—	—	—	940	3·9	—	—	—	—	—	—	—	10	2 651	17	**362**
Murareförbundet	30	1 559	138	—	**1 697**	151	1	—	152	9·0	152	—	14	387	1	—	**402**	8	224	53	**1 398**
Måleriarbetareförbundet	29	1 227	37	—	**1 264**	19	2	—	21	1·7	15	6	12	—	6	2	**20**	6	604	19	**376**
Sadelmakare- o. tapetserareförb. . .	35	1 034	90	61	**1 185**	37	—	—	37	3·1	37	—	28	—	11	—	**39**	6	647	37	**362**
Sko- och läderindustriarbetareförb. .	26	2 226	476	1 384	**4 086**	3	—	—	3	0·1	1	2	53	—	45	—	**98**	2	92	3	**64**
Skorstensfejeriarbetareförbundet . .	5	115	7	—	**122**	3	—	—	3	2·5	3	—	2	—	—	—	**2**	2	66	3	**114**
Skrädderiarbetareförbundet	38	1 060	143	2 369	**3 572**	2	—	23	25	0·7	25	—	128	—	13	1	**142**	3	846	25	**552**
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb. .	20	664	57	121	**842**	15	—	1	16	1·9	16	—	16	—	16	4	**36**	6	901	14	**266**
Stenindustriarbetareförbundet . . .	28	1 170	83	—	**1 253**	46	8	—	54	4·3	32	22	43	89	4	2	**138**	8	419	44	**843**
Stuckatörförbundet	3	53	1	—	**54**	30	—	—	30	55·6	30	—	—	—	—	—	—	3	54	30	**690**
Sågverksindustriarbetareförbundet .	59	5 825	515	1	**6 341**	62	9	—	71	1·1	65	6	281	296	82	2	**661**	10	1 215	22	**474**
Textilarbetareförbundet	31	2 290	252	3 549	**6 091**	5	1	—	6	0·1	6	—	285	31	29	18	**363**	4	1 006	4	**87**
Tobaksindustriarbetareförbundet . .	10	660	82	3 670	**4 412**	2	—	1	3	0·1	3	—	43	—	4	—	**47**	1	1 091	3	**90**
Transportarbetareförbundet	19	710	63	516	**1 289**	37	16	—	53	4·1	53	—	40	2	5	—	**47**	5	226	51	**955**
Träarbetareförbundet	78	5 764	695	32	**6 491**	178	6	2	186	2·9	148	38	236	475	37	5	**753**	35	3 528	169	**3 360**
Tunnbinderiarbetareförbundet . . .	5	196	12	—	**208**	2	—	—	2	1·0	2	—	5	—	—	—	**5**	2	51	2	**43**
Typografförbundet	9	394	108	18	**520**	7	2	—	9	1·7	9	—	22	—	7	5	**34**	3	341	9	**137**
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb. .	13	654	7	—	**661**	36	—	—	36	5·4	36	—	14	14	4	—	**32**	4	219	16	**430**
Summa	**1076**	[2] —	[2] —	[2] —	**121 140**	[2] —	[2] —	[2] —	**3 511**	**2·9**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**283**	**36 350**	**1 777**	**36 303**

[1] Jfr noten å föregående sida. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Yrkesinspektionens verksamhet

under *andra kvartalet* år 1920.

Tab. 1. Sammandrag av yrkesinspektörernas rapporter för april—juni 1920.

	Yrkesinspektören i distriktet									Yrkesinspektrisen	Sprängämnesinspektören	Summa
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX			
Inspekterade arbetsställen	98	192	131	120	305	127	60	130	37	198	10	1 408
Sammanlagt arbetarantal	7 908	8 076	4 585	4 543	4 379	2 992	2 739	5 635	2 339	13 912	193	57 301
Sammanlagt kraftbelopp (eff. hkr.)	4 969	20 460	10 317	13 886	10 510	23 168	5 666	25 503	3 277	—	235	117 991
Inspektions- och resedagar: för yrkesinspektören .	60	30	35	54	55	39	25	45	45	42	26	456
» assistenter	24	69	12	17	85	23	15	27	33	54	—	359
Arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden (med anledning av inspektion)	36	103	72	47	105	48	12	75	25	49	14	586
Inkomna protokoll över besiktning av ångpannor: större besiktning . . .	21	32	25	43	56	43	20	42	39	—	—	321
mindre » . . .	75	95	81	130	118	124	55	99	70	—	—	847
Inkomna protokoll över besiktning av kokare eller andra kärl under tryck: större besiktning . . .	—	5	—	12	1	8	—	—	—	—	—	26
mindre » . . .	—	1	—	—	—	5	—	—	—	—	—	6
Inkomna intyg över besiktning och avprovning av hissar eller kranar .	77	21	16	8	55	85	74	1	7	—	—	344
Inkomna anmälningar om olycksfall i arbete . .	765	964	609	527	1 241	1 419	1 081	1 078	926	—	2	8 612
därav med dödlig utgång	7	6	36	3	13	10	6	6	11	—	—	98
Framställning till Konungens befallningshavande om tillämpning av 38 eller 39 § lagen om arbetarskydd	—	—	—	22	2	7	—	1	1	—	—	33
Anmälningar till åtal . .	—	—	—	4	16	61	3	—	8	1	—	93
Lämnade eftergifter . . .	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	2

Tab. 2. Sammandrag av underinspektörernas rapporter för april—juni 1920.

	Yrkesinspektionsdistrikt									Summa
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
Jordbruk:										
Inspekterade arbetsställen . .	6	295	103	110	382	204	149	59	8	**1 316**
Använda eff. hästkrafter . .	120	6 275	1 771	1 935	6 124	2 785	2 098	703	88	**21 899**
Hantverk:										
Inspekterade arbetsställen . .	127	29	23	21	130	80	56	51	21	**538**
Sysselsatta arbetare	377	90	76	68	318	125	171	97	51	**1 373**
Använda eff. hästkrafter . .	305	123	59	62	298	257	187	179	52	**1 522**
Övrig verksamhet:										
Inspekterade arbetsställen . .	105	87	212	148	115	175	182	159	25	**1 208**
Sysselsatta arbetare	1 416	682	989	663	857	1 819	655	975	104	**8 160**
Använda eff. hästkrafter . .	304	768	3 100	2 446	2 831	1 243	3 855	2 357	302	**17 206**
Hela antalet:										
Inspekterade arbetsställen . .	**238**	**411**	**338**	**279**	**627**	**459**	**387**	**269**	**54**	**3 062**
Sysselsatta arbetare [1]	**1 793**	**772**	**1 065**	**731**	**1 175**	**1 944**	**826**	**1 072**	**155**	**9 533**
Använda eff. hästkrafter . .	**729**	**7 166**	**4 930**	**4 443**	**9 253**	**4 285**	**6 140**	**3 239**	**442**	**40 627**
Förrättnings- och resedagar . .	135	137	88	77	160	162	104	79	44	**986**
Lämnade skriftliga meddelanden	6	11	34	16	28	13	22	12	3	**145**
Inkomna protokoll över besiktning av ångpannor:										
större besiktning	8	18	58	64	33	12	19	22	7	**241**
mindre »	3	14	115	125	73	35	41	47	7	**460**

Tab. 3. Sammandrag av bergmästarnas rapporter för april—juni 1920.

	Bergmästardistrikt						Summa
	norra	Gävle—Dala	östra	mellersta	västra	södra	
Inspekterade arbetsställen	5	12	14	3	7	10	**51**
Sammanlagt arbetarantal	116	913	551	234	74	2 476	**4 364**
» kraftbelopp (eff. hästkrafter) . . .	1 213	5 278	2 018	920	150	3 329	**12 908**
Förrättnings- och resedagar:							
för bergmästaren	6	11	—	5	5	13	**40**
» gruvingenjören	—	2	12	—	—	—	**14**
Arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden (med anledning av inspektion) . . .	—	1	7	—	2	1	**11**
Inkomna intyg över besiktning och avprovning av hissar eller kranar	—	—	—	—	64	—	**64**
Inkomna anmälningar om olycksfall i arbete .	49	—	35	100	97	94	**375**
därav med dödlig utgång	—	—	—	1	—	—	**1**

[1] Arbetarna inom jordbruket ej medräknade.

Tab. 4. Sammandrag av specialinspektörernas för järnvägsdrift rapporter för april—juni 1920.

	Statens järnvägar			Enskilda järnvägarna	Summa
	överinspektören för säkerhetstjänsten	överinspektören för trafiktjänsten	inspektören för rullande materiel		
Besökta arbetsställen	150	—	10	109	**269**
Ungefärligt antal av besöken berörda arbetare	2 312	—	—	1 162	**3 474**
Förrättnings- och resedagar	28	—	53	29	**110**
Antal lämnade skriftliga meddelanden	3	[1])	24	137	**164**
Inkomna anmälningar om olycksfall i järnvägsdrift icke förorsakade av elektrisk ström	423	[2])	[2])	199	**622**
därav med dödlig utgång	5	[2])	[2])	8	**13**
Inkomna anmälningar om olycksfall i järnvägsdrift förorsakade av elektrisk ström	—	[2])	[2])	—	—
därav med dödlig utgång	—	[2])	[2])	—	—

Tab. 5. Sammandrag av specialinspektörernas för elektriska anläggningar rapporter för april—juni 1920.

	Inspektionsdistrikt				Summa
	norra	östra	västra	södra	
Inspekterade elektriska anläggningar	39	5	18	15	**77**
Total eff. kilowatt	7 666	—	4 200	4 000	**15 866**
Sysselsatta arbetare	79	31	35	30	**175**
Inspektions- och resedagar	1	—	—	—	**1**
Antal arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden med anledning av inspektion	14	—	18	15	**47**
Inkomna anmälningar om olycksfall i arbete förorsakade av elektrisk ström	1	6	6	12	**25**
därav med dödlig utgång	—	1	1	2	**4**

[1]) Redovisas av överinspektören för säkerhetstjänsten samt inspektören för rullande materiel.
[2]) » » » » »

Socialstyrelsens handläggning av arbetstidsärenden.

Andra kvartalet 1920.

Omfattningen av det arbete, som socialstyrelsens arbetarskyddsbyrå under andra kvartalet 1920 nedlagt på handläggning av ärenden rörande arbetstidslagen, framgår av följande sammandrag:

	Ingående	Utgående
Ärenden rörande 7 § av arbetstidslagen [1]	150	188
» » 6 § » »	319	86
Förfrågningar angående »	21	26
Skrivelser överlämnade till arbetsrådet	5	5
Remisser från arbetsrådet för utredning	43	43
Arbetsrådets beslut, avskrift till yrkesinspektörerna	1 052	1 052
Summa	**1 590**	**1 400**

Följande ärenden angående extra arbeten, utförda med stöd av 6 § av arbetstidslagen (nödfallsarbeten), hava under kvartalet handlagts:

	Inkomna	Beviljade	Avslagna eller återförvisade
Anmälningar om utsträckning av arbetstiden under högst 2 dygn	274	—	34
Ansökningar om rätt till utsträckning av arbetstiden under längre tid än 2 dygn	48	37	11
Summa	**322**	**37**	**45**

Efter olika slag av orsaker, som föranlett utsträckning av arbetstiden fördelade sig ansökningarna sålunda: skada eller fara för skada å arbetsmaskiner 40, å driftmotorer 19, å gas-, vatten- och avloppsledningar 104, å kraftledningar och elektriska anordningar 41, å transmissioner 7, å transport- och lyftanordningar 21, å ångpannor och ledningar 7, å ugnar, kokare o. d. 21, å varor och fabrikat 9, å byggnader 2, å fartyg 17, å personer 1, genom eldsvåda eller eldfara 7, genom explosion 2, genom is och snö 2, genom översvämning 13, genom uteblivande av arbetare 9.

Ansökningar om eftergift enligt 7 § av arbetstidslagen hava inkommit till ett antal av 154, varav beviljades 90 ansökningar för säsongarbete och 27 för tillfälligt arbete. Avslagna blevo 3 och återförvisade 34 ansökningar.

På olika slag av arbetare fördelade sig ansökningarna sålunda: driftarbetare i allmänhet 52, driftarbetare, specificerade, 72, byggnadsarbetare 3, eldare och maskinister 8, kuskar och chaufförer 3, reparatörer och montörer 8, vakter 1, transport- och stuveriarbetare 6, städare, smörjare och diversearbetare 1.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid 505.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juli månad år 1920.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigare resultat under juli månad.

Översikt av verksamheten under *juli* månad år 1920.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	2 606	2 025	1 722	2 040	2 343	1 531	**4 646**	**4 368**	**3 253**
Stockholms län	1 800	1 349	1 168	189	348	113	**1 989**	**1 697**	**1 281**
Uppsala stad och län	363	272	212	73	136	49	**436**	**408**	**261**
Södermanlands län	316	345	218	86	147	50	**402**	**492**	**268**
Östergötlands län	518	409	271	206	355	120	**724**	**764**	**391**
Norrköping	249	191	149	133	172	88	**382**	**363**	**237**
Jönköpings län	241	232	178	59	111	30	**300**	**343**	**208**
Kronobergs län	63	105	41	39	97	22	**102**	**202**	**63**
Norra Kalmar län	57	65	31	30	57	29	**87**	**122**	**60**
Södra Kalmar län	88	110	76	46	99	30	**134**	**209**	**106**
Gottlands län	71	89	51	9	44	6	**80**	**133**	**57**
Blekinge län	330	296	210	141	332	108	**471**	**628**	**318**
Kristianstads län	253	301	218	101	257	90	**354**	**558**	**308**
Malmöhus län: Malmö	627	440	395	864	880	471	**1 491**	**1 320**	**866**
Malmöhus län: Lund	151	89	83	62	68	40	**213**	**157**	**123**
Malmöhus län: Landskrona	84	66	55	42	41	24	**126**	**107**	**79**
Malmöhus län: Hälsingborg	555	313	282	189	191	138	**744**	**504**	**420**
Malmöhus län: Ystad	73	68	40	71	82	39	**144**	**150**	**79**
Malmöhus län: Trälleborg	165	146	133	23	30	15	**188**	**176**	**148**
Malmöhus län: Eslöv	239	211	201	19	31	16	**258**	**242**	**217**
Malmöhus län: Skurup	44	62	38	18	33	13	**62**	**95**	**51**
Hallands län	124	164	85	50	112	40	**174**	**276**	**125**
Göteb. o. Bohus län	151	147	105	92	130	39	**243**	**277**	**144**
Göteborg	2 482	2 202	2 045	706	972	567	**3 188**	**3 174**	**2 612**
Älvsborgs län	186	164	112	26	99	14	**212**	**263**	**126**
Skaraborgs län	228	347	180	154	511	130	**382**	**858**	**310**
Värmlands län	76	144	61	57	149	45	**133**	**293**	**106**
Örebro län	325	392	273	154	420	130	**479**	**812**	**403**
Västmanlands län	410	326	222	170	259	120	**580**	**585**	**342**
Kopparbergs län	201	203	142	125	294	113	**326**	**497**	**255**
Gävle stad och län	170	145	124	100	174	89	**270**	**319**	**213**
Västernorrlands län	58	77	47	50	103	34	**108**	**180**	**81**
Jämtlands län	94	103	55	77	135	63	**171**	**238**	**118**
Västerbottens län	121	147	104	73	103	63	**194**	**250**	**167**
Norrbottens län	80	95	67	105	154	97	**185**	**249**	**164**
Tillsammans juli 1920	**13 599**	**11 840**	**9 394**	**6 379**	**9 469**	**4 566**	**19 978**	**21 309**	**13 960**
» juni 1920	*13 122*	*11 119*	*8 393*	*6 724*	*10 526*	*5 441*	*19 846*	*21 645*	*13 837*
» juli 1919	14 587	11 363	8 992	7 442	10 490	4 998	22 029	21 853	13 990
» » 1918	15 814	11 030	8 454	13 046	8 608	5 195	28 860	19 638	13 649
» » 1917	14 941	18 704	9 652	7 897	7 311	4 188	22 838	26 015	13 840

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan: med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Manliga avdelningen				Kvinnliga avdelningen				Tillsammans			
	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk m. m.	2 736	2 917	3 842	2 668	255	277	947	242	**2 991**	**3 194**	**4 789**	**2 910**
per 100 lediga platser	71	76		69	27	29		26	**62**	**67**		**61**
Skogshushållning	395	428	539	395	—	—	—	—	**395**	**428**	**539**	**395**
per 100 lediga platser	73	79		73	—	—	—	—	**73**	**79**		**73**
Gruvdrift o. malmförädling	69	73	56	28	—	—	—	—	**69**	**73**	**56**	**28**
per 100 lediga platser	123	130		50	—	—	—	—	**123**	**130**		**50**
Industri o. hantverk m. m.	2 912	3 470	2 763	2 174	380	453	486	247	**3 292**	**3 923**	**3 249**	**2 421**
per 100 lediga platser	105	126		79	78	93		51	**101**	**121**		**75**
Handel och samfärdsel	2 840	3 014	2 431	2 096	979	1 086	1 922	996	**3 819**	**4 100**	**4 353**	**3 092**
per 100 lediga platser	117	124		86	51	57		52	**88**	**94**		**71**
Husligt arbete	—	—	1	—	2 799	4 279	5 919	3 009	**2 799**	**4 279**	**5 920**	**3 009**
per 100 lediga platser	—	—		—	47	72		51	**47**	**72**		**51**
Allm. o. litterär verksamhet	18	19	23	18	60	70	178	58	**78**	**89**	**201**	**76**
per 100 lediga platser	78	83		78	34	39		33	**39**	**44**		**38**
Annat arbete	2 718	3 678	2 185	2 015	189	214	17	14	**2 907**	**3 892**	**2 202**	**2 029**
per 100 lediga platser	124	168		92	1 112	1 259		82	**132**	**177**		**92**
Summa för juli 1920	**11 688**	**13 599**	**11 840**	**9 394**	**4 662**	**6 379**	**9 469**	**4 566**	**16 350**	**19 978**	**21 309**	**13 960**
per 100 lediga platser	**99**	**115**		**79**	**49**	**67**		**48**	**77**	**94**		**66**

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete			*Tillsatta platser*		
	Juli 1919	Juni 1920	Juli 1920	Juli 1919	Juni 1920	Juli 1920
Jordbruk och skogshushållning m. m.						
Män	86	73	*76*	73	62	*70*
Kvinnor	32	29	*29*	33	30	*26*
Tillsammans	**74**	**63**	***68***	**64**	**55**	***62***
Övriga näringsgrenar						
Män	151	143	*137*	83	83	*85*
Kvinnor	76	68	*72*	49	54	*51*
Tillsammans	**109**	**101**	***102***	**64**	**67**	***67***
Samtliga yrkesgrenar						
Män	128	118	*115*	79	75	*79*
Kvinnor	71	64	*67*	48	52	*48*
Tillsammans	**101**	**92**	***94***	**64**	**64**	***66***

Beträffande dessa relationstals innebörd för bedömandet av läget på den svenska arbetsmarknaden i dess helhet under juli 1920 hänvisas till den första uppsatsen i häftet, vilken i detta hänseende lämnar utförligare besked.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 962 platser, varav 1 626 manliga, och 336 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 547, 1 232 och 315 samt under nästlidna månad resp. 1 794, 1 480 och 314.

Yrkesgrupper	Stockholm			Stockholms län			Uppsala stad och län			Södermanlands län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	27	26	17	803	1 008	826	144	188	132	80	164	69
Därav kvinnor	10	25	17	23	81	21	11	21	3	3	8	1
B Skogshushållning	2	11	10	244	235	201	9	25	22	16	23	19
II. Gruvdrift o. malmförädling	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	6	25	25	23	27	23	9	5	5	6	8	7
Därav kvinnor	—	21	21									
B Metall- och maskinindustri	253	186	134	37	5	3	15	4	4	22	17	15
Därav kvinnor	36	16	8									
C Trävaruindustri	27	25	17	35	18	9	4	9	9	2	2	2
Därav kvinnor	—	2	2									
D Byggnadsverksamhet	496	289	248	183	37	31	7	2	—	6	6	5
E Läder-, hår-, gummi o. d. industri	2	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	3	2									
F Textilindustri	4	5	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Därav kvinnor	3	4	1									
G Beklädnadsindustri	62	85	42	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	56	76	41									
H Närings- o. njutningsämnesindustri	326	333	284	21	9	9	4	3	3	1	4	4
Därav kvinnor	65	57	36				—	1	1	—	3	3
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	18	20	16	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	12	6	3									
J Trämasse- o. pappersindustri	8	29	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	6	27	9									
K Grafisk industri	9	8	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Därav kvinnor	3	—	—									
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	46	57	54	15	4	4	7	6	4	25	17	15
Därav kvinnor	3	4	4							1	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	105	47	27	5	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	63	23	15									
B Butiks- och magasinspersonal	203	169	128	20	16	13	10	3	2	2	2	1
Därav kvinnor	57	46	27	3	3	1	1	2	1	—	1	—
C Hotell-, kafé och restaurangrörelse	229	584	373	33	50	31	8	12	8	9	13	7
Därav kvinnor	213	544	348	18	37	18	8	11	8	9	9	6
D Landtransport	188	206	126	73	14	13	11	6	3	11	7	3
Därav kvinnor	11	4	3							1	1	1
E Vattentransport	421	295	275	21	3	3	2	1	1	12	30	23
Därav kvinnor	6	9	6									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	9	20	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	7	20	17									
V. Husligt arbete	1 441	1 350	928	143	224	71	53	101	36	72	125	39
Därav kvinnor	1 441	1 350	928	143	224	71	53	101	36	72	125	39
VI. Allmän och litterär verksamhet	32	103	40	2	3	2	3	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	31	94	33	2	3	2						
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	730	491	473	328	44	42	147	43	32	137	73	58
Därav kvinnor	16	12	10									
Summa för juli månad år 1920	4 646	4 368	3 253	1 989	1 697	1 281	436	408	261	402	492	268
Därav kvinnor	2 040	2 343	1 531	189	348	113	73	136	49	86	147	50
» » » månad år 1919	4 638	4 600	3 177	1 702	1 438	1 041	491	528	294	457	467	273
Därav kvinnor	2 043	2 550	1 536	218	365	126	97	195	51	121	180	71

Östergötlands län						Jönköpings län			Kronobergs län			Kalmar län			Gottlands län			
Norrköping			Övriga anstalter															
Ansökningar om arbete	Ledigа platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Ledigа platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Ledigа platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Ledigа platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Ledigа platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Ledigа platser	Tillsatta platser	
																		I.
88	91	65	222	274	158	36	40	16	20	46	11	70	114	42	40	62	22	
7	13	2	24	54	15	2	11	1	2	7	2	6	29	4	2	6	2	*A*
4	22	15	22	31	17	40	52	38	2	6	2	—	—	—	—	2	—	*B*
—	—	—	12	10	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																		III.
7	1	1	5	18	14	37	81	67	13	32	10	4	23	18	20	13	20	*A*
14	13	9	14	15	8	16	9	5	4	5	3	1	9	3	—	—	—	*B*
8	1	1	19	6	4	3	2	—	—	1	—	2	4	4	—	—	—	*C*
37	15	12	44	15	8	13	7	7	1	—	—	18	23	18	1	1	—	*D*
1	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*E*
34	10	2	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
14	5	1	7	—	—													
2	3	—	3	2	2	1	—	—	2	4	1	—	—	—	—	—	—	*G*
2	3	—	3	2	2	1	—	—	1	4	1							
8	7	6	4	14	5	2	7	4	—	—	—	1	—	—	—	1	—	*H*
—	5	4	—	9	3	—	2	—				1	—	—				
—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	13	13	12	—	—	—	*I*
						1	—	—				8	7	7				
3	—	—	1	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*J*
			—	1	—													
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*K*
5	9	5	41	6	3	1	—	—	—	—	—	6	1	1	—	—	—	*L*
1	—	—																
																		IV.
2	2	1	3	2	—	3	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	*A*
1	2	1				3	1	—										
3	7	4	13	10	9	2	1	1	—	—	—	4	1	1	—	—	—	*B*
3	3	1	7	6	5	1	1	1				3	—	—				
9	24	16	21	41	17	9	14	11	7	11	5	9	21	7	4	10	3	*C*
9	20	12	17	35	11	7	14	11	7	10	5	7	20	6	4	10	3	
13	17	10	45	30	26	4	8	3	1	—	—	2	—	—	1	3	—	*D*
1	6	2	—	1	—	1	—	—										
9	1	1	5	9	7	1	—	—	—	—	—	2	4	4	—	—	—	*E*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
29	112	65	131	241	78	40	81	16	28	74	13	51	100	42	3	27	1	V.
29	*112*	*65*	*131*	*241*	*78*	*40*	*81*	*16*	*28*	*73*	*13*	*51*	*100*	*42*	*3*	*27*	*1*	
1	3	—	9	6	3	—	1	1	1	3	1	—	—	—	—	3	—	VI.
1	3	—	8	6	3	—	1	1	1	3	1				—	1	—	
105	24	23	99	31	26	87	39	39	23	20	17	37	18	14	11	11	11	VII
65	—	—	9	—	—	3	—	—										
382	363	237	724	764	391	300	343	208	102	202	63	221	331	166	80	133	57	
133	*172*	*88*	*206*	*355*	*120*	*59*	*111*	*30*	*39*	*97*	*22*	*78*	*156*	*59*	*9*	*44*	*6*	
710	432	294	850	809	482	363	300	174	129	202	58	321	319	166	148	141	75	
308	225	100	262	367	164	125	127	58	55	129	27	120	138	55	19	47	19	

Yrkesgrupper	Blekinge län			Kristianstads län			Malmöhus					
							Malmö			Hälsingborg		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	70	160	58	194	294	183	82	217	135	81	98	73
Därav kvinnor	13	83	18	18	67	17	14	55	20	8	8	3
B Skogshushållning	5	4	4	3	2	2	—	—	—	1	—	—
II. Gruvdrift o. malmförädling	—	—	—	10	15	9	—	—	—	11	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	88	64	40	21	35	26	2	4	10	5	—	—
Därav kvinnor	—	10	1									
B Metall- och maskinindustri	16	5	3	2	2	—	41	16	16	13	4	1
Därav kvinnor							19	4	4			
C Trävaruindustri	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	11	69	55	3	1	1	84	17	16	30	4	2
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	—	—	—	5	7	6	9	—	—
Därav kvinnor							1	6	6	3	—	—
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	9	1	—	2	—	—
Därav kvinnor							9	1	—	2	—	—
G Beklädnadsindustri	1	6	—	7	3	3	39	26	17	1	1	1
Därav kvinnor				3	3	3	37	25	16	1	1	1
H Närings- o. njutningsämnesindustri	2	4	—	5	7	5	53	11	6	6	3	1
Därav kvinnor	—	4	—	—	2	—	21	6	3	2	1	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	5	1	—	2	7	7
Därav kvinnor							5	1	—	1	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—	3	1	—	1	—	—
Därav kvinnor							3	1	—			
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	2	3	3	1	1	—
Därav kvinnor							2	3	3	1	1	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	9	1	1	2	1	1	81	28	26	19	3	2
Därav kvinnor	1	—	—				28	16	13	—	2	1
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	—	—	—	46	13	10	2	—	—
Därav kvinnor							31	7	4	1	—	—
B Butiks- och magasinspersonal	4	2	2	4	3	—	116	40	27	5	1	—
Därav kvinnor	3	1	1	3	2	—	80	32	19	1	—	—
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	11	52	12	21	73	22	39	130	46	26	35	18
Därav kvinnor	11	52	12	21	71	21	36	129	45	25	33	18
D Landtransport	5	12	4	4	—	—	135	105	65	13	12	12
Därav kvinnor							40	62	23			
E Vattentransport	28	—	—	2	—	—	21	—	—	300	189	188
Därav kvinnor										9	5	5
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	113	182	76	56	112	49	506	518	308	115	140	109
Därav kvinnor	113	182	76	56	112	49	506	518	308	115	140	109
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	—	—	—	6	10	4	2	—	—
Därav kvinnor							6	9	3	1	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	107	67	63	20	9	7	213	170	169	98	6	6
Därav kvinnor							26	5	4	19	—	—
Summa för juli månad år 1920	471	628	318	354	558	308	1 491	1 320	866	744	504	420
Därav kvinnor	141	332	108	101	257	90	864	880	471	189	191	138
» » månad år 1919	693	649	378	474	600	322	1 787	1 652	1 155	899	433	350
Därav kvinnor	174	298	123	148	290	106	984	1 109	673	448	206	146

län	Övriga anstalter			Hallands län			Göteborgs och Bohus län						Älvsborgs län			Skaraborgs län			
							Göteborg			Övriga anstalter									
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																			I.
	293	472	346	48	94	40	95	142	99	42	89	32	20	53	13	125	295	94	
	20	60	10	6	23	5	3	31	8	4	25	1	2	5	—	15	85	15	*A*
	—	—	—	3	6	2	2	1	—	1	4	—	—	—	—	9	13	8	*B*
	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	II.
																			III.
	7	28	28	13	25	13	32	21	21	20	15	15	15	19	16	53	73	48	
							1	—	—										*A*
	18	23	15	7	25	11	220	140	123	9	1	1	14	4	2	8	7	6	
	1	—	—				2	1	—										*B*
	2	7	4	2	2	2	51	22	19	—	—	—	1	1	1	6	6	6	
							—	4	2										*C*
	43	15	14	11	15	10	110	82	77	5	21	21	9	28	22	9	8	8	*D*
	17	1	—	1	—	—	2	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	4	—	—				1	—	—										*E*
	7	1	1	2	4	1	20	22	11	2	—	—	6	13	3	—	—	—	
	6	—	—				10	12	3				2	10	—				*F*
	2	2	2	—	—	—	24	19	9	2	—	—	3	5	1	—	—	—	
	1	1	1				7	5	—				2	5	1				*G*
	31	1	—	2	3	1	43	64	46	3	4	3	1	6	3	3	12	3	
	3	1	—	—	2	1	18	29	16	—	3	2	—	2	—	3	12	3	*H*
	—	—	—	—	—	—	4	14	12	4	—	—	—	2	—	—	—	—	
							1	—	—				—	1	—				*I*
	1	—	—	1	1	1	10	17	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	1	—	—				3	8	1										*J*
	—	—	—	2	—	—	5	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
				1	—	—	1	—	—										*K*
	20	7	7	3	1	—	12	11	7	—	—	—	11	7	7	1	1	1	
	8	5	5				—	2	1										*L*
																			IV.
	1	—	—	6	1	1	16	42	29	1	—	—	3	1	—	2	1	1	
	1	—	—				2	10	5										*A*
	16	13	13	5	3	2	90	69	46	3	3	2	—	1	—	2	1	1	
	5	3	3	2	1	—	4	17	2	1	2	2	—	1	—				*B*
	15	38	31	5	15	10	23	72	27	18	22	14	6	10	2	27	61	26	
	15	37	30	5	15	10	15	57	16	17	19	12	5	10	2	22	56	22	*C*
	33	20	18	8	6	4	120	184	155	4	3	1	4	2	1	—	—	—	
	5	3	2	—	2	2	7	16	11										*D*
	10	4	4	2	—	—	1 012	899	830	5	2	1	—	—	—	—	—	—	
							66	52	28										*E*
	—	—	—	—	—	—	—	7	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
							—	1	—										*F*
	149	174	95	33	65	21	508	719	472	64	75	20	15	58	11	113	354	89	V.
	149	174	95	33	65	21	508	719	472	64	75	20	15	58	11	113	354	89	
	1	2	2	1	6	2	12	11	5	3	6	2	—	7	—	1	4	1	VI.
	1	1	1	—	4	1	3	8	2	2	6	2	—	7	—	1	4	1	
	325	119	117	18	4	4	775	590	584	57	32	32	104	45	44	23	22	18	VII.
	15	—	—	3	—	—	54	—	—	4	—	—							
	991	927	697	174	276	125	3 188	3 174	2 612	243	277	144	212	263	126	382	858	310	
	235	285	147	50	112	40	706	972	567	92	130	39	26	99	14	154	511	130	
	1 155	887	671	159	223	122	2 861	3 142	2 393	251	259	150	462	392	214	406	629	206	
	289	326	188	37	106	30	746	1 185	619	82	127	47	62	137	39	122	415	82	

Yrkesgrupper	Värmlands län			Örebro län			Västmanlands län			Kopparbergs län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	37	95	31	144	248	141	282	271	169	40	72	36
Därav kvinnor	1	23	1	16	73	16	36	79	31	4	19	4
B Skogshushållning	2	12	3	2	3	2	13	21	9	21	23	18
II. Gruvdrift o. malmförädling	1	—	—	9	3	1	1	6	6	18	21	8
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	2	15	11	17	59	31	—	3	—	4	8	4
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	2	—	—	19	11	3	16	8	3	13	14	11
Därav kvinnor												
C Trävaruindustri	1	3	1	5	2	2	1	4	2	7	11	6
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	5	—	—	10	7	6	12	4	—	10	10	10
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	—	5	4	1	—	—	1	1	1
Därav kvinnor												
F Textilindustri	—	3	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	3	—									
G Beklädnadsindustri	2	—	—	13	3	—	1	—	—	1	1	1
Därav kvinnor	2	—	—	6	3	—				1	1	1
H Närings- o. njutningsämnesindustri	1	1	—	3	13	6	2	1	1	4	14	8
Därav kvinnor	—	1	—	—	5	1				1	8	3
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	1	2	2	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	5	—	—	—	—	—	7	4	4
Därav kvinnor												
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	—	—	2	7	2	4	2	1	—	5	—
Därav kvinnor												
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	1	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	—	—	1	—	—	1	—	—			
B Butiks- och magasinspersonal	—	—	—	3	1	1	3	—	—	2	1	1
Därav kvinnor				1	—	—	2	—	—			
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	5	12	6	23	76	26	18	29	22	47	94	43
Därav kvinnor	5	12	6	17	69	21	16	26	20	38	85	37
D Landtransport	—	—	—	9	8	6	15	14	13	15	11	10
Därav kvinnor				2	6	4	1	1	1	1	1	1
E Vattentransport	1	5	—	7	—	—	12	19	15	—	—	—
Därav kvinnor	—	1	—									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	47	108	37	107	262	87	114	151	68	79	169	65
Därav kvinnor	47	108	37	107	262	87	114	151	68	79	169	65
VI. Allmän och litterär verksamhet	1	1	1	5	4	3	—	3	1	1	12	3
Därav kvinnor	1	1	1	4	2	1	—	2	—	1	11	2
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	24	38	16	92	97	80	83	47	32	56	26	26
Därav kvinnor												
Summa för juli månad år 1920	133	293	106	479	812	403	580	585	342	326	497	255
Därav kvinnor	57	149	45	154	420	130	170	259	120	125	294	113
» » » månad år 1919	143	263	109	644	928	363	707	556	334	390	422	237
Därav kvinnor	64	147	48	229	564	129	163	285	113	112	232	91

Gävle stad och län			Västernorrlands län			Jämtlands län			Västerbottens län			Norrbottens län			Hela riket			
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																		I.
31	42	26	7	13	6	36	59	32	30	43	28	7	19	10	3 194	4 789	2 910	
4	14	6	1	2	—	12	22	9	7	12	7	3	6	3	277	947	242	*A*
4	3	3	—	—	—	18	27	12	—	—	—	5	13	8	428	539	395	*B*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	73	56	28	II.
																		III.
2	16	14	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	412	618	467	
															1	31	22	*A*
18	34	28	—	11	6	1	—	—	6	6	6	4	1	1	803	575	420	
															58	21	12	*B*
10	8	6	1	—	—	—	5	2	19	25	17	5	1	1	214	166	115	
															—	6	4	*C*
10	8	8	5	6	6	—	1	—	22	23	20	10	23	14	1 205	737	619	*D*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	41	36	30	
															10	9	8	*E*
1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	64	20	
1	2	—													54	37	5	*F*
1	2	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	1	3	1	173	168	83	
—	2	—										1	3	1	124	134	68	*G*
2	2	1	—	8	4	—	2	2	1	2	1	—	1	—	529	537	406	
1	1	—	—	8	4							—	1	—	115	163	81	*H*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	10	4	—	—	—	58	69	53	
															28	15	10	*I*
3	4	4	9	12	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	71	38	
															13	37	10	*J*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	23	18	
															8	4	3	*K*
4	11	11	—	—	—	1	—	—	2	—	—	1	—	—	318	185	152	
															42	29	24	*L*
																		IV.
—	—	—	—	—	—	1	2	—	7	4	3	3	2	2	212	118	74	
						—	1	—	7	4	3	2	2	2	114	50	30	*A*
3	1	—	2	—	—	4	3	3	6	4	2	3	2	2	528	357	261	
1	1	—	1	—	—	3	2	2	2	3	1	3	2	2	187	129	68	*B*
15	35	18	8	42	11	31	48	33	17	20	14	23	36	22	716	1 680	881	
14	31	15	8	40	11	24	42	28	11	16	10	22	34	21	626	1 544	788	*C*
19	16	16	2	3	—	4	3	2	—	—	—	8	5	3	747	695	494	
			1	—	—	—	1	—							71	104	50	*D*
5	1	1	1	1	—	3	1	—	—	—	—	2	6	4	1 884	1 470	1 357	
—	1	1	—	1	—							—	5	3	81	74	43	*E*
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	1	—	—	—	13	33	25	
															7	21	17	*F*
73	111	63	38	51	19	38	67	24	46	68	42	74	101	65	4 279	5 920	3 009	
73	111	63	38	51	19	38	67	24	46	68	42	74	101	65	4 279	5 919	3 009	V.
6	11	4	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	89	201	76	
6	11	4	1	1	—										70	178	58	VI.
63	12	10	33	31	21	33	20	8	30	37	26	34	36	31	3 892	2 202	2 029	
															214	17	14	VII.
270	319	213	108	180	81	171	238	118	194	250	167	185	249	164	19 978	21 309	13 960	
100	174	89	50	103	34	77	135	63	73	103	63	105	154	97	6 379	9 469	4 566	
344	356	269	140	265	123	307	366	225	212	306	182	186	289	153	22 029	21 853	13 990	
80	127	73	37	103	28	97	217	95	104	131	85	96	162	85	7 442	10 490	4 998	

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under juli månad 1920.[1] De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens ombudsorter (fr. o. m. 1920 till antalet 49), hava inhämtats och bearbetats på ungefär samma sätt, som tidigare varit fallet.[2] Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Bland de varuslag, som från juni till juli varit föremål för *prisstegring*, torde särskilt böra nämnas ägg, flertalet brödsorter, vissa slag av kött och färsk fisk samt framför allt ved, kol och koks. Vad särskilt beträffar prisstegringen å bröd, hänför sig denna till den under föregående månad inträffade höjningen i vetemjölspriset. I stort sett *oförändrade* sedan juni äro medelpriserna å bl. a. mjölk, potatis, mjöl, gryn, salt sill samt socker. *Prissänkning* har åter noterats för bl. a. vissa mejeriprodukter, margarin, fårkött samt kaffe. Som synes, har icke någon enhetlig tendens varit rådande i fråga om köttpriserna. En ganska kraftig stegring har noterats för nötkött, en mindre sådan för spädkalv samt färskt fläsk, varemot prissänkning inträffat å gödkalv, fårkött samt salt fläsk, såväl å svenskt som i ännu högre grad å amerikanskt.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar under kristiden. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med juli 1920, meddelas nedanstående indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 725 ff.).

	År 1914			År 1915				År 1916				År 1917	
	Juli 1914	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.
Aritmetiska (»oväg-da») medeltal .	100	103	108	114	121	129	138	143	148	162	175	190	197
»Vägda» medeltal .	100	103	107	113	121	124	128	130	134	142	152	166	175

	År 1917			År 1918			År 1919				År 1920		
	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	Juli 1920
Aritmetiska (»ovägda») medeltal	208	235	268	305	330	372	364	352	343	332	316	316	326
»Vägda» medeltal . .	181	201	227	255	277	320	335	328	311	308	293	295	297

[1] Preliminära uppgifter.

[2] För de förändringar i fråga om inhämtandet av det prisstatistiska primärmaterialet, som företagits vid ingången av år 1920, har redogörelse lämnats i häfte n:r 5.

Medelpris i socialstyrelsens ombudsorter, juli 1920.

(1913—1919 för 44 orter samt från 1920 för 49 orter.)

Varuslag	Kvantitet	Juli 1920	Juni 1920	Juli 1919	Juli 1914	Höjning (+) eller sänkning (—) från juli 1914 till juli 1920	Höjning (+) eller sänkning (—) från juli 1919 till juli 1920
		öre	öre	öre	öre	%	%
Mjölk: oskummad	l.	**42**	43	46	15	+ 180·0	— 8·7
handskummad	»	**26**	26	—	8	+ 225·0	—
separerad	»	**18**	18	22	6	+ 200·0	— 18·2
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	**599**	601	708	233	+ 157·1	— 15·4
mat- (lands-)	»	**594**	608	692	210	+ 182·9	— 14·2
Margarin, växt-	»	**367**	371	445	138	+ 165·9	— 17·5
Ägg, färska	tjog	**476**	414	544	137	+ 247·4	— 12·5
Potatis: gammal	5 l.	**52**	53	46	32	+ 62·5	+ 13·0
»	hl.	**860**	865	687	—	—	+ 25·2
Ärter, gula	kg.	**69**	69	81	30	+ 130·0	— 14·8
Bruna bönor	»	**131**	136	220	46	+ 184·8	— 40·5
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	**98**	97	[1]) 73	31	+ 216·1	+ 34·2
råg-, » » »	»	**57**	57	56	21	+ 171·4	+ 1·8
rågsikt-, » » »	»	**74**	74	73	27	+ 174·1	+ 1·4
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	**101**	102	100	36	+ 180·6	+ 1·0
ris-, bästa sort svenska	»	**187**	185	84	39	+ 379·5	+ 122·6
Rågbröd: hårt (spis-), grovt (ej delikatess-)	»	**113**	111	97	41	+ 175·6	+ 16·5
mjukt: limpa, söt	»	**109**	107	97	38	+ 186·8	+ 12·4
limpa, sur (»grovbröd», »ankarstock»)	»	**72**	72	63	31	+ 132·5	+ 14·5
Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	**265**	260	234	75	+ 253·5	+ 13·2
mjukt, billigaste sort, bakat med vatten	»	**134**	133	117	44	+ 204·5	+ 14·5
mjukt, billigaste sort, bakat med mjölk	»	**152**	148	180	59	+ 157·6	— 15·6
Nötkött, färskt: stek	»	**411**	400	603	118	+ 248·3	— 31·8
soppkött	»	**344**	333	525	97	+ 254·6	— 34·5
Kalvkött, stek: gödkalv	»	**499**	502	611	131	+ 280·9	— 18·5
spädkalv	»	**269**	266	344	69	+ 289·9	— 21·8
Fårkött: färskt, stek	»	**467**	475	639	136	+ 243·4	— 26·9
salt, svenskt	»	**406**	407	561	121	+ 235·5	— 27·6
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	**435**	432	568	128	+ 239·8	— 23·4
salt, svenskt »	»	**453**	454	585	135	+ 235·6	— 22·6
Sill, salt, prima	»	**116**	117	142	43	+ 169·8	— 18·3
Kaffe (obränt), prima Santos	»	**357**	362	305	157	+ 127·4	+ 17·0
Socker, bit-	»	**166**	165	132	64	+ 159·4	+ 25·8
Fotogen, Water White'	l.	**62**	61	54	20	+ 210·0	+ 14·8
Ved: björk-, osågad, hemkörd	famn	**11020**	10540	7930	2600	+ 323·8	+ 39·0
barr-, » »	»	**8840**	8490	6320	2090	+ 323·0	+ 39·9
Bränntorv	100 kg.	**1029**	992	775	205	+ 402·0	+ 32·8
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	**2178**	2046	—	392	+ 455·6	—
engelska hushålls-(fyrkol) hemkörd	»	**1848**	1737	—	229	+ 707·0	—
Koks: gasverks- (krossad)[2]) hemkörd	»	**1289**	1196	—	145	+ 789·0	—
engelsk kamin-(krossad)[2]) hemkörd	»	**1373**	1305	—	177	+ 675·7	—

[1]) 75 %-utmalning. — [2]) T. o. m. 1919 avse uppgifterna okrossad koks.

Medelpris per år (1910—1919) och per månad

Obs.! Siffrorna för åren 1910—1912 angiva medelpris för 39

	Varuslag	Kvantitet	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	14	14	14	15	16	19	25 ×	38
2	handskummad	»	7	7	8	8	8	9	10	15 ×	24
3	separerad	»	5	5	6	6	6	7	8	12 ×	19
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	222	228	237	236	239	292	×310	× 401	× 587
5	mat- (lands-)	»	200	205	214	213	218	260	295	× 358	× 546
6	Ost: helfet, okryddad	»	150	151	156	164	162	197	257	× 305	× 372
7	halvfet, »	»	114	111	115	121	119	149	191	× 234	× 332
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	—	126	51	135	144	170	216	—	—
9	Ägg: svenska, färska	tjog	149	149	161	159	171	198	237	343	725
10	» konserverade	»	134	128	139	137	151	169	204	307	615
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	—	—	—	526	× 955	× 1200
12	»	5 l.	27	29	32	28	30	36	33	× 58	× 68
13	färsk	»	76	48	49	46	80	87	76	146	237
14	Ärter, gula	kg.	29	29	30	31	35	57	55	× 63	× 66
15	Bruna bönor	»	46	47	53	48	49	75	111	199	× 173
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [3]	»	32	30	31	31	33	40	×38	× 42	× 50
17	råg-, » » »	»	20	20	22	22	23	32	×29	× 36	× 41
18	rågsikt-, » » »	»	26	25	27	27	29	39	×34	—	—
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	34	32	36	36	42	52	50 ×	68 ×	82
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	39	39	40	41	41	46	52 ×	75 ×	73
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	40	39	41	41	43	54	53 ×	62 ×	73
22	hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	mjukt, limpa, söt	»	39	37	38	38	40	48	49 ×	60 ×	75
24	» » sur (»grovbröd»)	»	28	27	29	30	31	38	38 ×	45 ×	49
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [4]	»	76	74	76	76	78	88	90 ×	117 ×	180
26	mjukt, bil- bakat med vatten [4]	»	45	44	45	43	46	53	54 ×	68 ×	88
27	ligaste sort » » mjölk [4]	»	61	60	61	60	61	67	66 ×	83 ×	144
28	Nötkött, färskt: stek	»	98	96	111	122	116	140	193	219	567
29	soppkött	»	78	78	91	100	95	119	169	193	507
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	117	116	123	131	130	154	203	× 215	546
31	spädkalv	»	60	58	65	72	70	87	122	× 148	357
32	Fårkött: färskt, stek	»	118	115	124	133	130	158	215	258	626
33	salt, svenskt	»	103	102	105	114	118	139	194	241	546
34	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	119	121	140	184	261	509
35	Fläsk: färskt	»	129	120	123	133	129	191	233	× 270	× 388
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	138	129	129	140	137	198	246	× 287	× 404
37	» amerikanskt »	»	149	139	136	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	75	76	80	99	122	211
39	gädda	»	—	—	—	108	110	117	149	188	317
40	sill	»	31	31	32	34	35	45	68	91	149
41	strömming	»	36	36	36	38	39	43	56	65	123
42	torsk	»	—	—	—	55	57	62	82	111	196
43	rödspotta (»spätta»)	»	80	79	77	79	81	89	123	167	295
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	salt: sill, prima	»	[1] 39	[1] 39	[1] 41	[1] 45	45	57	97	105	145
46	strömming	»	23	25	25	30	31	36	61	73	100
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	54	51	52	56	58	72	111	152	293
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	125	155	176	170	159	161	209	× 315	× 307
49	Socker, bit-	»	71	69	72	67	65	66	×68	× 70	× 92
50	Salt (matsalt)	»	—	—	—	—	10	10	13	19	31
51	Svagdricka	l.	6	6	6	6	6	7	8	10	14
52	Fotogen, Water White	»	17	15	17	20	21	23	27	37	—
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2280	2280	2360	2560	2630	2890	3810	5520	7850
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	1810	1810	1880	2040	2110	2310	3060	4500	6620
55	Bränntorv	100 kg.	187	185	187	196	220	290	385	670	1035
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	373	373	397	401	411	531	717	803	—
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	234	242	367	543	707	—
58	Koks: gasverks- (krossad) [5] hemkörd	»	130	132	155	165	157	211	292	413	—
59	eng. kamin- » hemkörd	»	159	156	177	189	190	248	339	521	—

[1]) Uppgifterna för åren 1910—1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse 75 % utmalning. — [4]) Under tiden för den statliga regleringen av brödsäd salufördes ej rena vete- — [5]) T. o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad koks. — [6]) Preliminära siffror. — × Maximipris. — Medd., årg. 1920, sid. 680 noten).

(juli 1919—juli 1920) för samtliga orter.

orter, åren 1913—1919 för 44 orter samt år 1920 för 49 orter.

1919	Juli 1919	Aug. 1919	Sept. 1919	Okt. 1919	Nov. 1919	Dec. 1919	Jan. 1920	Febr. 1920	Mars 1920	April 1920	Maj 1920	Juni 1920	Juli[6]) 1920	
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	
47	46	47	46	47	47	47	46	44	44	44	44	43	42	1
—	—	—	—	—	—	—	28	26	26	26	26	26	26	2
23	22	22	22	22	22	22	20	19	19	19	19	18	18	3
729	708	698	668	700	735	715	677	616	665	695	636	601	599	4
727	692	700	662	690	727	714	667	605	648	687	649	608	594	5
624	703	682	668	641	625	620	600	572	556	538	529	510	500	6
500	525	525	508	481	462	452	433	413	397	390	381	367	349	7
433	445	410	396	383	383	385	388	388	381	381	380	371	367	8
681	544	582	594	679	827	865	784	620	469	426	398	414	476	9
716	—	—	[2]) 600	675	724	739	725	600	464	362	367	[2]) 413	[2])480	10
1271	687	—	785	826	873	877	906	914	919	902	908	865	860	11
71	46	—	58	52	53	53	55	56	56	55	55	53	52	12
102	143	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	282	13
78	81	81	80	73	70	70	69	69	69	69	69	69	69	14
214	220	203	197	166	155	150	148	148	147	144	138	136	131	15
× 75	× 73	× 73	77	78	78	78	78	78	78	91	91	97	98	16
× 56	× 56	× 56	56	56	57	57	56	56	57	57	57	57	57	17
× 73	× 73	× 73	73	73	73	73	73	73	73	74	74	74	74	18
99	100	98	97	97	95	95	95	104	106	106	103	102	101	19
111	84	85	151	164	167	168	175	178	181	180	183	185	187	20
96	97	99	101	103	103	103	106	106	106	107	108	111	113	21
—	—	—	—	—	—	—	135	135	135	136	138	139	141	22
96	97	97	99	99	100	99	98	98	98	103	105	107	109	23
64	63	63	64	67	67	68	67	68	68	70	72	72	72	24
230	234	235	234	231	229	229	229	230	232	249	253	260	265	25
116	117	118	119	116	115	115	113	113	114	124	127	133	134	26
167	180	179	173	136	133	133	132	132	133	142	148	148	152	27
563	603	599	562	500	457	449	426	390	386	388	380	400	411	28
490	525	523	489	428	388	380	359	325	321	323	326	333	344	29
512	611	617	606	564	533	527	531	487	488	494	492	502	499	30
312	344	357	358	337	319	320	310	279	279	273	262	266	269	31
600	639	628	587	474	432	435	427	423	441	448	466	475	467	32
547	561	571	526	459	435	423	408	397	404	396	406	407	406	33
557	—	—	—	470	453	479	475	489	458	465	460	—	—	34
605	568	579	592	578	557	550	519	466	460	450	433	432	435	35
619	585	592	602	595	586	574	549	493	482	473	455	454	453	36
—	—	—	—	—	—	—	402	388	378	370	361	355	347	37
202	187	200	197	210	203	200	202	214	210	190	168	166	180	38
333	333	338	332	335	331	319	325	330	326	283	281	288	315	39
110	131	132	131	117	112	113	84	63	71	86	98	102	124	40
114	102	107	99	118	126	120	123	113	116	104	102	105	100	41
160	136	144	141	155	149	146	150	145	147	134	136	133	142	42
244	225	235	224	235	238	238	237	233	227	193	188	201	233	43
—	—	—	—	—	—	—	174	157	159	148	148	150	147	44
148	142	146	147	149	149	148	139	132	126	123	119	117	116	45
105	111	104	101	88	80	77	75	70	69	72	71	69	73	46
223	195	193	180	157	154	162	160	163	161	163	164	162	160	47
316	305	323	336	343	344	344	345	355	362	363	363	362	357	48
133	× 132	× 133	× 133	× 133	× 134	× 134	× 134	× 165	× 165	× 165	× 165	× 165	× 166	49
32	31	31	31	30	30	30	30	30	30	30	31	31	31	50
16	16	16	16	16	17	16	16	16	16	16	16	16	16	51
71	54	49	48	46	46	45	46	50	57	58	58	61	62	52
8220	7930	8070	8200	8450	8830	8940	9080	9210	9310	9400	9980	10540	11020	53
6740	6320	6570	6750	6940	7160	7250	7230	7360	7400	7490	7930	8490	8840	54
896	775	781	829	866	876	914	875	874	881	911	950	992	1029	55
—	—	—	—	—	—	—	1846	1875	1877	1886	1925	2046	2178	56
—	—	—	—	—	—	—	1504	1522	1514	1554	1642	1737	1848	57
—	—	—	—	—	—	—	1025	1058	1057	1053	1093	1196	1289	58
—	—	—	—	—	—	—	1085	1109	1125	1127	1186	1305	1373	59

för sept. 1919 tre, för juni 1920 två samt för juli 1920 en ort. — [6]) Uppgifterna avse 1919 brödstyper, vadan de meddelade priserna avse kvaliteter, närmast motsvarande de i varulistan angivna. ×) Eljest fastställda pris. (Beträffande maximiprisbestämmelser å olika varuslag hänvisas till Soc

Enligt vad såväl den ovägda som den vägda indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, lyse och bränsle under juli månad visat en tendens till uppgång (från 294 för juni till 297 för juli, vägda tal). Höjningen av indexsiffran hänför sig huvudsakligen till förut berörda prisstegring å ved, kol och koks, medan förekommande höjningar och sänkningar i medelpriserna för de olika slagen av livsmedel till största delen uppväga varandra.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar under kristiden. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 7—8 av Sociala Meddelanden 1920 (sid. 756 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 juli 1920 till c:a 170 % mot 165 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 april 1920.

Gruppering av vissa orter (kommuner) i riket efter levnadskostnadernas storlek 1919.

Vid 1919 års lagtima riksdag fattades tvenne beslut, som bägge förutsatte en omfattande gruppering av olika orter i riket efter levnadskostnadernas storlek (dyrortsgruppering). Dels beslöts nämligen, i samband med omläggningen av den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten, att ett skattefritt avdrag skulle tillkomma samtliga inkomsttagare och att detta avdrag skulle till sin storlek regleras efter levnadskostnadernas höjd å olika orter, dels genomfördes en gemensam lönereglering för post- och telegrafverken, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, vilken förutsatte en indelning i dyrhetsgrupper av de orter, där dessa verk hava personal stationerad.

Beträffande den förstnämnda grupperingen ålåg det socialstyrelsen att efter närmare direktiv från Kungl. Maj:t verkställa densamma. Genom nådigt brev den 20 februari 1920 föreskrevs, att vid ifrågavarande indelning i ortsgrupper orterna skulle grupperas efter sin inbördes dyrhet med avseende på kostnaderna för livsmedel, lyse, bränsle och hyror, varemot hänsyn ej borde tagas till utgifter för skatter, samt vidare, att särskilda beräkningar skulle utföras för rikets samtliga städer, köpingar, municipalsamhällen och landskommuner samt även för sådana tätare bebyggda orter av större betydelse, som genom naturliga eller administrativa gränser lätt kunde avskiljas från övriga delar av den kommun, inom vilken de äro belägna. Resultatet av den sålunda verkställda grupperingen skulle av socialstyrelsen tillkännagivas genom kungörelse. Styrelsen, som funnit det nödvändigt att inhämta yttrande och förslag från länsstyrelserna rörande möjligheten av att uppdraga naturliga eller administrativa gränslinjer i de fall, då uppdelning av kommun på olika dyrortsgrupper ifrågasatts, kungjorde i första hand (Sv. förf.-saml. 1920, nr 82), till vilken dyrortsgrupp resp. städer, köpingar, municipalsamhällen och landskommuner hänförts, och meddelade tillika, i vilka fall en utbrytning av kommundel kunde ifrågakomma. Beträffande dessa frånskilda kommundelar utfärdades sedermera särskild kungörelse (Sv. förf.-saml. 1920, nr 156). Vid denna gruppering indelades riket i fem dyrortsgrupper.

Med avseende på den senare grupperingen ålåg det socialstyrelsen att avgiva förslag till uppdelning av de orter, där post- och telegrafverken, statens järnvägar och statens vattenfallsverk hade personal stationerad, i sju dyrortsgrupper. Vid utförandet av denna gruppering maste givetvis hänsyn tagas jämväl till skattepostens storlek. Det ändamål, som grupperingen skulle tjäna, gjorde det vidare nödvändigt att särskilt undersöka samtliga de orter, där personal från de ovan anförda verken var placerad. Redan

härigenom blev antalet medtagna orter väsentligt större vid denna än vid skattegrupperingen. Då grupperingen vidare borde anordnas på sådant sätt, att den bleve användbar för fastställande av ortstillägg för domänverkets och tullverkets personal, har vid densamma jämväl undersökts ytterligare de orter, beträffande vilka detta av domän- och generaltullstyrelserna påfordrades. Slutligen ansågs det också önskvärt, att så många orter som möjligt medtoges, vilka för privata kommunikations- och industriföretag kunde vara av intresse. På denna grund hava samtliga järnvägsstationer även vid enskilda järnvägar undersökts och vidare gruv- och järnbruksorter samt ett antal andra industriorter. Inberäknat samtliga kommuner uppgår hela antalet undersökta orter till c:a 5 000.

Sedan grupperingen i sina huvuddrag slutförts, ingick socialstyrelsen den 7 maj 1920 till Kungl. Maj:t med redogörelse för huvuddragen av det beräkningssätt, som i och för grupperingen kommit till användning, och framställning, att Kungl. Maj:t ville lämna föreskrift, efter vilka grunder indelning skulle verkställas i de sju olika grupper, till vilka kommunikationsverksorterna skulle hänföras. Sedan Kungl. Maj:t föreskrivit grunderna härför, har förslag till dessa orters gruppering av socialstyrelsen den 1 juni överlämnats. Det bereddes därefter den intresserade allmänheten tillfälle att inkomma med klagomål över detta förslag. I anledning av de därvid inkomna nya upplysningarna om levnadskostnadernas storlek å vissa orter vidtog Kungl. Maj:t i några fall, efter att hava infordrat socialstyrelsens yttrande, ändring i styrelsens förslag.

Beträffande övriga orter har det synts socialstyrelsen ur olika synpunkter ändamålsenligast att verkställa indelning även av dem i sju grupper efter samma principer, som blivit följda i fråga om kommunikationsverksorterna. I efterföljande förteckning äro därför samtliga undersökta orter indelade på sålunda anfört sätt.

Med avseende på införskaffandet av primärmaterial för de bägge i det föregående omförmälda dyrortsgrupperingarna samt detta materials granskning och bearbetning hava i det hela samma principer följts, som lågo till grund för de av socialstyrelsen tidigare utförda grupperingarna av samma slag, nämligen av post- och telegrafstationsorterna år 1909 (Soc. Medd. årg. 1910, sid. 18) samt den allmänna grupperingen år 1916 (Soc. Medd. årg. 1917, sid. 600). Den stora praktiskt-ekonomiska betydelsen av de nu utförda grupperingarna har emellertid nödvändiggjort vidtagandet av ytterligare en del åtgärder och försiktighetsmått, i syfte att ett såvitt möjligt riktigt och pålitligt resultat måtte uppnås.

Primärmaterial har vid de tidigare grupperingarna på frivillighetens väg erhållits från magistraterna i städerna, kommunalnämndernas ordförande i landskommunerna samt municipal- resp. köpingsnämndernas ordförande i municipalsamhällena och sådana köpingar, som ej bilda egna kommuner. För de nu slutförda grupperingarna har det ansetts nödvändigt, att ett åläggande att tillhandagå socialstyrelsen med primärmaterial gavs åt vederbörande kommunala organ. Det befanns vidare önskvärt, att uppdraget att avlämna

uppgifter gavs åt valda kommunala förtroendenämnder och åt dessa i sin helhet, ej endast åt deras ordförande. Härigenom förväntade man att åtminstone i alla andra kommuner än rena jordbrukssocknar få det införskaffade materialet granskat av personer med olika intressen och mera mångsidig erfarenhet. Genom en kungl. kungörelse den 19 juni 1919 uppdrogs därför at drätselkamrarna i städerna, kommunalnämnderna i landskommunerna och sådana köpingar, som bilda egna kommuner samt åt municipalnämnderna, resp. köpingsnämnderna i municipalsamhällena och köpingar, som ej bilda egna kommuner, att till socialstyrelsen avgiva sådana uppgifter rörande levnadskostnaderna å orten, vilka styrelsen för verkställande av dyrortsgrupperingar kunde finna nödigt att inhämta.

I enlighet med denna kungörelse *infordrades* av socialstyrelsen vid tvenne tillfällen från samtliga nyssnämnda myndigheter *uppgifter angående vissa levnadskostnader*, varvid särskilt inskärptes vikten av att de skiljaktigheter i prisnivå, som förefunnes mellan de olika orter inom samma kommun, beträffande vilka uppgifter infordrades, också bleve iakttagna. I juli månad 1919 infordrades uppgifter angående priset på livsmedel, lyse och bränsle vid mitten av sagda månad, hyrespriser under hyresåret 1918—1919 samt vissa under året 1919 till betalning förfallande skatter. Senare anmodades samma myndigheter att insända noteringar å livsmedel, lyse och bränsle i början av oktober 1919 samt uppgifter a hyror under hyresåret 1919—1920. Från flertalet orter inkommo de begärda uppgifterna inom utsatt tid, men det krävdes upprepade påminnelser och i några fall anmaning från vederbörande länsstyrelse, stundom atföljd av vitesbestämmelse, innan materialet förelåg fullständigt. Emellertid lyckades det socialstyrelsen att erhålla uppgifter från samtliga de därom anmodade myndigheterna.

Granskningen av primärmaterialet har varit mycket tidsödande. Uppgifter hade, såsom här ovan nämnts, infordrats för omkring 5 000 orter och för varje ort förelågo två formulär. Visserligen hade i många fall särskilda uppgifter icke kunnat lämnas, exempelvis för en kommun och en inom densamma belägen järnvägsstation, utan priserna uppgåvos sammanfalla. Det kan dock sägas vara i ett anmärkningsvärt stort antal fall, som kommunalnämnderna redovisat skilda priser för kommunens rent lantliga delar och för de tätare bebyggda orterna. Det visade sig, att granskningen var särdeles nödvändig. Dels voro nämligen uppgifterna från ett mycket stort antal orter ofullständiga och dels hade missuppfattningar av olika slag gjort sig gällande.

Vad då först livsmedelspriserna angår, så förekom i stor utsträckning, att noteringarna avsågo andra kvaliteter än de å formuläret upptagna, såsom knäckebröd i stället för grovt spisbröd, gräddmargarin för växtmargarin, delikatessost i stället för de angivna, enklare sorterna, benfritt kött i stället för sådant, innehållande ben, strö- eller krossocker för bitsocker o. s. v. De flesta av dessa felaktigheter synas bero på en viss naturlig benägenhet att notera den å orten vanligast förekommande kvaliteten, även om denna avvek från den å formuläret angivna. Andra ofta förekommande fel voro, att partipriser angåvos i stället för minutpriser, såsom kött i hela kroppar, potatis per 100

kg., mjölk vid försäljning till mejerier eller mellanhänder. Detta fel var naturligtvis särskilt vanligt i rena jordbrukssocknar. Slutligen förekommo ganska ofta noteringar, som uppenbarligen avsågo priserna vid andra tidpunkter än de avsedda. De kommuner, som dröjde länge med att insamla priserna, voro särskilt utsatta härför. Deras uppgifter, som understundom t. ex. innehöllo ägg- och köttpriser för december i stället för oktober, under vilken tid de förra hunnit stiga, de senare sjunka med i vissa fall intill en tredjedel, måste av denna anledning anses mindre upplysande och användbara för sitt ändamål.

Vid granskningen av livsmedelsnoteringarna hava i första rummet de orter, varifrån fortlöpande prisstatistik införskaffas till styrelsen (ombudsorterna), tjänat som utgångspunkter, och de uppgivna priserna å kringliggande orter jämförts med de från ombudsorterna uppgivna. I flertalet fall hava nämligen de kommunala myndigheternas och ombudens uppgifter väl överensstämt och därför kunnat anses fullt tillförlitliga. Å åtskilliga orter, där så ej varit fallet eller där ombudet av de kommunala myndigheterna använts för införskaffande av de dem avfordrade uppgifterna, har inspektion företagits av någon styrelsens tjänsteman. Det torde böra framhållas, att ombudens noteringar härvid nästan undantagslöst kunnat vitsordas såsom samvetsgranna och riktiga. Tjänstemän från styrelsen hava i kontrollsyfte även besökt ett antal andra viktigare orter inom landets olika delar. Genom dessa åtgärder hava tillräckligt många säkra utgångspunkter för granskningsarbetet vunnits. När ofullständiga eller tvivelaktiga noteringar förelegat från någon ort, hava dessa därför i många fall kunnat kompletteras eller rättas inom socialstyrelsen, varvid givetvis även jämförelse gjorts med kringliggande kommuner. Där omedelbar rättelse ej kunnat ske, hava dels, ehuru gå grund av tidens knapphet i mindre omfattning, skriftliga förfrågningar gjorts, dels styrelsens ombud erhållit i uppdrag att antingen besöka vederbörande orter och där företaga undersökningar eller i enklare fall telefonledes söka utröna det verkliga prisläget. Uppgifterna från omkring 10 procent av samtliga kommuner torde genom ombudens medverkan hava blivit underkastade granskning. Givetvis är det omöjligt att garantera, att icke i ett så stort material som det här ifrågavarande en del felaktigheter trots all omsorg kunna kvarstå obeaktade. Att de skulle kunna utöva någon i högre grad förryckande inverkan på resultatet torde dock få anses uteslutet, även om naturligtvis i sådana fall, då det varit tveksamt, till vilkendera av tvenne grupper en ort skulle hänföras, även smärre felaktigheter kunna vara tillräckliga för att fälla utslaget. På grund av det stora antal varuslag, varå noteringar upptagits, betyda eljest enstaka felaktigheter icke synnerligen mycket.

Svårare har granskningen varit i fråga om **hyresuppgifterna**. Särskilt gör sig här gällande vanskligheten att tolka begreppet medelgod lägenhet. Med avseende på livsmedel kan såsom regel tillräckligt noggrant angivas de kvaliteter, som skola noteras. Bostäderna åter kunna visserligen grupperas efter rumsantalet, men att inom dessa kategorier finna en objektiv, för alla landets

skiftande förhållanden gällande norm för vad som skall menas med en medelgod bostadslägenhet, torde däremot vara ogörligt. Här måste man nöja sig med att söka få genomsnittliga hyrespriserna fastslagna för lägenheter av de slag, som på varje ort och med hänsyn till dess särskilda byggnads- och bostadsförhållanden kunna anses vara medelgoda och för orten typiska. Det är dock klart, att här finnes ett vitt spelrum för subjektiva meningar. Socialstyrelsen har emellertid varit ganska väl rustad i fråga om kontrollmöjligheter på de meddelade hyrespriserna riktighet. 1912—1914 års allmänna bostadsräkningar omfattade som bekant hela bostadsbeståndet å så gott som samtliga tätare bebyggda orter av någon betydelse samt å ett urval av mindre orter. De härvid erhållna, för samtliga lägenheter beräknade medelhyresuppgifterna torde få anses såsom ett tämligen invändningsfritt mått på det dåtida hyresvärdet av en efter resp. orters förhållanden medelgod lägenhet. Genom förfrågningar hos vederbörande myndigheter — de senare åren hos hyresnämnderna, där sådana finnas — har socialstyrelsen kunnat utröna, med vilken ungefärlig procent hyresstegring sedan dess genomsnittligt ägt rum år från år och har sålunda kunnat beräkna approximativa siffror för den nuvarande hyresnivån. Ett mycket värdefullt material har även förelegat i de individuella uppgifter angående av tjänstemännen vid kommunikationsverken m. fl. betalade hyror, som under förlidet år av socialstyrelsen insamlades. Åtminstone å orter, där ett mera betydande antal tjänstemän äro bosatta, hava dessa uppgifter varit till god ledning. Beträffande ett stort antal orter å landsbygden, där inga eller blott enstaka hyreslägenheter förekomma och där det alltså icke kan vara tal om någon som helst hyresmarknad, har man liksom vid 1916 års dyrortsgruppering utgått från vissa minimihyror, olika för jordbrukskommuner och för industrikommuner samt beräknade med ledning av kommunalnämndernas uppgifter tillsammantagna. Ehuru en dylik genomsnittsberäkning för det stora flertalet orter får anses giva ett rättvisande resultat, torde det dock, oaktat man vid metodens tillämpning i praktiken sökt i görligaste mån beakta orternas särskilda förhållanden, icke alltid hava kunnat undvikas, att den beräknade hyresprisnivån kommit att bliva något högre, resp. lägre, än som motsvaras av de för tillfället rådande faktiska hyresvillkoren. Det må emellertid framhållas, att när det gäller så små samhällen som de här ifrågavarande, betingas hyresvillkoren ofta av tillfälliga och snabbt skiftande förhållanden. En av ökad arbetstillgång e. d. orsakad inflyttning kan medföra en hastig prisstegring på de fåtaliga tillgängliga hyreslägenheterna, men det behöves blott ett par av omständigheterna föranledda husbyggnader eller av arbetstillfällenas minskning förorsakade utflyttningar, för att hyrorna åter skola reduceras. De för närvarande rådande säregna förhållandena på hyresmarknaden vanskliggöra emellertid varje fullt säker uppskattning av hyresnivån och det torde vara uppenbart, att i samband med den nuvarande hyreslagstiftningens avveckling förskjutningar orterna emellan kunna komma att inträffa, vilka, om ej denna lagstiftning funnits, redan tidigare kunnat komma till uttryck.

Granskningen av skatteposten har varit relativt enkel och torde ej erfordra några förklaringar.

Vid *beräkningen* av utgiftssumman för livsmedel, lyse och bränsle har resultatet av den allmänna levnadskostnadsundersökningen år 1913—1914 stått till buds. Det har därför i större utsträckning, än vid tidigare undersökningar kunnat ske, varit möjligt att beakta de inom rikets olika delar rådande, olikartade konsumtionsförhållandena. För de skilda landsdelarna hava sålunda beräknats särskilda »landsdelsbudgeter», varvid till grund legat de inom orter i vederbörande landsdel förda hushållsböckerna. Jämkningar hava därvid företagits i syfte att för de olika landsdelarna erhålla i näringsvärde jämförliga livsmedelsbudgeter. Då de använda frågeformulären icke kunnat upptaga alla de inom hushållen faktiskt använda varuslagen, har det beräknats, huru stor andel av hela livsmedels- resp. lyse- och bränslebudgeten, som de medtagna varuslagen utgöra, och till den funna utgiftssumman för de å formuläret förefintliga varorna har därefter lagts ett belopp, motsvarande de icke medtagna varuslagens relativa del av budgeten.

Med avseende på beräkningen av hyrans andel i levnadskostnadsbudgeten har tillvägagångssättet varit i huvudsak detsamma som vid föregående grupperingar. Medelhyran per rum har sålunda först beräknats för lägenhetskategorierna ett omöblerat enkelrum, ett kök utan rum samt ett, två och tre rum och kök, varvid ett kök räknats lika med ett rum. Därefter har tagits medeltalet av de sålunda funna värdena och detta slutligen i regel multiplicerats med talet tre, men hava vissa korrektioner häruti vidtagits med hänsyn till särskilt Syd- och Nordsveriges avvikande bostadstyper. Den erhållna produkten, vilken närmast motsvarar hyran för lägenhet om två rum och kök, har sedermera använts som uttryck för ortens hyresnivå. Huru förfarits med orter utan nämnvärd hyresmarknad har i det föregående omnämnts.

Vad skatterna beträffar, avse desamma *samtliga* slag av skatter, som förföllo till betalning under kalenderåret 1919. Det har härvid antagits, att den »normalfamilj», med vars förbrukning det vid grupperingen räknats och som antagits före kriget hava haft en årsinkomst av 2 000 kronor, år 1917 fått denna höjd till 2 500 kronor och år 1918 till 4 000 kronor. I många fall hava de höga skatterna föranlett, att vederbörande ort kommit i en högre dyrortsgrupp än eljest med hänsyn till livsmedels- och bostadspriser skulle hava ägt rum. Särskilt äro i regel höga skatter orsaken, då någon ort eller kommun å den rena landsbygden kommit att hänföras till högre ortsgrupp än omnejden. A andra sidan hava i några fall låga skatter medfört, att en ort kommit att tillhöra lägre ortsgrupp än vad annars skulle blivit fallet.

För att kunna mäta de olika orternas och kommunernas dyrhet med hänsyn till här ifrågavarande slag av levnadskostnader, nämligen viktigare slag av livsförnödenheter, hyror och skatter, har det givetvis varit av vikt att erhålla ett så riktigt begrepp som möjligt om, huru utgiftsbeloppet för berörda levnadskostnader ställer sig i genomsnitt för riket i dess helhet (innefattande såväl landsbygd som städer) eller med andra ord att få ett »riksmedeltal»

för levnadskostnadernas storlek. Man har då i första hand den utvägen att helt enkelt taga ett aritmetiskt genomsnitt av samtliga orters utgiftstal. Men i så fall skulle den minsta ort på landsbygden komma att inverka på riksmedeltalet lika mycket som t. ex. Stockholm, vilket ju näppeligen vore rättvist. Då det emellertid just är av vikt att lära känna, i vilken grad den eller den ortens befolkning lever under billigare eller dyrare villkor än rikets invånare i genomsnitt, har man sökt erhålla ett i förhållande till folkmängden vägt riksmedeltal. Härvid har det likväl icke ansetts nödvändigt att taga hänsyn till varje särskild orts folkmängd, utan har man funnit det för ändamålet fullt betryggande att tillämpa ett mera summariskt tillvägagångssätt. Sålunda hava inom varje län — Stockholm för sig — samtliga orter sammanförts i tre grupper: jordbrukskommuner, industrikommuner samt städer och stadsliknande samhällen, varefter medeltalen för varje grupp (= aritmetiska genomsnitten av de till gruppen hörande orternas utgiftstal) multiplicerats med gruppens folkmängd och sedan sammanslagits till en summa för hela riket, vilken summa slutligen dividerats med rikets folkmängd.

Riksmedeltalet för livsmedel, lyse, bränsle, bostad och skatter, vägt med hänsyn till folkmängden, har beräknats utgöra 3 160 kronor. Detta tal har satts lika med 1 000, varefter orterna och kommunerna, allt efter dyrheten ordnats i storleksgrupper omkring detsamma i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts föreskrift i fråga om de orter, där personal från postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk finnes stationerad. Härvid hava sålunda hänförts till

ortsgrupp	A	orter	med	indextalen	t. o. m. 950
»	B	»	»	»	951—1 000
»	C	»	»	»	1 001—1 050
»	D	»	»	»	1 051—1 100
»	E	»	»	»	1 101—1 150
»	F	»	»	»	1 151—1 200
»	G	»	»	»	fr. o. m. 1 201.

Orternas fördelning på de olika grupperna framgår av efterföljande ortsförteckning.

Gruppering av orter efter levnadskostnadernas storlek.

Stockholms stad.

Grupp G,

omfattande stadens hela administrativa område

Stockholms län.

Grupp G.

Städer
Djursholm
Vaxholm

Köpingar
Lidingö
Saltsjöbaden
Stocksund
Sundbyberg

Municipalsamhällen
Duvbo
Hagalund
Lilla Alby
Nya Huvudsta
Råsunda

Övriga orter

Fisksätra	(Nacka)
Henriksdal	»
Igelboda	(Saltsjöbaden)
Järva	(Solna)
Karlberg	»
Nacka stat.	(Nacka)
Saltsjö-Duvnäs	»
Saltsjö-Järla	»
Sickla	»
Skuru	»
Skurubro	»
Skärsätra	(Lidingö)
Storängen	(Nacka)
Tomteboda	(Solna)
Östervik	(Nacka)

Landskommuner
Nacka
Solna

Grupp F.

Stad
Södertälje

Köping
Nynäshamn

Municipalsamhällen
Bromsten
Dalarö
Enebybergs villastad
Flysta
Hesselby villastad
Hörningsnäs villastad
Solhem

Övriga orter

Huddinge stat.	(Huddinge)
Norrviken	(Sollentuna)
Nynäsgård	(Nynäshamn)
Riddersvik	(Hesselby villast.)
Saltskog	(Södertälje)
Spånga stat.	(Spånga)
Tureberg	(Sollentuna)

Landskommun
Danderyd

Grupp E.

Municipalsamhällen
Rönninge
Tumba

Övriga orter

Barkarby	(Järfälla)
Drottningholm	(Lovö)
Furusund	(Blidö)
Handen	(Österhaninge)
Igelsta	(Östertälje)
Jakobsberg	(Järfälla)
Kallhäll	»
Lövsta	»
Näsby	(Täby)
Rotebro	(Sollentuna)
Sandhamn	(Djurö)
Täby stat.	(Täby)
Vallentuna stat.	(Vallentuna)
Vendelsö	(Österhaninge)
Viggbyholm	(Täby)

Landskommuner
Bo
Dalarö
Hammarby
Huddinge
Sollentuna
Spånga
Täby
Västertälje
Östertälje

Grupp D.

Städer
Norrtälje
Sigtuna

Municipalsamhällen
Järna
Rimbo

Övriga orter

Almnäs	(Tveta)
Gustavsbergs samh.	(*Gustavsberg*)
Hallstavik	(Häverö)
Herrängs bruk o. gruvor	»
Häverösund	»
Landsort	(Torö)
Rydbo	(Östra Ryd)
Stäket	(Ed)
Tullinge	(Botkyrka)
Tvetaberg	(Tveta)
Uttran	(*Grödinge*)
Väsby	(Ed)

Landskommuner
Botkyrka
Ed
Gustavsberg
Järfälla
Ljusterö
Lovö
Möja
Salem
Sorunda
Tveta
Tyresö
Utö
Vallentuna
Värmdö
Östra Ryd

Grupp C.

Stad
Öregrund

Övriga orter

Ekskogen	(Kårsta)
Grisslehamn	(Väddö)
Hemfosa	(Västerhaninge)
Huvudskär	(Örnö)
Knivsta stat.	(Knivsta)
Kårsta »	(Kårsta)
Lindholmen	(Orkesta)
Märsta	(Husby-Ärlinghundra)
Mölnbo	(Vårdinge)
Nykvarn	(Turinge)
Odensala stat.	(Odensala)
Rosersberg	(*Norrsunda*)
Runö	(Österåker)
Segersäng	(Ösmo)
Tappström	(Ekerö)
Tungelsta	(Västerhaninge)
Västerhaninge stat.	»
Åkersberga	(Österåker)
Åkersbro	»
Älgviken	(Ösmo)
Ösmo stat.	»
Österskär	(Österåker)

Landskommuner
Blidö
Djurö
Fresta
Färentuna härad med undantag för Lovö och Munsö kommuner
Husby-Långhundra
Ingarö
Markim
Orkesta
Skånela
Turinge
Vidbo
Västerhaninge
Vätö
Ärlinghundra härad
Österhaninge
Österåker
Östuna
Överjärna

Grupp B.

Stad
Östhammar

Övriga orter

Almunge stat.	(Almunge)
Arholma	(Björkö-Arholma)
Edebo stat.	(Edebo)
Edsbro »	(Edsbro)

Stat. = stationssamhälle.

Erken (Lohärad)
Faringe (Almunge)
Finsta (Skederid)
Frösunda stat. (Frösunda)
Hargs » (Harg)
Hargshamn »
Länna (Almunge)
Rö stat. (Rö)
Skebobruk (Ununge)
Syninge (Husby-Lyhundra)
Sättraby (Edsbro)
Ununge stat. (Ununge)

Landskommuner
Almunge
Angarn
Björkö-Arholma
Edsbro
Frösunda
Frötuna
Grödinge
Häverö
Lunda
Lyhundra härad
Långhundra härad med undantag för Östuna och Husby-Långhundra kommuner
Länna
Munsö
Muskö
Nämdö
Ornö
Roslags-Kulla
Rådmansö
Sjuhundra härad med undantag för Fasterna kommun
Skepptuna
Torö
Ununge
Vada
Värdinge
Väddö
Ytterjärna
Ösmo
Össeby-Garn

Grupp A.

Orter
Gässten (Singö)
Knutby stat. (Knutby)
Ranäs (Fasterna)

Landskommuner
Bladåker
Faringe
Fasterna
Frösåkers härad
Knutby
Rinla
Roslags-Bro
Singö

Uppsala län.

Grupp E.

Stad
Uppsala

Grupp D.

Stad
Enköping

Köping
Tierp

Övriga orter
Ekebybruk (Bondkyrka)
Kungsängen (Stockholms-Näs)
Riekomberga (Bondkyrka)
Skutskär (Älvkarleby)

Landskommuner
Bondkyrka
Vaksala

Grupp C.

Municipalsamhälle
Grillby

Övriga orter
Bergsbrunna (Danmark)
Bålsta (Yttergran)
Bärby (Fundbo)
Gamla Uppsala stat. (Gla Uppsala)
Mariclund (Fundbo)
Untraverken (Söderfors)
Vattholma (Lena)
Älvkarleö (Älvkarleby)
Örsundsbro (Fröslunda)

Landskommuner
Börje
Dalby
Rasbo
Västeråker
Åkerby

Grupp B.

Orter
Balingsta stat. (Balingsta)
Biskopskulla stat. (Biskopskulla)
Bro (Bro o. Lossa)
Brunna (Vänge)
Ekolsund (Husby-Sjutolft)
Härkeberga stat. (Härkeberga)
Järlåsa » (Järlåsa)
Krägga (Övergran)
Lundby (Tillinge)
Marma (Älvkarleby)
Navestabro (Ramsta)
Orrskog (Söderfors)
Skyttorp (Tensta)
Sparrsätra stat. (Sparrsätra)
Storvreta (Ärentuna)
Strömsberg (Tolfta)
Tolftabro »
Ålands stat. (Åland)
Örbyhus (Vendel)

Landskommuner
Boglösa
Bro härad
Bälinge härad med undantag för Åkerby kommun
Danmark
Fundbo
Gamla Uppsala
Hagunda härad med undantag för Västeråkers och Dalby kommuner
Husby-Sjutolft
Håbo härad med undantag för Håbo-Tibble kommun
Härkeberga
Lagunda härad med undantag för Holms och Nysätra kommuner
Lena
Litslena
Läby
Löt
Rasbokil
Tensta
Uppsala-Näs
Vallby
Veckholm
Villberga
Vänge
Åsunda härad
Örbyhus härad med undantag för Söderfors och Västlands kommuner

Grupp A.

Orter
Dannemora gruvsamhälle (Dannemora)
Ginio bruk (Skäfthammar)
Karlholms bruk (Västland)
Knaby (Morkarla)
Knypplan (Tegelsmora)
Ramhälls gruvsamh. (Alunda)
Söderfors bruk (Söderfors)
Tobo bruk (Tegelsmora)
Österby bruk (Film)

Landskommuner
Arnö
Hacksta
Holm
Håbo-Tibble
Kungs-Husby
Lillkyrka
Norunda härad med undantag för Tensta och Lena kommuner
Nysätra
Olands härad
Söderfors
Torsvi
Viksta
Västland

Södermanlands län.

Grupp E.

Städer
Eskilstuna

Katrineholm
Nyköping

Municipalsamhälle
Oxelösund

Övrig ort
Skogstorp (Eskilstuna)

Grupp D.

Städer
Mariefred
Strängnäs
Torshälla
Trosa

Municipalsamhällen
Flen
Gnesta
Sparreholm

Övriga orter
Läggesta (Kärnbo)
Oxelösunds järnverk (S:t Nikolai)

Landskommun
Kärnbo

Grupp C.

Köping
Malmköping

Municipalsamhällen
Valla
Vingåker

Övriga orter
Baggetorp (Västra Vingåker)
Björnlunda stat. (Björnlunda)
Bälgviken (Husby-Rekarne)
Folkesta (Torshälla landsk.)
Hellbybrunn » »
Hållsta (Husby-Rekarne)
Hällefors bruk (Lilla Mellösa)
Hälleforsnäs » »
Hävringe (S:t Nikolai)
Hölö stat. (Hölö)
Kantorp (Sköldinge)
Kvicksund (Tumbo)
Lästringe stat. (Lästringe)
Malmby (*Strängnäs landsk.*)
Mälarbaden (Torshälla landsk.)
Nyby bruk » »
Nävekvarns bruk (Tunaberg)
Rekarne (Tumbo)
Sjösa (Svärta)
Skebokvarn (Helgesta)
Stjärnhov (*Gryt*)
Svärtagård (Svärta)
Tystberga stat. (Tystberga)
Vagnhärads » (Vagnhärad)
Västerljungs stat. (Västerljung)

Landskommuner
Bergshammar
Helgona
Husby-Rekarne
Hyltinge
Strängnäs landskommun
Torshälla landskommun
Tumbo

Grupp B.

Orter
Bettna stat. (Bettna)
Byringe (Länna)
Dunkers stat. (Dunker)
Eklången (Ärla)
Eneboga (Lilla Malma)
Enstaberga (Tuna)
Hällberga (Stenkvista)
Högsjö bruk (Västra Vingåker)
Högsjö stat. » »
Högsten (Dunker)
Jönåker (Lunda)
Kantorps gruvor (*Sköldinge*)
Larslund (Stigtomta)
Mellösa (Lilla Mellösa)
Röl-Smedsta (Dunker)
Silinge (Flen)
Stavsjö (Kila)
Stigtomta stat. (Stigtomta)
Stjärnholm (S:t Nikolai)
Strångsjö (Stora Malm)
Stålboga (Dunker)
Taxinge-Näsby (Taxinge)
Tullgarn (Hölö)
Vadsbro stat. (*Vadsbro*)
Valsberga (Åker)
Vrena stat. (Vrena)
Åkers krutbruk (Åker)
Åkers styckebruk (Åker)
Alberga (Kila)
Åudebol (Stora Malm)
Ärla stat. (Ärla)

Landskommuner
Bälinge
Daga härad med undantag för Dillnäs och Gåsinge kommuner.
Gillberga
Hölebo härad
Jönåkers härad med undantag för Bergshammars, Björkviks och Kila kommuner
Lästringe
Oppunda härad med undantag för Vadsbro, Västra Vingåkers och Österåkers kommuner
Råby-Rekarne
Råby-Rönö
Selebo härad med undantag för Kärnbo kommun
Spelvik
Svärta
Sätersta
Torsåker
Tystberga
Villåttinge härad med undantag för Forsa och Hyltinge kommuner
Åkers härad med undantag för Strängnäs landskommun
Österrekarne härad med undantag för Husby-Rekarne kommun

Grupp A.

Ort
Virå (Björkvik)

Landskommuner
Björkvik
Bogsta
Dillnäs
Forsa
Gåsinge
Kila
Lid
Lista
Ludgo
Ripsa
Runtuna
Vadsbro
Västermo
Västra Vingåker
Öja
Österåker

Östergötlands län.

Grupp E.

Stad
Norrköping

Municipalsamhälle
Borgs villastad

Grupp D.

Städer
Linköping
Motala

Övriga orter
Fiskeby (Norrköping)
Holms bruk (Motala landsk.)
Norsholm (Kimstad)
Tannefors (Linköping)

Grupp C.

Städer
Mjölby
Skänninge
Söderköping
Vadstena

Köping
Valdemarsvik

Municipalsamhälle
Åtvidaberg

Övriga orter
Arkösund (Jonsberg)
Finspång (*Risinge*)
Getå (Kvillinge)
Gravers fors »
Kimstads stat. (Kimstad)
Kolmården (Krokek)
Krokeks stat. »

Kuddby stat. (Kuddby)
Lillie (Kimstad)
Malmslätt (Kärna)
Mem (Tåby)
Motala verkstad (Motala landsk.)
Aby (Kvillinge)

Landskommuner
Kimstad
Krokek
Kuddby
Kvillinge

Grupp B.

Orter
Arkö (Jonsberg)
Bjälbo stat. (Bjälbo)
Borghamn (Rogslösa)
Bränninge (Kaga)
Eksund (Borg)
Fågelsta (Fivelstad)
Hjulsbro (Landeryd)
Hällestads stat. (Hällestad)
Jonsbergs stat. (Jonsberg)
Klinga (Borg)
Kummelby (Tingstad)
Ljusfors (Kullerstad)
Lotorps bruk (Risinge)
Mormorsgruvan (Atvid)
Okna (Kullerstad)
Prästköp (Hällestad)
Rejmyra (Skedevi)
Rogslösa stat. (Rogslösa)
Simonstorps » (Simonstorp)
Skärblacka (Kullerstad)
Skönnarbo (Hällestad)
Sonstorp »

Landskommuner
Bjälbo
Borg
Drothem
Hällestad
Jonsberg
Kaga
Konungsund
Kullerstad
Kärna
Landeryd
Lösings härad med undantag för Krokeks kommun
Mogata
Motala landskommun
Risinge
Simonstorp
Skönberga
Tåby
Vallerstad
Atvid
Östra Ny

Grupp A.

Municipalsamhällen
Borensberg
Boxholm
Kisa

Övriga orter
Alvastra (Västra Tollstad)
Appuna stat. (Appuna)
Arneberga (Örberga)
Aska (Hagebyhöga)
Askeby stat. (Askeby)
Bankeberg (Vikingstad)
Barösund (Gryt)
Bersbo (Värna)
Bestorp (Vårdnäs)
Bjärka-Säby (Vist)
Björsäters stat. (Björsäter)
Brokind (Vårdnäs)
Degerön (Godegård)
Fornåsa stat. (Fornåsa)
Forsnäs (Sund)
Gistads stat. (Gistad)
Godegårds » (Godegård)
Gullberg (Vreta kloster)
Gusum (Ringarum)
Halleby (Skärkind)
Hedaslätt (Heda)
Herrestads stat. (Herrestad)
Hogstads » (Hogstad)
Hästholmen (Västra Tollstad)
Höversby (Örtomta)
Karlsby (Kristberg)
Klockrike stat. (Klockrike)
Kättinge (Häradshammar)
Lakvik (Björsäter)
Ledbergskulle (Ledberg)
Linghem (Törnevalla)
Lägern (Västra Ryd)
Mantorp (Veta)
Maspelösa (Flistad)
Normlösa stat. (Normlösa)
Omberg (Västra Tollstad)
Opphem (Tjärstad)
Rimforsa »
Ringarums stat. (Ringarum)
Ringstorp (Örtomta)
Ringås »
Rydsnäs (Västra Ryd)
Röks stat. (Rök)
Skärkinds stat. (Skärkind)
Slätmon (Västra Eneby)
Strålsnäs (Åsbo)
Sturefors (Vist)
Svanshals stat. (Svanshals)
Sya stat. (Sya)
Ulvåsa (Åsk)
Varvs stat. (Varv)
Vedemö (Vinnerstad)
Verveln (Tirserum)
Vreta klosters stat. (Vreta kl.)
Väderstads stat. (Väderstad)
Västerlösa » (Västerlösa)
Väversunda » (Väversunda)
Älvan (Klockrike)
Ödeshögs stat. (Ödeshög)
Österbymo (Sund)
Österstad (Ekebyborna)
Östra Husby stat. (Östra Husby)

Landskommuner
Aska härad med undantag för Motala landskommun
Bankekinds härad med undantag för Atvids kommun
Bobergs härad med undantag för Vallerstads kommun
Dals härad
Finspånga läns härad med undantag för Hällestads och Risinge kommuner
Gullbergs härad
Göstrings härad med undantag för Bjälbo kommun
Hammarkinds härad med undantag för Drothems, Skönberga och Mogata kommuner
Kinda härad
Lysings härad
Rönö
Skeda
Skärkinds härad
Slaka
Valkebo härad
Vifolka härad
Vist
Ydre härad
Å
Åkerbo härad
Östkinds härad med undantag för Jonsbergs kommun

Jönköpings län.

Grupp C.

Städer
Jönköping
Nässjö

Övrig ort
Hovslätt (Jönköping)

Grupp B.

Städer
Eksjö
Huskvarna
Tranås
Vetlanda

Köping
Värnamo

Municipalsamhälle
Sävsjö

Övrig ort
Rosendala (Huskvarna)

Grupp A.

Stad
Gränna

Municipalsamhällen
Forserum
Gislaved
Vaggeryd

Övriga orter
Alseda stat. (Alseda)
Anderstorps stat. (Anderstorp)
Aneby (Bredestad)

Bankeryds stat. (Bankeryd)
Björköby (Björkö)
Bokdungen (Norra Solberga)
Bor (Växtorp)
Bratteborg (Byarum)
Bredaryds stat. (Bredaryd)
Broaryd (Södra Hestra)
Brötjemark (Ölmestad)
Bunn »
Byarums stat. (Byarum)
Bäckseda » (Bäckseda)
Drättinge (Skärstad)
Ekenässjön (Vetlanda landsk.)
Ekeryd (Byarum)
Flisby stat. (Flisby)
Forsheda » (Forsheda)
Fredriksdal (Barkeryd)
Frinnaryds stat. (Frinnaryd)
Förnäs (Gränna landsk.)
Gisebo (Skärstad)
Gisselbäck (Nässjö landsk.)
Gnosjö stat. (Gnosjö)
Grimstorp (Norra Sandsjö)
Gripenberg (Säby)
Hestra (Norra Hestra)
Hillestorp (Kävsjö)
Hok (Svennarum)
Holsbybrunn (Alseda)
Horda (Rydaholm)
Hults stat. (Hult)
Hultagård (Vallsjö)
Hultanäs (Näshult)
Hultrum (Vireda)
Hyltebruk (Färgaryd)
Hångers stat. (Hånger)
Hädinge (Kävsjö)
Hällabäck (Burseryd)
Högaskog (Eksjö landsk.)
Hörle (Värnamo)
Klevshult (Åker)
Kortebo (Järstorp)
Kvillsfors (Ökna)
Kvänsås (Eksjö landsk.)
Kälshester » »
Kärda stat. (Kärda)
Landeryd (Långaryd)
Landsbro (Launaskede)
Launaskedebrunn »
Lyckåsgård (Skärstad)
Malmbäcks stat. (Malmbäck)
Milletorp (Korsberga)
Muntarps-kärr (Norra Solberga)
Myresjö stat. (Myresjö)
Månsarps » (Månsarp)
Nissafors (Källeryd)
Norrahammar (Sandseryd)
Ormaryd (Norra Solberga)
Reftele stat. (Reftele)
Rydöbruk (Laugaryd)
Rödjenäs (Björkö)
Rörvik (Stockaryd)
Sandsjö (Norra Sandsjö)
Siringe (Skärstad)
Skeppshult (Villstad)
Skillingaryd (Tofteryd)
Skurugata (Eksjö landsk.)
Smål. Anneberg (Norra Solberga)
Smål. Burseryd (Burseryd)
Smål. Hällinge (Näsby)
Smål. Rydaholm (Rydaholm)
Smålandsstenar (Villstad)
Smål. Taberg (Månsarp)
Solberga (Norra Solberga)
Sommen (Säby)
Snärle (Bäckseda)
Spexeryds gruvor (Ödestuga)
Stensjön (Björkö)
Stockaryds stat. (Stockaryd)
Tenhult (Rogberga)
Tälläng (Alseda)
Vireda stat. (Vireda)
Vistakulle (Skärstad)
Åminne (Värnamo)
Ådelfors (Alseda)
Ång (Barkeryd)
Österkorsberga (Korsberga)

Landskommuner

Mo härad
Norra Vedbo härad
Södra Vedbo
Tveta härad
Vista »
Västbo »
Västra »
Östbo »
Östra »

Kronobergs län.

Grupp B.

Stad

Växjö

Köping

Älmhult

Municipalsamhälle

Alvesta

Grupp A.

Köpingar

Ljungby
Markaryd

Municipalsamhällen

Hovmantorp
Ryd
Strömsnäs bruk
Vislanda
Åseda
Östregård

Övriga orter

Angelstads stat. (Ångelstad)
Axhult (Traryd)
Blädinge stat. (Blädinge)
Bolmen (Ångelstad)
Braås (Sjösas)
Brittatorp (Söraby)
Byholma (Annerstad)
Bäck (Kånna)
Bökö (Lidhult)
Diö (Stenbrohult)
Ekeberga stat. (Ekeberga)
Ekhorva (Åseda)
Eneryda (Virestad)
Evedal (Växjö landsk.)
Flybo (Nottebäck)
Fridafors (Almundsryd)
Gemla (Öja)
Grimslöv (Skatelöv)
Gullaskruv (Hälleberga)
Gävetorp (Lekaryd)
Hamneda stat. (Hamneda)
Hensmåla (Södra Sandsjö)
Hjortsberga stat. (Hjortsberga)
Hornsborg (*Hamneda*)
Idcholm (Ekeberga)
Ingelstad (Östra Torsås)
Klavreström (Nottebäck)
Konga (Södra Sandsjö)
Kosta (Ekeberga)
Kvarnamåla (Väckelsång)
Kånna stat. (Kånna)
Lagan (Berga)
Lamhult (*Anchoda*)
Lessebo (Hovmantorp)
Liatorp (Stenbrohult)
Lidhults stat. (Lidhult)
Lidnäs (Moheda)
Majenfors (Markaryd)
Moheda stat. (Moheda)
Moshult (Älgutsboda)
Målaskog (Ryssby)
Mäferas (Hälleberga)
Möckeln (Stenbrohult)
Norraryd (Almundsryd)
Norrgärda (Gårdsby)
Norrhult (Nottebäck)
Orrefors (Hälleberga)
Piksborg (Annerstad)
Rottne (Söraby)
Ryssby stat. (Ryssby)
Råstorp (Markaryd)
Räppe (Bergunda)
Rävemåla (*Älmeboda*)
Rösmåla (Urshult)
Sandreda (Sjösas)
Snappahem (Väckelsång)
Skruv (Ljuder)
Sävsjöström (Lenhovda)
Tegnaby stat. (Tegnaby)
Timsfors (Markaryd)
Tingsryd (Tingsås)
Torne (Västra Torsås)
Traryds stat. (Traryd)
Tutaryds » (Tutaryd)
Ulvö (Västra Torsås)
Urshults stat. (Urshult)
Uråsa » (Uråsa)
Varshult (Åseda)
Vidöstern (Vittaryd)
Vittaryd (Berga)
Väckelsångs stat. (Väckelsång)
Yxnanäs (Älmeboda)
Älshult (Almundsryd)
Aryd (Hemmesjö)
Åsen (Odensjö)
Älmeboda stat. (Älmeboda)
Össjöbol (Åseda)

Landskommuner
Allbo härad
Kinnevalds »
Konga »
Norrvidinge
Sunnerbo »
Uppvidinge »

Kalmar län.

Grupp D.

Stad
Kalmar

Grupp C.

Städer
Oskarshamn
Västervik

Köping
Mönsterås

Grupp B.

Städer
Borgholm
Vimmerby

Köpingar
Mörbylånga
Nybro
Påskallavik

Municipalsamhälle
Torsås

Övriga orter

Alböke stat.	(Alböke)
Bergkvara	(Söderåkra)
Dalbyro	(Köping)
Färjestaden	(Torslunda)
Gunnarslund	(Persnäs)
Gärdslösa stat.	(*Gärdslösa*)
Hossmo »	(Hossmo)
Jenny	(Västervik)
Kallegata	(Köping)
Karehamn	(Löt)
Källaberg	(Källa)
Löttorp	(Högby)
Norra Möckleby stat.	(Norra Möckleby)
Ottenby	(Ås)
Persnäs stat.	(Persnäs)
Skärlöv	(Hulterstad)
Stocketorp	(Alböke)
Tingsdal	(Köping)
Vedborn	(Högby)
Vickleby stat.	(Vickleby)
Öjkroken	(Köping)
Ölands Lindby	(Gärdslösa)
Ölands Skogsby	(Torslunda)

Landskommuner
Alböke
Hulterstad
Köping
Mörbylånga
Norra Möckleby
Runstens härad med undantag för *Långlöts* och Runstens kommuner
Stenåsa
Torslunda
Ventlinge
Vickleby
Åkerbo härad med undantag för Böda och Föra kommuner
Ås

Grupp A.

Köpingar
Figeholm
Gamleby
Påtahoim

Municipalsamhälle
Virserum

Övriga orter

Almvik	(Törnsfall)
Alsterbro	(Kråksmåla)
Ankarsrum	(Hallingeberg)
Berga	(Högsby)
Bidalite	(*Torsås*)
Björkhult	(Södra Vi)
Blomstermåla	(Ålem)
Blägda	(*Frödinge*)
Bohult	(Högsby)
Brunahult	(Madesjö)
Böda stat.	(*Böda*)
Degerhamn	(Södra Möckleby)
Dynekärr	(Torsås)
Ekhult	(Fliseryd)
Emmaboda	(Vissefjärda)
Eskilsryd	(Örsjö)
Fagereke	(Gullabo)
Fagerhults stat.	(Fagerhult)
Falerum	(Gärdserum)
Finsjö	(Fliseryd)
Flatehult	(Kråksmåla)
Fliseryds stat.	(Fliseryd)
Forsaström	(Gärdserum)
Forshult	(Döderhult)
Fröskelås	(Kråksmåla)
Fårhult	(Gladhammar)
Föra stat.	(Föra)
Förlösa »	(Förlösa)
Grönskog	(Fliseryd)
Grönskåra	(Kråksmåla)
Gräsgärde	(*Arby*)
Gullabohy	(Gullabo)
Gullaboås	(Gullabo)
Gullringen	(*Södra Vi*)
Gunnebo bruk	(Gladhammar)
Gårdby stat.	(Gårdby)
Gårdveda »	(Gårdveda)
Gökalund	(Söderåkra)
Halltorps stat.	(Halltorp)
Haraldsmåla	(Ålem)
Hjorteds stat.	(Hjorted)
Hornsö	(Långemåla)
Hultsfred	(Vena)
Hällerum	(Tuna)
Högsby stat.	(Högsby
Hingetorp	(*Torsås*)
Järnforsen	(Järeda)
Kastlösa stat.	(Kastlösa)
Kianäs	(Fagerhult)
Kläckeberga stat.	(Kläckeberga)
Knivingaryd	(Bäckebo)
Kråkelund	(Misterhult)
Kråksmåla stat.	(Kråksmåla)
Kvarnlyckan	(Hagby)
Kärenno	(Ryssby)
Källskär	(Tryserum)
Lillsjödal	(Högsby)
Lindås	(Vissefjärda)
Ljungbyholm	(Ljungby)
Långemåla stat.	(Långemåla)
Långlöts	(Långlöt)
Läckeby	(Åby)
Lönneberga stat.	(Lönneberga)
Mosstorp	(Virserum)
Målilla stat.	(Målilla)
Mönsterås by	(Mönsterås)
Mörlunda stat.	(Mörlunda)
Nelhammar	(Ukna)
Norra Tang	(*Söderåkra*)
Nävravirke	(Mortorp)
Påryd	(Karlslunda)
Rockneby	(*Ryssby*)
Rosenfors	(Mörlunda)
Ruda	(Högsby)
Runstens stat.	(*Runsten*)
Runtorp	(Mortorp)
Ryningsnäs	(Mörlunda)
Räpplinge stat.	(Räpplinge)
Sandbäckshult	(Ålem)
Skoghult	(Kråksmåla)
Skorpetorp	(Döderhult)
Skäftekärr	(Böda)
Slättfall	(Vimmerby landsk.)
Smedby	(Dörby)
Spångenäs	(Tuna)
Storebro	(Vimmerby landsk.)
Storsjö	(Ukna)
Söderåkra stat.	(Söderåkra)
Södra Vi »	(Södra Vi)
Timmernabben	(Ålem)
Torngård	(Gräsgård)
Totebo	(Hjorted)
Trankvill	(Torsås)
Trekanten	(Ljungby)
Triabo	(Virserum)
Tuna stat.	(Tuna)
Tvärskog	(Mortorp)
Tålebo	(*Ålem*)
Uggletorp	(Föra)
Vackerslätt	(Bäckebo)
Vassmolösa	(*Ljungby*)
Vena stat.	(Vena)
Verkebäck	(Gladhammar)
Verlebo	(Långemåla)
Vissefjärda stat.	(Vissefjärda)
Väderum	(Tuna)
Västrakulla	(St Sigfrid)
Ålems stat.	(Ålem)
Attetorp	(Bäckebo)
Ölands Gräsgård	(Gräsgård)
Ölands Segerstad	(Segerstad)

Ölvingstorp (Ljungby)
Örsjö stat. (Örsjö)
Överum (Lofta)

Landskommuner
Algutsrum
Aspelands härad
Böda
Föra
Glömminge
Gräsgårds härad med undantag för As och Ventlinge kommuner
Gårdby
Handbörds härad
Högsrum
Långlöt
Norra Möre härad
Norra Tjusts »
Resmo
Runsten
Räpplinge
Sandby
Sevede härad
Stranda »
Södra Möre härad
Södra Tjusts »
Tunaläns »

Gottlands län.

Grupp C.

Stad
Visby

Grupp B.

Landskommun
Visby landskommun

Grupp A.

Municipalsamhälle
Hemse

Övriga orter
Autsarve (Rone)
Bander (Mästerby)
Barlingbo stat. (Barlingbo)
Bjärges (Vänge)
Burgsvik (Öja)
Buttle stat. (Buttle)
Bäls » (Bäl)
Dune (Dalhem)
Etelhems stat. (Etelhem)
Fårösund (Bunge)
Gottl. Hässelby (Dalhem)
Havdhems stat. (Havdhem)
Hogräns » (Hogrän)
Isum (Atlingbo)
Kappelshamn (Hangvar)
Katthammarsvik (Östergarn)
Klintehamn (Klinte)
Kyllej (Hellvi)
Källunge stat. (Källunge)
Larsarve »
Ljugarn (Ardre)
Mattsarve (Rone)
Roma stat. (Roma)
Ronehamn (Rone)
Sauda stat. (Sanda)
Skog (Mästerby)
Slite (Othem)
Stånga stat. (Stånga)
Tingstäde stat. (Tingstäde)
Tjuls (Eskelhem)
Tule (Halla)
Västkinde stat. (Västkinde)

Landskommuner
Gottlands norra härad med undantag för Visby landsk.
Gottlands södra härad

Blekinge län.

Grupp D.

Städer
Karlshamn
Karlskrona

Övrig ort
Gullberna (Karlskrona)

Grupp C.

Stad
Ronneby

Municipalsamhälle
Långö

Landskommuner
Sturkö
Tjurkö

Grupp B.

Stad
Sölvesborg

Övriga orter
Asarums stat. (Asarum)
Bredåkra (Ronneby landsk.)
Djupadal » »
Dragsnäs » »
Ettebro » »
Gungvala (Asarum)
Gustavstorp (Mörrum)
Hanö (Mjällby)
Härsjön (Ronneby landsk.)
Kallinge » »
Konungshamn (Torhamn)
Mörrums stat. (Mörrum)
Olovström (Jämshög)
Ronnebyredd (Ronneby landsk.)
Rödeby stat. (Rödeby)
Svängsta (Asarum)
Vekerum (Mörrum)
Åkeholm (Asarum)
Östra Hästholmen (Torhamn)

Landskommuner
Asarum
Elleholm
Hasslö och Aspö
Mörrum
Ronneby landskommun
Rödeby

Grupp A.

Köping
Kristianopel

Övriga orter
Almaryd (Tving)
Backaryds stat. (Backaryd)
Björkeryd (Fridlevstad)
Blåningsmåla (Tving)
Bräkne-Hoby stat. (Bräkne-Hoby)
Brömsebro (Kristianopel)
Edestads stat. (Edestad)
Eringsboda » (Eringsboda)
Falkvik (Sölvesborgs landsk.)
Flymens kapell (Angerum)
Fågelmara (Kristianopel)
Gammalstorps stat. (Gammalstorp)
Hallabro (Backaryd)
Hemsjö (Kyrkhult)
Holmsjö (Sillhövda)
Hovmansbygd (Ringamåla)
Hälleviks stat. (Mjällby)
Hälleviks fiskläge »
Hörvik »
Johannishus (Hjortsberga)
Jämjöslätt (Jämjö)
Jämshögs stat. (Jämshög)
Kulåkra (Bräkne-Hoby)
Lyckeby (Lösen)
Lösens stat. »
Märserum (Åryd)
Nättraby stat. (Nättraby)
Nättrabyhamn »
Nävragöl (Fridlevstad)
Pukavik (Ysane)
Ramdala stat. (Ramdala)
Saleboda (Sillhövda)
Sandbäck (Gammalstorp)
Spjutsbygd (Rödeby)
Svarthövden (Eringsboda)
Torskors (Angerum)
Trensum (Hällaryd)
Tvings stat. (Tving)
Tärnö (Hällaryd)
Törnåkra (Jämjö)
Vilshult (Kyrkhult)

Landskommuner
Bräkne härad med undantag för Asarums kommun
Listers härad med undantag för Elleholms och Mörrums kommuner
Medelstads härad med undantag för Hasslö och Aspö kommun samt Ronneby landskommun
Östra härad med undantag för Sturkö, Tjurkö och Rödeby kommuner

Kristianstads län.

Grupp C.

Städer
Hässleholm
Kristianstad
Simrishamn
Ängelholm

Municipalsamhällen
Bjärnum
Tollarp
Vilan
Åby-Klippan
Åstorp
Örkelljunga

Grupp B.

Köpingar
Båstad
Åhus

Municipalsamhällen
Broby
Hästveda
Osby
Sösdala
Tomelilla
Vinslöv
Ahus

Övriga orter
Ballingslöv (Stoby)
Bromölla (Ivetofta)
Förslövs stat. (Förslöv)
Hammenhögs stat. (Hammenhög)
Hedentorps egna hem (Norra Åsum)
Helgedal (Norra Åsum)
Hyllstofta (Vedby)
Kvidinge stat. (Kvidinge)
Källna (*Källna*)
Ljungbyhed (Riseberga)
Mala (Vankiva)
Nosaby stat. (Nosaby)
Nyvång (Björnekulla)
Rinkaby stat. (Rinkaby)
Rödaled (Nosaby)
Skepparslövs stat. (Skepparslöv)
Skälderviken (Barkåkra)
Tyringe (Finja)
Vankiva stat. (Vankiva)
Åhushamn (Åhus köping)
Åsljunga (Örkelljunga)
Åsumtorp (*Norra Åsum*)

Landskommuner
Båstad
Hammenhög
Källna
Norra Åkarp
Norra Åsum
Rebbelberga
Rinkaby
Simris
Skepparslöv
Stoby
Vankiva
Vedby
Örkelljunga

Grupp A.

Municipalsamhällen
Baskemölla
Brantevik
Kivik
Skillinge
Smedstorp
Torekov
Vitemölla

Övriga orter
Arkelstorp (Oppmanna)
Attarp (Ignaberga)
Axeltorp (Näsum)
Balsby (Nosaby)
Barkåkra stat. (Barkåkra)
Bjärlöv (Färlöv)
Boalt (Glimåkra)
Borrby stat. (Borrby)
Brösarp (Ravlunda)
Bäckaskog (Trolle-Ljungby)
Degeberga stat. (Degeberga)
Duvhult (Örkened)
Ekestad (Österslöv)
Eket (Rya)
Emmaljunga (Vittsjö)
Everöds stat. (Everöd)
Finja stat. (Finja)
Fjälkinge stat. (Fjälkinge)
Fridhem (Önnestad)
Färlövs stat. (Färlöv)
Glemmingebro (Glemminge)
Glimminge (Östra Broby)
Glimåkra stat. (Glimåkra)
Grevie » (Grevie)
Gringelstad (Köpinge)
Gråmanstorps stat. (Gråmanstorp)
Gualövs stat. (Gualöv)
Gyllebo (Östra Vemmerlöv)
Gylsboda (Örkened)
Gärdsköpinge (Köpinge)
Gärrö (Österslöv)
Gärsnäs (Stiby)
Hammar (Nosaby)
Hanaskog (Kviinge)
Heagård (Åsås)
Hedvigsdal (*Valleberga*)
Horna (Åhus)
Hultaberg (Loshult)
Hylta (Hjärsås)
Hökön (Loshult)
Ignaberga stat. (Ignaberga)
Immeln (Hjärsås)
Järrestads stat. (Järrestad)
Kaffatorp (Oppmanna)
Karpalund (Färlöv)
Killeberg (Loshult)
Knäbäck (Ravlunda)
Kräbbleboda (Glimåkra)
Kåseberga (Valleberga)
Kärraboda (Örkened)
Kärreberga (Kvidinge)
Linderöds stat. (Linderöd)
Loshults » (Loshult)
Lunnarp (Kvärrestad)
Löderups stat. (Löderup)
Lönsboda (Örkened)
Maglehems stat. (Maglehem)
Munkaljunga (Munka-Ljungby)
Munkagård » »
Näsums stat. (Näsum)
Olseröd (Maglehem)
Onslunda stat. (Onslunda)
Ormastorp (Västra Broby)
Ovesholm (Träne)
Perstorps stat. (Perstorp)
Ramsjö (Västra Karup)
Ravlundabro (Ravlunda)
S:t Olovs stat. (S:t Olov)
Sibbhult (Hjärsås)
Skälderhus (Munka-Ljungby)
Skäralid (Riseberga)
Spannarp (Ausås)
Spjutstorps stat. (Spjutstorp)
Stidsvig (Östra Ljungby)
Sätaröd (Västra Vram)
Tjörnarps stat. (Tjörnarp)
Tommarp (Östra Tommarp)
Vanås (Knisslinge)
Viby (Gustav Adolf)
Vik (Rörum)
Vinnö (Färlöv)
Vitaby stat. (Vitaby)
Vittsjö » (Vittsjö)
Vittskövle stat. (Vittskövle)
Värsjö (Röke)
Västra Torup (Torup)
Yngsjö (Åhus)
Yxenhult (Fagerhult)
Åsbo Fagerhult »
Åsbo Össjö (Össjö)
Önnestads stat. (Önnestad)
Östafors (Näsum)
Östaröd (Glimåkra)
Österslövs stat. (Österslöv)
Östra Ljungby stat. (Östra Ljungby)

Landskommuner
Albo härad
Bjäre härad med undantag för Rebbelberga och Båstads kommuner
Gärds härad med undantag för Norra Åsums och Skepparslövs kommuner
Ingelstads härad med undantag för Hammenhögs kommun
Järrestads härad med undantag för Simris kommun
Norra Åsbo härad med undantag för Källna, Vedby och Örkelljunga kommuner
Södra Asbo härad
Villands härad med undantag för Rinkaby kommun

Vastra Göinge härad med undantag för Norra Åkarps, Stoby och Vankiva kommuner
Östra Göinge härad

Malmöhus län.

Grupp E.

Städer
Landskrona
Malmö
Trälleborg

Övriga orter
Borstahusen (Landskrona)
Hindby (Malmö)

Grupp D.

Städer.
Hälsingborg
Lund

Köping
Svedala

Municipalsamhällen
Arlöv
Höganäs
Lomma
Mölle
Åkarp

Övriga orter
Gyhult (Hälsingborg)
Pålsjö »
Ramlösa »
Raus
Rå »
Sofiero »

Grupp C.

Städer
Eslöv
Skanör med Falsterbo
Ystad

Köpingar
Hörby
Skurup

Municipalsamhällen
Arild
Fosie
Höör
Kävlinge
Vällinge

Övriga orter
Fotevik (Stora Hammar)
Klagshamn (Västra Klagstorp)
Kulladal (Fosie)
Ljunghusen (Stora Hammar)
Löddeköpinge stat. (Löddeköpinge)
Päarp (Välluv)
Sege (Burlöv)
Skivarps stat. (Skivarp)
Smyge (Östra Torp)
Svalövs stat. (Svalöv)
Tygelsjö » (Tygelsjö)
Uppåkra (Stora Uppåkra)
Vikhög (Löddeköpinge)
Vintrie (*Bunkeflo*)
Ängsholm (Tygelsjö)
Ödåkra (Flenninge)

Landskommuner
Burlöv
Fosie
Höganäs
Löddeköpinge
S:t Ibb
Stora Uppåkra
Tygelsjö

Grupp B.

Municipalsamhällen
Furulund
Löberöd
Marieholm
Sjöbo
Teckomatorp

Övriga orter
Abbekås (Skivarp)
Alstad (Västra Alstad)
Anderslövs stat. (Anderslöv)
Arrie stat. (Arrie)
Asmundtorps stat. (Asmundtorp)
Axelvold (Svalöv)
Bara stat. (Bara)
Billeberga stat. (Billeberga)
Bjäreshög (Bara)
Bjärred (Flädie)
Bjärsjölagård (Östra Kärrstorp)
Borgeby tullstat. (Borgeby)
Bosarps stat. (Bosarp)
Böste (Lilla Isie)
Dalby stat. (Dalby)
Djurslöv (Tottarp)
Domsten (Allerum)
Dösjöbro (Västra Karleby)
Ekeby stat. (Ekeby)
Fjälie » (Fjälie)
Fjärdingslöv (Gylle)
Flyinge (Holmby)
Flädie stat. (Flädie)
Gantofta (Kvistofta)
Gislövs stat. (Gislöv)
Hardeberga (Södra Sandby)
Hasslarp (Kattarp)
Hittarp (Allerum)
Hohög (Husie)
Holmby stat. (Holmby)
Holmeja (*Hyby*)
Haslövs stat. (Haslöv)
Häljarp (Tofta)
Hönsinge (Grönby)
Jordberga (Källstorp)
Jordholmen (Västra Ingelstad)
Kastberga (Västra Sallerup)
Kattarps stat. (Kattarp)
Klagstorp (Östra Klagstorp)
Klagerup (*Hyby*)
Krapperup (Brunnby)
Kungstorp (Håslöv)
Kvarnby (Husie)
Kyrkheddinge (Tottarp)
Källstorp (*Svalöv*)
Lackalänga stat. (Lackalänga)
Ledåker (Fjälie)
Lerberget (Vasby)
Lockarps stat. (Lockarp)
Lövestads » (Lövestad)
Marieberg (Västra Alstad)
Mjöhult (Farhult)
Mörarps stat. (Mörarp)
Nordanå (Görslöv)
Norrvidinge stat. (Norrvidinge)
Nyhamnsläge (Brunnby)
Osbyholm (Hörby)
Oxie stat. (Oxie)
Rydsgård (Örsjö)
Rögle (Välinge)
Röstånga stat. (Röstånga)
Saxtorps » (Saxtorp)
Sjöholmen (Stehag)
Skegrie stat. (Skegrie)
Skytts Tommarp (Västra Tommarp)
Skytts Vemmerlövs stat. (Skytts Vemmerlöv)
Skåre (Maglarp)
Slågarp (Stora Slågarp)
Stabbarps gruva (Trollenäs)
Staffanstorp (Brågarp)
Stehags stat. (Stehag)
Strandbaden (Väsby)
Stångby stat. (Stångby)
Stävesjö (Anderslöv)
Stävie stat. (Stävie)
Säby » (Säby)
Södervidinge stat. (Södervidinge)
Södra Sandby stat. (Södra Sandby)
Torna-Hällestad (Hällestad)
Trollenäs stat. (Trollenäs)
Tungan (Kävlinge)
Tågarp (Sireköpinge)
Vadensjö stat. (Vadensjö)
Vallby (Östra Klagstorp)
Vallåkra (Kvistofta)
Veberöds stat. (Veberöd)
Vegeholm (Välinge)
Vikens tullstat. (Viken)
Västra Klagstorps stat. (Västra Klagstorp)
Åkeshög (Vallinge)
Ålabodarna (Glumslöv)
Åspö (Hemmingsdynge)
Önnerup (Fjälie)
Ortofta stat. (Ortofta)
Östra Grevie stat. (Östra Grevie)
Östratorp (Östra Torp)

Landskommuner
Allerum
Bara härad med undantag för Burlövs, Genarps, Knästorps,

Lyngby, Skabersjö och Stora Uppåkra kommuner
Borgeby
Bosarp
Brunnby
Barslöv
Dalby
Fjälie
Flenninge
Flädie
Frillestad
Grönby
Hardeberga
Hemmingsdynge
Hesslunda
Hofterup
Holmby
Hästad
Hällestad
Hörby
Höör
Igelösa och Västra Odarslöv
Kattarp
Kropp
Källstorp
Kävlinge
Lackalänga
Lilla Bedinge
Lilla Isie
Lyby
Lövestad
Norra Nöbbelöv
Norrvidinge
Oxie härad med undantag för Fosie, Hököpinge, Mellan-Grevie, Södra Åkarps, Tygelsjö och Västra Kärrstorps kommuner
Reslöv
Rönnebergs härad med undantag för Felestads, S:t Ibbs och Sireköpinge kommuner
Röstånga
Saxtorp
Skivarp
Skurup
Stehag
Skytts härad med undantag för Bösarps kommun
Stångby
Stävie
Södervidinge
Södra Sandby
Trollenäs
Veberöd
Viken
Välluv
Västra Hoby
Västra Karlehy
Västra Sallerup
Västra Strö
Åspö
Öja
Örtofta
Östra Klagstorp
Östra Strö
Östra Torp

Grupp A.

Municipalsamhälle

Bjuv

Övriga orter

Annelövs stat.	(Annelöv)
Askeröd	(Västerstad)
Barsebäckshy	(Barsebäck)
Barsebäckshamn	»
Bedinge	(Tullstorp)
Billesholms gruva	(Södra Vram)
Björnstorp	(Bonderup)
Böketofta	(Kågeröd)
Börringe	(Gustav)
Charlottenlund	(Balkåkra)
Dagstorps stat.	(Dagstorp)
Eriksdal	(Röddinge)
Fogdarp	(Bosjökloster)
Frosta Hammarlunda	(Hammarlunda)
Fulltofta stat.	(Fulltofta)
Genarps »	(Genarp)
Gunnarstorp	(Norra Vram)
Gårdstånga stat.	(Gårdstånga)
Harlösa »	(Harlösa)
Havgård	(Gustav)
Hunneberga	(Harlösa)
Hurva stat.	(Hurva)
Högestad	(Baldringe)
Högsmölla	(Hög)
Hököpinge stat.	(Hököpinge)
Ingelsträde	(Väsby)
Kingelstad	(Ottarp)
Klasaröd	(Tolånga)
Klostersågen	(Vämb)
Kongsmarken	(Lyngby)
Krutmöllan	(Stora Harrie)
Kungshult	(Skarhult)
Kågeröds stat.	(Kågeröd)
Köpingebro	(Stora Köpinge)
Lilla Harrie stat.	(Lilla Harrie)
Ludvigsborg	(Fulltofta)
Marsvinsholm	(Balkåkra)
Norra Vrams stat.	(Norra Vram)
Näsbyholm	(Gärdslöv)
Ottarps stat.	(Ottarp)
Revingeby	(Revinge)
Revingehed	»
Rinnebäck	(Stora Harrie)
Rynge	(Sjörup)
Satserup	(Östra Åsping)
Silvåkra stat.	(Silvåkra)
Simlinge »	(Simlinge)
Sjöbobadet	(Barsebäck)
Skabersjö stat.	(Skabersjö)
Skarhult	(Borrlunda)
Skartofta	(Öved)
Snogeröd	(Gudmuntorp)
Stureholm	(Välinge)
Svenstorp	(Stora Köpinge)
Södra Åby stat.	(Södra Åby)
Sövdeborg	(Sövde)
Toftshög	(Östra Vemmenhög)
Toppeladugård	(Genarp)
Trolleholm	(Torrlösa)
Tånebro	(Solberga)
Täpperöd	(Öved)
Vallkärra stat.	(Vallkärra)
Viderup	(Gårdstånga)
Vollsjö stat.	(Vollsjö)
Västanhög	(Hög)
Västraby	(Välinge)
Åsperöd	(Vanstad)
Öveds stat.	(Öved)

Landskommuner

Annelöv
Ask
Barsebäck
Billinge
Bjuv
Bjällerup
Blentarp
Bonderup
Bösarp
Dagstorp
Ekeby
Everlöv
Farhult
Felestad
Fjärestad
Frosta härad med undantag för Holmby, Hörby, Höörs, Lyby och Östra Strö kommuner
Färs härad med undantag för Lövestads kommun
Genarp
Gustav
Gärdstånga
Gärdslöv
Gödelöv
Hallaröd
Halmstad
Hassle-Bösarp
Herrestads härad med undantag för Öja kommun
Hög
Hököpinge
Jonstorp
Kells-Nöbbelöv
Knästorp
Konga
Kågeröd
Lilla Harrie
Ljunits härad
Lunds landskommun
Lyngby
Mellan-Grevie
Mörarp
Norra Skrävlinge
Norra Vram
Ottarp
Remmarlöv
Revinge
Risekatslösa
Silvåkra
Simlinge
Sireköpinge
Skabersjö
Slimminge
Solberga
Stora Harrie

Stora Råby
Svenstorp
Södra Vram
Södra Åby
Södra Åkarp
Torrlösa
Tullstorp
Vallkärra
Virke
Välinge
Väsby
Västra Kärrstorp
Västra Vemmenhög
Önnarp
Örsjö
Östra Karleby
Östra Vemmenhög

Hallands län.

Grupp D.

Stad
Halmstad

Municipalsamhälle
Nyhem

Övriga orter
Gottskär (Onsala)
Kullavik (Släp)
Kyvik »
Släps stat. »
Särö »

Landskommun
Släp

Grupp C.

Ort
Tyludden (Söndrum)

Landskommuner
Onsala
Vallda

Grupp B.

Städer
Falkenberg
Kungsbacka
Laholm
Varberg

Municipalsamhälle
Oskarsström

Övriga orter
Anneberg (Tölö)
Fjärås stat. (Fjärås)
Gullbrandstorp (Harplinge)
Harplinge stat. »
Laxvik (Trönninge)
Lindome stat. (Lindome)
Marbäck (Snöstorp)
Rolfstorps stat. (Rolfstorp)
Skedala (Snöstorp)
Skedalahed »
Svartskär (Träslöv)
Särdal (Harplinge)
Söndrums stat. (Söndrum)
Trönninge » (Trönninge)
Ullareds » (Ullared)

Landskommuner
Fjärås
Hanhals
Harplinge
Lindome
Söndrum
Träslöv
Tönnersjö härad med undantag för Bredareds och Eldsberga kommuner
Vapnö

Grupp A.

Orter
Backa (Värö)
Brännarp (Revinge)
Bua (Värö)
Bygget (Bredared)
Derome (Ås)
Eldsberga stat. (Eldsberga)
Fegen (Gunnarp)
Fridhemsberg (Ullared)
Frillesas stat. (Frillesås)
Fröslida (Torup)
Galtabäck (Tvååker)
Genevad (Tjärby)
Getinge stat. (Getinge)
Glommen (Morup)
Grimetons stat. (Grimeton)
Grimsholmen (Skrea)
Gällareds stat. (Gällared)
Heberg (Årstad)
Himle (Spannarp)
Johansfors (Slättåkra)
Kinnareds stat. (Kinnared)
Knäreds » (Knäred)
Köinge » (Köinge)
Lia (Fagerred)
Lis (Stafsinge)
Långås (Morup)
Mellby (Laholms landsk.)
Ryaberg (Bredared)
Sennan (Enslöv)
Skinnarlyngen (Svartrå)
Skogaby (Laholms landsk.)
Skottorp (Skummeslöv)
Skrea stat. (Skrea)
Slöinge » (Slöinge)
Snapparp (Laholms landsk.)
Sperlingsholm (Enslöv)
Svartråhed (Svartrå)
Tofta (Lindberg)
Torups stat. (Torup)
Tvååkers » (Tvååker)
Vallberga (Rännestöv)
Veddige stat. (Veddige)
Veinge » (Veinge)
Vessigebro (Alfshög)
Vinbergs stat. (Vinberg)
Aled (Enslöv)
Asa (Ölmevalla)
Åskloster (Ås)
Åtrafors (Okome)
Åtran (Gunnarp)

Landskommuner
Bredared
Eldsberga
Faurås härad
Frillesås
Förlanda
Gällinge
Halmstads härad med undantag för Söndrums, Harplinge och Vapnö kommuner
Himle härad med undantag för Träslövs kommun
Höks härad
Idala
Landa
Tölö
Viske härad
Årstads »
Älvsåker
Ölmevalla

Göteborgs och Bohus län.

Grupp F.

Stad
Göteborg

Municipalsamhällen
Gårda
Hagen
Krokslätt
Linden
Långedrag
Mölndal

Övriga orter
Almedal (Örgryte)
Sävenäs »
Älvsborgs tullkammare (Göteborg)

Landskommuner
Fässberg
Nya Varvet
Örgryte

Grupp E.

Stad
Marstrand

Municipalsamhälle
Tingstad

Övriga orter
Askims stat. (Askim)
Billdal »
Göteborg-Tingstad (Backa)
Hovås (Askim)
Järnbrott (Västra Frölunda)
Lillhagen (Backa)
Lärje (Göteborg)
Partille stat. (Partille)

Landskommuner
Askim
Västra Frölunda

Grupp D.

Städer
Lysekil
Strömstad
Uddevalla

Municipalsamhällen
Asperö
Bräunö
Donsö
Hogenäs Näs
Hunnebostrand
Hälsö
Hönö-Klåva
Kalvsund
Knipplan
Malmön
Slätten
Stenungsund
Vrångö
Väjern

Övriga orter

Fotö	(Öckerö)
Kornö	(Lysekil)
Känsö	(Styrsö)
Landvetters stat.	(Landvetter)
Mölnlycke	(Råda)
Rörö	(Öckerö)
Vinga	(Styrsö)

Landskommuner
Backa
Malmön
Partille
Styrsö
Tuve
Öckerö

Grupp C.

Stad
Kungälv

Municipalsamhällen
Björneröd och Kroken
Bleket
Bovallstrand
Edshultshall
Ellös
Fjällbacka
Flatholmen
Gravarne och Bäckevik
Grebbestad
Hasselösund
Hälleviksstrand
Klädesholmen och Koholmen
Kyrkesund och Björholmen
Käringön
Skärhamn
Smögen
Stocken
Stora Dyrön
Tjörnekalv
Tången
Åstol

Övriga orter

Brodalen	(Bro)
Dyngö	(Fjällbacka m:e)
Gåseberg	(Brastad)
Hallinden	(Bro)
Härryda stat.	(Härryda)
Klädesholmens tullstat.	(Klädesholmens m:e)
Kornhall	(Harestad)
Ljungskile	(Ljung)
Lyse stat.	(Lyse)
Lökebacken	(Brastad)
Raneberg	(Resteröd)
Svanesund	(Längelanda)
Svenshögen	(Ucklum)
Säve stat.	(Säve)
Ångsbacken	(Bäve)

Landskommuner
Björlanda
Bäve
Fiskebäckskil
Härryda
Klädesholmen
Kungshamn
Käringön
Landvetter
Ljung
Morlanda
Norum
Råda
Stangenäs härad
Svenneby
Säve
Torslanda

Grupp B.

Municipalsamhällen
Gullholmen
Mollösund
Saunäs
Östersidan

Övriga orter

Fjällbacka kapell	(Kville)
Grohed	(Forshälla)
Havstenssund	(Tanum)
Hälviken	(Hogdal)
Håve	(Skee)
Hälle	(Lommeland)
Hällesö	(Tanum)
Hattan	(Rönnäng)
Jörlanda stat.	(Jörlanda)
Kode	(Solberga)
Krokstrand	(Skee)
Leksundsholmen	(Hogdal)
Lervik	»
Lunneviken	»
Långnäs	(Lommeland)
Nordkoster	(Tjärnö)
Pilegärden	(Näsinge)
Saltbacken	(Hogdal)
Sandviken	(Skee)
Skee stat.	»
Ström	(Hjärtum)
Svartejan	(Lommeland)
Svinesund	(Hogdal)
Södra Vammen	(Skee)
Vallen	(Jörlanda)
Varekil	(Stala)
Ytterby stat.	(Ytterby)
Överby	(Skee)

Landskommuner
Askum
Bottna
Grundsund
Gullholmen
Inlands Nordre härad med undantag för Norums kommun
Inlands Södre härad
Källered
Lane härad med undantag för Bäve, Lane-Ryrs och Skredsviks kommuner
Lur
Mo
Mollösund
Orusts östra härad
Resteröd
Rödbo
Skaftö
Tegneby
Tjörns härad med undantag för Klädesholmens kommun
Tossene
Vette härad
Västerlanda

Grupp A.

Orter

Dingle	(Svartedborg)
Hogstorp	(Skredsvik)
Håbygård	(Håby)
Hällevadsholm	(Svartedborg)
Koruugeröd	(Naverstad)
Kragenäs	(Tanum)
Lane	(Lane-Ryr)
Munkedal	(Foss)
Orrekläpp	(Tanum)
Rabbalshede	(Kville)
Smedberg	(Foss)
Tanums stat.	(Tanum)
Vassbotten	(Naverstad)

Landskommuner
Bärfendal
Forshälla
Grinneröd
Hjärtum
Kville
Lane-Ryr
Naverstad
Röra
Skredsvik
Sörbygdens härad
Tanum
Tunge härad

Älvsborgs län.

Grupp E.

Stad
Trollhättan

Grupp D.

Städer
Alingsås
Borås
Vänersborg
Amål

Övriga orter
Brinkebergskulle (Vassända-Naglum)
Jonsered (Lerum)
Lerums stat. »
Nabbensberg (Vänersborg)
Restad och Blåsut (Vassända-Naglum)
Stenkullen (Lerum)
Öxnered (Vassända-Naglum)

Grupp C.

Stad
Ulricehamn

Köping
Mellerud

Municipalsamhälle
Lilla Edet

Övriga orter
Agnesberg (Angered)
Bohus (Nödinge)
Floda (Skallsjö)
Frissla stat. (Frissla)
Grunnebo (Vassända-Naglum)
Nol (Starrkärr)
Norsesund (Skallsjö)
Olovstorp (Bergum)
Rydboholm (Kinnarumma)
Sjömarken (Sandhult)
Surte (Nödinge)
Vargön (Västra Tunhem)
Viskafors (Kinnarumma)
Åsaka (Väne-Åsaka)
Älvängen (Starrkärr)

Landskommuner
Alingsås landsförsamling och Rödene
Frissla
Lerum
Seglora
Skallsjö
Södra Härene
Vassända-Naglum
Väne-Åsaka

Grupp B.

Municipalsamhälle
Herrljunga

Övriga orter
Anten (Östad)
Aplared (Ljushult)
Bengtsfors (Ärtemark)
Berghems stat. (Berghem)
Björboholm (Stora Lundby)
Bollebygds stat. (Bollebygd)
Bäckefors (Bäcke)
Brålanda stat. (Brålanda)
Dalsjöfors (Toarp)
Dals-Rostock (Gunnarsnäs)
Ed (Dals-Ed)
Fristads stat. (Fristad)
Frändefors stat. (Frändefors)
Färgelanda » (Färgelanda)
Gendalen (Stora Mellby)
Gråbo (Stora Lundby)
Grävsnäs (Erska)
Gunnilse (Angered)
Gånghester (Toarp)
Hindås (Björketorp)
Hultafors (Bollebygd)
Högstorp (Fuxerna)
Högsäters stat. (Högsäter)
Kinna » (Kinna)
Lagmansholm (Hol)
Lilleskog (Västra Tunhem)
Limmared (Södra Åsarp)
Ljung (Grude)
Mjörnsjö (Östad)
Mälsryd (Toarp)
Norra Björke stat. (Norra Björke)
Redvägsbrunn (Brunn)
Ryr (Väne-Ryr)
Rångedala stat. (Rångedala)
Rävlanda (Björketorp)
Sandared (Sandhult)
Sjövik (Östad)
Skene (Örby)
Sollebrunn (Erska)
Stora Mellby stat. (Stora Mellby)
Strömsfors (Örsås)
Svenljunga stat. (Svenljunga)
Toarpsdal (Toarp)
Torp (Bälinge)
Upphärads stat. (Upphärad)
Velanda (Gärdhem)
Västra Bodarna (Hemsjö)

Landskommuner
Ale härad med undantag för Skepplanda, Hälanda och Ale-Skövde kommuner
Asklanda
Berghem
Bollebygds härad
Bredared
Flundre härad
Grude
Hemsjö
Herrljunga
Hol
Hällesåd
Högsäter
Hössna
Jällby
Karl Gustav
Kinna
Kinnarumma
Kvinnestad
Lena
Ljur
Ljushult
Mo
Närunga
Orrunga
Redslared
Roasjö
Rångedala
Sandhult (med Hedared)
Skepphult
Skogsbygden
Svenljunga
Södra Björke
Toarp
Tumberg
Vist
Väne härad med undantag för Vassända-Naglums och Väne-Åsaka kommuner
Vättle härad med undantag för Skallsjö och Lerums kommuner
Åmåls landskommun
Åspered
Ödenäs
Örby

Grupp A.

Orter
Alltheni (Skepplanda)
Ambjörnarps stat. (Ambjörnarp)
Aspanäs (Södra Ving)
Axelfors (Revesjö)
Billingsfors (Steneby)
Björketorp (Surteby)
Blidsbergs stat. (Blidsberg)
Borgstena » (Borgstena)
Brandsmo (Tranemo)
Dalskogs stat. (Dalskog)
Dalums » (Dalum)
Dingelvik (Steneby)
Ekefors (Sjötofta)
Ellenö (Odeberg)
Erikstads stat. (Erikstad)
Fåglavik (Hudene)
Grimsås (Mossebo)
Hillareds stat. (Hillared)
Hjärtsäter (Färgelanda)
Holsljunga stat. (Holsljunga)
Horreds » (Horred)
Högen (Töftedal)
Hökedalen (Dals-Ed)
Hökerum (Södra Ving)
Jakobsrud (Töftedal)
Källeryd (Källunga)
Köpmannebro (Holm)
Länghems stat. (Länghem)
Mjöbäcks » (Mjöbäck)
Mon (Töftedal)

Månstadskulle (Månstad)
Nitta (Varnum)
Norane (Töftedal)
Nygård (Ale-Skövde)
Nössemarks tullstat. (Nössemark)
Nöttjebacka (Torp)
Prässebo (Ale-Skövde)
Remmene stat. (Remmene)
Sexdrega » (Sexdrega)
Sjötofta » (Sjötofta)
Skällsäter (Järbo)
Stommen (Nössemark)
Sundholmen (Horred)
Timmele stat. (Timmele)
Tranemo » (Tranemo)
Trädet (Külaby)
Tösse stat. (Tösse)
Varnumskulle (Varnum)
Veghy (Södra Säm)
Värgårda (Kullings-Skövde)
Animskogs stat. (Animskog)
Asarp (Norra Asarp)
Asunden (Marbäck)
Älvsereds stat. (Älvsered)
Ödeborgs » (Ödeborg)
Ödskölds » (Ödsköld)
Överlida (Mjöbäck)

Landskommuner

Alboga
Ale-Skövde
Algutstorp
Bergstena
Björke härad
Broddarp
Brättensby och Landa
Bälinge
Eggvena
Eriksberg
Fotskäl
Fullestad
Fölene
Grimmared
Gunnarsjö
Hajom
Horla
Horred
Hov
Hudene
Hyssna
Hålanda
Istorp
Kattunga
Kinds härad med undantag för Svenljunga, Redslareds, Ljushults och Roasjö kommuner
Kullings-Skövde
Kungsäter
Källunga
Långared
Mjäldrunga
Molla
Nordals härad
Norra Säm
Od
Redvägs härad med undantag för Vists och Hössna kommuner
Remmene
Siene
Skepplanda
Skölvene
Sundals härad
Surteby
Sätila
Tarsled
Torestorp
Tostared
Tössbo härad med undantag för Mo kommun och Amåls landskommun
Valbo härad med undantag för Högsäters kommun
Vedbo härad
Vedens härad med undantag för Bredareds och Sandhults kommuner
Vesene
Ås härad med undantag för Rångedala, Toarps och Äspereds kommuner
Ålekulla
Öra
Öxabäck
Öxnevalla

Skaraborgs län.

Grupp D.

Städer
Falköping
Lidköping
Mariestad
Skara

Övriga orter
Falköping-Ranten (Falköping)
Karlsborgs stat. (Karlsborg)

Landskommun
Karlsborg

Grupp C.

Städer
Skövde
Tidaholm

Köping
Vara

Municipalsamhällen
Lundsbrunn
Kvänum
Nossebro

Övriga orter
Varnhem (Skarke)
Mölltorps stat. (Mölltorp)

Landskommuner
Falköpings östra landskommun
Mölltorp
Skarke (Varnhem)

Grupp B.

Stad
Hjo

Köpingar
Gränstorp
Töreboda

Municipalsamhällen
Falköpings förstäder
Götene

Övriga orter
Arentorp (Södra Kedum)
Frambo (Trökörna)
Kinnarp (Kinneved)
Lovene (Källands-Åsaka)
Madängsholm (Baltak)
Skultorp (Norra Kyrketorp)
Slutarp (Kinneved)
Stenstorps stat. (Stenstorp)
Svaneberg (Bredsäter)
Tumleberg (Essunga)
Vartofta (Slöta)

Landskommuner
Agnetorp
Baltak
Bredsäter
Bällefors
Daretorp
Ekeskog
Falköpings västra landskommun
Friggeråker
Frökinds härad
Fyrunga
Fåglum
Fägre
Grolanda
Götene
Hovby
Hyringa
Härja
Härjevad
Härlunda
Jung
Jäla
Karleby
Kvänum
Källands-Åsaka
Längnum
Naum
Norra Härene
Norra Lundby
Råda
Skallmeja
Skara landskommun
Slöta
Strö
Sunnersberg
Sätuna
Södra Kedum
Södra Lundby
Torbjörntorp
Tiarp
Trässberg

Trästena
Trävattna
Trökörna
Ugglum
Ullervad
Vara
Vistorp
Vårnb

Grupp A.

Municipalsamhällen
Axvall
Järpås

Övriga orter

Bergmossen	(Finnerödja)
Blomberg	(Källby)
Broddetorps stat.	(Broddetorp)
Bölets gruvor	(Undenäs)
Dala stat.	(Dala)
Ekedalen	(Aeklinga)
Fagerlid	(Hova)
Fagersanna	(Ransberg)
Finnerödja stat.	(Finnerödja)
Floby »	(Floby)
Folkabo	(Valstad)
Forshems stat.	(Forshem)
Fridene »	(Fridene)
Främmestads stat.	(Främmestad)
Gullspång	(Amnehärad)
Gårdsjö	(Hova)
Gössäter	(Fullösa)
Habo stat.	(Habo)
Hasslerör	(Hassle)
Helas	(*Ryda*)
Hova stat.	(Hova)
Håkantorp	(Levene)
Hällekis	(Österplana)
Igelstorp	(Sventorp)
Istrums stat.	(Istrum)
Jula	(Utby)
Kavlås	(Hömb)
Korsberga stat.	(Korsberga)
Kålltorp	(Västra Gerum)
Kälvene stat.	(Kälvene)
Kättilstorp	(Yllestad)
Leksbergs stat.	(Leksberg)
Lerdala »	(Lerdala)
Lugnås	(*Björsäter*)
Lyrestads stat.	(Lyrestad)
Midskog	(Amnehärad)
Mofalla stat.	(Mofalla)
Moholm	(Mo)
Mullsjö	(Nykyrka)
Odensberg	(Gökhem)
Otterbäcken	(Amnehärad)
Råbäck	(Medelplana)
Salstad	(*Sal*)
Sandhems stat.	(Sandhem)
Siggerud	(Lyrestad)
Skagersvik	(Amnehärad)
Slätte	(Fredsberg)
Stenbrotorp	(Amnehärad)
Stora Hov	(Tråvad)
Suntaks stat.	(Suntak)
Svensbro	(Ljunghem)
Tibro	(Kyrkefalla)
Tidan	(Götlunda)
Timmersdala stat.	(Timmersdala)
Torved	(Lyrestad)
Tråvads stat.	(Tråvad)
Tuns »	(Tun)
Tådene	(Trunum)
Ulvstorp	(Sparlösa)
Ulvåker	(Locketorp)
Valtorps stat.	(Valtorp)
Vedum	(Laske-Vedum)
Vinninga	(Sävare)
Vreten	(Ljunghem)
Värings stat.	(Väring)
Älgarås »	(Älgarås)
Örslösa »	(Örslösa)
Österäng	(Forshem)
Öttums stat.	(Öttum)

Landskommuner

Barne härad med undantag för Faglums, Södra Kedums, Naums och Vara kommuner
Binnebergs och Valla tingslag med undantag för Bällefors, Ekeskogs, Fägre, Karlsborgs, Mölltorps och Trästena kommuner
Edsvära
Gudhems härad med undantag för Falköpings västra landskommun, Friggeråkers, Sätuna, Torbjörntorps och Ugglums kommuner
Hasslerörs tingslag med undantag för Ullervads kommun
Hova tingslag
Händene
Kinne härad med undantag för Götene och Bredsäters kommuner
Kinnefjärdings härad med undantag för Hovby och Norra *Härene kommuner*
Käkinds härad med undantag för Vårnbs kommun
Kållands härad med undantag för Råda, Kållands-Åsaka, Sunnersbergs och Strö kommuner
Laske härad med undantag för Södra Lundby kommun
Marum
Norra Vånga
Saleby
Skånings-Åsaka
Synnerby
Valle härad med undantag för Skarke och Norra Lundby kommuner
Vartofta härad med undantag för Falköpings östra landskommun, Agnetorps, Baltaks, *Daretorps*, Härja, Karleby, Slöta, Tiarps och *Vistorps* kommuner
Vilske härad med undantag för Jäla, Trävattna och Grolanda kommuner
Vinköl
Viste härad med undantag för Trökörna, Längnum och Hyringa kommuner
Västra Gerum
Åse härad
Öttum

Värmlands län.

Grupp E.

Städer
Karlstad
Kristinehamn

Grupp D.

Städer
Arvika
Filipstad

Municipalsamhälle
Torsby

Grupp C.

Köping
Sunne

Municipalsamhällen
Charlottenberg
Haga
Kil

Övrig ort
Växnäs (Karlstads landsk.)

Grupp B.

Köping
Säffle

Municipalsamhällen
Forshaga
Amot

Övriga orter

Alster	(Karlstads landsk.)
Badstuknappen	(Norra Finnskoga)
Bjurberget	(Södra Finnskoga)
Björneborg	(Visnum)
Deje	(Nedre Ullerud)
Dejefors bruk »	
Eda gränsstat.	(Eda)
Edsgatan	(Karlstads landsk.)
Edsvalla	(Nor
Falltorp	(Södra Finnskoga)
Finnshyttan	(Färnebo)
Fogdhyttan	
Forshaga kapell	(Grava)
Gammalkroppa	(Kroppa)
Gasgruvan	(Färnebo)

Hagfors bruk (Norra Råda)
Herrhult (Kroppa)
Hjärpliden (Södra Finnskoga)
Lesjöfors (Rämen)
Lindfors (Nyed)
Långflon (Norra Finnskoga)
Medskogen (Södra Finnskoga)
Molkom (Nyed)
Mölnbacka (Nedre Ullerud)
Nyhyttan (Färnebo)
Nykroppa (Kroppa)
Nässundet (Varnum)
Persberg (Färnebo)
Posäsen (Södra Finnskoga)
Rämens stat. (Rämen)
Sjöändan (Varnum)
Skattkärr (Östra Fågelvik)
Skived (Grava)
Skoghall (Hammarö)
Skåre (Grava)
Storfors (Kroppa)
Uggleheden (Norra Finnskoga)
Ulvsby (Alster)
Årjäng (Silbodal)
Ånggruvorna (Färnebo)

Landskommuner
Arvika landskommun
Karlstads härad
Kroppa
Lungsund
Nedre Ullerud
Norra Finnskoga
Rämen
Södra Finnskoga
Varnum
Visnums-Kil

Grupp A.

Orter
Bogens gränsstat. (Bogen)
Borgviks bruk (Borgvik)
Brattfors » (Brattfors)
Brattforshyttan »
Brunsberg (Brunskog)
Bäckebron (Västra Emtervik)
Daglösen (Färnebo)
Edane (Brunskog)
Edebäck (Norra Råda)
Fagerås (Frykerud)
Finnmossen (Nordmark)
Fonka (Trankil)
Fryksta (Stora Kil)
Fågelvik (Västra Fågelvik)
Geijersdal (Brattfors)
Geijersholm (Gustav Adolf)
Grums stat. (Grums)
Grunnerud (Trankil)
Hagfors kapell (Norra Råda)
Horrsjön (Färnebo)
Hovilsrud (Eda)
Hån (Töcksmark)
Häljeboda (Eda)
Högboda (Boda)
Högsäter (Skillingmark)
Höje (Norra Råda)
Konsterud (Visnum)
Köla gränsstat. (Köla)
Lekvattnets gränsstat. (Lekvattnet)
Lysviks stat. (Lysvik)
Långban (Färnebo)
Långbansände (Gåsborn)
Mitandersfors (Bogen)
Motjärnshyttan (Nordmark)
Munkfors (Ransäter)
Neva (Rämen)
Nordmarks gruvsamh. (Nordmark)
Nordmarks stat. (Nordmark)
Oforsen (Rämen)
Oleby (Fryksände)
Olsäter (Övre Ullerud)
Ottebol (Ny)
Ransäters stat. (Ransäter)
Rommenäs (Östervallskog)
Rottneros (Sunne)
Råda (Norra Råda)
Röjdåfors (Östmark)
Sandviken (Trankil)
Segmon (Ed)
Sjögränd (Norra Råda)
Skillingmarks gränsstat. (Skillingmark)
Slottsbron (Ed)
Stavnäs (Östra Fågelvik)
Stjärnfors (Norra Råda)
Sälboda pappersbruk (Gunnarskog)
Taberg (Nordmark)
Tolita (Stora Kil)
Trankils gränsstat. (Trankil)
Töcksmarks » (Töcksmark)
Uddeholm (Norra Råda)
Vitkärn (Lekvattnet)
Väng (Västra Fågelvik)
Värml.-Bro (Bro)
Värml.-Säby (Visnum)
Väse stat. (Väse)
Västra Emterviks stat. (Västra Emtervik)
Åmotfors (Eda)
Ölme stat. (Ölme)
Östervallskogs gränsstat. (Östervallskog)
Övre Ulleruds stat. (Övre Ullerud)

Landskommuner
Brattfors
Fryksdals härads nedre tingslag
» » övre »
Färnebo
Gillbergs härad
Grums härad
Gåsborn
Jösse härad med undantag för Arvika landskommun
Kils härad med undantag för Nedre Ulleruds kommun
Nordmark
Nordmarks härad
Nyeds »
Näs »
Visnums härad med undantag för Visnums-Kils kommun
Väse härad
Älvdals härads nedre tingslag
» » övre »
med undantag för Norra och Södra Finnskoga kommuner
Ölme

Örebro län.

Grupp E.

Stad
Örebro

Grupp D.

Köping
Hallsberg

Grupp C.

Städer
Lindesberg
Nora

Köping
Kopparberg

Municipalsamhällen
Frövi
Karlskoga
Kumla

Örrig ort
Laxå (Ramundeboda)

Grupp B.

Stad
Askersund

Municipalsamhällen
Fellingsbro
Fjugesta
Jannelund

Örriga orter
Bastkärn (Ljusnarsberg)
Bofors bruk (Karlskoga)
Bångbro (Ljusnarsberg)
Dalkarlshytte bruk (Lindesbergs landsk.)
Degerfors (Karlskoga)
Dylta Bruk (Axberg)
Ervalla »
Garphytte bruk (Tysslinge)
Granbergsdal (Karlskoga)
Grythyttehed (Grythyttan)
Gräveby (Gräve)
Guldsmedshytte bruk (Lindesbergs landsk.)
Hidingebro (Hidinge)
Hidingsta (Norrbyås)
Hovsta stat. (Hovsta)
Högfors bruk (Ljusnarsberg)
Järle (Ervalla)
Karlslund (Länghro)
Kortfors (Karlskoga)
Kvismaren (Norrbyås)

Latorpsbruk (Tysslinge)
Mosås (Mosjö)
Pålsboda (Sköllersta)
Silverhöjden (Ljusnarsberg)
Stripa (Lindesbergs landsk.)
Strömtorp (Karlskoga)
Ullersäter (Näshy)
Valåsen (Karlskoga)
Vanneboda (Näshy)
Vintrosa stat. (Vintrosa)
Vretstorp (Viby)
Yxhult (Kumla)

Landskommuner

Edsberg
Ervalla
Glanshammars härad med undantag för Lillkyrka kommun
Gällersta
Hallsberg
Hidinge
Knista
Kumla
Norrbyås
Näshy
Ramundeboda
Stora Mellösa
Örebro härad

Grupp A.

Orter

Bergsäng (Nora landsk.)
Björnhammars bruk (Bo)
Blixterboda (Fellingsbro)
Bredsjö (Hjulsjö)
Bånghammar (Ljusnarsberg)
Dalkarlsberg (Viker)
Degerfors kapell (Karlskoga)
Gropen (Kvistbro)
Gryts bruk (Bo)
Grängen (Hjulsjö)
Gusselby (Lindesbergs landsk.)
Gyttorp (Nora landsk.)
Haggruve bruk » »
Hammarby » » »
Hasselfors (Skagershult)
Hjortkvarn (Bo)
Hjulsjö bruk (Hjulsjö)
Håkanbol (Nysund)
Hällefors bruk (Hällefors)
Hörkens stat. (Ljusnarsberg)
Hörkens kapell »
Ingelsby (Lerbäck)
Järnboås stat. (Järnboås)
Karlsdals bruk (Karlskoga)
Karlsdals kapell »
Kilsmo (Asker)
Klacka Lerberg (Nora landsk.)
Kloten (Ramsberg)
Kvistbro stat. (Kvistbro)
Kölsjön (Ljusnarsberg)
Lerbäcks stat. (Lerbäck)
Loka (Grythyttan)
Mariedam (Lerbäck)
Mullhyttemo (Kvistbro)
Porla (Skagershult)
Rockesholm (Grythyttan)
Rällså (Ramsberg)
Rönneshytta (Lerbäck)
Sandstubbetorp (Viby)
Sikfors (Hällefors)
Skatviken (Grythyttan)
Skyllbergs bruk (Lerbäck)
Sköllersta stat. (Sköllersta)
Spannarboda (Fellingsbro)
Stjärnfors bruk (Ljusnarsberg)
Storå (Lindesbergs landsk.)
Striberg (Nora landsk.)
Ställberg (Ljusnarsberg)
Ställdalen »
Svartvik »
Svartå (Kvistbro)
Svennevads stat. (Svennevad)
Sällinge (Fellingsbro)
Tarsta (Sköllersta)
Timansberg (Nora landsk.)
Vasselhyttan (Lindesbergs landsk.)
Vedevåg (Lindesbergs landsk.)
Vikersvik (Viker)
Zinkgruvan (Hammar)
Åmmeberg »
Ålsäng (Fellingsbro)
Åsbro (Lerbäck)
Älvestorp (Grythyttan)
Östansjö (Viby)

Landskommuner

Asker
Edsbergs härad med undantag för Edsbergs, Hidinge och Knista kommuner
Fellingsbro
Grythytte och Hällefors härad
Hackvad
Hardemo härad
Karlskoga »
Lerbäck
Lillkyrka
Lindes och Ramsbergs härad
Ljusnarsberg
Lännäs
Nora och Hjulsjö härad
Sköllersta härad med undantag för Norrbyås och Gällersta kommuner
Sundbo härad
Viby

Västmanlands län.

Grupp F.

Stad

Västerås

Grupp D.

Städer

Arboga
Köping
Sala

Köping

Kungsör

Municipalsamhälle

Heby

Övrig ort

Tillberga (Hubbo)

Grupp C.

Municipalsamhälle

Norbergs by

Övriga orter

Bondgruvan (Norberg)
Broddbo (Sala landsk.)
Dingtuna stat. (Dingtuna)
Fagersta bruk (Västanfors)
Hedensberg (Tillberga)
Hårsbäck (Västerlövsta)
Isätra (Norrby)
Johannisbergs gruvor (Norberg)
Jugansbo (Sala landsk.)
Kerstinbo (Nora)
Kolbäcks stat. (Kolbäck)
Kärrgruvan (Norberg)
Långgruve gruvor »
Morgongåva (Vittinge)
Orresta (Björksta)
Ramnäs stat. (Ramnäs)
Ransta (Kumla)
Rosshyttan (Västerfärnebo)
Råsbo (Nora)
Sala damm (Sala landsk.)
Seglingsberg (Ramnäs)
Snyten (Karbenning)
Spännarhytte bruk (Norberg)
Svanå bruk (Haraker)
Tortuna stat. (Tortuna)
Tärna (Kumla)
Tärnsjö (Nora)
Virsbo (Ramnäs)
Västanfors stat. (Västanfors)
Ängelsberg (Västervåla)

Landskommuner

Haraker
Nora
Norberg
Norrby
Ramnäs
Siende härad
Skerike
Tuhundra härad
Västerlövsta
Yttertjurbo härad
Övertjurbo härad med undantag för Möklinta kommun

Grupp B.

Orter

Altuna stat. (Altuna)
Dagarn (Västanfors)
Fjärdhundra (Simtuna)
Frösthults stat. (Frösthult)
Gisslarbo (Malma)
Hallstahammars bruk (Svedvi)
Högfors (Karbenning)

Jädersbruk (Arboga landsk.)
Karbennings stat. (Karbenning)
Kolsva bruk (Malma)
Munktorps stat. (*Munktorp*)
Runhällen (Enåker)
Skultuna stat. (Skultuna)
Strömsholm (Rytterne)
Surahammar (Sura)
Torpaslätt (Torpa)
Valskog (Björskog)
Vittinge stat. (Vittinge)
Östertibble (Torpa)

Landskommuner
Enåker
Frösthult
Karbenning
Möklinta
Norrbo härad med undantag för Harakers och Skerike kommuner
Snevringe härad med undantag för Ramnäs kommun
Torstuna
Tärna
Vittinge
Våla härad med undantag för Nora kommun
Västanfors
Västerfärnebo
Åkerbo härad med undantag för Odensvi och Västra Skedvi kommuner

Grupp A.

Orter
August o. Maria gruvor (Skinnskatteberg)
Hultebo gruvfält (Skinnskatteberg)
Krampen (Hed)
Näverkärret (Västra Skedvi)
Riddarhytte bruk (Skinnskatteberg)
Skinnskattebergs stat. (Skinnskatteberg)
Trummelsberg (Västervåla)
Uttersbergs bruk (Hed)

Landskommuner
Altuna
Härnevi
Odensvi
Simtuna
Skinnskattebergs härad
Västervåla
Västra Skedvi
Österunda

Kopparbergs län.

Grupp E.

Stad
Falun

Grupp D.

Städer
Avesta
Ludvika

Köpingar
Krylbo
Morastrand

Municipalsamhällen
Rättvik
Vansbro

Övriga orter
Flötningen (Idre)
Idre kyrkby »
Lördalen (Särna)
Storbron »
Storsätern (Idre)
Särna kyrkby (Särna)

Landskommuner
Särna och Idre tingslag

Grupp C.

Städer
Hedemora
Säter

Köpingar
Borlänge
Smedjebacken

Municipalsamhällen
Leksands Noret
Orsa kyrkby

Övriga orter
Korsnäs (Kopparberg)
Malungs stat. (Malung)
Mora Noret (Mora)
Morkarlby »

Grupp B.

Municipalsamhälle
Marnäs

Övriga orter
Amsbergs kapell (Stora Tuna)
Aspeboda stat. (Aspeboda)
Bergsgården (Kopparberg)
Björsjö bruk (Norrbärke)
Blyberg (Älvdalen)
Blötberget (Ludvika landsk.)
Bomsarvet (Stora Tuna)
Bredgrind (By)
Brintbodarna (Venjan)
Bruntjärnsåsen (Lima)
Dala Finnhyttan (Garpenberg)
Dala Järna (Järna)
Domnarvet (Stora Tuna)
Duvnäs » »
Eldris (Mora)
Evertsbergs kapell (Älvdalen)
Fors bruk (Folkärna)
Fu (Mora)
Garpenbergs stat. (Garpenberg)
Garsås (Mora)
Gopshus »
Gruvgården (Garpenberg
Gryksbo (Kopparberg)
Gräddsjön (Järna)
Grängesbergs gruvsamh. (Grangärde)
Grängesbergs kapell (Grangärde)
Gräsberg (Ludvika landsk.)
Gäsvary (Älvdalen)
Gävunda (Venjan)
Hagge (Norrbärke)
Herrgården (Garpenberg)
Horndals bruk (By)
Hosjö kapell (Vika)
Insjön (Al)
Jularbo (Folkärna)
Klenshyttan (Ludvika landsk.)
Kvarnsveden (Stora Tuna)
Kättbo (Venjan)
Limedsforsen (Lima)
Lövsvedsgruvan (Folkärna)
Mossebergs by (Älvdalen)
Nybergs gruvor (Norrbärke)
Olsbacka (Aspeboda)
Ornäs stat. (Stora Tuna)
Ornäs sågverk (Torsång)
Oxberg (Mora)
Repbäcken (Stora Tuna)
Ryllshytte gruvor (Garpenberg)
Rörbäcksnäs (Lima)
Sellnäs (Stora Tuna)
Starbo bruk (Norrbärke)
Stora Tuna stat. (Stora Tuna)
Stumsnäs (Rättvik)
Tinaby (Rättvik)
Tretjärn (Järna)
Vakern »
Van »
Vika (Mora)
Vikarbyn (Rättvik)
Vimo (Mora)
Västgärde (Rättvik)
Åsgarn (Folkärna)
Älvdalens stat. (Älvdalen)
Älvdalsåsens by »

Landskommuner
Aspeboda
Folkärna
Garpenberg
Grytnäs
Järna
Kopparberg
Ludvika landskommun
Mora
Norrbärke
Rättvik
Stora Tuna
Vika
Älvdalen

Grupp A.

Orter
Arvslindan (Gagnef)
Bingsjö och Dådrans kapell (Rättvik)
Bispberg (Säters landsk.)
Björbo (Floda)
Björnhyttan (Grangärde)

Byvalla (By)
Dala-Floda (Floda)
Dalfors (Ore)
Djura kapell (Leksand)
Djurås (Gagnef)
Emådalen (Orsa)
Furudal (Ore)
Gagnefs stat. (Gagnef)
Grundforsen (Transtrand)
Gustavs stat. (Gustav)
Göringen (Ore)
Häradsbygden (Leksand)
Hästhagsbergs- och Bråfallsgruvorna (Silvberg)
Kullsveden (Säters landsk.)
Leksboda (Leksand)
Lerhyttan (Husby)
Lilla Björnmossen (Svärdsjö)
Lima kyrkby (Lima)
Linghed (Svärdsjö)
Långshyttans bruk (Husby)
Löderåsen (Venjan)
Malungsfors (Malung)
Megrinn »
Mockfjärds stat. (Gagnef)
Mockfjärds kapell »
Morshyttan (By)
Mässbacken (Orsa)
Nyhammar (Grangärde)
Nås stat. (Nås)
Näs (By)
Rysjön (Svärdsjö)
Rällingsbergs gruvor (Husby)
Rämshyttan (Silvberg)
Rörshyttan (Husby)
Saxbergets gruvor (Grangärde)
Siljansnäs kyrkby (Siljansnäs)
Skattungsbyn (Orsa)
Skattunge kapell »
Slättberg (Leksand)
Stensbo (Grangärde)
Stjärnsunds bruk (Husby)
Stjärnsunds kapell »
Svartnäs » (Svärdsjö)
Sågen (Äppelbo)
Sågmyra (Bjursås)
Söderbärke stat. (Söderbärke)
Sörsjöns by (Transtrand)
Tallhed (Orsa)
Tandö (Lima)
Transtrands kyrkby (Transtrand)
Tyngen (Malung)
Tyngsjö kapell »
Tällberg (Leksand)
Ulvshyttan (Silvberg)
Vad (Söderbärke)
Valla (By)
Vallerås (Malung)
Vikmanshyttans bruk (Hedemora landsk.)
Villingen (Husby)
Vintjärn (Svärdsjö)
Västerby (Husby)
Åsbo »
Öje (Malung)

Landskommuner
Boda
By
Enviken
Floda
Grangärde
Gustav
Hedemora tingslag med undantag för Garpenbergs kommun
Leksands och Gagnefs tingslag
Malingsbo
Malungs tingslag
Mora tingslag med undantag för Mora kommun
Nås
Ore
Orsa
Silvberg
Sundborn
Svärdsjö
Sävsnäs
Söderbärke
Torsång.

Gävleborgs län.

Grupp F.

Stad
Gävle

Grupp E.

Städer
Hudiksvall
Söderhamn

Övriga orter
Strömsbro (Gävle)
Stugsund (Söderhamn)

Grupp D.

Köpingar
Bollnäs
Ljusdal

Övriga orter
Bomhus (Gävle)
Bönan »
Rönnskär (Söderhamn)

Grupp C.

Municipalsamhälle
Storvik

Övriga orter
Forsbacka bruk (Valbo)
Forsbacka stat. »
Furuvik »
Hagaström »
Harnäs »
Kilafors (Hanebo)
Ljusne järnverk (Söderala)
Rörberg (Valbo)
Sandvikens järnverk (Högbo)
Sveden (Valbo)
Valbo stat. »

Landskommuner
Hälsingtuna
Högbo
Valbo

Grupp B.

Municipalsamhällen
Arbra
Björkhamre

Övriga orter
Bergsjö stat. (Bergsjö)
Bergviks stat. (Söderala)
Bergviks kapell »
Delsbo stat. (Delsbo)
Forsa » (Forsa)
Fredriksfors (Delsbo)
Fågelsjö (Los)
Hamra kyrkby »
Hennan (Ljusdal)
Hybo »
Järvsö stat. (Järvsö)
Kinstaby (Söderala)
Kårböle kapell (Färila)
Landa (Segersta)
Lillhamra (Los)
Ljusne kapell (Söderala)
Loster (Ljusdal)
Lottefors (Bollnäs)
Långbacka (Delsbo)
Mackmyra (Valbo)
Mellansjö (Ramsjö)
Mobodarna (Mo)
Myssje (Söderala)
Norrberg (Ramsjö)
Norrsundets bruk (Hamrånge)
Nybo (Ramsjö)
Näsviken (Forsa)
Ockelbo stat. (Ockelbo)
Oslättfors (Hille)
Ramsjö stat. (Ramsjö)
Söderala » (Söderala)
Söräng (Bollnäs)
Tallåsen (Ljusdal)
Tandsjö (Los)
Åbydal (Hamrånge)
Åbyggeby (Hille)
Älvho (Los)

Landskommuner
Bollnäs
Hamrånge
Hille
Hög
Idenor
Ljusdals tingslag
Mo
Norrala
Söderala

Grupp A.

Orter
Alfta stat. (Alfta)
Annefors kapell (Bollnäs)
Brattfors bruk (Ockelbo)
Edsbyn (Oyanåker)
Främlingshem (Årsunda)

Granbo (Hanebo)
Grycksmyra (Voxna)
Grönsinka (Österfärnebo)
Gysinge »
Hagmuren (Ovansjö)
Harmångers stat (Harmånger)
Hedesunda » (Hedesunda)
Hedsjön (Ockelbo)
Hofors kapell (Torsåker)
Hofors bruk »
Holmsveden (Skog)
Hänick (Harmånger)
Hästbo (Torsåker)
Högen (Bergsjö)
Iggesunds bruk (Njutånger)
Jädraås (Ockelbo)
Järbo stat. (Järbo)
Karsjö (Järvsö)
Katrinebergs kapell (Bollnäs)
Kilen (Voxna)
Kolforsen (Ockelbo)
Korsån (Torsåker)
Kungsgården (Ovansjö)
Lingbo kapell (Skog)
Lingbo stat. »
Lobonäs (Voxna)
Långnäs gruvor (Torsåker)
Lörstrand (Järvsö)
Lövriset (Voxna)
Medskogsheden (Ockelbo)
Njupa (Voxna)
Ovanåkers stat. (Ovanåker)
Rogsta » (Rogsta)
Runemo (Alfta)
Råhällan (Ockelbo)
Röstbo (Hanebo)
Sibo »
Simeå (Undersvik)
Skästra (Järvsö)
Smedsäng (Hedesunda)
Stockviken (Harmånger)
Svabensverks kapell (Alfta)
Svartbäcken (Ockelbo)
Tallås »
Toretorp (Ovansjö)
Torsåkers stat. (Torsåker)
Urfors (Ovansjö)
Vallsta (Arbrå)
Via (Rogsta)
Vij bruk (Ockelbo)
Vittersjö »
Voxna stat. (Voxna)
Voxnabruk »
Åmots kapell (Ockelbo)
Åshammar (Ovansjö)
Östby (Ockelbo)

Landskommuner
Arbrå och Järvsö tingslag
Bergsjö och Forsa tingslag med undantag för Hälsingtuna, Idenors och Högs kommuner
Bollnäs tingslag med undantag för Bollnäs kommun
Delsbo tingslag
Enångers
Gästriklands västra tingslag
Hedesunda
Rengsjö
Skog
Trönö
Årsunda

Västernorrlands län.

Grupp G.

Stad
Sundsvall

Grupp F.

Städer
Härnösand
Sollefteå

Municipalsamhällen
Skönsberg
Skönsmon

Grupp E.

Stad
Örnsköldsvik

Övriga orter
Ange (Borgsjö)
Övergård (Sollefteå stad)

Grupp D.

Municipalsamhällen
Alby
Gångviken
Kramfors
Nyland

Övriga orter
Erikslund (Borgsjö)
Johannisberg (Torp)

Grupp C.

Orter
Dals sågverk (Nora)
Dynäs (Gudmundrå)
Fagervik (Timrå)
Frånö (Gudmundrå)
Fränsta (Torp)
Långsele stat. (Långsele)
Nedansjö (Stöde)
Oringen (Säbrå)
Sprängsviken (Gudmundrå)
Stöde stat. (Stöde)
Torpshammar (Torp)
Töva (Selånger)
Vattjom (Tuna)
Viskan (Stöde)
Vivsta (Timrå)
Vivstavarv »
Ålandsbro (Säbrå)

Landskommuner
Hässjö
Njurunda
Selånger
Sköns tingslag
Sollefteå landskommun
Säbrå
Tuna

Grupp B.

Orter
Backe (Fjällsjö)
Bjästa (Nätra)
Bollstabruk (Ytterlännäs)
Forsmo (Ed)
Gålsjö bruk (Boteå)
Gärdnäs (Sånga)
Hoting (Täsjö)
Härnösands radio (Hemsö)
Junsele kyrkby (Junsele)
Juån (Haverö)
Köpmanholmen (Nätra)
Lögdö bruk (Hässjö)
Lökom (Överlännäs)
Prästmon (Torsåker)
Ramvik (Högsjö)
Resele kyrkby (Resele)
Sandslån (Ytterlännäs)
Selsjön (Resele)
Ullångers kyrkby (Ullånger)
Veda (Högsjö)
Östavall (Haverö)
Österås (Ed)

Landskommuner
Arnäs
Borgsjö
Boteå tingslag
Ed
Junsele
Ljustorp
Multrå
Stöde
Sättna
Torp
Tynderö
Ytterlännäs
Ådals-Liden
Ångermanlands södra domsagas tingslag med undantag för Skogs, Stigsjö, Säbrå och Viksjö kommuner

Grupp A.

Orter
Anundsjö stat. (Anundsjö)
Aspeå (Skorped)
Björna stat. (Björna)
Björnsjö
Bodums kyrkby (Bodum)
Bredbyn (Anundsjö)
Gottne (Mo)
Graninge stat. (Graninge)
Helgums » (Helgum)
Lagfors bruk (Ljustorp)
Mellansel (Anundsjö)
Moälven (Mo)
Ramsele kyrkby (Ramsele)
Själevads stat. (Själevad)
Skorpeds » (Skorped)

Solberg (Anundsjö)
Trehörningsjö stat. (Trehörningsjö)
Täsjö by (Täsjö)

Landskommuner
Attmar
Fjällsjö tingslag med undantag för Junsele kommun
Graninge
Haverö
Indals tingslag
Långsele
Nordingrå
Nätra tingslag
Ramsele och Resele tingslag med undantag för Adals-Lidens kommun
Själevads och Arnäs tingslag med undantag för Arnäs kommun
Skog
Stigsjö
Ullånger
Viksjö

Jämtlands län.

Grupp F.

Ort
Storlien (Åre)

Grupp E.

Stad
Östersund

Municipalsamhällen
Hornsbergs villastad
Svegsmon

Övriga orter
Enafors (Åre)
Ånn »
Åre stat. »

Grupp D.

Municipalsamhällen
Bräcke
Järpen
Strömsund

Övriga orter
Duved (Åre)
Gevsjön »
Glöte by (Linsäll)
Hede kyrkby (Hede)
Hedeviken »
Hotagens kyrkby (Hotagen)
Hån (Vemdalen)
Lillhärdals kyrkby (Lillhärdal)
Ulriksfors (Ström)
Valsjön (Hotagen)
Vemdalens kyrkby (Vemdalen)

Landskommuner
Hede
Hotagen
Lillhärdal
Linsäll
Vemdalen

Grupp C.

Orter
Bryngelhögen (Rätan)
Glissjöberg (Sveg)
Gäddede (Frostviken)
Hoverberg (Berg)
Hälland (Undersåker)
Kalls kyrkby (Kall)
Kvarnsjö (Klövsjö)
Mattmars stat. (Mattmar)
Melen (Kall)
Mörsils stat. (Mörsil)
Ocke »
Offerdals kyrkby (Offerdal)
Ragunda stat. (Ragunda)
Rise (Frösön)
Röjan (Rätan)
Rör (Kall)
Skalstugan (Åre)
Täng (Ås)
Tännäs kyrkby (Tännäs)
Undersåkers stat. (Undersåker)
Vallbo kapell »
Vitvattnet (Rätan)
Ytterhogdals kyrkby (Ytterhogdal)
Åskott (Ås)
Älvros kyrkby (Älvros)
Ång (Kall)
Överhogdals kyrkby (Överhogdal)

Landskommuner
Frösön
Föllinge
Kall
Storsjö
Svegs tingslag med undantag för Linsälls och Lillhärdals kommuner
Tännäs
Undersåker
Åre

Grupp B.

Orter
Alsens kyrkby (Alsen)
Bispgården (Fors)
Brasta (Hallen)
Brunflo stat. (Brunflo)
Dysjön (Bräcke)
Fängsjöbacken (Fors)
Grötingen (Revsund)
Grötom (Häggenäs)
Hallens kyrkby (Hallen)
Hallviken (Hammerdal)
Hammarstrand (Ragunda)
Hammerdals stat. (Hammerdal)
Häsjö stat. (Håsjö)
Häggenäs stat. (Häggenäs)
Jämtlands Sikås (Hammerdal)
Klövsjö kyrkby (Klövsjö)
Krokom (Rödön)
Kälarne (Håsjö)
Lits stat. (Lit)
Ljusnedals bruk (Tännäs)
Löverberga (Ström)
Mo (Hammerdal)
Munkflohögen (Häggenäs)
Norderåsen »
Nälden (Näskott)
Persåsen (Myssjö)
Rätansbyn (Rätan)
Rödningsberg (Alsen)
Skanderåsen (Berg)
Svenstavik »
Sörv (Lit)
Trångsviken (Alsen)
Tännviken (Ström)
Ytterån (Rödön)
Åsarne stat. (Åsarne)

Landskommuner
Alsen
Bergs tingslag
Gåxsjö
Hallen
Lits och Rödöns tingslag med undantag för Föllinge, Hotagens och Rödöns kommuner
Marby
Mattmar
Myssjö
Mörsil
Offerdal
Ström
Sunne

Grupp A.

Orter
Bispfors (Fors)
Blåsjön (Frostviken)
Borgen (Oviken)
Dockmyr (Nyhem)
Finnäs (Bodsjö)
Fäker (Näs)
Gillhovs kapell (Hackås)
Gimdalsby (Nyhem)
Gällö (Revsund)
Hackås stat. (Hackås)
Hällesjöby (Hällesjö)
Jormvattnet (Frostviken)
Lidsjöberg (Alanäs)
Lockne stat. (Lockne)
Nyhems » (Nyhem)
Näcksten (Näs)
Pilgrimstad (Revsund)
Rönnöfors kapell (Offerdal)
Stavre (Revsund)
Svaningen (Ström)
Svansele »
Tandsbyn (Lockne)
Vägen (Frostviken)
Ängsta (Lockne)
Ånge (Brunflo)
Östansjö (Håsjö)
Österede (Fors)

Landskommuner
Alanäs
Frostviken
Hammerdal
Norderön
Oviken
Ragunda tingslag
Revsunds, Brunflo och Näs tingslag
Rödön

Västerbottens län.

Grupp F.

Municipalsamhällen
Lycksele
Vilhelmina

Övrig ort
Jörns stat. (Jörn)

Grupp E.

Stad
Umeå

Grupp D.

Stad
Skellefteå

Municipalsamhällen
Vännäs
Åsele

Övriga orter
Blattnikselе (Sorsele)
Dikanäs kapell (Vilhelmina)
Dorotea stat. (Dorotea)
Fattmomakks kapell (Vilhelmina)
Gargnäs (Sorsele)
Granberget (Dorotea)
Juktå (Sorsele)
Jörns kyrkby (Jörn)
Kallholmen (Skellefteå stad)
Kraddsele (Sorsele)
Lövliden (Vilhelmina)
Meseleforsen »
Myrheden (Jörn)
Norrheden (Stensele)
Pauträsk »
Saxvattnet (Dorotea)
Skelleftehamn (Skellefteå stad)
Sorsele kyrkby (Sorsele)
Stensele » (Stensele)
Storsele (Vilhelmina)
Träskholm (Jörn)
Umeluspen (Stensele)
Vinliden »
Volgsele (Vilhelmina)
Volgsjöfors »

Landskommuner
Sorsele
Stensele
Vilhelmina

Grupp C.

Municipalsamhälle
Djupviken

Övriga orter
Bastuträsk (Norsjö)
Bastuträsk (Stensele)
Brattfors (Lycksele)
Knaften (Lycksele)
Kusfors (Norsjö)
Malå kyrkby (Malå)
Risbäcks kapell (Dorotea)
Rusksele (Lycksele)
Ruskträsk »
Slusstors (Stensele)
Släpträsk (Malå)
Storträsk (Jörn)
Umgransele (Lycksele)
Östra Lainijaur (Malå)

Landskommuner
Dorotea
Jörn
Lycksele
Malå
Tärna
Åsele

Grupp B.

Municipalsamhälle
Nordmalings kyrkovall

Övriga orter
Bergsholmen (Skellefteå landsk.)
Björksele (Lycksele)
Bodbyn (Burträsk)
Brännland (Umeå landsk.)
Bölcå » »
Ekträsk (Degerfors)
Falträsk (Lycksele)
Gammelbyn (Burträsk)
Granö (Degerfors)
Hällnäs »
Hörnefors sågverk (Hörnefors)
Kattisavan (Lycksele)
London (Vännäs)
Mo sågverk (Hörnefors)
Norsjö kyrkby (Norsjö)
Robertsfors bruk (Bygdeå)
Robertsfors kapell »
Sikeå »
Spöland (Vännäs)
Stryckfors (Jörn)
Sunnanå (Vännäs)
Tvärråbäck
Tvärålund (Degerfors)
Ursviken (Skellefteå landsk.)
Vindelgransele (Lycksele)
Vindeln (Degerfors)
Yttersjön »
Åmsele
Åsträsk (Burträsk)
Örträsk kyrkby (Örträsk)

Landskommuner
Bureå
Degerfors
Holmsund
Norsjö
Umeå landskommun
Vännäs
Örträsk

Grupp A.

Orter
Bjurholms kyrkby (Bjurholm)
Botsmark (Sävar)
Brattsbacka (Nordmaling)
Bredträsk (Bjurholm)
Byske församling (Byske)
Dalkarlså (Bygdeå)
Finnforsfallet (Skellefteå landsk.)
Furuögrundet (Byske)
Fällfors församling »
Holmö kapell (Sävar)
Hörnsjö (Nordmaling)
Klutmark (Skellefteå landsk.)
Krångfors » »
Källbomark (Byske)
Medle (Skellefteå landsk.)
Norrfors (Bjurholm)
Nyåker (Nordmaling)
Ostvik (Byske)
Rotsjön (Burträsk)
Röjnoret (Skellefteå landsk.)
Storkåge » »
Svansele (Norsjö)
Södra Hedensbyn (Skellefteå landsk.)
Vallen (Norsjö)
Överklinten (Bygdeå)

Landskommuner
Bjurholm
Burträsk
Byske
Fredrika
Hörnefors
Nordmaling
Nysätra tingslag
Skellefteå landskommun
Sävar

Norrbottens län.

Grupp G.

Städer
Haparanda
Luleå

Municipalsamhällen
Gällivare kyrkostad
Kiruna
Malmberget

Övriga orter
Abisko (Jukkasjärvi)
Bergfors »
Björkliden »
Harsprånget (Jokkmokk)
Jokkmokks kyrkostad »
Kaisepakte (Jukkasjärvi)
Kalixfors
Kopparåsen »
Koskullskulle (Gällivare)

Krokvik (Jukkasjärvi)
Langselet (Jokkmokk)
Muonionalusta kapell (Pajala)
Notviken (Luleå stad)
Porjus (Jokkmokk)
Rautas (Jukkasjärvi)
Rensjön »
Riksgränsen »
Stenbacken »
Stordalen »
Torneträsk »
Tuolluvaara »
Vassijaure »

Landskommun
Jukkasjärvi

Grupp F.

Stad
Boden

Municipalsamhälle
Svartöstaden

Övriga orter
Arcavaara (Pajala)
Bodens radio (Överluleå)
Fjällåsen (Gällivare)
Gäddmyr »
Harrträsk »
Harrå »
Hippasrova »
Junosuando kyrkby (Junosuando)
Jutsajaure (Gällivare)
Kilvo »
Kuosakåbba »
Lappberg »
Linaälv »
Luleluspen »
Nuortikon (Gällivare)
Randijaur (Jokkmokk)
Ripats (Gällivare)
Rishäck »
Siktträsk »
Skurholmsstaden (Nederluleå)
Tjämotis (Jokkmokk)
Torisjoki (Gällivare)

Landskommuner
Gällivare
Junosuando
Karesuando

Grupp E.

Stad
Piteå

Municipalsamhällen
Arvidsjaurs kyrkostad
Kalix

Övriga orter
Hakkas (Gällivare)
Karlsvik (Luleå stad)
Koskivara (Gällivare)
Knuoka (Jokkmokk)
Kvikkjokks kapell »
Käbdalis »
Markitta (Gällivare)
Mattisudden (Jokkmokk)
Moskojärvi (Gällivare)
Murjek (Jokkmokk)
Nattavara (Gällivare)
Pajala kyrkby (Pajala)
Polcirkeln (Gällivare)
Seskarö (Nedertorneå)
Trångfors (Överluleå)
Ullatti (Gällivare)
Vojakala (Nedertorneå)
Övertorneå stat. (Övertorneå)

Landskommuner
Jokkmokk
Nedertorneå

Grupp D.

Orter
Abborrträsk (Arvidsjaur)
Arjeplogs kyrkby (*Arjeplog*)
Avafors (Råneå)
Avaviken (Arvidsjaur)
Bjurå (Råneå)
Båtskärsnäs (Nederkalix)
Bäverbäck (Nedertorneå)
Degerselet (Råneå)
Gammelstad (Nederluleå)
Hatsträsk (Nederkalix)
Jukkasjärvi kyrkby (Jukkasjärvi)
Jäckvik (Arjeplog)
Karlsborg (Nederkalix)
Karungi (Karl Gustav)
Kolerträsk (Piteå landsk.)
Lomkärr (Karl Gustav)
Lomträsk (Arvidsjaur)
Långträsk (Piteå landsk.)
Masugnsbyn (Jukkasjärvi)
Mattila (Nedertorneå)
Mattaur (Arjeplog)
Morjärv (Nederkalix)
Muoskosel (*Arvidsjaur*)
Niemisel (Råneå)
Nikkala (Nedertorneå)
Orrbyn (Råneå)
Ribbraurs by (Arjeplog)
Saittajärvi (Tärendö)
Storsund (Piteå landsk.)
Strömholm (Arjeplog)
Svannäs by »
Svappavaara (Jukkasjärvi)
Sågbäcken (Nederkalix)
Tärendö kyrkby (Tärendö)
Vittangi kapell (Jukkasjärvi)
Vittangi kyrkby »
Vuollerim (Jokkmokk)
Älvsby stat. (Älvsby)

Landskommuner
Arjeplog
Arvidsjaur
Nederluleå
Pajala
Råneå
Tärendö

Grupp C.

Orter
Arnemark (Piteå landsk.)
Bränna (Överkalix)
Brännberg (Överluleå)
Bölebyn (Piteå landsk.)
Edefors by (Edefors)
Glommersträsk (Arvidsjaur)
Gransjö (Edefors)
Grundträsk (Råneå)
Gråträsk (Piteå landsk.)
Gullträsk (Edefors)
Gunnarsbyn (Råneå)
Gyljen (Överkalix)
Harads (Edefors)
Hedberg (Arvidsjaur)
Hedenäset (Hietaniemi)
Hednoret (Överluleå)
Holmfors »
Hundsjö »
Högheden (Älvsby)
Koivukylä (*Hietaniemi*)
Korpikå (Nederkalix)
Korpilombolo kyrkby (Korpilombolo)
Korsträsk (Älvsby)
Kuivakangas (Övertorneå)
Kukkola (Karl Gustav)
Kvarnåsen (Piteå landsk.)
Lakaträsk (Edefors)
Landsjärv (Överkalix)
Lappträsk (Karl Gustav)
Ljuså (Överluleå)
Luppio (Hietaniemi)
Narken (Korpilombolo)
Niemis (Hietaniemi)
Nuoksujärvi (Korpilombolo)
Näsberg (Edefors)
Pello (Övertorneå)
Pålberget (Piteå landsk.)
Risnabben » »
Risudden (Hietaniemi)
Roknäs (Piteå landsk.)
Räktjärv (Nederkalix)
Rödupp (Överkalix)
Sandträsk (Edefors)
Skogskärr (Karl Gustav)
Sunderby (Nederluleå)
Svanstein (Övertorneå)
Sävast (Överluleå)
Teurajärvi (Korpilombolo)
Tvärån (Älvsby)
Törefors (Nederkalix)
Vargbacken (Piteå landsk.)
Visträsk (Älvsby)
Vitbäcken »
Vitsaniemi (Hietaniemi)
Vitvattnet (Nederkalix)
Ojebyn (Piteå landsk.)
Östra Flakaträsk (Nederkalix)

Landskommuner
Edefors
Korpilombolo
Nederkalix
Piteå tingslag
Torneå tingslag med undantag för Nedertorneå kommun
Älvsby
Överkalix
Överluleå

Arbetsmarknaden under augusti månad 1920.

Läget å arbetsmarknaden under augusti månad var på det hela taget tillfredsställande, om ock icke på alla punkter lika odelat gynnsamt som föregående månad. Tecken till en annalkande depression började skönjas på åtskilliga områden, och utsikterna för framtiden syntes ur flera synpunkter ovissa, stundom till och med ägnade att ingiva ganska bestämda farhågor, vilka, då detta skrives, i vissa fall redan börjat bekräftas.

Inom jordbruket hotades arbetsfreden i flera landsdelar av svårlösta avtalstvister, vilka hade till följd, att de under augusti månad eljest talrika överenskommelserna om anställning av fast arbetskraft till höstflyttningen nu träffades i långt mindre antal än sedvanligt. I slutet av månaden utbröto i några landskap strejker. I de sydligare landsdelarna rådde särskilt kännbar brist på ladugårdspersonal.

Inom industrien kunde kvalificerade yrkesarbetare i allmänhet utan svårighet erhålla sysselsättning, varemot efterfrågan å grovarbetare ofta understeg tillgången. Metallindustrien företedde i allmänhet minskad arbetstillgång, med undantag här och var för dugliga yrkesmän. I Göteborg motsvarade emellertid tillgången på arbetskraft icke behovet, och bostadsbristen i staden lade hinder i vägen för anställande av arbetssökande från andra platser. Vid torvmossarna var efterfrågan på arbetskraft ringa till följd av den regniga väderleken. Inom stenindustrien var arbetstillgången fortfarande minimal i förhållande till antalet arbetssökande. Arbete av annat slag kunde dock i stor utsträckning beredas arbetare inom ifrågavarande bransch, så att t. ex. från Bohuslän rapporterades, att stenhuggarna syntes ha full sysselsättning. Inom textilindustrien var arbetsmarknaden mindre god, särskilt i Skåne samt inom ylleindustrien i Norrköping, där reducering av arbetarstammen företagits och inskränkning av arbetstiden även börjat införas. Inom kvarnindustrien rådde strejk under hela månaden.

Byggnadsverksamheten var alltjämt i stort sett förlamad till följd av lockouten. Att verksamheten dock i viss utsträckning fortsattes, framgår av arbetsförmedlingsanstalternas rapporter om tillsatta och lediga platser. I Södermanland och södra Kalmar län var till och med antalet lediga platser för byggnadssnickare större än antalet arbetssökande, och från båda dessa län rapporterades brist på ifrågavarande slag av arbetare. På sina håll hade byggnadsarbetare i stor utsträckning erhållit annat, tillfälligt arbete.

Inom transportverksamheten konstaterades, att åkerirörelsen ogynnsamt influerades av stagnationen inom byggnadsverksamheten, och flerstädes rådde arbetsbrist. Inom sjömansyrket rapporterades överflöd på maskinper-

sonal i Stockholm, varemot arbetsmarknaden i Göteborg liksom under föregående månad betecknades såsom god.

Inom handeln kunde behovet av springpojkar flerstädes icke tillgodoses. Däremot rådde överflöd på kvinnlig kontors- och butikspersonal.

Vad den kvinnliga arbetsmarknaden i övrigt beträffar, rådde brist å platssökande till husligt arbete ävensom å kökspersonal samt delvis också annan personal för hotell- och restaurangrörelse.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna utgjorde under månaden 95. Motsvarande siffror för föregående år framgå av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	*125*	*112*	*91*	*80*	*84*	*92*	*94*	*95*	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1913	97	84	83	66	72	71	77	87	75	77	96	92
1914	62	77	71	59	71	68	82	95	96	94	116	130
1915	100	92	90	80	85	81	95	105	87	75	84	84
1916	73	68	74	58	55	57	50	70	58	67	66	66
1917	57	59	64	58	50	46	35	49	47	69	73	79
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	*95*	*85*	*77*	*64*	*71*	*63*	*68*	*87*	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1913	170	151	119	108	106	122	116	101	94	108	141	122
1914	147	144	119	101	98	112	103	156	130	145	217	189
1915	225	209	165	150	126	147	144	130	119	127	165	119
1916	160	145	121	101	93	100	96	99	89	102	126	107
1917	128	150	140	132	110	111	132	119	107	117	153	112
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	*133*	*121*	*96*	*86*	*88*	*101*	*102*	*98*	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet vid början av varje månad:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1911	—	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4
1912	8·5	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7
1913	8·4	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4
1914	7·5	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3
1915	15·0	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5
1916	7·7	*8·0*	*6·7*	*5·2*	*4·7*	*3·3*	*2·7*	*2·7*	*2·2*	*2·2*	*2·3*	*2·2*
1917	5·4	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4
1918	5·8	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4
1919	7·3	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8
1920	*7·2*	*7·6*	*7·5*	*4·5*	*3·5*	*2·9*	*3·4*	—	—	—	—	—

I arbetslöshetsunderstöd utbetalades under juli, den sista månad, varom uppgift föreligger, endast 336 kronor — å en enda ort — mot 1 219 kronor *under näst föregående månad och 38 749 kronor under juli 1919.*

Sjömanskonferensen i Genua.

I det förslag till konvention beträffande arbetstidens reglering, som antogs vid den internationella arbetskonferensen i Washington hösten 1919, blev sjöfarten undantagen. Det överenskoms, att spörsmålet om en eventuell internationell reglering av dess arbetstidsfråga skulle hänskjutas till en ny konferens, vars förberedande blev den nybildade Internationella arbetsbyråns första arbetsuppgift. Inbjudan till konferensens avhållande i Genua under juni månad 1920 utsändes i februari detta år till regeringarna i de stater — däribland Sverige — vilka varit representerade i Washington och vilka förväntades inträda i Nationernas förbund. Konferensens dagordning upptog, såsom i tredje häftet av denna tidskrift (sid. 320) förut omförmälts, följande fyra punkter:

1. Arbetstiden till sjöss.
2. Arbetsförmedling och arbetslöshet inom sjömansyrket.
3. Skydd för minderåriga inom sjöfarten.
4. Frågan om möjligheten av en internationell sjömanslagstiftning.

Konferensen ägde rum i Genua under tiden 15 juni—10 juli 1920. Ombud för 21 nationer hade tillställeskommit. Sverige representerades av ministerresidenten E. Sjöborg och rådmannen K. Dahlberg som regeringsdelegerade, med byråchefen O. Järte, byråchefen N. G. Nilsson, byråassistenten, sjökapten E. Eggert och riksdagsmannen, förtroendemannen för svenska transportarbetareförbundet Charles Lindley som experter. Arbetsgivardelegerad var direktören i Sveriges redareförening, sjökapten A. O. Nordborg, med sjökapten N. Hallberg och inspektör F. Carman som experter, samt arbetardelegerad landsorganisationens ordförande A. Thorberg med redaktör S. Backlund, förtroendemannen för svenska sjömansunionen E. Griph, förtroendemannen för svenska eldarunionen S. Lundgren och förtroendemannen för nya stewartföreningen E. Runnerström som experter. Vid sedermera under konferensens lopp uppkommande hinder för ministerresidenten Sjöborg inträdde byråchefen Järte som dennes suppleant.

Med ledning av de i Washington antagna förslagen till internationella konventioner i de spörsmål, som stodo på konferensens dagordning, ävensom de svar från vederbörande regeringar, vilka under våren ingått på ett av Internationella arbetsbyrån i mars utsänt frågeformulär beträffande samma frågor, framlade byrån för konferensen förslag till internationella konventioner och hemställanden angående arbetstidens reglering till sjöss, till gränslinjer mellan

vidsträckt fart och inre fart, offentlig arbetsförmedling för sjömän, arbetslöshetsförsäkring för sjömän, skydd för minderåriga inom sjöfarten samt frågan om internationell sjömanslagstiftning. Konferensens arbete förlöpte i enlighet med de principer, som angivits i XIII kapitlet av fredsfördraget i Versailles. Sålunda tillsattes ett beredningsutskott samt ett särskilt utskott för varje ärende på dagordningen.

Förhandlingarna präglades, vad arbetstidsfrågan beträffar, av en oförenlig motsättning mellan redarnas och sjöfolkets synpunkter. Förslaget om internationell konvention härom nådde därför icke vid den slutliga omröstningen den stadgade två tredjedelars majoriteten, utan kom konferensens resultat på denna punkt att inskränka sig till en hemställan om arbetstidens begränsning i inre fart. Däremot antogos övriga föreliggande förslag i den lydelse nedan återgives, och fattades dessutom beslut att till en följande konferens hänskjuta frågan om reglering av arbetsförhållandena inom fisket.

1. Hemställan om arbetstidens begränsning å fartyg i inre fart.

I betraktande av det uttalande i fredsfördragen, enligt vilket varje industriellt samhälle bör, så långt dess särskilda förhållanden det medgiva, bemöda sig att uppställa »en arbetsdag av åtta timmar eller en arbetsvecka av fyrtioåtta timmar såsom mål att sträva mot över allt, där detta ännu ej blivit uppnått», hemställer den internationella arbetskonferensen:

1) att en var medlem av internationella arbetsorganisationen måtte, i mån det icke redan skett, åstadkomma en lagstiftning, varigenom arbetstiden för personalen å fartyg i inre fart begränsas i enlighet med ovannämnda uttalande i fredsfördragen; börande hänsyn därvid tagas till de egenartade klimatiska och industriella förhållanden, som öva inflytande på den inre sjöfarten i varje land, samt lagstiftningen ske efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer;

2) att de medlemmar av internationella arbetsorganisationen, vilkas territoriella områden äro belägna vid vattenvägar, som av dem gemensamt begagnas, måtte, efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, sinsemellan ingå fördrag om begränsning i enlighet med ovannämnda uttalande av arbetstiden för personalen å de fartyg, som användas i inre fart å sådana vattenvägar;

3) att vid dylik nationell lagstiftning och dylika fördrag mellan länder, vilka äro belägna vid samma vattenvägar, måtte, så långt som möjligt, iakttagas de allmänna principerna i de förslag till arbetstidskonventioner, som godkänts av internationella arbetskonferenserna i Washington och i Genua, dock att hänsyn må tagas till vederbörande länders egenartade klimatiska eller andra förhållanden;

4) att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte i och för tillämpning av denna hemställan, efter samråd med vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, för sitt vidkommande fastställa åtskillnaden mellan inre och yttre sjöfart samt meddela sitt beslut härom till internationella arbetsbyrån;

5) att varje medlem av internationella arbetsorganisationen måtte inom loppet av två år, efter det Genuakonferensen åtskilts, lämna internationella arbetsbyrån meddelande om de åtgärder, som vidtagits med anledning av denna hemställan.

2. Förslag till konvention angående arbetsförmedling för sjömän.

§ 1. Med sjöman förstås i denna konvention en var, som är anställd å fartyg, nyttjat i sjöfart, med undantag av befälet.

§ 2. Arbetsförmedling för sjömän må icke av vare sig enskild person eller bolag eller annat företag drivas i förvärvssyfte, ej heller må enskild person, bolag eller annat företag vare sig omedelbart eller medelbart taga betalning för anskaffande av arbete å fartyg åt sjömän.

Varje lands lagstiftning skall stadga straff för överträdelse av bestämmelserna i denna paragraf.

§ 3. Utan hinder av bestämmelserna i § 2 äger regeringen medgiva enskild person, förening eller kommissionsföretag, som hittills i förvärvssyfte förmedlat arbete åt sjömän, att tills vidare fortsätta samma verksamhet, dock under villkor, att verksamheten ställes under statlig uppsikt och tillsyn för skyddande av alla parters intressen.

En var medlem, som ratificerar denna konvention, förbinder sig att vidtaga alla erforderliga åtgärder för att snarast möjligt avskaffa den i förvärvssyfte bedrivna arbetsförmedlingen för sjömän.

§ 4. En var medlem, som ratificerar denna konvention, skall tillse, att ett effektivt och mot behoven svarande system av avgiftsfri arbetsförmedling för sjömän inrättas och upprätthålles.

Detta system må inrättas och upprätthållas antingen

1) av representativa organisationer av redare och sjömän i förening, under överinseende av en central myndighet, eller,

2) i saknad av dylik samverkan, av staten själv.

Den sålunda drivna arbetsförmedlingen skall ledas av personer med praktisk erfarenhet om sjöfartsförhållanden.

Där arbetsförmedlingsanstalter av olika typer finnas, skola åtgärder vidtagas för åstadkommande av ett hela landet omfattande samarbete dem emellan.

§ 5. Kommittéer, bestående av lika antal representanter för redare och sjömän, skola inrättas för att meddela råd i frågor, som röra arbetsförmedlingsanstalternas verksamhet. Varje lands regering äger meddela närmare föreskrifter angående sagda kommittéers befogenhet, särskilt med hänsyn till rätten att till ordförande i kommitté välja annan än medlem av kommittén, till den statliga kontrollen över kommittéernas verksamhet, samt till åstadkommande av bistånd från personer, intresserade för sjömännens välfärd.

§ 6. Vid arbetsförmedlingen skola sjömännen äga att fritt välja fartyg och redarna att fritt välja besättning.

§ 7. Sjömännens tjänsteavtal skola upptaga nödiga garantier till skydd för alla parter, och en var sjöman skall såväl före som efter avtalets undertecknande beredas tillfälle att granska detsamma.

§ 8. En var medlem, som ratificerar denna konvention, skall tillse, att de anordningar för arbetsförmedling, som i konventionen föreskrivits, göras tillgängliga — vid behov genom inrättande av offentliga anstalter — för sjömän från samtliga de länder, vilka ratificerat konventionen, under förutsättning dock att arbetsförhållandena äro väsentligen likartade.

§ 9. Det tillkommer varje land att självt avgöra, huruvida anordningar liknande dem, som föreskrivits i denna konvention, skola vidtagas beträffande däcks- och maskinbefäl.

§ 10. En var medlem, som ratificerar denna konvention, åligger att meddela internationella arbetsbyrån alla tillgängliga upplysningar, statistiska eller andra, vilka röra arbetslöshet bland sjömän och arbetsförmedlingsanstalternas verksamhet för dem.

Internationella arbetsbyrån har att i samråd med vederbörande länders regeringar eller organisationer vidtaga åtgärder för åstadkommande av överensstämmelse mellan de olika ländernas system för arbetsförmedling för sjömän.

§ 11. En var medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerat denna konvention, åtager sig att tillämpa den på sina kolonier, protektorat och besittningar, vilka icke hava full självstyrelse, dock under förbehåll:

a) att lokala förhållanden icke förhindra tillämpningen av konventionens bestämmelser; och

b) att i konventionen må göras sådana ändringar, som med hänsyn till lokala förhållanden erfordras för dess tillämpning.

En var medlem skall meddela internationella arbetsbyrån de åtgärder, som vidtagits med avseende på dess kolonier, protektorat och besittningar, vilka icke hava full självstyrelse.

§ 12. De officiella ratifikationerna av denna konvention skola på villkor, som angivas i kapitel XIII av traktaten i Versailles den 28 juni 1919, av traktaten i S:t Germain den 10 september 1919, av traktaten i Neuilly den 27 november 1919 samt av traktaten i Grand Trianon den 4 juni 1920, delgivas generalsekreteraren i nationernas förbund för registrering.

§ 13. Så snart två medlemmar av internationella arbetsorganisationen låtit registrera sina ratifikationer hos sekretariatet, skall generalsekreteraren i nationernas förbund därom underrätta samtliga medlemmar av internationella arbetsorganisationen.

§ 14. Denna konvention träder i kraft den dag sådan underrättelse, som nyss nämnts, meddelats av generalsekreteraren i nationernas förbund, men är bindande endast för de medlemmar, som låtit registrera sina ratifikationer hos sekretariatet. Därefter träder konventionen i kraft för en var annan medlem samma dag, dennes ratifikation registrerats hos sekretariatet.

§ 15. Med det förbehåll, som stadgats i § 14, förbinder sig varje medlem, som ratificerar denna konvention, att bringa dess bestämmelser i verkställighet senast den 1 juli 1922 och att vidtaga erforderliga åtgärder för att göra dem effektiva.

§ 16. Medlem, som ratificerat denna konvention, må, sedan fem år förflutit från det konventionen först trädde i kraft, uppsäga densamma genom skrivelse, som skall delgivas generalsekreteraren i nationernas förbund för registrering. Dylik uppsägning träder icke i kraft förrän ett år efter det densamma registrerats hos sekretariatet.

§ 17. Styrelsen för internationella arbetsbyrån åligger att minst en gång vart tionde år tillställa den allmänna konferensen rapport angående denna konventions tillämpning och att överväga i vad mån på konferensens dagordning bör upptagas fråga om ändring eller jämkning av konventionen.

§ 18. De franska och engelska texterna till denna konvention äga båda vitsord.

3. Förslag till konvention angående ersättning för arbetslöshet på grund av fartygs förolyckande.

§ 1. Med sjömän förstås i denna konvention en var, som är anställd på fartyg, nyttjat i sjöfart.

Med fartyg förstås i denna konvention varje slag av farkoster och båtar, som nyttjas i sjöfart, vare sig i allmän eller enskild ägo, dock med undantag av krigsfartyg.

§ 2. Då fartyg förolyckas, vare redaren eller den, med vilken sjömannen slutit avtal om anställning på fartyget, skyldig att ersätta en var å fartyget anställd sjöman för arbetslöshet på grund av fartygets förolyckande.

Denna ersättning skall utgå med så mycket, som motsvarar den avtalade hyran för de dagar, varunder sjömannen är verkligt arbetslös; dock att sjöman icke må på grund av denna konvention äga anspråk på större ersättning än som motsvarar hyra för två månader.

§ 3. Fordran på ersättning, som här avses, skall åtnjuta samma rättsliga skydd som sjömans krav på hyra.

§§ 4—11 = §§ 11—18 i arbetsförmedlingskonventionen.

4. Hemställan angående arbetslöshetsförsäkring för sjömän.

I avsikt att genomföra tillämpning på sjömän av den i Washington den 28 november 1919 godkända hemställan angående arbetslöshet hemställer konferensen till en var medlem av internationella arbetsorganisationen att för sjömän anordna effektiv försäkring mot arbetslöshet på grund av skeppsbrott eller av annan anledning, antingen genom statligt ordnad försäkring eller genom statligt understöd till fackorganisationer, vilkas stadgar föreskriva utbetalning av understöd åt arbetslösa medlemmar.

5. Förslag till konvention angående fastställande av minimiålder för minderåriga, som användas till arbete å fartyg.

§ 1. Med fartyg förstås i denna konvention varje slag av farkoster och båtar, som nyttjas i sjöfart, vare sig i allmän eller enskild ägo, dock med undantag av krigsfartyg.

§ 2. Minderårig under fjorton år må icke användas till arbete å fartyg av vad slag det vara må, dock med undantag av fartyg, varå uteslutande medlemmar av en och samma familj äro sysselsatta.

§ 3. Bestämmelserna i § 2 äga icke tillämpning å arbete, som utföres av minderårig å skol- eller övningsfartyg, såvida arbetet godkänts och övervakas av offentlig myndighet.

§ 4. För underlättande av kontrollen över tillämpningen av bestämmelserna i denna konvention skall varje fartygsbefälhavare föra förteckning över alla personer under sexton år, som äro anställda å fartyget, med angivande av varje persons födelsedag.

§§ 5—9 = §§ 11—15 i arbetsförmedlingskonventionen.

§ 10. Medlem, som ratificerat denna konvention, må, sedan tio år förflutit från det konventionen först trädde i kraft, uppsäga densamma genom skrivelse, som skall delgivas generalsekreteraren i nationernas förbund för registrering. Dylik uppsägning träder icke i kraft förrän ett år efter det densamma registrerats hos sekretariatet.

§§ 11 och 12 = §§ 17 och 18 i arbetsförmedlingskonventionen.

6. Hemställan om åstadkommande av internationella sjömanslagar.

I avsikt att genom ett klart och systematiskt kodificerande av varje lands lagar bereda sjömännen i hela världen, antingen de äro anställda på det egna landets eller på utländska fartyg, tillfälle att erhålla bättre kännedom om sina rättigheter och skyldigheter samt i avsikt att befordra och underlätta åstadkommandet av en internationell sjömanslagstiftning hemställer internationella arbetskonferensen till varje medlem av internationella arbetsorganisationen att i en sjömanslag sammanfatta samtliga sina lagar och författningar rörande sjömän.

Internationella bostads- och stadsplanekongressen i London den 3—11 juni 1920.

Till denna kongress, vilken anordnats av det kommunala och enskilda medlemmar räknande engelska bostadsrådet, The National Housing and Town Planning Council, hade inbjudan utgått till ett tjugotal av de förutvarande allierade och neutrala staterna, däribland Sverige. Med anledning härav beslöt Kungl. Maj:t att tillsätta en särskild delegation för att förbereda vårt lands deltagande i samt representera det vid kongressen. Till ordförande i delegationen utsågs kanslichefen doktor Yngve Larsson och till ledamöter tio personer, representerande byggnadsstyrelsen, medicinalstyrelsen och socialstyrelsen samt den statliga och kommunala byggnadsverksamheten. Enligt bemyndigande utarbetades genom delegationens försorg en illustrerad broschyr på engelska språket rörande bostadsfrågan i Sverige, betitlad »The Housing Question in Sweden» och avsedd att utdelas vid kongressen för att sprida kännedom om bostadsförhållandena i vårt land.

Enligt kongressens arbetsordning voro de två första dagarna, den 3 och 4 juni, anslagna till de egentliga förhandlingarna. Vid dessa, vilka öppnades av brittiske hälsovårdsministern dr C. Addison, förekom, förutom hälsningsanföranden av de närvarande nationernas representanter, huvudsakligen överläggning angående olika sidor av bostadsfrågan. Resultatet sammanfattades i fyra resolutioner av följande innehåll:

1. Kongressen anser, att varje regering bör taga initiativ till åstadkommande av en nationell bostadspolitik med därför nödvändig finansplan. Husbyggnadsprogrammet bör bringas till utförande genom samarbete mellan å ena sidan regeringen, å andra sidan lokala myndigheter och andra intresserade, även privata företagare. Kongressen anser även, att detta husbyggnadsprogram bör göras så vidsträckt, att varje familj inom en tidrymd av tjugo år skall tillförsäkras en efter sitt behov avpassad bostad i en ur estetisk, hygienisk och moralisk synpunkt tillfredsställande omgivning.

2. Kongressen anser, att det är varje lands sak att utarbeta ritningar och standardtyper för bostäder passande för dess klimatiska och andra förhållanden, men håller dock före, att varje familj i ett civiliserat samhälle måste anses hava rättighet till ett hem av en viss minimistandard.

Önskvärd minimistandard för en lägenhet anser kongressen vara:

a) ett sovrum för föräldrar och tillräckligt antal sovrum för att skilja barn av olika kön, då de växa upp;

b) särskilda sanitära anordningar för varje familj;

c) tillgång till bad för varje familj, i varje hus eller eljest i enlighet med landets sed.

3. Kongressen anser, att minimirymden för de olika rummen bör bestämmas av byggnadssakkunniga inom varje land. Dessa mått böra fixeras genom lagstiftning och bör staten ej understödja sådan byggnadsverksamhet, som ej fyller kraven på viss minimistandard.

4. Kongressen vill framhålla den stora betydelsen av en från regeringen utgående effektiv kontrollerande och rådgivande verksamhet för ernående av goda stadsplaner passande såväl för hela distrikt som även för enskilda orter.

Härvid vill kongressen fästa uppmärksamheten på följande principer:

a) för att tillförsäkra befolkningen tillräcklig tillgång till ljus och luft i och omkring sina bostäder bör varje lands regering fastställa medgivna antalet bostäder per hektar samt minimimåttet för den markyta, som bör tillhöra varje bostad;

b) att systemet med industriernas utflyttning från städerna och uppkomsten av mindre trädgårdsstäder utom desamma bör såväl genom statens som enskilt initiativ uppmuntras;

c) att varje regering bör i samförstånd med lokala myndigheter utarbeta och bringa till utförande goda stadsplaner, varvid skall sättas som mål att göra ett slut på kåkstadsbyggandet och i stället möjliggöra en efter den moderna stadsplanekonstens grunder ordnad stadsutveckling;

d) med hänsyn tagen till detta nödvändiga ingripande bör regeringen även i samarbete med lokala myndigheter säkerställa och bidraga till anläggande av ett lämpligt avvägt system av för det blivande bostadssamhället nödiga huvudvägar.

Dessa resolutioner antogos med några få ändringar och tillägg, däribland ett föreslaget från svenskt håll, som påyrkade, att nödiga lagstiftningsåtgärder skulle vidtagas för att tillhandahålla billig mark för bostadsändamål.

Vid kongressen ifrågasattes jämväl återupplivande i delvis nya former av det genom kriget avbrutna internationella samarbetet på bostadsfrågans område, men fattades intet positivt beslut i ämnet. Frågan har sedermera upptagits av den sedan 1884 bestående internationella bostadskongresskommittén i Bryssel.

De återstående sju dagarna av kongresstiden voro ägnade åt resor till skilda delar av England, avsedda att låta deltagarna å ort och ställe studera det praktiska genomförandet av det storartade nationella bostadsbyggnadsprogram, för vilket redogörelse förut lämnats i denna tidskrift.[1] Särskilt studerades de byggnadsföretag, vilka betecknade begynnelsen till förverkligandet av de stora bostadsbyggnadsplanerna för London, Birmingham och Bristol, avsedda att innefatta resp. 50 000, 17 000 och 5 000 hus.

Man erhöll därigenom, såsom det heter i en till engelska konungen från kongressen överlämnad adress, ett vittnesbörd om en beslutsam statskonst, som icke viker undan för mångahanda mötande svårigheter och därigenom blir till ouppskattbart gagn jämväl för andra länder genom att uppmuntra dem till liknande åtgärder, låt vara att sättet för dessas praktiska förverkligande måste, såsom ock utsagts i kongressens resolutioner, bliva varje lands sak att självt avgöra.

[1] Årg. 1920, sid. 174 och 421.

Arbetsinställelser i Sverige år 1918.[1]

Antal och omfattning. Under år 1918 hava, enligt tillgängliga uppgifter, i Sverige inträffat 708 arbetsinställelser (strejker och lockouter). Antalet arbetsinställelser ävensom antalet därav direkt berörda arbetsgivare och arbetare samt förlorade arbetsdagar i jämförelse med de föregående åren framgår av nedanstående tabell.

Tab. A. Arbetsinställelser under åren 1903—1918.

År	Strejker			Lockouter			Arbetsinställelser av bland. karaktär			Hela antalet			Antal förlorade arbetsdagar
	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	Antal	Arbetsgivare	Arbetare	arb.-inst.	arbetsgivare	arbetare	
1903	109	256	5 970	16	96	982	17	126	17 619	**142**	**478**	**24 571**	642 000
1904	169	383	8 299	12	62	1 218	34	153	2 731	**215**	**598**	**12 248**	386 000
1905	152	325	13 186	12	12	456	25	510	19 264	**189**	**847**	**32 906**	2 390 000
1906	239	668	15 050	8	12	560	43	49	3 045	**290**	**729**	**18 655**	479 000
1907	243	498	11 278	23	37	5 669	46	283	6 593	**312**	**818**	**23 540**	514 000
1908	229	473	17 187	38	125	2 672	35	826	20 498	**302**	**1 424**	**40 357**	1 842 200
1909	102	7 707	229 248	22	451	71 364	14	30	1 137	**138**	**8 188**	**301 749**	11 799 700
1910	66	127	3 420	5	5	101	5	14	150	**76**	**146**	**3 671**	39 000
1911	85	150	4 940	9	1 759	15 145	4	11	491	**98**	**1 920**	**20 576**	569 800
1912	108	168	5 797	4	337	2 166	4	284	2 017	**116**	**789**	**9 980**	292 145
1913	118	203	9 574	1	1	17	—	—	—	**119**	**204**	**9 591**	303 344
1914	105	181	8 832	8	64	5 368	2	2	185	**115**	**247**	**14 385**	620 469
1915	70	100	4 277	7	7	813	3	3	29	**80**	**110**	**5 119**	83 270
1916	218	474	19 287	2	2	41	7	23	1 383	**227**	**499**	**20 711**	474 718
1917	458	1 399	45 019	8	8	1 016	9	17	666	**475**	**1 424**	**46 701**	1 108 819
1918	*668*	*1 756*	*50 377*	*10*	*10*	*756*	*30*	*923*	*10 090*	**708**	**2 689**	**61 223**	*1 436 409*

Antalet arbetsinställelser har sålunda under år 1918 varit betydligt större än under något föregående år. Antalet berörda arbetsgivare och arbetare har endast under storstrejksåret 1909 uppnått en högre siffra.

Av samtliga konflikter hava 538 berört endast en arbetsgivare. Vid 93 konflikter har antalet berörda arbetsgivare utgjort 2—5, vid 45 konflikter 6—10, i 19 fall 11—20 och i 11 fall 21—70. Återstående två konflikter berörde resp. 200 och 650 arbetsgivare.

Av arbetsinställelserna voro 282, eller 40 %, av helt ringa storlek, omfattande högst 25 arbetare. Av större omfattning — berörande mer än 100 arbetare — voro 136 konflikter eller 19 % av samtliga.

[1] Utgör en sammanfattning av den av socialstyrelsen utgivna publikationen *Arbetsinställelser i Sverige år 1918.*

Vid jämn fördelning av antalet berörda arbetare på antalet konflikter erhålles såsom medeltal per konflikt under redogörelseåret 86. Motsvarande siffra för tiden 1903—1917 (frånsett storstrejksåret 1909) var 103.

Fördelning efter näringsgrupper. Det största antalet arbetsinställelser har under redogörelseåret inträffat inom byggnadsverksamheten (20 %). Därnäst komma metall- och trävaruindustrierna med resp. 17 och 16 % av samtliga arbetsinställelser. Motsvarande procenttal för åren 1903—1917 voro resp. 23, 13 och 17. Av arbetarna kommo på byggnadsindustrien 24 % mot 19 % i medeltal under de föregående åren. För trävaruindustrien voro motsvarande siffror 17 resp. 14 % samt för metallindustrien 13 resp. 22 %.

Arbetsinställelsernas fördelning på de särskilda näringsgrenarna framgår av tabellen å sid. 900—901.

Av de i senaste statistik angående industri och bergshantering upptagna näringsgrupper intog livsmedelsindustrien, med hänsyn till arbetsinställelsernas relativa utbredning, främsta rummet under år 1918 med 158 av konflikter berörda arbetare per 1 000 sysselsatta. Därnäst kom jord- och stenindustrien med 154 och kemisk-tekniska industrien med 152 arbetare per 1 000. Relativt låga siffror (cirka 40 per 1 000) uppvisade å andra sidan belysnings- och vattenverk samt textil- och beklädnadsindustrien.

Orsaker. Lönefrågorna hava i ännu större utsträckning än under normala år givit anledning till arbetskonflikter. Sammanlagt hava ej mindre än 80 % av samtliga under året inträffade arbetsinställelser haft sin orsak i tvister rörande dylika frågor, medan motsvarande siffra för åren 1903—1917 var i medeltal 68 % och för åren 1903—1915 i medeltal 46 %. Vid det övervägande antalet av hithörande konflikter har frågan gällt löneförhöjning: direkt lönesänkning har i allenast 7 fall anförts som orsak till arbetskonflikt.

Av övriga tvister avse 7 % införande av kollektivavtal, 6 % arbetares antagande och avskedande samt 4 % arbetstiden.

Varaktighet. Av samtliga arbetsinställelser hava 35 % pågått högst en vecka och 73 % avslutats inom en månad; 27 arbetsinställelser (4 %) hava sträckt sig över längre tid än 3 månader. Vad beträffar antalet berörda arbetare, kommo 66 % på konflikter av kort varaktighet (högst en månad), medan 13 % drabbades av långvariga konflikter (över 3 månader).

Resultat. Arbetsinställelsernas och därav berörda arbetares fördelning under åren 1903—1918 efter konflikternas resultat framställes i följande tabla:

Resultat	Arbetsinställelser				Av arbetsinställelser berörda arbetare			
	1903—1917		*1918*		1903—1917		*1918*	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%[1]	Antal	%
Arbetsgivarnas villkor	816	*28*	198	*28*	355 764	*61* (23)	21 217	*35*
Arbetarnas fordringar	916	*32*	174	*24*	58 791	*10* (20)	7 279	*12*
Kompromiss	1 022	*35*	330	*47*	164 501	*28* (55)	32 226	*52*
Okänt eller oavgjort	140	*5*	6	*1*	5 704	*1* (2)	501	*1*
Summa	**2 894**	*100*	**708**	*100*	**584 760**	*100*	**61 223**	*100*

[1] Siffrorna inom parentes angiva procenttalen för samma period frånsett år 1909, vars stora siffror (ca 300 000 arbetare) högst väsentligt förskjuta de övriga årens medeltal.

Av tablån framgår, att av de under år 1918 inträffade arbetsinställelserna 28 % avslutats på arbetsgivarnas villkor, 24 % i enlighet med arbetarnas fordringar och 47 % genom kompromiss. För hela perioden 1903—1917 äro motsvarande procentsiffror resp. 28, 32 och 35. I denna period ingå emellertid 9 år (1903—1907, 1913, 1915, 1916 och 1917), då övervägande antalet konflikter avslutades på för arbetarna gynnsamma villkor, och 6 år (1908—1912 och 1914), då en överlägsenhet från arbetsgivarnas sida gjorde sig gällande.

Den i tablån verkställda fördelningen av antalet berörda arbetare giver vid handen, att de på arbetsgivarnas resp. arbetarnas villkor avslutade konflikterna omfattade 35 resp. 12 % av samtliga av arbetsinställelser berörda arbetare samt att 52 % av dessa deltogo i de konflikter, som bilades genom ömsesidiga eftergifter. Motsvarande procentsiffror för perioden 1903—1917 äro resp. 61, 10 och 28. Dessa siffror äro emellertid väsentligen influerade av förhållandena under storstrejksåret 1909, på vilket år komma c:a 300 000 eller 51 % av de c:a 585 000 arbetare, för vilka tabellen redovisar. Frånsett detta år, då endast 4 % av arbetarna lyckades helt eller delvis göra sina fordringar gällande, hava under ifrågavarande period de konflikter, som avslutats på arbetsgivarnas villkor, enligt arbetarnas fordringar och genom kompromiss omfattat resp. 23, 20 och 55 % av de av konflikterna berörda arbetarna.

Storlek och resultat. Vid jämförelse mellan arbetsinställelsernas resultat och antalet därav berörda arbetare framgår, att arbetarna haft mest framgång i de mindre omfattande och arbetsgivarna i de större konflikterna. I genomsnitt hava de på arbetsgivarnas villkor bilagda konflikterna omfattat 107 arbetare, medan medeltalet för de enligt arbetarnas fordringar avslutade uppgått till 42. Redogörelseåret bekräftar sålunda den under samtliga föregående år med undantag av åren 1903 och 1916 gjorda iakttagelsen, att den part, som haft att uppvisa det största antalet framgångsrikt genomförda konflikter, i ännu högre grad kunnat tillskriva sig övervikt, om hänsyn tages till arbetsinställelsernas omfattning.

Organisationsväsendets inflytande på resultaten. Av de konflikter, vid vilka arbetarna varit organiserade, hava 26 % bilagts i enlighet med arbetarnas fordringar och 25 % på arbetsgivarnas villkor, medan för oorganiserade arbetare motsvarande siffror varit 16 och 45 %. Av de arbetsinställelser, som inträffat hos organiserade arbetsgivare, hava 31 % avslutats på arbetsgivarnas villkor och 19 % med godkännande av arbetarnas fordringar. De ej organiserade arbetsgivarna hava däremot vid 33 % av hela antalet konflikter mäst godkänna arbetarnas fordringar och endast i 24 % av samtliga fall kunnat göra sina villkor gällande.

Orsaker och resultat. I vad mån de särskilda tvistefrågorna lett till olika resultat, framgår av följande sammanställning:

Tab. B. Sammanställning av arbetsinställelsernas orsaker, varaktighet och resultat.

Arbetsinställelsernas fördelning efter:	Resultat: Arbetsgivarnas villkor		Kompromiss: I huvudsak ag:s villkor		Kompromiss: Lika eftergifter		Kompromiss: I huvudsak arb:s fordringar		Arbetarnas fordringar		Okänt eller oavgjort		Hela antalet	
	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	arb. inst.	arb.
I. **Orsaker.**														
Löneförhöjning . .	129	10 571	40	3 138	159	11 981	80	11 330	123	4 864	5	481	536	42 365
Lönesänkning . .	2	3 712	—	—	1	45	1	141	3	92	—	—	7	3 990
Andra lönefrågor .	13	764	—	—	3	53	1	21	6	405	—	—	23	1 243
Föreningsrätten . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kollektivt avtal .	3	586	2	560	11	933	7	905	25	1 516	—	—	48	4 500
Andra organisationsspörsmål . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Personliga förhållanden	1	289	—	—	1	35	—	—	—	—	—	—	2	324
Arbetstiden . . .	17	2 115	3	492	7	916	1	17	1	27	—	—	29	3 567
Arbetares antagande o. avskedande	16	1 615	3	1 043	6	381	1	27	12	193	1	20	39	3 279
Arbetets anordning	6	668	—	—	1	28	—	—	—	—	—	—	7	696
Tolkning av avtal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andra orsaker . .	11	897	—	—	1	150	1	30	4	182	—	—	17	1 259
Summa	**198**	**21 217**	**48**	**5 233**	**190**	**14 522**	**92**	**12 471**	**174**	**7 279**	**6**	**501**	**708**	**61 223**
II. **Varaktighet.**														
Högst 7 dagar . . .	82	6 026	9	707	57	3 980	31	826	71	2 594	—	—	250	14 133
8— 14 » . . .	37	3 161	15	1 076	40	4 079	15	733	33	1 383	1	5	141	10 437
15— 30 » . . .	34	7 726	14	2 374	28	1 901	19	2 731	37	1 279	—	—	132	16 011
31— 90 » . . .	35	3 533	10	1 076	52	3 606	24	2 119	26	1 837	—	—	147	12 171
91—180 » . . .	3	597	—	—	10	804	3	6 062	7	186	—	—	23	7 649
Över 180 » . . .	1	35	—	—	3	152	—	—	—	—	—	—	4	187
Obestämbar tid . .	6	139	—	—	—	—	—	—	—	—	5	496	11	635
Summa	**198**	**21 217**	**48**	**5 233**	**190**	**14 522**	**92**	**12 471**	**174**	**7 279**	**6**	**501**	**708**	**61 223**

Av de konflikter, som gällde löneförhöjning, bilades, såsom härav synes, flertalet genom ömsesidiga eftergifter, vilket givetvis innebär en förändring av arbetsvillkoren till arbetarnas fördel. Vidare hava arbetarna haft övervägande framgång vid konflikter, där fråga varit om införande av kollektivt avtal, medan tvister om arbetstiden samt arbetares antagande och avskedande merendels bilagts på arbetsgivarens villkor.

Varaktighet och resultat. Vid sammanställning av arbetsinställelsernas varaktighet och resultat framgår, såsom ovanstående tabell utvisar, att särskilt

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Näringsgrenar	Antal arbetsinställelser påbörjade under				Hela antalet arbetsinställelser	Karaktär			Orsaker		
	1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet	4:de kvartalet		Strejker	Lockouter	Bland. eller obestämb. konfl.	Löne-fråga	Organisations-spörsmål	Andra och okända orsaker
1. Malmgruvor	5	15	—	—	**20**	15	2	3	17	—	3
2 Järn- och stålverk	4	2	5	2	**13**	13	—	—	8	1	4
3 Järn- och stålmanufaktur	2	10	13	2	**27**	27	—	—	23	1	3
4 Mekaniska verkstäder	7	17	21	3	**48**	47	1	—	41	—	7
5 Skeppsvarv	—	3	2	1	**6**	6	—	—	6	—	—
6 Metallmanufaktur m. m.	2	1	2	1	**6**	5	1	—	5	1	—
7 Kolgruvor	1	3	—	—	**4**	4	—	—	2	—	2
8 Torvindustri	1	23	10	1	**35**	34	—	1	32	1	2
9 Stenbrott och stenhuggerier	1	3	1	—	**5**	5	—	—	5	—	—
10 Tegel- och kalkbruk m. m.	1	13	6	1	**21**	21	—	—	19	—	2
11 Glasindustri	1	1	—	2	**4**	4	—	—	4	—	—
12 Annan jord- och stenindustri	2	—	1	3	**6**	6	—	—	5	—	1
13 Skogsavverkning m. m.	2	2	1	—	**5**	5	—	—	4	—	1
14 Flottning	1	5	4	—	**10**	10	—	—	10	—	—
15 Sågverk och hyvlerier	15	20	13	2	**50**	47	1	2	40	2	8
16 Vedsågerier	2	1	2	—	**5**	5	—	—	3	1	1
17 Låd- och fanérfabriker	—	3	1	1	**5**	5	—	—	2	—	3
18 Prämvarv och båtbyggerier	4	2	3	—	**9**	7	—	2	7	2	—
19 Snickeri- och möbelfabriker	1	6	14	1	**22**	22	—	—	21	1	—
20 Tunnbinderier m. m.	1	3	1	—	**5**	5	—	—	4	—	1
21 Pappersmassefabriker	3	5	7	3	**18**	17	1	—	11	1	6
22 Pappersbruk och pappfabriker	2	1	2	—	**5**	5	—	—	5	—	—
23 Kartongfabriker m. m.	2	6	—	1	**9**	9	—	—	8	—	1
24 Grafiska anstalter	—	—	2	—	**2**	2	—	—	2	—	—
25 Kvarnar	1	—	1	—	**2**	2	—	—	2	—	—
26 Bagerier	7	9	3	2	**21**	20	—	1	15	2	4
27 Råsockerbruk och raffinaderier	—	—	—	4	**4**	4	—	—	3	—	1
28 Choklad- och karamellfabriker	—	—	2	—	**2**	2	—	—	1	1	—
29 Bryggerier och mälterier	1	—	—	—	**1**	1	—	—	1	—	—
30 Tobaksfabriker	—	1	1	—	**2**	2	—	—	1	—	1
31 Slakterier och charkuterier	5	1	—	4	**10**	10	—	—	3	6	1
32 Konservfabriker m. m.	2	—	—	—	**2**	2	—	—	2	—	—
33 Spinnerier och väverier	—	2	3	—	**5**	5	—	—	5	—	—
34 Skrädderier	1	7	3	6	**17**	16	1	—	12	4	1
35 Hatt- och mössfabriker	1	1	1	1	**4**	2	—	2	4	—	—
36 Garverier m. m.	1	2	1	1	**5**	5	—	—	4	—	1
37 Skofabriker	—	7	8	1	**16**	15	—	1	14	1	1
38 Gummivarufabriker	1	1	1	—	**3**	2	1	—	2	—	1
39 Sadelmakerier m. m.	—	3	5	—	**8**	8	—	—	6	2	—
40 Konstgödningsfabriker m. m.	2	2	2	1	**7**	6	—	1	6	1	—
41 Kolnings- och trädestillationsverk	1	—	3	—	**4**	4	—	—	3	—	1
42 Sprängämnesfabriker	1	—	1	—	**2**	2	—	—	2	—	—
43 Tändsticksfabriker	1	1	2	—	**4**	4	—	—	4	—	—
44 Kemisk-tekniska fabriker	4	3	—	4	**11**	10	—	1	9	1	1
45 Husbyggnadsverksamhet	18	24	18	3	**63**	58	—	5	51	2	10
46 Målning och glasmästeri	—	12	4	1	**17**	16	—	1	15	1	1
47 Monteringsarbeten	4	6	10	1	**21**	20	—	1	16	3	2
48 Väg- och gatubyggnader	1	4	2	1	**8**	8	—	—	4	2	2
49 Järnvägs- och sparvägsbyggnader	5	5	2	2	**14**	11	—	3	8	—	6
50 Vattenbyggnader	10	6	5	1	**22**	16	2	4	15	—	7
51 Elektricitetsverk	1	—	3	2	**6**	6	—	—	4	2	—
52 Handel och varulager	1	6	12	5	**24**	24	—	—	20	4	—
53 Järnvägsdrift	—	2	—	1	**3**	3	—	—	3	—	—
54 Akerirörelser	2	5	2	1	**10**	10	—	—	8	2	—
55 Lastning och lossning	2	4	7	1	**14**	14	—	—	13	—	1
56 Sjöfart	—	2	—	—	**2**	2	—	—	1	—	1
57 Jordbruk och fiske	1	7	7	—	**15**	15	—	—	11	1	3
58 Annan yrkesrörelse	8	5	4	2	**19**	17	—	2	14	2	3
59 *Summa år 1918*	**142**	**273**	**224**	**69**	**708**	**668**	**10**	**30**	**566**	**48**	**94**

13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	
Resultat				Känt högsta antal direkt berörda					Arb.-givarnas organisation		Arbetarnas organisation		Antal förlorade arbetsdagar	
Arbetsgivarens villkor	Arbetarnas fordringar	Kompromiss	Okänt eller oavgjort	arbetsgivare	arbetare vid strejker	arbetare vid lockouter	arbetare vid bl. eller obest. konfl.	arbetare Tillsammans	Helt eller delvis org.	Icke organiserade	Helt eller delvis org.	Icke organiserade		
11	1	8	—	23	940	66	207	1 213	13	7	18	2	48 417	1
7	—	6	—	13	1 395	—	—	1 395	10	3	13	—	24 807	2
6	12	9	—	133	1 099	—	—	1 099	17	10	24	3	23 918	3
15	7	26	—	57	3 632	24	—	3 656	31	17	46	2	86 886	4
1	1	4	—	7	466	—	—	466	6	—	6	—	25 697	5
1	2	3	—	28	146	3	—	149	3	3	6	—	2 263	6
2	—	2	—	7	1 470	—	—	1 470	4	—	3	1	28 683	7
16	2	17	—	41	2 256	—	80	2 336	2	33	27	8	18 718	8
2	—	3	—	8	256	—	—	256	2	3	5	—	2 269	9
7	2	12	—	21	1 093	—	—	1 093	8	13	17	4	16 311	10
1	1	2	—	8	469	—	—	469	4	—	4	—	18 206	11
1	2	3	—	10	451	—	—	451	5	1	4	2	2 753	12
2	1	2	—	5	208	—	—	208	1	4	3	2	4 080	13
4	—	5	1	10	1 396	—	—	1 396	4	6	4	6	17 952	14
18	8	24	—	57	4 847	134	192	5 173	34	16	41	9	120 528	15
1	1	3	—	35	1 310	—	—	1 310	3	2	5	—	20 673	16
3	—	2	—	5	328	—	—	328	3	2	3	2	2 618	17
—	4	5	—	32	544	—	42	586	3	6	9	—	14 054	18
—	7	15	—	51	901	—	—	901	14	8	20	2	56 232	19
2	1	2	—	6	220	—	—	220	2	3	3	2	3 776	20
8	2	8	—	20	2 162	133	—	2 295	17	1	16	2	58 524	21
3	1	1	—	5	379	—	—	379	2	3	5	—	11 790	22
2	1	5	1	9	287	—	—	287	5	4	8	1	2 615	23
2	—	—	—	8	77	—	—	77	2	—	1	1	255	24
—	1	1	—	18	884	—	—	884	1	1	2	—	7 920	25
4	12	5	—	98	1 178	—	101	1 279	14	7	21	—	16 543	26
2	—	2	—	4	640	—	—	640	4	—	4	—	4 932	27
1	1	—	—	4	428	—	—	428	—	2	2	—	2 968	28
—	1	—	—	1	13	—	—	13	1	—	1	—	15	29
1	—	1	—	2	3 887	—	—	3 887	—	2	2	—	52 273	30
1	6	3	—	41	424	—	—	424	7	3	10	—	4 083	31
—	—	2	—	2	48	—	—	48	—	2	1	1	470	32
1	1	3	—	5	663	—	—	663	5	—	4	1	12 042	33
1	8	8	—	87	983	20	—	1 003	9	8	14	3	10 990	34
—	2	2	—	12	92	—	395	487	1	3	3	1	9 598	35
2	—	3	—	5	527	—	—	527	5	—	4	1	9 686	36
2	5	9	—	202	638	—	50	688	13	3	13	3	7 131	37
2	—	—	1	3	305	120	—	425	2	1	3	—	16 810	38
—	1	7	—	71	157	—	—	157	2	6	7	1	1 776	39
3	—	4	—	7	250	—	419	669	6	1	6	1	12 554	40
—	2	2	—	4	225	—	—	225	2	2	4	—	4 118	41
—	—	2	—	2	246	—	—	246	2	—	2	—	15 003	42
2	—	1	1	4	545	—	—	545	4	—	4	—	53 490	43
6	2	3	—	22	626	—	510	1 136	8	3	11	—	51 569	44
14	21	27	1	761	2 411	—	6 169	8 580	30	33	58	5	309 180	45
1	5	11	—	103	492	—	9	501	13	4	17	—	19 781	46
2	11	8	—	51	932	—	8	940	11	10	20	1	7 685	47
4	—	4	—	9	418	—	—	418	3	5	6	2	12 933	48
8	2	4	—	19	635	—	1 094	1 729	7	7	13	1	54 937	49
10	7	5	—	30	1 619	256	458	2 333	11	11	19	3	46 827	50
1	2	3	—	6	243	—	—	243	2	4	6	—	15 416	51
5	9	9	1	45	760	—	—	760	12	12	21	3	12 351	52
1	1	1	—	3	201	—	—	201	—	3	3	—	1 629	53
—	5	5	—	130	903	—	—	903	7	3	9	1	5 084	54
6	1	7	—	26	1 601	—	—	1 601	12	2	12	2	27 931	55
—	1	1	—	16	142	—	—	142	1	1	2	—	1 702	56
2	4	9	—	27	559	—	—	559	6	9	11	4	5 649	57
1	7	11	—	270	370	—	356	726	12	7	16	3	9 370	58
198	**174**	**330**	**6**	**2 689**	**50 377**	**756**	**10 090**	**61 223**	**408**	**300**	**622**	**86**	**1 436 409**	**59**

de långvarigare konflikterna i relativt stor utsträckning lösts genom kompromiss. Detta var nämligen fallet med 59 % av de arbetsinställelser, som varat över en månad, mot 48 % för konflikter av 8—30 dagars varaktighet och 39 % för konflikter, som avslutats inom en vecka.

Förlorade arbetsdagar. Antalet genom arbetsinställelser förlorade arbetsdagar för hela perioden 1903—1918 framgår av tabellen å sid. 896. En sammanställning av antalet förlorade arbetsdagar med hela antalet vid industri och bergshantering sysselsatta arbetare giver vid handen, att genom arbetsinställelser under år 1918 inom ifrågavarande näringsgrupper förlorats i genomsnitt 2·1 arbetsdagar per arbetare och år. Till jämförelse må meddelas, att motsvarande siffror för åren 1908—1917 voro resp. 4·3, 29·3, 0·1, 1·5, 0·7, 0·5, 1·1, 0·2, 0·6 och 1·7 samt för perioden 1903—1907 i medeltal c:a 2·3.

Avtalsbrott. Beskyllningar för avtalsbrott hava av parterna framställts vid 217 arbetsinställelser. I 203 av dessa fall hava arbetarna enligt arbetsgivarnas framställning genom arbetets nedläggande gjort sig skyldiga till avtalsbrott. Arbetarna hava åter i 6 fall motiverat arbetsinställelsen med avtalsstridigt förfarande från arbetsgivarens sida. Vid 8 av ifrågavarande konflikter föreligga ömsesidiga beskyllningar för avtalsbrott.

Förhandling, medling och skiljedom. Förhandlingar hava enligt uppgift föregått arbetsinställelsen i 219 fall, medan sådana ej förekommit i 489 fall.

Under året har skiljedom förekommit för biläggande av 5 arbetsinställelser. Statens förlikningsmän hava i 108 fall medverkat till konflikters lösning.

Nykterhetskommitténs förslag om rusdrycksförbud.

Den av Kungl. Maj:t den 17 november 1911 tillsatta nykterhetskommittén, vars sammansättning förut omnämnts i Sociala Meddelanden (årg. 1911, sid. 944) och vars föregående betänkande om rusdrycksförsäljningsförordning ävenså här återgivits (årg. 1914, sid. 1), har den 5 augusti 1920 slutfört sitt uppdrag i och med avgivande av den anbefallda utredningen rörande allmänt rusdrycksförbud. Utredningen utmynnar i ett förslag till *lag om alkoholvaror*, som, därest det blir genomfört, inför det totala rusdrycksförbudet i Sverige. Förslaget förutsätter nämligen, att det vid straffansvar skall vara förbjudet icke blott att importera, framställa och försälja alkoholvaror, utan även att bortskänka, som gåva mottaga, inköpa eller eljest innehava sådana, med mindre det äger rum för vetenskapligt, medicinskt eller tekniskt ändamål och i den ordning, som lagen stadgar. Förbudet gäller alla slags drycker och preparat, som innehålla mer än 2¼ viktprocent alkohol.

Förbudets ikraftträdande skall enligt förslaget föregås av allmän folkomröstning, verkställd inom två år efter det lagen blivit antagen av riks-

dagen. Rösträtt skall vid denna omröstning tillkomma varje vid val till andra kammaren röstberättigad medborgare. Därest minst tre femtedelar av de röstande uttala sig för förbudet, skall lagen härom träda i kraft från och med tredje kalenderåret efter det år, under vilket omröstningen hållits. Erhålles ej sagda majoritet, anses förslaget däremot hava förfallit.

Förslaget är ingalunda enhälligt, utan hava särskilda yttranden avgivits av ej mindre än sju av kommitténs tio ledamöter. (Statsrådet Eriksson erhöll vid sitt inträde i regeringen entledigande från kommitteuppdraget.) Rörande den mest omstridda punkten, folkomröstning med tre femtedelars majoritet, stå bakom beslutet endast fem ledamöter, nämligen herrar Kvarnzelius (kommitténs ordförande), Oskar Eklund, Carl Ekman och J. Byström samt fröken E. Rathou. Av dessa hava de två sistnämnda uttalat sig för ett i förslaget jämväl upptaget alternativ, enligt vilket i stället för den förutnämnda bekräftande folkomröstningen skulle företagas en efter samma grunder anordnad rådgivande omröstning, innan frågan förebragtes riksdagen till avgörande. För direkt förbudslagstiftning har avgivits ytterligare en sjätte röst, herr Ollas Ericsson, vilken emellertid ansett, att den vid folkomröstningen erforderliga majoriteten borde sättas till minst två tredjedelar, i likhet med vad som uttalats i kommitténs förut avgivna förslag om kommunala omröstningar rörande medgivande av rusdrycksförsäljning. Kommitténs övriga fyra ledamöter hava i särskilda, utförligt motiverade yttranden ställt sig mer eller mindre reserverade mot åtminstone förbudskravets omedelbara genomförande.

Det mest utförliga av dessa yttranden härrör från doktor *I. Bratt*, vilken gent emot den av kommittémajoriteten företrädda åskådningen hävdar den på individuell kontroll baserade nykterhetspolitik, för vilken speciellt stockholmssystemet varit banbrytande. Mot vad majoriteten anfört om det stöd förbudskravet har i den svenska folkopinionen framhåller reservanten det faktum, att av den manliga befolkningen över 25 år mer än två tredjedelar äro innehavare av motbok; lägges härtill det ej obetydliga antal personer, som begärt, men ej erhållit inköpsrätt, torde kunna antagas, att tre fjärdedelar av landets vuxna män i handling visat sig icke vara motståndare till alkoholförbrukning. Med dessa siffror för ögonen finner reservanten det tvivelaktigt, huruvida vid en eventuell folkomröstning erforderlig majoritet för förbudskravet skulle kunna erhållas. I varje fall borde dylik omröstning av såväl konstitutionella som praktiska skäl anordnas icke efter utan före riksdagens beslut i frågan och därvid sådana anordningar träffas, att ur resultatet kan utläsas, hur männen och kvinnorna röstat var för sig samt om möjligt hur de röstande fördela sig inom olika åldersgrupper. Tidpunkten för en sådan folkomröstning bör vidare så fastställas, att en på praktiska erfarenheter grundad uppfattning dessförinnan kan hinna stadga sig rörande det inbördes värdet av de tre olika typer av nykterhetslagstiftning, som för närvarande tillämpas i Sverige, Norge och Finland.

Herr *K. G. Karlsson* har ävenledes som sin mening anfört, att totalförbud icke bör tillgripas, innan nu gällande lagstiftning — eventuellt förbättrad

med ledning av redan vunnen erfarenhet — fått tillfälle att göra sig gällande under några år framåt och under mera normala förhållanden än de, som varit rådande sedan lagens ikraftträdande. För den händelse kommitténs förslag bliver lag, böra däri i varje fall göras de ändringar, att den högsta medgivna alkoholhalten sättes till 3 i stället för 2¼ viktprocent samt att vid folkomröstningen kräves två tredjedelars i stället för tre femtedelars majoritet.

Borgmästaren *Jakob Pettersson* har uttalat sin principiella anslutning till förbudstanken, men i likhet med de förutnämnda reservanterna ansett den i förslaget stipulerade omröstningsmajoriteten otillräcklig som grundval för förbudets genomförande och finner för övrigt förslaget av konstitutionella skäl oantagligt, i den mån detsamma skulle innebära, att folkomröstningen erhölle mer än rådgivande karaktär. Vissa erinringar anföras också mot förslagets detaljbestämmelser; sålunda föreslås, att den s. k. alkoholgränsen sättes till 2½ viktprocent, att straff icke bör stadgas mot hemtillverkning av vin och öl samt innehav av alkoholvaror, där försäljningssyfte icke föreligger, ävensom att förslagets straffbestämmelser i allmänhet böra mildras, särskilt i vad de gälla frihetsstraff. Slutligen uppdragas grundlinjerna till en på upplysningsverksamhet, utvidgade restriktioner och partikulär förbudslagstiftning byggd nykterhetspolitik, avsedd att förbereda förbudets framtida genomförande, i den händelse detsamma visar sig icke kunna omedelbart realiseras.

Professor *Thunberg* uttalar, att det, så vitt han kunnat bedöma, för tillfället ej bland vårt folk finnes resonans för en totalförbudslag. För bekämpande av alkoholens skadeverkningar, som alltjämt äro av den omfattning, att samhället ej har rätt att tolerera dem, äro under sådana förhållanden partiella progressiva reformer påkallade. Särskilt måste de kollektiva dryckesvanorna reformeras och faran för kvinnoalkoholismen i tid beaktas. Reservanten sammanfattar sina reformkrav i följande fyra punkter:

att utskänkning av spritdrycker ej må ifrågakomma;

att utskänkning av vin (samt spritdrycker, därest dylika icke helt förbjudas) ej må ske annat än mot individuell beställning och individuell betalning för den förbrukade kvantiteten;

att hemköpsrätt för gift man ej må medgivas eller behållas mot hustruns bestridande;

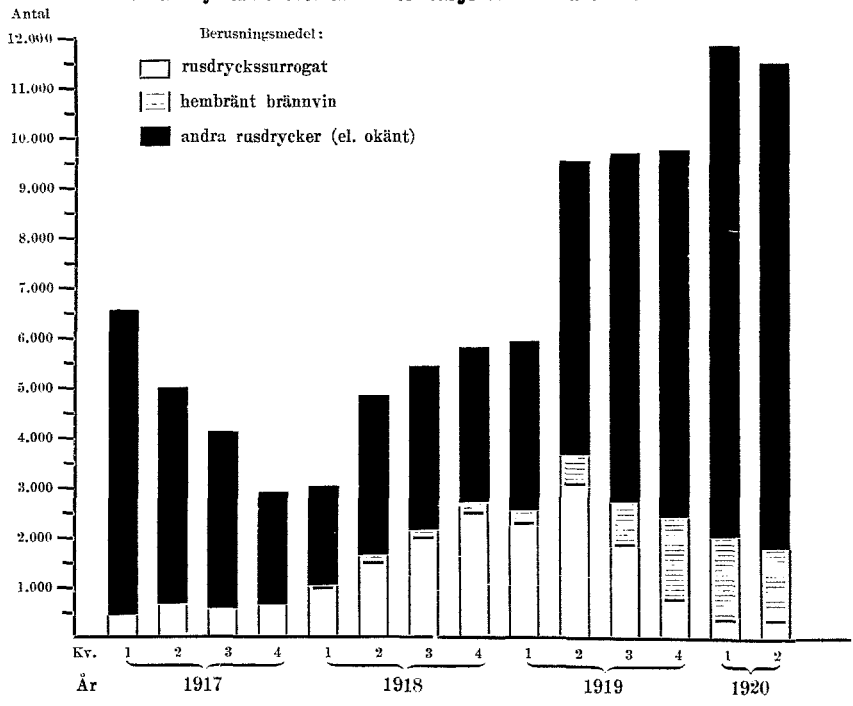
att en »riksdagens nykterhetsombudsman» tillsättes för övervakande av nykterhetslagstiftningen.

Gent emot det av kommittémajoriteten utarbetade förslaget till förbudslag anför reservanten slutligen, att enligt hans mening i varje fall bort från förbudet undantagas maltdrycker av klass 2, alltså med en alkoholhalt under 3·6 %. Därest rådgivande folkomröstning skall företagas, bör densamma så anordnas, att de röstande ha att välja mellan mer än två alternativ och sålunda kunna uttala sig antingen för totalförbud eller för allenast förbud mot spritdrycker och starkviner, med bibehållen tillgång till svagare viner och maltdrycker.

Fylleriförseelserna och deras orsaker under andra kvartalet 1920.[1]

Antal fylleriförseelser. Antalet under andra kvartalet 1920 inträffade fylleriförseelser, om vilka socialstyrelsen före den 1 september erhållit uppgifter från åklagare- och polismyndigheterna, utgjorde, som av efterföljande huvudtabell framgår, 11 573. Av dessa begingos 11 383 av män och 190 av kvinnor. En översikt av fyllerifrekvensens storlek under de kvartal, för vilka dylik redovisning hittills föreligger, lämnas i nedanstående diagram.[2]

Antal fylleriförseelser under varje kvartal åren 1917—1920.

[1] Föregående kvartalsrapporter återfinnas i Soc. Medd., årg. 1917, sid. 731 ff., 1069 ff. och 1430 ff., årg. 1918, sid. 475 ff., 799 ff., 888 ff. och 1174 ff., årg. 1919, sid. 120 ff., 532 ff. och 901 ff., samt årg. 1920, sid. 287 ff. och 609 ff.

[2] Angående antalet fylleriförseelser genom rusdryckssurrogat (kol. 11 och 12) och hembränt brännvin (kol. 17) se sid. 913.

Sammanlagda antalet fylleriförseelser har utgjort som följer:

	År 1917	År 1918				År 1919				År 1920	
	medeltal per kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
Antal . . .	4 630	3 006	4 740	5 343	5 765	5 980	9 598	9 697	9 828	11 907[1]	11 573
Indextal . .	100	65	102	115	125	129	207	209	212	257	250

Den starka ökning i förhållande till den närmast föregående tiden, som kännetecknade första kvartalet 1920, har således efterträtts av en mindre nedgång, vilken dock genom senare inflytande rapporter till stor del torde komma att utjämnas. Fyllerifrekvensen för landet i dess helhet under första halvåret 1920 kan alltså betraktas såsom i det närmaste oförändrad.

Ser man på andra kvartalets månader, visar juni en avsevärt lägre siffra än de båda övriga, som framgår av följande sammanställning:

	Antal fylleriförseelser, inträffade under												
	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	okänt
År 1919 . . .	1 634	1 900	2 439	3 149	3 129	3 317	3 217	3 462	3 001	3 550	2 983	3 286	36
År 1920 . . .	4 019	4 035	3 853	4 137	4 056	3 376	·	·	·	·	·	·	4

Hur redovisningskvartalets samtliga fylleriförseelser fördelade sig på vissa ortsgrupper och olika delar av landet åskådliggöres av nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser	Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket
i städer med mer än 10 000 inv. . .	2 715	799	236	1 350	2 955	905	**8 960**
i övriga städer	—	324	374	179	794	305	**1 976**
å landsbygden	—	110	70	114	150	193	**637**
tillhopa	2 715	1 233	680	1 643	3 899	1 403	**11 573**

Den i föregående kvartalsredogörelse påpekade starka ökningen i de mindre städerna har om än i avtagande tempo fortgått, särskilt i Småland och öarna samt i västra och norra Sverige, medan däremot de större städerna (och landsbygden) i genomsnitt förete någon minskning. Vad den sistnämnda stadsgruppen beträffar, inskränkte sig dock nedgången av fylleriförseelsernas antal till Stockholm och framför allt Göteborg, under det att i norra Sveriges större städer en ökning med ej mindre än c:a 63 % synes hava förekommit.

Av samtliga fylleriförseelser i riket begingos, som ovan nämnts, 190 eller 1·6 % av kvinnor, och av dessa förseelser inträffade 92 i Stockholm, 35 i Göteborg, 12 i Malmö och 51 i övriga städer.

Fylleriförseelsernas orsaker. I kol. 3 av huvudtabellen angives antalet fylleriförseelser, beträffande vilka berusningsmedlet uppgivits, och i kol. 4—12 dessa förseelsers fördelning efter de olika slag av rusdrycker, som huvudsakligen använts. Då dessa uppgifter till största delen äro grundade på de anhållnas egna utsagor, kunna de ej göra anspråk på att vara fullt exakta, men omräknade i relativa tal böra de kunna tjäna som mätare på de

[1] Uppgifterna för första kvartalet 1920 hava här som på övriga ställen i redogörelsen kompletterats med 253 senare inkomna.

Fylleriförseelser fördelade efter berusningsmedel.

Kvartal	Förseelser med känt berusningsmedel	Förseelser, vid vilka huvudsakliga berusningsmedlet uppgivits vara											
		spritdrycker	vin	öl (andra maltdrycker)	spritdrycker och vin	spritdrycker och öl	spritdrycker, vin och öl	vin och öl	rusdrycker, inalles	denaturerad sprit	tekniska preparat	surrogat, inalles
	Antal	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
1917, hela året	18 310	13·8	5·2	16·7	2·7	28·7	6·8	13·5	87·4	6·8	5·8	12·6
1918, » »	18 638	23·5	12·6	1·2	10·0	7·1	3·8	5·1	63·3	27·9	8·8	36·7
1919, » »	34 616	39·6	4·5	3·9	7·4	13·9	4·1	3·2	76·6	22·6	0·8	23·4
1919: 2 kvartalet	9 490	38·4	5·7	1·2	8·5	7·1	3·2	2·8	66·9	32·1	1·0	33·1
» 3 »	9 547	37·7	3·1	7·3	5·7	18·7	4·6	3·6	80·7	18·9	0·4	19·3
» 4 »	9 667	48·8	2·9	5·4	5·3	20·8	5·1	3·7	92·0	7·5	0·5	8·0
1920: 1 »	11 715	61·5	1·2	2·7	2·7	24·4	2·8	1·3	96·6	3·1	0·3	3·4
» 2 »	**11 352**	**56·8**	**1·1**	**3·6**	**3·1**	**26·8**	**3·3**	**1·6**	**96·3**	**3·4**	**0·3**	**3·7**
Därav												
Stockholm	2 566	69·8	3·4	3·3	7·5	9·2	1·2	1·5	95·9	4·0	0·1	4·1
Göteborg	2 162	56·2	0·8	7·8	0·7	23·9	2·2	1·2	92·8	7·1	0·1	7·2
övriga städer	6 003	50·7	0·3	2·3	2·4	35·5	4·8	1·7	97·7	1·9	0·4	2·3
landsbygden	621	64·1	0·2	2·9	0·3	25·0	2·1	2·0	96·6	2·7	0·7	3·4
Indextal												
1917, medeltal per kvartal	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
1918: 1 kvartalet	65	119	83	12	185	35	54	24	51	182	141	163
» 2 »	102	186	204	10	349	37	74	43	79	323	199	266
» 3 »	115	207	312	3	493	16	50	46	83	516	133	340
» 4 »	124	183	377	4	489	13	51	41	82	655	146	420
1919: 1 »	129	280	183	4	573	25	60	23	90	720	33	403
» 2 »	207	579	225	14	652	51	96	44	158	984	37	546
» 3 »	209	571	125	91	438	136	141	56	193	583	13	320
» 4 »	211	749	116	69	410	153	158	58	222	233	19	134
1920: 1 »	256	1 145	59	41	254	217	107	25	283	116	12	68
» 2 »	**248**	**1 023**	**51**	**53**	**288**	**231**	**122**	**29**	**273**	**125**	**14**	**74**
Därav[1]												
Stockholm	285	2 488	119	32	662	123	70	35	314	155	6	91
Göteborg	265	1 252	71	73	133	271	100	18	270	247	30	217
övriga städer	249	853	14	65	197	253	148	32	276	69	23	49
landsbygden	138	383	7	29	22	170	50	29	170	106	5	21

olika berusningsmedlens betydelse och inträffade förskjutningar i nämnda avseende. I ovanstående tablå lämnas en översikt av dels den procentuella fördelningen av förseelserna på de särskilda berusningsmedlen under olika tidsperioder, dels relativa antalet genom olika slag av berusningsmedel

[1] Medeltal per kvartal år 1917 i resp. orter = 100.

orsakade fylleriförseelser under varje kvartal, varvid antalet dylika förseelser i medeltal per kvartal år 1917 sättes = 100.

Under redovisningskvartalet hade således 96·3 % av fylleriförseelserna orsakats av egentliga rusdrycker, bland vilka spritdrycker enbart eller i förening med öl tillskrivits 83·6 %. Rusdryckssurrogaten, av vilka den denaturerade spriten är det viktigaste, uppgivas hava förorsakat endast 3·7 %. Den obetydliga stegring av denna siffra, som förekommit sedan föregående kvartal, får främst tillskrivas ökning i Göteborgs redan förut relativt stora frekvens av förseelser genom surrogat. Emellertid böra de procenttal, vilka åskådliggöra betydelsen av de särskilda slagen av rusdrycker för olika orter och ortsgrupper, bedömas med försiktighet, då angivna skiljaktigheter till stor del endast torde vara skenbara. Särskilt torde detta gälla kolumnerna »spritdrycker» och »spritdrycker och öl», vilka lämpligen böra betraktas sammanslagna och då utgöra i Stockholm och Göteborg c:a 80 %, i övriga städer c:a 86 % och på landsbygden nära 90 %. Även talen för maltdryckernas relativa betydelse kunna till stor del bero på de uppgiftslämnande myndigheternas skiljaktiga redovisningssätt, och torde dessa siffror för övrigt ge en bild mindre av ölets än ölkaféernas roll i nykterhetshänseende.

I jämförelse med föregående kvartal äro förskjutningarna mindre betydande, särskilt som en minskning uti kolumnen »spritdrycker» och samtidig ökning av gruppen »spritdrycker och öl», som nyss antytts, knappast kan antagas innebära någon verklig förändring. Sedan andra kvartalet föregående år visar tablån däremot betydande förskjutningar. Surrogaten upptogo då 33·1 % samt spritdrycker och spritdrycker och öl 45·5 %. Föres jämförelsen tillbaka till år 1918, märkas då särskilt de höga talen i kolumnerna »vin» och »tekniska preparat», varemot år 1917 ölets större roll är i ögonen fallande.

Utvecklingen av de olika berusningsmedlens betydelse såsom fylleriorsaker belyses ytterligare av tablåns senare del. Så t. ex. ange indextalen för spritdryckerna, att dessas betydelse som berusningsmedel sedan andra kvartalet 1919 fördubblats och sedan år 1917 tiodubblats. I fråga om surrogaten framstår den förut nämnda ökningen sedan nästföregående kvartal, men även den väsentliga nedgången sedan motsvarande tid föregående år.

Berusningsmedlens åtkomstsätt. I huvudtabellens kol. 13—18 lämnas vissa uppgifter om åtkomstsättet för rusdryckerna i de fall, där sådana varit berusningsmedlet. I nämnda fördelning hava av utrymmesskäl gjorts vissa sammandragningar, men lämnas en med föregående kvartalsstatistik (utom beträffande rusdryckssurrogaten) överensstämmande fördelning i vidstående tablå.

Från utminuteringsställen och restauranger erhållna rusdrycker synas sålunda under kvartalet erhållit något ökad betydelse, i det de förra uppgivits hava vållat 12·9 % och de senare 17·6 % av samtliga fylleriförseelser med känt berusningsmedel, emot resp. 11·8 % och 14·3 % under första kvartalet. Detsamma gäller i fråga om de »genom andra» eller »vid privata samkväm» erhållna rusdryckerna, som tillskrivas 27·5 % av totalsumman emot 26·2 %

Fylleriförseelser genom rusdrycker, fördelade efter åtkomstsätt.

Område och tidsperiod	Antal fylleriförseelser med känt berusningsmedel	Därav, i procent, förseelser genom *rusdrycker*, som huvudsakligen erhållits: från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	från både utminuteringsställe och utskänkning	genom förmedling av andra, vid priv. samkväm o. d.	genom förmedling av andra samt å utskänkningsställe	genom olaglig rusdrycksförsäljning	på annat eller obekant sätt	*rusdrycksurrogat*: från försäljningsställe	erhållna på annat eller obekant sätt
Stockholm	2 566	5·3	4·9	12·1	0·5	19·2	2·8	50·9	0·2	0·1	4·0
Östra Sverige . .	1 228	10·1	24·6	12·6	5·5	27·0	14·6	1·7	1·5	—	2·4
Småland och öarna	670	26·6	17·5	14·6	7·5	22·7	5·2	0·6	1·9	0·3	3·1
Södra Sverige . .	1 623	21·9	16·0	22·5	2·7	27·7	7·1	0·1	0·7	0·1	1·2
därav Malmö . .	744	26·0	12·9	18·0	4·4	30·1	5·7	0·1	1·1	0·1	1·6
Västra Sverige . .	3 878	11·5	15·8	22·7	3·2	32·2	7·8	0·7	0·5	0·1	5·5
därav Göteborg .	2 162	6·7	18·4	23·6	2·4	34·7	5·9	0·8	0·3	0·0	7·2
Norra Sverige . .	1 387	16·0	7·9	14·1	10·1	31·7	12·2	4·4	1·4	0·9	1·3
1920: 2 kvart. s:a .	**11 352**	**12·9**	**13·4**	**17·6**	**3·9**	**27·5**	**7·7**	**12·5**	**0·8**	**0·2**	**3·5**
» 1 » . . .	11 715	11·8	14·3	14·8	5·0	26·2	9·5	14·1	0·9	0·3	3·1
1919: 4 » . . .	9 667	10·5	8·4	19·4	5·5	20·9	8·7	17·9	0·7	0·4	7·6
» 3 » . . .	9 547	12·4	5·5	18·1	5·6	20·1	8·3	9·8	0·9	0·6	18·7
» 2 » . . .	9 490	11·9	4·2	13·1	4·2	21·9	4·6	6·5	0·4	1·1	32·1
År 1919	34 616	11·0	6·0	16·9	4·8	20·2	6·8	10·3	0·6	0·9	22·5
» 1918	18 638	31·2	23·6		5·0	—	—	3·1	0·4	36·7	
» 1917	18 310	22·9	47·3		15·3	—	—	0·1	1·8	12·6	

föregående kvartal. Övriga under de egentliga rusdryckerna förda grupper ha gått mer eller mindre tillbaka. Av särskilt intresse är härvid, att de genom olaglig rusdryckshantering åtkomna spritdryckernas betydelse för fylleriförseelsefrekvensen även detta kvartal uppgivits vara i avtagande. Under fjärde kvartalet 1919, då denna trafik synes ha stått på sin höjdpunkt, tillskrevos 1 734 förseelser förtäring av hembränt brännvin, men därpå följande kvartal nedgick siffran till 1 654 och under redovisningskvartalet till 1 422, motsvarande resp. 17·9, 14·1 och 12·5 % av samtliga förseelser, rörande vilka berusningsmedlet utrönts.

Hur förhållandena gestalta sig inom olika ortsgrupper och landsdelar belyses dels av ovanstående tablå, dels av följande sammanställning, där den procentuella andelen av de fall, då rusdryckerna uppgivas helt eller delvis hava erhållits »genom förmedling av andra», sammanförts under beteckningen »a» och de fall, som direkt tillskrivits olaglig rusdryckshantering (hembränning etc.), betecknats med »b»:

		Stockholm		Göteborg		Övriga städer		Landsbygden		Hela riket	
		a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
1919:	1 kv.	12·8	7·1	25·4	7·2	26·4	1·1	25·5	10·2	21·1	5·1
	2 kv.	14·0	8·0	31·6	9·6	31·7	1·9	32·5	15·0	26·5	6·5
	3 kv.	16·2	21·7	33·7	6·1	34·9	1·6	30·9	13·6	28·4	9·8
	4 kv.	16·3	49·7	39·3	6·9	32·8	2·4	37·0	16·5	29·6	17·9
1920:	1 kv.	18·7	54·1	36·7	1·6	42·6	0·9	44·6	7·1	35·7	14·1
	2 kv.	22·0	50·9	40·6	0·8	38·0	0·9	42·0	7·2	35·2	12·5

Anmärkningsvärt är, att nu för första gången gruppen b avtagit, och det rätt kraftigt, i Stockholm. Då även Göteborg visar sänkning av sin visserligen mycket låga siffra, har följden blivit nedgång för hela riket, trots att ställningen i övriga städer och på landsbygden synes förblivit oförändrad. I både Stockholm och Göteborg har emellertid den »misstänkta» a-gruppen svällt ut rätt betydligt, vilket, då gränsen mellan de båda grupperna givetvis kan antagas vara rätt svävande, nödvändiggör försiktighet vid avgörandet, huruvida i verkligheten den olagliga brännvinstillverkningen befinner sig på tillbakagång såsom fylleriorsak.

I fråga om rusdrycksurrogaten märkes en fortsatt nedgång av förseelserna genom de från försäljningsställe erhållna, men däremot en mindre ökning beträffande de övriga, på mindre legitim väg erhållna berusningsmedlen inom denna kategori.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och Norge. Slutligen må en sammanställning göras mellan den svenska fylleriförseelsestatistiken och motsvarande uppgifter för Norge, som lämnas i »Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå»:

Fylleriförseelser:		År 1917 medeltal per kv.	År 1918 1 kv.	År 1918 2 kv.	År 1918 3 kv.	År 1918 4 kv.	År 1919 1 kv.	År 1919 2 kv.	År 1919 3 kv.	År 1919 4 kv.	År 1920 1 kv.	År 1920 2 kv.
Sverige	antal . .	4 630	3 006	4 740	5 343	5 765	5 980	9 598	9 697	9 828	11 907	11 573
	indextal	100	65	102	115	125	129	207	209	212	257	250
Norge .	antal . .	7 777	5 231	5 697	5 956	6 030	7 783	10 874	10 285	8 468	8 106	7 999[1]
	indextal	100	67	73	77	78	100	140	132	109	104	103[1]

Den nedgång av fylleriförseelsernas antal, som varit utmärkande för Norge sedan mitten av föregående år, synes under andra kvartalet hava avstannat, om än juni månad där som i Sverige visar en betydligt lägre siffra än närmast föregående månader. Vad särskilt huvudstäderna beträffar, framgår utvecklingen sedan år 1917 av nedanstående års- och kvartalssiffror:

Antal fylleriförseelser i	År 1917	År 1918	År 1919	1 kv. 1920	2 kv. 1920
Stockholm	3 705	6 264	11 085	2 918	2 715
Kristiania	13 672	12 217	16 938	3 247	3 528

[1] Avser endast städerna. På landsbygden begingos under 1920 års första kvartal 794 fylleriförseelser.

Fylleriförseelserna och deras orsaker under andra kvartalet 1920.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Område	Hela antalet fylleri-förseelser	Därav sådana, rörande vilka berusnings-medlet uppgivits	Antal fylleriförseelser, där huvudsakliga berusningsmedlet utgjordes av									Antal förseelser genom rusdrycker (kol. 4—10), som erhållits					
			sprit-drycker (bränn-vin, konjak, punsch o. d.)	vin	öl (andra malt-drycker)	sprit-drycker och vin	sprit-drycker och öl	sprit-drycker, vin och öl	vin och öl	rusdrycks-surrogat		från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	genom olaglig rusdrycks-hantering	genom förmedling av andra, vid priv. sam-kväm o. d.	på flera av nu angivna (eller obekant) sätt
										den. sprit	tekn. prep.						
Stockholms stad	**2 715**	**2 566**	**1 791**	**87**	**85**	**192**	**237**	**31**	**38**	**102**	**3**	**135**	**125**	**310**	**494**	**1 306**	**91**
Stockholms län	**171**	**170**	**35**	—	**2**	**1**	**93**	**29**	**9**	**1**		**10**	**17**	**37**	**20**	**5**	**80**
Södertälje . .	78	77	13	—	2	—	39	16	6	1	—	3	4	17	8	1	43
Övriga städer .	49	49	11	—	—	—	26	11	1	—	—	3	10	—	7	—	29
Landsbygden .	44	44	11	—	—	1	28	2	2	—	—	4	3	20	5	4	8
Uppsala län .	**262**	**260**	**152**	**1**	**1**	**6**	**88**	**10**	—	**2**	—	**31**	**45**	**22**	**114**	**7**	**39**
Uppsala . . .	189	187	117	1	—	6	53	10	—	—	—	26	44	18	76	6	17
Enköping . . .	73	73	35	—	1	—	35	—	—	2	—	5	1	4	38	1	22
Landsbygden .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Södermanl. län	**244**	**244**	**118**	—	**3**	**6**	**93**	**19**	**1**	**4**	—	**11**	**55**	**32**	**75**	**4**	**63**
Nyköping . .	44	44	14	—	3	—	23	1	1	2	—	3	8	4	7	3	17
Eskilstuna . .	91	91	53	—	—	4	32	1	—	1	—	1	34	14	23	—	18
Övriga städer .	72	72	29	—	—	2	24	17	—	—	—	5	13	11	20	—	23
Landsbygden .	37	37	22	—	—	—	14	—	—	1	—	2	—	3	25	1	5
Östergötl. län	**348**	**348**	**105**	**2**	**12**	**5**	**191**	**11**	**4**	**18**	—	**50**	**117**	**45**	**65**	**1**	**52**
Linköping . .	112	112	55	—	2	1	48	3	1	2	—	35	18	15	27	—	15
Norrköping . .	164	164	16	2	3	3	115	6	3	16	—	6	77	21	14	—	30
Övriga städer .	59	59	21	—	7	1	28	2	—	—	—	4	20	9	18	1	7
Landsbygden .	13	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	—	6	—	—
Jönköpings län	**271**	**268**	**152**	—	**2**	**1**	**94**	**2**	—	**16**	**1**	**82**	**29**	**13**	**73**	**4**	**50**
Jönköping . .	112	112	48	—	—	1	53	1	—	9	—	38	16	6	13	—	30
Övriga städer .	125	124	82	—	2	—	35	1	—	5	1	37	13	7	41	2	20
Landsbygden .	34	32	22	—	—	—	6	—	—	4	—	7	—	—	19	2	—
Kronobergs län	**125**	**118**	**71**	—	**1**	—	**44**	**1**	—	**1**	—	**29**	**29**	**27**	**25**	—	**7**
Växjö	97	90	47	—	1	—	41	—	—	1	—	20	29	25	9	—	6
Landsbygden .	28	28	24	—	—	—	3	1	—	—	—	9	—	2	16	—	1
Kalmar län .	**174**	**174**	**94**	—	**1**	**1**	**64**	**10**	—	**1**	**3**	**37**	**21**	**33**	**52**	—	**27**
Kalmar . . .	78	78	40	—	—	—	37	—	—	—	1	9	10	18	30	—	10
Västervik . .	46	46	40	—	1	—	2	1	—	—	2	16	3	5	16	—	4
Övriga städer .	42	42	8	—	—	1	24	9	—	—	—	10	8	9	2	—	13
Landsbygden .	8	8	6	—	—	—	1	—	—	1	—	2	—	1	4	—	—
Gottlands län .	**110**	**110**	**9**	—	**1**	**1**	**95**	**3**	—	**1**	—	**30**	**38**	**25**	**2**	—	**14**
Visby	110	110	9	—	1	1	95	3	—	1	—	30	38	25	2	—	14
Landsbygden .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge län .	**129**	**129**	**60**	—	**6**	**1**	**60**	**1**	**1**	—	—	**33**	**24**	**21**	**38**	—	**13**
Karlskrona . .	87	87	30	—	5	—	51	1	—	—	—	28	19	11	24	—	5
Övriga städer .	42	42	30	—	1	1	9	—	1	—	—	5	5	10	14	—	8
Landsbygden .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
			Antal fylleriförseelser, där huvudsakliga berusningsmedlet utgjordes av									Antal förseelser genom rusdrycker (kol. 4—10), som erhållits					
Område	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	sprit-drycker (bränn-vin, konjak, punsch o. d.)	vin	öl (andra malt-drycker)	sprit-drycker och vin	sprit-drycker och öl	sprit-drycker, vin och öl	vin och öl	rusdrycks-surrogat: den. sprit	rusdrycks-surrogat: tekn. prep.	från utminuteringsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restaurang, ölstuga o. d.	från enskilda, vid privat sammanträffande, d. genom förmedling av	genom olaglig rusdrycks-hantering	på flera av nu angivna (eller obekant) sätt
Kristianstads l.	**218**	**213**	**124**	**—**	**1**	**—**	**83**	**4**	**—**	**1**	**—**	**54**	**36**	**46**	**67**	**—**	**9**
Kristianstad	91	91	68	—	—	—	23	—	—	—	—	28	10	11	35	—	7
Övriga städer	76	76	26	—	—	—	45	4	—	1	—	14	19	28	12	—	2
Landsbygden	51	46	30	—	1	—	15	—	—	—	—	12	7	7	20	—	—
Malmöhus län	**1 296**	**1 281**	**809**	**—**	**27**	**8**	**397**	**13**	**7**	**20**	**—**	**268**	**199**	**298**	**345**	**1**	**150**
Malmö	758	744	584	—	9	6	126	3	3	13	—	193	96	134	224	1	85
Lund	49	49	37	—	4	—	7	—	—	1	—	10	4	26	6	—	2
Landskrona	109	109	34	—	5	1	64	3	2	—	—	19	5	66	19	—	—
Hälsingborg	197	196	76	—	7	1	105	1	—	6	—	21	67	38	51	—	13
Ystad	36	36	24	—	—	—	12	—	—	—	—	10	10	9	4	—	3
Trälleborg	23	23	8	—	—	—	14	1	—	—	—	3	9	5	2	—	4
Övriga städer	61	61	11	—	1	—	47	2	—	—	—	1	4	6	9	—	41
Landsbygden	63	63	35	—	1	—	22	3	2	—	—	11	4	14	30	—	4
Hallands län	**189**	**189**	**125**	**—**	**2**	**3**	**50**	**2**	**2**	**5**	**—**	**61**	**27**	**32**	**51**	**1**	**12**
Halmstad	83	83	57	—	—	1	19	1	—	5	—	30	4	14	20	—	10
Övriga städer	106	106	68	—	2	2	31	1	2	—	—	31	23	18	31	1	2
Landsbygden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteb. o. Boh. l.	**2 471**	**2 456**	**1 340**	**17**	**198**	**22**	**604**	**70**	**41**	**161**	**3**	**203**	**430**	**587**	**816**	**22**	**234**
Göteborg	2 172	2 162	1 214	17	169	16	517	48	25	153	3	145	398	510	750	18	185
Uddevalla	69	69	36	—	7	1	21	3	—	1	—	23	5	8	—	—	32
Övriga städer	130	130	47	—	15	4	35	17	12	—	—	17	19	45	35	1	13
Landsbygden	100	95	43	—	7	1	31	2	4	7	—	18	8	24	31	3	4
Älvsborgs län	**434**	**431**	**196**	**4**	**17**	**20**	**143**	**26**	**17**	**7**	**1**	**57**	**79**	**95**	**135**	**4**	**53**
Trollhättan	95	93	17	—	10	—	54	5	2	5	—	5	16	36	26	—	5
Borås	130	129	83	2	—	10	31	1	2	—	—	16	48	8	32	—	25
Övriga städer	201	201	88	2	7	10	58	20	13	2	1	33	15	51	72	4	23
Landsbygden	8	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	5	—	—
Skaraborgs län	**276**	**273**	**194**	**—**	**2**	**4**	**61**	**6**	**—**	**6**	**—**	**53**	**14**	**24**	**132**	**—**	**44**
Städerna	264	261	185	—	2	4	61	6	—	3	—	52	10	24	128	—	44
Landsbygden	12	12	9	—	—	—	—	—	—	3	—	1	4	—	4	—	—
Värmlands län	**318**	**318**	**182**	**1**	**5**	**19**	**62**	**15**	**6**	**24**	**4**	**40**	**24**	**105**	**65**	**1**	**55**
Karlstad	202	202	134	1	4	16	28	5	2	9	3	12	19	84	40	1	31
Kristinehamn	45	45	18	—	1	3	7	1	1	14	—	14	—	10	4	—	3
Övriga städer	60	60	22	—	—	—	27	7	2	1	1	8	5	8	19	—	18
Landsbygden	11	11	8	—	—	—	—	2	1	—	—	6	—	3	2	—	—
Örebro län	**211**	**211**	**89**	**2**	**10**	**12**	**73**	**18**	**2**	**4**	**1**	**31**	**39**	**36**	**51**	**1**	**48**
Örebro	159	159	57	2	4	11	65	17	2	1	—	14	36	29	41	—	35
Övriga städer	33	33	20	—	4	1	4	1	—	2	1	11	3	5	3	1	7
Landsbygden	19	19	12	—	2	—	4	—	—	1	—	6	—	2	7	—	5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	Antal fylleriförseelser, där huvudsakliga berusningsmedlet utgjordes av											Antal förseelser genom rusdryeker (kol. 4—10), som erhållits					
Område	Hela antalet fylleriförseelser	Därav sådana, rörande vilka berusningsmedlet uppgivits	spritdryeker (bränvin, konjak, punsch o. d.)	vin	öl (andra maltdryeker)	spritdryeker och vin	spritdryeker och öl	spritdryeker, vin och öl	vin och öl	rusdryeksurrogat: den. sprit	rusdryeksurrogat: tekn. prep.	från tillståndsinrättningsställe	från bolagsutskänkningsställe	från restauranger o. d.	genom olaglig försäljning av andras till sitt förfogande stående dryck	genom olaglig rusdryckshantering	på flera av nu angivna sätt eller okänt sätt
Västmanl. län	**208**	**206**	**96**	**1**	**1**	**7**	**77**	**19**	**1**	**4**	**—**	**22**	**68**	**19**	**58**	**4**	**31**
Västerås . . .	121	119	52	1	1	7	43	13	—	2	—	13	41	14	26	2	21
Övriga städer .	71	71	29	—	—	—	34	5	1	2	—	5	27	4	23	—	10
Landsbygden .	16	16	15	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	1	9	2	
Kopparbergs län	**196**	**192**	**116**	**1**	**8**	**4**	**33**	**14**	**9**	**5**	**2**	**27**	**4**	**46**	**52**	**32**	**24**
Falun	83	83	44	1	1	2	20	5	4	4	2	4	4	34	11	14	10
Övriga städer .	46	46	24	—	3	2	3	9	4	1	—	11	—	12	6	10	6
Landsbygden .	67	63	48	—	4	—	10	—	1	—	—	12	—	—	35	8	8
Gävleborgs län	**435**	**435**	**187**	**1**	**6**	**8**	**170**	**33**	**28**	**1**	**1**	**45**	**79**	**60**	**107**	**26**	**116**
Gävle	178	178	85	1	4	7	71	8	1	—	1	18	18	21	54	3	63
Söderhamn . .	125	125	32	—	—	1	47	20	24	1	—	7	52	16	27	—	22
Hudiksvall . .	69	69	30	—	—	—	36	3	—	—	—	3	2	17	23	—	24
Landsbygden .	63	63	40	—	2	—	16	2	3	—	—	17	7	6	3	23	7
Västernorrl. län	**379**	**368**	**124**	**2**	**13**	**8**	**180**	**25**	**12**	**2**	**2**	**54**	**24**	**56**	**76**	**—**	**154**
Härnösand . .	124	114	24	1	6	2	75	4	2	—	—	3	15	11	24	—	61
Sundsvall . .	186	185	61	—	1	4	95	16	5	2	1	31	—	32	31	—	88
Övriga städer .	50	50	23	1	6	2	7	5	5	—	1	9	9	12	16	—	3
Landsbygden .	19	19	16	—	—	—	3	—	—	—	—	11	—	1	5	—	2
Jämtlands län	**147**	**147**	**109**	**—**	**—**	**16**	**5**	**14**	**—**	**—**	**3**	**32**	**1**	**21**	**75**	**—**	**15**
Östersund . .	144	144	108	—	—	16	4	14	—	—	2	32	1	21	74	—	14
Landsbygden .	3	3	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1
Västerbottens l.	**75**	**75**	**36**	**4**	**—**	**1**	**28**	**2**	**—**	**—**	**4**	**18**	**—**	**8**	**35**	**1**	**9**
Städerna . . .	63	63	25	3	—	1	28	2	—	—	4	13	—	8	28	1	9
Landsbygden .	12	12	11	1	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	7	—	—
Norrbottens län	**171**	**170**	**133**	**—**	**4**	**8**	**13**	**2**	**—**	**—**	**10**	**46**	**2**	**4**	**95**	**2**	**11**
Luleå	65	65	52	—	3	—	4	1	—	—	5	12	—	—	47	—	1
Övriga städer .	77	76	57	—	—	8	8	1	—	—	2	21	2	4	39	—	8
Landsbygden .	29	29	24	—	1	—	1	—	—	—	3	13	—	—	9	2	2
Hela städerna	10 936	10 731	6 049	122	390	352	2 883	367	165	369	34	1 311	1 491	1 918	2 875	1 377	1 356
riket landsb.	637	621	398	1	18	2	155	13	13	17	4	148	35	84	243	45	45
Summa	**11 573**	**11 352**	**6 447**	**123**	**408**	**354**	**3 038**	**380**	**178**	**386**	**38**	**1 459**	**1 526**	**2 002**	**3 118**	**1 422**	**1 401**
1920: 1 kvart.[1]	11 907	11 715	7 212	142	313	315	2 856	334	152	360	31	1 381	1 678	1 735	3 072	1 654	1 804
1919: 4 »	9 828	9 667	4 721	278	526	504	2 015	494	355	722	52	1 014	814	1 868	2 018	1 734	1 445
» 3 »	9 697	9 547	3 595	299	699	539	1 788	441	345	1 806	35	1 185	532	1 726	1 917	933	1 413
» 2 »	9 598	9 490	3 646	541	110	802	675	301	268	3 049	98	1 125	403	1 246	2 078	615	876
År 1919 . . .	**35 103**	**34 616**	**13 725**	**1557**	**1 368**	**2 550**	**4 802**	**1 422**	**1108**	**7 810**	**274**	**3 826**	**2 063**	**5 849**	**6 999**	**3 582**	**4 213**
» *1918* . . .	**18 854**	**18 638**	**4 379**	**2340**	**218**	**1 865**	**1 326**	**712**	**948**	**5 199**	**1 651**	**5 808**	**4 390**		**—**	**582**	**1 008**
» *1917* . . .	**18 521**	**18 310**	**2 519**	**960**	**3 066**	**490**	**5 259**	**1 248**	**2464**	**1 238**	**1 066**	**4 196**	**8 650**		**—**	**16**	**3 144**

[1] Se noten å sid. 906.

Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn.

Tabellen å sid. 915 lämnar i anslutning till i Sociala Meddelanden förut regelbundet publicerade sammanställningar av samma slag (jfr 5 häftet denna årg. sid. 507) en jämförande översikt av priser och prisförändringar beträffande viktigare slag av livsförnödenheter i detaljhandeln i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn. I tabellens första avdelning meddelas de beräknade medelpriserna i absoluta tal för den närmaste månaden före krigsutbrottet, nämligen juli 1914, samt för januari, april och juli 1920. I den senare avdelningen åskådliggöres prisutvecklingen genom att priserna under juli 1914 satts lika med 100 samt prisuppgifterna för de följande tidpunkterna omräknats i förhållande därtill.

Uppgifterna för Stockholm äro hämtade ur socialstyrelsens fortlöpande, i denna tidskrift regelbundet meddelade livsmedelsprisstatistik, för Kristiania ur »Statistisk maanedsskrift» (utgiven av Kristiania statistiske kontor og folkeregister) samt för Köpenhamn ur »Statistiske Efterretninger». De svenska månadsnoteringarna utgöra för sådana varuslag, som i prishänseende pläga vara mera rörliga, genomsnitt av varje vecka inhämtade prisuppgifter, under det att sådana införskaffas blott vid mitten av månaden för de artiklar, beträffande vilka förändringarna av prisnivån bruka ske mindre hastigt. De norska prisuppgifterna äro inhämtade den 15 och de danska under den första veckan i varje månad.

I vissa avseenden torde prisuppgifterna för de i varuförteckningen upptagna artiklarna i de olika städerna ej hänföra sig till fullt jämförbara kvaliteter. De brödtyper, som föras i handeln i de olika städerna, äro sålunda till sammansättning och tillverkningssätt mer eller mindre olikartade. Beträffande Stockholm och Kristiania torde i övrigt noteringarna i allmänhet avse i huvudsak likvärdiga varor. Uppgifterna för Köpenhamn däremot äro särskilt i fråga om kött och fläsk delvis baserade på kvaliteter, som till sin beskaffenhet ej äro fullt jämförbara med motsvarande svenska och norska.

Beträffande prisläget under juli 1920 i Stockholm vid jämförelse med Kristiania och Köpenhamn framgår av tabellens första avdelning, att priserna å samtliga noterade varuslag utom margarin, havregryn, bröd, kol och koks voro högst i Kristiania, under det att Köpenhamn hade högre priser än Stockholm å mjölk, smör, ägg, gula ärter, havregryn, nötstek, kaffe samt fotogen,

Minuthandelspriser å vissa viktigare varuslag i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn.

Varuslag	Stockholm				Kristiania				Köpenhamn			
	1914	1920			1914	1920			1914	1920		
	Juli	Jan.	April	Juli	Juli	Jan.	April	Juli	Juli	Jan.	April	Juli
	Medelpris (öre)											
Mjölk, oskummad . . l.	17	56	53	48	19	51*	54*	54*	19	56*	55*	57*
Smör, mejeri- . . . . kg.	246	688	695	619	256	730	770	727	235	675	684	629
Margarin, växt- . . . »	139	397	372	378	—	300	339	349	125	300*	329	321
Ägg, färska . . . . . tj.	150	922	462	572	180	1050	586	821	150	1021	525	669
Potatis . . . . . 5 l.	35	74	75	62	52	64	67	63	25	63	74	74
Ärter, gula . . . . . kg.	26	65	64	62	40	151	151	149	40	127	130	131
Vetemjöl . . . . . »	32	82	94	100	[1]32	[1]76*	[1]87*	[1]130*	26	70*	70*	71*
Rågsiktmjöl . . . . . »	28	75	76	77	20	70*	78*	88*	—	—	—	—
Havregryn . . . . . »	34	97	111	103	36	90	90	100	39	144	154	156
Rågbröd, sötlimpa . . »	40	119	122	129	24	70	75	81	[2]24	[2]50	[2]50	[2]50
Vetebröd, bak. m. mjölk »	66	181	183	220	—	94*	102*	140*	40	113	113	113
Nötkött, färskt: stek . »	125	448	407	464	132	410	393	494	—	[3]541	[3]538	[3]564
soppkött »	102	364	314	361	126	340	329	420	125	355	349	359
Kalvkött, stek: gödkalv »	145	652	634	611	141	490	568	630	[4]125	[4]378	[4]362	[4]381
spädkalv »	101	398	298	335	83	276	211	345	—	—	—	—
Fläsk: färskt . . . . »	149	594	514	500	145	491	499	520	[5]140	[6]380	[6]362	[6]376
salt . . . . . »	150	609	524	505	160	526	534	534		[7]429	[7]451	[7]491
Kaffe, Santos[9] . . . . »	166	353	369	360	214	479*	480*	473*	210	[8]528	[8]570	[8]630
Socker, bit- . . . . . »	64	129*	160*	162*	57	192*	192*	198*	43	62*	74*	74*
Fotogen, Water White l.	18	40	52	57	18	30	36	40	18	41	57	64
Kol . . . . . hl.	239	1507	1497	1950	180	1077	1241	1591	170	1237	1318	1635
Koks, gasverks- . . . »	133	1204	1146	1546	165	860	1035	1294	125	1019	1148	1331
	Relativa tal (juli 1914 = 100)											
Mjölk, oskummad . . l.	100	329	312	282	100	268	284	284	100	295	289	300
Smör, mejeri- . . . . kg.	100	280	283	252	100	285	301	284	100	287	291	268
Margarin, växt- . . . »	100	286	268	272	—	—	—	—	100	240	263	257
Ägg, färska . . . . . tj.	100	615	308	381	100	583	326	456	100	681	350	446
Potatis . . . . . 5 l.	100	211	214	177	100	123	129	121	100	252	296	296
Ärter, gula . . . . . kg.	100	250	246	238	100	378	378	373	100	318	325	328
Vetemjöl . . . . . »	100	256	294	313	100	238	272	406	100	269	269	273
Rågsiktmjöl . . . . . »	100	268	271	275	100	350	390	440	—	—	—	—
Havregryn . . . . . »	100	285	326	303	100	250	250	278	100	369	395	400
Rågbröd, sötlimpa . . »	100	298	305	323	100	292	313	338	100	208	208	208
Vetebröd, bak. m. mjölk »	100	274	277	333	—	—	—	—	100	283	283	283
Nötkött, färskt: stek . »	100	358	326	371	100	311	298	374	—	—	—	—
soppkött »	100	357	308	354	100	270	261	333	100	284	279	287
Kalvkött, stek: gödkalv »	100	450	437	421	100	348	403	447	100	302	290	305
spädkalv »	100	394	295	332	100	333	254	416	—	—	—	—
Fläsk: färskt . . . . »	100	399	345	336	100	339	344	359	100	290	291	310
salt . . . . . »	100	406	349	337	100	329	334	334				
Kaffe, Santos[9] . . . . »	100	213	222	217	100	224	224	221	100	251	271	300
Socker, bit- . . . . . »	100	202	250	253	100	337	337	347	100	144	172	172
Fotogen, Water White l.	100	222	289	317	100	167	200	222	100	228	317	356
Kol . . . . . hl.	100	631	626	816	100	598	689	884	100	728	775	961
Koks, gasverks . . . »	100	905	862	1162	100	521	627	784	100	815	918	1065

* Maximipris. — [1] Amerikanskt vetemjöl. — [2] »Sigtebrød.» — [3] »Oksekød, skært Kød.» — [4] »Kalvekød, Forkød». — [5] »Bov- og Brystflæsk.» — [6] »Fersk Svinebov». — [7] »Saltet Brystflæsk». — [8] Medelpris av olika kaffesorter. — [9] I Stockholm obränt, i Kristiania och Köpenhamn bränt kaffe.

men lägre å de övriga i tabellen medtagna varuslagen. Av en jämförelse mellan Kristiania och Köpenhamn framgår slutligen, att å flertalet av de i tabellen upptagna slagen av livsmedel priserna voro högre i Kristiania, varemot för lyse- och bränsleartiklar noterades högre pris i Köpenhamn.

Tabellens senare del visar, att prisstegringen från juli 1914 till juli 1920 med några få undantag varit sådan, att den stad, där prisnivån i juli 1920 varit högst, även haft den största prisökningen. Sålunda har stegringen, mätt genom antalet varuslag, som stigit högst, varit starkast i Kristiania; Köpenhamn och Stockholm stå ungefär lika.

Emellertid är denna metod att jämföra prisökningen å olika orter i hög grad ofullkomlig, enär den ej tager hänsyn till de olika varuslagens betydelse för hushållet. Några dylika beräkningar över prisstegringen (»vägda indextal») hava icke publicerats för Kristianias och Köpenhamns vidkommande. För vartdera av de tre nordiska länderna finnas däremot dylika undersökningar (jfr detta häfte sid. 942). Den enligt dessa beräkningar funna stegringen för de båda huvudposterna livsmedel samt bränsle och lyse vid tidpunkterna 1 januari och 1 juli 1920 framgår av nedanstående sammanställning.

	Indextal (juli 1914 = 100)		
	Sverige	Norge	Danmark
Livsmedel 1 jan. 1920	307	299	251
1 juli 1920	287	319	253
Bränsle och lyse 1 jan. 1920	307	388	392
1 juli 1920	372	501	563

Vid mitten av år 1920 var prisstegringen på livsmedel störst i Norge och minst i Danmark; Sveriges indexsiffra låg precis mitt emellan de båda andra ländernas. Beträffande bränsle och lyse var ökningen i såväl Danmark som Norge betydligt starkare än i Sverige; skillnaden beror dock till en del på att i Sverige för närvarande i beräkningen av prisnivån icke ingå kol och koks, vilka under nu rådande pris- och tillförselförhållanden torde spela en mycket obetydlig roll i hushållsförbrukningen.

Den norska lagstiftningen om arbetarutskott.

I Norge har genom stortingets beslut den 22 juli 1920 antagits en av regeringen framlagd provisorisk lag om arbetarutskott i industriella företag. Med hänsyn till den stora betydelse, frågan om den industriella demokratien numera erhållit även i Sverige, lämnas här en redogörelse för spörsmålets föregående behandling i Norge och speciellt för de bägge förslag till problemets lösning, från vilka den offentliga diskussionen i ämnet huvudsakligen haft att utgå. Därefter återgives den nu antagna lagens innehåll.

Sedan 1918 års storting bifallit en kunglig proposition om beviljande av medel för utredning av frågan om arbetarnas andel i företagets vinst, tillsatte den norska regeringen den 6 december 1918 den s. k. arbeiderkommisjonen. Ehuru för korthetens skull denna kommittés uppgift betecknats såsom en utredning av spörsmålet om arbetarnas andel i företagens vinst, hade den emellertid därjämte erhållit i uppdrag att utreda frågan »huruvida, på vilket sätt och i vilken utsträckning arbetarna kunna givas tillfälle att göra sitt inflytande gällande på företagets ledning». Kommittén upptog denna senare fråga först till behandling och kommittémajoriteten, bestående av nio medlemmar, framlade i september 1919 ett förslag till lag om driftsråd m. m. i industri och handel. Minoriteten å sin sida, vilken utgjordes av fyra medlemmar, publicerade i januari 1920 ett särskilt förslag till lag om driftsråd inom industrien.

Såväl majoritetens som minoritetens förslag avsågo, i likhet med den tyska driftsrådslagen, men till skillnad från de i England tillämpade principerna, en obligatorisk driftsrådsinstitution. Enligt bägge förslagen skulle vidare såväl tjänstemän som arbetare bliva representerade i driftsråden, liksom förhållandet är i Tyskland, och därjämte även arbetsgivaren, såsom fallet är i de engelska Whitley councils. Den väsentliga skillnaden mellan de bägge förslagen var, att majoriteten i kommittén tilldelat driftsråden en beslutande myndighet, minoriteten åter endast en rådgivande.

Efter dessa inledande anmärkningar må en kortfattad redogörelse lämnas för principerna och de viktigaste bestämmelserna i de bägge förslagen.

Kommittémajoritetens förslag. Enligt förslaget skulle upprättas en tredubbel rådsorganisation, bestående av driftsråd, distriktsråd samt ett landsråd (industri- och handelsrådet). Häruti företer kommittémajoritetens förslag en likhet med de i England tillämpade principerna. En skillnad är, att i England de högre instanserna, motsvarande distriktsråden och landsrådet, väljas av parternas organisationer, medan de enligt den norska kommittémajoritetens förslag skulle väljas på en bredare basis, vilket sammanhänger med att institutionen här gjorts obligatorisk, under det att den i England är frivillig. En annan skillnad är, att den engelska organisationen utgår från den högsta instansen, landsrådet, medan enligt det norska förslaget driftsråden skulle bliva det primära, som av det följande framgår.

Driftsråd skulle upprättas vid alla privata och offentliga företag, vilka regelbundet eller vissa tider av året under minst två sammanhängande månader sysselsätta minst tio avlönade tjänstemän eller arbetare, och som beröras av antingen hantverkslagen, lagen om olycksfallsförsäkring, lagen om arbetarskydd i industriella företag eller lagen om minimilön för lägre personal inom handel. Lagens giltighetsområde skulle sålunda omfatta praktiskt talat hela Norges näringsliv med undantag av sjöfart, fiske och jordbruk.

Säte i driftsrådet skulle beredas företagets ägare samt representanter för förvaltningspersonal och arbetare till ett antal av minst tre, högst nio för vardera kategorien, allt under förutsättning, att antalet anställda inom gruppen uppginge till minst *tio. Uppfyllde endera gruppen icke anförda villkor* för representation, kunde gruppen i fråga välja en förtroendeman med rätt till säte i rådet tillsammans med den andra gruppens representanter. I företag, där varken tjänstemän eller arbetare erhölle representation enligt bestämmelserna, kunde de bägge grupperna antingen var för sig eller tillsammans välja en förtroendeman, som tillsammans med arbetsgivaren hade att bilda ett driftsråd.

Har ett företag flera filialer, skulle driftsråd upprättas vid varje dylik filial, så vida *arbetet bedrives i den omfattning och med den varaktighet, som ovan stadgats.* För behandling av hela företaget rörande angelägenheter skulle upprättas ett gemensamt utskott med säte på det ställe, där rörelsens huvudkontor är beläget.

För rösträtt vid val av driftsråd skulle fordras 18 års ålder, för valbarhet 23 års ålder och ett halvt års anställning vid företaget.

Driftsrådets uppgifter skulle vara dels av rådgivande och kontrollerande, dels av beslutande karaktär.

Såsom rådgivande och kontrollerande myndighet skulle driftsrådet hava till uppgift att tillse, att gällande lagbestämmelser, administrativa föreskrifter, arbetsreglementen och löneavtal ordentligt åtlydas; att övervaka lärlingars och elevers undervisning och behandling; att överväga åtgärder till förebyggande av olyckshändelser och hälsovådliga förhållanden på arbetsplatsen; att i händelse av inträffat olycksfall föranstalta undersökning och insända betänkande om saken till vederbörande inspektionsmyndighet, om dylik är upprättad; att behandla och om möjligt bilägga till rådet hänskjutna tvister om arbetsförhållandena; att tolka arbetsreglementet; att upptaga till behandling de anmärkningar angående företagets bokhålleri och räkenskaper, som av den i det följande omförmälda kontrollkommittén kunde till rådet hänskjutas.

Såsom beslutande myndighet skulle driftsrådet framträda i angelägenheter rörande:

1) större förändringar eller förbättringar i driften, däri inbegripet införande av nya arbetsmetoder och anskaffande av nya maskiner;

2) frågor om löner, arbetstid, arbetsordning, semester och andra arbetsvillkor, varom enighet ej kunnat uppnås genom direkta förhandlingar mellan arbetsgivaren och tjänstemännen eller arbetarna, och varom ej heller bestämmelse träffats genom beslut av lönenämnd, genom kollektivavtal eller — vid offentliga företag — genom beslut av vederbörande myndighet;

3) disciplinära frågor rörande förhållandet mellan arbetsgivaren och hans tjänstemän eller arbetare eller mellan de senare inbördes samt frågor om ersättning för bristfälligt arbete eller fördärvad material;

4) förvaltningen av sjuk- och begravningskassor, understöds- och sparkassor, tjänstemanna- och arbetarbostäder o. d.;

5) tillsättande av verkmästare, uppsyningsmän och förmän;

6) avskedande eller uppsägande av tjänstemän och arbetare, dock endast om frågan härom hänskjutits till rådet.

Utan rådets samtycke skulle arbetsgivare kunna företaga uppsägning i det fall, att driften skulle nedläggas, att tjänstemän eller arbetare strejkade eller icke rättade sig efter av drifts- eller distriktsrådet i laga ordning fattat beslut, ävensom då arbets-

givarföreningen beslutat lockout såsom motdrag mot en strejk eller för att framtvinga lösning av en tvist med en tjänstemännens eller arbetarnas organisation.

Landsrådet skulle kunna besluta en utökning av ett driftsråds befogenheter för visst företags vidkommande.

Tjänstemanna- och arbetarrepresentanterna i driftsrådet skulle bilda tvenne skilda grupper, vilka vardera hade att välja en ordförande. För ett besluts giltighet skulle erfordras majoritet inom båda grupperna. Om en fråga, vari driftsrådet ägde beslutanderätt, blivit oavgjord, kunde på begäran av arbetsgivaren eller av majoriteten inom någon grupp frågan hänskjutas till distriktsrådet.

Om i ett företag tjänstemän eller arbetare tillförsäkrats andel i företagets vinst, varunder inbegripes tantième, skulle på begäran av någon andelsberättigad kunna utses en kontrollkommitté, bestående av två medlemmar. Denna kommitté skulle hava rätt att granska företagets samtliga räkenskapsböcker, dock icke i den mån fabrikshemligheter därav berördes. Hade kommittén någon anmärkning att göra på räkenskaperna, och rättelse häri icke skett efter hänvändelse till arbetsgivaren, skulle kommittén framlägga anmärkningarna för sin grupp, som kunde hänskjuta frågan till driftsrådet.

Distriktsråd skulle upprättas i varje fylke och i de städer, som konungen ägde bestämma. Distriktsrådet skulle sammansättas av avdelningar för olika näringsgrenar. Varje avdelning skulle bestå av en representant för arbetsgivarna, en för tjänstemännen och en för arbetarna inom den näringsgren, för vilken avdelningen vore upprättad.

För samtliga avdelningar skulle av de kommunala myndigheterna i distriktet utses en gemensam opartisk ordförande, som tillika bleve ordförande för hela distriktsrådet. Han finge varken vara arbetsgivare, tjänsteman eller arbetare vid något under lagen hörande företag och över huvud icke vara i högre grad ekonomiskt intresserad inom industri eller handel, ej heller medlem av eller tjänsteman hos någon arbetsgivar- eller fackförening. Vid lika röstetal skulle ordföranden äga utslagsrätt, en befogenhet, som givetvis kunde bli av mycket stor betydelse i de av blott fyra ledamöter bestående avdelningarna.

Efter lagens ikraftträdande skulle distriktsrådets tillstånd fordras för upprättande av nya företag. Den, som sökte dylikt tillstånd, skulle styrka, att han förvärvat handels- eller hantverksbrev eller besutte sådan kunskap och erfarenhet i industriell verksamhet, som närmare bestämts i ett av industri- och handelsrådet utfärdat reglemente. Styrktes detta, finge ansökan icke avslås, med mindre rådet funne, att den sökande saknade de personliga egenskaper, som ansågos nödvändiga för företagets ledning, eller det kapital, som krävdes, eller ock att ur samhällets synpunkt upprättandet av flera företag av ifrågavarande slag icke vore önskvärt. Rådet kunde för sitt samtycke uppställa sådana villkor, som befunnes motiverade av företagets eget intresse eller för tillvaratagandet av tjänstemännens, arbetarnas eller konsumenternas krav. Nekades tillstånd, kunde den sökande klaga hos landsrådet. Här berörda bestämmelser skulle icke äga tillämpning på företag, till vilka enligt gällande lag medel beviljades av konungen eller av ett regeringsdepartement eller som upprättades av staten, ett fylke, en kommun eller en konsumtionsförening.

I övrigt bleve distriktsrådets uppgift förnämligast att avgiva betänkanden och förslag till landsrådet samt till offentliga myndigheter i angelägenheter av gemensamt intresse för distriktets industri och handel, att insamla statistiska upplysningar om dess näringsliv och arbetsförhållanden och att framlägga förslag till förebyggande av arbetslöshet. Distriktsrådet skulle tillsätta ett arbetsutskott, bestående av ordförande jämte tre medlemmar, en representerande arbetsgivaren, en tjänstemännen och en arbetarna. Dess uppgift bleve bland annat att förbereda frågornas behandling inför distriktsrådet, att bestämma antalet tjänstemän och arbetare i de olika driftsråden och att besluta angående ansökningar om tillstånd till upprättande av nya företag.

Tyngdpunkten i distriktsrådets verksamhet skulle emellertid förläggas till dess särskilda avdelningar. Dessas uppgift skulle bliva att avgiva betänkanden och förslag till lands-

rådet eller andra offentliga myndigheter om frågor av betydelse för den industri- eller handelsgren inom distriktet, för vilken avdelningen upprättats, vidare att på begäran bistå privata eller offentliga företag med råd i fackliga, ekonomiska och sociala frågor och slutligen att besluta i sådana ärenden, beträffande vilka driftsråden hade beslutanderätt, men som hänskjutits till distriktsråds avgörande.

Landsrådet (*industri- och handelsrådet*) skulle liksom distriktsråden sammansättas av avdelningar för olika näringsgrenar. För samtliga avdelningar inom rådet skulle konungen utnämna en gemensam ordförande. Varje avdelning skulle bestå av en representant för arbetsgivarna, en för tjänstemännen och en för arbetarna inom den näringsgren, för vilken avdelningen vore upprättad, samt av två representanter för konsumenterna, de sistnämnda utsedda av stortinget.

Landsrådets uppgift angavs vara att avgiva betänkanden och förslag till vederbörande regeringsdepartement om frågor av allmänt intresse för industri och handel i riket; särskilt borde det söka främja en tidsenlig utveckling av yrkesundervisningen samt en samhällsnyttig kontroll och reglering av produktion och omsättning. Det åläge vidare rådet att insamla statistiska upplysningar om rikets näringsliv och arbetsförhållanden. Liksom inom distriktsråden skulle tillsättas ett arbetsutskott, som bland annat hade att behandla från distriktsråden remitterade ansökningar om upprättande av nya företag.

För samtliga de tre olika rådsinstanserna gällde vissa allmänna bestämmelser. Varje rådsmedlem vore sålunda skyldig deltaga i rådets sammanträden, såvida han icke hade laga förfall, samt att iakttaga tystnad om de fabriks- och affärsförhållanden, som han i sin egenskap av rådsmedlem bleve underkunnig om. Utgifterna för institutionens verksamhet skulle bestridas dels av statskassan, dels av kommunerna. Slutligen innehåller det här refererade förslaget vissa bestämmelser om straff för överträdelse av lagen. Straffet växlar mellan böter och fängelse upp till tre månader.

Kommitténminoritetens förslag. Kommitténminoritetens förslag avvek i väsentliga punkter från majoritetens. Den viktigaste skillnaden var, som nämnt, att driftsråden icke tillerkänts beslutande myndighet. Härigenom hade också den av majoriteten föreslagna, enligt minoritetens mening alltför dyrbara och tungrodda instansorganisationen (distriktsråden och landsrådet) överflödiggjorts.

Minoriteten framhöll, att, om majoritetsförslaget bleve lag, flertalet till driftsråden hänskjutna frågor skulle komma att remitteras till vederbörande distriktsråd, där ordförandens utslagsröst bleve den avgörande. En oproportionerligt stor makt skulle sålunda bliva förlagd hos denne distriktsrådsordförande, som ju skulle väljas av de kommunala myndigheterna och väl i allmänhet efter politiska synpunkter. I kommuner och fylken, där arbetarpartiet hade makten, bleve alltså arbetarna faktiskt de bestämmande i hithörande frågor. Utskottsminoriteten funne detta betänkligt i åtskilliga hänseenden.

Vad sålunda beträffar den beslutande myndighet i alla löneangelägenheter, som av majoriteten tillagts driftsråden resp. distriktsråden — i sista hand dessas ordförande — förklarades bestämmelsen härom ägnad att framdriva ekonomiskt ohållbara löneförhöjningar, till skada icke endast för industrien utan även för arbetarna, vilka förr eller senare drabbades av det oundvikliga bakslaget. Bestämmelsen i fråga betecknades därjämte som ett otillbörligt ingrepp i kapitalägarens rättigheter. Beträffande den av majoriteten föreslagna tilläggsbestämmelsen, att driftsråds beslut ej finge strida mot kollektivavtal, framhölls, att densamma snarast vore ägnad att öka arbetarnas redan nu framträdande obenägenhet mot dylika avtal.

Icke mindre betänkligt bleve det enligt minoritetens uppfattning att låta driftsråden få beslutanderätt i frågor rörande införande av nya arbetsmetoder, nya maskiner o. d. Arbetsgivarna kunde härigenom hindras att vidtaga förändringar i driften, som vore ekonomiskt och tekniskt nyttiga, men syntes arbetarna missbagliga, antingen

emedan de bleve arbetsbesparade eller därför, att de krävde kapitalutlägg, vilka begränsade företagets lönebetalningsförmåga.

Majoritetsförslagets stadgande om att driftsråd finge beslutanderätt angående tillsättande av verkmästare, förmän o. d. fann minoriteten ävenledes kunna medföra allvarliga konsekvenser. Verkmästarna och förmännen komme därigenom i ett för disciplinen *menligt beroende* av arbetarna. Som lika *farlig* karakteriserades bestämmelsen om driftsrådets myndighet i fråga om tjänstemäns och arbetares uppsägning eller avskedande. En arbetsgivare kunde därigenom bliva tvingad att behålla arbetare, som han absolut icke kunde skaffa produktiv sysselsättning. Och å andra sidan skulle arbetarna vid ett företag kunna inför driftsrådet kräva avskedande av en förman, ingenjör eller oorganiserad arbetare och, i den händelse driftsrådet icke gåve dem rätt, draga saken för distriktsrådet, vars ordförande — som kanhända valts på arbetarpartiets röster — finge slutgiltigt avgöra densamma. Företagets tjänstemän komme härigenom i en osäkerhetsställning, som försvagade deras initiativkraft samt deras auktoritet gentemot arbetarna.

Utskottsminoriteten föreslog sålunda upprättandet av driftsråd med endast rådgivande befogenhet. De ärenden, denna befogenhet avsågs att gälla, voro till största delen desamma, som enligt majoritetens förslag tillkomme driftsråden att befatta sig med. Dock undantoges lönefrågor, utom i vad gällde tidpunkten och platsen för lönernas utbetalning samt löneavdrag för vållande av skada å maskiner o. d. Icke heller hade minoriteten låtit driftsrådens befogenhet gälla tillsättande av förmän eller *frågor om arbetares uppsägning*. Råden skulle endast erhålla rättighet att uttala sig om sådana fall, där arbetare avskedats på grund av förseelse. En ny uppgift, som i förslaget tillagts driftsråden och som av minoriteten tillmätts en viss betydelse, var att uttala sig om och framställa förslag till rättelse i fråga om förhållanden, som kunde antagas ägnade att minska produktionsresultatet. Detta stadgande medtogs emellertid ej i regeringens proposition.

I fråga om vissa av de punkter, beträffande vilka driftsråden sålunda erhållit rätt att uttala sig — nämligen sådana, som icke krävde snabbt beslut — hade i minoritetsförslaget uttryckligen stadgats skyldighet för arbetsgivaren att inhämta rådets uttalande, innan han själv träffat avgörande. Detta stadgande gällde sålunda förändringar i arbetstidens indelning, i tidskontrollens anordning, i sättet för lönernas utbetalning och i driftens anordning, för så vitt arbetsförhållandena därav beröras och driftens intressen icke kräva hemlighållande.

I övrigt skilde sig minoritetens förslag även i vissa andra avseenden från majoritetens. Lagens giltighetsområde hade begränsats till att gälla offentliga och privata företag inom industri och hantverk — alltså icke handel — som regelbundet sysselsätta minst 50 tjänstemän och arbetare. Säsongföretag skulle för att falla under lagen vara i gång minst sex månader av året. För valbarhet till driftsråd fordrades 25 års ålder. För överträdelse mot lagen skulle ej kunna ådömas strängare straff än böter.

Den provisoriska lagen av den 23 juli 1920. Den av stortinget antagna lagen om arbetarutskott i industriella företag överensstämmer i det väsentliga med utskottsminoritetens ovan refererade förslag. Den viktigaste skillnaden är, att lagen icke gäller tjänstemän, endast arbetare, varför ock benämningen driftsråd utbytts mot arbetarutskott.

Lagens giltighetsområde har begränsats till företag, som året om sysselsätta minst 50 arbetare; säsongföretag undantagas. En tillagd bestämmelse är, att arbetarutskott endast upprättas, där så kräves av minst en fjärdedel av företagets arbetare. I samband härmed må nämnas, att regeringen först sökt att efter engelskt mönster få till stånd en helt frivillig driftsrådsinsti-

tution genom överenskommelse mellan vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer, men funnit sig böra anlita lagstiftningen, då de mellan organisationernas ledare förda förhandlingarna om saken blevo resultatlösa.

Arbetarutskottens befogenheter hava i överensstämmelse med minoritetens förslag begränsats att bliva endast rådgivande, men äro icke så i detalj angivna som av kommittén. Särskilt är att märka, att lagen, till skillnad från kommitténförslagen, icke låter utskotten befatta sig med arbetarskyddsfrågor, vilka tillgodoses genom fabriksinspektionens verksamhet. I andra hänseenden åter hava utskotten enligt den nu antagna lagen erhållit vidgade befogenheter. De skola sålunda beredas tillfälle att uttala sig även i frågor angående allmänna löne- och ackordsbestämmelser, om arbetstidens längd, om semester etc., för så vitt enighet ej uppnåtts mellan arbetsgivaren och vederbörande arbetare. Vidare hava utskotten erhållit rättighet — och, om vederbörande part framställer begäran, skyldighet — att behandla och söka bilägga tvister om arbetares uppsägning eller avskedande.

Åldersgränsen för rösträtt och valbarhet har satts till resp. 18 och 21 år, i överensstämmelse med arbetarskyddslagens åldersbestämmelser. Lagen går här sålunda till och med något längre än kommittémajoritetens förslag. Några straffbestämmelser hava i lagen ej intagits.

Lagen, som omedelbart trätt i kraft, betecknas i rubriken som provisorisk (midlertidig), men har, i motsats mot vad med dylika författningar eljest brukar vara fallet, icke i lagtexten angivits någon tidpunkt, då densamma skall prolongeras eller upphöra att gälla. Innebörden av beteckningen provisorisk får därför, såsom jämväl under stortingsdebatten framhölls, fattas sålunda, att de olika partierna enats om denna lagstiftning allenast som en tillfällig utväg för bevarande av arbetsfreden, men utan att därmed på något sätt vilja binda sig med hänsyn till driftsrådsproblemets framtida definitiva lösning. Vad som möjliggjort lagförslagets genomförande, trots skarp kritik från både arbetsgivare och arbetare, var nämligen i främsta rummet det förhållandet, att denna lagstiftning kommit att bliva en nödvändig förutsättning för ernående av uppgörelse i ett omfattande komplex av arbetskonflikter, som genom en kunglig resolution den 21 maj 1920 hänskjutits till behandling enligt lagen om obligatorisk skiljedom. Från skiljedomstolens handläggning hade härvid uttryckligen undantagits sådana tvistepunkter, som rörde arbetarnas medbestämmanderätt vid arbetets ledning och därmed sammanhängande frågor, vilka icke ansågos vara av natur att kunna lösas genom skiljedom. I stället hade regeringen i berörda resolution uttalat sin avsikt att på lagstiftningens väg träffa anstalter för dessa tvistefrågors lösning. Det är på grund av denna utfästelse och av hänsyn till nödvändigheten att skapa åtminstone en provisorisk anordning för parternas samarbete, som förevarande lagstiftning kommit till stånd.

Meddelanden från socialattachéerna.

England.

14. Regeringsförslag om inrättande av ett departement för gruvdriften.

Det tidigare bebådade förslaget om kolgruvedriftens framtida organisation framlades den 21 juni 1920 av regeringen för parlamentet. Förslaget är byggt på principen om gruvdriftens förblivande i privat ägo, men innehåller samtidigt bestämmelser i annan riktning, som i korthet kunna sammanfattas sålunda:

1. Upprättande av ett statsdepartement för gruvdriften inom handelsministeriet (Board of Trade). Chefen för departementet, som intager den konstitutionella ställningen av extra parlamentarisk sekreterare, benämnes minister för gruvdriften (Minister of Mines) och skall vid sin sida hava en rådgivande institution, sammansatt av representanter för gruvägarna, gruvarbetarna, arbetsgivare och arbetare inom andra industrier, kolindustriens tekniska ledning, handeln med kol samt den vetenskapliga sakkunskapen.

2. Kontroll över de villkor, under vilka arbetet i gruvorna bedrives, utövad i olika instanser av nämnder, sammansatta till lika antal av representanter för driftsledningen och arbetarna.

3. Arbetslönens reglering distriktsvis på basis av vinsten å kolbrytning inom distriktet.

4. Upprättande av en fond, bildad genom tillskott under viss tid från industrien, i och för tillgodoseendet av sociala behov bland kolgruvearbetarna.

I fråga om punkt 2 ovan ansluter sig förslaget nära till de anordningar, som redan träffats inom ett stort antal industrier i enlighet med den s. k. Whitley-kommitténs yrkanden.[1] Beträffande punkt 3 företer åter förslaget vissa likheter med den plan, som på sin tid framlades av ledamoten i 1919 års stora kolkommission, sir Arthur Duckham, och enligt vilken gruvbolagen skulle sammanslås distriktsvis med direkt representation för arbetarna uti distriktsledningen.

Denna framtida anordning skall emellertid föregås av en övergångstid, under vilken den nuvarande statskontrollen beträffande export- och bunkerkvantiteter samt priser för inhemsk konsumtion och bunkerkol förlänges ytterligare ett år, från den 31 augusti 1920 räknat, samt med parlamentets medgivande än längre tid. Under samma tid skall vederbörande minister äga fortsatt befogenhet att fastställa arbetslönen i kolgruvorna, och 1920 års lag om fördelning av vinsten inom kolgruveindustrien skall förbliva i kraft till den 31 mars 1921. I sistnämnda lag skall dock ministern före nämnda datum äga vidtaga jämkningar med parlamentets sanktion, utan att därigenom den lagfästade principen om vinstens rättvisa fördelning mellan kolgruvorna rubbas.

Förslaget har endast avseende å gruvdriftens organisation, medan förslag om gruvrättigheternas (royalties) inlösning av staten kommer att framläggas senare.

Att börja med avser förslaget att genomföra en koncentration i utövningen av statens kontroll över gruvdriften, och det förutsättes därför att det nya departementet får sig tillagda alla de uppgifter härutinnan, som tidigare varit fördelade på olika myndigheter. Det skall tillkomma ministern för gruvdriften att låta insamla, bear-

[1] Se Soc. Medd., årg. 1919, sid. 792, årg. 1920, sid. 310.

beta och publicera uppgifter och statistik rörande gruvindustrien ävensom att samarbeta med sådana regeringskommittéer, som kunna tillsättas för verkställande av utredningar och tekniska undersökningar inom industrien.

Förutnämnda rådgivande myndighet (advisory committee) vid ministerns sida utses av denne, och dess verksamhetsområde sträcker sig till alla frågor, som sortera under ministern. För särskilda frågor kunna på samma sätt utses specialkommittéer efter samråd med olika berörda intressen. Någon ovillkorlig skyldighet för ministern att inhämta den rådgivande myndighetens yttrande föreskrives icke, utan stadgas det, att så sker, när ministern finner lämpligt. Dock innehåller förslaget den bestämmelsen, att kommittén för rådplägning om industriens frågor i allmänhet skall sammanträda minst en gång i kvartalet.

Utom av ordföranden skall sistnämnda kommitté bestå av följande 24 representanter: 4 kolgruveägare, 4 arbetare i eller vid kolgruvor, 3 arbetsgivare i andra industrier, 3 arbetare i andra industrier, 1 gruvingenjör, 2 gruvdisponenter, 1 kolexportör, 1 representant för kolhandeln i övrigt, 1 person med erfarenhet i annan affärsverksamhet, 1 person med erfarenhet i kooperativ rörelse samt 3 experter i medicinsk eller annan vetenskap.

Bestämmelsen, att arbetarnas representanter skola utgöras av arbetare »i eller vid gruvorna», synes tyda på, att helt avlönade funktionärer i rörelsen icke innefattas därunder.

Tilläggas må, att, enligt vad som uttryckligen stipuleras i förslaget, den nye ministern uti utövningen av sina viktigare befogenheter är underställd handelsministeriets godkännande.

Enligt förslaget tillkommer det ministern för gruvdriften att utfärda bestämmelser om sammansättningen av de nämnder i olika instanser, varom förut talats och som skola utgöras av:

En gruvnämnd för varje större gruva (pit committee).

En distriktsnämnd för vart och ett av de 24 distrikt, uti vilka landet för ändamålet indelas (district committee).

En lokal styrelse för vart och ett av 6 större områden (area board).

En styrelse för hela landet (national board).

Gränserna för distriktsnämnderna och de lokala styrelserna kunna ändras av ministern efter samråd med styrelsen för hela landet.

Gruvnämnderna skola bestå av representanter för gruvägaren och driftsledningen samt för arbetarna i eller vid vederbörande gruva och skall arbetarrepresentanternas antal uppgå till minst hälften. Nämndernas uppgift skall vara att överlägga och avgiva förslag rörande:

a) arbetarskydd, hälsovårds- och välfärdsfrågor;
b) produktionens vidmakthållande och ökning;
c) rapporter om inspektion, förrättad enligt 1911 års lag om kolgruvor;
d) tvister uppkomna i samband med gruvarbetet, inklusive lönetvister;
e) andra frågor berörande gruvarbetet i enlighet med utfärdade bestämmelser.

I de av vederbörande minister utfärdade bestämmelserna skola meddelas föreskrifter om sammanträden med gruvnämnderna, som skola hållas minst en gång i månaden, och därom att frågor, som icke kunna lösas av gruvnämnderna, skola hänskjutas till distriktsnämnderna.

I och för fullgörandet av sin uppgift enligt punkterna a) och b) ovan skall gruvnämnden hava tillgång till alla erforderliga upplysningar från driftsledningens sida och den kan utse en medlem från vardera sidan att förrätta regelbundna inspektioner å arbetsplatsen samt däröver avgiva rapport till nämnden.

Förslag från nämndens sida, som föranledes av förrättad inspektion enligt 1911 års lag om kolgruvor, skall underställas vederbörande distriktsinspektör (inspector of the division).

Distriktsnämnderna skola bestå av representanter för gruvägarna och driftsledningen inom distriktet samt ett lika antal representanter för arbetarna i eller vid gruvorna. Det tillkommer distriktsnämnderna att överlägga om:

a) frågor berörande distriktet av samma art som de frågor, vilka behandlas av gruvnämnderna;

b) frågor, som hänskjutas till distriktsnämnderna från gruvnämnderna:

c) frågor, som hänskjutas från vederbörande lokala styrelse, styrelsen för hela landet eller ministern för gruvdriften.

Om ett upptaget ärende är av den beskaffenhet, att det bör handläggas av den lokala styrelsen, skall det hänskjutas dit. I övrigt skall det tillkomma distriktsnämnden att framlägga förslag till lösning och, om detta icke leder till resultat, kan nämnden hänvända sig direkt till ministern.

De lokala styrelserna skola bestå av ett lika antal representanter för å ena sidan gruvägare och driftsledningar, å andra sidan arbetare inom vederbörande område, och skola ledamöterna å vardera sidan utses av motsvarande sidas representanter inom underlydande distriktsnämnder. De lokala styrelserna hava till uppgift att behandla:

a) ärenden berörande vederbörande område av samma art som de frågor, vilka handläggas av distriktsnämnderna;

b) frågor, som hänskjutas till de lokala styrelserna från distriktsnämnderna;

c) frågor, som hänskjutas från nationalgruvstyrelsen eller ministern för gruvdriften.

Är ärendet av beskaffenhet att böra hänskjutas till nationalgruvstyrelsen, skall så ske. Liksom i fråga om distriktsnämnderna tillkommer det de lokala styrelserna att framlägga förslag till uppgörelse och, om detta icke antages, kan styrelsen hänvända sig till ministern.

De lokala styrelserna skola å tider, som bestämmas av styrelsen för hela landet, och i enlighet med anvisningar, som lämnas av denna, upprätta förslag till beräkning av arbetslönerna inom vederbörande område med hänsyn tagen till vinsten å kolbrytningen därstädes samt sedermera underställa förslaget överordnade instanser för godkännande. För detta ändamål skola gruvägarna inom området tillhandahålla den lokala styrelsens revisorer alla erforderliga upplysningar rörande produktion, produktionskostnader, inkomst och vinst. Detta stadgande skall dock icke äga tillämpning under den övergångstid, då särskilda bestämmelser gälla om fördelning av vinsten inom industrien. I intet fall får en revisor i sin berättelse eller eljest meddela upplysningar rörande enskilda företag.

Dessutom kan ministern för gruvdriften utfärda bestämmelser om befogenhet för distriktsnämnder och lokala styrelser att fungera såsom förlikningsnämnder enligt 1912 års kolgruvelag.[1]

Nationalgruvstyrelsen skall bestå av ett lika antal representanter för å ena sidan gruvägare och driftsledningar inom De förenade konungarikena, å andra sidan arbetare i eller vid gruvorna inom landet. Det tillkommer styrelsen att överlägga om:

a) frågor berörande kolgruveindustrien i dess helhet;

b) frågor, som hänskjutas till densamma från en lokal styrelse:

c) frågor, som hänskjutas från ministern för gruvdriften.

Styrelsen äger framlägga förslag till uppgörelse och, om detta icke leder till resultat, hänvända sig till ministern. Såsom ovan antytts, äger också styrelsen att med ministerns godkännande fastställa grunderna för arbetslönens beräkning inom respektive lokalstyrelsers områden.

I sista hand tillkommer det ministern att, om han så finner lämpligt, bringa till verkställighet de förslag, som underställas honom. Dessförinnan må han dock inhämta yttrande från den vid hans sida ställda rådgivande myndigheten och han är skyldig att så förfara, om styrelsen för hela landet begär det.

[1] Se Soc. Medd., årg. 1912, sid. 298.

Ledamöter av nämnder och styrelser i olika instanser skola beredas ersättning för bevistandet av sammanträden; kostnaderna härför jämte expenser skola bestridas av gruvindustrien efter vissa bestämda grunder samt betraktas såsom kostnader för gruvdriften.

Slutligen innehåller förslaget bestämmelser om upprättandet av en fond att efter ministerns beprövande användas för sådana ändamål, som stå i samband med gruvarbetarnas sociala välfärd och levnadsförhållanden i allmänhet. I detta syfte skall varje gruvägare under fem års tid, räknat från den 31 mars 1921, årligen inbetala ett belopp motsvarande 1 penny per ton kol, som uppfordrats under näst föregående kalenderår. Denna utgift betraktas liksom förut omnämnda expenser såsom en del av industriens driftkostnader. Fonden skall förvaltas av en nämnd å fem personer, utsedda av ministern för gruvdriften, däribland en efter samråd med gruvägarnas organisation och en efter samråd med gruvarbetarförbundet. Såsom sakkunniga rådgivare i nämnden skola fungera tre personer, utsedda av var för sig hälsovårdsministern, skolöverstyrelsen och statssekreteraren för Skottland.

Lagförslaget giver dessutom ministern för gruvdriften rätt att från vederbörande företag infordra räkenskaper, statistik och övriga upplysningar, som erfordras för lagens syften. För samma ändamål äger ministern eller hans befullmäktigade ombud rätt att verkställa undersökningar, instämma vittnen och avfordra vittnesmål i samma omfattning som vid vanliga domstolsförhandlingar. För vägran att efterkomma tillsägelse härom skall gälla bötesstraff upp till 5 pund.

I den borgerliga pressen har förslaget i allmänhet mottagits med tillfredsställelse. Såsom var att vänta, har däremot förslaget mött bestämt motstånd å arbetarhåll, och arbetarpartiets kongress i Scarborough antog den 25 juni enhälligt en resolution, vari den enda tillfredsställande lösningen på nytt förklarades bestå i gruvdriftens nationalisering under gemensam kontroll av representanter för producenterna, konsumenterna och staten.

London den 28 juni 1920.

Erik Sjöstrand.

15. Utkast till framtida organisation av järnvägsväsendet.

Den 29 juni 1920 publicerade den engelska regeringen ett memorandum, innehållande utkast till framtida organisation av landets järnvägsväsende. En märklig punkt i organisationsplanen är, att tjänstemän både av högre och lägre grad skola beredas representation i järnvägsbolagens styrelser. En annan huvudpunkt är, att de existerande järnvägsbolagen skola sammanslås till ett fåtal grupper och att regeringen skall beklädas med tvångsmakt att genomföra sammanslagningen. Tillräckliga avgifter och frakter skola av regeringen fastställas för att nettoinkomsten skall bibehållas vid en nivå, som svarar mot den före kriget rådande, men den nu gällande statliga garantien för visst inkomstbelopp skall upphöra. För behandling av frågor om löner och arbetsvillkor skola träffas permanenta anordningar. Staten skall deltaga i eventuellt uppkommande mervinst och använda medlen till järnvägsväsendets utveckling. Staten skall ock hava vissa befogenheter avseende skydd för allmänhetens intressen, ekonomisk drift och det samhällsekonomiska intressets tillvaratagande.

Efter denna redogörelse för huvudpunkterna i planen må lämnas några närmare upplysningar om innehållet i nämnda memorandum.

I fråga om *järnvägsbolagens sammanslagning* föreslås, att ett begränsat antal grupper bildas, t. ex. fem eller sex för England och en för Skottland. Vad Irland beträffar, kommer frågan att behandlas i annat sammanhang. Sammanslagningen skall hava till syfte att genomföra större driftsekonomi, och all direkt konkurrens mellan

de nybildade grupperna skall man söka undvika. Följande sex grupper nämnas förslagsvis för England och Wales: den södra, västra, nordvästra, östra, nordöstra och en särskild för London.

Även mindre, normalspåriga linjer inom gruppens område skola omfattas av sammanslagningen, men s. k. lätta järnvägar skola behandlas i särskild ordning, varom mera nedan.

Sammanslagningen skall, enligt vad man hoppas, kunna genomföras på frivillighetens väg, men som hela den framtida organisationsplanen är beroende av sammanslagningen, skall regeringen söka genom lag få sig tillagd makt att framtvinga sammanslagning på villkor, som bestämmas av opartisk skiljenämnd, i de fall, då sådan icke frivilligt kommer till stånd inom rimlig tid.

Den ifrågasatta uppdelningen av järnvägsnätet är visserligen icke fullt tillfredsställande ur alla synpunkter, men sammanslagningen av bolagen medför dock stora fördelar, utan att vara förenad med de svårigheter, som skulle följa av bolagens sönderdelning. Dessutom står det de nya gruppbolagen fritt att sinsemellan träffa överenskommelse om utbyte av järnvägslinjer, något som det eventuellt kan bliva nödvändigt att ålägga dem.

För vart och ett av de nya gruppbolagen skall finnas en *styrelse*, vars medlemsantal skall begränsas till förslagsvis 21. Stor vikt lägges på styrelsens sammansättning och, medan tidigare alltid aktieägarna utsett styrelseledamöterna, anser regeringen tiden vara inne för att bereda de anställda tillfälle att öva inflytande på ledningen.

Enligt regeringens åsikt böra styrelserna sammansättas av dels representanter för aktieägarna, som skola utgöra majoritet och varav en del skall representera kommersiella och industriella intressen, dels representanter för de anställda, av vilka exempelvis en tredjedel kunde utgöras av högre administrativa tjänstemän inom gruppen, utsedda av de övriga styrelseledamöterna, och två tredjedelar kunde utses av och bland järnvägsmännen själva.

Genom parlamentsakt bör bestämmas, att *person- och godstaxor* skola fastställas till sådana belopp, som enligt vederbörande myndigheters uppfattning medgiva bolagen att vid effektiv och ekonomisk skötsel intjäna ett netto, som står i proportion till hela nettoinkomsten av järnvägarna inom gruppen och därjämte i ett visst förhållande till nettoinkomsten före kriget, enligt grunder som fastställas i lagen. Genom omsorgsfull och ekonomisk förvaltning bör det vara möjligt för järnvägarna inom en grupp att intjäna ett större netto än före kriget, men i dylikt fall bör enligt regeringens mening icke hela överskottet tillfalla bolagen. Staten bör vara berättigad att få del i överskottet och upprättandet av en glidande skala för överskottets fördelning anses icke möta några oöverkomliga svårigheter.

Statens del i överskottet bör emellertid icke användas för löpande statsutgifter, utan bör avsättas till en fond för att främja järnvägsväsendets utveckling inom mera tillbakablivna distrikt, att understödja anläggningen av sekundära linjer och i allmänhet för ändamål, som stå i samband med kommunikationsväsendet.

Frågan om revision av järnvägstaxorna är för närvarande föremål för överläggning inom den vid trafikministerns sida upprättade rådgivande institutionen för dylika frågor (Rates Advisory Committee). Ändamålet med revisionen skall i första hand vara att åvägabringa större enhetlighet uti järnvägarnas finanser, icke blott vad beträffar de nya gruppbolagen sinsemellan, utan jämväl mellan företagen inom samma grupp. Om det blivande nettot därigenom icke bringas upp på den nivå, vilken kan anses standardmässig, skall det tillkomma nyssnämnda rådgivande institution att vidtaga jämkningar i taxorna med ministerns godkännande. Angående sättet för behandling av framställningar från affärsvärldens sida i taxefrågor kommer förslag senare att avgivas.

Någon finansiell garanti för bolagen är icke påtänkt. Behandlingen av taxefrågor kommer emellertid att ske under så smidiga former, att all vederbörlig hänsyn tages till bolagens intresse. Därjämte kommer att medgivas bolagen rätt att vädja till en

särskild domstol, om trafikministern skulle vägra bifall till ansökan att underkasta frågan om taxerevision vederbörlig behandling.

För behandling av *personalens löne- och tjänstefrågor* komma att upprättas permanenta institutioner på grundval av den provisoriska anordning, som förut träffats genom överenskommelse med järnvägsmännen och enligt vilken inrättats dels en särskild nämnd för handläggning av dylika frågor, bestående av ett lika antal representanter för driftsledningen och personalen (Central Wages Board), dels en högsta appellationsinstans för samma frågor, bestående av fyra driftsledare, fyra arbetarrepresentanter och fyra representanter för konsumentintresset (National Wages Board).

Vissa särskilda befogenheter skola enligt planen tilläggas staten i syfte att tillvarataga *publikens intresse*, att få *ekonomisk drift* till stånd och tillgodose det *samhällsekonomiska intresset*.

I förstnämnda syfte skall staten hava rätt att kräva vidtagandet av tillfredsställande anordningar i trafikhänseende m. m., däri inbegripet mindre utsträckningar av järnvägsnätet inom gränserna för det område, som tilldelas varje sammanslaget bolag. Bolaget skall emellertid hava rätt att vädja till en särskild domstol, om det anses, att den påfordrade anordningen medför utgifter, som hava en menlig inverkan på bolagets ekonomi. Därjämte skall staten hava rätt att fordra sådana förändringar, förbättringar och nya anordningar, som erfordras för trafiksäkerheten, bolagen obetaget att vädja till särskild instans.

För åstadkommande av största möjliga ekonomi i driften skall staten hava makt att påfordra standardisering av järnvägsbyggnader, rullande material, verkstäder m. m., fortfarande med rätt för bolagen att vädja till annan instans. Staten bör vidare hava rätt att kräva vidtagandet av anordningar för samtrafik i vidsträcktaste bemärkelse i de fall då onödig konkurrens förekommer, ävensom gemensam tillverkning av järnvägsmaterial. För att underkasta driften vederbörlig kontroll skall trafikministern äga rätt att utfärda föreskrifter om räkenskapers förande och att infordra sådana statistiska uppgifter, som enligt hans mening erfordras, samt därjämte hava rätt att företaga inspektioner.

I det allmännas intresse böra järnvägarna för godkännande underställa förslag till utgifter för kapitaländamål och till anskaffande av nödigt kapital. Med hänsyn till att staten skall bestämma sättet för taxornas fastställande är det jämväl nödvändigt, att den förlänas rätt att godkänna och i erforderliga fall kräva avsättning av tillräckliga reservfonder för avskrivningar och förnyelser, innan utdelning sker. Även i denna punkt medgives emellertid bolagen vädjorätt till annan instans.

S. k. lätta (sekundära) järnvägar skola icke omfattas av den nya grupperingen, men då en dylik järnväg nått den utveckling, att den kan anses tävla om större trafik, kan ett gruppbolag förlänas rätt att förvärva densamma på rimliga villkor. I övrigt skall staten söka att genom finansiellt understöd på allt sätt befrämja uppkomsten av lätta järnvägar i händerna på enskilda företag eller kommuner, varvid alltid hänsyn skall tagas till att största möjliga ekonomi iakttages uti driften.

I pressen har, såvitt man hittills kan bedöma, den nya planen mottagits med ett visst misstroende. I viss mån kan förslaget betecknas såsom en kompromiss mellan yrkandena på järnvägsdriftens nationalisering och dess återgång till bolagen. På många håll torde man hava väntat sig en lösning i förstnämnda riktning, sedan den nuvarande kontrollperioden utlöpt. Särskilt inom den radikala vänstern och bland arbetarna har nationaliseringstanken rönt anslutning, och mot det nu framlagda utkastet riktas den anmärkningen, att steget bort tagas fullt ut till järnvägarnas sammanslagning under en enda myndighets kontroll resp. till deras övertagande av staten. Därmed hade definitivt undanröjts möjligheten av onödig konkurrens mellan olika linjer och en mer effektiv kontroll kunnat etableras än som kan ske, då driften lägges i händerna på ett fåtal mäktiga bolag, vilkas ställning gentemot trafikministern är ägnad att framkalla friktion.

Å andra, borgerliga håll synes planen möta motstånd på den grund, att järnvägs-

väsendet därigenom skulle ställas under alltför byråkratisk kontroll. På dessa håll ifrågasätter man över huvud gagneligheten av statens ingripande på näringslivets område och kräver med hänsyn till landets finansiella läge beslutsamma inskränkningar i utgifterna för administrationen, icke minst vad gäller det nya trafikministeriets stat. Mot det nya förslagets innehåll riktas bland annat den anmärkningen, att aktieägarnas intresse icke tillräckligt tillvaratagits, då bolagen måste avstå från en del av sitt överskott, men däremot icke garanterats mot förluster.

London den 2 juli 1920.

Erik Sjöstrand.

16. Förslag till ombildning av styrelsen för engelska fackföreningskongressen.

Styrelsen för den engelska fackföreningskongressen, som representerar ett antal av nära 6 milj. organiserade arbetare och är den i fackligt hänseende mest betydande av landets arbetarsammanslutningar, torde komma att inom den närmaste framtiden undergå en genomgripande ombildning. Till den fackföreningskongress, som sammanträder i Portsmouth under instundande september månad, kommer nämligen att framläggas förslag om att ersätta den nuvarande styrelsen, benämnd den parlamentariska kommittén, med ett allmänt råd (General Council), som skall räkna ett vida större antal medlemmar och bestå av särskilda representanter för olika yrken samt hava till sitt förfogande en stab av helt avlönade biträden.

Förslaget har sin upprinnelse uti strävandena att skapa en »generalstab» för den organiserade arbetarrörelsen och initiativet härtill togs från transportarbetarhåll under järnvägsstrejken i september 1919. Frågan överläts till en särskild organisationskommitté och framlades för den extra fackföreningskongressen i London den 9—10 december 1919, som uppdrog åt kongressens parlamentariska kommitté att omarbeta den ordinarie kongressens stadgar i syfte att skapa en central institution, som årligen valdes av kongressen och utrustades med erforderliga krafter för att kunna tjäna såsom en verklig central för fackföreningsrörelsen. Dessutom erhöll den parlamentariska kommittén i uppdrag att träda i underhandling med arbetarpartiet och den kooperativa rörelsen om upprättande under gemensam kontroll av institutioner för

a) undersökningar av statistisk och annan art i frågor berörande arbetaren såsom producent och konsument;

b) rättshjälp i frågor av gemensamt intresse för medlemmar av arbetarorganisationerna;

c) utarbetande av lämpliga publikationer i frågor rörande befolkningens ekonomiska, sociala och politiska välfärd samt därjämte utgivande av särskilda publikationer för att bearbeta opinionen vid speciellt viktiga industriella och politiska frågors avgörande.

I enlighet med dessa beslut fortsatte organisationskommittén sitt arbete och har nyligen till den parlamentariska kommittén avgivit förslag om ett allmänt råd för fackföreningsrörelsen, vilket förslag den parlamentariska kommittén för sin del godkänt och kommer att framlägga för den stundande fackföreningskongressen. Förslag om institutioner för statistiska undersökningar, rättshjälp och publikationsverksamhet kommer att senare underställas den parlamentariska kommittén.

Enligt förevarande förslag skulle fackföreningskongressens allmänna råd hava följande uppgifter:

1. att med uppmärksamhet följa industriarbetarrörelsen samt om möjligt sträva att koordinera dess åtgärder;

2. att söka få till stånd gemensam aktion av fackföreningsrörelsen uti allmänna

frågor berörande exempelvis löner och arbetstid och över huvud sådana frågor av allmän innebörd, som uppkomma mellan fackföreningar och arbetsgivare eller mellan fackföreningsrörelsen och staten, samt att understödja varje fackförening, mot vilken angrepp riktas uti någon vital fråga av principiell innebörd för fackföreningsrörelsen;

3. att söka få till stånd uppgörelse uti tvister, som uppstått eller hota att uppstå mellan olika fackföreningar;

4. att bistå fackföreningarna i deras organisationsarbete och driva propaganda i syfte att förläna rörelsen ökad styrka i fackligt hänseende ävensom uti de syften, som ovan angivits;

5. att träda i förbindelse med fackförenings- och arbetarrörelsen i andra länder i syfte att främja gemensam aktion samt internationell solidaritet.

Medan enligt nuvarande stadgar fackföreningskongressens styrelse består av 16 medlemmar, vilka samfällt väljas av kongressen utan att representera något särskilt yrke, föreslås att välja ett allmänt råd å 30 medlemmar, representerande 17 olika fack. Varje fackförening skall hava rätt att nominera kandidater att i rådet representera vederbörande fack. Rådet skall väljas av kongressen på så sätt, att de kandidater, som erhållit högsta röstetalen inom varje fack, anses valda.

Det allmänna rådet skall uppdelas på 5 olika subkommittéer, vilka representera var sin yrkesgrupp. Varje subkommitté utser sin egen ordförande och får till sitt förfogande helt avlönade funktionärer med uppgift att specialisera sig på arbetet inom gruppen. Subkommittéernas verksamhet står under kontroll av det allmänna rådet. De skola var för sig uppehålla så nära kontakt som möjligt med fackliga organisationer och andra sammanslutningar, som utom det allmänna rådet företräda samma intressen som kommittén, och de i deras tjänst anställda funktionärerna skola svara för insamling och bearbetande av upplysningsmaterial berörande de fackliga organisationer, som tillhöra gruppen.

Organisationskommittén har även undersökt, huru långt fackföreningskongressens finansiella förpliktelser enligt förslaget komma att sträcka sig. Kommittén förordar, att avgiften för anslutning till kongressen fastställes till visst belopp per medlem, varvid erinras, att med en avgift av en penny per medlem och ett medlemsantal av 6 miljoner erhålles en årlig inkomst av 25 000 £.

Tilläggas må, att enligt nu gällande bestämmelser fackföreningar anslutna till kongressen erlägga 1½ £ för varje tusental medlemmar. Avgiften för anslutning till arbetarpartiet är däremot baserad på individuellt medlemskap och höjdes nyligen vid kongressen i Scarborough från 2 d. till 3. d. per medlem.

London den 2 juli 1920.

Erik Sjöstrand.

17. Ändringar i lagen om sjuk- och invaliditetsförsäkring.

Det förut bebådade förslaget till ändrade bestämmelser om obligatorisk sjuk- och invaliditetsförsäkring har nu efter genomgången parlamentsbehandling utfärdats såsom lag (National Health Insurance Act, 1920). Bestämmelserna i den ursprungliga lagen av år 1911, för vilka lämnats en redogörelse i Soc. Medd., årg. 1912 (sid. 304 ff.), hava tidigare undergått ett flertal förändringar, av vilka de viktigaste genomfördes åren 1913 och 1918. I den mån den nu antagna lagens föreskrifter hänföra sig till stadganden, som redan tidigare undergått ändring, kommer detta i det följande att uttryckligen angivas.

Enligt den nya lagen har *reckopremien* i normala fall höjts med 3 d. för såväl män som kvinnor, varav 2 d. falla på arbetsgivaren och 1 d. på försäkringstagaren. På grund härav erläggas från och med den 5 juli 1920 i bidrag från arbetsgivarnas sida

5 d. för varje anställd och från de försäkrades sida 5 d. för män och 4 d. för kvinnor eller tillsammans 10 d. resp. 9 d. Förut utgjorde veckopremierna 7 d. resp. 6 d., varav i bägge fallen 3 d. erlades av arbetsgivaren.

Vuxna personer i arbetstagarställning (över 18 år), som icke jämte lönen åtnjuta kost och logi och vilkas dagavlöning icke överstiger 3 shillings, äro helt och hållet befriade från avgift, som i stället erlägges av arbetsgivaren ensam med 10 d. resp. 9 d. Om dagavlöningen utgör 3 à 4 shillings, erlägger arbetsgivaren 6 d. i veckopremie och arbetstagaren 4 d. resp. 3 d.

För Irlands del utgör veckopremien 8 d. resp. 7 d., varav i bägge fallen 4 d. erläggas av arbetsgivaren och återstoden av den försäkrade. Likaså erlägger även i detta fall arbetsgivaren hela premien, då den kontanta dagavlöningen utgör högst 3 shillings, samt en större del av premien (5 d.) då dagavlöningen belöper sig till 3 à 4 shillings.

Tidigare bidrog staten utöver den fastställda kvoten (2: 7) med en penny i veckan till premien för lågt avlönade försäkringstagare, men nu har detta särskilda statsbidrag bortfallit, emedan man ansett, att regeringen icke bör lämna understöd under någon form, som kan uppmuntra till låga löner.

För personer, som äro undantagna från försäkringsplikt, t. ex. under vissa villkor stats- och kommunaltjänstemän, en del tjänstemän vid järnvägar och andra oktrojerade företag m. fl., skall arbetsgivaren liksom förut erlägga sin del i premien och har beloppet i överensstämmelse med det ovan sagda nu höjts till 5 d. i veckan för Storbrittannien och 4 d. för Irland.

Medan statens bidrag tidigare utgick i proportionen 2: 7 beträffande män och 1: 3 beträffande kvinnor, skall det nu för bägge könen utgå i förstnämnda proportion.

Bestämmelsen om avdrag från sjömäns och soldaters lön såsom bidrag till deras försäkringsavgifter har upphävts.

I fråga om de kontanta *förmåner* försäkringen erbjuder hava beloppen genomgående höjts. Den kontanta sjukhjälpen skall nu utgöra 15 sh. per vecka för män och 12 sh. för kvinnor gentemot tidigare 10 sh. för män och 7½ sh. för kvinnor. I överensstämmelse härmed har den reducerade sjukhjälp, som enligt en år 1918 beslutad lagändring utgår, då ännu icke 104 veckopremier erlagts, höjts från 6 sh. resp. 5 sh. i veckan till 9 sh. resp. 7 sh. De ursprungliga bestämmelserna om reducerad sjukhjälp för minderåriga ogifta personer samt för personer, som komma in under försäkringsplikten först efter fyllda femtio år, hava tidigare upphävts.[1]

Den invaliditetsränta, som utgår vid fortsatt arbetsoförmåga efter 26 veckors förlopp, har höjts från 5 sh. i veckan till 7½ sh., lika för män och kvinnor.

Moderskapsunderstödet har höjts från 30 sh. till 40 sh., gällande detta även hustru *till försäkrad man, trots att hustrun själv icke är försäkrad.* Är *hustrun själv försäkrad*, utgår enligt en år 1913 beslutad lagändring dubbelt moderskapsunderstöd i stället för tidigare sådant understöd jämte kontant sjukhjälp.

Enligt den nya lagen skall sanatorievård icke längre ingå bland försäkringens förmåner, emedan sådan vård numera anses falla inom lokalmyndigheternas uppgifter; denna nya bestämmelse gäller dock icke Irland. I samband härmed stadgas, att hälsovårdsministern äger träffa bestämmelser om disposition av de fonder för sanatorieändamål, *som de lokala försäkringskommittéerna kunna hava under sin förvaltning.* Dessa nya bestämmelser skola dock icke utgöra hinder för att läkarvård åt tuberkulösa liksom åt andra sjuka lämnas såsom en i försäkringen ingående förman.

I fråga om *frivilligt* försäkrade har redan tidigare den ursprungliga bestämmelsen, att endast personer med inkomst å högst 160 £ om året kunde ingå i den frivilliga försäkringen, ersatts av andra föreskrifter, enligt vilka det bland annat lagts i den statliga tillsyningsmyndighetens (insurance commissioners) hand att bevilja personer i vissa från försäkringsplikt undantagna anställningar tillträde till frivillig försäkring.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1913, sid. 859.

Personer med årsinkomst överstigande 160 £ voro dock icke berättigade till läkarvård och läkemedel, men åtnjöto i stället nedsättning i veckopremien med 1½ penny.[1] Enligt den nu antagna lagen har inkomstgränsen i förevarande hänseende höjts till 250 £.

Medan tidigare det belopp, som inbetalts till de lokala försäkringskommittéerna till bestridande av *kostnaderna för läkarvård och läkemedel*, varit, vad medlemmar av frivilliga sjukkassor beträffar, beroende på överenskommelse mellan kommittén och sjukkassorna, har nu bestämts att ur den allmänna försäkringsfonden årligen skall utbetalas ett belopp av 9½ sh. per sjukkassemedlem i och för nämnda ändamål samt ett belopp av högst 4 pence per medlem i administrationskostnader.

London den 12 juli 1920.

Erik Sjöstrand.

18. Förslag om obligatorisk olycksfallsförsäkring.

Förslag om genomgripande förändringar uti 1906 års lag om ersättning för olycksfall i arbete har i dagarna avgivits av en kommitté, som i maj 1919 tillsattes för frågans utredning med Mr Holman Gregory som ordförande.

Kommittén har bland annat haft att utreda frågan, om *statligt försäkringsmonopol* borde införas, men har icke ansett sig kunna förorda en dylik anordning.

Kommittén framhåller, att arbetsgivarna i allmänhet föredraga privat företagsamhet på detta område, emedan de anse, att statsdrift nödvändigtvis måste medföra formalism och omgång samt i saknad av konkurrens lätteligen kan leda till bristande effektivitet och samtidigt stora kostnader. Arbetarrepresentanterna inom kommittén ha däremot med styrka uttalat sig till förmån för statlig försäkringsverksamhet, om de också motsatt sig varje förslag, att de anställda skulle lämna bidrag till någon statlig försäkringsfond.

Emellertid föreslår kommittén, att staten skall utöva kontroll över försäkringsbolagens premiepolitik i syfte att nedbringa deras utgifter och vinst å här ifrågavarande försäkringsrörelse. För detta ändamål har av kommittén uppgjorts förslag till överenskommelse med en sammanslutning representerande bolagen (Accident Offices' Association), enligt vilken högst 30 % av premieinkomsten skall få disponeras såsom vinst, förvaltningskostnader och provisioner. Maximisatserna skola underställas godkännande eller fastställas av en särskild tillsynsmyndighet (Commissioner).

Ömsesidighetsföreningar skola vara underkastade samma förpliktelse som försäkringsbolag i fråga om fondavsättning och rapportering över verksamheten.

I samband härmed må erinras, att 1906 års lag beräknas omfatta c:a 15 milj. löntagare och att arbetsgivare med en lönestat överstigande sammanlagt 600 milj. £ försäkrat sig mot den i lagen stipulerade ersättningsskyldigheten. Försäkringsrörelse av här ifrågavarande art lär bedrivas av 65 bolag, vilkas sammanlagda premieinkomst uppgår till 5 milj. £ om året, samt omkring 50 ömsesidighetsföreningar, som utbetala 2 milj. £ om året i ersättningar. Omfattande uppgifter rörande ersättning för och försäkring mot olycksfall i arbete i andra länder hava jämväl insamlats av kommittén förmedelst ett utsänt frågeformulär.

Av kommittén föreslås vidare, att i stället för ersättningsskyldighet skall träda *obligatorisk försäkring* för alla andra arbetsgivare än stat och kommun, oktrojerade bolag samt husföreståndare vad gäller tjänstefolk, som icke användes i arbetsgivarens rörelse eller yrke. Även kunna arbetsgivare med en genomsnittlig lönestat överstigande 20 000 £ om året under vissa villkor befrias från försäkringsplikt.

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1913, sid. 860.

Ett avgörande motiv för förslaget om obligatorisk försäkring har varit, att ersättningsbeloppen enligt förslaget skola väsentligt höjas, vilket givetvis medför ökat behov av en fördelning av risken. Huslig tjänst har uteslutits från den obligatoriska försäkringen med hänsyn till den ytterligt ringa risken och de rent nominella premier, som debiteras av bolagen, samt på grund av de allt för stora kostnader och svårigheter, som skulle vara förenade med obligatorisk försäkring av tjänstefolk. Kommittén uttalar emellertid den förväntan, att den stora massan av husföreståndare framdeles skall låta sig angeläget vara att försäkra sitt tjänstefolk.

Kommittén föreslår vidare, att *lagens omfattning* utsträckes till nya grupper av anställda, nämligen:

a) personer sysselsatta med annat arbete än kroppsarbete, då årliga löneinkomsten icke överstiger 350 £ (mot 250 £ enligt nu gällande lag);

b) personer, som av en förening tillfälligt anställts vid sport- eller nöjestillställningar;

c) förare av droskautomobiler, vilka tidigare varit uteslutna, emedan de betraktats såsom självständiga yrkesutövare;

d) fiskare, som äro anställda å trålare;

e) fiskare, som äro sysselsatta med sillfiske m. m., för så vitt vederbörande ämbetsmyndighet anser, att de böra omfattas av lagen;

f) inom landet bosatta personer, vilka äro anställda å brittiska fartyg eller på grund av sitt yrke äro resande med dylika.

Såsom nyss nämndes hava *ersättningsbeloppen* väsentligt höjts. Högsta belopp, som en arbetsgivare vid dödsfall kan åläggas utgiva, är enligt nuvarande lag 300 £, men kan enligt förslaget uppgå till 800 £, fördelade så att 250 £ tillkommer efterlevande maka, 500 £ barnen och högst 50 £ övriga anhöriga, mot vilka den avlidne kan hava haft försörjningsplikt. Efterlämnar arbetaren icke änka eller minderåriga barn, men däremot andra anhöriga, som varit beroende av honom för sitt uppehälle, skall ersättningen till dessa sistnämnda kunna höjas till 250 £. Den barnen tillkommande ersättningen skall av arbetsgivaren inbetalas till en för ändamålet bildad understödskassa, från vilken de understödsberättigade sedermera äga uppbära visst belopp varje vecka intill fyllda 15 år. I samband härmed framhåller kommittén, att under den närmaste framtiden flertalet barn över 14 års ålder komma att kunna erhålla förtjänst och sålunda icke bliva helt beroende enligt lagens bestämmelser. På grund härav hava dessa äldre barn uteslutits och därmed möjliggjorts att bereda ökad ersättning åt mindre barn.

I fråga om efterlämnade, som varit delvis beroende av den förolyckade, föreslår kommittén, att ersättning utgår med belopp motsvarande värdet av det bidrag, som tidigare lämnats dem till bestridande av nödiga utgifter för livsuppehället, högst dock 250 £.

Ersättning för begravningskostnader och läkarvård skall enligt kommitténs förslag ökas till 15 £.

Ursprungligen uppgick maximum för ersättning vid total invaliditet till 1 £ i veckan. År 1917 höjdes beloppet till 25 sh. för att från och med början av innevarande år ytterligare ökas till 35 sh.[1] Kommittén föreslår nu, att ersättningen skall utgöra $^2/_3$ av den genomsnittliga veckolönen med ett maximum av 3 £. Vid partiell invaliditet skall utgå $^2/_3$ av skillnaden mellan genomsnittliga veckolönen före olycksfallet och den genomsnittliga förtjänst, arbetaren därefter kan förskaffa genom någon lämplig sysselsättning. Kan arbetaren därjämte visa, att den allmänna lönenivån inom yrket i det distrikt, där han hade sin sysselsättning före olycksfallet, sedermera stigit med mer än 20 %, skall han hava rätt till en mot denna löneförhöjning svarande ökad ersättning. Har däremot lönenivån inom gamla yrket sjunkit, skall ersättningen minskas i motsvarande mån.

[1] Se Soc. Medd., årg. 1920, sid. 310.

För närvarande utgår ej ersättning för arbetsoförmåga, som varar högst en vecka. Sträcker sig arbetsoförmågan därutöver upp till högst två veckor, utgår ersättning endast för tiden efter första veckan, men vid längre tids arbetsoförmåga utgår ersättningen från dagen för olycksfallet. Kommittén föreslår i stället en väntetid av endast tre dagar, för vilka ingen ersättning skall utgå.

All *läkarhjälp* utöver den vård, som lämnas enligt lagen om sjuk- och invaliditetsförsäkring, skall bestås den skadade på bekostnad av arbetsgivaren enligt en plan, som skall utarbetas av förutnämnda tillsynsmyndighet i samverkan med hälsovårdsministern.

Enligt förslaget skola vidare vid grevskapsdomstolarna anställas särskilda tjänstemän med uppgift

a) att lämna arbetare, som drabbats av olycksfall, och av dem beroende personer kostnadsfria råd och anvisningar rörande lagens bestämmelser och vad som erfordras för att tillvarataga arbetarnas rättigheter;

b) att på anmodan av parterna medla i tvister mellan arbetsgivare och arbetare, som drabbats av olycksfall;

c) att i händelse av tvist om den skadades tillstånd hänskjuta saken med bägge parters samtycke till en opartisk läkare, vars utslag skall vara slutgiltigt.

Meromnämnda särskilda tillsynsmyndighet skall enligt kommitténs förslag vara befogad att verkställa utredning om möjligheten att införa lägre premier för företag med godkända skyddsanordningar. Över bolagens och föreningarnas verksamhet skall övas en fortlöpande kontroll och det skall åligga såväl arbetsgivare som försäkringsanstalter att avlämna uppgifter i och för utarbetandet av en ingående statistik över olycksfall i arbete.

Kommittén förordar slutligen, att krav å ersättning för olycksfall i arbete vid arbetsgivares konkurs tillerkännes förmånsrätt till fullt belopp.

Till kommitténs betänkande äro fogade en del reservationer, som framför allt röra olycksfallsersättningens storlek.

London den 13 juli 1920.

Erik Sjöstrand.

19. Lagen om reglering av hyror och inteckningsräntor.

På grundval av det i Soc. Medd. (årg. 1920, sid. 518) refererade kommittéförslaget rörande förändringar i hyresregleringslagen framlades i maj månad en proposition i ämnet för parlamentet, som *nu efter genomgången behandling har utfärdats såsom* lag (Increase of Rent and Mortgage Interest Restrictions Act, 1920). I korthet innehåller den nya lagen följande:

Lagstiftningen i fråga har förlängts att gälla till den 24 juni 1923 samt utsträckts att omfatta bostadshus och lägenheter, vilkas högsta standardhyra eller för beskattningsändamål åsatta högsta årliga hyresvärde utgör som följer:

	Enligt 1920 års lag	Enligt 1919 års lag	Enligt 1915 års lag
London	105 £	70 £	35 £
Skottland	90 »	60 »	30 »
Övriga delar av De förenade konungarikena	78 »	52 »	26 »

Med standardhyra avses hyran per år den 3 augusti 1914 eller, i fråga om hus som första gången uthyrdes efter nämnda datum, den först åsatta hyran.

Dock äger lagen icke tillämpning å bostadshus, som uppförts efter den 2 april 1919 eller efter denna dag ombyggts att inrymma två eller flera självständiga lägenheter. Emellertid skall i och för beskattningsändamål bruttohyran i dylika hus, försåvitt de falla inom nyss angivna hyresvärden, icke sättas högre än som motsvarar den hyra, som av kommunalmyndigheter asättes hus uppförda med understöd av allmänna medel.

I strid mot vad som föreslagits av kommittén har lagen utsträckts att äga tillämpning jämväl å lokaler, som användas för affärs- eller yrkesändamål eller för det allmännas behov, varvid i vissa delar särskilda bestämmelser skola gälla (se nedan). Vad här ifrågavarande lokaler beträffar, sträcker sig dock lagens giltighetstid icke längre än till den 24 juni 1921.

Upplates mark i förening med ett bostadshus, skall marken betraktas såsom en del av fastigheten, därest markvärdet ej kan anses uppgå till en fjärdedel av husets värde.

För bostadshus och lägenheter, som tidigare varit underkastade hyresreglering, medgives omedelbar hyresförhöjning med 30 % å standardhyran, exkl. kommunalskatt, och efter ett år ytterligare höjning upp till 40 % a standardhyran, varvid inräknas sådan höjning, som redan kan hava kommit till stånd på grund av den i april 1919 utfärdade hyresregleringslagen.

Vad beträffar bostadshus och lägenheter, som nu för första gången underkastas hyresreglering, medgives omedelbart förhöjning med 40 % a standardhyran. För affärslokaler belöper sig den tillåtna hyresökningen till 60 %.

Ett villkor för dessa förhöjningar — utöver 15 % och i fråga om affärslokaler 35 % — är dock, att hyresvärden åtagit sig utföra nödiga reparationer och även verkställer dylika. Åligger honom endast partiell underhållsskyldighet, medgives icke större hyresförhöjning utöver 15 resp. 35 % än parterna kunna träffa överenskommelse om eller som fastställas av grevskapsdomstolen.

Skulle hyresvärden försumma att verkställa honom åliggande reparationer, kan domstolen på hyresgästens ansökan förklara hyresökningen ogiltig, intill dess reparationer utförts, gällande detta även nyssnämnda första 15 % i de fall, då huset befinner sig i så dåligt skick, att det ej anses lämpligt till bostad.

Utöver den enligt det ovansagda medgivna hyresförhöjningen upp till högst 40 % å standardhyran är hyresvärden berättigad att såsom hyra uppbära ett belopp av 8 % å kapitalutlägg för ombyggnader och förbättringar, verkställda efter lagens ikraftträdande, samt 6 % å dylika kapitalutlägg för den tid, som förflutit sedan krigsutbrottet. På hyresgästens anmälan kan dock domstol förklara ombyggnaden onödig och det särskilda hyrestillägget på grund härav helt eller delvis ogiltigt.

I de fall, då hyresvärden erlägger kommunalskatt, är han jämväl berättigad att öka hyran med ett belopp, som svarar mot skattens förhöjning sedan krigets början.

Hyresförhöjning träder icke i kraft förrän fyra veckor efter det värden därom underrättat hyresgästen i skrivelse, avfattad enligt formulär, som föreskrivas i lagen, utom i det fall, att hyran ökas på grund av skatteförhöjning, då fristen förkortas till en vecka. Lämnar värden i samband med tillsägelsen medvetet oriktiga eller vilseledande uppgifter, straffas han med böter å högst 10 £.

I fråga om *räntor för inteckningslån* i bostadshus, som omfattas av lagen, medgives förhöjning med 1 % över standardräntan, d. v. s. den ränta, som gällde den 3 augusti 1914, eller vad beträffar inteckning, som tagits efter denna tid, den först avtalade räntan. Såsom absolut maximibelopp för inteckningsräntor gäller dock 6·5 %, och i fastigheter, som tidigare varit underkastade hyresreglering, får ökningen under det närmaste året efter lagens ikraftträdande icke överstiga 0·5 %.

Utgöres inteckningssäkerheten endast till en del av bostadshus, fallande under lagens stadganden, skola i allt fall bestämmelserna om räntereglering äga tillämpning i fråga om sa stor del av inteckningssumman, som kan anses motsvara husens värde, försåvitt detta uppgar till minst en tiondel av hela säkerhetens värde.

Lagen äger icke tillämpning å inteckningar, som tillkommit efter lagens utfärdande.

Hyresvärden äger liksom förut *rätt att taga huset i besittning* för egen eller för sina anställdas del ävensom för personer, anställda hos någon av hans hyresgäster, dock endast på det villkor, att annan lämplig bostad beredes hyresgästen jämte i förekommande fall kontors- och butikslägenheter. Nämnda villkor äger likväl icke tillämpning i följande fall:

1) då hyresgästen fått sig bostad upplåten på grund av anställning hos hyresvärden och anställningen sedermera upphört;

2) i fråga om bostadshus på landet, som jordägaren ovillkorligen behöver disponera för skötseln av jordbruket;

3) då hyresvärden *upplåtit sin bostad på grund av krigstjänstgöring*;

4) då hyresvärden var ägare till huset, innan detsamma underkastades hyresreglering, och domstolen anser särskilda skäl tala för att han åter får taga det i besittning.

Givetvis är också en hyresgäst skyldig att avflytta, om han försummar att i rätt tid erlägga hyra eller eljest gör sig skyldig till kontraktsbrott. Detsamma gäller, om hyresgästen uppsagt bostaden och värden på grund härav träffat avtal om husets försäljning *eller uthyrning till annan person. Slutligen är en hyresgäst skyldig att lämna sin* bostad, om denna erfordras för en kommunal myndighets eller ett oktrojerat företags räkning, förutsatt dock att annan lämplig bostad beredes hyresgästen.

I varje fall kan emellertid domstol förordna om uppskov med verkställighet av beslut om vräkning, och detsamma gäller utmätning för ogulden hyra.

För affärslokaler gälla vissa särskilda bestämmelser, enligt vilka hyresvärden kan taga lokalen i besittning för affärsändamål o. dyl. ävensom för allmänna behov samt hyresgästen *dessutom är skyldig avflytta, då lägenheten av domstolen anses böra utrymmas* för tillgodoseende av något allmännyttigt ändamål.

Parallellt med bestämmelserna om hyresgästs rätt att kvarbo innehåller lagen stadganden om att *inteckningar äro skyddade mot uppsägning*, så länge gäldenären erlägger ränta i rätt tid och i övrigt iakttager bestämmelserna i inteckningskontraktet samt vederbörligen underhåller fastigheten. Detta äger dock icke tillämpning å amorteringslån å längre tid än tio år, ej heller ifråga om inteckning i arrenderätt (leasehold interest), då borgenären kan visa, att säkerheten avsevärt försämrats i värde. I sistnämnda fall kan dock gäldenären skydda sig genom att erlägga ett belopp, som svarar mot säkerhetens värdeminskning.

Lagen förbjuder vidare hyresvärd att kräva *provision* eller annan pekuniär ersättning utöver hyran vid hyreskontrakts ingående eller förnyelse, och denna bestämmelse äger i viss utsträckning retroaktiv verkan, i det att provision, som erlagts enligt överenskommelse, träffad efter den 25 mars 1920, kan återfordras av hyresgästen. För brott mot denna föreskrift gäller bötesstraff å högst 100 £. Bestämmelsen äger emellertid icke tillämpning å kontrakt, som ingås för en tid av fjorton år och därutöver.

Likaså *förbjudes* det hyresgästen att av tredje man kräva något vederlag för överlåtelse av hyreskontrakt och gäller i detta fall samma straffbestämmelse, som nyss sagts.

Förut gällande bestämmelser mot *hyresocker med möblerade lägenheter* hava i den nya lagen skärpts. Liksom förut kan domstol i de fall, då hyran i dylik lägenhet med mer än 25 % överstiger vad som kunde anses skäligt vid tiden för krigets utbrott, förklara det belopp, som överskjuter nämnda 25 % oindrivbart och i förekommande fall förordna om dess återbetalning till hyresgästen. Härtill har lagts en bestämmelse om bötesstraff upp till 100 £, då den avtalade hyran uppgår till ett belopp, som med hänsyn till omständigheterna kan anses rent ockermässigt.

London den 18 juli 1920.

Erik Sjöstrand.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk Författningssamling hava under tiden 1—23 september 1920 publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r		Daterad
599.	K. skrivelse ang. reglemente för Hälsingborgs stads rättshjälpsanstalt	20 aug.
607.	K. kung. ang. statsbidrag till i lagen om fattigvården avsedda arbetshem	9 juli

Kortare meddelanden.

— Arbetslöner. —

Vinstandelssystemet inom det brittiska näringslivet. Enligt en av engelska arbetsministeriet avgiven redogörelse för vinstandelssystem och delägarskap för arbetare i Storbrittannien och Irland, vilken genom svenska generalkonsulatet i London kommit socialstyrelsen till handa, har vinstandelssystemet intill den 31 oktober 1919 genomförts i 380 fall, vilka med endast ett undantag samtliga förskriva sig från tiden efter år 1864. Från vartdera av åren 1865 och 1866 datera sig 6 fall, varefter antalet utgör i genomsnitt 2 à 3 per år intill 1885, för att under det därpå följande årtiondet stiga till 12 à 13 årligen, och än ytterligare under åren 1889—1892 till i medeltal 83 årligen. För de följande tolv åren utgör medeltalet endast 5, men stiger därefter åter för att under krigsåren på nytt sjunka ned till 5 per år. Under de tio månader av år 1919, som rapporten omfattar, infördes vinstandelssystem i 29 fall.

Största intresset tilldrager sig redogörelsen för huru lång tid systemet ifråga tillämpats och resultatet därav. Man finner, att i 198 fall, eller över hälften av samtliga, ett en gång infört vinstandelssystem sedermera övergivits, och endast i ett relativt ringa antal fall (36), där systemet ännu tillämpas, daterar sig dess tillkomst från tiden före år 1901.

Dessa uppgifter kunde synas tyda på, att systemet haft mycken ringa framgång och icke motsvarat de förväntningar, man ursprungligen torde hava fäst vid detsamma.

Vid en närmare granskning befinnes det dock, att systemet i många fall övergivits av andra orsaker än parternas missbelåtenhet därmed, såsom framgår av följande översikt över anledningarna till upphörandet:

Okänd anledning eller ofullständiga upplysningar		16
Förändrade förhållanden, såsom arbetsgivarens död, affärens upphörande, ombyte av ägare o. d. . . .		24
Ombildning till aktiebolag		7
Ombildning till kooperativ förening		3
Särskilda omständigheter, såsom företagets övertagande av kommunen		5
Bristande finansiell framgång, förluster, likvidation m. fl. dylika orsaker		19
Ökade arbetskostnader		3
Missnöje med systemet: från arbetsgivarens sida	77	
från arbetstagarens sida	13	
från båda parternas sida	1	91
		198

I 100 fall föreligger uppgift om arbetsgivarens åsikt rörande systemets gagnelighet och kunna uppgifterna sammanfattas sålunda:

Fullständig tillfredsställelse	26
Väsentlig framgång	46
Någorlunda gott resultat, men på det hela otillfred-ställande	12
Misslyckade	16
	100

Motsvarande klassifikation av 60 fall, då systemet infördes före år 1903 och ännu ägde tillämpning år 1912, giver till resultat fullständig tillfredsställelse i 17, väsentlig framgång i 26 och någorlunda gott resultat i 5 fall, medan 3 betecknas som misslyckade och i 9 fall ingen upplysning föreligger.

(Report on Profit-sharing and Labour Co-partnership in the United Kingdom.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under juli 1920. *Arbetstillgången var under juli månad på* det hela taget fortfarande god. Inom bomullsväfnads-, linne- och skoindustrien gjorde sig likväl en tillbakagång gällande.

Av samtliga redovisade medlemmar i fackorganisationerna voro vid juli månads slut 1·4 % arbetslösa mot 1·2 i juni och 2·0 % i juli föregående år.

Antalet på arbetsförmedlingsanstalterna anmälda arbetssökande utgjorde den 30 juli 271 500 mot 287 000 föregående månad.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under juli, var 147 och antalet från föregående månad ännu pågående 118. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare var 90 000 mot 128 000 i juni och 839 000 i juli 1919.

Löneförbättringar kommo under juli 500 0 arbetare till godo. Arbetstiden reducerades för 11 000 arbetare med i medeltal 2½ timme pr vecka.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under juli 1920. Utsikterna till en förbättring av läget å arbetsmarknaden syntes under juli ännu mörkare än förut. Trots den tyska valutans ånyo sjunkande värde visade sig avsättningsmöjligheterna mycket ringa. Hur Tyskland utan den inhemska industriens fullständiga lamslående skulle kunna fullgöra de förpliktelser, som stipulerats i det s. k. kolavtalet i Spaa, betecknades med hänsyn till det rådande läget såsom ytterst problematiskt.

Understödsverksamheten för arbetslösa företedde en oroväckande stegring. Den 1 augusti var antalet understödstagare 396 700, vilket innebär en ökning under månaden med 23·5 %. Enligt statistiken från fackförbunden voro i juli 6 % av de redovisade medlemmarna arbetslösa mot 4 % föregående månad. Textilarbetarförbundet hade 17 %, träarbetarförbundet över 10 % arbetslösa.

Vid arbetsförmedlingsanstalterna hade antalet arbetssökande i förhållande till lediga platser något minskats inom textil- och livsmedelsindustrierna, men inom övriga näringsgrupper ökats sedan föregående månad. Enligt uppgift från sjukkassorna hade under tiden 1 juli—1 augusti antalet försäkringspliktiga medlemmar minskats med 1·8 %; minskningen utgjorde för männen 1·6 %, för kvinnorna 2·2 %.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetslöshetsunderstöd för fiskare i Danmark. Samtidigt med att de danska fiskarne genom den nya olycksfallsförsäkringslagen den 28 juni 1920 (sid. 944) blevo obligatoriskt försäkrade för olycksfall i arbetet, utfärdades en annan lag, varigenom den genom lagen den 4 juli 1918 för första gången införda understödsverksamheten för arbetslösa fiskare i vissa hänseenden omlades och samtidigt förordnades skola fortsättas intill den 1 april 1921. Understödsverksamheten, som förut helt bestritts av statsmedel, skall enligt den nya lagen övertagas av de kommunala hjälpkassorna, som erhålla två tredjedelar av utgifterna härför täckta av staten. De lokala fiskeri-

föreningarna, som förut ombesörjt understödens utbetalande efter i lagen fastställda grunder, få nu sin uppgift inskränkt till att hos hjälpkassan anmäla de arbetslösa till understöds erhållande.

(Social Forsorg.)

— Bostadsförhållanden. —

Bostadskommissionen av 1918 i Danmark. På grund av en den 21 december 1918 antagen lag tillsattes i början av år 1919 en ny kommission med uppgift att föranstalta utredningar och avgiva förslag till åtgärder beträffande bostadsfrågan med hänsyn till såväl den pågående bostadskrisen som den framtida utvecklingen, alltså ungefär samma arbetsprogram, som ålegat den i denna tidskrift förut omnämnda 1916 års bostadskommission.[1] I april innevarande år har kommissionen avgivit första delen av sitt betänkande, innefattande bland annat tre lagförslag rörande bostadsinspektion, offentlig bostadsförmedling och beskattning av överloppsrum. Medan det förstnämnda av dessa förslag avser en lagstiftning, som kan bringas till fullt effektiv tillämpning först sedan mera normala förhållanden inträtt på bostadsmarknaden, hava de båda senare författningsförslagen åter uppenbarligen tillkommit med kristidens speciella missförhållanden för ögonen, något som även formellt kommit till uttryck däruti, att dessa lagar förutsatts vara av endast provisorisk karaktär.

Lagförslaget om bostadsförmedling innefattar åliggande för fastighetsägare eller lägenhetsinnehavare, som i andra hand uthyrt delar av sina lägenheter, att vid inträffande hyresledighet därom göra anmälan hos det kommunala bostadsförmedlingskontoret, där sådant finnes upprättat. I vissa, särskilt angivna fall skola också ingångna hyreskontrakt underställas bostadsförmedlingen för godkännande, nämligen då fråga är om sammanslagning av lägenheter, om uthyrning till person, som redan äger dispositionsrätt över annan bostad inom kommunen, om ändring av bostadslägenhet (eller hotell) till annat ändamål eller om uthyrning till personer, som förut varit bosatta å annan ort. Sistnämnda bestämmelse, som saknat motsvarighet i förut gällande lagstiftning, är tillkommen för att hindra, att enskilda kommuners ansträngningar att avhjälpa bostadsbristen omintetgöras genom inflyttning av bostadssökande från andra orter. I övrigt innebär anförda klausul endast ett överflyttande till bostadsförmedlingen av vissa befogenheter, som förut tillkommit hyresnämnderna. — En annan punkt i lagförslaget, som kan bliva av betydelse för ett rationellt utnyttjande av det å en ort tillgängliga bostadsbeståndet, är bestämmelsen om rätt för bostadsförmedlingen att förmedla byte av lägenheter mellan olika lägenhetsinnehavare med skyldighet för husägaren att i sådant fall godkänna överlåtelse av hyreskontraktet, därest giltigt skäl ej finnes till anmärkning mot den anvisade nye hyresgästen.

Beskattning av överloppsrum skall enligt förslaget kunna införas i städer och stadslikt bebyggda områden å landsbygden, i senare fallet dock endast med amtsrådets samtycke. Överloppsrum anses föreligga, när antalet boningsrum i en lägenhet överstiger antalet där boende personer med mer än två. Är rummens genomsnittliga golvyta mindre än 15 kvm., räknas dock ej med större antal rum, än som skulle motsvara en genomsnittsyta av nämnda storlek. Två barn under tio år räknas som en person. Rum, som upplåtes för tjänstefolk eller till uthyrning, får icke tagas med i räkningen, och får den omständigheten, att i ett dylikt rum kunna inhysas flera personer, sålunda icke föranleda avdrag vid beräkningen av antalet överloppsrum inom lägenheten i övrigt. Undantag kunna enligt i förslaget närmare angivna regler vidare medgivas, för den händelse rummens inbördes belägenhet eller innehavarens personliga förhållanden omöjliggöra eller avsevärt försvåra uppdelning av lägenheten.

Skatten har föreslagits att i större städer utgå med 200 kronor och å övriga orter med 150 kronor per halvår för varje överloppsrum. Alternativt skall skatten av de kommunala myndigheterna kunna fastställas att utgå efter annan beräkningsgrund, exempelvis i förhållande till rummens storlek eller hyresvärde.

Kommissionens beslut har i fråga om detta skatteförslag icke varit enhälligt, utan föreligga reservationer från en del ledamöter. En minoritet har sålunda framhållit, att förslaget i tillämp-

[1] Soc. Medd. årg. 1916, sid. 1301, årg. 1917, sid. 1492.

ningen blir liktydigt med en bostadsransonering, varifrån de ekonomiskt oberoende dock medgivits friköpa sig genom skattens erläggande. Framför en sådan anordning vore enligt anförda reservanters mening direkt ransonering att föredraga i de fall, där den mest trängande bostadsbristen ej på annat sätt kan avhjälpas. Å andra sidan har emellertid också gjorts gällande en rakt motsatt åskådning, som visserligen anser den föreslagna beskattningen som en mycket betänklig åtgärd, men som dock i valet mellan skatten och ransoneringen godtager den förra såsom det drägligaste av två onda ting.

Förutom de nämnda lagförslagen har kommissionen under sitt första arbetsår till regeringen avgivit ett flertal yttranden angående aktuella bostadsfrågor, bland annat om prolongation av hyreslagstiftningen.[1] Kommissionen har vidare till behandling upptagit frågorna om stadsplanelagstiftning samt åtgärder för utjämning av hyresprisnivån i äldre och nyare byggnader. Resultaten av dessa utredningar torde komma att föreligga i ett senare betänkande.

Bostadshyrorna i Danmark 1916—1919. Enligt 1919 års danska tjänstemannalag skola, såsom framgår av det i Sociala Meddelanden (årg. 1919, sid 1003) införda referatet, i och för bestämmande av dyrtidstilläggets storlek årligen inhämtas bland annat uppgifter om hyran för medelgoda bostadslägenheter i städer och tätare bebyggda landskommuner. På grundval av dessa uppgifter, vilka för första gången infordrades i november 1919, har statistiska departementet uppgjort en statistik över hyresnivån för olika lägenhetstyper och ortsgrupper. Genom sammanställning av nämnda statistik och de i samband med 1916 års folkräkning erhållna uppgifterna om bostadsförhållandena (*Soc. Medd.*, årg. 1916, sid. 1077; årg. 1918, sid. 1106) har erhållits följande bild av hyresstegringen under de senaste tre åren:

Medelhyra per år för lägenheter om:	Köpenhamn			Städer med över 15 000 inv.			Städer med 4—15 000 inv.			Städer med under 4 000 inv.		
	1916 Kr.	1919 Kr.	Ökning %	1916 Kr.	1919 Kr.	Ökning %	1916 Kr.	1919 Kr.	Ökning %	1916 Kr.	1919 Kr.	Ökning %
1 rum o. kök	131	148	13·0	78	105	34·6	70	95	35·7	62	84	35·5
2 » » »	264	304	15·2	170	214	25·9	136	184	35·3	114	159	39·5
3 » » »	380	434	14·2	256	322	25·8	218	296	35·8	174	250	43·7
4 » » »	497	566	13·9	366	462	26·2	304	413	35·9	218	327	50·0
5 » » »	705	828	17·4	482	610	26·6	400	545	36·3	282	445	57·8
6 » » »	943	1117	18·5	598	788	31·8	498	679	36·3	358	560	56·4

Ökningen har, såsom av tablån synes, varit betydligt starkare i de mindre städerna än i de större, vilket får tillskrivas den omständigheten, att hyresregleringslagstiftningen i de förstnämnda trädde i verksamhet jämförelsevis sent.

(Statistiske Meddelelser IV, 60: 5.)

Bostadsransonering i Norge. Efter av stortinget fattat beslut utfärdades den 9 juli 1920 en provisorisk lag om ransonering av bostadsrum, avsedd att äga giltighet intill den 1 juli 1922. Lagens tillämpning är i varje särskild kommun beroende på de kommunala myndigheternas beslut, vilket yttermera måste underställas regeringens stadfästelse. Ransoneringens handhavande skall i regel anförtros åt kommunens hyresnämnd, men kan, om kommunalstyrelsen så beslutar, en särskild fördelningsnämnd för ändamålet tillsättas.

Ransonering får enligt lagen komma till användning endast å sådana lägenheter, där antalet boningsrum — frånsett köket — överstiger antalet boende med mer än två. Härvid räknas två barn under tio år motsvara en vuxen person och detsamma gäller två syskon av samma kön i åldern tio—tjugo år. Lägenheter om högst fyra rum äro i varje fall fritagna från ransonering, ävenså lägenheter om fem till sju rum, som blivit färdigställda att tagas i bruk först efter det

[1] Den första danska hyres-regleringslagen, vilken utfärdades den 9 juni 1916 och var avsedd att gälla till den 1 jan. 1917 (*Soc. Medd.* årg. 1916, sid. 803), har efter hand sedan ersatts med nya lagar, med giltighetstid till resp. 1 dec. 1917, 1 aug. 1918, 1 nov. 1919 och 1 okt. 1920.

beslut fattats om lagens tillämpning i vidkommande kommun. Det står också de kommunala myndigheterna fritt att vid dylikt besluts fattande undantaga ett större antal rum.

Då lagen inom en kommun trätt i tillämpning, åligger det vederbörande lägenhetsinnehavare att *hos förutbemälda nämnd anmäla eventuella överloppsrum. Nämnden kan därefter ålägga* lägenhetsinnehavaren att inom viss utsatt tid — minst fyra veckor — mot hyra upplåta dessa rum eller en del därav till annan inom kommunen bosatt person. Vid meddelande av sadant beslut skall hänsyn tagas till såväl huruvida lägenhetsinnehavaren på grund av personliga förhållanden (yrke e. d.) kan anses hava behov av flera rum än vanligt, som ock huruvida rummens inbördes belägenhet kan vara ägnad att försvåra lägenhetens uppdelning. Uthyrning till personer, som icke äro bofasta i kommunen, må äga rum endast med nämndens särskilda medgivande. Dock får sådant *medgivande i allmänhet icke förvägras, då fråga är om personer, som vistas på platsen* för studier eller offentligt uppdrag.

Har lägenhetsinnehavaren icke inom utsatt tid fullgjort vad honom sålunda ålagts, äger kommunen mot skälig, av nämnden fastställd, hyra taga ifrågavarande överloppsrum i besittning för upplåtelse till annan bostadsbehövande. Kommunen är härvid gentemot såväl lägenhetsinnehavaren som husägaren ansvarig för genom upplåtelsen eventuellt vållad skada. Det åligger också nämnden att tillse, det upplåtelse icke sker till mindre aktningsvärda eller med smittosam sjukdom behäftade personer.

Därest den upplåtelse på frivilligheteus väg, som enligt förestående i första hand åsyftats, förhindrats därigenom, att lägenhetsinnehavaren av husägaren förvägrats att i andra hand uthyra någon del av lägenheten, bör i stället, sedan kommunen tagit rummen i besittning, vederbörande lägenhetsinnehavare få bestämmanderätt i fråga om vem som skall inhysas i lägenheten. Lägenhetsinnehavaren kan emellertid i så fall också förpliktas att övertaga kommunens ansvarsskyldighet gentemot husägaren.

För prövning av besvär, som av husägare eller lägenhetsinnehavare kunna anföras i fråga om lagens tillämpning, skall vederbörande regeringsdepartement tillsätta en av fem ledamöter bestående prövningsnämnd i varje kommun, där bostadsransonering införts.

Statsunderstöd till bostadsproduktionen i Finland. Efter det statens bostadskommitté i december 1918 avgivit betänkande angående anslag av statsmedel till befrämjande av allmännyttig bostadsproduktion, avgav regeringen i juni 1919 i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag proposition till riksdagen om beviljande av medel för sagda ändamål. Ärendet förevar till slutlig behandling i riksdagen först i mars 1920 i samband med fastställandet av budgeten för innevarande år. Riksdagen anslog för ändamålet 20 milj. mark att användas till räntefria lån för uppförande av byggnader med lägenheter å högst två rum och kök. Som villkor gäller, att byggnadsverksamheten bör bedrivas antingen av kommunerna själva eller av allmännyttiga organisationer, i vilka kommunen har bestämmanderätt. Lån kan beviljas till högst 30 % av byggnadskostnaderna: kommunen är å sin sida förpliktigad bidraga med minst 15 % av sagda kostnade — kontant eller in natura — och dessutom upplåta tomtplats, antingen kostnadsfritt med äganderätt eller på minst 50 års arrende mot en arrendeavgift av högst en penni per kvadratmeter. Efter särskild prövning kan medgivas enskild person eller organisation att åtaga sig den kommunen eljest åliggande bidragsskyldigheten.

Byggnadsföretag, som skola kunna erhålla lån, böra igångssättas eller hava igångsatts under åren 1919 eller 1920 samt slutföras före den 15 oktober 1921. Lånen äro från statens sida uppsägbara under de närmaste tio åren. Efter denna tid skall genom socialstyrelsens försorg utredning verkställas, i vad mån byggnadens värde, beräknat efter då gällande hyresnivå, understiger värdet av det däri nedlagda byggnadskapitalet. Befinnes så vara fallet, skall staten från sin fordran avskriva ett belopp, motsvarande två tredjedelar av skillnaden mellan byggnadskostnaderna och fastighetsvärdet, mot villkor att kommunen, där densamma icke själv äger fastigheten, å sin *fordran avskriver så stor del, som motsvarar den återstående differensen.*

Finsk kommunaltidskrift.

Hyreslagstiftning i Sydafrika. Att bostadsbristen är en internationell företeelse, vars verkningar numera sträckt sig även utom Europas gränser, bekräftas av en den 19 juni 1920 daterad

sydafrikansk lag (Rents Act 1920), som genom svenska generalkonsulatet i Kapstaden kommit socialstyrelsen till handa. Enligt ifrågavarande författning bemyndigas generalguvernören i Sydafrikas förenta stater att i de distrikt, där behov härav befinnes föreligga, tillsätta hyresnämnder med befogenhet att företaga hyresregleringar och beivra hyresocker. Undantagna från hyresreglering äro nybyggda hus (färdigställda efter den 1 april 1920), ävensom lägenheter, som användas till annat än bostadsändamål eller som uthyras möblerade. Sistnämnda villkor anses dock icke uppfyllt annat än i det fall, att lägenheten befinnes vara på ett fullt tillfredsställande sätt försedd med alla för en hyresgästs bekvämlighet erforderliga möbler och husgeråd, linne och köksattiralj allenast undantaget.

— Levnadskostnader. —

Levnadskostnadernas stegring i Danmark och Norge. I »Statistiske Efterretninger», årg. 1920, h. 19, har publicerats resultatet av den senaste beräkningen av levnadskostnadernas stegring i *Danmark* från krigsutbrottet till juli 1920. Medan beräkningarna för åren 1914—1919 grundat sig på genomsnittspriser enbart för huvudstaden, har man för ifrågavarande undersökning inhämtat prisuppgifter från såväl Köpenhamn som provinsstäderna samt ett hundratal landskommuner med agglomererad bebyggelse. Ehuru undersökningen sålunda omfattar hela landet, kan resultatet dock jämföras med de förut enbart för Köpenhamn företagna beräkningarna. För en del utgiftsposter (ex. bostad) har dock stegringen varit högre i landsorten än i huvudstaden, så att skillnaden i prisnivå mellan Köpenhamn och övriga orter är mindre nu än före kriget. Beräkningarna över levnadskostnadsstegringen företagas halvårsvis. För livsmedel, bränsle och lyse insamlas dock prisuppgifter för varje kvartal; medeltalet av noteringarna för halvårsskiftena och närmast föregående kvartal användas sedan vid indexberäkningen.

Levnadskostnadsberäkningarna, som utgå från en sammanlagd årsutgift av 2 000 kr. enligt priserna i juli 1914, visa följande resultat:

Utgiftsposter	Årsutgift enligt priserna under							Indextal, om utgifterna för juli 1914 sättas = 100					
	juli 1914	juli 1915	juli 1916	juli 1917	juli 1918	juli 1919	juli 1920	juli 1915	juli 1916	juli 1917	juli 1918	juli 1919	juli 1920
Livsmedel	950	1 219	1 386	1 580	1 777	2 015	2 408	128	146	166	187	212	253
Bostad	330	330	342	375	426	457	506	100	104	114	129	138	153
Bränsle och lyse .	100	130	175	220	275	292	563	130	175	220	275	292	563
Kläder, skodon, tvätt	270	297	432	513	702	837	959	110	160	190	260	310	355
Skatter och försäkringsavg. m. m.	210	210	210	210	210	340	476	100	100	100	100	162	227
Övriga utgifter . .	140	140	173	196	245	280	322	100	124	140	175	200	230
Summa	**2 000**	**2 326**	**2 718**	**3 094**	**3 635**	**4 221**	**5 234**	**116**	**136**	**155**	**182**	**211**	**262**

Medan man i tidigare beräkningar tagit någon hänsyn till under krigsperioden inträffade förändringar i förbrukningen av vissa varor, orsakade av prisstegring samt ransonering, har man vid de senast verkställda undersökningarna i allmänhet sett bort från dessa förändringar. Undantag hava dock gjorts för sådana omläggningar i konsumtionen, vilka kunna anses bliva av varaktig natur. Sålunda har man låtit en grövre brödsort ersätta förut använda finare brödslag samt räknat med en utökad margarin- och minskad smörförbrukning.

Under förutsättning av i stort sett oförändrad sammansättning av budgeten skulle årsutgifterna hava stigit från 2 000 kr. före kriget till 5 234 kr. i juli 1920, motsvarande en ökning av de totala levnadskostnaderna med 162 %. Under samma tid hava kostnaderna för enbart livsmedel stegrats

med 153 %. En synnerligen stark stegring visar posten bränsle och lyse, som ökats med ej mindre än 463 %.

I häfte 7 av »Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå» för år 1920 har publicerats en beräkning av levnadskostnadernas stegring i *Norge* från krigsutbrottet till juni 1920. Vid dessa beräkningar, som avse att belysa förhållandena för en arbetarfamilj med omkring 1 500 kronors inkomst under år 1914, har man utgått från konsumtionen före kriget och antagit, att denna förbrukning kunnat i stort sett bibehållas oförändrad. Från och med mars månad 1920 har man företagit en revision av såväl prismaterialet som beräkningssättet, varför de senaste indexberäkningarna ej äro direkt jämförbara med de dittills företagna. Detta gäller särskilt beträffande posterna beklädnad och »övriga utgifter.»

Utgiftsposter	*Årsutgift enligt priserna under*			*Indextal (juli 1914 = 100)*	
	juli 1914	mars 1920	juni 1920	mars 1920	juni 1920
Livsmedel	733	2 186	2 280	298	311
Hyra	239	352	352	147	147
Bränsle och lyse	79	322	378	408	478
Beklädnad	194	623	649	322	336
Skatter	20	229	229	—	—
Övriga utgifter	263	692	726	263	276
Summa	**1 528**	**4 404**	**4 614**	**288**	**302**

Enligt förut anställda beräkningar uppgick levnadskostnadsstegringen i december 1919 till 201 % sedan tiden närmast före krigsutbrottet (jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 324); ovanstående tabell utvisar en ökning av 188 % i mars 1920. Nedgången i indextalen beror på den nyssnämnda revisionen av beräkningarna. Sedan mars 1920 har prisnivån ytterligare höjts, så att den totala stegringen för de förflutna sex krisåren uppgick till 202 %. Den viktigaste posten, livsmedel, visar en något starkare ökning än samtliga poster i genomsnitt.

Dessa norska undersökningar hava sedan mars 1920 kompletterats med beräkningar över kostnadsstegringen för en familj bestående av sex personer med sammanlagt 3 000 kronors inkomst år 1914. Man har därvid funnit, att den totala ökningen sedan juli 1914 uppgick till 192 % i mars och 204 % i juni 1920. För de flesta av huvudposterna befanns stegringen vara några få enheter högre, när man räknade med den större budgeten än med den mindre.

En jämförelse mellan de tre nordiska länderna, för vilka beräkningar över levnadskostnadernas storlek numera företagas efter liknande principer, visar, att utvecklingen under den senaste tiden varit rätt olikartad.

	I n d e x t a l (juli 1914 = 100)				Ökning eller minskning i % under tiden		
	jan. 1919	juli 1919	jan. 1920	juni/juli 1920	jan. 1919— jan. 1920	jan. 1919— juli 1920	jan. 1920— juli 1920
Sverige	267	257	259	270	— 3·0	1·1	4·2
Danmark	190	211	242	262	27·4	37·9	8·3
Norge	(263)	(280)	(301)	302	(14·4)	(14·8)	(0·3)

Vid början av år 1919 hade detaljprisnivån i Sverige och Norge stigit ungefär lika mycket sedan krigsutbrottet (med 167 % resp. 163 %); i Danmark var stegringen vid denna tid väsentligt mindre än i de båda övriga länderna (endast 90 %). Under det därpå följande året sjönko levnadskostnaderna i Sverige (med 3·0 %), under det att Norge och i än högre grad Danmark uppvisade stigande priser (med 14·4 % resp. 27·4 %). Det första halvåret av år 1920 medförde en stegring av levnadskostnaderna i samtliga länder, vilken var störst i Danmark (8·3 %) och minst i Norge (blott 0·3 % beroende på den ovannämnda revisionen av beräkningssättet). Vid mitten av innevarande år uppgick kostnadsstegringen i Sverige till 170 %, i Danmark till 162 % och i Norge till 202 %. Skillnaden mellan Sverige och Danmark har sålunda i hög grad minskats.

Livsmedelskostnadernas stegring i Frankrike. Franska statistiska centralbyrån har i sin tidskrift meddelat resultaten av de officiella beräkningarna rörande sedan krigsutbrottet inträffad prisstegring å vissa viktigare hushållsartiklar dels i Paris, dels i medeltal för 200 andra städer med över 10 000 invånare. Indexberäkningarna, vilka för Paris verkställas månatligen men i övrigt kvartalsvis, avse följande 13 varuslag: bröd, kött, fläsk, smör, ägg, mjölk, ost, potatis, vita bönor, socker, matolja, fotogen och denaturerad sprit (»livsmedel, lyse och bränsle»). Varje varuslag har vägts med hänsyn till dess kvantitiva betydelse i den årliga förbrukningen hos en parisisk arbetarfamilj om 4 personer. Genom att hänföra medelpriserna för samtliga orter resp. Paris till de fastställda kvantitetstalen erhålles den genomsnittliga kostnaden för de 13 olika varuslagen.

Om för ifrågavarande *städer med över 10 000 invånare* de genomsnittliga livsmedelskostnaderna under tredje kvartalet 1914 sättas = 100 och de för vissa följande kvartal beräknade kostnaderna reduceras i förhållande därtill, erhålles en måttstock på prisstegringen, vilken åskådliggöres genom nedanstående indexserie:

1914	*1915*	*1916*	*1917*	*1918*	*1919*				*1920*	
3 kv.	3 kv.	3 kv.	3 kv.	3 kv.	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	1 kv.	2 kv.
100	123	141	184	244	278	294	289	302	321	380

Vägas månadsmedelpriserna i *Paris* för samma 13 varuslag och uträknas indextal med juli 1914 som basperiod, befinnes prisstegringen i den franska huvudstaden hava haft följande förlopp:

1914	1915	1916	1917	1918	1919				1920		
Juli	Juli	Juli	Juli	Juli	Jan.	April	Juli	Okt.	Jan.	April	Juni
100	122	132	183	206	248	257	261	283	290	358	369

Vid tiden för krigsutbrottet 1914 beräknades totalkostnaderna för ovannämnda varuslag ligga ungefär 7 % lägre för samtliga orter (med undantag av Paris) än för Paris särskilt. Denna prisnivåskillnad har emellertid mer och mer utjämnats, och under andra kvartalet 1920 konstaterades, att livsmedelskostnaderna för samtliga orter lågo lika många procent över Paris som de 1914 legat under. Prisstegringen har sålunda under hela dyrtiden varit högre i landsortsstäderna än i Paris, vilket även framgår av en jämförelse mellan ovanstående indexserier.

Vad beträffar prisnivån i de olika delarna av Frankrike vid krigsutbrottet, beräknades livsmedelspriserna vara högst i norra Frankrike (ca 8 % högre än riksmedeltalet) och lägst i västra Frankrike (6 % under riksmedeltalet); östra Frankrike låg ca 2 % under medeltalet. Under andra kvartalet 1920 uppvisar norra Frankrike fortfarande det högsta prisläget, men prisstegringen här (264 %) har ej varit så stor som i de övriga delarna av landet, där stegringen i stort sett varit likartad. Den största prisstegringen är tillfinnandes i östra Frankrike med en procentsiffra å 284.

Som sammanfattning av de under kristiden i olika landsdelar förekommande prisfluktuationerna torde böra framhållas, att det förefinnes en påtaglig tendens till utjämning av de före krigsutbrottet rådande lokala skiljaktigheterna beträffande livsmedelsprisnivån.

(Bulletin de la statistique générale de la France.)

— Olycksfallsförsäkring. —

Den nya danska olycksfallsförsäkringslagen. Den 28 juni 1920 utfärdades för Danmark en ny lag om försäkring för olycksfall i arbete, avsedd att ersätta lagen den 6 juli 1916, som till följd av pris- och lönenivåns stegring redan visat sig behöva i åtskilliga hänseenden revideras.[1] Enligt 1916 års lag skulle den årsinkomst, efter vilken ersättningarnas storlek beräknades, fastställas till minst 600 kronor samt högst 1 200 kronor vid beräkning av döds- eller invaliditetsersättning och 1 350 kronor vid beräkning av sjukpenning. Härі hade redan genom en lag den 9 maj 1919 vidtagits en av dyrtiden betingad förbättring, i det att sjukpenningens maximibelopp höjts från 3 kronor till 4·50, motsvarande en beräknad årsinkomst av 2 025 kronor. Den nya lagen innebär,

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1915, sid 401 och årg. 1917, sid. 894.

att årsinkomsten vid beräkning av döds- eller invaliditetsersättning skall få sättas till högst 2 400 och vid beräkning av sjukpenning upp till 2 700 kronor, alltså dubbelt mot 1916 års lag. Minimibeloppet har likaså fördubblats, från 600 till 1 200 kronor, varvid dock undantag gjorts för arbetare över 60 år, vilka eljest i vissa fall kunde tänkas få direkt vinst av iråkade olycksfall.

Bestämmelserna om den frivilliga försäkringen hava ändrats därhän, att den beräknade inkomsten, som enligt 1916 års lag satts till 900 kronor för hantverkare samt 800 kronor för jordbrukare och fiskare, höjts till 1 200 kronor för samtliga. Statsbidrag för sålunda frivilligt försäkrade näringsidkare har samtidigt medgivits intill en inkomstgräns av högst 2 400 kronor i Köpenhamn, 2 100 i övriga städer och 1 800 på landsbygden, mot förut resp. 1 800, 1 500 och 1 200 kronor.

Begravningshjälpen, som hittills för de ovan anförda ortsgrupperna varit fastställd till resp. 120, 100 och 80 kronor, har genomgående ökats till 200 kronor.

Förutom de anförda höjningarna av ersättningsbeloppen innebär den nya lagen även en del ur principiell synpunkt betydelsefulla utvidgningar av olycksfallsförsäkringen. Sålunda hava strukits bestämmelserna om undantagande från försäkringen av förvaltningspersonal med viss högre årsinkomst samt sjöfolk å småfartyg — under 4 registerton brutto — och är försäkringsplikt alltså *numera införd för alla löntagare, utom i huslig eller personlig tjänst rent tillfälligt anställda*, vilka av praktiska hänsyn fortfarande lämnats utanför. För sjöfartsnäringens vidkommande har dessutom med hänsyn till den där förekommande stora olycksfallsrisken försäkringsplikten utsträckts även till självständiga näringsidkare, vilka hava minst tre femtedelar av sin årsinkomst av fiske eller annan sjöfart med fartyg under 20 ton.

Slutligen hava bestämmelserna om ersättning till efterlevande vid dödsfall underkastats vissa ändringar, innebärande att hänsyn mer än förut skall tagas till den ekonomiska förlust, *dödsfallet inneburit för de anhöriga*. Även hava ökade ersättningsanspråk medgivits barn utom äktenskapet.

(Social Forsorg.

— Strejker, lockouter, m. m. —

Arbetsinställelser i Nordamerikas förenta stater 1916—1919. Förenta staternas arbetsstatistiska byrå i Washington har under de senaste sex åren bland sina arbetsuppgifter även upptagit införskaffande av statistik över inom staterna utbrutna strejker och lockouter. För erhållande av kännedom om uppkomna konflikter är byrån hänvisad till uppgifter från sina lokala ombud, förlikningsmän och andra myndigheter samt meddelanden i fack- och dagspressen, alltså ungefär samma upplysningskällor som i vårt land. Med hänsyn till landets stora utsträckning är det givet, att någon alldeles fullständig statistik på dessa vägar icke kunnat åstadkommas, utan man har måst inskränka sig till att söka bringa det därhän, att åtminstone inga mera betydande arbetsinställelser skulle bliva förbisedda. Denna materialets ofullständighet har tydligen bland annat tagit sig uttryck däri, att medelantalet arbetare per konflikt blivit påfallande stort (under år 1919 nära 1 700). Hela antalet arbetsinställelser under de senaste fyra åren, för vilka redogörelse nu framlagts, utgjorde som följer:

	1916	1917	1918	1919
Strejker	3 681	4 324	3 232	3 253
Lockouter	108	126	105	121
Summa	3 789	4 450	3 337	3 374

I fråga om arbetsinställelsernas omfattning är statistiken långt ifrån fullständig. Enligt de föreliggande uppgifterna, som avse 60—70 % av arbetsinställelserna varje år, utgjorde antalet berörda arbetare omkring 1·6 miljoner under år 1916, 1·2 miljoner 1917, likaledes 1·2 miljoner 1918 samt 4·1 miljoner 1919. Under det antalet konflikter de olika åren varit tämligen konstant, företer sålunda antalet arbetare under senaste året en högst betydande ökning. I detta års siffror in-

gå bland de andra stora strejkerna vid kolgruvorna, järnverken och järnvägsverkstäderna med resp. 435 000, 367 000 och 250 000 berörda arbetare.

Som en allmän iakttagelse har anförts, att arbetsinställelserna under 1919, trots sin genomsnittligen större omfattning, i allmänhet haft ett lugnare förlopp än föregående år, beroende på att arbetsgivarna merendels icke försökt uppehålla driften med strejkbrytare, utan vid inträffande konflikter låtit arbetet helt ligga nere.

Beträffande arbetsinställelsernas resultat föreligga följande uppgifter:

	Strejker				Lockouter			
	1916	1917	1918	1919	1916	1917	1918	1919
Arbetsgivarnas villkor . .	727	382	450	624	21	13	6	18
Arbetarnas fordringar . . .	733	614	610	583	16	17	15	16
Kompromiss	766	698	668	729	11	21	17	11
Tvisten hänskjuten till skiljedom	70	131	200	42	3	6	5	3
Okänt resultat	99	190	188	83	2	1	21	20
Summa	2 395	2 015	2 116	1 961	53	58	64	68

Tablån omfattar, såsom en jämförelse med de ovan meddelade totalsiffrorna ger vid handen, icke alla i statistiken ingående arbetsinställelser. Till de konflikter, vilkas resultat i tablån betecknats såsom okänt, är nämligen ytterligare att lägga ett avsevärt antal fall, rörande vilka det icke ens kunnat utrönas, när eller huruvida någon uppgörelse över huvud taget kommit till stånd.

(Monthly Labor Review.)

— Ut- och invandring. —

Utvandringen från Sverige under andra kvartalet år 1920. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under andra kvartalet år 1920 till 1 415 personer, varav 766 män och 649 kvinnor. Över Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg emigrerade sammanlagt 1 357, över Kristiania, Trondhjem och Bergen 44, samt över Köpenhamn 14 personer. Över svenska hamnar emigrerade dessutom 47 utlänningar.

De i Sverige hemmahörande utvandrarna befordrades från ovannämnda skandinaviska hamnar i följande antal:

	1920						1919
	jan.—mars	april	maj	juni	april—juni	jan.—juni	jan.—juni
Stockholm	90	30	78	30	138	**228**	**274**
Malmö	120	32	126	82	240	**360**	**279**
Hälsingborg	26	11	20	20	51	**77**	**34**
Göteborg	431	139	727	62	928	**1 359**	**469**
Kristiania	12	17	11	10	38	**50**	**28**
Trondhjem	6	1	3	—	4	**10**	**22**
Bergen	1	—	1	1	2	**3**	**3**
Köpenhamn	14	4	7	3	14	**28**	**4**
Summa	**700**	**234**	**973**	**208**	**1 415**	**2 115**	**1 113**

Under andra kvartalet 1919 utvandrade 632 svenskar, och vid jämförelse härmed företer sålunda emigrationen under samma tid innevarande år en ökning av 783 personer.

Emigrationen under andra kvartalet 1920 fördelade sig, i den man den gått över någon av de förut nämnda svenska, norska och danska hamnarna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringshamnar: svenska	norska	danska	Summa: år 1920	år 1919
Stockholms stad	66	2	1	69	71
» län	14	1		15	14
Uppsala »	10	1		11	1
Södermanlands »	12	—	—	12	11
Östergötlands »	35	3	—	38	19
Jönköpings »	65	—	—	65	19
Kronobergs »	78	—	—	78	25
Kalmar »	85	—	—	85	45
Gottlands »	12	—	—	12	12
Blekinge »	80	—	—	80	24
Kristianstads »	102	—	—	102	44
Malmöhus »	79	1	12	92	76
Hallands »	87	—	—	87	39
Göteb. o. Boh. län	117	4	1	122	47
Älvsborgs »	80	3	—	83	27
Skaraborgs »	22	—	—	22	11
Värmlands »	90	11		101	36
Örebro »	25	2	—	27	19
Västmanlands »	9	—	—	9	4
Kopparbergs »	62	2	—	64	23
Gävleborgs »	44	4	—	48	10
Västernorrlands »	100	1	—	101	23
Jämtlands »	33	6	—	39	26
Västerbottens »	23	2		25	3
Norrbottens »	27	1	—	28	3
Hela riket	1 357	44	14	1 415	632

Härtill komma de 47 emigranter, vilka, såsom nämnts, från annat land utvandrat över svenska hamnar. Inalles befordrades alltså på nämnda sätt 1 462 utvandrare.

De i Sverige hemmahörande utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

	Män: antal	%	Kvinnor: antal	%	Tillsammans: antal	%
Under 15 år	83	10·8	81	12·5	**164**	**11·6**
15—20 »	274	35·8	142	21·9	**416**	**29·4**
20—30 »	227	29·6	234	36·0	**461**	**32·6**
30—40 »	105	13·7	90	13·9	**195**	**13·8**
40—50 »	42	5·5	39	6·0	**81**	**5·7**
50 år och däröver	35	4·6	63	9·7	**98**	**6·9**
Summa	**766**	**100·0**	**649**	**100·0**	**1 415**	**100·0**

Av samtliga 1 415 svenska utvandrare tillhörde således 32·6 % åldersgruppen 20—30 år, 29·4 % gruppen 15—20 år och 13·8 % gruppen 30—40 år. Barn under 15 år utgjorde 11·6 % av hela antalet och 12·6 % hade uppnått 40 års ålder.

I fråga om utvandrarnas fördelning efter kön inom de olika åldersgrupperna förefunnos betydande skiljaktigheter. Av männen tillhörde 35·8 %, men av kvinnorna endast 21·9 % åldersgruppen 15—20 år. Gruppen 20—30 år däremot var talrikast representerad bland kvinnorna med 36·0 % mot 29·6 % bland männen.

Arbetsrådets beslut.

396. Arbetsrådets beslut den 2 februari 1920 i anledning av en av Th. Gustafsson i Eksjö gjord ansökan om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden bedriver charkuterirörelse i Eksjö stad. Rörelsen består av uppköp av nyslaktade kreaturskroppar, förarbetning av ifrågavarande kreaturskroppar till charkuterivaror samt försäljning av kött och charkuterivaror dels i butik, dels ock om lördagarna från salustånd å stadens torg. I sökandens charkuteriverkstad användas, förutom vanliga verktyg, en snabbhacka och en köttkvarn, som drivas med elektrisk kraft. I rörelsen sysselsätter sökanden ett manligt biträde vid namn Ernst Lindqvist, som hos sökanden åtnjuter kost men ej bostad. Lindqvists åliggande består dels i handräckning åt sökanden under arbetet i charkuteriverkstaden, dels ock i självständigt arbete med framställning av varor i nämnda verkstad. Härjämte biträder Lindqvist om lördagarna vid försäljningen i sökandens salustånd å torget. Försäljningen i butiken skötes i regel av sökandens hustru. Då sökanden och hans hustru tillfälligtvis äro bortresta, åligger det emellertid Lindqvist att passa butiken.

Förarbetningen av färska livsmedel kan icke alltid ordnas så regelbundet, att en arbetsdag av endast 8 timmar kan tillämpas för det i rörelsen anställda biträdet. Härtill kommer, att förenämnde Lindqvist, som av sökanden blivit upplärd i yrket och som varit i sökandens tjänst sedan sitt fjortonde år, mera betraktas som medlem av sin arbetsgivares familj.

Under åberopande av vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida det arbete, som i sökandens rörelse utföres av bemälde Lindqvist, är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning.

I ärendet har charkuteribiträdet Ernst Lindqvist yttrat sig.

Arbetsrådet förklarar, att det arbete, som i sökandens rörelse utföres av i ärendet ifrågakomne Ernst Lindqvist, är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

413. Arbetsrådets beslut den 5 februari 1920 i anledning av en av K. J. Marmén i Säffle gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden är innehavare av Säffle valskvarn. Sedan tre år tillbaka driver sökanden kvarnen såsom tullkvarn för förmalning åt traktens jordbrukare. Denna malning, för vilken sökanden har 2 fast anställda arbetare, blir ytterst olika fördelad på de olika årstiderna och även på de olika dagarna i veckan. Lantbrukarna fordra att få sin säd förmalen, så snart de komma till kvarnen, för att de ej skola behöva göra mer än en resa till platsen. En del av kvarnens kunder ha två à tre mils väg dit. Det är på grund härav omöjligt att hålla bestämd arbetstid vid kvarnen. Ur konkurrenssynpunkt är det också nödvändigt för sökanden att få fritt disponera arbetarnas tid, emedan sökandens konkurrenter ute på landet, vilka hava alldeles lika rörelse som sökanden, äro undantagna från lagens tillämpning.

På grund av vad sålunda anförts har sökanden anhållit om »dispens» från lagen om arbetstidens begränsning beträffande ifrågavarande rörelse.

Arbetsrådet finner ansökningen kunna allenast på det sätt bifallas, att arbetsrådet med stöd av 5 § tredje stycket av lagen om arbetstidens begränsning medgiver sökanden att vid ifrågavarande rörelse tillämpa annan arbetstid än i 4 § av nämnda lag stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan, sökanden obetaget att därutöver utnyttja den övertid, till vars begagnande sökanden enligt 7 § i lagen kan vara berättigad.

420. Arbetsrådets beslut den 5 februari 1920 i anledning av en av Skånska jutefabriksaktiebolaget i Hälsingborg gjord ansökning om arbetsrådets utlåtande rörande tillämpningen i visst fall av lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden ämnar för arbeten av förberedande och avslutande art använda 5 hos sökanden anställda arbetare utöver lagstadgad arbetstid, nämligen en arbetare under 10 minuter om dagen för klisterkokning till schlichterimaskinerna, vilket arbete måste vara färdigt, när maskinerna på morgonen sättas i gång, samt under 1 ½ timme varje lördag för sopning av väveriet, en under 10 minuter om dagen för smörjning av spinneriets stora lager samt under 2 ½ timmar i veckan för påfyllning av oljekopparna i spinneriet, en under 10 minuter om dagen före arbetets början för uppvärmning av torkcylindrarna i schlichteriet, en under en timme varje dag för smörjning av lager och spindlar före arbetets början morgon och middag samt en under ½ timme varje morgon för biträde med smörjningen av lager och spindlar samt under en timme varje lördag för sopning av spinneriet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit om arbetsrådets utlåtande, huruvida sökanden enligt 7 § i lagen om arbetstidens begränsning är berättigad att använda ifrågavarande arbetare på sätt sålunda angivits.

Arbetsrådet avgiver det utlåtande, att de bestämmelser, som i 7 § lagen om arbetstidens begränsning äro meddelade om utsträckning av arbetstiden för nödvändiga förberedelse- och avslutningsarbeten, äga tillämpning på samtliga i ansökningen omförmälda arbeten.

446. Arbetsrådets beslut den 5 februari 1920 i anledning av en av Vestkustens petroleumaktiebolag i Göteborg gjord ansökning dels om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning, dels ock om undantag från bestämmelserna i nämnda lag.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden bedriver petroleumförsäljning i Göteborg, Uddevalla, Karlstad, Jönköping, Borås, Vara, Trollhättan, Motala, Lidköping, Kristinehamn, Skara, Skövde, Falköping och Arvika. Vid denna sökandens verksamhet användes ett distributionssystem, benämnt tanksystemet, vilket organiserats med särskild hänsyn till säkerhetsanordningar såväl vid leveranserna till köpmännen som vid köpmännens utminuterings- och lagringsförhållanden. Enligt detta system finnas järncisterner med pump- och mätanordningar installerade hos köpmännen. Leveranserna till dessa cisterner ske medelst tankvagnar eller tankbiler, vilka påfyllas vid sökandens cisternstationer och sedan utköras till köpmännen. Dessa leveranser äro indelade i distrikt, vilka omfatta, förutom de samhällen, där sökandens cisternstationer äro belägna, närmaste omgivningar. Körslorna i varje distrikt äro indelade i dagsturer, av vilka en del taga i anspråk en tid av 10 à 12 timmar och en del ännu längre tid, beroende på väglängden. Ifrågavarande system tillämpas jämväl hos sökandens dotterbolag, Aktiebolaget Lyse, vilket bolag har till uppgift att i dunkar medelst häst och vagn distribuera sökandens varor till hushållen i Göteborg och kringliggande landsort. Arbetet med ifrågavarande distribution synes kunna hänföras till sådant, som tillgodoser ändamål av synnerligen

stort allmänt intresse. Arbetet i fråga är även till sin natur sådant, att det icke direkt tillkommer arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande. Chaufförerna och utkörarna bära nämligen själva ansvaret såväl för att leveranserna utföras regelbundet och tillfredsställande som ock för att likvider för leveranserna erläggas punktligt.

Sökanden har vidare i sin tjänst nattvakter och så kallade sön- och helgdagsvakter. Slutligen sysselsättas hos Aktiebolaget Lyse ett antal springpojkar. Dessa personers tjänstgöring kan icke lämpligen begränsas enligt lagen om arbetstidens begränsning.

Under hänvisning till det ovan anförda har sökanden anhållit om arbetsrådets avgörande, huruvida det arbete, som utföres av ovan omförmälda arbetare, är undantaget från tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning.

Därest lagen skulle vara tillämplig å arbetet i fråga, har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte beträffande samma arbete bevilja »dispens» från lagens bestämmelser.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare beretts tillfälle att yttra sig. Yttrande har emellertid allenast inkommit från vissa arbetare i Göteborg och Jönköping.

Arbetsrådet förklarar, att lagen om arbetstidens begränsning är tillämplig å det arbete, som utföres av samtliga i ansökningen omförmälda personer.

Emellertid finner arbetsrådet skäligt på det sätt bifalla sökandens anhållan om undantag från lagens bestämmelser beträffande hos sökanden anställda chaufförer samt hos sökanden och Aktiebolaget Lyse anställda utkörare, att arbetsrådet med stöd av 5 § tredje stycket av lagen medgiver, att dessa arbetare må för dem åliggande göromål användas under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan, vederbörande arbetsgivare obetaget att därutöver utnyttja den utsträckta arbetstid, till vars begagnande han enligt 7 § av lagen kan vara berättigad.

Beträffande nattvakterna finner arbetsrådet skäligt på det sätt bifalla sökandens hemställan om undantag från lagens bestämmelser, att arbetsrådet medgiver sökanden att använda nattvakterna i fråga till vakttjänstgöring under högst 60 timmar i veckan med högst 10 timmar om dygnet.

Beträffande sön- och helgdagsvakterna finner arbetsrådet skäligt på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet medgiver sökanden rätt att vid tillfällen, då sökanden till vakttjänstgöring å sön- och helgdag använder arbetare, som hos honom har annat arbete än vakttjänst, utbyta 4 vanliga arbetstimmar mot 5 vakttimmar.

Beträffande de hos Aktiebolaget Lyse sysselsatta springpojkarna finner arbetsrådet skäligt på det sätt bifalla ansökningen, att arbetsrådet med stöd av 5 § tredje stycket av lagen medgiver detta bolag att använda springpojkarna i fråga för dem åliggande göromål under annan arbetstid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan.

De förändringar i av sökanden tillämpade arbetstider, som föranledas av detta beslut, skola vara genomförda senast den 7 mars 1920, till vilken dag det av arbetsrådet den 30 december 1919 i ärendet meddelade anstånd skall gälla.

461. Arbetsrådets beslut den 12 februari 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Nordiska kompaniet gjord ansökan om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

I ärendet har förekommit följande:

I skrivelse den 27 november 1919 har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning å det arbete, som utföres av viss i och för sökandens varuhusrörelse i Stockholm anställd personal. I anledning av ifrågavarande anhållan har arbetsrådet genom beslut den 22 december 1919 förklarat, *dels* att nämnda lag äger tillämpning å det arbete, som i och för sagda rörelse utföres av chaufförer, paketbud, portvakter, nattvakter och brandmästare, *dels ock* att lagen icke äger tillämpning å det arbete, som i och för rörelsen i fråga utföres av kullor och andra paketinslagerskor, packare, hisskonduktörer och dörrvakter. Tillika meddelade arbetsrådet, att rådet ville framdeles besluta angående det arbete, som utföres av de i sökandens skrivelse omförmälda lagerarbetarna och expeditionsarbetarna.

Sedermera har ytterligare utredning verkställts angående beskaffenheten av det arbete, som åligger sistnämnda personalgrupper. Av denna utredning har framgått följande.

Antalet av de i sökandens varuhusrörelse sysselsatta lagerarbetarna är omkring 100. Ifrågavarande arbetare hava sitt arbete förlagt dels till lager, som äro inrymda i själva affärshuset, dels ock till lager, som äro belägna utom affärshuset i olika delar av staden. Då emellertid endast en jämförelsevis mindre betydande del av sökandens lager äro inrymda i själva affärshuset, är det endast ett mindretal av lagerarbetarna, som sysselsättas inom detta hus. Lagerarbetarnas arbete består huvudsakligen i att uppacka, uppmärka och sortera varorna samt inlägga dem i lagerfack. Härjämte åligger det lagerarbetarna att på rekvisition från affärshuset översända varor till nämnda hus, varifrån varorna sedan sändas vidare till kunderna. I regel utskickas försålda varor genom affärshuset. Endast möbler och andra tyngre föremål tillställas stundom kunderna direkt från vederbörande lager.

De i sökandens varuhusrörelse sysselsatta expeditionsarbetarna äro till antalet omkring 60. Dessa arbetare hava i huvudsak till åligganden att till fots eller på velociped hemtransportera köpta varor till kunderna, att med dragkärra verkställa transporter av varor, som äro för tunga för paketbuden, att åtfölja transportautomobilerna och biträda vid hämtning eller avlämnande av varor samt att emballera för försändning avsedda varor. En grupp av expeditionsarbetarna utgöres av de så kallade möbelkarlarna, vilka hava till åliggande att verkställa flyttning av möbler. Vissa expeditionsarbetare verkställa lastning och lossning av kol, och några tjänstgöra om mornarna som isbärare.

I ärendet har yttrande avgivits av Svenska handelsarbetareförbundets avdelning 42 i Stockholm, varjämte ledamöter av arbetsrådet vid besök i sökandens affärshus verkställt utredning i frågan och lämnat representanter för sökanden och för vederbörande arbetare tillfälle att yttra sig.

Arbetsrådet finner, att det arbete, som åligger de i sökandens varuhusrörelse i Stockholm anställda lagerarbetarna och expeditionsarbetarna, icke kan anses hänförligt till sådant arbete, som åligger biträde i handelsbod. På grund härav förklarar arbetsrådet, att nämnda arbete icke är på nu ifrågavarande grund undantaget från tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

De förändringar i av sökanden för lagerarbetare och expeditionsarbetare tillämpade arbetstider, vilka föranledas av detta beslut, skola vara genomförda senast den 1 mars 1920, intill vilken dag det av arbetsrådet den 30 december 1919 i ärendet meddelade anstånd skall gälla.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Elmquist*, *Ribbing*, föredragande, *Bosœus* och *Holmström*). Herr *von Sydow* var av skiljaktig mening och anförde:

»Det arbete, som åligger de i sökandens varuhusrörelse anställda lagerarbetarna, är beroende av själva försäljningens gång och måste fortgå så länge försäljningen äger rum. Jag anser därför att detta arbete är att hänföra till sådant, som åligger biträde i handelsbod. På grund härav är arbetet i fråga enligt min mening jämlikt 1 § j) lagen om arbetstidens begränsning undantaget från lagens tillämpning».

462. Arbetsrådets beslut den 12 februari 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Nordiska kompaniet gjord ansökan dels om utlåtande i fråga rörande tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919, dels ock om undantag från bestämmelserna i 4 § nämnda lag.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden sysselsätter i och för sin i Stockholm bedrivna varuhusrörelse omkring 30 chaufförer, vilka hava till uppgift att föra de automobiler, som användas för transport av de utav sökanden inköpta eller försålda varorna. För att automobilerna skola utnyttjas på ett ekonomiskt sätt är det nödvändigt, att den person, som för vederbörande automobil och är ansvarig för densamma, också verkställer den dagligen erforderliga smörjningen och justeringen av motorn. Endast den, som ena dagen kört automobilen och därför känner till, vilken justering dess olika delar kräva, kan rätt utföra ifrågavarande arbete. Däremot verkställes allt rengörings- och putsningsarbete å automobilerna av för detta ändamål särskilt anställd personal.

Det transportarbete, som utföres av förenämnda chaufförer och av sökandens paketbud, är till sin natur oregelbundet, och den för nämnda arbete erforderliga arbetstiden blir till följd härav av växlande längd. Då det gäller kringforsling av varor, som till stor del sker i villastäderna i Stockholms närhet, inverka väderleksförhållandena och väglaget på transporternas snabbhet. Vid ogynnsamt väglag fördröjes såväl chaufförernas som de dem åtföljande paketbudens arbete.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, *dels* att arbetsrådet måtte avgiva utlåtande beträffande frågan, huruvida det arbete, som de hos sökanden anställda chaufförerna dagligen utföra för smörjning och justering av motorn å den automobil, som vederbörande chaufför under dagen skall föra, är hänförligt till sådant förberedelsearbete, som avses i 7 § första stycket lagen om arbetstidens begränsning, *dels ock* att arbetsrådet måtte medgiva sökanden att för de hos sökanden anställda chaufförerna och paketbuden tillämpa annan arbetstid än i 4 § nämnda lag stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan.

Över ansökningen har yttrande avgivits av styrelsen för Svenska handelsarbetareförbundets avdelning nr 42 i Stockholm.

Arbetsrådet avgiver det utlåtande, att det arbete, som de i sökandens varuhusrörelse anställda chaufförerna dagligen utföra för smörjning och justering av motorn å den automobil, som vederbörande chaufför under dagen skall föra, är att hänföra till sådant nödvändigt förberedelsearbete, som avses i 7 § första stycket lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919. På grund härav och då de hos sökanden anställda chaufförerna med hänsyn till antalet av den i sökandens varuhusrörelse sysselsatta personalen måste anses vara enstaka arbetare är sökanden lagligen berättigad att använda nämnda chaufförer till nu ifrågavarande arbeten under den utsträckta arbetstid, som enligt åberopade lagrum är medgiven för nödvändiga förberedelsearbeten.

I anledning av sökandens anhållan om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning för chaufförer och paketbud finner arbetsrådet skäligt medgiva, att sökanden må använda de i sökandens varuhusrörelse i Stockholm anställda chaufförerna och paketbuden till arbete under annan arbetstid än i 4 § förenämnda lag stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan.

471. Arbetsrådets beslut den 12 februari 1920 i anledning av en av styrelsen för Stockholms konditoriarbetarefackförening gjord ansökan om utlåtande i fråga om tillämpningen av dels lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919, dels ock lagen om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete den 17 oktober 1919.

Enligt bestämmelserna i 2 § a) lagen om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete den 17 oktober 1919 må, utan hinder av vad i 1 § samma lag är stadgat, i bageri- eller konditori-

rörelse arbete för tillverkning av konditorivaror utföras å sön- eller helgdag under högst 3 timmar mellan klockan 6 förmiddagen och klockan 6 eftermiddagen.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte meddela, huruvida »dessa 3 timmars söndagsarbete äro ett tillägg till den lagstadgade 48 timmars arbetsveckan».

Härjämte har sökanden anhållit om arbetsrådets utlåtande i åtskilliga frågor rörande tillämpningen av lagen om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete.

Arbetsrådet avgiver det utlåtande, att arbetsgivare icke lagligen är berättigad att på grund av bestämmelserna i 2 § a) lagen om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete använda arbetare till arbete under längre tid än den i 4 § lagen om arbetstidens begränsning stadgade tiden av 48 timmar i veckan.

Beträffande sökandens anhållan om arbetsrådets utlåtande angående tillämpningen av lagen om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete förklarar arbetsrådet, att då rådet icke äger laglig befogenhet att avgiva utlåtande i frågor rörande tillämpningen av denna lag, ansökningen i nu ifrågavarande delar icke föranleder något arbetsrådets yttrande.

480. Arbetsrådets beslut den 12 februari 1920 i anledning av en av lantmäteriauskultanterna Herman Fröberg och Skiöld von Otter, båda i Kristianstad, gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökandena hava anhållit om avgörande, huruvida lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning å arbete, som utföres av hantlangningsmanskap, som biträder lantmätare vid lantmäteriförrättning.

Arbetsrådet finner, att lantmäteriarbete icke kan anses hänförligt varken till sådan rörelse, som omförmäles i 1 § 1) lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919, eller till sådant arbetsföretag, som avses i 1 § 2) samma lag. På grund härav förklarar arbetsrådet, att det arbete, som utföres av hantlangningsmanskap, som biträder lantmätare vid lantmäteriförrättning, icke är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning.

484. Arbetsrådets beslut den 12 februari 1920 i anledning av en av Söderköpings måleribolag gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Måleriyrket är ett säsongyrke, vilket oftast bedrives allra högst nio månader av året. I yrket råder många gånger brist på arbetskraft. Under de senare åren har det inom hela landet varit svårt att anskaffa lärlingar för utbildning till målare. Det är följaktligen mycket svårt att i detta yrke tillämpa lagen om arbetstidens begränsning.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit om tillstånd att få under tiden 1 april—1 november tillämpa en arbetstid av 56 timmar i veckan.

Arbetsrådet finner ansökningen icke kunna bifallas.

Sökanden hänvisas till de bestämmelser angående utsträckning av arbetstiden, som äro meddelade i 7 § lagen om arbetstidens begränsning.

490. Arbetsrådets beslut den 12 februari 1920 i anledning av en av apoteksbiträdet Lisa Andersson i Stockholm gjord ansökan om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning, samt huruvida sökanden är att räkna såsom arbetare enligt nämnda lag.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden är anställd som tekniskt biträde å apoteket Engeln i Stockholm. Sökandens göromål bestå i inläggning av i handköp förekommande varor, såsom dispensering av pulver, inläggning av salvor, uppvägning av salter, kryddor, droppar och tinktur. Härjämte åligger det sökanden att under 3 timmar varje dag biträda vid expedieringen. Sökanden har genomgått folkskola i Stockholm. Omkring ett halvt år efter avslutad skolgång erhöll sökanden anställning som biträde å apotek, med vilket arbete sökanden sedan dess fortsatt.

Genom påteckning å ansökningshandlingen har föreståndaren för apoteket Engeln i Stockholm, legitimerade apotekaren Carl Sandberg, vitsordat riktigheten av sökandens uppgifter om sina göromål.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida sökanden »lyder under 8-timmarslagen».

Arbetsrådet förklarar, *dels* att det av sökanden å apoteket Engeln i Stockholm utförda arbetet är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning, *dels och* att sökanden vid tillämpning av nämnda lag är att räkna såsom arbetare.

542. Arbetsrådets beslut den 12 februari 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Sundsvalls ångbageri och Kooperativa brageriföreningen Sundsvall u. p. a. gjord ansökning dels om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning, dels ock om undantag från bestämmelserna i nämnda lag.

Sökandena hava anhållit, att enär det arbete, som utföres av hos sökandena anställda brödutkörare, till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider, arbetsrådet måtte på grund av stadgandet i 1 § c) lagen om arbetstidens begränsning förklara, att arbetet i fråga är undantaget från tillämpningen av lagen.

Därest detta icke kan bifallas, hava sökandena anhållit, att enär brödutkörarnas arbete medför synnerligen ringa ansträngning, arbetsrådet måtte beträffande brödutkörarna medgiva sökandena sådant undantag från bestämmelserna i lagen, att brödutkörarna måtte få användas till dem åliggande arbete under 10 timmar om dagen.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Arbetsrådet finner, att det arbete, som utföres av de i ansökningen omförmälda brödutkörarna, icke till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider. På grund härav förklarar arbetsrådet, att arbetet i fråga icke på grund av stadgandet i 1 § c) lagen om arbetstidens begränsning är undantaget från tillämpningen av lagen.

Sökandenas hemställan om undantag beträffande brödutkörarna finner sig arbetsrådet kunna allenast på det sätt bifalla, att arbetsrådet med stöd av stadgandet i 5 § tredje stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiver sökandena rätt att använda brödutkörarna i fråga till dem åliggande arbete under annan tid än i 4 § av lagen stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan, sökandena obetaget att därutöver utnyttja den utsträckta arbetstid, till vars begagnande sökandena enligt 7 § av lagen må vara berättigade.

De förändringar i av sökandena tillämpade arbetstider, som föranledas av detta beslut, skola vara genomförda senast den 28 mars 1920, till vilken dag det av arbetsrådet den 30 december 1919 i ärendet meddelade anstånd skall gälla.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar Elmquist, Ribbing, Bosæus, föredragande, Holmström och Tholin). Herr *Dahl*, med vilken herr *Wijkander* förenade sig, var så tillvida skiljaktig, att han ansåg, att arbetsrådets beslut bort innehålla förklaring därom, att den skötsel, som körkarl ägnar åt dragare, jämlikt 1 § h) lagen om arbetstidens begränsning är undantagen från tillämpningen av lagen samt att den tid, som körkarl använder för dylik skötsel, följaktligen icke skall vid tillämpningen av lagen inräknas i hans arbetstid.

580. Arbetsrådets beslut den 16 februari 1920 i anledning av en av Stockholms allmänna restaurangaktiebolag gjord ansökan om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning, samt huruvida vissa arbetstagare äro att räkna såsom arbetare enligt nämnda lag.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden bedriver i Stockholm restaurangrörelse i 27 restauranger samt sysselsätter i denna rörelse omkring 700 personer. En del av denna personal är sysselsatt med sådant arbete, som enligt sökandens mening är att hänföra till allmänhetens direkta betjänande och som på denna grund är undantaget från tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning. De personalgrupper, vilkas arbete enligt sökandens uppfattning av nu ifrågavarande anledning är undantaget från lagens tillämpning, äro följande: hovmästare, serveringspersonal, hotellportier, hotellvaktmästare, hotellnattvakt och hotellstäderska. Jämte dessa personalgrupper sysselsätter sökanden följande befattningshavare:

a) *restaurangpersonal i förmansställning:*

1 husfru, som har att övervaka ordning och arbete i kök, förråd och personalens bostadsrum samt i allmänhet icke själv deltager i arbetet;

13 hushållerskor, som övervaka arbetet i köket och i mindre omfattning själva deltaga i arbetet;

38 kokerskor, som leda och övervaka underordnad kökspersonals arbete, deltaga i matlagningen samt tjänstgöra som ställföreträdare för vederbörande hushållerska;

26 kallskänkor, som leda och deltaga i tillredning av kalla rätter och desserter samt övervaka underordnad personal;

22 stekerskor, som leda och deltaga i arbetet vid den så kallade stekspisen samt övervaka underordnad personal;

52 kassörskor, som kontrollera och övervaka utlämning av varor till serveringspersonalen samt ansvara för redovisningen av betalning för serverade varor;

b) *restaurangpersonal i underordnad ställning:*

spisbiträden, kallskänksbiträden, köksbiträden, diskerskor, drängar och städerskor till ett sammanlagt antal av 286 befattningshavare;

c) *transportpersonal och djurskötare:*

kusk, chaufför och svinskötare;

d) *övrig personal:*

föreståndarinna och sömmerskor vid sökandens systuga samt tvättföreståndarska och tvätterskor vid sökandens tvättinrättning.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, i vilken mån lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning på de här ovan under a)—d) uppräknade grupper av befattningshavare.

Över ansökningen har Sveriges hotell- och restaurangpersonals förbund yttrat sig.

Härjämte hava förhandlingar i ärendet hållits inför arbetsrådet mellan ombud för sökanden, å ena, och representanter för Sveriges hotell- och restaurangpersonals förbund, å andra sidan.

Arbetsrådet förklarar, att den i ansökningen omförmälda husfrun, de å sökandens restauranger Östermalmskällaren, Alhambra och Pelikan anställda hushållerskorna, de i

ansökningen avsedda kassörskorna samt föreståndarinnan vid sökandens systuga och tvättföreståndarskan vid sökandens tvättinrättning icke skola räknas såsom arbetare vid tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning.

Arbetsrådet förklarar tillika, att det arbete, som utföres av de i ansökningen omförmälda svinskötarna, jämlikt bestämmelserna i 1 § h) lagen om arbetstidens begränsning är undantaget från nämnda lags tillämpning.

Arbetsrådet förklarar slutligen, att lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning å det arbete, som utföres av följande i ansökningen avsedda befattningshavare, vilka jämväl vid tillämpningen av lagen skola räknas såsom arbetare, nämligen: hushållerskorna vid sökandens restauranger med undantag av Östermalmskällaren, Alhambra och Pelikan, kokerskor, kallskänkor, stekerskor, spisbiträden, kallskänksbiträden, köksbiträden, diskerskor, drängar, städerskor, kusk, chaufför, sömmerskor vid sökandens systuga och tvätterskor vid sökandens tvättinrättning.

Detta beslut är utfärdat i enlighet med den mening, som omfattades av arbetsrådets flesta ledamöter (herrar *Elmquist*, *Ribbing*, föredragande, *Boseus* och *Holmström*). Herr *Wijkander* var så tillvida skiljaktig, att han ansåg, att arbetsrådets beslut bort innehålla förklaring därom, att den skötsel, som körkarl ägnar åt dragare, jämlikt 1 § h) lagen om arbetstidens begränsning är undantagen från tillämpningen av lagen samt att den tid, som körkarl använder för dylik skötsel, följaktligen icke skall vid tillämpningen av lagen inräknas i hans arbetstid.

581. Arbetsrådets beslut den 16 februari 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Hotell Kronprinsen i Stockholm gjord ansökan om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning, samt huruvida vissa arbetstagare äro att räkna såsom arbetare enligt nämnda lag.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden bedriver hotell- och restaurangrörelse i huset n:o 29 vid Drottninggatan i Stockholm samt sysselsätter i denna rörelse omkring 170 personer. En del av denna personal är sysselsatt med sådant arbete, som enligt sökandens mening är att hänföra till allmänhetens direkta betjänande och som på denna grund är undantaget från tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning. De personalgrupper, vilkas arbete enligt sökandens uppfattning av nu ifrågavarande anledning är undantaget från lagens tillämpning, äro följande: hovmästare, serveringspersonal, hotellportier, hotellvaktmästare, hotellnattvakt, hotellstäderska, telefonister, baderska och hotellspringpojkar. Jämte dessa personalgrupper sysselsätter sökanden följande befattningshavare:

a) *restaurangpersonal i förmansställning:*

3 husfruar, vilka tjänstgöra som personalchefer och äro ansvariga för ordningen inom olika avdelningar samt i allmänhet icke själva deltaga i arbetet;

1 kökschef, som övervakar och ansvarar för all matlagning;

1 såsier, som tjänstgör såsom kökschefens ställföreträdare, övervakar matlagningen och ingriper i arbetet vid förfall för någon av de olika kokerskorna;

8 kokerskor och stekerskor, vilka handhava matlagningen inom olika avdelningar av köket samt övervaka och leda underordnad personals arbete;

6 kallskänkor, som leda och deltaga i tillredning av kalla rätter och desserter samt övervaka och leda underordnad personals arbete;

2 styckmästare, som verkställa styckning av kött och fisk samt övervaka underordnad personal;

1 konservföreståndarska, som är ansvarig för in- och utlämning av alla konserver;

10 restaurangkassörskor, som kontrollera och övervaka utlämning av varor till serveringspersonalen samt ansvara för redovisningen av betalning för serverade varor;

1 hotellkassörska, som är ansvarig för hotellets räkenskaper:

2 kontrollörer, som mottaga och kontrollera alla till sökanden ankommande varor samt kontrollera utgående varor;

1 konditor, som handhar arbetet i konditoriet:

b) *restaurangpersonal i underordnad ställning:*

spisbiträden, kallskänksbiträden, kaffekokerskor, köksor, brödkontrollörskor, grytflickor, diskerskor, drängar, städerskor, styckmästarbiträde, konditorsbiträde, hushållerska för personalen samt personaluppasserskor till ett sammanlagt antal av 55 befattningshavare:

c) *övrig personal:*

tvättföreståndersk a, tvätterskor, maskinist, montör och tapetserare.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, i vilken mån lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning på de här ovan under a)—c) upptagna grupper av befattningshavare

Härjämte har sökanden anhållit om anstånd med lagens tillämpning intill den 1 april 1920.

Över ansökningen har Sveriges hotell- och restaurangpersonals förbund yttrat sig.

Härjämte hava förhandlingar i ärendet hållits inför arbetsrådet mellan ombud för sökanden, å ena, och representanter för Sveriges hotell- och restaurangpersonals förbund, å andra sidan. Vid dessa förhandlingar har sökanden återkallat ansökningen i vad densamma avser anstånd med tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning.

Arbetsrådet förklarar, att de i ansökningen omförmälda husfruarna, kökschefen, restaurangkassörskorna, hotellkassörskan och tvättföreståndersk an icke skola räknas såsom arbetare vid tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning.

Arbetsrådet förklarar tillika, att lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning å det arbete, som utföres av följande i ansökningen avsedda befattningshavare, vilka jämväl vid tillämpningen av lagen skola räknas såsom arbetare, nämligen: såsier, kokerskor och stekerskor, kallskänkor, styckmästare, konservföreståndersk a, kontrollörer, konditor, spisbiträden, kallskänksbiträden, kaffekokerskor, köksor, brödkontrollörskor, grytflickor, diskerskor, drängar, städerskor, styckmästarbiträde, konditorsbiträde, hushållerskor för personalen, personaluppasserskor, tvätterskor, maskinist, montör och tapetserare.

Som sökanden återkallat sin ansökan i vad densamma avser anstånd med lagens tillämpning, föranleder ansökningen i denna del icke något arbetsrådets yttrande.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 1 juli 1920.

I arbetslöshetsrapporteringen den 1 juli 1920 hava deltagit 31 fackförbund. Antalet medlemmar i de rapporterande fackföreningarna utgjorde tillsammans 126 406, varav 4 315 eller 3·4 % voro arbetslösa.[1] Motsvarande siffror för föregående år framgå av sammanställningen vid den i början av häftet införda arbetsmarknadsöversikten.

Resultaten av rapporteringen om antalet arbetslösa inom de särskilda organisationerna föreligga i vidstående tabell, som utgör en sammanfattning av de bearbetade frågeformulärens uppgifter.

Av de mera betydande organisationerna hade grov- och fabriksarbetareförbundet den största arbetslöshetssiffran, 9·3 %. Inom murareförbundet, som den 1 juni uppvisade 9·0 % arbetslösa, hade läget något förbättrats; procentsiffran var nu 6·2.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande resultat:

	Sverige		Norge		Danmark		England		Tyskland		Holland		Kanada	
Årsmedeltal:	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %
1913	54 547	4·4	16 160	1·8	112 400	7·5	927 000	2·1	1 972 624	2·9	64 918	5·1	—	—
1914	60 866	6·7	16 327	2·4	123 800	9·9	970 000	2·3	1 634 839	7·1	75 929	16·2	—	—
1915	61 961	7·8	16 299	2·2	134 300	7·7	922 000	1·1	1 008 633	3·2	106 381	14·6	—	—
1916	67 509	4·2	16 616	0·9	145 100	4·9	943 000	0·4	815 467	2·2	132 044	5·8	104 903	1·9
1917	86 857	3·9	17 562	1·2	159 700	9·2	966 000	0·6	944 520	1·0	147 818	9·6	128 071	1·9
1918	105 435	4·4	17 602	1·9	217 600	17·4	1 108 000	0·8	1 248 094	1·3	190 396	10·0	164 123	1·4
1919	120 812	5·4	18 036	1·9	295 753	10·7	1 311 167	2·3	3 339 224	3·9	294 736	8·9	178 000	3·5
1920														
Jan.	129 701	7·2	18 894	2·8	272 828	13·9	1 509 630	3·2	4 765 352	3·4	379 069	10·6	174 203	5·0
Febr.	119 719	7·6	18 760	2·4	294 934	11·8	1 564 066	2·9	4 858 951	2·9	—	—	173 161	4·3
Mars	109 748	7·5	18 878	1·9	294 834	9·5	1 539 032	1·6	4 993 630	1·9	—	—	181 405	4·3
April	126 035	4·5	18 884	1·5	314 000	5·9	1 567 170	1·1	5 026 695	2·0	—	—	·	3·4
Maj	114 467	3·5	17 788	1·3	304 419	3·4	1 560 904	0·9	5 233 666	2·7	—	—	182 436	2·8
Juni	121 140	2·9	17 721	0·9	305 550	2·7	1 572 085	1·1	5 600 000	4·0	—	—	201 650	2·9
Juli	126 406	3·4	—	—	309 830	2·1	1 602 870	1·2	5 074 229	6·0	—	—	—	—
Aug.	—	—	—	—	304 085	2·2	1 498 473	1·4	—	—	—	—	—	—

Vid bedömande av dessa siffror måste städse uppmärksammas, att de olika ländernas procenttal på grund av de rapporterande fackorganisationernas olikartade sammansättning m. m. ingalunda alltid äro att anse som fullt jämförliga, utan ligger denna statistiks värde fast mer i de parallellismer, som kunna iakttagas beträffande konjunkturväxlingarna å arbetsmarknaden i olika länder.

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 1 juli 1920.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar				
		Män				Män												Antal redovisade				Antal dagar under juni 1920
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	arbetslösa	
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	13	1 914	165	339	2 418	55	—	2	57	2·4	57	—	30	—	13	—	43	6	1 427	47	816
Bleck- och plåtslagareförbundet . .	39	1 142	73	—	1 215	61	1	—	62	5·1	59	3	46	242	13	6	307	7	663	59	1 182
Bokbindareförbundet	15	659	81	1 405	2 145	10	—	3	13	0·6	13	—	98	—	7	—	105	2	1 330	13	365
Bryggeriindustriarbetareförbundet .	24	2 068	63	879	3 010	2	1	2	5	0·2	5	—	103	—	9	2	114	1	31	3	90
De förenade förbunden	40	2 175	168	320	2 663	115	33	7	155	5·8	146	9	68	21	68	20	177	10	824	133	1 459
Elektriska arbetareförbundet . . .	60	1 904	40	—	1 944	66	—	—	66	3·4	66	—	14	254	90	8	366	18	865	61	1 484
Gjutareförbundet	95	3 266	383	9	3 658	69	3	1	73	2·0	49	24	160	2	57	8	227	13	695	64	731
Grov- o. fabriksarbetareförbundet . .	140	15 411	1 064	1 375	17 850	1 331	144	192	1 667	9·3	697	970	543	200	232	525	1 500	46	6 098	1 172	17 180
Gruvindustriarbetareförbundet . . .	17	1 297	88	28	1 413	23	1	7	31	2·2	5	26	41	1	214	3	259	2	419	11	100
Handelsarbetareförbundet	81	5 082	539	1 742	7 363	86	67	3	156	2·1	156	—	99	22	19	—	140	27	3 988	152	3 337
Hattarbetareförbundet	2	68	—	—	68	2	—	—	2	2·9	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
Litografiska förbundet	15	779	71	—	850	4	—	—	4	0·5	4	—	13	—	11	—	24	—	—	—	—
Kommunalarbetareförbundet	65	5 898	174	256	6 328	12	7	1	20	0·3	20	—	166	5	12	2	185	6	824	17	472
Metallindustriarbetareförbundet . .	46	—	—	—	29 398	—	—	—	881	3·0	—	—	—	—	—	—	—	21	6 849	81	1 343
Därav: Järnbruksarbetare . .	17	—	—	—	5 512	—	—	—	20	0·4	—	—	—	—	—	—	—	6	1 224	11	200
Mek. verkstadsarbetare	29	—	—	—	23 886	—	—	—	861	3·6	—	—	—	—	—	—	—	15	5 625	70	1 143
Murareförbundet	30	1 580	137	—	1 717	107	—	—	107	6·2	99	8	13	439	4	15	471	10	228	42	915
Måleriarbetareförbundet	36	2 178	60	—	2 238	34	1	—	35	1·6	5	30	17	—	10	—	27	3	537	5	127
Sadelmakare- o. tapetserareförb. . .	37	1 048	100	141	1 289	17	—	—	17	1·3	17	—	19	—	12	—	31	7	857	14	208
Sko- och läderindustriarbetareförb. .	27	2 704	637	1 303	4 644	6	1	1	8	0·2	8	—	88	—	29	18	135	3	2 370	6	168
Skorstensfejeriarbetareförbundet . .	1	117	—	—	117	6	—	—	6	5·1	6	—	1	—	—	—	1	1	117	6	180
Skrädderiarbetareförbundet	41	1 189	45	3 214	4 448	—	—	65	65	1·5	65	—	167	2	15	—	184	4	896	61	1 461
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb. .	20	619	50	113	782	22	1	3	26	3·3	26	—	12	—	9	—	21	5	507	19	326
Stenindustriarbetareförbundet . . .	26	804	79	—	883	39	6	—	45	5·1	36	9	35	21	9	15	80	4	192	31	692
Stuckatörförbundet	3	53	1	—	54	40	—	—	40	74·0	40	—	—	—	—	—	—	3	54	40	912
Sågverksindustriarbetareförbundet .	116	9 262	1 009	3	10 274	127	20	—	147	1·4	27	120	370	112	154	20	656	11	1 062	59	665
Textilarbetareförbundet	25	1 903	232	2 910	5 045	3	—	14	17	0·3	16	1	219	—	34	28	281	4	813	18	311
Tobaksindustriarbetareförbundet . .	10	664	83	3 758	4 505	19	—	16	35	0·8	1	34	38	—	9	—	47	2	2 315	15	110
Transportarbetareförbundet	27	1 283	71	533	1 887	50	10	—	60	3·2	60	—	65	2	12	80	159	9	604	60	1 003
Träarbetareförbundet	106	6 530	746	18	7 294	417	46	—	463	6·3	189	274	257	182	72	2	513	43	3 593	225	3 419
Tunnbinderiarbetareförbundet . . .	6	223	13	—	236	1	—	—	1	0·4	1	—	9	—	—	—	9	1	17	1	12
Typografförbundet	10	297	89	19	345	1	—	—	1	0·2	1	—	12	1	7	2	22	1	224	1	30
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb. .	6	321	4	—	325	50	—	—	50	15·4	50	—	8	3	4	—	15	3	205	50	434
Summa	1 179	[2] —	[2] —	[2] —	126 406	[2] —	[2] —	[2] —	4 315	3·4	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	273	38 604	2 466	39 562

[1] Jfr noten å föregående sida. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Augusti månad år 1920.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigare resultat under augusti månad.

Översikt av verksamheten under *augusti* månad år 1920.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	2 282	1 563	1 313	2 548	3 181	1 997	**4 830**	**4 744**	**3 310**
Stockholms län	1 980	1 284	956	284	423	162	**2 264**	**1 707**	**1 118**
Uppsala stad och län	687	423	243	121	152	88	**808**	**575**	**331**
Södermanlands län	626	654	367	244	520	149	**870**	**1 174**	**516**
Östergötlands län	1 153	876	526	448	636	247	**1 601**	**1 512**	**773**
Norrköping	453	223	178	142	215	99	**595**	**438**	**277**
Jönköpings län	268	283	171	79	206	46	**347**	**489**	**217**
Kronobergs län	71	103	47	47	136	31	**118**	**239**	**78**
Norra Kalmar län	69	75	45	39	70	36	**108**	**145**	**81**
Södra Kalmar län	114	105	68	25	118	15	**139**	**223**	**83**
Gottlands län	94	87	67	17	67	6	**111**	**154**	**73**
Blekinge län	384	278	205	234	371	168	**618**	**649**	**373**
Kristianstads län	348	410	294	188	397	159	**536**	**807**	**453**
Malmöhus län: Malmö	587	405	352	858	1 041	554	**1 445**	**1 446**	**906**
Malmöhus län: Lund	219	153	121	82	97	49	**301**	**250**	**170**
Malmöhus län: Landskrona	113	99	83	29	44	11	**142**	**143**	**94**
Malmöhus län: Hälsingborg	564	361	325	191	188	112	**755**	**549**	**437**
Malmöhus län: Ystad	96	99	48	111	115	49	**207**	**214**	**97**
Malmöhus län: Trälleborg	203	174	165	40	40	28	**243**	**214**	**193**
Malmöhus län: Eslöv	230	142	132	23	33	15	**253**	**175**	**147**
Malmöhus län: Skurup	50	101	42	32	65	27	**82**	**166**	**69**
Hallands län	170	198	122	73	154	45	**243**	**352**	**167**
Göteb. o. Bohus län	212	186	141	101	164	76	**313**	**350**	**217**
Göteborg	2 353	2 017	1 814	734	1 007	573	**3 087**	**3 024**	**2 387**
Älvsborgs län	206	169	109	31	124	22	**237**	**293**	**131**
Skaraborgs län	653	924	403	305	805	236	**958**	**1 729**	**639**
Värmlands län	159	200	134	54	185	43	**213**	**385**	**177**
Örebro län	376	413	234	190	460	149	**566**	**873**	**383**
Västmanlands län	520	410	222	202	350	136	**722**	**760**	**358**
Kopparbergs län	238	171	120	118	261	83	**356**	**432**	**203**
Gävle stad och län	176	153	129	93	138	81	**269**	**291**	**210**
Västernorrlands län	76	112	66	51	115	25	**127**	**227**	**91**
Jämtlands län	90	52	48	118	138	85	**208**	**190**	**133**
Västerbottens län	133	148	115	98	165	75	**231**	**313**	**190**
Norrbottens län	61	73	52	81	132	76	**142**	**205**	**128**
Tillsammans aug. 1920	**16 014**	**13 124**	**9 457**	**8 031**	**12 313**	**5 753**	**24 045**	**25 437**	**15 210**
» juli 1920	*13 599*	*11 840*	*9 394*	*6 379*	*9 469*	*4 566*	*19 978*	*21 309*	*13 960*
» aug. 1919	16 509	12 457	9 454	8 134	12 982	5 914	24 643	25 439	15 368
» » 1918	19 716	14 808	11 359	14 600	11 436	6 637	34 316	26 244	17 996
» » 1917	18 106	23 697	12 432	10 654	10 776	6 059	28 760	34 473	18 491

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan: med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Manliga avdelningen				Kvinnliga avdelningen				Tillsammans			
	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Jordbruk m. m.	5 882	6 182	6 190	3 668	628	641	1 561	442	**6 510**	**6 823**	**7 751**	**4 110**
per 100 lediga platser	95	100		59	40	41		28	84	88		53
Skogshushållning	306	340	498	384	—	—	—	—	**306**	**340**	**498**	**384**
per 100 lediga platser	61	68		77	—	—		—	61	68		77
Gruvdrift o. malmförädling	71	76	69	29	—	—	—	—	**71**	**76**	**69**	**29**
per 100 lediga platser	103	110		42	—	—		—	103	110		42
Industri o. hantverk m. m.	2 764	3 156	2 022	1 523	449	571	415	235	**3 213**	**3 727**	**2 437**	**1 758**
per 100 lediga platser	137	156		75	108	138		57	132	153		72
Handel och samfärdsel	2 782	2 919	2 311	1 943	1 140	1 270	1 813	928	**3 922**	**4 189**	**4 124**	**2 871**
per 100 lediga platser	120	126		84	63	70		51	95	102		70
Husligt arbete	—	—	—	—	3 557	5 246	8 309	4 057	**3 557**	**5 246**	**8 309**	**4 057**
per 100 lediga platser	—	—		—	43	63		49	43	63		49
Allm. o. litterär verksamhet	20	20	22	16	122	134	208	85	**142**	**154**	**230**	**101**
per 100 lediga platser	91	91		73	59	64		41	62	67		44
Annat arbete	2 618	3 321	2 012	1 894	142	169	7	6	**2 760**	**3 490**	**2 019**	**1 900**
per 100 lediga platser	130	165		94	2 029	2 414		86	137	173		94
Summa för aug. 1920	**14 443**	**16 014**	**13 124**	**9 457**	**6 038**	**8 031**	**12 313**	**5 753**	**20 481**	**24 045**	**25 437**	**15 210**
per 100 lediga platser	110	122		72	49	65		47	81	95		60

På 100 *lediga platser* kommo:

	Ansökningar om arbete			*Tillsatta platser*		
	Aug. 1919	Juli 1920	Aug. 1920	Aug. 1919	Juli 1920	Aug. 1920
Jordbruk och skogshushållning m. m.						
Män	118	76	*98*	68	70	*61*
Kvinnor	51	29	*41*	35	26	*28*
Tillsammans	**104**	**68**	*87*	**62**	**62**	*54*
Övriga näringsgrenar						
Män	147	137	*147*	83	85	*84*
Kvinnor	64	72	*69*	47	51	*49*
Tillsammans	**94**	**102**	*98*	**60**	**67**	*62*
Samtliga yrkesgrenar						
Män	133	115	*122*	76	79	*72*
Kvinnor	63	67	*65*	46	48	*47*
Tillsammans	**97**	**94**	*95*	**60**	**66**	*60*

Beträffande dessa relationstals innebörd för bedömandet av läget på den svenska arbetsmarknaden i dess helhet under augusti 1920 hänvisas till den första uppsatsen i häftet, vilken i detta hänseende lämnar utförligare besked.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 985 platser, varav 1 656 manliga och 329 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 547, 1 271 och 276 samt under nästlidna månad resp. 1 962, 1 626 och 336.

Yrkesgrupper	Stockholm			Stockholms län			Uppsala stad och län			Södermanlands län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	24	5	4	1300	1 035	717	473	338	176	469	624	250
Därav kvinnor	7	4	4	60	97	32	20	26	13	62	162	39
B Skogshushållning	—	6	6	126	209	152	38	28	20	11	24	18
II. Gruvdrift o. malmförädling	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	3	13	13	3	7	5	14	4	4	—	—	—
Därav kvinnor	—	11	11									
B Metall- och maskinindustri	242	114	81	52	6	4	9	1	1	25	28	16
Därav kvinnor	60	16	15	1	—	—						
C Trävaruindustri	12	13	7	23	5	5	3	2	2	—	5	5
D Byggnadsverksamhet	405	174	145	125	18	16	10	1	1	4	2	2
E Läder-, hår-, gummi o. d. industri	2	3	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	2	1									
F Textilindustri	5	13	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	4	10	3	4	—	—						
G Beklädnadsindustri	69	71	38	1	—	—	3	1	1	2	2	2
Därav kvinnor	63	70	38				2	1	1	2	2	2
H Närings- o. njutningsämnesindustri	345	261	256	21	6	4	4	5	3	2	4	—
Därav kvinnor	86	35	32	1	—	—				1	3	—
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	26	11	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	20	8	5	1	—	—						
J Trämasse- o. pappersindustri	5	18	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	4	15	5									
K Grafisk industri	15	9	4	2	—	—	—	—	—	1	—	—
Därav kvinnor	4	—	—									
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	46	49	39	21	2	2	9	11	4	29	7	5
Därav kvinnor	2	6	4							3	2	2
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	106	36	19	7	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	76	15	9									
B Butiks- och magasinspersonal	231	183	137	15	9	6	3	2	2	5	—	—
Därav kvinnor	62	47	24	1	1	—	2	1	1	2	—	—
C Hotell-, kafé och restaurangrörelse	336	622	408	39	55	35	11	8	6	12	18	11
Därav kvinnor	310	590	378	22	42	26	11	8	6	10	15	8
D Landtransport	161	164	65	44	12	11	7	8	4	6	3	—
Därav kvinnor	8	19	7							2	—	—
E Vattentransport	368	238	216	42	2	2	—	1	1	4	46	42
Därav kvinnor	1	—	—									
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	12	11	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	10	9	8									
V. Husligt arbete	1 740	2 228	1 404	194	281	104	85	116	67	162	336	98
Därav kvinnor	1 740	2 228	1 404	194	281	104	85	116	67	162	336	98
VI. Allmän och litterär verksamhet	79	99	51	—	2	—	2	2	1	—	—	—
Därav kvinnor	74	90	44	—	2	—	1	—	—			
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	597	403	387	243	58	55	137	46	38	138	75	67
Därav kvinnor	15	6	5									
Summa för aug. månad år 1920	4 830	4 744	3 310	2 264	1 707	1 118	808	575	331	870	1174	516
Därav kvinnor	2 548	3 181	1 997	284	423	162	121	152	88	244	520	149
» » » månad år 1919	4 752	5 023	3 347	2 199	1 651	1 042	949	685	397	1 081	1430	750
Därav kvinnor	2 206	3 098	1 741	170	375	116	177	203	102	298	627	214

	Östergötlands län						Jönköpings län			Kronobergs län			Kalmar län			Gottlands län			
	Norrköping			Övriga anstalter															
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																			I.
	284	115	87	908	831	458	153	224	84	32	59	16	135	172	86	55	72	45	*A*
	7	14	2	72	113	46	10	54	6	4	19	3	14	37	10	1	17	1	
	7	8	7	30	30	26	8	24	22	—	—	—	—	—	—	4	3	3	*B*
	—	—	—	16	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
																			III.
	4	—	—	6	8	6	15	12	12	21	41	21	—	4	4	30	22	18	*A*
	19	2	1	31	15	3	13	23	13	3	2	2	7	9	4	—	1	—	*B*
	11	17	10	11	2	—	3	2	1	—	—	—	4	—	—	—	—	—	*C*
	26	16	9	39	24	16	5	2	2	1	4	—	13	12	12	—	—	—	*D*
	—	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*E*
				1	1	—													
	31	4	3	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
	14	1	1	3	—	—													
	2	3	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*G*
	2	2	1	1	—	—	1	—	—										
	14	11	9	11	10	3	4	—	—	—	5	—	1	1	1	1	2	—	*H*
	4	1	—	4	3	1	1	—	—										
	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	13	12	12	—	—	—	*I*
	—	1	—	1	—	—							3	4	4				
	2	2	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*J*
	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*K*
	4	5	5	21	3	2	1	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	*L*
	1	—	—	1	—	—													
																			IV.
	1	1	1	7	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	*A*
	—	1	1	2	—	—	1	—	—							1	—	—	
	1	12	9	6	7	2	2	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	*B*
	1	3	1	2	5	1	—	1	1				1	—	—				
	11	14	8	28	49	22	6	11	4	5	18	5	3	22	5	7	8	3	*C*
	9	14	8	26	46	19	5	9	2	2	16	3	2	22	5	6	7	2	
	10	14	10	39	31	26	5	5	3	3	1	1	2	—	—	—	1	—	*D*
	1	4	3																
	8	12	11	6	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	*E*
	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
	37	173	82	307	450	173	60	135	35	39	99	23	44	125	32	9	43	3	V.
	37	173	82	307	450	173	60	135	35	39	99	23	44	125	32	9	43	3	
	1	4	2	13	18	7	1	7	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	VI.
	1	1	—	12	18	7	1	7	2	2	2	2							
	122	24	20	108	25	21	64	42	37	12	8	8	23	8	8	3	1	1	VII.
	65	—	—	16	—	—													
	595	438	277	1 601	1 512	773	347	489	217	118	239	78	247	368	164	111	154	73	
	142	215	99	448	636	247	79	206	46	47	136	31	64	188	51	17	67	6	
	701	483	328	1 967	1 559	931	445	435	205	230	271	146	225	361	187	111	159	58	
	168	259	113	514	636	283	128	198	63	58	127	33	75	148	39	30	65	10	

Yrkesgrupper	Blekinge län			Kristianstads län			Malmöhus					
							Malmö			Hälsingborg		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	**150**	**237**	**110**	**298**	**457**	**280**	**136**	**216**	**144**	**100**	**99**	**85**
Därav kvinnor	34	106	35	41	109	34	14	37	6	3	5	3
B Skogshushållning	—	**4**	**4**	**1**	—	—	—	—	—	**1**	—	—
II. Gruvdrift o. malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**3**	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	**64**	**3**	**3**	**21**	**11**	**11**	—	**10**	—	**23**	**3**	**3**
Därav kvinnor							—	10	—			
B Metall- och maskinindustri	**17**	**4**	**2**	**6**	**6**	**2**	**53**	**26**	**20**	**13**	**8**	**1**
Därav kvinnor							8	8	7			
C Trävaruindustri	**2**	**2**	**1**	**2**	—	—	**4**	**1**	**1**	**1**	**4**	**4**
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	**5**	**28**	**23**	**3**	**1**	—	**77**	**17**	**14**	**23**	**2**	**1**
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	**6**	—	—	—	—	—	**9**	**2**	**1**	**7**	**2**	**2**
Därav kvinnor							5	2	1	—	2	2
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	**15**	—	—	**2**	—	—
Därav kvinnor							15	—	—	2	—	—
G Beklädnadsindustri	**1**	—	—	**13**	**12**	**7**	**55**	**30**	**16**	**1**	**1**	**1**
Därav kvinnor				8	12	7	54	24	10	1	1	1
H Närings- o. njutningsämnesindustri	**2**	—	—	**5**	**4**	**1**	**36**	**14**	**10**	**9**	**4**	**1**
Därav kvinnor				1	1	—	22	14	10	4	2	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	**3**	**1**	—	—	**4**	**4**
Därav kvinnor							1	1	—			
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—	**1**	**3**	**3**	—	—	—
Därav kvinnor							1	3	3			
K Grafisk industri	—	—	—	**1**	—	—	—	**2**	**2**	**1**	—	—
Därav kvinnor							—	1	1	1	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	**18**	**10**	**9**	**1**	**1**	**1**	**91**	**18**	**18**	**13**	**1**	—
Därav kvinnor	1	—	—				38	13	13	3	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	**1**	**1**	**1**	—	—	—	**53**	**7**	**5**	**1**	—	—
Därav kvinnor							39	5	3			
B Butiks- och magasinspersonal	**9**	**1**	**1**	**3**	**2**	**1**	**88**	**35**	**21**	**7**	—	—
Därav kvinnor	6	1	1	2	1	—	58	23	10	5	—	—
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	**28**	**37**	**30**	**28**	**53**	**29**	**49**	**108**	**46**	**28**	**38**	**15**
Därav kvinnor	26	35	28	28	53	29	48	107	45	26	36	15
D Landtransport	**8**	**10**	**6**	**3**	**2**	**2**	**98**	**115**	**47**	**9**	**21**	**10**
Därav kvinnor							33	89	24	—	6	2
E Vattentransport	**17**	**4**	**4**	**2**	—	—	**25**	—	—	**317**	**216**	**212**
Därav kvinnor										5	2	2
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	**1**	**1**	**1**	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	**167**	**229**	**104**	**108**	**221**	**89**	**512**	**694**	**418**	**131**	**130**	**84**
Därav kvinnor	167	229	104	108	221	89	512	694	418	131	130	84
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	—	—	—	**7**	**9**	**2**	**1**	**4**	**2**
Därav kvinnor							7	9	2	1	4	2
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	**123**	**79**	**75**	**41**	**37**	**30**	**132**	**137**	**137**	**64**	**12**	**12**
Därav kvinnor							3	1	1	9	—	—
Summa för aug. månad år 1920	**618**	**649**	**373**	**536**	**807**	**453**	**1 445**	**1 446**	**906**	**755**	**549**	**437**
Därav kvinnor	234	371	168	188	397	159	858	1 041	554	191	188	112
» » » månad år 1919	668	658	345	610	785	452	1 579	1 461	1 001	507	386	252
Därav kvinnor	230	374	158	222	368	170	896	1 042	636	170	227	135

län	Övriga anstalter			Hallands län			Göteborgs och Bohus län						Älvsborgs län			Skaraborgs län			
							Göteborg			Övriga anstalter									
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
																			I.
	518	732	468	90	131	72	101	105	63	99	104	46	29	62	16	691	1132	459	
	48	125	30	5	19	6	2	17	3	31	37	14	1	7	—	107	270	101	*A*
	1	1	1	2	4	2	—	—	—	3	11	11	—	—	—	5	8	5	*B*
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	II.
																			III.
	31	—	—	14	2	2	22	11	10	16	—	—	6	12	12	11	17	11	
							—	1	—										*A*
	25	14	9	13	33	19	195	159	138	—	6	4	14	11	6	3	2	1	*B*
							3	2	1										
	3	2	2	1	2	2	32	21	16	1	—	—	2	—	—	3	3	3	*C*
							—	2	1										
	27	9	8	9	24	21	95	65	58	1	5	5	17	18	12	6	6	6	*D*
	20	1	1	1	—	—	8	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	3	—	—				4	1	1										*E*
	7	—	—	3	2	—	21	4	2	—	—	—	7	11	9	—	—	—	
	7	—	—	—	2	—	9	2	1				5	10	8				*F*
	2	3	3	—	—	—	21	15	6	—	—	—	1	2	1	—	—	—	
	—	1	1				10	10	3				1	2	1				*G*
	33	—	—	1	8	1	32	21	9	2	1	—	—	4	—	8	26	1	
				1	5	1	14	11	1				—	4	—	5	24	1	*H*
	—	—	—	—	—	—	4	2	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	
							2	—	—				—	1	—				*I*
	—	—	—	1	—	—	10	15	10	44	44	44	—	—	—	—	—	—	
							7	11	6	13	13	13							*J*
	—	—	—	—	—	—	6	14	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
							2	2	1										*K*
	17	5	5	6	3	1	6	9	7	—	—	—	7	1	1	1	—	—	
	4	—	—																*L*
																			IV.
	2	1	1	1	1	—	26	43	32	1	—	—	2	1	—	5	—	—	
	2	1	1				7	3	3				1	—	—	2	—	—	*A*
	10	9	8	3	2	—	84	64	42	7	3	2	1	3	—	9	3	3	
	3	1	—	1	2	—	13	14	5	3	3	2	1	2	—	2	1	1	*B*
	25	21	18	7	26	5	43	69	22	10	10	5	3	13	1	33	77	29	
	25	20	17	6	24	4	40	64	19	8	9	4	2	12	—	26	71	23	*C*
	31	16	15	11	7	3	117	174	124	4	2	1	10	2	1	1	2	1	
	7	4	3	1	1	1	8	15	11	2	—	—							*D*
	18	69	69	5	—	—	1 069	842	771	3	2	2	2	—	—	—	—	—	
							77	50	27										*E*
	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	*F*
	207	242	127	49	99	31	481	792	486	41	92	38	20	78	12	161	436	108	V.
	207	242	127	49	99	31	481	792	486	41	92	38	20	78	12	161	436	108	
	—	—	—	4	3	3	19	12	5	2	12	6	—	8	1	4	5	4	VI.
				3	2	2	13	10	4	2	10	5	—	8	1	2	3	2	
	251	37	35	22	5	5	694	578	572	78	58	53	116	64	59	17	12	8	VII.
	11	—	—	7	—	—	42	—	—	1	—	—							
	1 228	1162	770	243	352	167	3 087	3 024	2 387	313	350	217	237	293	131	958	1729	639	
	317	394	179	73	154	45	734	1 007	573	101	164	76	31	124	22	305	805	236	
	1 207	1105	719	268	318	198	2 192	2 680	1 785	332	367	201	286	380	155	881	1163	601	
	342	454	219	100	158	86	630	1 245	523	158	230	96	37	151	25	257	604	182	

Yrkesgrupper	Värmlands län			Örebro län			Västmanlands län			Kopparbergs län		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.:												
A Jordbruk m. m.	55	72	36	235	331	132	359	439	198	36	55	22
Därav kvinnor	3	23	4	38	79	12	39	123	25	5	23	1
B Skogshushållning	9	40	22	8	14	8	15	16	14	24	17	17
II. Gruvdrift o. malmförädling	2	—	—	15	13	12	8	33	8	24	15	2
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	10	26	21	22	23	14	—	—	—	10	4	4
Därav kvinnor												
B Metall- och maskinindustri	1	—	—	15	16	6	17	8	5	11	18	9
Därav kvinnor							1	1	1			
C Trävaruindustri	2	—	—	2	3	—	—	—	—	7	9	6
Därav kvinnor												
D Byggnadsverksamhet	3	20	—	2	1	—	18	10	6	30	15	11
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
F Textilindustri	2	3	2	—	1	1	—	1	1	2	2	—
Därav kvinnor	2	3	2				—	1	1	1	—	—
G Beklädnadsindustri	—	—	—	14	2	2	1	2	2	—	—	—
Därav kvinnor				3	—	—	1	2	2			
H Närings- o. njutningsämnesindustri	1	3	1	5	5	3	—	2	—	4	5	3
Därav kvinnor	—	2	1	1	3	1	—	1	—	3	3	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
J Trämasse- o. pappersindustri	1	—	—	5	—	—	—	—	—	5	2	2
Därav kvinnor												
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	2	—	—	3	9	4	1	2	2	2	—	—
Därav kvinnor							—	2	2			
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	1	—	—	2	1	1	—	1	—
Därav kvinnor							2	1	1			
B Butiks- och magasinspersonal	—	—	—	1	1	1	—	1	1	1	—	—
Därav kvinnor							—	1	1			
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	1	13	1	20	46	13	16	21	13	37	59	28
Därav kvinnor	1	13	1	18	42	12	14	16	9	29	50	21
D Landtransport	3	—	—	8	16	7	15	13	5	14	15	11
Därav kvinnor				3	6	2	2	2	1	2	1	1
E Vattentransport	7	3	2	4	—	—	2	3	1	—	—	—
Därav kvinnor							—	1	—			
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor												
V. Husligt arbete	48	144	35	125	319	118	140	195	90	76	168	58
Därav kvinnor	48	144	35	125	319	118	140	195	90	76	168	58
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	3	11	4	3	4	3	2	16	1
Därav kvinnor				2	11	4	3	4	3	2	16	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	66	61	57	78	58	55	125	9	8	71	31	29
Därav kvinnor												
Summa för ang. månad år 1920	218	385	177	566	873	383	722	760	358	356	432	203
Därav kvinnor	54	185	43	190	460	149	202	350	136	118	261	83
» » » månad år 1919	181	307	141	858	1 232	623	923	823	469	343	364	182
Därav kvinnor	70	187	54	308	706	261	260	406	182	107	241	81

Gävle stad och län			Västernorrlands län			Jämtlands län			Västerbottens län			Norrbottens län			Hela riket			
Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	
23	**12**	**5**	**4**	**8**	**4**	**28**	**22**	**15**	**34**	**53**	**28**	**4**	**9**	**4**	**6 823**	**7 751**	**4 110**	I.
1	6	1	—	1	—	3	8	3	7	19	6	2	4	2	641	1 561	442	*A*
6	**10**	**10**	**—**	**1**	**1**	**38**	**33**	**32**	**—**	**—**	**—**	**3**	**7**	**3**	**340**	**498**	**384**	*B*
4	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**3**	**1**	**1**	**76**	**69**	**29**	II.
																		III.
2	**25**	**25**	**—**	**—**	**—**	**1**	**—**	**—**	**4**	**4**	**4**	**—**	**—**	**—**	**353**	**262**	**203**	*A*
															—	22	11	
18	**23**	**22**	**2**	**8**	**1**	**—**	**—**	**—**	**6**	**4**	**4**	**5**	**3**	**3**	**815**	**550**	**377**	*B*
															73	27	24	
7	**12**	**9**	**14**	**20**	**16**	**1**	**—**	**—**	**27**	**30**	**25**	**2**	**2**	**2**	**180**	**157**	**117**	*C*
															—	2	1	
9	**14**	**9**	**1**	**4**	**2**	**—**	**1**	**—**	**20**	**26**	**19**	**9**	**14**	**9**	**983**	**533**	**407**	*D*
—	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**56**	**19**	**12**	*E*
															15	8	5	
—	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**107**	**41**	**24**	*F*
															66	29	16	
4	**3**	**2**	**2**	**5**	**1**	**—**	**—**	**—**	**2**	**3**	**2**	**1**	**3**	**1**	**198**	**158**	**86**	*G*
3	2	2	1	2	—										153	131	69	
8	**3**	**2**	**—**	**—**	**—**	**1**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**550**	**405**	**308**	*H*
—	1	—				1	—	—							149	113	50	
—	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**50**	**35**	**26**	*I*
															28	15	9	
5	**—**	**—**	**4**	**11**	**2**	**—**	**—**	**—**	**7**	**12**	**7**	**—**	**—**	**—**	**91**	**107**	**75**	*J*
															25	42	27	
—	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**28**	**25**	**15**	*K*
															7	3	2	
8	**5**	**1**	**—**	**—**	**—**	**5**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**—**	**—**	**316**	**145**	**108**	*L*
2	—	—													55	23	21	
																		IV.
—	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**2**	**1**	**1**	**220**	**95**	**62**	*A*
												2	1	1	135	27	19	
1	**—**	**—**	**1**	**1**	**—**	**4**	**—**	**—**	**9**	**3**	**3**	**2**	**—**	**—**	**504**	**342**	**240**	*B*
			1	1	—	3	—	—	5	2	2	1	—	—	175	110	50	
12	**17**	**10**	**12**	**34**	**10**	**44**	**44**	**36**	**16**	**20**	**13**	**14**	**28**	**14**	**884**	**1 559**	**845**	*C*
10	15	9	12	33	10	43	44	36	15	19	12	13	27	13	793	1 459	764	
12	**12**	**11**	**1**	**5**	**2**	**5**	**2**	**1**	**1**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**628**	**653**	**367**	*D*
			1	—	—	—	1	—							70	148	55	
17	**—**	**—**	**7**	**2**	**1**	**3**	**1**	**1**	**9**	**8**	**8**	**2**	**8**	**2**	**1 939**	**1 459**	**1 345**	*E*
			2	2	1							2	5	2	87	60	32	
—	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**—**	**14**	**16**	**12**	*F*
															10	9	8	
71	**108**	**65**	**33**	**71**	**14**	**67**	**85**	**46**	**71**	**125**	**55**	**61**	**95**	**58**	**5 246**	**8 309**	**4 057**	V.
71	108	65	33	71	14	67	85	46	71	125	55	61	95	58	5 246	8 309	4 057	
6	**6**	**4**	**1**	**5**	**—**	**3**	**—**	**—**	**1**	**1**	**1**	**—**	**—**	**—**	**154**	**230**	**101**	VI.
6	6	4	1	5	—	1	—	—							134	208	85	
56	**41**	**35**	**45**	**52**	**37**	**8**	**1**	**1**	**23**	**23**	**20**	**33**	**34**	**30**	**3 490**	**2 019**	**1 900**	VII.
															169	7	6	
269	**291**	**210**	**127**	**227**	**91**	**208**	**190**	**133**	**231**	**313**	**190**	**142**	**205**	**128**	**24 045**	**25 437**	**15 210**	
93	138	81	51	115	25	118	138	85	98	165	75	81	132	76	8 031	12 313	5 753	
316	396	242	151	208	124	232	232	151	276	280	191	173	287	145	24 643	25 439	15 368	
100	230	85	62	96	38	121	167	90	148	176	100	89	184	79	8 134	12 982	5 914	

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under augusti månad 1920.[1] De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens ombudsorter (fr. o. m. 1920 till antalet 49), hava inhämtats och bearbetats på ungefär samma sätt, som tidigare varit fallet.[2] Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Bland de varuslag, som från juli till augusti varit föremål för *prisstegring*, torde särskilt böra nämnas oskummad mjölk, ägg, socker samt lyse och bränsle. Vad beträffar sockerpriset, vilket som bekant fortfarande är statsreglerat, har maximiprisförordningen av den 30 januari 1920 upphävts och ny k. förordning av den 9 augusti trätt i kraft, varigenom en höjning ägt rum med i genomsnitt 11 öre per kg. I stort sett *oförändrade* sedan juli äro medelpriserna å bl. a. ost, margarin, samtliga brödslag och ärter. *Prissänkning* åter har noterats för bl. a. bruna bönor, kaffe och vetemjöl. Partipriset å sistnämnda varuslag sänktes den 1 augusti med 4 kr. per 100 kg, och minuthandelspriset har följt med i proportion därtill. Medelpriset för augusti utgjorde sålunda 95 öre per kg mot 98 i juli. I fråga om köttpriserna har icke någon enhetlig tendens varit rådande. Kalvkött har hållit sig oförändrat i prishänseende, under det att såväl nötkött och fårkött som fläsk stigit något. Likartade förhållanden hava varit rådande beträffande de olika sorterna färsk fisk. En sänkning av medelpriset sedan juli visa strömming, torsk, rödspotta och kolja, stegring åter abborre, gädda samt färsk sill.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar under kristiden. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med augusti 1920, meddelas nedanstående indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

		År 1914		År 1915					År 1916				
	Juli 1914	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.
Aritmetiska (»oväg-da») medeltal .	100	103	108	114	121	129	138	143	148	162	175	190	197
»Vägda» medeltal .	100	103	107	113	121	124	128	130	134	142	152	166	175

	År 1917			År 1918			År 1919				År 1920		
	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	
												Juli[1]	Aug.[1]
Aritmetiska (»ovägda») medeltal	208	235	268	305	330	372	364	352	343	332	316	316	326	333
»Vägda» medeltal . .	181	201	227	255	277	320	335	328	311	308	293	295	297	308

[1] Preliminära uppgifter.

[2] För de förändringar i fråga om inhämtandet av det prisstatistiska primärmaterialet, som företagits vid ingången av år 1920, har redogörelse lämnats i häfte n:r 5.

Medelpris å socialstyrelsens ombudsorter, aug. 1920.

(1913—1919 för 44 orter samt från 1920 för 49 orter.)

Varuslag	Kvantitet	Aug. 1920	Juli 1920	Aug. 1919	Aug. 1913	Höjning (+) eller sänkning (—) från aug. 1913 till aug. 1920	Höjning (+) eller sänkning (—) från aug. 1919 till aug. 1920
		öre	öre	öre	öre	%	%
Mjölk: oskummad	l.	**44**	42	47	14	+ *214·3*	— *6·4*
handskummad	»	**26**	26	—	8	+ *225·0*	—
separerad	»	**18**	18	22	6	+ *300·0*	— *18·2*
Smör: bords- (mejeri-)	kg.	**704**	599	698	231	+ *204·8*	+ *0·9*
mat- (lands-)	»	**684**	594	700	212	+ *222·6*	— *2·3*
Margarin, växt-	»	**368**	367	410	137	+ *168·6*	— *10·2*
Ägg, färska	tjog	**576**	476	582	143	+ *302·8*	— *1·0*
Potatis: gammal	5 l.	**55**	52	—	29	+ *89·7*	—
»	hl.	**831**	860	—	—	—	—
Ärter, gula	kg.	**69**	69	81	31	+ *122·6*	— *14·8*
Bruna bönor	»	**125**	131	203	46	+ *171·7*	— *38·4*
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	**95**	98	[1]) 73	31	+ *206·5*	+ *30·1*
råg-, » » »	»	**57**	57	56	22	+ *159·1*	+ *1·8*
rågsikt-, » » »	»	**75**	74	73	27	+ *177·8*	+ *2·7*
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	**100**	101	98	36	+ *177·8*	+ *2·0*
ris-, bästa sort svenska	»	**184**	187	85	41	+ *348·8*	+ *116·5*
Rågbröd:							
hårt (spis-), grovt (ej delikatess-)	»	**114**	113	99	41	+ *178·0*	+ *15·2*
mjukt: limpa, söt	»	**109**	109	97	38	+ *186·8*	+ *12·4*
limpa, sur (»grovbröd», »ankarstock»)	»	**72**	72	63	30	+ *140·0*	+ *14·3*
Vetebröd:							
skorpor, runda, ordinära	»	**264**	265	235	76	+ *247·4*	+ *12·3*
mjukt, billigaste sort: bakat med vatten	»	**136**	134	118	42	+ *223·8*	+ *15·3*
» » mjölk	»	**150**	152	179	60	+ *150·0*	— *16·2*
Nötkött, färskt: stek	»	**415**	411	599	125	+ *232·0*	— *30·7*
soppkött	»	**349**	344	523	102	+ *242·2*	— *33·3*
Kalvkött, stek: gödkalv	»	**499**	499	617	133	+ *275·2*	— *19·1*
spädkalv	»	**269**	269	357	72	+ *273·6*	— *24·6*
Fårkött: färskt, stek	»	**486**	467	628	137	+ *254·7*	— *22·6*
salt, svenskt	»	**397**	406	571	118	+ *236·4*	— *30·5*
Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	**440**	435	579	136	+ *223·5*	— *24·0*
salt, svenskt »	»	**456**	453	592	143	+ *218·9*	— *23·0*
Sill, salt, prima	»	**121**	116	146	45	+ *168·9*	— *17·1*
Kaffe (obränt), prima Santos	»	**325**	357	323	164	+ *98·2*	+ *0·6*
Socker, bit-	»	**177**	166	133	67	+ *164·2*	+ *33·1*
Fotogen, Water White	l.	**64**	62	49	21	+ *204·8*	+ *30·6*
Ved: björk-, osågad, hemkörd	famn	**11270**	11020	8070	2540	+ *343·7*	+ *39·7*
barr-, » »	»	**9020**	8840	6570	2060	+ *337·9*	+ *37·3*
Bränntorv	100 kg.	**1009**	1029	781	197	+ *412·2*	+ *29·2*
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	**2288**	2178	—	400	+ *472·0*	—
engelska hushålls-(fyrkol) hemkörd	»	**1872**	1848	—	235	+ *696·6*	—
Koks: gasverks- (krossad)[2]) hemkörd	»	**1327**	1289	—	162	+ *719·1*	—
engelsk kamin-(krossad)[2]) hemkörd	»	**1406**	1373	—	191	+ *636·1*	—

[1]) 75 %-utmalning. — [2]) T. o. m. 1919 avse uppgifterna okrossad koks.

Livsmedelspriser å olika orter

Medelpris per år (1910—1919) och per månad

Obs.! Siffrorna för åren 1910—1912 angiva medelpirs för 39

	Varuslag	Kvantitet	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	14	14	14	15	16	19	25	× 38
2	handskummad	»	7	7	8	8	8	9	10	15	× 24
3	separerad	»	5	5	6	6	6	7	8	12	× 19
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	222	228	237	236	239	292	×310	× 401	× 587
5	mat- (lands-)	»	200	205	214	213	218	260	295	× 358	× 546
6	Ost: helfet, okryddad	»	150	151	156	164	162	197	257	× 305	× 372
7	halvfet, »	»	114	111	115	121	119	149	191	× 234	× 332
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	—	126	51	135	144	170	216	—	—
9	Ägg: svenska, färska	tjog	149	149	161	159	171	198	237	343	725
10	» konserverade	»	134	128	139	137	151	169	204	307	615
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	—	—	—	526	× 955	× 1200
12	»	5 l.	27	29	32	28	30	36	33	× 58	× 68
13	färsk	»	76	48	49	46	80	87	76	146	237
14	Ärter, gula	kg.	29	29	30	31	35	57	55	× 63	× 66
15	Bruna bönor	»	46	47	53	48	49	75	111	199	× 173
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [3]	»	32	30	31	31	33	40	×38	× 42	× 50
17	råg-, » » »	»	20	20	22	22	23	32	×29	× 36	× 41
18	rågsikt-, » » »	»	26	25	27	27	29	39	×34	—	—
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	34	32	36	36	42	52	50	× 68	× 82
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	39	39	40	41	41	46	52	× 75	× 73
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	40	39	41	41	43	54	53	× 62	× 73
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	mjukt, limpa, söt	»	39	37	38	38	40	48	49	× 60	× 75
24	» » sur (»grovbröd»)	»	28	27	29	30	31	38	38	× 45	× 49
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [4]	»	76	74	76	76	78	88	90	× 117	× 180
26	mjukt, bil- bakat med vatten [4]	»	45	44	45	43	46	53	54	× 68	× 88
27	ligaste sort » » mjölk [4]	»	61	60	61	60	61	67	66	× 83	× 144
28	Nötkött, färskt: stek	»	98	96	111	122	116	140	193	219	567
29	soppkött	»	78	78	91	100	95	119	169	193	507
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	117	116	123	131	130	154	203	× 215	546
31	spädkalv	»	60	58	65	72	70	87	122	× 148	357
32	Fårkött: färskt, stek	»	118	115	124	133	130	158	215	258	626
33	salt, svenskt	»	103	102	105	114	118	139	194	241	546
34	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	119	121	140	184	261	509
35	Fläsk: färskt	»	129	120	123	133	129	191	233	× 270	× 388
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	138	129	129	140	137	198	246	× 287	× 404
37	» amerikanskt »	»	149	139	136	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	—	—	—	75	76	80	99	122	211
39	gädda	»	—	—	—	108	110	117	149	188	317
40	sill	»	31	31	32	34	35	45	68	91	149
41	strömming	»	36	36	36	38	39	43	56	65	123
42	torsk	»	—	—	—	55	57	62	82	111	196
43	rödspotta (»spätta»)	»	80	79	77	79	81	89	123	167	295
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	salt: sill, prima	»	[1] 39	[1] 39	[1] 41	[1] 45	45	57	97	105	145
46	strömming	»	23	25	25	30	31	36	61	73	100
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	54	51	52	56	58	72	111	152	293
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	125	155	176	170	159	161	209	× 315	× 307
49	Socker, bit-	»	71	69	72	67	65	66	×68	× 70	× 92
50	Salt (matsalt)	»	—	—	—	—	10	10	13	19	31
51	Svagdricka	l.	6	6	6	6	6	7	8	10	14
52	Fotogen, Water White	»	17	15	17	20	21	23	27	37	—
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2280	2280	2360	2560	2630	2890	3810	5520	7850
54	barr- (»storfamn»: 3·56 kbm)	»	1810	1810	1880	2040	2110	2310	3060	4500	6620
55	Bränntorv	100 kg.	187	185	187	196	220	290	385	670	1085
56	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	373	373	397	401	411	531	717	803	—
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	—	—	—	234	242	367	543	707	—
58	Koks: gasverks- (krossad) [5]	»	130	132	155	165	157	211	292	413	—
59	eng. kamin- »	»	159	156	177	189	190	248	339	521	—

[1]) Uppgifterna för åren 1910—1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse ning. — [4]) Under tiden för den statliga regleringen av brödsäd salufördes ej rena vete- — [5]) T. o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad koks. — [6]) Preliminära siffror. — × Maximipris. — Medd., arg. 1920, sid. 680 noten).

i riket 1910—aug. 1920.

(aug. 1919—aug. 1920) för samtliga orter.

orter, åren 1913—1919 för 44 orter samt år 1920 för 49 orter.

1919	Aug. 1919	Sept. 1919	Okt. 1919	Nov. 1919	Dec. 1919	Jan. 1920	Febr. 1920	Mars 1920	April 1920	Maj 1920	Juni 1920	Juli[6]) 1920	Aug.[6]) 1920	
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	
47	47	46	47	47	47	46	44	44	44	44	43	42	44	1
—	—	—	—	—	—	28	26	26	26	26	26	26	26	2
23	22	22	22	22	22	20	19	19	19	19	18	18	18	3
729	698	668	700	733	715	677	616	665	695	636	601	599	704	4
727	700	662	690	727	714	667	605	648	687	649	608	594	684	5
624	682	668	641	625	620	600	572	556	538	529	510	500	498	6
500	525	508	481	462	452	433	413	397	390	381	367	349	347	7
433	410	396	383	383	385	388	388	381	381	380	371	367	368	8
681	582	594	679	827	865	784	620	469	426	393	414	476	576	9
716	—	[2]) 600	675	724	739	725	600	464	362	367	[2]) 413	—	—	10
1271	—	785	826	873	877	906	914	919	902	908	865	860	831	11
71	—	53	52	53	53	55	56	56	55	55	53	52	55	12
102	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	282	100	13
78	81	80	73	70	70	69	69	69	69	69	69	69	69	14
214	203	197	166	155	150	148	148	147	144	138	136	131	125	15
× 75	× 73	77	78	78	78	78	78	78	91	91	97	98	95	16
× 56	× 56	56	56	57	57	56	56	57	57	57	57	57	57	17
× 73	× 73	73	73	73	73	73	73	73	74	74	74	*74	75	18
99	98	97	97	95	95	95	104	106	106	103	102	101	100	19
111	85	151	164	167	168	175	178	181	180	183	185	187	184	20
96	99	101	103	103	103	106	106	106	107	108	111	113	114	21
—	—	—	—	—	—	135	135	135	136	138	139	141	141	22
96	97	99	99	100	99	98	98	98	103	105	107	109	109	23
64	63	64	67	67	68	67	68	68	70	72	72	72	72	24
230	235	234	231	229	229	229	230	232	249	253	260	265	264	25
116	118	119	116	115	115	113	113	114	124	127	133	134	136	26
167	179	173	136	133	133	132	132	133	142	148	148	152	150	27
563	599	562	500	457	449	426	390	386	388	390	400	411	415	28
490	523	489	428	388	380	359	325	321	323	326	333	344	349	29
512	617	606	564	533	527	531	487	488	494	492	502	499	499	30
312	357	358	337	319	320	310	279	279	273	262	266	269	269	31
600	628	587	474	432	435	427	423	441	448	466	475	467	486	32
547	571	526	459	435	423	408	397	404	396	406	407	406	397	33
557	—	—	470	453	479	475	489	458	465	460	—	—	—	34
605	579	592	578	557	550	519	466	460	450	433	432	435	440	35
619	592	602	595	586	574	549	493	482	473	455	454	453	456	36
—	—	—	—	—	—	402	388	378	370	361	355	347	349	37
202	200	197	210	203	200	202	214	210	190	168	166	180	192	38
333	338	332	335	331	319	325	330	326	283	281	288	315	329	39
110	132	131	117	112	113	84	63	71	86	98	102	124	143	40
114	107	99	118	126	120	123	113	116	104	102	105	100	88	41
160	144	141	155	149	146	150	145	147	131	136	133	142	137	42
244	235	221	235	238	238	237	233	227	193	188	201	233	226	43
—	—	—	—	—	—	174	157	159	148	148	150	147	142	44
148	146	147	149	149	148	139	132	126	123	119	117	116	121	45
105	104	101	88	80	77	75	70	69	72	71	69	73	82	46
223	193	180	157	154	162	160	163	161	163	164	162	160	154	47
316	323	336	343	344	344	345	355	362	363	363	362	357	325	48
× 133	× 133	× 133	× 133	× 134	× 134	× 134	× 165	× 165	× 165	× 165	× 165	× 166	× 177	49
32	31	31	30	30	30	30	30	30	30	31	31	31	31	50
16	16	16	16	17	16	16	16	16	16	16	16	16	17	51
71	49	48	46	46	45	46	50	57	58	58	61	62	64	52
8220	8070	8200	8450	8830	8940	9080	9210	9310	9400	9980	10540	11020	11270	53
6740	6570	6750	6940	7160	7250	7230	7360	7400	7490	7930	8490	8840	9020	54
896	781	829	866	876	914	875	874	881	911	950	992	1029	1009	55
—	—	—	—	—	—	1846	1875	1877	1886	1925	2046	2178	2288	56
—	—	—	—	—	—	1504	1522	1514	1554	1642	1737	1848	1872	57
—	—	—	—	—	—	1025	1058	1057	1053	1093	1196	1289	1327	58
—	—	—	—	—	—	1085	1109	1125	1127	1186	1305	1373	1406	59

för sept. 1919 tre samt för juni 1920 två orter. — [5]) Uppgifterna avse 1919 75 % utmalbrödstyper, vadan de meddelade priserna avse kvaliteter, närmast motsvarande de i varulistan angivna. × Eljest fastställda pris. (Beträffande maximiprisbestämmelser å olika varuslag hänvisas till Soc.

Enligt vad såväl den »ovägda» som den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, lyse och bränsle under augusti visat en ovanligt stark uppgång, och den »vägda» indexsiffran har sedan juli ökats med ej mindre än 11 enheter.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar under kristiden. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 7—8 av Sociala Meddelanden 1920 (sid. 756 ff.), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 juli 1920 till ca 170 % mot 165 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 april 1920.

Arbetsmarknaden under september månad 1920.

Läget å arbetsmarknaden under september månad kan ur arbetstagarsynpunkt i stort sett betecknas som tämligen gott. De tecken till en depression, som i augusti kunde konstateras på vissa håll, hava emellertid nu blivit än mer skönjbara, och från vissa industricentra har arbetslöshet rapporterats; i flertalet fall synas dock de arbetare, som förlorat sina platser till följd av inskränkningar i resp. företags drift, lätt hava erhållit annan sysselsättning.

Inom jordbruket hava, sedan avtalstvisterna i medio av september i det hela blivit lösta, en stor mängd kontrakt slutits för det nästföljande tjänsteåret. Efterfrågan på fast arbetskraft för jordbrukets behov har emellertid som vanligt i allmänhet varit större än tillgången. Från skilda håll i riket har sålunda brist rapporterats ifråga om ogifta drängar och ladugårdsskötare samt, såsom oftast, beträffande kvinnliga tjänare. Av manliga stattjänare, ävensom av betfolk, synes däremot ett överskott hava funnits.

Metallindustrien uppvisade, särskilt mot slutet av månaden, en märkbart minskad arbetstillgång i Göteborg, Stockholm med flera orter. Å andra sidan rapporteras här och var dock fortfarande brist på yrkeskunniga järnarbetare. Vid tegelbruken synes efterfrågan av arbetskraft flerstädes hava understigit tillgången. Å Gottland rådde god arbetstillgång för cement- och stenarbetare. Inom träindustrien rådde ringa efterfrågan på arbete i Östergötland och Skåne samt i Stockholm, varemot sågverken i Västernorrland lidit brist på arbetskraft. Arbetsmarknaden inom textilindustrien har varit dålig, såväl i Göteborg och Stockholm som i Skåne och Norrköping. Yllefabrikerna å sistnämnda ort fingo, såsom förut omförmälts, redan i augusti vidkännas inskränkningar i driften, varav arbetslöshet förorsakats. Arbetsförmedlingsanstalten i Malmö åter uppgiver, att man där icke haft någon hårdare känning av det försämrade läget, enär sysselsättning i allmänhet kunnat beredas textilarbetarna inom andra yrken.

Vad beträffar byggnadsfacken, där lockout alltjämt pågått, förmäles från Skåne om överflöd på murare och byggnadssnickare och från Stockholm om arbetslöshet för måleriarbetare.

För transportarbetare synes arbetsmarknaden i Göteborg och andra städer på västkusten i slutet av månaden hava undergått en försämring. På sjöfolk rådde överflöd i Hälsingborg och i Stockholm. Även i Göteborg hade arbetsmarknaden för denna kategori försämrats, dock icke mera än att den av arbetsförmedlingskontoret kunde betecknas såsom medelgod; störst var efterfrågan där på motormän med certifikat samt på lättmatroser och jungmän.

Inom handeln var alltjämt bristen på springpojkar på många håll kännbar, varemot särskilt Göteborg och de skånska städerna kännetecknades av överflöd på kvinnlig kontors- och lagerpersonal.

Den kvinnliga arbetsmarknaden i övrigt karakteriserades av den vanliga

bristen på hembiträden, såväl i städerna som på landsbygden. Å enstaka orter rapporterades även brist på kvinnlig hotell- och restaurangpersonal; däremot uppvisade Stockholm, Göteborg med flera orter överflöd på serveringsflickor. I Stockholm hade arbetsmarknaden för kvinnor över huvud försämrats under september månad. Ett med varje dag stigande antal arbeterskor blevo där arbetslösa inom metall-, tobaks- och beklädnadsindustrierna, vid kemisk-tekniska fabriker, vattenfabriker, bagerier m. m.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna utgjorde under månaden 98. Motsvarande siffror för föregående år framgå av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	*125*	*112*	*91*	*80*	*84*	*92*	*94*	*95*	*98*	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1913	97	84	83	66	72	71	77	87	75	77	96	92
1914	62	77	71	59	71	68	82	95	96	94	116	130
1915	100	92	90	80	85	81	95	105	87	75	84	84
1916	73	68	74	58	55	57	50	70	58	67	66	66
1917	57	59	64	58	50	46	35	49	47	69	73	79
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	*95*	*85*	*77*	*64*	*71*	*63*	*68*	*87*	*85*	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1913	170	151	119	108	106	122	116	101	94	108	141	122
1914	147	144	119	101	98	112	103	156	130	145	217	189
1915	225	209	165	150	126	147	144	130	119	127	165	119
1916	160	145	121	101	93	100	96	99	89	102	126	107
1917	128	150	140	132	110	111	132	119	107	117	133	112
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	*137*	*121*	*96*	*86*	*88*	*101*	*102*	*98*	*104*	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet vid början av varje månad:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1911	—	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4
1912	8·5	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7
1913	8·4	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4
1914	7·5	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3
1915	15·0	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5
1916	7·7	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2
1917	5·4	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4
1918	5·8	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4
1919	7·3	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8
1920	*7·2*	*7·6*	*7·5*	*4·5*	*3·5*	*2·9*	*3·1*	*2·8*	—	—	—	—

I arbetslöshetsunderstöd utbetalades under augusti, den sista månad, för vilken uppgift härom föreligger, endast 310 kr. Motsvarande siffra belöpte sig i juli 1920 till 336 kr., i augusti 1919 åter till icke mindre än 14 018 kr.

Plan för 1920 års allmänna bostadsräkning.

Såsom i denna tidskrift förut meddelats (h. 9, sid. 832), har Kungl. Maj:t uppdragit åt socialstyrelsen att uppgöra förslag till plan för den allmänna bostadsräkning, som enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut skall anordnas i slutet av år 1920. Med anledning härav har styrelsen gått i författning om utarbetande av sådan plan jämte därtill hörande frageformulär. Förslaget, vilket jämväl underkastats granskning av särskilda sakkunniga, har den 22 sistlidna september månad överlämnats till Kungl. Maj:ts prövning.

Såsom av den utförligt motiverade framställningen framgår, vore avsikten att, liksom skedde i fråga om de tidigare statliga bostadsräkningarna åren 1912—14, anordna den nu förestående bostadsräkningen i samband med mantalsskrivningen. I sådant syfte hemställes, att Kungl. Maj:t matte utfärda kungörelse om skyldighet att avgiva uppgifter för bostadsräkning å vissa orter i sammanhang med mantalsskrivningen för år 1921. De inkommande bostadsuppgifterna skola, innan de insändas till socialstyrelsen, genom vederbörande kommunala myndigheters försorg underkastas en förberedande granskning och komplettering å resp. orter vare sig genom särskilda kommittéer eller eljest på sätt, som kan befinnas lämpligt.

De orter, som skola omfattas av bostadsräkningen, äro tillhopa 89 med en folkmängd av sammanlagt 1 069 098 personer. De utgöras huvudsakligen av städer och stadsliknande samhällen med över 5 000 invånare, men å förteckningen hava även upptagits en del smärre, i bostadssocialt avseende betydelsefulla orter, såsom vissa förstadssamhällen till större städer o. d. Stockholm och Göteborg innefattas icke i den statliga bostadsräkningen, enär därstädes särskilda räkningar skola anordnas på kommunalt initiativ, varemot åtskilliga av deras förorter upptagits på undersökningsprogrammet.

Vad frågeformulären beträffar, äro de tvenne, nämligen en lägenhetsuppgift och en husuppgift. Den förra upptager förutom de vanliga bostadsstatistiska frågorna rörande lägenhetens storlek, hyresbeloppet, antal invånare o. d. även vissa punkter, speciellt avsedda att belysa den nuvarande bostadssituationen, såsom om hyran fastställts av hyresnämnd, hyrans förhållande till inkomsten, hushållets sammansättning av familjemedlemmar och inneboende m. m. Även husuppgiften, vilken avser att sammanhålla alla till ett och samma hus hörande lägenhetsblanketter och därför är gjord i kuvertform, upptager åtskilliga dylika aktuella frågepunkter. Sålunda skall frågan, om huset är taget i bruk före eller efter den 25 maj 1917, möjliggöra siffermässig beräkning rörande de båda hyresnivåernas i nya och äldre hus, vilka spelat så stor roll vid de senaste årens hyresstegringslagstiftning och i diskussionen om densamma. En annan punkt avser att klarställa, vilken roll byggnadssubvention av allmänna medel haft för hyresutvecklingen o. s. v.

Socialstyrelsens framställning har numera vunnit Kungl. Maj:ts bifall; och har i samband härmed den 29 september 1920 utfärdats kungl. kungörelse om uppgifter för bostadsräkningen (Sv. förf. saml. 1920, n:r 658), vilken lyder som följer:

§ 1.

Var och en, som inom de å bifogade förteckning upptagna orter äger, besitter eller brukar fast egendom, skall vid mantalsskrivning för år 1921 avgiva bostadsuppgift enligt formulär, som av socialstyrelsen fastställes.

§ 2.

Blanketter till bostadsuppgifter skola trycka genom socialstyrelsens försorg och kostnadsfritt tillhandahållas de uppgiftspliktiga genom magistrat, stadsstyrelse, köpingsnämnd, municipalnämnd eller kommunalnämnd.

§ 3.

Vederbörande mantalsskrivningsförrättare åligger att tillse, att vid ovannämnda mantalsskrivning bostadsuppgifter avlämnas för samtliga fastigheter inom området i fråga.

§ 4.

Det åligger vederbörande kommun, köping eller municipalsamhälle att låta ombesörja bostadsuppgifternas granskning och komplettering.

§ 5.

Beträffande påföljd av försummelse att enligt § 1 avgiva bostadsuppgift skall vad om försummelse att avgiva mantalsuppgift är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Förteckning å de orter, vilka beröras av allmänna bostadsräkningen för år 1921.

Å följande orter skall bostadsräkning äga rum i samband med mantalsskrivningen för år 1921.

Stockholms län. *Stad:* Södertälje. *Köpingar:* Lidingö, Sundbyberg. *Municipalsamhällen:* Hagalund, Nya Huvudsta, Lilla Alby, Råsunda. *Landskommun:* Solna (Danderyds skeppslag).

Uppsala län. *Stad:* Uppsala.

Södermanlands län. *Städer:* Nyköping, Eskilstuna, Katrineholm. *Municipalsamhälle:* Oxelösund.

Östergötlands län. *Städer:* Linköping, Norrköping, Motala, Mjölby.

Jönköpings län. *Städer:* Jönköping, Huskvarna, Nässjö, Eksjö. *Köping:* Värnamo.

Kronobergs län. *Stad:* Växjö.

Kalmar län. *Städer:* Kalmar, Oskarshamn, Västervik. *Köping:* Nybro.

Gottlands län. *Stad:* Visby.

Blekinge län. *Städer:* Karlskrona, Karlshamn.

Kristianstads län. *Stad:* Kristianstad.

Malmöhus län. *Städer:* Malmö, Lund, Landskrona, Hälsingborg, Eslöv, Ystad, Trälleborg. *Municipalsamhälle:* Höganäs.

Hallands län. *Städer:* Halmstad, Varberg.

Göteborgs och Bohus län. *Städer:* Uddevalla, Lysekil. *Municipalsamhällen:* Mölndal, Krokslätt, Gårda, Lunden. *Landskommuner:* Fässberg (Askims härad), Örgryte (Sävedals härad).

Älvsborgs län. *Städer:* Vänersborg, Trollhättan, Borås, Åmål. *Municipalsamhälle:* Lilla Edet.
Skaraborgs län. *Städer:* Mariestad, Lidköping, Skövde, Falköping, Tidaholm. *Köping:* Vara.
Värmlands län. *Städer:* Karlstad, Kristinehamn, Arvika.
Örebro län. *Stad:* Örebro. *Köping:* Kopparberg.
Västmanlands län. *Städer:* Västerås, Sala, Köping.
Kopparbergs län. *Städer:* Falun, Avesta, Ludvika. *Köping:* Morastrand.
Gävleborgs län. *Städer:* Gävle, Söderhamn.
Västernorrlands län. *Städer:* Härnösand, Sundsvall. *Municipalsamhällen:* Sköns mon, Skönsberg, Gångviken, Kramfors. *Landskommun:* Skön (Sköns tingslag).
Jämtlands län. *Stad:* Östersund. *Municipalsamhälle:* Hornsbergs villastad.
Västerbottens län. *Stad:* Umeå. *Municipalsamhälle:* Vilhelmina.
Norrbottens län. *Städer:* Luleå, Boden. *Municipalsamhällen:* Malmberget, Kiruna

Med anledning härav har socialstyrelsen genom cirkulärskrivelse meddelat kommunalmyndigheterna å ovannämnda orter närmare anvisningar rörande bostadsräkningens anordnande och verkställande, ävensom tillställt bostadsräkningsorternas tidningspress en redogörelse för nämnda undersökning att offentliggöras till allmänhetens upplysning.

Statsbeslag å cement för byggnadsändamål.

Med stöd av den s. k. förfoganderättslagen av den 26 april 1918 förordnade regeringen den 2 oktober 1920 om beslag å 100 000 fat cement för tillgodoseende av det särskilt på grund av den rådande bostadsnöden trängande behovet av sagda byggnadsämne. De närmare omständigheter, som föranlett berörda åtgärd, framgå av följande utdrag ur det anförande, varmed beslutet i statsrådet motiverades av chefen för socialdepartementet:

Sedan gällande kollektivavtal inom byggnadsfacken (murar-, träarbetar- och grovarbetarfacken) i vederbörlig ordning uppsagts att upphöra att gälla den 31 mars innevarande år samt förhandlingar om nya avtal mellan å ena sidan Sveriges byggmästareförbund och svenska väg- och vattenbyggarnas arbetsgivareförbund samt å andra sidan svenska murareförbundet, svenska träarbetareförbundet och svenska grov- och fabriksarbetareförbundet icke lett till uppgörelse, anordnade svenska arbetsgivareföreningen från och med den 1 april 1920 lockout hos samtliga arbetsgivare tillhörande förut nämnda arbetsgivarförbund. I anledning härav förklarades från arbetarsidan alla byggnadsföretag, som berördes av lockouten, blockerade för ny arbetskraft. Mot arbetsgivarförbunden som sådana synes emellertid icke någon blockad hava igångsatts. Hos en del byggmästare, som senare under sommarens lopp anslutit sig till byggmästarförbundet, men som dispenserats från lockoutbeslutet, har nämligen arbetet oförhindrat fortgått.

Ifrågavarande konflikt har, liksom andra liknande arbetskonflikter, gjort sig kännbar för utom konflikten stående genom svårigheten att erhålla hithörande slags arbeten utförda. Emellertid har arbetsgivarparten i denna konflikt jämväl vidtagit åtgärder, som ej blott på indirekt sätt beröra utomstående utan även mera positivt rikta sig mot tredje man. Alltifrån utbrottet av arbetskonflikten hava nämligen från arbetsgivarsidan omfattande åtgärder vidtagits för att ur allmänna handeln undan-

hålla en del viktigare byggnadsmaterialier, såsom cement, tegel, kalk, trä m. m. samt lägga kontrollen över distributionen av dessa materialier helt i arbetsgivarnas händer. Av den största betydelsen för tredje man har därvid blivit kontrollen å förbrukningen av cement. Från korporationer och enskilda hava också till regeringen inkommit framställningar om åtgärder för denna s. k. cementspärrs hävande.

Genom infordrande av upplysningar från länsstyrelserna m. fl. myndigheter, vilket material sedermera kompletterats och bearbetats inom socialstyrelsen, har det utretts, att cementspärren, trots det från arbetsgivarsidan tillämpade licenssystemet, ofta allvarligt skadat utom konflikten stående intressen. Sålunda ha kommuners och landstings byggnadsföretag, såsom skolor, sjukhus m. fl., därigenom försenats eller icke kunnat påbörjas. Produktionen av bostäder har hämmats vida mera, än vad förhållandet skulle blivit, om cement funnits att tillgå. Även egnahemsbyggandet, särskilt i stadsliknande samhällen, är därigenom lamslaget. För lantbrukarna har det mött svårigheter att erhålla cement för ladugårdsinredningar och andra dylika för jordbruket nödvändiga arbetens utförande.

Från regeringens sida ha åtgärder vidtagits för att få slut på den nu sedan sex månader pågående byggnadskonflikten. Dessa ansträngningar hava emellertid hittills icke krönts med framgång, och någon utsikt till konfliktens snara biläggande kan ännu icke skönjas. Under sådana förhållanden har jag haft att överväga, huruvida ej åtgärder kunde vidtagas för att i största möjliga utsträckning skydda och tillgodose de neutrala intressen, som lida av arbetsstriden. Jag har därvid i första hand sökt att genom underhandling få cementavstängningen hävd eller åtminstone tilldelningsgrunderna avsevärt utsträckta. Framställningar i sådan riktning hava emellertid avslagits. Vidare har jag, i ändamål att mera allmännyttig byggnadsverksamhet skulle kunna uppehållas, gjort framställning till svenska cementförsäljningsaktiebolaget med anhållan, att staten, för fritt förfogande, skulle få av bolaget inköpa cement eller att bolaget åtminstone skulle försälja cement till egnahemsbyggare, utan att dessa behövde för godkännande insända en förteckning över de arbetare, som skola anställas vid bygget. Som svar på denna framställning har bolagets direktör meddelat, att bolaget på grund av förbindelse till svenska arbetsgivareföreningen vore förhindrad bifalla framställningen.

Emellertid synes bostadsfrågans läge vara sådant, att man ej längre kan låta bero vid dessa avslag. Byggnadsverksamheten har till följd av den utav världskriget föranledda dyrtiden kommit att i väsentlig grad ligga nere, och på grund härav har bostadsbristen blivit allt svårare. Trångboddheten gör sig allt mera kännbar och de familjer, som nu vid månadsskiftet blivit husvilla, torde vara många. Det lärer till belysande av förhållandena vara tillräckligt att erinra om, huruvida Kungl. Maj:t helt nyligen upplåtit ett fängelse i Karlskrona till bostad åt husvilla familjer.

Känslan av nödvändigheten utav ett verksammare ingripande från det allmännas sida för den av kristiden föranledda bostadsbristens bekämpande har också tagit sig tydliga uttryck. Jag vill sålunda erinra, huruvida riksdagen innevarande år för bostäders uppförande beviljat betydande anslag. Då tiden för erhållande av lån eller statsbidrag av dessa anslag den 15 nästlidna september gick till ända, hade till statens bostadsbyrå inkommit ansökningar om statsunderstöd för bostadsbyggande från 281 kommuner, avseende lån till ett sammanlagt belopp av över 67 miljoner kronor och statsbidrag till ett sammanlagt belopp av över 26 miljoner kronor. Även om vid bedömandet av dessa betydande siffror får beaktas, att åtskilliga ansökningar icke avse företag, som kunna påräknas bliva omedelbart igångsatta, så vittna de dock otvivelaktigt om en mycket stark strävan från kommunernas sida att omedelbart söka i någon mån lindra den på många orter synnerligen svåra bostadsnöden. Det alldeles övervägande antalet av här ifrågavarande byggen torde bliva till finnandes i stadsliknande samhällen, där byggnadskonflikten direkt eller ock indirekt — genom cementblockaden — övar inflytande. Endast i ett mindre antal fall torde själva byggandet utföras av företagaren personligen eller eljest under sådana förhållanden, att han med

de av arbetsgivarföreningen tillämpade bestämmelserna med säkerhet kan påräkna erhålla cementtilldelning.

Vid sådant förhållande synes det mig vara nödvändigt vidtaga sådana atgärder, att avspärrningen från ett så viktigt byggnadsmaterial som cement icke står hindrande i vägen för att såväl bostadsproduktionen som även den övriga samhällsnyttiga byggnadsverksamheten ånyo kan komma i gång.

Före beslutets fattande hade chefen för socialdepartementet från justitiekanslärsämbetet infordrat utlåtande, huruvida lagen den 26 april 1918 i förevarande fall kunde anses tillämplig, ävensom anmodat socialstyrelsen att avgiva utlåtande, huruvida särskilt med avseende å bostadsfrågans nuvarande läge statens ingripande för beredande av tillgång å cement kunde anses erforderligt. I sistnämnda utlåtande, som avgavs den 25 september, lämnades till en början en framställning av byggnadskonfliktens uppkomst och omfattning samt syftet med den i anledning därav anordnade materialspärren, vars organisation och funktion, vad särskilt cement beträffar, framställdes sålunda:

För att reglera distributionen upprättades fyra s. k. cementnämnder, stationerade i Stockholm, Malmö, Göteborg och Sundsvall, en för vartdera av byggmästarförbundets fyra distrikt (mellersta, södra, västra och norra). Cement utlämnades först efter prövning av ansökningar, som ingingo antingen direkt från förbrukarna eller genom cementförsäljningsaktiebolagets (Cementas) ombud i orterna. Nämnderna ägde slutligt bestämma om avslag eller bifall, helt eller delvis, samt synas hava tillämpat mycket restriktiva principer. Enligt vad det vill synas, gjordes tilldelningen av cement väsentligen beroende av sannolikheten av, huruvida dennas användning kunde komma att bereda anställning åt arbetare, berörda av konflikten. Sålunda torde nämnderna ofta hava avslagit ansökningar även från egnahemsbyggare på grund av vunnen erfarenhet, att sådana efter erhållen licens plägat anställa lockoutade arbetare. Det vill också synas, som om skarpa restriktioner gjordes gent emot byggmästare, som, stående utanför yrkets företagarorganisation, ansågos vilja utnyttja denna sin fria ställning.

Då emellertid från åtskilliga håll förspordes missnöje med det sätt, varpå cementkontrollen utövades, föranstaltade arbetsgivarföreningen en förändring, som genomfördes från och med den 6 juli. Beträffande den numera fungerande organisationen har arbetsgivarföreningen meddelat följande redogörelse:

»Svenska arbetsgivarföreningen avser att genom den s. k. cementspärren kontrollera, att cement icke tilldelas sådana företag, vilkas bedrivande kan skada arbetsgivarnas intressen under den pågående byggnadskonflikten. På den grund äger i allmänhet icke tilldelning av cement rum för nybyggnadsarbeten, vilka utan allt för stor olägenhet kunna uppskjutas. Däremot tages vid tilldelning av cement särskild hänsyn till *statens verk, byggnader, vilkas uppförande är en följd av eldsvåda, lantbrukets behov, arbeten, som föreskrivas av hälsovårdsnämnd, industriella verks behov för driftens upprätthållande, elektriska kraftverk samt mindre reparationer och dylikt, som utföras av husägarna själva.* Alla inkomna ansökningar behandlas i första hand av cementnämnden i det distrikt, där cementen skall förbrukas. Därest cementnämnden icke finner sig kunna bifalla ansökan om cement översändes densamma omedelbart till svenska arbetsgivarföreningens cementbyrå med säte i Stockholm, vilken underkastar ansökningen en noggrann prövning. Därest icke heller cementbyrån kan bifalla framställningen, översändes den till högsta instansen, kontrolinämnden, vilken sammanträder tre gånger i månaden.»

Rörande omfattningen av den sålunda omorganiserade licensgivningen anfördes, att under tiden 15 juli—17 september hos arbetsgivarföreningens

licensinstitutioner behandlats sammanlagt 22 711 ansökningar om tillhopa 531 237 säckar (å c:a 57 kg.) cement, av vilka 18 915 ansökningar (83 %) och 463 368 säckar (73 %) blivit beviljade. Då genomsnittskvantiteten å beviljade ansökningar sålunda utgjort c:a 25 säckar, men å avslagna ansökningar c:a 44 säckar, vill det synas, som om större tillmötesgående i regel visats mindre förbrukare än vad fallet varit med större sådana.

Styrelsen övergick härefter till frågan om *cementspärrens verkningar*, varvid betonades, att de från länsstyrelserna och andra ortsmyndigheter erhållna uppgifterna om systemets effektivitet äro synnerligen växlande till sin innebörd i avseende å olika trakter och skilda verksamhetsområden. Efter ett referat av berörda myndigheters yttranden anförde styrelsen för egen del bland annat följande:

Bestämd skillnad torde böra göras mellan förhållandena före och efter kontrollens omläggning vid början av sistlidna juli månad. Intill denna tidpunkt synas de för densamma uppställda riktlinjerna hava varit väsentligt mera restriktiva, än senare varit fallet, och särskilt jordbrukets intressen hava vunnit alltför ringa beaktande. Icke heller synes den för ändamålet anordnade organisationen hava inneburit tillräckliga garantier för handhavandet av den särdeles ömtåliga och vittomfattande uppgiften. Bristen på central överprövning gjorde sig märkbar genom bristande likformighet och ökade de ansökandes känsla av rättslöshet. Ehuru för ifrågavarande period intet siffermaterial föreligger rörande proportionen mellan beviljade och avslagna ansökningar eller kvantiteter, torde det få anses otvivelaktigt, att betydande skada tillfogades intressen helt stående utanför den konflikt, som föranlett restriktionerna.

Den med juli månads ingång genomförda omläggningen och särskilt tillskapandet av centrala besvärsinstanser, stående i direkt förbindelse med arbetsgivarföreningens ledning, innebar i organisatoriskt avseende en väsentlig förbättring. — — — —. En bestämd strävan kan sålunda konstateras att respektera *dels* behov av allmänt samhällelig och humanitär karaktär, *dels* arbetsgivarföreningens egna medlemmars intressen, i den man de icke direkt berördes av konflikten, *dels* slutligen utanför stående intressen, särskilt jordbrukarnas. Emellertid kommo restriktionerna i praktiken ofta att allvarligt skada även dem, som principiellt skulle hållas skadeslösa. I främsta rummet gäller detta ifråga om byggnadsarbeten, som avsetts skola utföras genom entreprenörer. — — — —. De mot dessa företagare direkt riktade restriktionerna drabbade uppenbarligen indirekt olika slag av verksamhet, även sådana av offentlig karaktär.

Beträffande egnahemsbyggen å landet, vid vilka ju som regel ägarna eller på platsen boende, icke organiserade arbetare användas, kunde restriktioner synts obehövliga. Då det emellertid i vissa fall konstaterats, att onödigt stora kvantiteter rekvirerats för sådana byggen samt att den byggande i strid mot given förbindelse anställt organiserade byggnadsarbetare vid arbetet, synes man inför svårigheten att öva erforderlig kontroll häröver hava tillgripit starka restriktioner. Då likartade synpunkter gjorts gällande även i fråga om egnahemsbyggen i stadssamhällen, lärer den enda form av husbyggnadsverksamhet, som under nu rådande förhållanden kunnat i nämnvärd mån förekomma, hava härigenom inskränkts.

Vad jordbruket angår, torde restriktionerna vid licensgivningen väsentligen hava gått ut på att icke till förfogande ställa mer cement än som av kontrollorganet prövades absolut oundgängligt, detta för att förekomma, att överflödiga partier komme den fria marknaden till godo.

Det är utan vidare klart, att även den förbättrade organisation, som skapats för behandling av ansökningarna, icke kunnat på ett tillfredsställande sätt fylla sin upp-

gift att verkställa skälighetsprövning av alla de tusenden av ansökningar, som strömmade in. I många fall måste avslagen eller begränsningarna i kvantiteter bliva mindre väl grundade, liksom också mången gång beviljade kvantiteters användning till avsett ändamål icke kunde övervakas, *utan talrika mindre partier kommo ut på öppna marknaden.* På detta sätt har efter hand uppstått en organiserad smyghandel, i vilken betydande kvantiteter cement försålts till oskäliga priser och ofta till företag, där de ur arbetsgivarföreningens synpunkt gjort största skada, under det att otvivelaktigt legitima behov icke kunnat konkurrera om varan och därför blivit utan.

För särskilt mindre förbrukare av alla kategorier har för övrigt redan genomförandet av ett licenssystem med dess formaliteter mast kännas som ett tryckande band. I synnerhet på landsbygden torde småhandlande och *andra mindre återförsäljare* själva rönt svårigheter vid styrkandet av de föreliggande behoven och ordnandet av licenserna. Än mera kännas dessa olägenheter för småbönder och andra ofta langt från distributörerna boende mindre förbrukare.

Vid tillämpningen av restriktions- och licenssystemet hava sålunda framträtt alla de svårigheter, som mött statens motsvarande åtgärder under kristiden. De psykologiska verkningarna av detsamma ha skärpts genom känslan av bristen på offentlig kontroll. Och då i detta fall icke ett av alla känt och alla hotande yttre tryck motiverat dessa åtgärder, utan deras ursprung varit att söka i tvister, vilka flertalet ansett sig sta utanför, så har missnöjet med de anordnade restriktionerna otvivelaktigt varit starkt och nått en omfattande spridning.

Såsom framgår av förut meddelade siffror rörande licensgivningen, synes systemet, även om det väckt mycken förargelse, likväl icke hava i avsevärd mån avskräckt förbrukare från att anlita detsamma. Då det vidare konstaterats, att de avslagna ansökningarna huvudsakligen gällt jämförelsevis stora kvantiteter samt att restriktionerna principiellt riktats företrädesvis mot såsom osolidariska betraktade yrkesbyggmästare, framstår det otvivelaktigt, att den verkliga skada, som under spärrens senare skede asamkats utanför konflikten stående, visserligen varit högst kännbar i vissa trakter och för vissa kategorier av företag, men att densamma i det stora hela och särskilt för smärre förbrukare varit avsevärt mindre, än man gemenligen föreställt sig.

Detta intryck motsäges icke av vad som är känt rörande det sätt, varpå spärren fyllt det asyftade ändamalet att avstänga motståndarna i arbetskonflikten, de organiserade byggnadsarbetarna, från arbetstillfällen. — · · — —. Även om i början den framtvingade cementbristen drabbade ett icke oväsentligt antal företag och arbetare, så framgår det av fackförbundens uppgifter, att dessa restriktiva verkningar efter hand blivit mindre framträdande och näppeligen motsvarat förväntningarna vid dess anordnande.

Styrelsen övergick vidare till spörsmålet om de beräkneliga *verkningarna av cementens frigivande*, varvid erinrades om den av klimatiska förhållanden betingade begränsningen av förbrukningen under vintermånaderna, vilken i cementförsäljningsaktiebolagets distributionsstatistik tagit sig uttryck däruti, att endast omkring en tredjedel av årsförsäljningen kommer på vinterhalvaren. Vad beträffar de olika kategorier av förbrukare, som berördes av frågan, anfördes, att spärrens upphävande icke kunde förväntas bliva av större betydelse för jordbruket, som redan förut i det stora hela fått sitt behov tillgodosett, och ej heller för den spekulativa byggnadsverksamheten, som i alla fall bleve hämmad genom de osäkra kredit- och arbetsförhallandena. De enda slag av byggnadsverksamhet, för vilka cementens frigivande kunde antagas bliva av större betydelse, vore sålunda vissa offentliga anläggningar samt det planerade statsunderstödda bostadsbyggandet. Beträffande sistberörda område, vilket enligt remisskrivelsen borde tillmätas särskild vikt för den föreliggande frågans bedömande, anförde styrelsen följande:

Det har redan antytts, att denna byggnadsverksamhet icke ens i bästa fall kan omedelbart inriktas på uppförandet av samtliga de bostäder, till vilka de disponibla 19 miljonerna statsmedel kunna anvisas. Dessa avse visserligen att täcka intill halva byggnadskostnaden, men lärer det kunna beräknas, att tillskottet av andra medel torde komma att närma sig två tredjedelar av kostnaden. Om man i allt fall här räknar med ett totalt byggnadskapital av 50 miljoner kronor samt anslår genomsnittskostnaden per eldstad så lågt som till 7 000 kronor, skulle detta av statsmakterna dirigerade bostadsbyggande komma att omfatta omkring 7 000 eldstäder. Tager man emellertid i betraktande det dröjsmål, ansökningarnas prövning och förberedelserna i övrigt hos kommuner, penninginstitut, bostadsföreningar m. fl. intresserade även under gynnsammaste förhållanden måste medföra, så lärer i realiteten endast någon del av de ifrågavarande företagen komma att före vinterkylans inträde sättas i verket. Nu berörda faktorers inverkan kan givetvis ej på förhand exakt uppskattas. Även om de skulle väsentligt begränsa det nyss beräknade maximiantalet eldstäder, bör man å andra sidan icke underskatta betydelsen av den deprimerande verkan på egnahemsbyggarnas företagsamhet, som skulle framkallas av sannolikheten för cementspärrens fortvaro.

Att tillkomsten av detta ringa tillskott till bostadsbestandet en kortare tid fördröjes, kan visserligen synas mindre betydelsefullt i betraktande av det stora aktuella behovet. Då emellertid statsmakterna på sätt som skett ingripit på detta område och trots det svåra ekonomiska läget, som eljest bort förbjuda statsmedels användande för ändamål av denna art, anvisat sådana till betydande belopp, så har detta uppenbarligen skett på den grund, att här ansetts föreligga ett nödläge av tvingande beskaffenhet. Vid fragans behandling hos Kungl. Maj:t och i riksdagen var man icke blind för de svårigheter för byggnadsplanens realiserande, som hotade i anledning av förhållandena å arbetsmarknaden inom byggnadsyrket, och förutsattes det därför, att all omsorg skulle ägnas angelägenheten att åvägabringa en förbättring härutinnan.

Efter att hava erinrat om, att de ansträngningar, som gjorts i detta syfte, hittills icke krönts med framgång, anförde styrelsen beträffande det ifrågasatta statsingripandet slutligen följande:

Principiellt synes man inom olika läger vara enig om statsmaktens rätt och, under vissa förhållanden, plikt att med de maktmedel, som stå till dess förfogande, ingripa till skyddande av det allmännas och enskilda utomstaendes genom en arbetsstrid valdförda intressen. Även från den ena parten i konflikten gives uttryck åt denna uppfattning. Träarbetarförbundet har sålunda i sin till styrelsen ingivna skrivelse förklarat sig anse arbetsgivarföreningens materialspärr vara ett våldsamt ingrepp i andra samhällsmedborgares rättigheter, vars tolererande kunde leda till ännu längre gående övergrepp, mahända även till kontroll över rätten att köpa för livsuppehället nödiga artiklar. Förbundet påyrkar därför tillfyllestgörande åtgärder från det allmännas sida för beredande av tillgång till alla slag av byggnadsmaterialier för alla dem, som vilja bedriva arbete inom byggnadsindustrien.

Riktigheten av uppfattningen om statens skyddsuppgift gent emot även förevarande slag av samhällsfara lärer icke kunna bestridas. Emellertid har denna uppfattning ännu icke tagit sig uttryck i positiv lagstiftning, som anvisat maktmedel och former för sådant ingripande av statsmakten. Lagen om medling i arbetstvister inskränker sig sålunda till att åt särskilda statsorgan anförtro uppgiften att på förlikningens, eventuellt den frivilligt åtagna skiljedomens väg verka för lösning av tvister mellan arbetsgivare och arbetare samt mellan grupper av sådana inbördes. De försök, som gjorts att lagligt grunda längre gående atgärder från statens sida gent emot part eller parter i en arbetsstrid, hava däremot mött så starkt motstånd, att de icke länt till resultat. Under sådana förhållanden synes det vara angeläget, att de andra maktmedel för sådant ingripande, som ändock tilläventyrs stå staten till buds, användas med synnerlig försiktighet och endast i fall av verkligt nödläge, som ej annorledes kan avhjälpas.

Att ett sådant nödläge nu föreligger med avseende å bostadsfrågan lärer vara obestridligt, liksom att detta nödläge förvärras genom ej blott arbetskonfliktens utan även cementspärrens fortvaro. Sannolikt synes även, att cementspärrens upphävande åtminstone för tillfället skulle, även om konflikten icke löses, i någon mån minska dennas olägenheter, närmast i avseende å bostadsbyggandet. Om sålunda med hänsyn härtill synes önskvärt att undanröja orsakerna till berörda olägenheter, uppkommer frågan om det med hänsyn till olika omständigheter lämpligaste sättet härför. Såsom redan antytts, synes ringa utsikter för närvarande förefinnas för den bästa lösningen, nämligen vederbörande förlikningsorgans av statsmakten och allmänna opinionen stödda, på gällande lagstiftning grundade medlingsverksamhet till biläggande av konflikten och undanröjande av den därmed sammanhängande cementspärren. Föga mera sannolikt torde vara, att arbetsgivareföreningen låter sig förmå att utan biläggande av arbetsstriden upphäva cementspärren. Den nära till hands liggande anordningen, att staten själv från utlandet införskaffar eller medverkar till importen av cement i nödig omfattning, lärer vara förenad med alltför lång tidsutdräkt för att innebära en ändamålsenlig lösning. Mot användande av de maktmedel, som må stå till statens förfogande, resa sig betänkligheter, i samma mån som detta ingripande kan väntas medföra verkningar ägnade att för byggnadsmarknaden visserligen bereda någon lättnad för tillfället men sannolikt också svårigheter framdeles.

Innan sådana maktmedel tillgripas, synes i varje fall böra övervägas, huruvida icke cement i erforderlig mängd kan på frivillighetens väg ställas till förfogande för den byggnadsverksamhet, som är avsedd att bedrivas i enlighet med statens uppställda byggnadsplan och vars tryggande, så långt ske kan, enligt styrelsens uppfattning måste anses som en angelägenhet av stort allmänt intresse. I sådant syfte synes kunna ifrågasättas, att staten inköper och genom eget organ — förslagsvis statens byggnadsbyrå — fördelar varan till de ifrågakommande byggnadsföretagen, i den mån och till den mängd de behöva densamma. Med avseende härå märkes, att till hela denna byggnadsverksamhet skulle, efter en beräkning av 6 à 8 fat cement per eldstad, allenast åtgå omkring 50 000 fat till en beräknad kostnad av något mer än 1 miljon kronor. Till följd av årstidens inverkan och konsumtionsbehovets fördelning på större eller mindre del av byggnadstiden torde emellertid det omedelbara behovet av varan betydligt inskränkas. Då nu ifrågavarande byggnadsverksamhets frigivande från cementrestriktionerna endast torde i ringa mån öva ensidig inverkan på arbetsstriden, men väl vara ägnat att undanröja ett hinder för bostadsbyggandet, synes större svårighet icke behöva möta mot genomförande av nu angiven eller annan likartad anordning.

Den av socialstyrelsen anvisade utvägen att ordna den omstridda frågan genom frivillig överenskommelse, så att staten för fritt förfogande skulle få inköpa för den statsunderstödda byggnadsverksamheten erforderliga kvantiteter cement, visade sig, såsom av det återgivna statsrådsuttalandet framgår, icke kunna genomföras, varför statsbeslag verkställdes med anlitande av förfoganderättslagen. Att ombesörja härav föranledda verkställighetsåtgärder samt fördela de beslaglagda kvantiteterna till förbrukarna uppdrogs, såsom av socialstyrelsen även ifrågasatts, åt statens byggnadsbyrå. Emellertid har i anledning av beslaget svenska arbetsgivareföreningen den 5 oktober upphävt cementspärren, vadan sålunda cementhandeln numera åter är fri.

Arbetslönerna i Stockholm och landsorten år 1919.

I den danska statistiken över arbetslönerna inom industrien, varav de senaste resultaten återgivas på annat ställe i detta häfte (sid. 1023), har städse iakttagits en lokal uppdelning av materialet, så att lönenivån för huvudstaden och landsorten beräknats var för sig. Vid de motsvarande undersökningar, som av socialstyrelsen anordnats i vårt land, har någon dylik särskillnad mellan olika landsdelar och ortsgrupper icke genomförts. Såsom framhållits i de förut publicerade redogörelserna för nämnda undersökningar, har huvudsyftet med dessa varit, icke att erhålla någon detaljerad statistik över lönenivån för olika arbetarkategorier, utan att mäta lönestegringen från det ena året till det andra.[1] Då ingen anledning funnits antaga, att utvecklingen å olika orter i detta hänseende företett några väsentliga skiljaktigheter, har skäl ej ansetts föreligga att fördröja undersökningarnas slutförande och publicerande genom att underkasta materialet uppdelning och bearbetning jämväl efter olika ortsgrupper. Sedan resultaten av nämnda undersökningar framlagts, har emellertid mot desamma från vissa håll den anmärkningen framförts, att de där angivna genomsnittsinkomsterna icke skulle motsvara den verkliga lönenivån inom respektive näringsgrenar, varför det också kunde ifrågasättas, om icke de på grundval av sagda inkomstsiffror verkställda beräkningarna över lönestegringen vore missvisande. De, som framfört dylika anmärkningar, hava i regel varit arbetsgivare, vilka haft sin verksamhet förlagd till Stockholm och som därvid förbisett, att ett medeltal, uträknat på grundval av uppgifter från alla delar av landet, alltid maste stanna mer eller mindre under huvudstadens lönenivå. För att kunna exakt påvisa, i vilken grad denna differens gör sig gällande inom olika näringsgrupper, har socialstyrelsen efter slutförandet av 1919 års löneundersökning underkastat det erhållna materialet en efterbearbetning ur lokala synpunkter, varav resultaten härmed framläggas. Liksom vid de föregående löneundersökningarna hava arbetare och förvaltningspersonal behandlats var för sig.

Arbetare. I tabellen å sid. 986, där de i undersökningen ingående arbetarna äro fördelade å olika näringsgrupper, har som synes åtskillnad gjorts endast mellan Stockholm å ena sidan och övriga orter å den andra. Vid primärmaterialets bearbetning har emellertid företagits en längre gående uppdelning i fyra ortsgrupper, inom vilka de vuxna arbetarnas genomsnittliga löneinkomster befunnits utgöra som följer:

[1] Soc. Medd. årg. 1919, sid. 871 samt årg. 1920, sid. 585.

	Genomsnittlig löneinkomst (kr.)				Indextal: riksmedeltalet = 100			
	per år		per arbetsdag		Årsinkomst		Dagsinkomst	
	Manl.	Kvinnl.	Manl.	Kvinnl.	Manl.	Kvinnl.	Manl.	Kvinnl.
Stockholm	3 951	2 086	14·01	7·47	126	128	122	122
Städer över 10 000 inv.	3 107	1 562	11·57	5·83	99	96	101	95
Städer under 10 000 inv. samt köpingar o. municipalsamhällen	3 119	1 512	11·41	5·86	99	93	100	96
Landsbygden	2 882	1 477	10·42	5·66	92	90	91	93
Hela riket	**3 142**	**1 634**	**11·48**	**6·11**	**100**	**100**	**100**	**100**

Att riksmedeltalen något avvika från i denna tidskrift förut publicerade siffror beror därpå, att vid beräkningen av dessa tal frändragits järnvägspersonalen och vissa andra arbetargrupper, som ej kunnat fördelas på olika ortsgrupper.

Om man frånser Stockholm, äro avstånden mellan ortsgruppernas lönesiffror icke så särdeles stora. Särskilt gäller detta det inbördes förhållandet mellan de två grupper, på vilka landsortsstäderna uppdelats.

Den rena landsbygden företer en lägre genomsnittlig löneniva än städer och stadsliknande samhällen. För vissa näringsgrenar gäller emellertid härvidlag ett motsatt förhållande. Inom grupperna livsmedelsindustri, läder-, hår- och gummivaruindustri samt kemisk-teknisk industri har exempelvis den genomsnittliga löneinkomsten befunnits vara högre a landsbygden än i städerna (utom Stockholm). Detta kan bland annat bero på den omständigheten, att inom en näringsgrupp industribranscher med relativt hög lönestandard till övervägande del äro förlagda å landsbygden, branscher med lägre löner däremot i städerna. Skiljaktigheterna mellan de olika ortsgrupperna i förevarande hänseende äro dock icke så utpräglade, att det synts erforderligt att beträffande varje särskild industri publicera lönesiffror för samtliga ortsgrupper, utan hava i huvudtabellen specificerade siffror anförts endast för å ena sidan Stockholm, å andra sidan övriga orter.

Då det inom de olika näringsgrenarna sålunda blott kunnat bliva fraga om jämförelse mellan två ortsgrupper, har det, i motsats till vad i den förut anförda tablån varit fallet, ansetts lämpligt att till grund för jämförelsen lägga icke riksmedeltalet utan skillnaden mellan de bada grupperna inbördes. Det får nämligen ej förbises, att ett indextal, som anger, hur mycket lönenivån inom särskilda näringsgrenar i Stockholm överstiger riksmedeltalet, ofta kan bli missvisande, enär de skiljaktigheter, som härvid framträda, i väsentlig mån äro beroende av, att stockholmsindustrien inom de särskilda branscherna är olika starkt representerad och sålunda kan påverka medelsiffran mer i ett fall än i ett annat.

Då de kvinnliga arbetarna ej inom alla industrier äro tillräckligt företrädda för att fullt representativa genomsnittstal skulle kunna erhallas, har för dessa någon fördelning efter näringsgrenar ej verkställts, utan upptager tabellen, som synes, endast manliga arbetare över 18 ar.

Efter vad av tabellen framgår, var genomsnittliga årsinkomsten för manliga arbetare 31 %, dagsinkomsten åter 26 % högre i Stockholm än inom landet i

Genomsnittliga löneinkomster för manliga arbetare i Stockholm och övriga orter.

Näringsgrupper	Antal arbetare		Genomsnittlig årsinkomst, kr.		Genomsnittlig dagsinkomst, kr.		Indextal för Stockholm (övr. orter = 100)	
	Stock-holm	Övriga orter	Stock-holm	Övriga orter	Stock-holm	Övriga orter	Årsin-komst	Dagsin-komst
Malmbrytning och metallindustri	7 261	67 146	3 692	3 155	13·06	11·23	*117·0*	*116·3*
därav: Mekaniska verkstäder	6 089	30 383	3 650	3 106	12·88	11·23	*117·5*	*114·7*
Jord- och stenindustri	288	14 958	3 577	2 678	12·87	10·20	*133·6*	*126·2*
Träindustri	149	19 646	3 646	2 543	12·09	11·02	*143·4*	*109·7*
därav: Sågverk och hyvlerier	79	10 158	3 836	2 918	11·08	10·97	*131·5*	*101·0*
Pappers- och grafisk industri	1 193	17 566	3 901	3 020	14·10	10·74	*129·2*	*131·3*
därav: Grafisk industri	988	2 093	3 858	3 431	14·12	12·45	*112·4*	*113·4*
Livsmedelsindustri	1 808	7 202	3 957	3 318	13·47	11·42	*119·3*	*118·0*
Textil- och beklädnadsindustri	337	5 609	3 750	2 652	12·55	9·70	*141·4*	*129·4*
därav: Spinnerier, väverier o. d.	24	4 948	3 109	2 595	11·08	9·53	*119·8*	*116·3*
Sömnadsfabriker m. fl.	313	661	3 800	3 081	12·66	10·94	*123·3*	*115·7*
Läder-, hår- och gummivaruindustri	358	2 903	3 623	3 169	13·16	11·86	*114·3*	*111·0*
Kemisk-teknisk industri	624	6 399	3 616	2 988	12·78	10·75	*121·0*	*118·9*
Byggnadsverksamhet	2 865	4 126	4 542	3 439	16·61	12·57	*132·1*	*132·1*
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	6 741	9 574	4 091	3 232	14·05	11·33	*126·6*	*124·0*
Handel och varulager	1 073	2 742	3 612	2 853	12·77	10·04	*126·6*	*127·2*
Samfärdsel	822	1 795	4 192	4 310	20·48	17·70	*97·3*	*115·7*
därav: Lastning och lossning	630	1 775	4 305	4 323	24·47	17·83	*99·6*	*137·2*
Samtliga grupper	**23 519**	**159 666**	**3 951**	**3 023**	**14·01**	**11·09**	*130·7*	*126·3*

övrigt. Skillnaden mellan dessa båda siffror får tydligen sin förklaring däruti, att medeltalet arbetsdagar under året varit större i Stockholm än i landsorten. Detta är en allmän regel, som går igen inom alla näringsgrupper med få undantag. Mest framträdande bland dessa undantag är gruppen samfärdsel, inom vilken lastnings- och lossningsarbetarna dominera, enär järnvägarna, som förut anförts, vid denna undersökning helt måst lämnas å sido. Inom lastning och lossning har genomsnittliga antalet arbetsdagar för manliga arbetare varit 176 i Stockholm mot 242 inom riket i övrigt, och har följden härav blivit, att årsförtjänsten för Stockholm ställt sig några kronor lägre än för landsorten, ehuru dagsinkomsten varit avsevärt högre. Med hänsyn till sistnämnda siffror måste emellertid här ytterligare erinras om det vid dessa undersökningar förut anförda förhållandet, att beräkningen av antalet arbetsdagar vid lastnings- och lossningsarbete är förenat med särskilt stora svårigheter och att stuveribolagen, som här äro de mest betydande uppgiftslämnarna, sannolikt å olika orter tillämpat i viss mån skiljaktiga beräkningsmetoder.

Vad i övrigt beträffar skiljaktigheterna mellan de för olika näringsgrup-

per i tabellen anförda indextalen, torde dessa till stor del bero därpå, att i de särskilda grupperna ingå industrier med väsentligt olika lönestandard, vilka därtill äro ojämnt fördelade på huvudstaden och landsorten. Förhållandet framträder särskilt tydligt inom gruppen textil- och beklädnadsindustri, vilken, såsom i tabellen också skett, kan uppdelas i två från varandra i lönehänseende tämligen olikartade branscher. Tagas dessa var för sig, befinnes lönedifferensen mellan Stockholm och övriga orter inom ingendera vara synnerligen framträdande. För båda branscherna tillsammantagna får man däremot ett påfallande högt indextal för Stockholm, beroende därpå, att textilindustrien med sin jämförelsevis låga lönestandard i Stockholm är representerad av ett mycket ringa antal arbetare, medan beträffande den egentliga beklädnadsindustrien förhållandet är motsatt.

Förvaltningspersonal. I fråga om gruppen företagsledare har det med hänsyn till den osäkerhet, som i många fall vidlåder löneuppgifterna för hithörande funktionärer, icke ansetts lämpligt att verkställa någon fördelning av materialet ur lokal synpunkt. För de övriga hithörande personalgrupperna giver en jämförelse mellan lönenivån i Stockholm och landsorten följande resultat:

	Antal anställda		Genomsnittlig löneinkomst pr. år (kr.)				Indextal för Stockholm	
			Manliga		Kvinnliga			
	Stockholm	Övriga orter	Stockholm	Övriga orter	Stockholm	Övriga orter	(övr. orter = 100) Manl.	Kvinnl.
Teknisk personal	2 095	8 431	6 609	5 618	2 695	2 218	118	122
Kontorspersonal	11 328	20 668	5 498	4 406	3 032	2 347	125	129
Butikspersonal	2 210	4 442	3 690	2 554	2 283	1 639	145	134
Summa	**15 633**	**33 541**	**5 627**	**4 612**	**2 889**	**2 183**	**122**	**132**

Av tablån framgår, att skillnaden mellan Stockholms och landsortens lönenivå för den kvinnliga förvaltningspersonalen varit ungefär lika stor som i fråga om arbetarna (omkring 32 %); beträffande manlig personal är den genomsnittliga differensen däremot något mindre (22 %). Vid jämförelse de olika personalgrupperna emellan visar det sig, att skillnaden mellan huvudstad och landsort varit minst inom den grupp, vars genomsnittliga lönestandard är högst (teknisk personal), varemot största differensen framträder inom den grupp, som har den lägsta genomsnittsinkomsten (butikspersonalen). Inom sistnämnda personalgrupp är också, i motsats mot vad eljest är fallet, det för Stockholm uträknade indextalet högre för männen än för kvinnorna.

Olycksfall inom sjömansyrket år 1919.[1]

Med ledning av de rapporter om sjöolyckor samt protokoll från sjöförklaringar och sjöförhör, vilka meddelats socialstyrelsen från kommerskollegium, ävensom de anmälningar om olycksfall, som insänts från yrkesinspektörerna, har inom socialstyrelsen i likhet med föregående år företagits en utredning beträffande under år 1919 inom sjömansyrket inträffade olycksfall, för vilka en redogörelse lämnas här nedan.

Sammanlagda antalet olycksfall uppgår till 556, varav 449 å maskindrivna fartyg och 107 å segelfartyg. Av de förra hade 138 och av de senare 55 dödlig utgång.

Antalet fartyg, a vilka de inrapporterade olycksfallen ägt rum, utgör 370, av vilka 305 maskindrivna — och 65 segelfartyg.

På årets olika månader fördelade sig olycksfallen som följer:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Okänd
Dödliga fall:													
Maskindr. fartyg	18	9	37	2	—	5	1	12	40	5	6	3	—
Segelf. o. prämar	1	3	1	—	1	1	—	1	11	8	6	10	12
Icke *dödliga:*													
Maskindr. fartyg	14	19	17	33	23	33	24	26	27	32	21	38	4
Segelf. o. prämar	2	—	2	1	4	6	—	4	9	9	4	10	1
Summa	**35**	**31**	**57**	**36**	**28**	**45**	**25**	**43**	**87**	**54**	**37**	**61**	**17**

Den närmare fördelningen av olycksfallen med hänsyn till orsaker, bemanningsspecialiteter samt fartygens positioner vid olyckstillfällena framgår av tabellen å sid. 990—991.

En granskning av olycksfallen med dödlig utgång giver vid handen, att det största antalet faller under rubriken *fartygs försvinnande med man och allt*. A maskindrivna fartyg hava inalles 57 människoliv gått förlorade, varav 20 med ångaren Lobelia, som i mars månad spårlöst försvann på resa från Göteborg till Sunderland, antagligen till följd av minsprängning, samt 37 med ångaren Peking, vilken efter allt att döma i september månad förolyckats under en tyfon utanför kinesiska kusten. Två segelfartyg, barkskeppen Henriette med 12 mans besättning och Susanna med 11 man, hava likaså spårlöst försvunnit, utan att man dock lyckats konstatera den närmare anledningen. Möjligen föreligger minsprängning.

[1] Se Soc. Medd., årg. 1916, sid. 1045; årg. 1917, sid. 1338; årg. 1918, sid. 1094 och årg. 1919, sid. 711.

Genom bevisliga *krigsorsaker*, enkannerligen minsprängning, hava under året förolyckats sex ångfartyg, varvid sammanlagt 43 personer ljutit döden. Vid tvenne av dessa katastrofer, Eidern och Start, omkommo hela besättningarna resp. tio och elva personer, från ångaren Sphynx räddades av aderton personer endast en matros, ångarna Carolus och Constanza förlorade vardera två man och Milos en man. Av seglare hava under året två blivit minsprängda, nämligen barkskeppet Frigga, varvid åtta man omkommo, och skonaren Frip med en man förolyckad.

Dödsolyckor vid *fall över bord i samband med skeppsarbete*, hava inträffat vid följande sju tillfällen:

1. En ombord å ångslupen Bore anställd polettpojke, som skulle begiva sig akterut, hade för att komma förbi en midskepps, å babords sida liggande vedtrave genom ett fönster stigit ut på relingen på yttersidan av ångslupens överbyggnad samt därvid fallit överbord och drunknat.

2. Å ångaren Bråvik föll vid målningsarbete från en ställning utombords en matros överbord och drunknade. Försiktighetsåtgärder i enlighet med 20 § nytojandeförordningen den 23 december 1915 synas ej hava varit vidtagna.

3. Från ångaren Meta spolades under svårt väder på resa i Nordsjön en å däckslasten surrad tross överbord. Vid försök att inhala trossen, som fastnat i propellern, blevo förste styrmannen och timmermannen dragna överbord. Trots ivriga bärgningsförsök omkom styrmannen, varemot timmermannen lindrigt skadad räddades.

4. Å turretdäckade ångaren Nordland på resa i Nordatlanten var en del av besättningen sysselsatt utombords med målning av det s. k. harbourdäcket, varvid en matros föll över bord och drunknade. Ej heller i detta fall synas föreskrivna försiktighetsåtgärder hava varit vidtagna.

5. Då ångaren Oskar II under en mörk natt skulle angöra en mindre östersjöhamn råkade en sjöman, som var sysselsatt med att mana en tross föröver, falla överbord och trots vidtagna bärgningsförsök drunkna.

6. Under segling i Östersjön med galeasen Wiktoria erhöll en jungman under giffning ett slag av storbommen, varvid han föll överbord och drunknade. Någon stoppartalja synes ej hava varit använd.

7. Å skonerten Sophie omkom genom drunkning under lastning i en norrlandshamn den ombord anställde stuerten, då han från en pråm skulle begiva sig i skeppsbåten för att uppnå det bredvidliggande fartyget.

Utan samband med egentligt skeppsarbete hava inrapporterats tvenne drunkningsolyckor vid fall överbord. Sålunda föll under rusets inflytande en å ångaren Smyrna anställd eldare från backen över räcket i hamnen och drunknade, och å ångaren Lennart, liggande i en engelsk nordsjöhamn, omkom genom drunkning en ombord anställd matros under försök att rädda en annan sjöman, som fallit i dockan. Slutligen är i detta sammanhang att nämna en dödsolycka genom *fall på däck;* den förolyckade var befälhavaren å skonaren Tärnan.

Dödsolyckor med anledning av *nedstörtande i lastrum* hava ägt rum i tre fall:

1. Å ångaren Maroc, liggande i engelsk hamn, skulle kocken, som efter besök i land kommit berusad ombord, från kabyssen begiva sig förut till skansen, varunder han genom en lastlucka, som delvis var öppen, störtade ned i rummet och ljöt en ögonblicklig död.

2. Å under utrustning varande nybyggda ångaren Svithiod råkade befälhavaren av okänd anledning störta ned genom en lucköppning, varvid han ådrog sig så svåra skador, att han senare avled. Ifrågavarande öppning saknade varje skydd, och vid polisförhöret yttrade åklagaren, att platsen varit av den farliga beskaffenhet, att den skyddsanordning, som i form av stöttor med

Olycksfall inom sjömansyrket år 1919, fördelade efter orsaker, beman-

	Orsaker	Olycksfall å maskindrivna fartyg			Olycksfall å segelfartyg och prämar			Hela antalet olycksfall		
		Dödliga	Icke dödl.	Summa	Dödliga	Icke dödl.	Summa	Dödliga	Icke dödl.	Summa
1	Fartygs förlisning i öppen sjö	—	—	—	—	2	2	—	2	2
2	Fartygs strandning eller grundstötning	—	1	1	15	—	15	15	1	16
3	Fartygs försvinnande med man och allt	57	—	57	23	—	23	80	—	80
4	Fartygs förolyckande eller skadande genom krigsorsak	43	10	53	9	—	9	52	10	62
5	Fall från väders (rigg, skorsten o. d.)	—	5	5	—	4	4	—	9	9
6	Fall överbord från däck (eller fall å däck)	7	24	31	3	8	11	10	32	42
7	Fall genom luckor ned i lastrum, o. d.	3	13	16	—	6	6	3	19	22
8	Fall vid vistelse i lastrum, kolboxar o. d.	—	13	13	—	1	1	—	14	14
9	Brottsjöar	1	9	10	3	2	5	4	11	15
10	Arbete (å ställning) på fartygets utsida	—	4	4	—	—	—	—	4	4
11	Eldsvåda	—	1	1	—	—	—	—	1	1
12	Explosioner (utom ångpannor)	2	4	6	—	—	—	2	4	6
13	Gasförgiftning	2	—	2	—	—	—	2	—	2
14	Styranordningar	—	3	3	—	2	2	—	5	5
15	Förtöjnings- och bogseringsredskap	—	36	36	—	5	5	—	41	41
16	Fartygs framdrivningsmaskineri	1	42	43	—	—	—	1	42	43
17	Fartygs hjälpmaskineri	1	9	10	—	1	1	1	10	11
18	Ångpannor, kokare o. d.	—	12	12	—	1	1	—	13	13
19	Eldning	—	4	4	—	—	—	—	4	4
20	Handverktyg	—	11	11	—	3	3	—	14	14
21	Bärgningsredskap	5	4	9	—	—	—	5	4	9
22	Förflyttning till eller från fartyg vid besök i land	5	7	12	2	—	2	7	7	14
23	Olycksfall under vistelse i land	1	1	2	—	—	—	1	1	2
24	Rosthackning	—	4	4	—	2	2	—	6	6
25	Luckor och skärstockar	—	8	8	—	—	—	—	8	8
26	Nedfallande föremål	—	9	9	—	—	—	—	9	9
27	Ställningar, landgångar, lejdare etc.	—	1	1	—	—	—	—	1	1
28	Skållning av ånga eller hett vatten (utan samband med explosion)	—	4	4	—	—	—	—	4	4
	Lastning och lossning:									
29	Transportredskap	—	1	1	—	—	—	—	1	1
30	Kättingslängor, fathakar, stroppar o. d.	—	1	1	—	—	—	—	1	1
31	Ställningar, stegar, bockar etc.	—	2	2	—	1	1	—	3	3
32	Taljor, block, handvinschar etc.	—	2	2	—	—	—	—	2	2
33	Kranar o. d. (i land)	—	1	1	—	1	1	—	2	2
34	Vinschar o. d. (ombord)	—	10	10	—	—	—	—	10	10
35	Lastning och lossning för hand	—	21	21	—	4	4	—	25	25
36	Fall av personer	—	1	1	—	1	1	—	2	2
37	Fall av föremål	—	2	2	—	2	2	—	4	4
38	Yrkessjukdomar	2	—	2	—	—	—	2	—	2
39	Självmord	7	—	7	—	—	—	7	—	7
40	Andra orsaker	1	31	32	—	6	6	1	37	38
41	Summa	138	311	449	55	52	107	193	363	556
42	därav: med dödlig utgång									
43	utan »									
44	å maskindrivna fartyg									
45	å segelfartyg och prämar									

ningsspecialiteter och fartygens positioner vid olyckstillfällena.

Bemanningsspecialiteter														Fartygens positioner vid olyckstillfällena						
Befälhavare	Styrmän, båtsmän	Maskinister	Segelmakare, timmermän, båtsmän	Matroser	Lättmatroser	Jungmän	Annan ej spec. däckspersonal	Donkeymän o. smörjare	Eldare o. motormän	Kollämpare	Manlig köks-personal	Kvinnlig köks-personal	Annan ej spec. personal	Kust- o. inre fart	Östersjöfart	Nordsjöfart	Oceanfart	Svensk hamn	Utländsk hamn	
1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1
2	2	—	—	2	2	4	—	—	—	—	4	—	—	—	13	2	1	—	—	2
4	8	6	4	13	7	8	1	4	10	5	10	—	—	—	—	20	60	—	—	3
4	6	6	2	13	6	3	3	2	10	1	5	1	—	—	—	62	—	—	—	4
1	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	2	1	3	1	5
7	5	1	3	5	—	3	6	—	7	1	1	2	1	5	4	5	2	22	4	6
4	1	—	1	4	—	2	1	1	1	—	4	1	2	1	2	1	1	11	6	7
1	—	1	—	—	1	1	—	—	7	—	1	1	1	—	—	1	—	11	2	8
—	3	—	—	2	4	1	4	—	—	—	—	—	1	—	—	13	2	—	—	9
—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	4	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	11
1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	—	—	5	1	12
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	13
1	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	3	—	1	—	1	—	14
4	4	3	1	8	5	2	10	—	2	—	—	—	2	4	1	3	—	30	3	15
—	—	18	—	—	—	—	1	6	18	—	—	—	—	9	1	4	4	21	4	16
1	1	1	—	3	3	—	1	—	1	—	—	—	2	1	1	2	—	6	1	17
—	—	2	1	—	—	—	1	—	7	—	—	—	—	2	5	1	—	5	—	18
—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1	19
2	1	1	1	2	2	—	1	—	1	1	1	—	1	1	—	2	—	10	1	20
—	—	—	—	4	2	—	1	—	—	—	—	2	—	—	1	4	1	1	2	21
2	—	3	1	1	1	—	—	1	2	1	1	1	—	—	—	—	—	3	11	22
—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	23
—	1	—	1	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	24
1	2	—	—	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	25
1	1	—	—	—	2	—	1	—	2	—	—	—	2	1	—	—	—	7	1	26
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	27
1	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	28
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	29
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	30
1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	31
—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	32
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	33
—	—	—	1	3	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	34
3	—	—	1	6	1	4	8	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	25	—	35
1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	36
—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	1	37
—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	38
—	—	3	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	1	—	4	1	—	1	39
7	5	2	1	5	—	—	11	—	4	—	—	2	1	3	1	8	—	14	12	40
51	**44**	**51**	**20**	**80**	**45**	**34**	**62**	**16**	**84**	**9**	**29**	**12**	**19**	**34**	**32**	**136**	**75**	**218**	**61**	41
13	19	15	7	36	18	16	3	8	28	6	21	3	—	1	15	86	66	8	17	42
38	25	36	13	44	27	18	59	8	56	3	8	9	19	33	17	50	9	210	44	43
27	29	51	15	65	34	19	62	16	84	9	18	12	8	31	13	118	50	179	58	44
24	15	—	5	15	11	15	—	—	—	—	11	—	11	3	19	18	25	39	3	45

mantåg senare vore vidtagen, hade bort från början anordnas, samt konstaterades, att belysningsförhållandena voro sådana, att öppningen vid tiden för olyckan legat i försåtligt mörker.

3. Under påläggning av luckor och säkerstockar å motorfartyget Pacific i Rotterdams hamn lutade sig en matros in över luckkarmen, förlorade balansen och störtade ned i lastrummet, där han i fallet ådrog sig så svåra skador, att han omedelbart avled.

Fall i dockor o. d. vid återvändande ombord från besök i land hava föranlett sju olyckor med dödlig utgång.

1. Från ångaren Pan, liggande i fransk hamn, föll timmermannen, som på aftonen kommit berusad ombord, i hamnen och drunknade.

2. En ombord å ångaren Thyra anställd eldare, som, medan fartyget låg förtöjt i en engelsk hamn tillsammans med ett par kamrater sent på kvällen skulle begiva sig ombord efter att hava varit iland, föll härvid i dockan och omkom. Vid polisförhöret framgick, att anledningen till olyckan var den å kajen rådande dåliga belysningen.

3. En eldare, som medelst ångfärja var på väg för att inställa sig i tjänst å ångaren Eol, där han var anställd, och som vid tillfället var något berusad, föll under färden å färjan överbord och drunknade. Närmare detaljer om olyckans förlopp saknas, men av förhöret framgår, att saknaden av låsanordning hos en räckhake i färjans akter kan anses som bidragande orsak till olycksfallet.

4. Från ångaren Osric, liggande i en fransk hamn, försvann andre maskinisten. Verkställda undersökningar ledde till antagandet, att han vid återvändande ombord från besök i land fallit i någon av dockorna och drunknat, en olyckshändelse, som torde vara att tillskriva den i hamnen rådande bristfälliga belysningen.

5. En donkeyman, anställd å ångaren Gävle liggande i en fransk hamn, föll, då han efter besök i land tillsammans med en kamrat skulle begiva sig ombord, mellan båten och kajen och drunknade. På grund av den stora höjdskillnaden i tidvattnet kunde landgång ej användas, utan brukades i stället en trälejdare, som vid tillfället var upplyst medelst en lanterna. Den omkomne var berusad.

6. Befälhavaren å briggen Bornholm försvann en natt under fartygets uppehåll i en engelsk kolhamn och har sannolikt, då han på aftonen skulle begiva sig ombord efter besök i land, fallit i dockan och omkommit.

7. Efter att hava tillbringat en söndag i land i en spansk hamn råkade en lättmatros, anställd å tremastskonaren Doris, då han på aftonen åter skulle gå ombord, falla från kajen akter om fartyget och drunkna.

För sjömansyrket särskilt typiska olycksfall äro de, som förorsakats av *brottsjöar*. Av dylik anledning hava under året inträffat fyra dödsfall:

1. Å ångaren Hild, som under svår storm och mycket hög sjö befann sig trälastad på resa i Nordsjön, blev en matros, vilken var sysselsatt med att fastsurra en lastbom, slungad överbord och drunknade.

2. Då fullriggade skolskeppet G. D. Kennedy under svårt väder befann sig på resa i Atlanten, spolades konstapeln överbord av en brottsjö och drunknade.

3—4. Under resa i Nordsjön i november månad med trälastade briggen Zaima blevo under svårt väder tre man spolade överbord från däckshusten. Härvid omkommo en matros och en lättmatros.

I samband med bruk av eller övning med *fartygs bärgningsredskap*, hava inträffat fem olycksfall med dödlig utgång.

1—2. Under resa i Nordsjön med ångaren Vale inträffade i fartygets omedelbara närhet en minexplosion och, då man befarade, att ångaren skadats, utsattes livbåtarna, varvid babordsbåten i vilken befunno sig fyra personer, slets loss från fånglinan och vattenfylldes. Härvid omkommo en kokerska och en städerska. Närmare undersökning gav vid handen, att ångaren ej lidit några skador.

3. A ångaren Australic på resa i Nordatlanten var en lättmatros sysselsatt med att lossa en reservsurrning, som under föregående svårt väder anbragts å en av livbåtarna. Under detta arbete, varvid mannen befann sig i den under dävertar utsvängda båten, råkade av någon anledning den främre taljan att hugga ur, så att båten föll rätt ned med fören och mannen drunknade.

4. Under arbete å ångaren Halvar, på resa i Nordsjön, med fastsurrning av en livräddningsflotte, som lösslitits från sina surrningar, blev en matros så illa klämd mellan flotten och fartygets reling, att han avled.

5. Å ångaren Margit, liggande i svensk hamn, var man sysselsatt med att göra fartyget sjöklart, varvid en å däcket befintlig livräddningsflotte skulle förflyttas medelst vinsch. En matros råkade under arbetet härmed komma mellan luckkarmen och flotten och fick huvudskålen så illa skadad, att han senare avled.

Av olycksfall, förorsakade av ombord å fartyg befintliga *maskinella anordningar*, hava under året tvenne medfört dödlig utgång.

1. Å trälastade ångaren Gottfrid, liggande i fransk hamn och med mycket hög däckslast, blev vid uppriggning av en lastbom en lättmatros indragen i vinschen, fördes runt vinschnocken och fastklämdes mellan pistonstångens gejder och vinschnocken, varvid han erhöll så svåra skador, att han senare avled. Utrymmet kring vinschen var till följd av däckslasten ytterst begränsat, varigenom mannens kavaj kom att fastna mellan bomtaljelöparen och nocken och på angivet sätt föranledde olycksfallet.

2. Å ångaren Munin inträffade under förhalning i en engelsk hamn en egendomlig olyckshändelse, i det en eldare, under utförande av rengöringsarbete i den s. k. maskingropen blev så illa klämd mellan vevaxeln och maskinramen, att han omedelbart avled. Vid olyckan tillgick så att, medan ångaren förhalades av ett par bogserbåtar, fartygets propeller av farten sattes i rörelse och vred maskinaxeln med nämnd påföljd.

Av *gasförgiftning* hava förorsakats två olycksfall med dödlig utgång:

1. Förgiftning genom kolos medförde ett dödsfall å ångaren Anton, där rörledningen till en i skansen befintlig kamin, som eldades med stenkol, under slingring sönderbröts. I lokalen befunno sig vid tillfället sovande tre besättningsmän, av vilka en jungman angreps så svårt av förgiftningen, att han senare avled.

2. Efter desinfektion medelst cyanväte av hytter och skansar å ångaren Stockholm i New Yorks hamn anträffades en av telegrafisterna död i sin hytt. Vid obduktionen konstaterades, att anledningen till dödsfallet var tuberkulos, men samtidigt påvisades förekomsten av cyanväte i den avlidnes lungor, varför förgiftningen med ifrågavarande gas sannolikt varit en bidragande omständighet till olyckan.

Genom *explosion* hava inträffat tvenne olycksfall med dödlig utgång:

1. Å ångfartyget Gustafsberg, liggande i svensk hamn, var en kokerska sysselsatt med att göra upp eld i spisen och använde härvid fotogen, som hälldes på veden. Härvid ledde elden på grund av oförsiktighet över till fotogenkannan, som exploderade, varvid såväl den nämnda kokerskan som den tillstädesvarande restauratrisen illa brändes, den förra så svårt, att hon senare avled å sjukhus.

2. Ombord å motorfartyget Göte, liggande i svensk hamn långs sidan av en amerikansk ångare, från vilken inlastats gasolin, inträffade en våldsam explosion, varav fartyget råkade i brand samt en matros dödades och befälhavaren skadades. Av undersökningen framgick, att explosionen förorsakades därav, att den avlidne matrosen i skansen strukit eld på en tändsticka, varvid från gasolinlasten uppkomna gaser antänts.

Under rubriken *andra orsaker* har upptagits ett olycksfall, varvid förste styrmannen å ångaren Nora, liggande i en italiensk hamn, blev så illa klämd mellan kajen och fartyget, att han senare avled.

Självmord har bevisligen ägt rum i fyra fall, därav ett under rusets inflytande, varjämte tre ombord å fartyg anställda personer försvunnit under

former, som med ganska stor säkerhet tyda på självmord. Anmärkningsvärt är, att av dessa sju fall ej mindre än sex avse maskinpersonal, nämligen tre maskinister och tre eldare. Någon anledning att hänföra detta förhållande till maskinpersonalens mera krävande arbete torde med ledning av verkställda undersökningar ej vara för handen. Däremot anföres i ett par fall sömnlöshet och sinnesförvirring hava varit den antagliga orsaken och i ett par andra fall onykterhet och utsvävande levnadssätt.

Ehuruväl det stora flertalet av de olycksfall, som här relaterats, torde vara att tillskriva rena olyckshändelser eller hava förorsakats på grund av oförsiktighet från de förolyckades egen sida, hava dock en del därav inträffat under sådana förhållanden, att de med iakttagande av nödiga säkerhetsåtgärder ej behövt äga rum.

Så hava t. ex. fall överbord vid arbete å ställningar o. d. utombords kunnat förebyggas, om föreskrifterna i nyttjandeförordningens 20 § följts. Till sjömansmässiga försiktighetsåtgärder måste man nämligen räkna användande av livlina vid utförande av dylikt arbete; i förevarande fall har detta underlåtits, vilket i första hand måste tillskrivas en viss slapphet från arbetsledningens sida.

Nedstörtande i lastrum vid påläggande eller avtagande av luckor och skärstockar inträffar alltjämt och borde också kunna förekommas, om nödiga försiktighetsanordningar vidtogos och lämpliga redskap härvid användes.

Likaså upprepas för varje år ombord å segelfartyg olycksfall på grund av att särskilt storbommarna ej varit försedda med stoppartaljor, ett förhållande som särskilt vid gipning — avsiktlig eller oavsiktlig — är att hänföra till ren uraktlåtenhet.

Olycksfall med anledning av fartygsvinschars belamring av däckslast, varigenom utrymmet för vinscharnas skötande bliver otillräckligt, inträffar ganska ofta och har även i ett fall, som ovan nämnts, medfört döden. Häremot har man numera på socialstyrelsens initiativ sökt råda bot, i det de paragrafer i nyttjandeförordningen, som innehålla bestämmelser angående förande av däckslast, blivit ändrade och utökade med stadganden i avsikt att förhindra olycksfall av nämnda art.

Ett ej obetydligt antal såväl svårare som lindrigare olycksfall hava ägt rum under rusets inflytande. Detta har i synnerhet varit förhållandet, då sjömän efter att hava tillbringat kortare eller längre tid iland åter begivit sig ombord, varvid de fallit i vattnet och drunknat.

De i tabellen upptagna olycksfallen, som ej medfört dödlig utgång, hava ifråga om orsaker, tillkomst och förlopp att uppvisa i huvudsak samma detaljer som de svårare fallen, varav döden följt. De mera obetydliga olyckorna, som ofta haft ringa påföljd, fördela sig emellertid, som synes av tabellerna, på en mångfald orsaker, vilka utan vidare kommentarer torde framgå av själva uppställningen.

Arealinventeringen och husdjursräkningen den 1 juni 1919. (Forts.)

Statistiska centralbyrån har i augusti 1920 utgivit senare delen av sin redogörelse för arealinventeringen och husdjursräkningen den 1 juni 1919. Såsom nämndes i den i sjätte häftet av Sociala Meddelanden (sid. 628) införda resumén över förra delen av sagda redogörelse, innehåller denna senare del de viktigare resultaten av en vid primärmaterialets bearbetning genomförd fördelning av åkerjorden och dess användningssätt samt antalet husdjur på grupper efter brukningsdelarnas storlek. I likhet med den tidigare utgivna delen ingår densamma i tredje bandet av Statistiska Meddelanden, serien A.

Ur socialstatistisk synpunkt är förevarande undersökning av intresse särskilt med hänsyn till den belysning densamma ger av jordfördelningen inom landet. En översikt härav lämnas i följande tablå, som utvisar brukningsdelarnas antal och åkerareal med fördelning på storleksgrupper samt till jämförelse därmed motsvarande uppgifter beträffande brukningsdelarnas antal år 1917 enligt den då verkställda arealinventeringen:

Storleksgrupper	Antal brukningsdelar år 1919	%	Sammanlagd åkerareal år 1919 Hektar	%	Antal brukningsdelar år 1917	%
¼— 1 hektar	56 232	13·1	38 147	1·0	63 605	14·2
1— 2 »	64 556	15·1	100 990	2·7	67 247	15·0
2— 5 »	115 947	27·0	401 495	10·6	117 969	26·4
5—10 »	92 857	21·7	679 914	18·0	95 752	21·3
10—20 »	61 707	14·4	872 102	23·0	64 358	14·4
20—30 »	18 069	4·2	443 165	11·7	18 849	4·2
30—50 »	11 459	2·7	438 709	11·6	11 911	2·7
50—100 »	5 355	1·2	365 820	9·7	5 414	1·2
Över 100 »	2 576	0·6	441 484	11·7	2 590	0·6
Summa	428 758	100·0	3 781 824	100·0	447 695	100·0

Minskningen i antalet brukningsdelar sedan år 1917 torde endast vara skenbar, beroende dels därpå att 1919 års siffror möjligen äro i någon mån ofullständiga, men till största delen därpå att uppgifterna för 1917 äro för höga; vid inventeringen sistnämnda år torde uppgifter hava lämnats för

många lägenheter, vilkas verkliga areal av odlad jord understeg 1/4 har, varjämte uppgifterna för norra Sverige delvis voro mindre tillförlitliga.

I den redogörelse för 1917 års arealinventering, som lämnades i denna tidskrift för år 1918, förekom bland annat (å sid. 558) en jämförelse mellan jordfördelningen i olika län. Vid bearbetningen av det nu föreliggande materialet för år 1919 har, såsom framgår av tabellen å sid. 997—998, genomförts en uppdelning av länen i med hänsyn till jordbrukets naturliga förutsättningar mera likartade områden. Orsaken till denna uppdelning är de inom ett flertal län i hög grad växlande naturförhållandena, varigenom vid ett sammanförande av siffrorna till en enda länssumma de för jordbruket inom länets olika delar karakteristiska dragen utplanas och medeltal erhållas, som endast bliva rena konstruktioner utan motsvarighet i verkligheten. Inom ett län med olikartade naturförhållanden är i regel även jordfördelningen olika, så att t. ex. de större brukningsdelarna företrädesvis äro belägna på länets slättbygd, medan i skogs- eller bergsbygden brukningsdelarna i allmänhet äro mindre. Då på samma gång jordbrukets karaktär inom de båda områdena i regel är olika, skulle en redogörelse för jordbrukets beskaffenhet vid det större och mindre jordbruket bliva fullständigt vilseledande, om densamma uteslutande byggde på de sammanlagda siffrorna för länet i dess helhet. Endast om en dylik redogörelse bygges på ett så långt möjligt homogent material och begränsas till områden med någorlunda likartade naturliga förutsättningar för jordbruket, kan densamma på ett tillförlitligt sätt återspegla de för det större, medelstora och mindre jordbruket karakteristiska dragen.

Vid en på grundval av nämnda tabell anställd jämförelse mellan olika landsdelar får icke förbises, att åkerarealen enbart icke är ett fullt adekvat mått på brukningsdelarnas storlek, utan att därjämte i synnerhet den naturliga ängen stundom kan spela en ganska viktig roll för jordbrukets produktion, en omständighet som i detta sammanhang är av betydelse särskilt vid en jämförelse mellan olika landsdelar, emedan ängens omfattning och betydelse för jordbruket är i hög grad växlande inom olika delar av landet. Det är framför allt i de trakter, där brukningsdelarnas åkerareal i genomsnitt är lägst, som den naturliga ängen har sin största omfattning, varigenom i verkligheten jordstyckningen i dessa trakter icke torde vara så långt framskriden, som en jämförelse med utgångspunkt enbart från åkerarealen synes giva vid handen. Även åkerjorden har stundom ett ganska växlande värde inom olika delar av landet, varigenom såsom brukningsdelar med en viss åkerareal kunna räknas jordbruk med helt olika ekonomisk omfattning. Trots de nu anförda reservationerna torde de i tabellen meddelade relativa talen giva en i huvudsak riktig bild av jordfördelningen inom olika delar av landet. Uppgifterna om åkerarealens fördelning på storleksgrupper äro av så mycket större intresse, som några direkta uppgifter härom förut aldrig förefunnits för landet i dess helhet.

Förutom berörda översikt över jordfördelningen inom skilda landsdelar innefattar redogörelsen även en undersökning rörande åkerjordens användning

Antalet brukningsdelar och åkerarealen inom olika storleksgrupper, i procent, samt brukningsdelarnas medelareal av åker.

Län och områden	Antalet brukningsdelar inom varje storleksgrupp i procent av samtliga					Den samfällda åkerarealen inom varje grupp i procent av hela åkerarealen					Brukningsdelarnas medelareal, hektar
	—2 har	2—10 har	10—50 har	50—100 har	över 100 har	—2 har	2—10 har	10—50 har	50—100 har	över 100 har	
Stockholms stad	49·4	23·4	17·9	5·6	3·7	1·4	7·7	29·4	27·0	34·5	15·4
Stockholms län	28·5	35·8	30·3	3·4	2·0	2·1	13·9	43·5	17·2	23·3	14·1
Uppsala »	23·4	29·6	41·0	3·9	2·1	1·5	9·6	52·6	14·8	21·5	17·3
Södermanlands län	21·6	40·1	32·0	3·8	2·5	1·5	14·1	40·7	16·3	27·4	16·2
Östergötlands »	24·6	38·4	31·2	4·0	1·8	1·9	13·8	46·8	19·0	18·5	14·7
a) Norra skogsbygden	24·8	45·3	26·4	2·4	1·1	2·4	21·5	46·4	15·1	14·6	11·3
b) Östgötaslätten	25·2	29·6	36·2	6·1	2·9	1·5	8·1	45·1	22·2	23·1	19·2
c) Södra skogsbygden	23·6	47·5	26·6	1·8	0·5	2·8	25·2	51·6	12·4	8·0	9·9
Jönköpings län	18·4	63·8	17·1	0·5	0·2	3·2	46·8	41·4	5·0	3·6	7·1
Kronobergs »	26·6	62·7	10·3	0·3	0·1	5·8	57·7	29·5	3·7	3·3	5·5
Kalmar »	18·5	47·6	31·5	1·7	0·7	1·8	24·2	54·2	10·0	9·8	11·2
a) Slättbygden i Norra och Södra Möre h:d	26·8	26·2	40·5	4·1	2·4	1·5	7·5	54·3	15·7	21·0	17·9
b) Öland	19·1	36·2	43·6	0·9	0·2	1·8	17·5	72·6	5·4	2·7	11·6
c) Skogsbygden	17·1	53·8	27·0	1·5	0·6	1·9	30·7	48·4	9·9	9·1	10·1
Gottlands län	23·8	42·2	32·8	0·9	0·3	2·7	22·1	64·5	6·1	4·6	10·1
Blekinge »	38·6	44·8	15·9	0·5	0·2	6·7	36·1	46·7	5·4	5·1	6·1
a) Skogsbygden	35·7	52·7	11·3	0·2	0·1	8·3	51·4	35·9	2·4	2·0	5·0
b) Slättbygden	41·7	36·3	20·8	0·9	0·3	5·5	25·1	54·5	7·6	7·3	7·3
Kristianstads län	23·5	47·4	27·3	1·2	0·6	2·6	25·7	52·3	8·4	11·0	10·1
a) Skogsbygden	22·7	59·6	17·4	0·2	0·1	4·1	47·2	43·8	2·2	2·7	6·6
b) Mellanbygden	24·0	42·2	31·3	1·8	0·7	2·1	20·8	54·4	10·7	12·0	11·5
c) Kristianstadsslätten	28·6	34·1	32·3	3·1	1·9	1·8	12·5	50·7	14·7	20·3	14·8
d) Ängelholmsslätten	15·8	41·2	40·5	1·9	1·1	1·3	17·2	57·9	9·8	13·8	13·7
e) Sydöstra slättbygden	31·2	33·0	33·6	1·5	0·7	3·1	15·8	56·7	8·4	16·0	11·8
Malmöhus län	25·8	34·9	35·2	2·7	1·4	2·0	13·5	53·0	12·5	19·0	14·5
a) Skogsbygden	16·5	49·7	32·2	1·2	0·4	2·0	27·2	57·0	7·2	6·6	10·3
b) Mellanbygden	19·6	42·6	34·3	2·0	1·5	1·7	17·7	50·0	10·0	20·6	13·7
c) Slättbygden	29·9	29·0	36·2	3·3	1·6	2·1	10·2	53·7	14·1	19·9	15·5
Hallands län	19·4	50·1	28·9	1·1	0·5	2·2	27·0	54·5	7·0	9·3	10·1
a) Slättbygden	20·8	41·1	35·9	1·5	0·7	2·0	19·9	59·3	8·0	10·8	11·8
b) Skogsbygden	16·8	65·5	17·0	0·5	0·2	3·0	46·8	40·8	4·2	5·2	7·2
Göteborgs o. Bohus län	33·9	50·8	14·9	0·3	0·1	6·3	45·9	42·0	3·6	2·2	5·9
a) Sörbygdens o. Bullarens h:d	12·5	70·5	16·7	0·2	0·1	2·6	57·5	36·3	2·3	1·3	6·6
b) Återstående delen av länet	35·6	49·2	14·8	0·3	0·1	6·7	44·8	42·6	3·7	2·2	5·8
Älvsborgs län	28·0	53·3	18·0	0·5	0·2	5·0	39·5	46·6	5·1	3·8	6·8
a) Slättbygden	22·8	45·0	31·0	0·9	0·3	2·8	25·7	59·4	6·6	5·5	9·6
b) Dalslands bergstrakter	25·4	60·3	13·9	0·3	0·1	5·5	49·9	39·4	3·8	1·4	5·9
c) Södra höglandet	32·3	56·4	10·9	0·3	0·1	7·4	52·0	34·0	3·9	2·7	5·2
Skaraborgs län	17·7	45·9	33·7	1·8	0·9	1·7	20·2	54·5	10·2	13·4	12·3
a) Slättbygden	15·9	44·4	36·6	2·1	1·0	1·5	18·0	56·0	10·9	13·6	13·3
b) Falbygden	13·7	39·9	43·5	1·6	1·3	1·1	16·2	58·4	7·3	17·0	14·6
c) Nordöstra höglandet	27·2	55·4	15·8	1·2	0·4	4·3	37·3	38·4	10·1	9·6	7·5
d) Sydöstra höglandet	20·6	48·5	28·9	1·3	0·7	2·3	25·7	51·4	8·3	12·3	10·4
Värmlands län	33·9	49·9	14·9	0·9	0·4	5·8	36·6	40·4	8·8	8·4	6·8
a) Slättbygden	20·9	43·9	31·6	2·5	1·1	2·0	19·2	50·8	13·6	14·4	12·7
b) Skogs- och bergsbygden	38·4	52·0	9·2	0·3	0·1	9·4	52·3	30·9	4·4	3·0	4·8
Örebro län	36·6	39·5	21·9	1·4	0·6	4·8	22·9	49·5	11·3	11·5	8·7
a) Södra skogsbygden	29·1	51·1	18·2	0·9	0·7	4·2	32·4	40·8	7·7	14·9	8·2
b) Slättbygden	31·6	34·3	31·1	2·1	0·9	3·1	15·4	54·7	13·1	13·7	11·6
c) Bergslagen	44·0	41·8	13·3	0·7	0·2	8·6	34·9	42·0	8·8	5·7	5·8
Västmanlands län	22·9	31·9	39·4	4·0	1·8	1·5	11·1	53·4	16·4	17·6	16·6
a) Bergslagen	32·4	42·9	22·5	1·1	1·1	3·7	26·6	39·9	7·6	22·2	9·7
b) Slättbygden	20·9	29·5	43·0	4·7	1·9	1·3	9·3	54·9	17·5	17·0	18·1

Län och områden	Antalet brukningsdelar inom varje storleksgrupp i procent av samtliga					Den samfällda åkerarealen inom varje grupp i procent av hela åkerarealen					Brukningsdelarnas medelareal, hektar
	2 hektar	2—10 hektar	10—50 hektar	50—100 hektar	över 100 hektar	2 hektar	2—10 hektar	10—50 hektar	50—100 hektar	över 100 hektar	
Kopparbergs län	39·3	50·9	9·5	0·2	0·1	9·4	48·5	34·5	3·2	4·4	4·7
a) Slättbygden kring nedre Dalälven	21·7	45·9	31·6	0·6	0·2	2·7	28·5	58·9	4·2	5·7	9·3
b) Mellanbygden	43·6	53·7	2·5	0·1	0·1	14·5	67·1	12·5	2·4	3·5	3·4
c) Skogs- och fjällbygden	56·1	43·0	0·9	—	—	28·4	66·5	5·1	—	—	2·3
Gävleborgs län	29·2	52·9	17·5	0·3	0·1	5·6	45·5	43·0	2·9	3·0	6·3
a) Kustlandet	29·7	51·8	18·1	0·3	0·1	5·6	44·3	44·1	3·0	3·0	6·4
b) Inlandet	25·5	61·4	12·9	0·1	0·1	5·7	56·4	33·1	2·0	2·8	5·6
Västernorrlands län	35·6	56·9	7·4	0·1	0·0	9·7	63·2	24·5	1·9	0·7	4·5
a) Kustlandet	35·8	55·4	8·7	0·1	0·0	9·2	60·3	27·4	2·1	1·0	4·8
b) Inlandet	35·2	59·4	5·3	0·1	—	10·7	69·4	18·5	1·4	—	4·0
Jämtlands län	28·2	59·6	12·1	0·1	—	6·8	57·6	34·9	0·7	—	5·2
a) Det jämtländska silurområdet	24·6	57·7	17·7	0·0	—	5·0	50·6	43·9	0·5	—	6·1
b) Återstående delen av länet	33·0	62·1	4·8	0·1	—	10·3	71·6	17·0	1·1	—	4·0
Västerbottens län	30·9	61·4	7·7	0·0	0·0	8·3	67·7	23·1	0·4	0·5	4·6
a) Kustlandet	20·8	67·0	12·2	0·0	0·0	4·8	64·4	29·6	0·5	0·7	5·7
b) Mellanbygden	27·8	68·8	3·4	0·0	—	8·7	80·4	10·6	0·3	—	4·0
c) Fjällbygden	59·0	40·4	0·6	—	—	33·1	66·7	3·2	—	—	2·2
Norrbottens län	46·9	48·8	4·3	0·0	0·0	15·3	65·4	18·4	0·4	0·5	3·3
a) Kustlandet	36·4	57·5	6·1	0·0	0·0	10·4	67·1	21·4	0·4	0·7	4·0
b) Inlandet	65·0	33·8	1·2	0·0	—	30·7	60·0	8·6	0·7	—	2·2
Hela riket	**28·2**	**48·7**	**21·3**	**1·2**	**0·6**	**3·7**	**28·6**	**46·3**	**9·7**	**11·7**	**8·8**

och antalet husdjur vid brukningsdelar av olika storlek. Vad förstnämnda fråga beträffar, framgå undersökningens huvudresultat av följande tablå:

	Åkerjordens användning vid brukningsdelar omfattande					
	under 2 hektar	2—10 hektar	10—50 hektar	50—100 hektar	över 100 hektar	samtliga grupper
	%	%	%	%	%	%
Vete och råg	10·8	12·4	14·1	14·3	14·2	13·6
Korn, havre och blandsäd	30·7	30·9	30·3	29·5	28·2	30·1
Baljväxter	0·4	0·7	1·3	1·8	1·8	1·2
Tillsammans	**41·9**	**44·0**	**45·7**	**45·6**	**44·2**	**44·9**
Rotfrukter	14·1	7·9	7·3	6·7	7·6	7·7
Foderväxter	40·5	41·8	37·2	36·0	36·8	38·5
Andra växtslag	0·6	0·3	0·3	0·4	0·8	0·4
Träda	2·1	5·2	8·7	10·5	10·1	7·8
Obrukad jord	0·8	0·8	0·8	0·8	0·5	0·7
Summa	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**	**100·0**

Den i redogörelsens första del anställda jämförelsen mellan akerjordens användning under år 1919 och de närmast föregående åren ådagalade, att de starka rubbningar i jordbrukets produktion, som inträffat särskilt under åren 1917 och 1918, ännu under år 1919 till en del kvarstodo, och att därför uppgifterna om åkerjordens användning under sistnämnda år icke kunna anses återspegla normala förhållanden i förevarande avseende. Denna omständighet är av stor betydelse vid bedömande av uppgifterna i förestående

tablå, emedan det icke är säkert eller ens troligt, att de inträffade rubbningarna verkat likformigt inom alla storleksgrupper. Tvärtom hava utförda undersökningar för mindre områden på slättbygderna i Malmöhus och Östergötlands län otvetydigt ådagalagt, att åtminstone i dessa trakter rubbningarna starkast drabbat de större gårdarna, medan de i åtskilliga fall lämnat de mindre brukningsdelarna oberörda, vilket otvivelaktigt står i samband därmed, att de större gårdarnas produktion till övervägande del är inriktad på försäljning, varemot växtodlingen vid de mindre brukningsdelarna förnämligast har till uppgift att frambringa säd och rotfrukter för brukarens eget behov samt att alstra foder åt de egna kreaturen.

Genomsnittliga antalet husdjur på 100 hektar åker har befunnits utgöra som följer:

	Antal husdjur per 100 har vid brukningsdelar omfattande					
	[1] 4—2 hektar	2—10 hektar	10—50 hektar	50—100 hektar	över 100 hektar	samtliga grupper
Hästar	14·9	21·3	18·8	14·8	13·5	18·9
Nötkreatur	154·3	89·7	56·1	44·8	45·8	67·4
Får	101·6	70·5	32·5	12·2	7·1	41·3
Getter	25·7	6·5	0·9	0·2	0·1	3·5
Svin	35·7	21·0	18·0	12·3	11·4	19·0
Fjäderfän	439·4	176·9	98·2	49·0	42·2	128·8
Summa nötkreatursenheter[1]	176·8	116·1	77·1	59·7	58·1	89·4
Summa dragare[2]	13·3	17·3	12·7	10·5	10·4	14·1

Brukningsdelar med högst [1] 4 hektar åker äro i denna tabla icke medtagna, emedan vid dessa intet samband råder mellan kreaturens antal och den obetydliga åkerarealen. Särskilt vad hästarna beträffar, användas de vid dylika smålägenheter övervägande för andra ändamål än för det egna jordbrukets skötsel.

Antalet s. k. *nötkreatursenheter*, som kan anses vara ett sammanfattande mått på hela kreatursskötselns storlek inom de olika storleksgrupperna, är enligt tablån störst vid den lägsta storleksgruppen och avtager därefter starkt från grupp till grupp. Samma allmänna tendens kan spåras för alla län och naturliga områden, ehuru i något växlande grad.

På samma sätt som beträffande åkerjordens användning torde jämväl i fråga om husdjurens antal vid brukningsdelar av olika storlek den anmärkningen böra göras, att de förändringar i kreatursbeståndet, som inträffat under de senare åren, i många fall icke torde hava likformigt träffat brukningsdelar av alla storlekar, varför de från 1919 års husdjursräkning hämtade uppgifterna icke utan vidare kunna tagas som mått på det större, medelstora och mindre jordbrukets inbördes ställning med avseende på kreatursskötselns omfattning under normala förhållanden.

[1] Ett nötkreatur (oxe, tjur, ko) har satts = [2]/3 häst = 10 får (inkl. lamm) = 12 getter (inkl. killingar) = 4 svin (inkl. grisar); 2 unghästar (inkl. föl) eller unguöt (inkl. kalvar) hava ansetts lika med ett fullvuxet djur av samma kreatursslag.

[2] Som dragare hava räknats hästar över 3 år och oxar, av vilka senare två ansetts motsvara en häst.

Byggnadsstudier i Nordamerikas Förenta Stater.

Utdrag ur berättelse över en med stöd av statsmedel under sommaren 1920 företagen studieresa, [1] av arkitekten Sven Wallander.

Amerikansk bostadspolitik.

Ända till världskrigets början har Förenta Staternas bostadsfråga fått sköta sig själv, utan stimulans av statliga understöd eller subsidier i någon form. Det enskilda initiativet har fått reda sig på egen hand, men också praktiskt taget varit ganska ohämmat av förordningar, såsom byggnadsbestämmelser och kommunal kontroll. Detta enskilda initiativs allenarådande på de flesta kulturens områden i Förenta Staterna göra studier där, av vad slag det vara må, synnerligen intressanta under förutsättning, att man hela tiden har denna amerikanska princip för ögonen.

Förenta Staterna självt är mycket stolt över sitt resultat på bostadsområdet, och vid jämförelse med den andra stora anglosaxiska kulturen i världen, den engelska, kommer amerikanen till för sig mycket smickrande resultat. Hål i rustningen finnas dock, och det är inte svårt att upptäcka det amerikanska systemets avigsidor. Amerika är ju en hel världsdel, och där finnas praktiskt taget världens både bästa och sämsta bostäder. Att på en två månaders studieresa avgöra, i vilken proportion dessa stå till varandra, är naturligtvis omöjligt och för övrigt ej heller på minsta sätt min uppgift.

De mönsterindustrianläggningar, jag kommer att i det följande skildra, måste dock för rättvisans skull ses mot bakgrunden av att det också finnes industricentra, där bostäderna icke äro dåliga, utan urusla. I allmänhet kan man säga, att slaver, polacker, italienare och de östeuropeiska raserna representera den mycket låga bostadsstandarden, dock med det tillägget, att dessa raser i Förenta Staterna för det mesta bo betydligt människovärdigare än i sina respektive hemland. Den senaste stora amerikanska stålstrejken har också varit ett exempel på att i vissa industristäder ej allt är som det skall i bostadsavseende. En av strejkens grundorsaker, fastän i det längsta hemlighållen av ståltrusten, utgjordes just av de dåliga bostadsförhållandena. Statsbyggnaderna för krigsarbetare ha i någon mån visat amerikanen själv, att hans gamla system hade sina stora brister.

Är det amerikanska sättet att producera bostäder direkt tillämpligt i andra länder? Jag tror det knappast, annat än möjligen i andra anglosaxiska länder. Detta beroende på vissa drag hos anglosaxisk kultur och folkkaraktär, som kraftigt slå emot en vid varje beröring därmed.

När en anglosaxare sätter igång med ett företag, av vad slag det vara må, har han ett behov att omge sin idé med ett visst idealistiskt skimmer, även om saken är ren business. Andra folkraser kalla ofta detta humbug på grund av att affärsintressena vanligen skina så tydligt igenom. Men anglosaxaren har en starkt betonad idealistisk läggning, och han störes inte av att affärer och idealism blandas ihop på ett för utomstående åtskilligt oförklarligt sätt. När han därför sätter igång med att bygga bostadshus, utan annan regulator än sin egen vilja, så har han dock en viss känsla för allmänna synpunkter, och detta räddar systemet. Staten och kommunen skulle i andra länder vara tvungna att representera detta inslag, men i Förenta Staterna gör privatmannen och privatidealismen det. På huvudsakligen privat väg skötes således en sådan betydelsefull agitation som »Own Your Own Home» rörelsen. Den har blivit inkor-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1919, sid. 928.

porerad med Y. M. C. A. (Kristliga föreningen av unge män) i dess »National Thrift Week»-rörelse, för vilken en väldig reklam bedrivits över hela Förenta Staterna.

Privatidealismen har också gjort en stor insats och organiserat en mycket omfattande och kraftig agitation för lösandet av industriarbetarnas bostadsfråga. Agitationen har riktats mot fabriksägarna, för vilka det påvisats, hur det för landets och folkets skull är deras skyldighet att ingripa därvidlag. Men det har heller icke fördolts den nytta, de själva kunna ha av att på detta sätt få fram en mycket bättre arbetarstam. Just på grund av detta är det också, som förhållandevis mycket gjorts från industrihåll för lösande av arbetarnas bostadsproblem. Man kan lugnt säga, att de bättre betalta arbetarna, däribland vanligen just svenskarna, på många platser i Förenta Staterna ha goda eller t. o. m. bättre bostäder än medelklassen i Sverige. Dessa goda bostadsförhållanden för just vad man kan kalla överklassen bland industriarbetarna ha skapats av arbetsgivarna. Det har nämligen visat sig, att industriarbetaren själv saknar lust och förmåga att i likhet med andra yrkesgrupper ta frågan i egen hand. Ett mycket drastiskt exempel på detta utgör det experiment, som automobilmannen H. Ford utförde vid sina fabriker i Detroit. Han utgick från den teorien, att allt vad som behövde göras för att förbättra levnadsvillkoren för industriarbetaren var att ge honom verkligt bra betalt, så skulle han sedan taga hand om resten själv. Ford beslöt sig därför självmant för att betala sina arbetare 35 $ i veckan, en även i Förenta Staterna mycket god lön. Han väntade nu. att resultatet skulle växa fram. Men hans män fortsatte att leva under exakt lika sanitärt usla förhållanden som förut. Den ökade lönen förslösades på nöjen, men icke på bostadsbyggande. En annan väg fick alltså beträdas. En grundlig undersökning av förhållandena gjordes. Möjligheter att få goda bostäder ordnades och nu håller Fordfabrikerna en sträng kontroll över sina arbetares sanitära levnadsförhållanden.

Bostadsbyggandet före världskriget. Jag har förut nämnt, att den amerikanska bostadsfrågan före världskriget varit föremål för synnerligen ringa statligt eller kommunalt ingripande. Med en summarisk översikt skall jag söka här nedan ge en bild av bostadsläget med dess fel och förtjänster till den punkt, dit produktionssystemet fått växa i full frihet.

Den amerikanska staden har vanligtvis en mycket kraftigt accentuerad, ständigt växande kärna med affärskvarter. Närmast kring denna ligga äldre, sämre bostadskvarter, där fattigfolket håller till, och i dessa delar kan man, som förut framhållits, i New York, Chicago och andra stora amerikanska städer stöta på bostadsförhållanden så usla, att maken till dem knappast finnes i någon europeisk stad. Men de höra dock till den amerikanska bostadsstandardens mycket synliga undantag; för varje dag rivas hus i dessa delar för nya affärspalats och invånarna drivas ut mot stadsperiferien, där de verkliga bostadskvarteren ligga. Dessa äro så gott som alltid trädgårdsstäder, där hemmen äro inordnade i radhus eller i fritt men tätt liggande enfamiljshus vid lugna, ofta skuggiga allégator. Trafiken dirigeras på vissa huvudvägar, och där är traktens lokala affärs- och nöjescentrum. I stort sett är här således en idealisk stadsplan, som på det hela taget automatiskt skapas av systemet med småhus. I detalj känner man sig dock böjd för någon kritik.

Det finnes ingenting, som skiljer den ena gatan från den andra. Det är blott så och så många mil gata av egnahems- eller affärstyp. De förstnämnda äro ofta vackra med sina lummiga träd, och enformigheten generar inte amerikanen av genomsnittstyp. Främlingen störes däremot för huvudet av detta känslolösa massproducerande av stadsplan. Vad de individuella husen beträffar, så äro de enligt våra anspråk inte vidare estetiskt tilltalande och påminna osökt om en rad barnhusbarn stående i giv akt, en följd av det sätt, på vilket de producerats, och varom mera i fortsättningen.

Ett amerikanskt enfamiljshus av genomsnittstyp, således för arbetare och deras likar, består av från 4 upp till 8 rum. Köket räknas då alltid som rum, och ber jag få påpeka, att jag i fortsättningen kommer att använda detta sätt att räkna. Badrum,

vattentoilett och elektriskt ljus ha under de två senaste årtiondena blivit regel i dessa hus. Rummen äro dock små och ofta nog illa lagda. Det är inte ovanligt, att i en plan med 5—6 rum 2—3 äro sekundärt eller mycket illa upplysta. I de sparsamt förekommande flervånings hyreshusen har det till och med varit regel med dylika mörka rum. Dessa fel, beroende endast på dålig planläggning, skulle kommunal kontroll kunnat avhjälpa, men den har inte funnits eller varit effektiv. Detsamma gäller de tråkiga, smutsiga, smala prången mellan husen samt bakgårdarna med sin lilla smala »avloppsgata».

Radhus eller enfamiljshus äro de vanligaste typerna, med 2, högst 3 våningar. De ha åstadkommits av en byggmästare, som inköpt 10—15 tomter bredvid varandra. Med dem bebyggda har han fått ett ungefär lika stort fastighetsobjekt som en svensk byggmästare, vilken bygger ett vanligt hyreshus på spekulation. Husen ha vanligen ritats av honom själv, d. v. s ett av dem; de andra endast kopieras. Han har byggt upp dem med mycket förenklade konstruktioner och så sålt dem med liten förtjänst. Köparen har vanligen betalt in 20—25 % eller mindre av värdet; 50 % har med lätthet anskaffats av säljaren från någon sparbank som bottenlån. Skillnaden mellan bottenlånet och köparens penningar åstadkoms före kriget i synnerligen stor utsträckning genom kooperativa inteckningsföreningar. På så sätt har köparen fått ett på mycket billigt sätt producerat eget hem, inte vidare vackert, inte så trevligt planerat, men stort, ekonomiskt lätthanterligt, eget och försett med moderna bekvämligheter. Detta är alltså de grova huvudlinjerna för det amerikanska egnahemsbyggandet till tidpunkten för krigets utbrott. Liksom alla andra länder gav ju detta även Förenta Staterna en synnerligen kraftig omskakning, vilken på bostadsområdet tog sig följande uttryck.

Statsingripandet under krigstiden. Den privata verksamheten förlamades på grund av de ständigt stigande priserna, och all privat byggnadsverksamhet avstannade så gott som fullständigt.

Staten gjorde enorma krigsbeställningar hos vissa industrier. Dessa arbetade för högtryck med dag- och nattskift, ständigt dragande till sig nya arbetarmassor. De orter, där de voro förlagda, blevo hastigt överbefolkade. Varje vrå var besatt med en bädd och en man, och det var ej ovanligt, att när man arbetade exempelvis i 3 skift, så användes samma sängar också i 3 skift och hunno aldrig ens kallna mellan sovarna. Det fick ju ej fortfara så någon längre tid, och när ingen annan kunde träda in, måste staten göra det.

Detta statliga arbetsresultat är utan tvekan det intressantaste amerikanska studieobjektet, ty däri har utkristalliserats det bästa av Förenta Staternas föregående bostadsproduktion. Det är mönsteranläggningar ur planerings-, konstruktions- och utseendesynpunkt, själva blomman av den amerikanska byggnadskulturen. Till dessa anläggningar har man dragit samman all sin forna erfarenhet, och till att utföra arbetet har man satt sitt bästa folk. Det är staten, som varit arbetsgivaren och möjliggjort skalan och den höga standarden, men det är de i den enskilda praktiken bäst skolade männen och icke ämbetsmän, som utfört arbetet, och därvid under krigsentusiasmens högtryck satt in alla sina samlade kunskaper, varigenom åstadkommits storverk på svindlande kort tid. Resultatet har blivit ett verk, där de annars med det amerikanska systemet sammanhängande felen äro bortarbetade.

Redan strax före Förenta Staternas deltagande i kriget hade man märkt en avtagande byggnadslust på egnahemsområdet. Kapitalet hade dragit sig från byggnadsverksamheten och sökt sig till de korta, starkt vinstgivande placeringarna i den Europa furnerande krigsindustrien. Det hade blivit svårare att skaffa inteckningslån, och intresset för de ömsesidiga inteckningsföreningarna hade slappats, liksom också lusten hos folkflertalet att skaffa sig egna hem, allt detta trots den livliga agitationen för egnahemsrörelsen och beroende på ovilja hos industriarbetaren att binda sig vid viss plats, då större löner och förtjänster lockade från olika håll av landet.

Den 3 maj 1917 tillsattes den första bostadskommittén under ordförandeskap av Mr Philip Hiss. Denna kommitté var färdig med sin rapport den 21 sept. 1917 och hade då insamlat material från 167 städer i Förenta Staterna, vilket klart åskådliggjorde nybyggnadsbehovet på olika platser och vari staten rekommenderades att bygga permanenta bostäder i krigsindustricentra. Denna rapport föranledde tillsättandet av en ny kommitté, som under ledning av Mr Otto M. Eidlitz skulle avge sitt utlåtande på tio dagar. Deras rapport blev vederbörligen behandlad och gav anledning till att kongressen den 1 mars 1918 anslog 50 miljoner $ till United States Shipping Board att användas till husbyggande för krigsarbetare. Ytterligare 100 miljoner $ beviljades under maj och juli månader samma år. Samtidigt hade arbetet svällt så, att det delats upp på två olika avdelningar. United States Shipping Board gick sina egna vägar och tog hand om sitt speciella folk vid varven, och den 25 juli 1918 bildades the United States Housing Corporation som en verkställande myndighet under the Bureau of Industrial Housing och Transportation, vars chef Mr Eidlitz blev. De båda statliga organisationerna arbetade efter samma riktlinjer och voro blott administrativt skilda.

Mr Eidlitz, som var den ledande själen i det hela, hade före kriget varit chef för en stor byggmästarfirma i New York, till vilken han numera återgått, sedan det statliga arbetet avslutats. På samma sätt voro hans medhjälpare privata yrkesmän, som rycktes från sitt eget arbete till statens tjänst. Dessa statliga organisationer voro tillsatta endast för krigstidens behov och med den uttryckliga förutsättningen, att de efter krigets slut åter skulle upplösas.

Till de platser, där man genom föregående undersökning visste, att bostadsnöd rådde, sändes nu som första åtgärd en representant från Housing Corporation eller Shipping Board. Denne man konfererade med arbetsgivarna, arbetarledarna, kommunala myndigheter, enskilda arbetare och deras hustrur för att få klarhet i det allmänna läget på platsen. Han avgav sedan sin rapport, och ny undersökning verkställdes på basis av hans meddelande. Man gjorde sig underkunnig om svårigheterna ej kunde övervinnas genom förbättrade kommunikationer till mer ur vägen liggande stadsdelar, krigskontraktens överflyttande på annan fabrik eller något dylikt. Ansågs bostadsbehovet absolut fordra nybyggande, undersöktes genom fyra personer, en arkitekt, en ingenjör, en stadsplanerare och en med fastighetsförsäljning förtrogen man, bästa läget för de nya byggnaderna. Dessa fyra personer konfererade sinsemellan och uppgjorde skissförslag till den nya anläggningen.

Än en gång vill jag påpeka, att man vid dessa skissförslags uppgörande tog mycket hänsyn till och konfererade med arbetarfamiljerna om hur och var de önskade bo, och vanligen gick man deras önskningar tillmötes, så långt möjligt och lämpligt var. Denna undersökning avslutades på ett par dagar, och sedan vidtog utarbetandet av ritningar och planer. Härtill använde man som regel privata arkitekter och stadsplanerare, och dessa hade endast att konferera med statsbyråns stab som sin arbetsgivare. I några få fall gjordes allt ritningsarbetet på statsbyrån, men då med ett sämre resultat. Jag vill fästa uppmärksamheten just på detta sätt att organisera ett statens byggande. Staten fungerar som kontrollerande och storstilad arbetsgivare, men privata arkitekter, ingenjörer och byggmästare verkställa sedan arbetet, under det åmbetsmännen blott leda och justera. Det är intet tvivel om, att det goda resultatet berodde just på denna kombination av den amerikanska statens väldiga resurser och de enskildas friska och av konkurrens sporrade arbetsförmåga.

När ritningsarbetet var avslutat, utlämnades arbetet på entreprenad under olika former. Ofta var det endast ett bud på alltsammans, men vanligen använde man en annan form, som för övrigt nu tillämpas i Sverige under namn av amerikansk entreprenad. Byggmästaren fastställer i samråd med arbetsgivaren en viss summa, som projektet kan byggas för. Går han sedan över denna summa, drages det av på hans förut fixerade profit, går han under den, får han viss procent av vinsten.

Staten hade på arbetsplatsen en högste ledare av arbetet, och arkitektkontoren hade

skyldighet att även hålla en representant vid anläggningen. Ett synnerligen betydelsefullt arbete fullgjordes däremot av United States Housing Corporation själv, som utförde ingående undersökningar av bästa och billigaste standardtyperna för stadsplaner och bostadsplaner, bästa och billigaste byggnadsmetoder, bästa och billigaste sättet för installering av vatten och avlopp m. m. Resultaten utarbetades som rapporter, vilka skulle tjäna till ledning för arbetet. Man utarbetade även önskvärda standardbestämmelser för ritningar, beskrivningar m. m., som kunde göra arbetena jämförbara och överskådliga. Jag återkommer längre fram till dessa synnerligen intressanta och instruktiva rapporter och utredningar.

Vid mitt besök i Washington hade redan U. S. Housing Corporation börjat upplösas. Under den tid, jag vistades där, slutade två av de ledande männen och institutionen smälte hastigt samman, under det den skickade allt sitt samlade arkivmaterial till statens officiella arkiv. Detta senare var rätt besvärligt för den, som sökte uppgifter om det utförda arbetet. Man beräknade, att i mitten av september skulle hela organisationen vara upplöst.

Från ledande sociala och arkitektkretsar protesterades mycket livligt mot denna upplösning av en inrättning, som gjort sin sak så bra, och man fruktar nu, att det ej skall vara tillräckligt för framtiden med de exempel på god byggnadskultur, som givits, utan att utvecklingen skall falla tillbaka i den gamla slentrianen. Men regeringen vill ej veta av några andra ekonomiska utvecklingslinjer för Förenta Staterna, än dem landet förut följt, och man är därför nu sysselsatt med att sälja ut alla de massor av hus, som byggts. Denna utförsäljning får formen av realisation på grund av den hastighet, varmed allt skall gå, och staten förlorar stora summor. Husen äro nämligen så gott som utan undantag förlagda till städer, som svällt enbart genom krigsindustriens uppsving. Då arbetarna nu flyttat till andra orter, stå husen tomma och de ha måst försäljas med ofta nog ända till 60 % förlust, detta trots att städer, som blott ligga några mil därifrån, dragas med kraftig bostadsbrist.

Då jag nu övergår till att mer detaljerat söka skildra amerikanska *stadsplaner*, *bostadsplaner* och *bostadsinredningar*, kommer jag delvis, men ej enbart att uppehålla mig vid dessa statens anläggningar på grund av deras goda kvalitet. Min berättelse kommer alltså till största delen att röra sig om det bästa, jag sett, och som för svenska förhållanden kan vara av intresse. Skuggsidorna kommer jag att referera endast i den mån, de kunna anses lärorika.

Amerikanska stadsplaner.

Man kan ej tala om någon äldre, typiskt amerikansk stadsplanekonst, ty förtjänsterna äro i regel hämtade från Europa och endast bristerna äro verkligt inhemska. Detta gäller de amerikanska städerna över lag, som de nu finnas byggda. Det är den engelska stadsplanekonsten, som varit förebild, men den har schablonerats, förenklats och lagts ut i en väldig skala, vilket gjort, att den amerikanska staden lider, som jag redan förut framhållit, av en estetisk enformighet, som förstör bostadskvarterens annars ofta tilltalande utseende. Radhusens eller enfamiljshusens långa, identiskt lika grupper ligga alltså efter raka, identiskt lika gator, vilka skära varandra i exakt räta vinklar. Terrängen är ju i de flesta stater fullkomligt jämn. En smula omväxling och olikhet skulle kunnat göra underverk, något som också på senare tid vederbörligen uppmärksammats i Förenta Staterna.

Enformighetens svarta spöke följer standardisering och industrialism i spåren och den enda lösningen är, att arkitekter och konstnärer få tillfälle att ordnande gripa in och inom standardiseringens ekonomiska ram skapa den variation, som med litet god vilja är så lätt att få fram utan ökade kostnader. Jag vill starkt poängtera, hur viktigt detta från begynnelsen är, ty inom få år marschera vi helt säkert också med våra bostadsbyggnader på standardiseringens breda allfarväg, som givetvis leder till

mycket billiga resultat. Förenta Staternas ledande män på området ha som sagt nu fått upp ögonen för denna fara och i deras modernaste stadsanläggningar har man därför infört svängda gator, olika grupperingar av hustyperna samt över huvud taget komponerat stadspartierna konstnärligt och ej låtit schablonen längre vara allenarådande.

Det engelska och amerikanska systemet att huvudsakligen bygga enfamiljshus eller i varje fall låga byggnader, för få familjer, leder nästan automatiskt till en, som förut påpekats, mycket god gruppering av staden i stort. Affärskvarteren samla sig i höga byggnader i städernas centra och därifrån gå de breda affärs- och trafikgatorna som blodådror ut i den stora, över väldiga områden spridda bostadskroppen. Bostadsområdena bli på så sätt lugna, fria som de äro från all bullrande trafik och rikligt försedda med luft och ljus.

Trafikmedel. I städer av exempelvis Stockholms invånarantal förekommer det aldrig, att trafiken stadsdelarna emellan skötes av annat än vanliga gatuspårvägar. Dessa ha dock stora vagnar, som rymma 40—60 personer. Spårnäten ligga tätt och trafiken pågår dygnet runt. Spårvägarna äro alltid dubbelspåriga och enkla spår läggas sällan på grund av deras ringa kapacitet. Motorbussar sköta också förortstrafik, liksom de otaliga av privatpersoner ägda bilarna. Underjordiska järnvägar användas ej förrän vid städer med omkring Stockholms dubbla invånarantal och dock äro amerikanska städer genom sitt glesa byggnadssätt spridda över betydligt större ytor. Man är för övrigt alltid före med trafikfrågan i en amerikansk stadsplan. Således dragés först spårvägen fram över stora obebyggda områden och sedan byggas husen.

Detta är givetvis ett av skälen, varför det är möjligt att alltid kunna bygga billigt, ty tomter försedda med goda trafikmöjligheter finnas överallt i massor. Tomtpriserna bli i proportion billigare, eftersom trafiken förtänksamt dragits över stora, obebyggda områden och man av gammal sedvänja eller som följd av bestämmelser endast kan bygga låga hus på sina tomter. Prisens höjd äro ju nämligen direkt proportionella mot den tillåtna eller brukliga hushöjden.

Tomtindelning. Förenta Staterna följer som sagt mestadels England i spåren i principerna för sitt bostadsbyggande, och man bygger därför enfamiljshus eller radhus på smala, små tomter. Husen förläggas något indragna från gatan. Är det enfamiljshus, så läggas de på samma sätt något indragna från gatulinjen, men ej mitt på tomten, som så allmänt brukas i svenska stadsplaner. Större delen av tomten ligger alltså fri bakom byggnaden, och kan där användas till plantering och dylikt. Härigenom får man med mindre tomt bättre effektivitet, liksom det blir trevligare att lägga husen *utefter en gatulinje*.

Mycket intressanta äro också de mått, man vanligen har på tomterna, liksom husens avstånd från varandra m. m. I normalbestämmelserna, som U. S. Housing Corporation förelagt sina stadsplanerare och vilka äro resultatet av ingående studier över bästa och billigaste metoder, heter det i sammandrag:

1) Ett tvåvånings-, en- eller tvåfamiljshus eller ändhuset i en radbyggnad kan ha ett minimiavstånd från grannen av endast 3 m., men bör detta avstånd helst vara 6 m., och vid radhusens ändar är det mycket önskligt med ett avstånd av 7·5 m.

2) 1·5 m. är minimiavståndet från gatulinjen till förstugukvisten, 3 m. är bättre och 4·5 m. är inte för mycket, om tomtvärdet inte är alltför högt.

3) Avståndet tvärs över gatan mellan husfasaderna skall vara åtminstone 18 m. Husens baksidor få ej ligga närmare varandra än 15 m.

4) Skall garage inrättas på tomten, bör det ligga åtminstone 4·5 m. från huset, och därför blir i det fallet 10·5 m. minimidjupet på tomten, från huset räknat: 12—15 m. är dock bättre.

5) Maximidjupet på tomterna regleras givetvis av markkostnaden, och det inträffar så gott som aldrig, att en större trädgårdstomt blir till verklig nytta i förhållande till

sin kostnad. Därför är ett större tomtdjup än 40 m. aldrig att tillråda i ett industrisamhälle, utan bör detta mått betraktas som maximum.

6) Mindre än 7 till 8 familjer per tunnland, inklusive gator, men exklusive parker och lekplatser, är ej lämpligt eller nödvändigt för »proper living».[1]

7) Vid tvåfamiljshus kan man normalt ha omkring 14 familjer per tunnland. Vid radhus skall familjeantalet per tunnland naturligtvis vara större.

8) Kvarteren skola vara långa rektanglar med två tomter i djup; 180 m. längd är normalt. Kvarteren skola orienteras efter sol och vindförhållanden.

9) Varje stadsparti skall vara försett med lekplats för småbarn, med lekplats för halvvuxna barn och med sportplats för ynglingar samt öppna småplatser för vila och rekreation. Lekplatserna för småbarn må kunna läggas i det inre av bostadskvarteren, dock så att tillträde finnes för ordningsmakten, och vidare är det nödvändigt, att dessa lekplatser och deras besökare stå under ständig tillsyn av kompetent person. Mindre barn böra ej ha längre väg till skola än 0·4 km., större barn ej mer än 0·8 km.

Omkring 4 % av befolkningen beräknas normalt utgöras av småbarn. På en befolkning av 50 000 personer pr 2·6 km.[2] blir det då 1 000 barn per lekplats. Varje sådan lekplats bör då vara $^1/_2$ tunnland.

I alla statens krigsanläggningar och även i större industriella anläggningar planterar man tomterna och iordningställer dem fullständigt, ty erfarenheten visar, att det annars ej blir gjort på mer än kanske halva antalet, så att den tilltänkta estetiska effekten förfelas. För att skilja tomterna använder man häckar på framsidan mot gatan och lätta ståltrådsstaket på baksidan.

Gator och planteringar. Spårvagnslinjerna läggas, som sagt, ej gärna annat än på de stora genomfartsgatorna, där också butiker och traktens lokala affärshus äro förlagda. Det är ett önskemål, att alla dessa gator förses med trädplanteringar. Enligt min åsikt går man härvidlag i vissa fall till och med för långt. Det är ingen variation, och i en stad som Washington verka gatorna i hela stadsdelar alldeles igenvuxna.

Träden sättas i gräsremsor, som gå utefter trottoaren, och ej som hos oss i stenläggningen direkt. I dessa planteringsremsor läggas också rörledningarna, vilket medför den fördelen, att man slipper riva upp gatubeläggningen vid feljusteringar.

Man har i amerikanska stadsplaner alltid haft mycket bekymmer med de s. k. alleys, d. v. s. de smala stigar, som gå inne i kvarteren mellan tomterna och tjäna till utfartsvägar för sopor och dylikt. De ha varit »No man's land». Kommunen har ej haft med dem att göra, och tomtägaren har därvidlag ej heller tyckt sig ha några skyldigheter. I moderna anläggningar tar man därför endera bort dem eller lägger dem som allmänna vägar med effektiv belysning och under kommunal tillsyn.

Gatubeläggning. Varje person med någon självaktning bestar sig i Förenta Staterna med bil. Många industriarbetare köra till och från sitt arbete i egen bil. Man har till och med börjat klaga över att bilindustrien i sitt förhållande till bostadsfrågan är ett ganska tveeggat svärd. Visserligen skapar den möjligheter att på ett lätt och bekvämt sätt komma till och från de egna hemmen i trädgårdsstäderna. Men å andra sidan har denna bilarnas popularitet ofta till resultat, att småfolket hellre spar till det efterlängtade åkdonet än till det egna hemmet. I ett dylikt billand är givetvis en utomordentlig omsorg nedlagd på gatuplanering och beläggning. Resultatet har också blivit utomordentligt, och man kan säga, att den amerikanska gatan är så utrustad, att den nått idealet som trafikbefordringsmedel. Den med asfalt täckta betonggatan

[1] Detta gäller vid enfamiljshus, d. v. s. just den typ, som man även i Förenta Staterna helst vill ha, men som ställer sig dyrast, särskilt i Sverige, där brandrestriktioner och de flesta stadsplaner framtvinga för stora tomter med ty åtföljande höga kostnader för vägar, vatten och avlopp m. m.

är den bästa och vanligaste. Den är slät och jämn som ett golv och dammar ej, vilket är en synnerligen viktig sak på trafikgatorna med deras oerhörda trafik. Trottoarstenar och rännstenar göras numera av betong i standardformat, och det är blott på äldre gator man ser huggen sten. I bostadskvarteren utföras trottoarerna på ett mycket trevligt sätt. Själva gångbanan utgöres av en på marken gjuten betongsträng, på vissa avstånd indelad med fogar, som upptaga eventuellt uppkommande sprickor. På sidan om denna sträng gå de gräsbesådda planteringsremsorna.

Om det amerikanska stadsbyggandet och stadsplanerandet i stort gäller samma omdöme som om det liknande engelska, nämligen att det är det enda riktiga för att nå fram till den mänskliga idealbostaden, det egna hemmet i det egna huset. Det från Tyskland hämtade sättet att bygga städer måste betraktas som absolut mindervärdigt, något som väl allt mer och mer håller på att bli ett axiom även här. Vår tid har alla de kommunikationsmedel, som behövas för trädgårdsstadens användning i stort. Vi få blott avstå från de hittills använda stora liksidiga tomterna och i stället använda oss av små, smala tomter, som bli ekonomiskt överkomliga för folkets stora flertal. Anläggningarna skola vara på förhand väl planerade av skolat folk, och enformigheten skall drivas bort, samtidigt som standardiserandets fördelar utnyttjas.

Den amerikanska folkbostadens planläggning och inredning.

Bostadsplaner. Man har i Förenta Staterna under de sista åren förbättrat sina bostadsplaner i högsta grad. Särskilt gäller detta då de sparsamt förekommande flervanings hyreshusen, av vilka äldre årgångar, som jag förut framhållit, ha en synnerligen olycklig planläggning med för få, trånga och mörka trappor, små snuskiga ljusgårdar, som blott helt nödtorftigt upplysa de ditåt vettande rummen, flera rum utan direkt belysning o. s. v. Dessa hus utgöra ofta verkliga slumkvarter med rent otroligt stor befolkningstäthet. De fel, som gått igen i »Apartment House» -typen ha också, fastän i betydligt mindre grad, hängt vid de andra vanliga hustyperna. Naturligtvis hade dock på många håll, där verkligt sakkunnigt folk anlitats, skapats goda anläggningar med ekonomiska och trevliga planer. När nu kriget nödvändiggjorde husbyggande i stor skala, beslöt man sig för att även på detta område samla in och sovra det bästa, som hittills funnits, för att på så sätt få fram en serie goda standardplaner, vilka kunde tjäna som ledning både vid utarbetandet av stadsprojekten och annorstädes. Mr Eidlitz inkallade ett antal framstående arkitekter, stadsplanerare, socialvetenskapsmän och industriledare, vilka genomgingo det samlade materialet och sovrade ut ett antal typer, som de ansågo goda och ekonomiska. Dessa skulle sedan tjänstgöra som ledande, men ej på minsta sätt bindande standardmodeller vid uppgörandet av de olika byggnadsprojekten för krigsindustrien. Jag har genomgått alla planerna till de vid dessa anläggningar använda hustyperna och funnit, att man så gott som undantagslöst följt dessa standardmodeller med blott små avvikelser, vilket ju pekar på att dessa planer äro synnerligen goda och lämpliga för sitt ändamål.

Ett av skälen till den amerikanska bostadens billighet ligger i mindre rum och utrymmen i allmänhet. Till belysning härav kunna anföras följande siffror, erhållna som medeltal ur tio olika husplaner från vardera landet:

	Amerika	Sverige
Enkelrum i arbetarhem	11·13 m²	18·1 m²
Minsta rummet i en lägenhet	7·01 »	9·— »
Största rummet i en lägenhet	19·6 »	24·— »
Kök	8·5 »	13·2 »
Kombinerat kök och matrum	12·5 »	18·— »
Tambur och trapputrymme	9·44 »	15·— »
Femrumslägenhet jämte kök	85·— »	125·— »

Det amerikanska badrummet är mellan 3 och 4 m² och inrymmer då även plats för W. C. Längden på badkaret är oftast ej större än 1·55, men kan i medelklasshus och dyrbarare hus gå upp till 1·70 meter. I ett svenskt badrum, där man över huvud har något, använder man ej gärna mindre badkar än 1·70.

Detta torde vara tillräckligt många siffror för att visa, hur mycket spatiösare vi bygga och en av de stora orsakerna till att våra hus bli dyrare. Hur mycket det blir i procent, skall jag söka visa i den efterföljande ekonomiska redogörelsen.

Inredning. I samband med att U. S. Housing Corporation fastställde standardplaner, utarbetades vissa normalbestämmelser för husens inredning och utstyrsel m. m. Däribland finnas åtskilliga praktiska saker, av vilka jag i förkortning anför en del.

1) Rad- eller grupphus böra ej vara mer än 2 rum djupa.

2) Till varje sovrum skall höra åtminstone en garderob. Inbyggda klädskåp tolereras ej. Varje garderob skall vara atminstone 56 cm. djup och försedd med stång för klädhängare.

3) I planerna skola angivas sängplatserna och dessa få ej komma i kollision med fönster eller dörrar.

4) Hallar, trappor o. s. v. skola tillåta lätt förflyttning av möbler.

5) En 3 tums avloppsstam tillåtes, om ej mer än två W. C. höra till den.

6) Utomhusklosetter tillåtas ej. Detsamma gäller källarklosetter. Tillträde till klosetten skall vara från hall eller vestibul och får ej ske från bostadsrum.

7) Varmvatten, upphettat i cistern vid köksspisen, skall finnas tillgängligt i badrum och i kök. Badrummet behöver ej vara försett med dusch, men tvättställ skall alltid finnas insatt.

8) Varje badrum skall hava mot ytterluften vettande fönster av inte mindre än 0·65 m²; finnes W. C., som icke är inrymt i badrummet, bör det ha likadant fönster av minst 0·5 m² storlek.

9) Minimihöjd på rummen får vara 2·45 m. (Man har vid anläggningarna aldrig gått över denna minsta höjd, vilken dock givit mycket tillfredsställande resultat.)

10) Köket skall alltid förses med helst två diskhoar.

11) Förstugukvistar äro önskvärda.

Vidare tillrådes att använda typerna med 4 rum (kök inräknat) för de lågt avlönade arbetarna, typerna med 5 rum för högt avlönade arbetare samt 6-rumstyperna endast i undantagsfall för mycket stora familjer. Använder man större typer för mindre familjer, skall detta endast ske ur den synpunkten, att dessa skola uthyra något rum. Detta eller dessa rum skola då ha eget W. C.

Vid ungkarlshotellen gäller bland annat den bestämmelsen, att rum för två personer icke tillåtas, utan varje arbetare skall ha eget rum. Minimiarean på dessa rum är 7·60 m² och minimibredden 2·30 m. Antalet vattenklosetter skall vara en på 12 man, likasa en urinoar på 16 man, samt ett tvättställ på 8 man, en dusch på 10 man och ett badkar på 50 man. För kvinnliga arbetare äro dessa siffror en vattenklosett på 10 kvinnor, ett tvättställ på 6 kvinnor, en dusch på 10 kvinnor och ett badkar på var 25:te.

Utom vad som av ovanstående bestämmelser framgår som standard för amerikansk bostadsinredning, är det en hel del saker, som falla en främling i ögonen och verka tilltalande.

Köket betraktas ju, och det med rätta, som hemmets centralpunkt. I synnerhet gäller detta naturligtvis arbetarbostäder. De amerikanska köken ha sedan länge ansetts som mönsterinredda, och det är ingen tvekan om att de äro försedda med många praktiska anordningar och för en amerikansk husmor kunna sägas vara idealiska. För en svensk husmor däremot lämpa de sig endast i modifierad form.

Spiseln är huvudsakligen, och ibland enbart, inrättad för gaseldning, dock inrymmer den oftast också en mindre kolspis. Ugnar finnas ofta icke blott i nedre

delen av spiseln, utan även över själva spiseln, detta nödvändiggjort av den mycket ugnsvärmda amerikanska maten. Bredvid spiseln är vattencisternen för varmvatten till badrum och tvättställ. Vattnet värmes genom en rörslinga, som ligger i bakre delen av spiseln. Ofta nog stå spislarna på ben och göra ett mycket snyggt och propert intryck. Rökpipan är naturligtvis alltid inbyggd och rökhuvar existera ej. Matlagning med elektrisk värmekälla, som i Sverige säkert har stor framtid, lämpar sig däremot inte för amerikanska förhållanden.

I samband med monteringen av vatten och avlopp insättas två diskhoar, varav den ena är försedd med ett lutande nedfällbart lock av ribbor, på vilket disken uppstjälpes. Materialet är porslin eller ofta numera betong, en ny konstruktion, till vilken jag återkommer i samband med badrumsinredningen. De kunna även vara gjorda av s. k. tvålsten, ett material liknande täljsten. Tvätt- och diskmaskiner ha ju på senare år fått en allt större utbredning, dock har jag det intrycket, att de ännu så länge insättas ganska sparsamt i den typiska arbetarbostaden.

Det ordinära köket är oftast försett med väggfast skap av praktisk konstruktion. Detta är dock inte alltid fallet och man kan lugnt säga, att en svensk husmor knappast skulle nöja sig med så små skåputrymmen, som den amerikanska gör, detta dock beroende på att den senare tillreder sin mat på ett betydligt mindre komplicerat sätt och över huvud taget har behov av en mycket liten köksutrustning. Isskåp och dylikt få familjerna själva hålla sig med, men avlopp brukar inrättas.

Ovanstående utgör en kort resumé av de i det amerikanska ordinära köket förekommande fasta inredningarna.

Kökets väggar äro vanligen klädda med tvättbara vaxtapeter i kakelmönster och av mycket hög kvalitet. Blott i verkligt dyrbara hus använder man kakel. Golven äro vanligen endast fernissade trägolv och korkmatta får familjen själv auskaffa.

Härbärgerandet av sopor och avskräde försiggår i ett välordnat hus i ett i ytterväggen inbyggt gjutjärnsskåp, tillgängligt dels från köket, dels utifrån. På så sätt blir man lätt och ledigt av med soporna. Förvarandet av soporna utgör i ett så varmt klimat som Amerikas en ömtålig fråga och på allra senaste tiden har ett sätt att genom bränning bli av med dessa kommit till användning. De apparater, som utföra detta, äro helt nya och givetvis installeras de ej ännu i arbetarhus, utan i finare byggnader. För flervånings hyreshus äro de mycket användbara.

En tätt slutande gjutjärnslucka monteras i väggen och från den leder ett murat rör ned till källaren, där förbränningsugnen utför sitt arbete, vanligen utan annat bränsle än soporna själva. I andra konstruktioner kan man montera själva ugnen i köksväggen eller ha den stående i köket. Förbränningen kan också underlättas genom gaseldning. Om man således i ett hyreshus har en dylik ugn monterad och husmodern eller tjänsteflickan släpper ned det gärna sura och våta avfallet, behöver hon ej mer bekymra sig om det. Varje morgon har portvakten endast att gå ned och tända på de samlade soporna, som genom ugnskonstruktionen brinna så häftigt, att till och med glas och porslin slaggas. Hur användbar en dylik anordning för sopförbränning skulle vara i t. ex. medelklasshus av den typ, som framkommit genom Svenska Dagbladets pristävlingar, faller av sig själv.

Att det som regel finnes *badrum* i alla amerikanska hem är en välkänd sak, som så småningom härhemma skapat en mycket hög tanke om den amerikanska renligheten och en motsvarande låg om den svenska. Genom att vistas under sommarmånaderna i Förenta Staterna har jag av naturen själv mycket tydligt blivit påvisad, varför de amerikanska badrummen spela en helt annan roll än de svenska. När i detta synnerligen fuktiga klimat termometern under årets flesta månader varierar mellan 20 och 45 Celsius, blir badandet ett livsbehov för alla människor, och detta, i förening naturligtvis också med anglosaxares medfödda böjelse för renlighet, har gjort, att badrummet anses för oumbärligt. Naturligtvis inverkar också bränslepris och bränslemateriel på badrumsfrågan. Den amerikanska spiseln eldas med gas och kol, och dessa bränslen erhållas till billigt pris och äro utmärkta värmare. Spiseln tal

därigenom väl den extra belastning, som värmningen av badvattnet utgör. En svensk vedspis fungerar däremot i detta avseende icke så väl. Gas är dyrt i Sverige och finnes ej i samma stora utsträckning som i Förenta Staterna. Detta och de dryga anskaffningskostnaderna samt det givetvis mycket mindre behovet äro de skäl, som försvara användandet av badrum i större utsträckning i de svenska arbetarbostäderna. Självklart är ju, att det vore synnerligen eftersträvansvärt, om dessa svårigheter kunde övervinnas och badrummet komma till större användning även i vårt land, ty dess frapperande goda verkan på folkhygien och allmän folkhälsa är odisputabel.

I en amerikansk småbostad sammanför man alltid, som jag förut nämnt, badrummet med W. C. Detta är en mycket viktig och riktig detalj och göres dels därför, att monteringen då ställer sig mera ekonomisk, men också därför, att badrummet på så sätt icke riskerar att bli upplagsplats för samlat skräp och falla i glömska, utan verkligen kommer att hållas i ordning för sitt ändamål. Ett amerikanskt genomsnittsbadrum är inte större än just precis det nödvändiga. Där finnes plats för W. C. och tvättställ samt ett badkar, vilket, som förut nämnts, oftast ej är längre än 1·55 m. Golvet är vanligen belagt med vattentät mosaik. Ett gott och billigt badrumsgolv göres också av vanlig korkmatta på betongunderlag. Golvsifon förekommer aldrig, riktigt nog, utan karet är monterat direkt på avloppsstammen, något som blir betydligt både billigare och renligare än det i Sverige använda sättet. Dusch förekommer sällan. Badkaret är vanligen av gjutjärn och blott i dyrbarare hus av porslin. Under sista året har börjat föras i marknaden kar av betong, vilka ställa sig synnerligen billiga. Kostnaden för ett dyl. ordinärt kar är 100—125 kronor.

Golven äro rumsinredningarnas kanske intressantaste detalj. Ett amerikanskt golv består alltid av två lager, ett övre slitgolv av hög kvalitet (parkett) och ett undre, stödjande golv.

Väggarna äro enkelt tapetserade och målningen är ofta så gott som ingenting, en fernissning eller hastig överstrykning efter föregående oljning, utan tillstymmelse till spackling. Men det är intet tvivel om att det är god och klok hushållning att just i vara dagar draga in på den ofta nog rätt överflödigt dyrbara målningen.

Angående inredning återstår nu endast att beskriva ett par i mitt tycke rätt så *intressanta nya konstruktioner*, vilka verka *rumsbesparande* och alltså *höra till* de kraftigt verkande medlen för byggnadskostnadernas nedbringande. Främst bland dessa är att nämna den *infällbara sängen*.

Sovrummen i en bostad äro ju de rum, som man, om man är tvungen därtill, knappar in på både till storlek och antal. Eftersom de egentligen användas blott på den tid av dygnet, då de andra rummen stå tomma, är det naturligt, att den som ej har rad till bättre, får låta sina rum samtidigt tjäna både det ena och det andra ändamålet. Därvidlag utgör det ett rätt svårt problem, hur och var man skall under dagen förvara bädden. Vanligen får något slags soffa med lock bli både bädd och sittplats, vilket givet är osunt och obekvämt. Den i väggen infällbara sängen försöker lösa detta problem och har också lyckats därmed på ett förträffligt sätt. Den bästa och mest spridda konstruktionen är den s. k. Murphy in a Door Bed. När sängen står utfälld på golvet i bäddat skick, behöves det blott en lätt lyftning för att den med tillhjälp av fjädrar skall resa sig upp mot väggen, och den kan sedan på gånglärn svängas in i ett väggskåp, som bör vara försett med ventilation eller, vilket är ända bättre, i ett toilettrum. Sängkläderna fasthållas genom lätt anbringade klämmare. Bäst passar den sig vid ny- eller ombyggnader, men kan naturligtvis, där förhållandena så lämpa sig, installeras i redan färdiga rum eller vaningar. Att observera är, att denna uppfinning är en helt annan och bättre än den i Sverige förut lancerade infällbara säng, som tänkes förvarad i ett fristående skåp. En Murphy in a Door Bed betingar i Förenta Staterna ett pris av c:a 60 $.

En annan konstruktion, som är både trevlig och rumsbesparande, fastän ej så betydelsefull som föregående, är det s. k. *inbyggda stallköket*. För ungkarlsrummet, den

ensamma kvinnobostaden och den mycket knappt tilltagna lägenheten för nygifta kan det spela en stor roll som utrymmesbesparare.

En annan mycket praktisk uppfinning är den *nerfällbara vindstrappan*. Den är försedd med motvikter, vilket gör den till en synnerligen lätthanterlig pjäs.

Utöver detta finnes det naturligtvis en hel del finesser, såsom i väggen infällbara strykbräden, de förut omnämnda tvätt- och diskmaskinerna m. m., men de spela ännu ingen större praktisk roll och behöva kanske ytterligare förbättras och i all synnerhet förbilligas, innan de kunna komma till större användning i både det amerikanska och det svenska genomsnittshemmet.

Byggnadskostnader.

Man får lätt genom en del skildringar från Förenta Staterna den föreställningen, att det existerar en häpnadsväckande prisskillnad, när man jämför amerikanska och svenska bostäder. *Även om man vid jämförande beräkningar teoretiskt kommer till* mycket stora skillnader i byggnadskostnader, bör man ej vara för hastig i att draga praktiska slutsatser därur, ty jämförelsen haltar på många punkter och det är nödvändigt att först uppställa vissa förutsättningar, som ej få bortglömmas, när siffrorna läsas, först och främst omöjligheten att angiva byggnadskostnaderna för annat än den allra närmaste framtiden. Även dylika korta förutsägelser ha svårt att slå in. Detta gäller för alla jordens länder, men i alldeles särskilt hög grad för Förenta Staterna, där byggnadsomkostnaderna det senaste året åkt upp med rasande fart. Denna rörelse uppåt fortsätter ju i Sverige, men ännu kraftigare gör den det i Amerika. Detta förringar tyvärr i hög grad all jämförelse av byggnadskostnader i de båda länderna just nu. Klimatfrågan spelar naturligtvis också en stor roll och omöjligheten av att jämföra hus byggda i Florida med hus byggda i Norrland faller ju av sig själv, liksom också att priserna på olika trakter i de båda länderna variera högst betydligt. Vidare: i vilken relation skall man sätta dollarn till kronan? — Jag hoppas, att av ovanstående framgår, att siffror, framställda med allra största noggrannhet, dock trots allt ej kunna bli annat än mycket opålitliga, så att man därav icke med säkerhet kan få fram, hur mycket amerikanska konstruktionsmetoder skulle inverka förbilligande på ett svenskt bygge. För att utröna detta finnes ingen annan säker väg än att i Sverige försöka dem. Men vartåt allt ur kostnadssynpunkt pekar, bör man dock kunna utläsa ur nedanstående.

En amerikansk arbetarbostad på 4 rum och bad upptar en yta av 80 m² (medeltalet ur tio jämförda typplaner, sju enfamiljshus och tre sammanbyggda hus). Ett svenskt fritt liggande arbetarhus med samma antal rum (enligt svenskt sätt att räkna 3 rum och kök) men utan bad upptar efter samma beräkning en yta av 91 m². Det svenska husets plan är således 11 m² större än det lika tjänliga eller bekvämare amerikanska. Om man antar, som också vanligen är fallet, att samma *rumshöjd*, eller 2·5 m., går igen i båda ländernas typer, så blir skillnaden i kub 27·5 m³ och kostnadsskillnaden uttryckt i procent = 12·1. Här finnes således en förklaring till, varför det amerikanska huset med lika antal rum är billigare, och dessutom ett rätt tillförlitligt procenttal på hur mycket, som verkligen kan inbesparas genom en sparsammare planläggning av det svenska huset.

Hur mycket amerikanen förtjänar på sina konstruktionsmetoder och sitt arbetssätt, framgår av *nedanstående. Siffrorna ange kostnader, som endast äro tillförlitliga för* tiden juni—september 1920, de amerikanska för en byggnad belägen i Watertown, staten New York, samt de svenska för ett likadant hus i Stockholmstrakten. Byggnaden består av 5 rum i två våningar samt bad och nödiga trappor. Det amerikanska huset har ytterväggarna träpanelade på stolpkonstruktion; alla innerväggar och mellanväggar samt tak äro putsade på träribbor och bjälklager utan fyllning. Det svenska

huset har ytterväggarna träpanelade på 3 tums plank, vanliga papplager och panelning; innerväggarna bestå av 2 tums plank; rörning och putsning har verkställts på alla innerväggar och tak; bjälklagen ha sedvanlig fyllning. Transporteringen av alla pris till kronor har skett efter en dollarkurs av 3·72 kr.

Det amerikanska huset:	dollar	kronor	*Det svenska huset:*	kronor
Schaktning	195	725	Schaktning	850
Betonggjutning	405	1 507	Grundmurar av betong	2 900
			Betonggolv i källaren	680
Skorstensstock	125	465	Skorstensstock	700
Byggnadsstomme med bjälkar i bjälklaget	620	2 306	Ytterväggar	3 950
Yttre panelning	420	1 562	Innerväggar	720
Ekgolv	75	279	Bjälklag	3 600
Furugolv	200	744	Fönster	600
Yttre profilarbete (taklister o. dyl.)	185	689	Dörrar	650
Foder, socklar invändigt	735	2 734	Veranda	1 200
Yttertak	180	669	Yttertak	1 300
Putsning av innerväggar, mellanväggar och tak	275	1 023	Innertrappa	300
			Köksinredning, snickerier	500
Utvändig målning	150	458		
Invändig målning	175	651	Målning och tapetsering	1 300
Tapetsering	55	205		
Installation av vatten och avlopp	550	2 046	Vatten och avlopp, W. C.	600
Uppvärmningsanordningar	275	1 023	Eldstäder	1 600
Elektriska ledningar	125	465	Elektriskt ljus	400
Byggnadssmide	80	298		
Gångjärn och övriga beslag	70	260	Diverse ospecificerat	600
Byggmästararvode, räntor och arkitektarvode	145	540	Räntor och försäkringar	900
			Administration och tillsyn	3 650
Summa	**5 040**	**18 749**		**27 000**

Ur dessa siffror skulle framgå, att ett amerikanskt trähus, konstruerat på det vanligaste sättet, jämfört med ett likadant svenskt av ordinär konstruktion är 30·5 % billigare än det senare, och detta skulle således vara den summa, man kan vinna genom att använda ordinära amerikanska konstruktionsmetoder. Den amerikanske byggnadsarbetarens lön är snarare högre än lägre än hans svenske yrkesbroders, för närvarande omkring 1 $ i timmen. Vinsten på både sparsammare planläggning och konstruktioner blir 42·6 %. Jag lämnar härmed siffrorna för vad de kunna vara värda, men varnar än en gång för all extrem användning av dem. Så mycket visa de dock, att vi kunna spara helt säkert ganska betydande summor genom att lära från Förenta Staterna.

Bostadsbyggandets finansiering.

Det är ju ofta möjligt att säga, hur en sak skall göras och även att den skall göras, men när man kommer till frågan om penninganskaffandet vid bostadsbyggande, då möter man de verkligt stora svårigheterna. Jag har därför med särskilt intresse just studerat finansierandet av det amerikanska bostadsbyggandet i den övertygelsen, att denna del av problemet för oss kan vara åtskilligt lärorik.

Finansierandet av den amerikanska statens krigsbyggen visar intet av intresse, ty där erbjöd penninganskaffningen naturligtvis ingen svårighet. Det är då mer givande att syssla med de på privat väg lanserade finansieringsmetoderna, liksom med vad som åstadkommits genom kommuners och delstaters åtgörande. Det senare är, som förut framhållits, ej vidare mycket, men dock finnas goda och intressanta initiativ, som även fullföljts med framgång, t. ex. nedanstående.

Kommunala initiativ. Pennsylvaniens handelskammare har utarbetat och med framgang drivit propaganda för en plan att bekämpa bostadsbristen i städerna. Tanken är helt enkelt att genom agitation förma varje stad, som lider av bostadsnöd, att på frivilligheteus väg bland stadsinnevånarna bilda ett bolag, som skall organisera nybyggnadsföretag till bristens bekämpande. Man börjar då med att i ifrågavarande städers tidningspress föra propaganda för bildandet av ett dylikt bolag. Så småningom stimuleras intresset, och kommunen eller ett allmänt möte utser en kommitté bland stadens mer kända borgare, som få mottaga detta arbete som hedersuppdrag. Denna kommitté skall preliminärt utreda bostadsbehovet samt skissera upp de riktlinjer, efter vilka frågan bör lösas. Den arbetar med tillhjälp av fyra underkommittéer: 1) för finansieringens planläggande; 2) för utläggandet av stadsplaner och ordnandet av trafikfrågan; 3) för skissering av lämpliga bostadstyper, och till sist 4) för utredandet av närvarande och framtida bostadsbehov. När denna kommitté med sina underavdelningar avslutat sitt arbete, avger den en slutlig rapport, som offentliggöres. Förordar den då bildandet av en permanent organisation för fullföljandet av det program, den linjerat upp, så övergår den antingen själv till en sådan och allierar med sig de nya krafter, som behövas, eller också bildas ett helt nytt företag. För att allt detta arbete skall lyckas, förutsättes hela tiden ett livligt deltagande från alla stadsinnevanares sida samt intresse, auktoritativt stöd och även kontroll från kommunala myndigheter. Protokoll, böcker och dylikt överlämnas från den temporära till den permanenta organisationen, och denna börjar sitt arbete. Detta förutsätter naturligtvis, att den aktiesumma, som behövs för rörelsen, har blivit fulltecknad av stadsinnevånarna. Dessa aktier skola löpa med låg maximiränta, och bör propagandan läggas så, att varje arbetsgivare i kommunen förstar sin skyldighet att teckna aktier i förhållande till det antal arbetare, han sysselsätter, och för vilkas bostadsbehov han själv ej har ordnat. Bolagets aktiekapital användes som sekundärlån i de byggda husen; köparna amortera och förränta sedan dessa och bottenlånen genom månatliga inbetalningar. Att observera är hur det amerikanska bostadsbyggandet i största utsträckning arbetar med de smala och riktiga amorteringslånen.

Bolaget, föreningen, eller vilken annan juridisk organisation man vill giva saken, skall organiseras med en rätt talrik styrelse, som tjänstgör som administrativ avdelning. I denna insättas förtjänta och mer bemärkta stadsinnevanare, vilkas arbete är oavlönat. Under denna avdelning arbetar sedan en exekutiv kommitté på tre medlemmar och vidare anställes en avlönad verkställande direktör. Denne sistnämnde är chef för bolagets arbetande betalda stab, som är organiserad på olika avdelningar. Handelskammaren föreslår följande:

1) Publicity Departement, som tillhandahåller siffror och uppgifter, sköter press och propaganda, arrangerar utställningar, förvarar ritningar m. m.

2) Contract Departement, som demonstrerar planer för personer, vilka önska köpa hus eller lägenheter, avslutar köpe- och lånekontrakt, handhar fastighetsköp och försäljningar m. m.

3) Accounting Departement, som handhar räkenskaper, bokföring, statistik över kostnader m. m.

4) Construction Departement, som sköter byggandet, anställer byggmästare, konfererar med arkitekter, övervakar utförandet, attesterar räkningar m. m.

Genom byggandet tömmes snart bolagets fonder, och de fyllas blott så småningom genom de månatliga amorteringarna. För att verksamheten skall kunna fortsättas kontinuerligt anskaffar man penningar på olika sätt, exempelvis följande:

1) Byggnadsbolaget utger obligationer mot säkerhet av de samlade sekundärinteckningarna.

2) Byggnadsbolaget inköper för en del av sitt aktiekapital tomtmark, som skall bebyggas. Köparen får till en början blott nyttjanderätten till sin tomt, som han då bebygger med tillhjälp av ett första lån, anskaffat på vanligt sätt, samt ett sekundärlån, som bolaget anskaffar på så sätt, att det belånar tomtmarken, som ju befinner sig i dess ägo och vilken genom bebyggandet blir värd mer än sitt inköpspris. Köparen får äganderätten till sin tomt först när andra inteckningen är betald. Genom skillnaden mellan inköpspris och belåningsvärde på tomterna kan bolaget hålla sina fonder fyllda.

Vidare tillägges ett par råd angående bolagets kontorslokaler. Dessa böra ligga mycket centralt, så att ingen kan undgå att se dem. Ett sätt är, att kommunen i en central park eller på något torg upplåter plats, där en eller ett par av de hustyper, bolaget allmänt bygger, kan sättas upp, och i vilka sedan kontorslokalerna inrymmas. Detta sätt att reklamera har visat sig mycket effektfullt.

Det typiskt amerikanska hos denna idé märks ju genast, såsom den stöder sig på allmän offervillighet tillsammans med mycket kraftig och en smula hänsynslös propaganda. Resultatet har slagit synnerligen väl ut i en hel del amerikanska städer.

Som synes har kommunens ämbetsverk, i enlighet med förut framhållna amerikanska principer, ej mycket med planens realiserande att skaffa. Dock tycker jag, att själva idéen icke kan hänföras till annat än just kommunala initiativ att lösa bostadsfrågan. Här kan kanske också vara platsen att omnämna ett förslag i staten Ontario, där man planerar utsläppandet av obligationer till 5 % för att därefter kunna utlämna byggnadslån upp till 85 % av husvärdet.

Privata finansieringsmetoder. Privatinitiativet är det annars, som i Förenta Staterna får reda upp bostadsfinansieringen, och det har gjorts på mångahanda sätt. En av grundorsakerna till att man där sedan gammalt haft lättare än annorstädes att skaffa penningar till byggandet av egna hem, är bankernas ställning till frågan. Man anser i Förenta Staterna på bankhåll, att egna hem som säkerheter för penningplacering äro utmärkta, och denna åsikt har man under årens lopp ej fatt anledning att ångra. Där har således bedrivits en helt annan politik än våra svenska bankers. Det har därför för en egnahemsbyggare i Amerika aldrig erbjudit sig några svårigheter att få bottenінteckningen på 50—60 % av husvärdet, men mellan detta belopp och egna penningar ha svårigheterna varit större. En väg, som ju dock inte kan pekas på som föredömlig, har varit, att bankernas värderingsmän, när det varit gott om penningar, värderat upp huset, så lånet faktiskt kommit upp till både 70 och 75 %, fastän bankens papper vid revisorernas granskning visat på blott de tillåtna 60 %. Ofta är det byggmästarna, som anskaffat penningarna, eller också har man, som förut omnämnts, ingått i egnahemslaneföreningar, dit man då erlagt avgifter och så i tur och ordning eller genom utlottning erhållit ett egnahemslån. Deras organisation är givetvis allmänt bekant genom äldre redogörelser. Dessa föreningar ha, fastän spridda över hela Amerika, dock på senare år betydligt mattats av. De stigande byggnadskostnaderna under och efter kriget, den alltmer tilltagande penningknappheten

och ett avtagande intresse för själva föreningarna såsom sådana har varit orsaken. Nya vägar ha måst beträdas. Jag skall försöka draga upp konturerna för några av dessa.

Industrien är för närvarande en mycket intresserad part i bostadsfrågan. Man får vid fabrik efter fabrik upp ögonen för hur viktigt det är, att arbetarna leva under goda förhållanden, och man har på industrihåll själv iakttagit, att om två fabriker ligga i varandras närhet, så suger den, som har de bästa bostadsförhållandena, de bästa arbetarna till sig från den andra. En annan faktor, som inverkar på den framtida bostadsfrågans lösning i Förenta Staterna, är att man blivit innerligt trött på de förna små spekulationsbyggmästarnas arbete med dess typiska fel, såsom högre kostnader och sämre konstnärligt och konstruktivt resultat på grund av rörelsens obetydliga skala. Man strävar således överallt instinktivt eller medvetet efter att få bostadsbyggandet i händerna på stora, solida företag, som kunna lösa uppgiften bättre, billigare och på ett modernare sätt. Det är mycket de goda resultaten av statens krigsbyggnader, som äro upphovet till denna åsiktsriktning. Som industrien nu är den mest intresserade parten i bostadsfrågan och den givetvis behöver stora mängder hus på en gång, så arbeta dessa rörelser hand i hand. Därför framkomma också de flesta finansiella förslagen just till lösandet av industriens behov. Här nedan refereras några gamla och nya amerikanska finansieringsmetoder vid större husenheter.

Om industriintressena i en stad komma till det resultatet, att flera bostäder behövas för deras arbetare, kunna de stödja denna sak genom att tillsammans bilda ett bolag (Realty Company), i vilket de i proportion till sina intressen taga aktier, vilka löpa med fix låg ränta, 4 eller 5 %. Detta bolag inköper lämplig mark, som det försäljer till arbetare vid resp. fabriker för självkostnadspris. Vidare använder bolaget sitt aktiekapital till utlämnande av de svaranskaffbara sekundära lånen till den byggande arbetaren. Än bättre anses det, att bolaget också själv bygger och försäljer husen, emedan det för en arbetare kan ställa sig svårt med de finansiella operationerna och annat, som atföljer byggandet av ett hus. Lämnas han åt sig själv, kan det därför ofta hända, att han, sedan han köpt tomten, stoppar inför de efterföljande svårigheterna.

I vissa kommuner finnes det kanske blott *ett* stort industriintresse, som i så fall får reda sig självt. I så fall föredrager man ändock helst formen med ett bolag av samma typ som föregående, ty en arbetsgivare bör ej, anser man, samtidigt uppträda som hyresvärd för sina arbetare.

Detta är nu ett par ytterkonturer för bolag, som kunna åstadkomma den på en plats önskade bostaden, men de verkliga svårigheterna inställa sig egentligen först vid försäljningen eller uthyrningen. För att börja med fallet försäljning, så måste man därvidlag tänka noga på att denna göres på ett sätt, som tillfredsställer både köpare och säljare. För det första bör naturligtvis försäljningen aldrig ske under former, som möjliggöra oskälig eller högre profit för säljaren. Blir detta bekant, kan hela den annars välplanerade anläggningen falla i misskredit och väcka ont blod hos arbetarnaköparna.

Allting med avseende på anläggningsplanering, finansiering och dylikt måste vara genomtänkt och ordnat på förhand. Det är nödvändigt att här också tänka för köparen. Vidare böra de månatliga amorteringarna och räntebetalningarna tilltagas så stora, att de räcka till skatter, nödiga reparationer och dylikt, och dessas betalning bör sedan ombesörjas från bolaget. Klokt är också att göra första inbetalningen så stor som möjligt, så att icke den, som i själva verket ej rår med att amortera ett eget hem, skaffar sig ett sådant. Det finnes företag i Förenta Staterna, som lämna ut hem mot 2 % kontant betalning. Detta är naturligtvis för litet och 5—10 % är ingen orimlig fordran.

För ordnandet av inbetalningarna förekommer många olika sätt, på vilka jag skall anföra några exempel. I dem alla är byggnaden, inklusive tomt, beräknad till en kostnad av 5 000 $ och en första inbetalning på 500 $ är gjord.

1) Bottenlånet är 50 % och sekundärlånet resten intill 4 500 $; årliga utgifter för ägaren bliver som följer:

Ränta på bottenlånet, $ 2 500 à 6 %	$ 150
» sekundärlånet, $ 2 000 à 6 % och amorterat på 12 år	$ 240
Skatter, avgifter för vatten m. m.	$ 80
Reparationer och målning	$ 25
	$ 495 = $ 41·25 per månad

När sekundärlånet är amorterat, kan första lånet amorteras på ytterligare 8 år.

2) Om köparens inkomst är stor nog, kan saken ordnas på följande sätt: Från en egnahemsföreningen tages ett lån på 75—80 % av husvärdet och saken ställer sig på följande vis i siffror:

Föreningens inteckningar, $ 3 800 à 6 %	$ 228
Inteckningslånets amortering på 12 år	$ 228
Sekundärlånet, efter 6 % ränta och med 12 års amortering	$ 84
Skatter, vattenavgifter m. m.	$ 80
Reparationer, målning	$ 25
	$ 645 = $ 53·75 per månad

Enligt denna plan är huset fritt på 12 år, men det går vanligen ej för en arbetare att bära så höga månatliga utgifter.

3) Ett annat enkelt sätt är, att byggnadsbolaget självt tar ut en första inteckning på hela det belopp, som återstår efter första inbetalningen, och sedan håller denna samt later köparen få ut intresseandelar i inteckningen mot årliga amorteringar. Detta sätt har en mycket sporrande inverkan till kraftiga inbetalningar.

4) Somliga bolag utlämna ej äganderättshandlingarna förrän hela summan är betald, och det bestämmes i ett kontrakt, att hyresgästen skall göra vissa minimiinbetalningar för att ej gå miste om sina tillkommande rättigheter till huset. Vill han, kan han göra större inbetalningar, och därtill uppmuntras han och får för varje gång ett erkännande på sina insatser. Med detta system når man, att köparen vanligen gör kraftiga ansatser att betala av sitt hus fortast möjligt.

5) *En metod, hämtad från England*, men ny för Amerika, som man väntar sig mycket av är Co-Partnership Housing, vilken benämning på svenska väl närmast blir kooperativ bostadsförening eller bolag. Det organiseras på följande vis:

Om man önskar bygga för t. ex. $ 1 000 000, bildas ett bolag med aktier till motsvarande belopp samt dessutom 10 000 preferensaktier utan värde, men i besittning av all rösträtt. I det tillämnade bygget kan tagas en första inteckning till 50 % av värdet, således $ 500 000, förfallande på 27 år. Men som man ej kan erhålla resten av det *erforderliga kapitalet från arbetaren-hyresgästen och blivande aktieägare*, blir det arbetsgivaren, som får träda in. Han gör dock intet annat än garanterar den på aktierna fixerade räntans fulla och hela betalande. Dessa bli alltså goda papper och kunna få avsättning i den allmänna marknaden. Aktierna i bolaget bli på detta sätt av tre slag. En serie n:r 1 innehalles av bostadsbolaget. Dessa svara mot bottenlånet samt utlämnas till hyresgästerna först allteftersom deras amorteringar inflyta på bottenlånet. En serie n:r 2 på 500 000 $ har sin ränta garanterad av arbetsgivaren och är utsläppt i *allmänna marknaden, från vilken den återköpes genom årliga amorteringar* av hyresgästerna. De 10 000 röstningsaktierna innehållas av arbetsgivaren som säkerhet för hans borgen och utlämnas till hyresgästerna, en och en tillsammans med varje inlöst aktie av serien n:r 2, eller också kunna de lösas i sammanhang med serie n:r 1. Hyrorna kunna exempelvis tilltagas så stora, att alla skulder i bostadsbolagets fastigheter äro inlösta efter 27 år. Då ha 5 000 av röstningsaktierna överförts till hyresgästerna, men 5 000 finnas kvar hos arbetsgivaren. Han kan då på dessa 5 000 aktier under viss tid *erhålla ränta som erkänsla för att han hela tiden* har burit ansvaret för bolagets ekonomi.

Något, som vid denna plans genomförande är nödvändigt, är att garantera hyresgästen-arbetaren avsättning till normalt pris för hans aktier, så att han ej är nödsakad att sälja dem med förlust, om han skulle vilja flytta och behöver avyttra dem. Med detta system vinner man åt hyresgästen-arbetaren alla de fördelar en hemägare har, utom möjligheten till spekulativ försäljning av hemmet, men å andra sidan är han också skyddad mot förlust genom en av någon orsak framtvingad forcerad försäljning av bostaden.

Med denna sista metod kommer man också ifrån frågan: skall arbetaren äga eller hyra sitt hus? Det är en sak, varom diskuteras mycket i Förenta Staterna. De bästa kännarna av industriarbetarnas levnadsvillkor ha kommit till den slutsatsen, som man kan utläsa ur de många broschyrerna på området, att för den lägt avlönade arbetaren är det ej lämpligt att äga hemmet. Han bör hyra det och skall dessutom, därom tvekar ingen, noga kontrolleras med avseende på vården av detsamma. För den bättre betalte arbetaren är däremot hemägandet en kraftig sporre till sparsamhet och ekonomisk förkovran.

Arbetsmetoder och standardisering.

Som jag redan förut flera gånger påpekat, strävar man numera i Amerika ihärdigt och målmedvetet efter att koncentrera byggandet av bostadshus, ty ju större enheter, dess billigare resultat. Vid dessa stora företag, där ett par hundra hus uppföras på samma plats, lönar det sig att använda arbetsspärande maskiner, såsom decauvillespår med vagnar och lokomotiv, kranar och i övrigt moderna transportanordningar. Man kan inköpa material i ordentlig skala och därigenom få ned priset. Regeln är för övrigt mycket lättförståelig, ty den rör sig på exakt samma plan som den regel, som säger, att det blir en billigare motor, om den har 1 000 lika bröder, än om den skall levereras ensam från en fabrik, utan varken föregångare eller efterföljare.

Den moderna byggnaden är på samma sätt och bör bli det än mer, en maskinprodukt, som följer industriella lagar.

Man betalar i Förenta Staterna alltid en byggnadsarbetare per timme (för närvarande 1 $—1·25 $). Detta gör, att han naturligtvis lika gärna gör den ena konstruktionen som den andra, då man däremot i Sverige vid införandet av nya metoder har ett svårt hinder i det annars goda ackordssystemet. Några avgörande svårigheter torde väl dock ej våra arbetsförhållanden erbjuda mot att nya billigare konstruktioner också skola kunna ge ett billigt resultat och inte blott ökad arbetsförtjänst. Genom statlig medverkan borde ackordsuppgörelserna kunna läggas så, att de gynna i stället för att som nu hindra försök med nya material eller konstruktioner.

Standardisering är lösenordet i hela världens industri och i Amerika är man naturligtvis redan något före andra länder. Helt nyligen har ett antal av de ledande byggnadsmaterialfirmorna organiserat en standardiseringsbyrå med kontor i Philadelphia och satt en kvalificerad arkitekt som ledare av det hela. Denna byrå skall utföra följande arbete:

1) besöka olika fabriker, studera deras metoder och tillvägagångssätt in i minsta detalj;

2) tillråda nya metoder i tillverkningen, dock så att dessa inte förorsaka stora anskaffningskostnader av maskiner o. d.;

3) studera de producerade materialens form, vikt, rymd och fordringar vid användningen samt föreslå förändringar och förbättringar på dessa punkter;

4) upprätta förslag till en standardisering av byggnadsmaterial, som förebygger varje slöseri i massa eller vikt och dessutom i mesta möjliga mån minskar antalet standardmodeller;

5) utföra nödiga ritningar och specifikationer till ovanstående arbeten samt även utföra detaljritningar, som åskådliggöra bästa användningen och installeringen av varje material;

6) när färdiga resultat ernåtts, publicera dessa i katalogserier, som sprida till producenter, arkitekter, konstruktörer och byggmästare.

Byrån har just börjat sitt arbete och resultat föreligga ej ännu.

Det är ju alltid lättare att försöka göra en insats för ett problems lösning, om man haft tillfälle att se samma sak bättre och riktigare behandlad på annat håll. Svårigheten blir då egentligen att på ett klokt och lämpligt sätt och med en viss smidighet anpassa lärdomen för de ofta ganska skiljaktiga svenska förhållandena.

Min övertygelse är, att detta är vad vi nu böra försöka göra här i Sverige. Förenta Staterna erbjuder ju i själva verket, vilket jag hoppas framgått av min redogörelse, en samling färdiga experimentresultat på bostadsbyggandets område och allt, vad man där nått, står till Europas förfogande och demonstreras med den största beredvillighet för den intresserade. De av svenska staten igångsatta studieresorna för teknici böra därför under årens lopp kunna ge landet igen det för dem utlagda kapitalet många gånger om, och bör man givetvis fortsätta på denna givande väg.

Önska vi dessutom *inkalla arbetsledare och byggnadsfackmän*, som i Förenta Staterna lärt och bedrivit sitt yrke, möter detta inga svårigheter. Genom de $3^1/_2$ miljonerna svensk-amerikaner går för närvarande en mycket stark rörelse för återknytande av förbindelserna med hemlandet. Den nyvaknade förståelsen för moderlandets överlägsna andliga kultur och odling gör, att många längta att kunna återvända hem med de praktiska kunskaper, de förvärvat i Förenta Staterna.

Jag kom under min studieresa i förbindelse med ett stort antal svenskfödda byggnadsfackmän, som förklarade sig vilja återvända till Sverige, om jag kunde ge dem anvisning på lämplig sysselsättning. Att märka är, att svenskarna därute i de flesta fack och således även inom byggnadsindustrien ofta arbetat sig upp till högre eller lägre ledande ställningar.

Kommer man alltså till det resultatet, att det bästa av amerikansk stadsplanering, amerikanska hustyper och byggnadskonstruktioner bör överföras hit, måste man ihågkomma, att alla dessa saker ytterst vila på en för oss främmande folktradition och en hög byggnadskultur, olika vår och under generationer uppbyggd med energi och målmedvetenhet. Vårt folk är konservativt i sina vanor, har andra byggnadstraditioner och annan smak, liksom de svenska klimatiska förhållandena skilja sig mycket från de amerikanska. Att föra svensk byggnadskonst framåt efter amerikanska linjer har alltså sina ganska svårhanterliga sidor.

Basen och förutsättningen för de amerikanska konstruktionsmetoderna är deras byggnadsmaterialindustri, som är utvecklad och standardiserad på ett helt annat sätt än vår. Många av våra svenska byggnadsmaterial äro både till kvalitet och prisbillighet underlägsna de amerikanska. Skall man på allvar kunna nedbringa byggnadskostnaderna i Sverige, finnes det enligt min mening ingen bättre väg än att låta de bästa utländska metoderna konkurrera med våra inhemska.

För att försöka bidraga härtill har jag underhandlat med resp. firmor för att erhålla prover, försäljningspris i New Yorks hamn och i övrigt deras villkor för eventuell *import av amerikanska material* till Sverige. Dessa förberedande uppgifter skulle, om så befinnes lämpligt, sedan överlämnas till några svenska byggnadsmaterialfirmor, som kunde intresseras för saken och sköta dess ekonomiska sida. Det är att hoppas, att denna konkurrens skulle snart nog så stimulera den inhemska marknaden, att fortsatt import blev överflödig.

Vidare har jag under min resa skaffat mig en del amerikanska förbindelser, som automatiskt sända mig kataloger, prover och uppgifter på de nya material och konstruktioner, som komma i marknaden. Jag anser mig på detta sätt kunna bäst fullfölja resultaten av min studieresa och därmed tjäna det allmänna intresse, som varit dess anledning.

På grund av säregna svenska förhållanden är det dock icke så lätt att spörra materialindustrien till nya experiment och konstruktionsmetoder. I Förenta Staterna

är man i motsats till i Sverige förtjust i nya konstruktioner och byggnadsmetoder. Att experimenten emellanåt misslyckas förlåter man, och detta avskräcker ej den stora allmänheten från att använda sig av nyheter. Vårt folk reagerar i detta avseende mera konservativt och här måste staten träda *in såsom ekonomisk stödjare* av den för byggnadskonsten nödvändiga vetenskapliga och praktiska forskningen. Synnerligen önskvärd vore därför en ökning av de till ingenjörsvetenskapsakademien lämnade anslagen för detta ändamål, och på samma sätt borde tekniska högskolans materialprovningsanstalt få alla nödiga medel till sitt förfogande, ty det är ringa värde med dyrbara laboratoriebyggnader, när man, som nu är fallet, saknar tillräckliga medel att utföra experimenten. Det är ju relativt obetydliga belopp det gäller, men de utgöra dock ett både lämpligt och verksamt stöd för bostadsfrågan.

Även kunde tänkas, att uppfinningar på byggnadsområdet stöddes av staten mot en viss årlig royalty på uppfinnarens blivande förtjänst. Denna royalty kan ju sedan, förvaltad av ingenjörvetenskapsakademien, användas till att i fortsättningen alltjämt stödja nya metoder. Frånsett det första kapitaltillskottet skulle staten aldrig sedan behöva vidkännas ytterligare kostnader.

Detta stödjande av nya uppfinningar är ju ingenting annat, än vad enskilda ständigt och jämnt göra med stor ekonomisk fördel. Komme stödet från en statsinstitution, skulle hjälpen kunna bli mäktigare, men också lämnas med mera urskiljning.

Angående den ekonomiska lösningen av problemen har ju staten icke förmåga att räcka till, varför det kunde vara skäl att ägna de amerikanska, mera privata finansieringsmetoderna ett ingående studium och eventuellt anpassa någon eller några av dem för svenska förhållanden.

Många goda uppfinningar på byggnadsområdet ge aldrig i praktiken det ekonomiska resultat, de teoretiskt lovat, beroende på våra byggnadsarbetares ställning till nyheter på området, och de svårigheter, de med sina ackordspriser välta i vägen för det tekniska och ekonomiska framåtskridandet inom yrket. Utan deras medverkan och förståelse för uppgiften kommer man dock ingen vart. Det borde därför löna sig för staten att bekosta föreläsningskurser på olika folkets hus av byggnadsfackmän. Dessa skulle läggas så, att våra i många avseenden skickliga och dugliga byggnadsarbetare entusiasmerades för sitt yrke och bibringades den uppfattningen, att deras livsmål inte ligger enbart i att skaffa sig bättre avlöningsförhållanden. Vidare borde staten, när den ingriper som medlare i lönetvister inom facket, hålla på att ackordsprislistorna läggas så, att deras villkor gynna försök till billigare konstruktioner och ej, som nu vanligen är fallet, verka hindrande.

I och med skapandet av flera bostäder, billigare bostäder och mera välinredda bostäder löses dock inte den svenska bostadsfrågan. På vår landsbygd har man vanligen gott om utrymme, men man förstår sig ej på att utnyttja det. Landsbygdens och till en del även städernas bostadsfråga består därför i att först och främst lära deras innebyggare att på rätt sätt använda det de redan hava.

Under en amerikansk resa får man de starkaste intryck av hur långt man når med brett anlagd massagitationsrörelse för något bestämt, ideellt ändamål. Säkert skulle ansenliga resultat kunna vinnas genom en svensk bostads- och hemkulturrörelse, som ginge ut på att lära människor att utnyttja sin bostad på bästa, trevligaste och mest praktiska sätt. Men det måste bli en väldig, samlad agitation, som arbetar sig fram hand i hand med bostadsnödens avhjälpande. Den skall ha statens stöd, dess organ skall vara alla svenska skolor och all svensk press och den bör för all framtid bli ett led i vår folkuppfostran. Nu arbetas på många håll på det ovan skisserade målet, men det saknas ett centralt organ och arbetet är splittrat. Det är tid, att de många bäckarna rinna ihop till en mäktig rörelse, som staten ger ryggrad och vars stora mål blir bättre nya bostäder och bättre nyttjande av de gamla.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk Författningssamling hava under tiden 24 september—23 oktober 1920 publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r		Daterad
622.	K. kung. ang. dyrtidshjälp för år 1920 at distriktsköterskor	7 sept.
623.	» » » » » distriktsbarnmorskor m. fl.	7 »
634.	» » » statsbidrag till resor till och från radiumhemmet i Stockholm	25 »
640.	» om ändrad lydelse av § 4 i instruktionen för uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården den 17 dec. 1915 (n:r 548)	7 »
658.	K. kung. ang. uppgifter för bostadsräkning å vissa orter i sammanhang med mantalsskrivningen för år 1921	29 »
666.	Kommerskollegii kung. ang. övertidsjournal för fartyg	30 »
667.	K. kung. ang. statsbidrag för uppförande av epidemisjukhus m. m.	7 »
668.	» » » driften av epidemisjukhus	7 »
672.	» fastställande av nytt grundtal för dyrtidstillägg att gälla tills vidare från och med oktober månad år 1920	11 okt.
679.	K. kung. ang. godkännande såsom sinnessjukanstalt av kommunal anstalt	11 »
689.	» » statsbidrag åt sjukkassor	11 »

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor. —

Internationella arbetsbyråns publikationsverksamhet. Enligt från arbetsbyrån i Genève utsänt meddelande komma från byrån att utgivas tvenne särskilda publikationsserier, nämligen en *vetenskaplig månadsskrift* och en *daglig publikation*. Månadsskriften skall redigeras efter i huvudsak samma principer som de sociala och statistiska meddelanden, som utgivas av socialdepartementen eller de statistiska ämbetsverken i ett flertal stater: dess syfte skall i överensstämmelse med § 396 i fredsfördraget vara »undersökningar beträffande frågor, som beröra närings- och arbetsförhållanden och som äro av internationell betydelse». Den dagliga publikationen åter skall begränsa sin uppgift till att tillhandagå regeringarna i de till internationella arbetsorganisationen anslutna staterna, ledamöterna av byråns styrelse samt arbetar- och arbetsgivareorganisationerna i olika länder med regelbundna meddelanden rörande byråns verksamhet. Denna publikationsserie skall uppdelas i följande trenne avdelningar.

I. *En daglig pressöversikt*, vilken distribueras i duplicerad maskinskrift och får till speciell uppgift att lämna dagspressen en orienterande överblick över spörsmål, som beröra byråns verksamhet.

II. En ungefär var åttonde dag utkommande *bulletin*, vilken i viss mån är att anse som byråns officiella tidning och som jämte officiella handlingar skall innehålla meddelanden om det internationella lagstiftningsarbetets fortgång i olika länder ävensom underrättelser rörande byråns egen verksamhet, enquéter, kongressredogörelser m. m.

III. *Specialutredningar och handlingar*, vilkas offentliggörande kan befinnas vara av intresse för vetenskaplig forskning eller för organisationsväsendet bland arbetsgivare och arbetare. Dessa utredningar uppdelas i följande tolv serier:

1. Det sociala samhällslivet (organisationsväsen, politiska rörelser m. m.).
2. Det ekonomiska samhällslivet.
3. Arbetsmarknad.
4. Arbets- och löneförhållanden.
5. Socialförsäkring.
5b. Frågor rörande krigsinvalider.
6. Fabrikshygien.
7. Levnadsvillkor.
8. Kooperation.
9. Kvinnoskydd och rashygien.
10. Uppfostringsfrågor.
11. Jordbruk.
12. Fiske.

Förutom dessa tolv serier skall utgivas en särskild avdelning, benämd lagstiftning, vari skola publiceras gällande författningar av social innebörd i olika länder. Dessutom skall varje vecka utkomma en bibliografi rörande sociala frågor.

Slutligen kommer byrån, vid sidan av förutnämnda regelbundet utkommande publikationer, att tid efter annan utgiva *större specialarbeten* över olika frågor, såsom arbetsförhållandena i särskilda länder (Ryssland, Ungern), internationella arbetskonferenser m. m.

Abonnentspriset för samtliga publikationer blir i franska francs eller tyska mark 500 per år. Organisationer, som kostnadsfritt tillställa byrån sina trycksaker, kunna erhålla byråns publikationer i utbyte.

Norskt lagförslag om förtroendemän inom fiskeriyrket. Den i förra häftet (sid. 917) närmare omnämnda norska arbetarkommissionen har den 5 juni innevarande år avgivit ett särskilt betänkande angående medbestämmanderätt och delaktighet i driftens ledning för yrkesutövare inom fisket, *som icke äro delägare i fartyg eller redskap*. Med hänsyn till de *jämförelsevis enkla förhållanden*, som ännu äro rådande inom ifrågavarande näringsgren, har en driftsrådsorganisation av den omfattning, som kommissionen för industriens vidkommande föreslagit, här icke ansetts erforderlig, utan skall enligt förslaget löntagarnas representationsrätt utövas av en för varje fartyg utsedd *förtroendeman*, alltså genom samma anordning, som föreslagits för sådana industriella företag, där antalet löntagare ej uppginge till den för ett driftsråds tillsättande fastställda siffran. Förtroendemannens åligganden sammanfattas i förslaget i följande punkter:

1. Att hava överinseende över de sanitära förhållandena ombord samt över iakttagandet av gällande lagar, administrativa föreskrifter och kollektivavtal.

2. Att till vederbörande tillsynsmyndighet anmäla sådana bristfälligheter, som icke avhjälpts snarast möjligt efter därom gjord hemställan hos fartygsbefälhavaren.

3. Att undersöka klagomål rörande arbetsförhållandena och behandlingen ombord och, om desamma finnas befogade, söka få dem tillgodosedda.

4. Att undersöka sådana förhållanden, som beröra manskapets andel i driftsresultatet samt granska hithörande räkenskaper, vilka rederiet är skyldigt att ställa till hans disposition.

Förtroendemannen skall icke hava någon befogenhet att ingripa i arbetets ledning eller befälsrätten under fisket. Däremot skall fartygsbefälhavaren vara skyldig att rådföra sig med honom i vissa bestämda fall, särskilt i fråga om anskaffande av manskapets proviant, försäljning av fångsten, förändringar i bemanningsstyrkan samt fartygets användande till annat än fiske. I sådana fall, där proviantering sker på manskapets bekostnad — genom avdrag i besättningens vinstandelar — skall förtroendemannen ha medbestämmanderätt rörande uppköp, och likaså skall hans samtycke erfordras, därest befälhavare eller redare vill öka antalet i avkastningen delaktiga fiskare utöver det antal, som är brukligt å fartyg av ifrågavarande storlek, eller under fiskesäsongen använda fartyget i fraktfart eller dylikt. Vid fångstens försäljning skall förtroendemannen på begäran äga närvara för att tillse, att fördelaktigaste anbud antages och fartygsägaren icke i avsikt att minska manskapets andelar inleder obehöriga transaktioner med uppköparna.

Förtroendemannainstitutionen avser, såsom av det sagda framgår, att tillgodose de mot lön anställda yrkesutövarnas anspråk på delaktighet i ledningen av de enskilda företagen. Kommissionens förslag omfattar emellertid även ett annat i samband härmed stående spörsmål, nämligen om beredande av tillfälle för samtliga yrkesutövare att deltaga i avgörandet av ärenden, som röra fiskerinäringens gemensamma intressen. Kommissionen har sökt ordna detta genom upprättande av fiskeriråd, för särskilda distrikt och för hela landet.

Distriktsfiskeriråd skola enligt förslaget utses genom val, vari äger deltaga var och en, som yrkesmässigt bedriver fiske eller jämställd fångstverksamhet, antingen genom personligt arbete, som

redare eller som ägare eller delägare i redskap, oavsett om verksamheten bedrives som huvud- eller biförtjänst. Valen skola i regel förrättas samfällt av alla röstberättigade. I distrikt, där kapitalistiska arbetsmetoder vunnit starkare insteg och motsättningen mellan redare och mot lön anställt manskap till följd därav blivit mer utpräglad, skall emellertid den anordningen kunna träffas, att valmännen indelas i följande tre grupper, som var för sig välja representanter i distriktsrådet:

a) aktiva fiskare, som äro delägare i båtar eller redskap;

b) ägare eller delägare i fartyg och redskap, som icke själva deltaga i arbetet;

c) fiskare, som äro anställda mot hyra eller andel i avkastningen, men icke äro delägare i fartyg eller redskap.

Distriktsfiskerirådens uppgift skall bliva att avgiva betänkanden och förslag rörande ärenden, som avse fisket, att införskaffa uppgifter om närings- och arbetsförhållanden samt på begäran tillhandagå distriktets näringsutövare med råd och upplysningar i fackliga, ekonomiska och sociala frågor. Däremot har icke ansetts erforderligt att — i analogi med förslaget om driftsråd i industri och handel — göra distriktsråden till någon överinstans för slitande av tvister mellan arbetsledningen och manskapets förtroendemän vid de enskilda företagen.

Som högsta organ för tillvaratagande av fiskerinäringen finnes redan nu en för hela landet gemensam institution, *fiskerirådet*, vars befogenheter dock icke äro i lag fastställda och vars sammansättning för övrigt ej är ur alla synpunkter den lämpligaste, enär ledamöterna väljas icke av fackliga utan av politiska korporationer, nämligen fylkestingen. Enligt arbetarkommissionens förslag skall detta ändras därhän, att rådets medlemmar komma att utses av de förutnämnda distriktsorganisationerna, och skola i samband med denna omorganisation rådets arbetsuppgifter också närmare regleras.

Som helhet betraktat skall förevarande lagförslag, enligt vad kommissionen i sitt betänkande gör gällande, bilda ett välbehövligt komplement till lagstiftningen om arbetarutskott, så mycket mer av behovet påkallat, som fiskerinäringen för närvarande synes genomgå en brytningstid, då de kapitalistiska företagarintressena eftersträva en omläggning av avlöningsformerna från förutvarande vinstandelssystem till direkt penningavlöning. Därest denna utveckling får fortgå utan samhällets övervakande, kan följden därav lätt bliva en tillspetsning av intressemotsatsen mellan kapital och arbete av fullt ut lika svårartad beskaffenhet som inom industrien, något som givetvis för såväl parterna själva som för hela landet skulle bliva till stor skada och ägnat att försvåra en framtida lagstiftning på området. (Sociale Meddelelser.)

— Arbetarskydd. —

Engelskt lagförslag om kvinno- och barnarbete. I England föreligger för närvarande ett lagförslag angående kvinnors och minderårigas användande i industriellt arbete, avseende att bringa lagstiftningen å nämnda område i överensstämmelse med internationella arbet-konferensens konventionsförslag. Från arbetarpartiet och speciellt kvinnoorganisationerna har berörda lagförslag mött starkt motstånd såsom i viss mån innebärande en försämring av förut gällande skyddsbestämmelser. Förslaget innebär nämligen bland annat, att det vid industriella anläggningar, där arbetet bedrives i skift, skall vara tillåtet att, utan hinder av vad i 1901 års fabrikslag härom eljest är stadgat, använda kvinnor och minderåriga i två skift om åtta timmar med början för ena skiftet kl. 6 fm. och slut för det andra kl. 10 em. Den förkortning av arbetsdagens längd, som åttatimmarslagstiftningen medfört, skulle sålunda betalas med en särskilt ur familjelivets synpunkt mindre gynnsam förläggning av arbetstiden. Förslaget har bland annat varit föremål för kritik i julinumret av »Labour Woman», där det göres gällande, att arbetstidens lämpliga förläggning för kvinnor och minderåriga är av fullt ut samma betydelse som arbetsdagens längd i och för sig samt att en avvikelse från den ståndpunkt, lagstiftningen här en gång intagit, måste anses, om än icke stridande mot konventionsförslagets bokstav, likväl oförenligt med andan däruti. Enligt uppgift av Englands representant i presidiet för den samtidigt med internationella arbetskonferensen anordnade kvinnokongressen i Washington lär det också vara sannolikt, att den omvistade paragrafen vid lagförslagets behandling i parlamentet blir återförvisad för omarbetning, under det förslaget i övrigt kan förväntas bliva antaget.

De av lagändringen intresserade arbetsgivarna hava enligt en i Internationella arbetsbyråns revy återgiven tidningsnotis anordnat allmän omröstning bland sina arbetare för att söka utröna dessas ställning till frågan och uppfattning om tvåskiftsystemets för- eller nackdelar.

— Arbetslöner. —

Arbetslönerna i Danmark under första kvartalet 1920. Enligt den av statistiska departementet på grundval av arbetsgivarföreningens uppgifter utarbetade statistiken hava arbetarnas genomsnittliga timförtjänster från 1914 till första kvartalet 1920 ökats, som följande tablå utvisar:

Öre per timme	Köpenhamn		Övriga orter		Hela landet	
Manliga arbetare:	1914	1920	1914	1920	1914	1920
Yrkesarbetare	67·1	236	54·8	191	61·3	214
Icke yrkesarbetare	47·5	190	40·8	158	45·5	171
Tillsamman	61·0	218	48·2	175	55·0	196
Kvinnliga arbetare	32·3	114	25·7	104	29·6	111
Samtliga arbetare	**54·4**	**193**	**44·9**	**166**	**50·2**	**180**

För manliga och kvinnliga arbetare i hela landet tillsammantagna hade genomsnittliga timförtjänsten, efter vad härav framgår, från krigsutbrottet intill innevarande års första kvartal ökats med 258 %. För de fyra kvartalen av år 1919 voro motsvarande siffror resp. 124, 157, 238 och 252. Till jämförelse kan anföras, att levnadskostnadernas stegring enligt i denna tidskrift förut återgivna beräkningar utgjorde 111 % i juli 1919, 142 % i januari 1920 och 162 % i juli detta år. Vid sammanställning av dessa siffror måste emellertid också hänsyn tagas till att den genomsnittliga dagliga arbetstiden under här ifrågavarande tidsperiod förkortats från omkring 9½ till 8 timmar. Tages detta med i räkningen, befinnes den anförda ökningen av timförtjänsterna med 258 % motsvara en ökning av arbetsinkomsten per dag eller vecka med 202 %.

(Statistiske Efterretninger.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under augusti 1920. Arbetstillgången var under augusti månad på det hela taget god. En del större industrier visade emellertid någon tillbakagång i jämförelse med föregående månader, och inom textil-, läder- och skoindustrierna rådde liksom för uten kännbar depression.

Av samtliga redovisade medlemmar i fackorganisationerna voro vid augusti månads slut 2·9 % arbetslösa mot 2·7 föregående månad.

Antalet på arbetsförmedlingsanstalterna anmälda arbetssökande uppgick vid augusti månads slut till 281 000, vilket innebär en ökning med 9 500.

Antalet under augusti påbörjade arbetsinställelser utgjorde 139 och antalet från föregående månad pågående 123. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare utgjorde 86 000 mot 90 000 föregående månad och 272 000 i augusti 1919. Antalet förlorade arbetsdagar uppgick under augusti till 768 000 mot 908 000 föregående månad och 3 293 000 i augusti 1919.

Löneförbättringar kommo under augusti 1 100 000 arbetare till godo. Arbetstiden reducerades under månaden för 1 000 arbetare med i medeltal 5 ¼ timmar per vecka.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under augusti 1920. Det redan förut bekymmersamma läget å arbetsmarknaden förblev under månaden i det stora hela oförändrat. Inom enstaka näringsgrenar, bland annat textilindustrien, förmärktes en antagligen av tillfälliga orsaker betingad ökning av arbetstillgången, men å andra håll, såsom inom mekaniska verkstadsindustrien, måste driften ytterligare inskränkas.

Understödsverksamheten för arbetslösa företedde alltjämt stegring, ehuru icke i samma grad som föregående månad. Den 1 september var antalet understödstagare 420 000, vilket innebär en ökning under augusti med 4 %. Enligt statistiken från fackförbunden voro 5·9 % av de redovisade medlemmarna arbetslösa, mot 6 % under juli. Denna om ock obetydliga förbättring är väsentligen att tillskriva textilarbetarna, vilka fortfarande hade den högsta arbetslöshetssiffran, men dock gått ner från 17 till 13·6 %.

Vid arbetsförmedlingsanstalterna hade antalet arbetssökande per 100 lediga platser mot föregående månad för männen ökats från 210 till 226, men för kvinnorna gått något tillbaka, från 142 till 139. — Enligt uppgift från sjukkassorna hade under augusti månad antalet försäkringspliktiga medlemmar minskats med 0·5 %, mot 1·8 under juli.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetslöshetsförsäkringen i Norge år 1919. I sjätte häftet av denna tidskrift (sid. 662) lämnades en översikt över den norska arbetslöshetsförsäkringen under tioårsperioden 1909—1918 och anfördes i samband därmed även en del preliminära uppgifter rörande utvecklingen under år 1919. Den nu föreliggande berättelsen för sistnämnda år bekräftar till fullo vad som förutsetts om en stark ökning av både arbetslöshetskassornas medlemsantal och understödsverksamhetens omfattning, såsom följande tablå utvisar:

År	Antal kassor	Antal medlemmar	Understödstagare antal	Understödstagare %	Antal understödsdagar inalles	Antal understödsdagar per 100 medl.	Antal understödsdagar per understödstagare
1915	21	37 830	4 962	13·1	138 676	366	27·9
1916	22	41 384	3 589	8·7	73 938	179	20·6
1917	24	49 117	5 475	11·6	93 511	198	17·1
1918	27	58 568	7 560	12·9	185 627	317	24·6
1919	28	113 889	18 678	16·4	392 778	345	21·0

Arbetslöshetskassornas inkomster och utgifter hava under året icke mindre starkt ökats, såsom framgår av följande översikt:

År	Inkomster av stat o. kommun	Inkomster inalles	Utgifter	Understödsbelopp per understödsdag	Understödsbelopp per understödstagare	Behållning vid årets slut inalles	Behållning vid årets slut per medlem
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
1915	125 098	366 580	260 776	1·81	50·55	420 881	11·13
1916	76 492	339 304	190 674	2·18	44·81	569 204	13·75
1917	42 610	391 128	194 402	1·92	32·82	779 868	15·88
1918	189 149	628 867	582 495	3·01	73·85	841 892	14·37
1919	780 387	1 600 068	1 475 324	3·29	69·08	932 576	8·44

Att behållningen i förhållande till medlemsantalet under året minskats är en förutsedd följd av den kraftiga nyanslutningen, då de nya medlemmarna givetvis icke kunnat tillföra kassorna motsvarande tillgångar.

Det industriella arbetets återupptagande i Belgien. Efter den tyska ockupationens upphörande har belgiska industriministeriet tid efter annan, med ett halvt års mellanrum, genom yrkesinspektionen verkställt undersökningar rörande det industriella arbetets återupptagande inom olika landsdelar och näringsgrenar. Den senaste undersökningen av detta slag, vars resultat nu föreligger i tryck, avser juni månad 1920. Under det de föregående undersökningarna — i juni och december 1919 — endast omfattade företag, som år 1913 sysselsatt minst 20 arbetare, medtogos denna gång även företag med 10—19 arbetare. Hela antalet redovisade företag utgjorde 5 448, därav 4 268 tillhörande gruppen 20 arbetare och däröver, vilken för jämförelse med föregående års undersökningar särskilt redovisats. Hur arbetets återupptagande fortskridit inom företag, tillhörande denna kategori, framgår av följande sammanställning:

	Antal redovisade företag	Antal arbetare 1913	Antal arbetare 1920	Antalet arbetare 1920 i % av antalet 1913	Hela antalet arbetare vid yrkesräkn. 1910	Antalet arbetare 1920 i % av antalet 1910
Byggnadsverksamhet	182	8 664	26 170	*302*	27 179	*96*
Gruvdrift	161	153 651	167 792	*109*	146 024	*115*
Transport	26	2 765	2 730	*99*	22 050	*12*
Pappersindustri	75	9 867	9 687	*98*	8 164	*119*
Porslins- o. lervaruindustri .	311	19 639	18 773	*96*	16 994	*110*
Glasindustri	64	29 226	27 938	*96*	24 107	*116*
Kemisk-teknisk industri . .	189	25 491	24 199	*95*	27 992	*86*
Tobaksindustri	96	8 467	8 034	*95*	9 181	*88*
Livsmedelsindustri	300	21 522	19 181	*89*	25 068	*77*
Metallindustri	761	151 228	128 895	*85*	123 404	*104*
Textilindustri	979	124 608	102 986	*83*	109 849	*94*
Beklädnadsindustri	136	8 240	6 587	*80*	13 612	*48*
Träindustri	288	19 752	15 732	*80*	19 559	*80*
Grafisk industri	112	6 634	5 091	*77*	7 519	*68*
Läderindustri	145	11 635	8 670	*75*	15 228	*57*
Stenindustri	382	43 526	30 675	*70*	33 278	*92*
Konst- o. precisionsindustri .	61	5 974	3 820	*64*	7 125	*54*
Summa	**4 268**	**650 889**	**606 960**	**92**	**636 333**	**95**

De olika näringsgrupperna äro i tabellen som synes ordnade efter relativa arbetarantalet 1920 i förhållande till motsvarande antal 1913. Hela antalet arbetare vid de redovisade företagen uppgick sistnämnda år till 650 889. I december 1919 hade sysselsättning åter beretts 76 % av denna arbetsstyrka och i juni 1920, såsom av tabellen framgår, 92 %. Inom två näringsgrupper, byggnadsverksamhet och gruvdrift, redovisades högre arbetarantal 1920 än 1913. Vad förstnämnda grupp beträffar, beror den starka ökningen uppenbarligen på återuppbyggnadsarbetet i de av kriget härjade landsdelarna. Enbart i provinsen Västflandern hade antalet byggnadsarbetare mer än sjudubblats.

Av åtskilliga orsaker har det visat sig icke möjligt att vid förevarande undersökning få med hela landets näringsliv, utan måste uppgifterna för en del näringsgrupper betecknas såsom mindre fullständiga. Luckorna framträda tydligt vid en jämförelse mellan de i tabellen angivna siffrorna för å ena sidan antalet arbetare vid de redovisade företagen år 1913, å andra sidan hela arbetarantalet inom motsvarande näringsgruppper vid den sista allmänna yrkesräkningen före kriget, år 1910. Särskilt påfallande är det erhållna materialets ofullständighet i fråga om transportarbetarna: för denna grupp saknas helt och hållet uppgifter från den ur samfärdselns synpunkt viktigaste provinsen, Antwerpen.

En fördelning av de redovisade företagen efter arbetsstyrkans storlek under juni månad resp. produktionens under första halvåret 1920 i förhållande till samma tid 1913 ger följande resultat:

Arbetsstyrkans storlek		Produktionens storlek	
Driften helt nerlagd	7 %	Driften nerlagd eller endast nödhjälpsarbete	9 %
Högst 25 % av 1913 års arbetarantal . .	5 »	Högst 25 % av 1913 års produktion . . .	7
25—50 » » » » » . . .	11 »	25—50 » » » » » . . .	17 »
50—75 » » » » » . . .	18 »	50—75 » » » » » . . .	20 »
75—100 » » » » » . . .	26 »	75—100 » » » » » . . .	24
Arbetsstyrkan 1920 större än 1913 . . .	25 »	Produktionen 1920 större än 1913 . . .	9
Företag grundade senare än 1913	8 »	Ingen produktion redovisad för 1913 . .	14
Summa	100 »	Summa	100 »

Som orsak till driftens inskränkning eller nerläggande har i 900 fall, 21 % av samtliga redovisade företag, uppgivits, att arbetsmaskiner m. m. förstörts eller bortförts under kriget.

Vad beträffar företag med mindre än 20 arbetare, är undersökningsmaterialet betydligt ofullständigare än i fråga om de större anläggningarna. Icke fullt en fjärdedel av de enligt 1910 års yrkesräkning befintliga företagen med 10—19 arbetare hava inkommit med uppgifter. Om hänsyn tages endast till sådana företag, som existerat redan 1913, befinnes den i juni 1920 sysselsatta arbetsstyrkan utgöra 93 % av antalet arbetare sju år tidigare. Medtages åter även de under mellantiden nytillkomna företagen, kommer man till en ökning av sammanlagda arbetsstyrkan inom ifrågavarande företagskategori med 4 %, från 14 442 arbetare i juni 1913 till 14 907 vid samma tid innevarande år.

— Arbetstid. —

Socialstyrelsens handläggning av arbetstidsärenden under tredje kvartalet 1920. Omfattningen av det arbete, som socialstyrelsens arbetarskyddsbyrå under tredje kvartalet 1920 nedlagt på handläggning av ärenden rörande arbetstidslagen, framgår av följande sammandrag:

	Ingående	Utgående
Ärenden rörande 6 § av arbetstidslagen[1]	345	84
» » 7 § » »	235	251
Förfrågningar angående »	17	24
Skrivelser överlämnade till arbetsrådet	9	9
Remisser från arbetsrådet för utredning	16	16
Arbetsrådets beslut, avskrift till yrkesinspektörerna	589	589
Ärenden rörande bagerilagen	4	4
Summa	**1 215**	**977**

Följande ärenden angående extra arbeten, utförda med stöd av 6 § av arbetstidslagen (nödfallsarbeten), hava under kvartalet handlagts:

	Inkomna	Beviljade	Avslagna eller återförvisade
Anmälningar om utsträckning av arbetstiden under högst 2 dygn	270	—	8
Ansökningar om rätt till utsträckning av arbetstiden under längre tid än 2 dygn	62	52	10
Summa	**332**	**52**	**18**

Efter olika slag av orsaker, som föranlett utsträckning av arbetstiden, fördelade sig ansökningarna sålunda: skada eller fara för skada å arbetsmaskiner 45, å byggnader 1, å driftmotorer 24, genom eldsvåda eller eldfara 10, genom explosion 4, å fartyg 17, å gas-, vatten- och avloppsledningar 82, å kraftledningar och elektriska anordningar 58, å transmissioner 5, å transport och lyftanordningar 33, å ugnar och kokare etc. 8, genom uteblivande av arbetare 10, å varor och fabrikat 16, å ångpannor och ångledningar 11, genom översvämning 8.

Ansökningar om eftergift enligt 7 § av arbetstidslagen hava inkommit till ett antal av 221, varav beviljades 170 ansökningar för säsongarbete och 25 för tillfälligt arbete. Avslagna blevo 5 och återförvisade 21 ansökningar.

På olika slag av arbetare fördelade sig ansökningarna sålunda: byggnadsarbetare 11, driftarbetare 178, eldare och maskinister 10, kuskar och chaufförer 2, reparatörer och montörer 12, vakter 1, transport- och stuveriarbetare 4, städare, smörjare och diversearbetare 3.

Arbetstidslagstiftningen i Belgien. Det i fjärde häftet av denna tidskrift (sid. 435) omnämnda belgiska förslaget till lag om arbetstidens begränsning har den 16 sistlidna juli antagits av deputeradekammaren. Lagen ligger nu under behandling i senaten och kommer, om den där godkännes, att träda i kraft den 1 januari 1921.

Lagförslaget innefattar, förutom bestämmelserna om åtta timmars arbetsdag, även vissa ändringar i lagen om kvinno- och barnarbete, avsedda att bringa nämnda lag i överensstämmelse med de internationella konventionerna om minimiålder och nattarbete.

(Bulletin of International Labour Office.)

[1] Jfr Soc. Medd., årg. 1920, sid. 505, 843.

Undantag från arbetstidslagens tillämpning i Frankrike.[1] Genom under augusti månad 1920 utfärdade förordningar hava från tillämpningen av den lagstadgade åtta timmars arbetsdagen undantag gjorts för sex olika branscher, nämligen: 1) hotell, restauranger och kaféer i Paris, 2) byggnadsverksamhet och allmänna arbeten i de av kriget härjade landsdelarna, 3) metall- och maskinindustrien, 4) frisöryrket, 5) handskindustrien samt 6) verk för produktion och distribution av elektrisk kraft i Paris.

(Labour Gazette.)

Begränsning av arbetstiden för lantarbetare i Frankrike. I den av internationella arbetsbyrån utgivna *Revue quotidienne* (jfr sid. 1020) har återgivits ett lagförslag om begränsning av arbetstiden inom jordbruket, som i april 1920 framlades i franska kammaren, undertecknat av 69 deputerade, och som för närvarande ligger under behandling i jordbruksutskottet. Såsom motionens grundtanke framhålles, att den hotande bristen å arbetskraft inom jordbruket, som till följd av det stora manfallet under kriget nu är svårare än någonsin, kan avhjälpas allenast genom att lantarbetarna beredas arbetsvillkor jämförliga med dem, industrien har att erbjuda. Förutom det att lantarbetarna med hänsyn till löner och bostadsförhållanden i allmänhet varit sämre ställda än industriens löntagare, kommer som en ytterligare nackdel, att den moderna arbetarskyddslagstiftningen i allmänhet gjort undantag för jordbruket. Så var fallet med de av kammaren under år 1915 antagna lagarna om olycksfall i arbete m. m., och samma princip har följts i 1919 års lag om arbetstidens begränsning lika väl som i de förut gällande arbetstidslagarna av 1848 och 1890. Sålunda kan inträffa, att en maskinskötare vid en för jordbruksdrift använd motor får arbeta tolv timmar om dagen, medan en arbetare med samma sysselsättning i en vidliggande fabrik icke har mer än åtta timmars arbetsdag.

Lagförslaget avser en begränsning av den effektiva arbetstiden vid jordbruket till i medeltal åtta timmar per dag, motsvarande 2 496 arbetstimmar per år. Inom denna gräns skall det vara tillåtet att, efter som göromålen fordra, jämka den dagliga arbetstiden under olika årstider, dock så att arbetsdagens längd aldrig får överskrida tio timmar. De myndigheter, som hava att övervaka lagens tillämpning, skola, då särskild anledning därtill befinnes föreligga, kunna meddela undantag eller anstånd med lagens tillämpning, varvid dock alltid bör tillses, att meddelade dispenser icke komma i strid med gällande internationella överenskommelser. Av lagstiftningen föranledd förkortning av arbetstiden får aldrig tagas till förevändning för nedsättning av gällande löner.

Lagförslaget uppgives i förväg hava granskats och godkänts vid en efter framställning av arbetarnas centrala organisationer i juli 1919 inom jordbruksministeriet anordnad konferens med representanter för de ledande yrkesorganisationerna inom jordbruk, vinodling och trädgårdsskötsel.

— Bostadsförhållanden. —

Preliminär uppskattning av hyresstegringen 1914—1920. Socialstyrelsen, som enligt Kungl. Maj:ts uppdrag har att verkställa vissa beräkningar rörande levnadskostnadernas ökning (dyrtidsindex) och för detta ändamål har behov av bl. a. vissa uppgifter rörande bostadshyrornas stegring, har genom cirkulärskrivelse till samtliga 150 hyresnämnder anhållit om uppgift rörande den ungefärliga procentsats, med vilken hyrorna för smålägenheter å resp. orter i genomsnitt kunna anses hava ökats från hyresåret 1914/15 till hyresåret 1920/21. Med anledning härav hava svar hittills inkommit från 117 hyresnämnder, vilkas upplysningar sammanfattats i följande tablå:

Ortsgrupper	Antal orter	Därav orter, för vilka hyresstegringen 1914/15—1920/21 uppskattats till							Genomsnittlig hyresökning, %
		under 30 %	30—40 %	40—50 %	50—60 %	60—70 %	70—80 %	80 % och däröver	
Över 100 000 inv. . . .	3	—	—	1	1	1	—	—	53·4
20—100 000 » . . .	12	—	1	1	5	5	—	—	54·0
10—20 000 » . . .	17	—	1	4	8	3	—	1	52·1
under 10 000 » . . .	85	3	6	14	37	9	5	11	56·6
Samtliga orter	**117**	**3**	**8**	**20**	**51**	**18**	**5**	**12**	**54·3**

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1919, sid. 484.

Utredning om bostadsransonering i Sverige. Kungl. Maj:t har den 25 september 1920 avlåtit till socialstyrelsen en skrivelse av följande lydelse:

Vid föredragning av Vår till innevarande års riksdag avgivna proposition, nr 314, angående vissa anslag och lån till främjande av bostadsproduktionen m. m., yttrade statsrådet och chefen för civildepartementet efter närmare motivering, att då det vore att hoppas, att de åtgärder, som föreslagits, skulle möjliggöra en bostadsproduktion, som relativt snabbt kunde häva den svåraste bostadsbristen, han icke ansett sig böra upptaga förslag till lagstiftning om tvångsfördelning av bostäder bland de för ögonblicket aktuella åtgärderna i bostadsfrågan.

I en vid riksdagen inom andra kammaren väckt motion, nr 311, yrkades, att riksdagen måtte i skrivelse till Oss hemställa, att Vi måtte låta utreda, huruvida, i vilken mån och på vilket sätt en förbättring av bostadstillgången kunde vinnas även genom åstadkommande av bostadsransonering, skatt å överloppsrum eller liknande anordningar, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Denna motion blev i enlighet med vederbörande utskotts hemställan avslagen av riksdagen.

Inom åtskilliga andra länder hava emellertid från det offentligas sida åtgärder av angiven art redan blivit vidtagna. Med hänsyn därtill att i vårt land strävandena att genom ökad bostadsproduktion råda bot å den härskande bostadsnöden visat sig möta större hinder än väntat var, lärer det ej vara uteslutet, att även här frågan om åtgärder för åstadkommande av en jämnare fördelning av de befintliga bostäderna kommer att träda i förgrunden.

Med anledning därav vilja Vi härigenom anbefalla Eder att snarast möjligt dels, efter införskaffande av nödiga upplysningar, utarbeta en redogörelse för de åtgärder, som inom andra länder från det offentligas sida vidtagits — genom beskattning av överloppsrum, genom bostadsransonering eller annorledes — för åstadkommande av en jämnare fördelning av befintliga bostäder, ävensom för de verkningar av dessa åtgärder, som hittills kunnat skönjas, dels ock med användning av tillgängliga statistiska uppgifter verkställa de beräkningar, som kunna finnas erforderliga för upprättande av förslag till motsvarande åtgärder i vårt land.

— Levnadskostnader. —

Fiskets avkastning i Sverige år 1918. Enligt statistiska centralbyråns under maj månad innevarande år utkomna redogörelse rörande fisket i Sverige under år 1918 uppgick totalfångsten av olika fiskslag i såväl salt som sött vatten sagda år till ca 143 236 ton, representerande ett värde av omkring 97 miljoner kronor. Saltsjöfisket är av ojämförligt mycket större betydelse än sötvattensfisket och omfattade under år 1918 95 % av den fångade totalkvantiteten. Egendomligt för det svenska saltvattensfisket är den stora mängd söt- eller bräckvattensfiskar, såsom gädda, abborre, mört m. fl., som ingår i fångsten.

I nedanstående tablå lämnas uppgift på totalfångsten av vissa viktigare fisksorter år 1918 tillika med genomsnittspriser (de priser, som fiskarna erhållit) för riket under åren 1914—1918.

	Fångad fisk (ton)	Pris i öre per kg.				
	1918	1918	1917	1916	1915	1914
Sill: västkustsill	70 950	36	37	58	30	8
öresundssill[1] . . .	5 427	85	41	29	30	22
strömming	27 573	62	33	27	18	14
Makrill	7 532	77	49	50	30	24
Torsk	5 769	113	65	44	32	28
Kolja	5 222	103	52	39	25	28
Långa	2 936	153	71	53	42	23
Vitling	2 288	75	41	32	24	32
Gädda	1 930	211	117	96	76	68
Abborre	1 594	143	80	65	48	43

[1] Som öresundssill har här räknats all sill från Malmöhus län.

	Fångad fisk (ton)	Pris i öre per kg.				
	1918	1918	1917	1916	1915	1914
Flundra	1 269	71	52	36	39	30
Mört	1 176	60	41	29	22	20
Ål	1 096	355	180	175	115	95
Skarpsill	1 086	93	41	29	46	20
Sik	1 050	210	115	86	63	57
Braxen	790	120	61	53	40	38
Rödspotta[1]	671	165	108	76	66	48
Lake	464	171	98	79	59	53
Siklöja	428	114	74	51	36	36
Lax	316	606	337	245	197	208
Gös	273	298	177	162	121	111

Av ovanstående framgår, att sillen (inberäknat strömmingen) är den utan jämförelse viktigaste bland våra fiskar. Den utgjorde 1918 c:a 73 % av den fångade totalkvantiteten och ingick i fångstens totalvärde med ej mindre än 48 %. På betydligt avstånd kommo därefter makrill, torsk, kolja, långa, gädda, ål, abborre, sik, lax, vitling, rödspotta och skarpsill, alla med över 1 miljon kronors värde.

Vid en jämförelse mellan de för olika år angivna medelnoteringarna visar det sig, att priserna nästan genomgående stigit år från år för att under 1918 nå sin kulmen. Trots det att under sistnämnda år fångstkvantiteten ökats sedan 1917 med c:a 19 %, vadan tillgången på fisk kan betecknas som synnerligen god, är den under samma tid konstaterade prishöjningen enastående stor. Orsaken härtill är, att fisket år 1918 i än högre grad än under föregående år präglats av krigets prisstegrande inverkan. Oaktat den utländska marknaden på grund av exportförbud var stängd, stego fiskpriserna enormt på grund av den rådande livsmedelsknappheten inom landet, och fångstvärdet jämfört med år 1917 utvisar en ökning med i runt tal 75 %.

Jämföras priserna 1918 och 1914 å de i tablån upptagna fiskslagen, visar det sig, att långa varit underkastad den största prisstegringen (565 %), närmast följd av sill och torsk med en stegring av resp. c:a 350 och 300 %; lägst kommer vitling med 135 %. Den genomsnittliga stegringen för samtliga fisksorter uppgår under samma tid till 257 %, vilket procenttal nära sammanfaller med socialstyrelsens stegringssiffra (254 %), baserad på detaljpriser å vissa viktigare i en normalbudget ingående fisksla g.

— Sjukvård. —

Utredning om vanförevården. Den 25 juni 1918 tillkallade chefen för civildepartementet efter av Kungl. Maj:t givet bemyndigande fem sakkunniga att verkställa en allsidig utredning angående riktlinjerna för den svenska vanförevårdens utveckling. De sakkunniga hava efter fullgjort uppdrag under sistlidna mars månad avgivit sitt betänkande, innefattande bland annat upprättande av tre nya vanföreanstalter, i Jönköping, Sundsvall och Umeå, vilka jämte de förutvarande anstalterna av samma slag i Stockholm, Hälsingborg och Göteborg skulle bliva centra i var sitt vanförevårdsdistrikt. Anstalternas ledning förutsättes som hittills skola handhavas av en i varje distrikt upprättad förening för bistånd åt vanföra. Då de nybildade distriktsorganisationerna givetvis icke med ens kunna erhålla sådan ekonomisk bärkraft, att de nämnvärt kunna bidraga till byggnadskostnaderna för de nya anstalterna, har man måst utgå ifrån, att härför huvudsakligen måste anlitas allmänna medel. De sakkunniga föreslå sålunda, att staten betalar minst hälften av ifrågavarande anläggningskostnader och de berörda länens landsting återstoden i förhållande till folkmängden.

Ett mera ingående referat av de sakkunnigas betänkande lämnas i Tidskrift för den svenska pensionsförsäkringen, årg. 1920, n:r 7.

[1] Häri ingår rödtunga.

— Strejker, lockouter m. m. —

Arbetsinställelser i Australien 1913—1919. Commonwealth Bureau of Census and Statistics i Melbourne har publicerat följande statistik över arbetsinställelserna under år 1919 jämte jämförelsetal för åren 1913—1918.

	Arbetsinställelser	Berörda arbetsgivare	Berörda arbetare Direkt	Berörda arbetare Indirekt	Förlorade arbetsdagar	Förlorad arbetslön £
Trävaruindustri	7	7	131	3	1 036	631
Metallindustri	15	26	1 219	627	18 147	10 726
Livsmedelsindustri	39	363	9 081	2 999	198 920	124 422
Beklädnadsindustri	2	14	283	116	6 365	2 705
Andra industrier	31	101	4 093	998	57 095	29 477
Byggnadsverksamhet	12	219	1 180	1 630	127 729	76 118
Gruvdrift	231	313	61 538	25 069	2 718 074	1 905 075
Järn- och spårvägsdrift	21	22	2 284	705	57 419	33 573
Annan landtransport	5	42	636	47	17 009	8 763
Hamnarbete	41	189	11 457	21 257	2 271 030	1 182 933
Jordbruk o. boskapsskötsel	24	260	4 915	1 342	49 770	34 497
Hotell- o. restaurangrörelse	5	37	258	29	1 018	396
Övriga yrken	27	120	3 225	2 469	129 114	83 620
Summa 1919	**460**	**1 713**	**100 300**	**57 291**	**5 652 726**	**3 492 936**
» 1918	298	1 154	42 553	13 886	580 853	372 334
» 1917	444	1 941	154 061	19 909	4 599 658	2 594 808
» 1916	508	1 536	128 546	42 137	1 678 930	967 604
» 1915	358	942	57 005	24 287	583 225	299 633
» 1914	337	1 203	43 073	27 976	1 090 395	551 228
» 1913	208	921	33 493	16 790	623 528	287 739

Av de olika staterna har Nya Sydwales samtliga år företett det avgjort största antalet arbetsinställelser. Av 1919 års 460 konflikter inträffade enbart i denna stat 267, mot 69 i Queensland, 62 i Victoria, 32 i Sydaustralien, 20 i Västaustralien, 5 i Tasmanien och 5 i Nordterritoriet.

(Quarterly Summary of Australian Statistics.)

— Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. —

Den nya belgiska folkpensioneringslagen. Det i ett föregående häfte av Sociala Medd. (n:r 7—8, sid. 734) omnämnda belgiska lagförslaget om folkpensionering har nu genomgått den parlamentariska behandlingen. Den nya lagen, som utfärdades den 20 augusti 1920, skiljer sig från regeringens ursprungliga förslag bland annat däruti, att kommunernas andel av kostnaderna nedsatts från $^3/_8$ till $^1/_4$ och statens andel i motsvarande mån ökats från hälften till $^5/_8$; den återstående åttondelen skall bestridas av vidkommande provins. I fråga om pensionernas storlek har jämväl den ändring vidtagits, att lägsta dyrortsgruppen — orter med mindre än 1 000 invånare — borttagits och det lägsta oavkortade pensionsbeloppet, som i sådana kommuner enligt propositionen skulle utgöra 540 francs, följaktligen höjts till 600 francs.

Pensionsrätt tillkommer enligt lagen »belgier, födda före den 1 januari 1858, efter en uppnådd ålder av 65 år». Formuleringen synes giva vid handen, att den definitiva reglering av folkpensioneringen, varom utredning pågår, beräknas vara fullbordad före 1923 års början, då 1858 års åldersklass uppnår 65-årsgränsen.

(Revue du travail.)

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.)

34. En krokig stock hade fastnat i den ränna, som för stockarna ned till en i ett vedrenseri belägen huggmaskin. Huggmaskinskötaren begav sig därför bort och slog ifrån den elektriska motorn, som driver huggmaskinen. Återkommen fann han hjälpsliparen H. stående invid huggmaskinen och sysselsatt att medelst ett järnspett lösgöra den i rännan fastkilade stocken. Den rem, som driver huggmaskinen, hade dessförinnan av H. överförts på nollskivan, men var huggmaskinen genom sin tröghet fortfarande igång. Huggmaskinskötaren började nu med en yxa bearbeta den fastkilade stocken, under det att H. fortfarande från andra sidan av rännan bearbetade densamma. Plötsligt hördes ett hårt ljud, som om något kommit in i huggmaskinen, vilken i samma ögonblick stannade. Vid närmare undersökning befanns, att järnspettet, som H. använt, satt fastkilat i huggmaskinen under det att H. låg till synes livlös nedanför på golvet. Tillkallad läkare kunde endast konstatera dödsfallet, som förorsakats genom brott av halskotspelaren.

Av allt att döma har järnspettet av H. förts för långt ned i rännan, så att detsamma fattats av huggmaskinens stål, varvid spettets övre del kommit att slå till H. på halsen med ett så kraftigt slag att halskotspelaren därigenom erhållit ovannämnda skada.

Vid inspektion av fabriken tre år tidigare lämnades följande föreskrift: »Anslag uppsättes vid huggmaskinen, att det är förbjudet att använda järnspett eller andra föremål av järn vid maskinens skötsel, då densamma är igång». Något sådant anslag fanns ej vid olyckstillfället uppsatt.

35. En arbetare N., anställd som slipare vid en liefabrik, ansåg sig hava blivit efter de andra sliparna med slipningen. Han hade därför kommit på den tanken att under påföljande rast ändra hastigheten på slipstenen från 200 varv pr min. till närmast större 300 varv pr min. Sedan hastigheten ändrats genom drivremmens överflyttning på den åtkomliga trappskivan och slipstenen åter satts igång, sprang densamma sönder, varvid ett större stycke om c:a 200 kg. slungades ut genom en 18 meter från slipstenens plats belägen yttervägg. Pressvärmaren M., som vid olyckstillfället var sysselsatt vid en värmeugn 13 meter från slipstenens plats, träffades i bakhuvudet av ovannämnda stycke och ljöt en omedelbar död. Sliparen N., som tillfälligtvis befann sig vid sidan om stenen, erhöll en del lindrigare krossår.

Ovannämnda slipsten hade varit i normal drift omkring 4 veckor. Hela denna tid hade slipstenen (våtslipning), med en ursprunglig vikt av c:a 1 200 kg. och närmare 2 000 mm. diam., haft en hastighet av 200 varv pr min. Stenens diam. var vid olyckstillfället 1 740 mm. Då stenarna äro nya, hava de i allmänhet en diam. av uppemot 2 000 mm. och sättes hastigheten då till 200 varv pr min. Denna hastighet brukade bibehållas tills stenen genom slitning minskat till 1 550 à 1 500 mm. i diam., då hastigheten ökades till 300 varv pr min., och hade det tillåtits äldre slipare, att utan arbetsledningens hörande verkställa denna omändring av hastigheten.

Yrkesinspektören föreskrev, att de skyddshuvar, som funnos över de övriga slipstenarna, skulle förstärkas och att dragremmarna skulle inbyggas, samt nedre delen inlåsas för att förhindra flyttning av remmarna å trappskivorna utan arbetsledningens vetskap.

36. Hyttarbetaren S., som var sysselsatt på hyttkransen, blev vid en explosion i masugnen så illa bränd, att han efter några dagar avled.

Anledningen till explosionen ansea vara att godspelaren, antagligen beroende på att allt för sura träkol använts, hängt upp sig i hyttan. Vid dylika tillfällen minskades alltid blästertrycket och var så gjort även nu. Till följd härav sjönk godspelaren och uppstod på så sätt ett vacuum under uppsättningsmålet, varvid luft insögs och den där varande gasen antändes, så att explosio-

nen inträffade. Vid explosionen lyftes uppsättningsmålet och en kraftig gaslåga slog fram, som, när uppsättningsmålet föll tillbaka, blev riktad mot S., vars kläder antändes.

Dylika upphängningar äro ganska vanliga, fast sällan med sådana verkningar som i detta fall.

37. Då L. höll på med att smärgla en dorn av 120 mm. längd och 12 mm. diam., som hade ena änden utdragen till en spets, sprang smärgelskivan sönder, varvid bitarna slungades omkring i verkstaden och skyddet över skivan rycktes loss ur sina fästskruvar. L., som därvid erhöll ett krossår i huvudet, föll döende till golvet.

Maskinen användes för smärgling av svetsfogar i gods av alla grovlekar. För ett år sedan blev maskinen moderniserad, i det de gamla glidlagren ersattes med kullager och insattes samtidigt ny smärgelskiva av okänt fabrikat. Skivans hårdhet var stor, hade anmärkningsvärd röd färg och voro carborundumkornen tämligen stora och lågo glest. Skivans diam. var ursprungligen 600 mm. men vid olyckstillfället 550 mm. Vid en omedelbart efter olyckan gjord uppmätning av hastigheten medelst tachometer visade den sig vara c:a 1 690 varv pr min., vilket gör en periferihastighet av nära 49 meter pr sek.

Hålet i skivan för axeln var anmärkningsvärt stort, c:a 240 mm. och skivans fastsättning åstadkoms medelst tvenne brickor av 310 mm.diam. och upptog anläggningen således 35 mm. av radien. Anläggningen var konisk med omkr. 6 mm., och mellan skivan och brickorna lågo pappskivor. Fästbrickorna fasthöllos dels medelst en centrummutter och dels medelst tre stycken 16 mm. bultar. Efter olyckan var en av dessa hel, en avsliten med färskt brott och den andra utav med ett säkerligen äldre brott. Maskinen hade flyttbart stöd av gjutjärn för arbetsstycket och hade detta vid olyckan brutits av vid foten. Avståndet från skivan till stödet var vid olyckstillfället 2 à 3 mm.

Det är icke uteslutet, att skivans sprängning förorsakats av att L. vid smärglingen av dornen fått dennas spets mellan skivan och stödet. Dock synes det vara väl så sannolikt, att den tidigare brustna bulten i fästbrickorna hade större skuld därtill.

Till förebyggande av liknande olyckor har arbetsgivaren uppmanats att icke använda andra skivor än sådana, vilkas tillåtna hastigheter äro kända, och att tillse att skyddets dimensioner avpassas efter skivans storlek och hastighet.

Arbetsrådets beslut.

589. Arbetsrådets beslut den 16 februari 1920 i anledning av en av teaterdirektören Albert Ranft i Stockholm gjord ansökan om dels undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919, dels ock anstånd med tillämpningen av nämnda lag.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden driver i Stockholm teaterverksamhet å Svenska teatern, Oscarsteatern, Södra teatern, Vasateatern och Alhambrateatern. I och för tillverkning och uppställning av dekorationer för nämnda teatrar har sökanden anställt 25 teaterarbetare, därav 10 snickare och 15 scenarbetare, ävensom 5 elektriker, 3 rekvisitörer och 2 biträden. Under hänvisning till naturen av ifrågavarande arbetares verksamhet har sökanden anhållit om medgivande att använda arbetarna i fråga till arbete under utsträckt arbetstid. I andra hand har sökanden anhållit om anstånd med tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning beträffande förenämnda arbetare intill pågående teatersäsongs utgång.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare ävensom Stockholms teaterarbetareförening yttrat sig, varjämte förhandlingar i ärendet hållits inför arbetsrådet mellan ombud för sökanden, å ena, och representanter för Stockholms teaterarbetareförening, å andra sidan.

Arbetsrådet finner skäligt medgiva, att sökanden må för de vid Svenska teatern, Oscarsteatern, Södra teatern, Vasateatern och Alhambrateatern anställda snickare, scenarbetare, elektriker, rekvisitörer och biträden tillämpa annan arbetstid än i 4 § lagen om arbetstidens begränsning stadgas, såvitt därigenom icke sammanlagda arbetstiden för en tidrymd av högst fyra veckor blir längre, än att den motsvarar 48 timmar i veckan.

Sökandens anhållan om anstånd med ifrågavarande lags tillämpning finner arbetsrådet icke skäl bifalla.

De förändringar i av sökanden tillämpade arbetstider, som föranledas av detta beslut, skola vara genomförda senast den 7 mars 1920, intill vilken dag det av arbetsrådet den 13 januari 1920 i ärendet meddelade anstånd skall gälla.

860. Arbetsrådets beslut den 26 februari 1920 i anledning av en av Göteborgs mjölkhandlareförening, Göteborg, gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Mjölkhandeln och mejerirörelsen i Göteborg kunna icke inställas under söndagarna. Mjölken anländer nämligen till Göteborg såväl söckendagar som sön- och helgdagar med olika tåg från sju olika järnvägar samt ankommer på snart sagt alla dagens timmar. Mjölkhandlarna kunna aldrig på förhand veta huru mycket mjölk, som skall anlända med varje tåg. De måste därför vara beredda på att när som helst mottaga den mjölk, som kommer. Arbetstiden blir under sådana förhållanden mycket splittrad och kan icke göras sammanhängande. En stor del av tiden åtgår till väntetid, och då väntetiden även måste inräknas som arbetstid, blir den totala arbetstiden synnerligen ineffektiv. Särskilt då väderleken blir varmare, kommer det att bliva omöjligt att tillämpa lagen om arbetstidens begränsning. Mjölken kommer då nämligen icke att kunna lagras till påföljande dag utan att taga skada. Mjölkhandlarna anse det som sin oavvisliga plikt att hädanefter som hittills bereda allmänheten tillgång till färsk mjölk. Därest mjölken icke tillhandahålles i färskt tillstånd, kan den bliva i viss grad hälsovådlig. Därest arbetet skulle anordnas med dubbla arbetslag, skulle följden bliva den, att sedan det första skiftet utfört omkring 7 timmars arbete, skulle för det andra endast återstå 1½ timmes à 2 timmars arbete. Att erhålla kompetent folk för ett dylikt kort arbetsskift låter sig icke göra.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har föreningen anhållit, att arbetsrådet beträffande all hos föreningens medlemmar anställd personal, som beröres av lagen om arbetstidens begränsning, nämligen mjölkutkörare, distributörer, mejeri- och maskinpersonal, måtte medgiva sådant undantag från de i nämnda lag angivna begränsningarna, att personalen i fråga måtte utöver lagstadgad arbetstid få användas under 6 timmar i veckan eller den tid, som erfordras för utförande av det nödvändiga arbetet under söndagarna.

I ärendet har yttrande avgivits av Göteborgs mejeriarbetarefackförening.

Härjämte hava i ärendet förhandlingar ägt rum inför arbetsrådet mellan representanter för Göteborgs mjölkhandlareförening, å ena, samt för Svenska handelsarbetareförbundet, å andra sidan.

Därjämte har till arbetsrådet ingivits en förteckning över Göteborgs mjölkhandlareförenings medlemmar.

Arbetsrådet finner, att det arbete, som i ansökningen avses, tillgodoser ändamål av synnerligen stort allmänt intresse. På grund härav finner arbetsrådet skäligt att med stöd av 5 § första stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiva de arbetsgivare, som äro upptagna i ovan omförmälda förteckning över medlemmar i Göteborgs mjölkhandlareförening, rätt att använda hos dem anställda mjölkutkörare, distributörer, mejeri- och maskinpersonal till arbete under högst 54 timmar i veckan med högst 8½ timmar under veckans fem första söckendagar och högst 8 timmar under lördagar och söndagar.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 1 augusti 1920.

I arbetslöshetsrapporteringen den 1 augusti 1920 hava deltagit 29 fackförbund. Från ett par av de minsta organisationerna, stuckatör- och hattarbetarförbunden, hava uppgifter icke erhållits. Antalet medlemmar i de rapporterande fackföreningarna utgjorde tillsamman 124 609, varav 3 491 eller 2·8 % voro arbetslösa.[1]

Av de i statistiken ingående organisationerna hade murareförbundet samt grov- och fabriksarbetareförbundet de största arbetslöshetssiffrorna, resp. 7·7 och 6·2 %.

En sammanställning av tillgänglig arbetslöshetsstatistik från Sverige och vissa andra länder visar följande resultat:

Årsmedeltal:	Sverige		Norge		Danmark		England		Tyskland		Holland		Kanada	
	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %	Antal medlemmar	Arbetslösa, %
1913 .	54 547	4·4	16 160	1·8	112 400	7·5	927 000	2·1	1 972 624	2·9	64 918	5·1	—	—
1914 .	60 866	6·7	16 327	2·4	123 800	9·9	970 000	2·3	1 634 839	7·1	75 929	16·2	—	—
1915 .	61 961	7·8	16 299	2·2	134 300	7·7	922 000	1·1	1 008 633	3·2	106 381	14·6	—	—
1916 .	67 509	4·2	16 616	0·9	145 100	4·9	913 000	0·4	815 467	2·2	132 044	5·8	104 903	1·9
1917 .	86 857	3·9	17 562	1·2	159 700	9·2	966 000	0·6	944 520	1·0	147 818	9·6	128 071	1·9
1918 .	105 435	4·4	17 602	1·9	217 600	17·4	1 108 000	0·8	1 248 094	1·3	190 396	10·0	164 123	1·4
1919 .	120 812	5·4	18 036	1·9	295 753	10·7	1 338 000	2·4	3 342 591	3·3	294 736	8·9	176 857	3·6
1920														
Jan. .	129 701	7·2	18 894	2·8	272 828	13·9	1 500 630	3·2	4 765 352	3·4	379 069	10·6	174 203	5·0
Febr..	119 719	7·6	18 760	2·4	294 934	11·8	1 564 066	2·9	4 858 951	2·9	407 671	8·5	173 161	4·3
Mars .	109 748	7·5	18 878	1·9	294 834	9·5	1 539 032	1·6	4 993 630	1·9	—	—	181 405	4·3
April	126 035	4·5	18 884	1·5	314 000	5·9	1 567 170	1·1	5 026 695	2·0	—	—	171 225	3·4
Maj .	114 467	3·5	17 788	1·3	304 419	3·4	1 560 904	0·9	5 233 666	2·7	—	—	182 436	2·8
Juni .	121 140	2·9	17 721	0·9	305 550	2·7	1 572 085	1·1	5 600 000	4·0	—	—	201 650	2·9
Juli .	126 406	3·4	·	0·7	309 830	2·1	1 602 870	1·2	5 074 229	6·0	—	—	194 023	2·5
Aug .	124 609	2·8	—	—	304 085	2·2	1 498 473	1·4	5 555 012	5·9	—	—	—	—
Sept..	—	—	—	—	·	3·2	1 669 257	1·6	—	—	—	—	—	—

Såsom av tablån framgår, hava bland de redovisade länderna särskilt Danmark och England hunnit avsevärt framför Sverige i fråga om möjlighet att snabbt publicera förevarande statistik. Det vore givetvis i hög grad önskvärt, att de svenska fackorganisationernas uppgifter kunde publiceras åtminstone en månad tidigare än hittills varit fallet. Möjligheten att kunna genomföra en sådan anordning är helt och hållet beroende av att samtliga förbund utan dröjsmål tillställa socialstyrelserna de från avdelningarna inkomna arbetslösbetsuppgifterna.

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 1 augusti 1920.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar			
		Män				Män												Antal redovisade			Antal dagar under juli 1920
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans Antal	Tillsammans %	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avseln.	medlemmar	arbetslösa	
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	13	1 976	172	355	**2 503**	55	—	—	**55**	2·2	55	—	32	—	19	44	**95**	3	557	21	**575**
Bleck- och plåtslagareförbundet . .	36	1 118	74	—	**1 192**	49	—	—	**49**	4·1	49	—	51	212	14	4	**281**	5	638	49	**1 087**
Bokbindareförbundet	14	698	73	1 423	**2 194**	14	1	7	**22**	1·0	22	—	148	—	11	—	**159**	2	1 560	22	**294**
Bryggeriindustriarbetareförbundet .	23	2 035	56	871	**2 962**	3	1	2	**6**	0·2	6	—	81	—	14	2	**97**	1	31	3	**93**
De förenade förbunden	38	2 255	130	231	**2 616**	56	15	11	**82**	3·1	67	15	71	527	58	3	**659**	11	1 112	65	**664**
Elektriska arbetareförbundet . . .	60	1 931	39	—	**1 970**	45	—	—	**45**	2·3	45	—	23	276	63	13	**375**	16	921	42	**1 219**
Gjutareförbundet	92	3 007	355	9	**3 371**	20	—	—	**20**	0·6	19	1	170	30	82	32	**314**	11	635	16	**273**
Grov- o. fabriksarbetareförbundet . .	133	15 168	976	1 247	**17 391**	929	73	68	**1 070**	6·2	715	355	568	246	253	535	**1 602**	41	6 043	839	**10 726**
Gruvindustriarbetareförbundet . . .	17	1 423	105	25	**1 553**	16	4	7	**27**	1·7	26	1	35	202	18	—	**255**	4	548	26	**5 3**
Handelsarbetareförbundet	84	5 073	534	1 648	**7 255**	101	95	6	**202**	2·8	167	35	101	12	55	—	**168**	27	3 928	182	**3 689**
Hattarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Litografiska förbundet	15	762	87		**849**	7	1	—	**8**	0·9	8	—	11	—	14	—	**25**	—	—	—	—
Kommunalarbetareförbundet	66	6 085	235	215	**6 535**	56	—	32	**88**	1·3	68	20	173	23	19	1	**216**	9	1 022	66	**820**
Metallindustriarbetareförbundet . .	48	—	—	—	**30 274**	—	—	—	**871**	2·9	—	—	—	—	—	—	—	25	8 868	115	**1 494**
Därav: Järnbruksarbetare . .	17	—	—	—	**5 630**	—	—	—	**26**	0·5	—	—	—	—	—	—	—	7	1 773	14	**260**
Mek. verkstadsarbetare	31	—	—	—	**24 644**	—	—	—	**845**	3·4	—	—	—	—	—	—	—	18	7 095	101	**1 234**
Murareförbundet	32	1 456	133	—	**1 589**	104	18	—	**122**	7·7	119	3	18	386	5	4	**413**	8	213	96	**1 832**
Måleriarbetareförbundet	29	1 263	42	—	**1 305**	2	—	—	**2**	0·2	—	2	12	8	11	—	**31**	1	42	2	**30**
Sadelmakare- o. tapetserareförb. . .	35	1 026	85	134	**1 245**	28	—	—	**28**	2·2	28	—	24	—	14	—	**38**	7	723	28	**366**
Sko- och läderindustriarbetareförb. .	26	2 470	617	1 249	**4 336**	6	1	—	**7**	0·2	7	—	115	—	61	—	**176**	3	347	7	**112**
Skorstensfejeriarbetareförbundet . .	6	237	9	—	**246**	4	—	—	**4**	1·6	4	—	2	7	1	—	**10**	1	120	4	**108**
Skrädderiarbetareförbundet	40	1 134	113	3 170	**4 417**	18	10	189	**217**	4·9	204	13	162	—	15	153	**330**	7	1 461	216	**5 512**
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb. .	23	723	50	119	**892**	19	1	7	**27**	3·0	26	1	18	—	26	4	**48**	5	507	24	**625**
Stenindustriarbetareförbundet . . .	29	1 119	90	—	**1 209**	46	8	—	**54**	4·5	25	29	38	82	21	7	**148**	5	264	23	**378**
Stuckatörförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sågverksindustriarbetareförbundet .	107	8 269	925	3	**9 197**	144	20	—	**164**	1·8	51	113	365	115	155	17	**652**	12	1 694	117	**1 058**
Textilarbetareförbundet	28	2 171	199	2 905	**5 275**	6	—	10	**16**	0·3	16	—	269	—	55	55	**379**	3	972	14	**389**
Tobaksindustriarbetareförbundet . .	9	625	60	3 682	**4 367**	1	—	—	**1**	—	1	—	252	—	9	5	**266**	—	—	—	—
Transportarbetareförbundet	24	1 119	72	545	**1 736**	37	6	29	**72**	4·1	72	—	38	2	16	92	**148**	7	407	43	**545**
Träarbetareförbundet	104	6 407	755	10	**7 172**	188	12	—	**200**	2·8	168	32	242	217	109	7	**575**	38	3 649	182	**3 466**
Tunnbinderiarbetareförbundet . . .	8	211	15	—	**226**	2	—	—	**2**	0·9	2	—	5	—	—	2	**7**	1	2	1	**28**
Typografförbundet	1	53	18	5	**76**	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	**4**	—	—	—	—
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb. .	12	651	5	—	**656**	30	—	—	**30**	4·6	30	—	12	5	8	—	**25**	4	207	15	**354**
Summa	**1 152**	[2] —	[2] —	[2] —	**124 609**	[2] —	[2] —	[2] —	**3 491**	**2·8**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**257**	**36 471**	**2 218**	**36 290**

[1] Jfr noten å föregående sida. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

September månad år 1920.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under september månad.

Översikt av verksamheten under *september* månad år 1920.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	2 494	1 705	1 494	3 553	3 855	2 665	**6 047**	**5 560**	**4 159**
Stockholms län	2 298	1 344	1 137	279	438	175	**2 577**	**1 782**	**1 312**
Uppsala stad och län	859	656	502	251	291	206	**1 110**	**947**	**708**
Södermanlands län	652	697	502	359	531	245	**1 011**	**1 228**	**747**
Östergötlands län	1 297	1 205	804	674	700	422	**1 971**	**1 905**	**1 226**
Norrköping	481	368	304	193	263	137	**674**	**631**	**441**
Jönköpings län	333	295	156	132	221	69	**465**	**516**	**225**
Kronobergs län	70	69	33	101	159	76	**171**	**228**	**109**
Norra Kalmar län	60	64	40	43	63	32	**103**	**127**	**72**
Södra Kalmar län	82	88	69	94	112	46	**176**	**200**	**115**
Gottlands län	52	65	31	36	58	19	**88**	**123**	**50**
Blekinge län	525	428	333	282	346	191	**807**	**774**	**524**
Kristianstads län	476	545	389	383	503	279	**859**	**1 048**	**668**
Malmöhus län: Malmö	644	470	396	1 067	1 277	623	**1 711**	**1 747**	**1 019**
Malmöhus län: Lund	241	191	157	96	94	52	**337**	**285**	**209**
Malmöhus län: Landskrona	119	103	85	61	56	30	**180**	**159**	**115**
Malmöhus län: Hälsingborg	499	310	266	263	247	171	**762**	**557**	**437**
Malmöhus län: Ystad	100	107	65	107	123	46	**207**	**230**	**111**
Malmöhus län: Trälleborg	190	198	167	42	44	29	**232**	**242**	**196**
Malmöhus län: Eslöv	293	214	203	40	59	31	**333**	**273**	**234**
Malmöhus län: Skurup	70	102	63	40	62	35	**110**	**164**	**98**
Hallands län	189	206	115	135	196	98	**324**	**402**	**213**
Göteb. o. Bohus län	152	110	82	108	122	52	**260**	**232**	**134**
Göteborg	2 455	2 080	1 887	945	1 329	725	**3 400**	**3 409**	**2 612**
Älvsborgs län	168	131	88	33	120	22	**201**	**251**	**110**
Skaraborgs län	439	795	304	344	892	275	**783**	**1 687**	**579**
Värmlands län	88	125	80	130	281	101	**218**	**406**	**181**
Örebro län	414	410	280	316	637	256	**730**	**1 047**	**536**
Västmanlands län	565	443	250	293	474	204	**858**	**917**	**454**
Kopparbergs län	260	153	122	174	307	146	**434**	**460**	**268**
Gävle stad och län	181	174	144	123	161	101	**304**	**335**	**245**
Västernorrlands län	84	120	72	76	123	47	**160**	**243**	**119**
Jämtlands län	96	103	75	147	224	131	**243**	**327**	**206**
Västerbottens län	139	131	106	126	189	110	**265**	**320**	**216**
Norrbottens län	64	56	46	96	149	82	**160**	**205**	**128**
Tillsammans sept. 1920	**17 129**	**14 261**	**10 847**	**11 142**	**14 706**	**7 929**	**28 271**	**28 967**	**18 776**
» aug. 1920	*16 014*	*13 124*	*9 457*	*8 031*	*12 313*	*5 753*	*24 045*	*25 437*	*15 210*
» sept. 1919	16 528	13 663	10 715	10 631	15 895	7 873	27 159	29 558	18 588
» » 1918	15 627	13 775	10 169	16 688	14 290	8 654	32 315	28 065	18 823
» » 1917	14 649	21 245	11 236	13 318	13 180	8 099	27 967	34 425	19 335

[1] Tabellerna hava som synes från och med denna månad erhållit en något ändrad uppställning mot förut, varmed ernåtts bättre överskådlighet över arbetsförmedlingen inom varje särskild näringsgrupp, varjämte även någon utrymmesbesparing kunnat vinnas.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					sept. 1920	aug. 1920	sept. 1919	sept. 1920	aug. 1920	sept. 1919
Manliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	6 551	7 119	7 566	5 098	94	100	104	67	59	74
Skogshushållning	402	428	436	350	98	68	121	80	77	89
Gruvdrift och malmförädling	44	44	22	12	200	110	447	55	42	100
Industri och hantverk m. m.	2 613	3 059	1 807	1 465	169	156	151	81	75	79
Handel och samfärdsel	2 978	3 106	2 324	1 934	134	126	101	83	84	63
Husligt arbete	—	—	1	—	—	—	200	—	—	100
Allmän och litterär verksamhet	20	24	57	56	42	91	186	98	73	86
Annat arbete	2 557	3 349	2 048	1 932	164	165	145	94	94	95
Summa	**15 165**	**17 129**	**14 261**	**10 847**	**120**	**122**	**121**	**76**	**72**	**78**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	962	985	1 992	738	49	41	58	37	28	40
Skogshushållning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Industri och hantverk m. m.	594	750	377	201	199	138	89	53	57	48
Handel och samfärdsel	1 525	1 681	1 750	999	96	70	71	57	51	42
Husligt arbete	5 283	7 381	10 369	5 880	71	63	64	57	49	53
Allmän och litterär verksamhet	152	171	211	106	81	64	84	50	41	51
Annat arbete	138	174	7	5	·	·	·	71	86	65
Summa	**8 654**	**11 142**	**14 706**	**7 929**	**76**	**65**	**67**	**54**	**47**	**50**
Tillsammans										
Jordbruk m. m.	7 513	8 104	9 558	5 836	85	88	94	61	53	66
Skogshushållning	402	428	436	350	98	68	121	80	77	89
Gruvdrift och malmförädling	44	44	22	12	200	110	447	55	42	100
Industri och hantverk m. m.	3 207	3 809	2 184	1 666	174	153	135	76	72	71
Därav: jord-, sten- och glasindustri	238	252	88	69	286	135	217	78	77	85
metall- och maskinindustri	788	862	543	404	159	148	196	74	69	65
trävaruindustri	142	149	140	105	106	115	146	75	75	70
byggnadsverksamhet	870	1 016	455	400	223	184	118	88	76	82
läder-, hår- och gummiindustri	40	43	35	25	123	295	150	71	63	46
textilindustri	91	100	32	19	313	261	157	59	59	25
beklädnadsindustri	231	300	157	76	191	125	60	48	54	57
närings- o. njutningsämnesind.	404	659	472	358	140	136	140	76	76	74
kemisk-teknisk o. belysningsind.	48	62	29	24	214	143	123	83	74	82
trämasse- och pappersindustri	35	37	32	16	116	85	60	50	70	56
grafisk industri	27	28	13	12	215	112	115	92	60	46
ej särskilt specificerade	293	301	188	158	160	218	172	84	74	77
Handel och samfärdsel	4 503	4 787	4 074	2 933	118	102	84	72	70	51
Därav: kontors-, bank- o. d. personal	235	239	78	56	306	232	267	72	65	70
butiks- och magasinspersonal	577	626	410	318	153	147	107	78	70	69
hotell- och restaurangpersonal	1 046	1 176	1 362	828	86	57	66	61	54	48
landtransport	520	575	883	468	65	96	58	53	56	41
sjötransport	2 119	2 160	1 256	1 190	172	133	356	95	92	94
ej särskilt specificerade	6	11	85	73	13	88	9	86	75	80
Husligt arbete	5 283	7 381	10 370	5 880	71	63	64	57	49	53
Allmän och litterär verksamhet	172	195	268	162	73	67	91	60	44	54
Annat arbete	2 695	3 523	2 055	1 937	171	173	150	94	94	94
Summa	**23 819**	**28 271**	**28 967**	**18 776**	**98**	**95**	**92**	**65**	**60**	**63**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 2 622 platser, varav 2 219 manliga, och 403 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 171, 1 751 och 420 samt under nästlidna månad resp. 1 985, 1 656 och 329.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen															
1	Stockholms stad	17	3	3	1	—	—	1	—	—	7	1	—	212	94	67
2	Stockholms län	1 683	1 120	937	102	145	129	—	—	—	—	—	—	49	5	3
3	Uppsala stad och län	595	542	415	34	28	20	—	—	—	16	—	—	24	14	9
4	Södermanlands län	462	537	360	33	45	40	—	2	2	—	—	—	25	17	14
5	Östergötlands län	997	1 068	699	17	24	16	8	3	3	12	2	2	32	15	9
6	Norrköping	317	282	239	8	6	6	—	—	—	3	—	—	21	4	4
7	Jönköpings län	108	178	66	103	23	19	—	—	—	14	9	7	4	5	1
8	Kronobergs län	29	27	9	1	3	1	—	—	—	5	7	5	3	7	2
9	Kalmar län	76	81	52	15	30	18	—	—	—	—	—	—	9	10	10
10	Gottlands län	25	30	9	2	2	2	—	—	—	17	29	16	—	—	—
11	Blekinge län	249	264	192	—	—	—	—	—	—	41	1	1	21	7	7
12	Kristianstads län	358	485	343	10	11	9	—	—	—	32	13	13	5	6	3
13	Malmöhus län: Malmö	123	192	163	—	—	—	—	—	—	2	1	1	32	22	14
14	Hälsingborg	86	117	83	—	—	—	4	—	—	12	1	1	19	1	1
15	Övriga anstalter	544	733	575	—	—	—	—	—	—	26	—	—	34	15	3
16	Hallands län	109	156	71	4	12	8	—	1	1	10	—	—	10	28	16
17	Göteborgs och Bohus län	62	51	28	—	2	2	—	—	—	13	7	7	2	—	—
18	Göteborgs stad	98	103	77	3	1	—	—	—	—	24	2	1	198	192	173
19	Älvsborgs län	32	60	26	—	—	—	—	1	1	—	3	3	14	5	4
20	Skaraborgs län	389	727	272	2	5	2	—	—	—	—	—	—	4	7	—
21	Värmlands län	41	54	25	5	24	16	—	—	—	1	1	1	—	—	—
22	Örebro län	248	263	167	2	8	2	3	3	3	7	5	5	17	15	5
23	Västmanlands län	375	389	217	11	9	7	1	8	—	—	—	—	19	9	5
24	Kopparbergs län	36	37	22	40	28	27	22	4	2	7	—	—	19	10	7
25	Gävle stad och län	17	18	12	4	1	1	5	—	—	—	—	—	10	27	22
26	Västernorrlands län	6	10	2	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—
27	Jämtlands län	19	34	20	28	24	22	—	—	—	—	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	17	22	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
29	Norrbottens län	1	3	1	3	2	2	—	—	—	—	—	—	4	2	2
	Kvinnliga avdelningen															
1	Stockholms stad	14	8	8	—	—	—	—	—	—	3	3	3	55	15	14
2	Stockholms län	36	109	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
3	Uppsala stad och län	91	94	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	82	139	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	132	157	111	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
6	Norrköping	17	13	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	13	49	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	8	24	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	16	28	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	2	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	88	116	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	83	135	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	16	74	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	4	4
14	Hälsingborg	8	11	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	73	146	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	19	36	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	24	20	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	3	16	1	—	—	—	—	—	—	—	3	3	6	4	4
19	Älvsborgs län	2	13	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	74	278	71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	8	52	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	71	202	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	80	184	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	7	31	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	2	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	6	15	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	9	20	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsämnesindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
19	11	6	459	186	171	1	4	1	2	1	—	5	1	—	290	243	242	8	—	—	1
22	4	2	108	12	12	6	1	1	1	—	—	—	1		13	3	3				2
2	—	—	18				2	—		—	—	1			6	4	2	—		—	3
1	2	2	2	4	4	—			—						—	1					4
3	12	11	38	14	13	2	1	1	1			—		—	8	5	4	2			5
7	1	—	25	15	10	1	1	1	12	1	—	1	—		3	3	2	1	2	1	6
2	1	1	5	10	7			—		—					2	3		—		—	7
—	—	—	—			—	—			—	—				8	10	3	—		—	8
—	7	7	7	6	6									—				6	6	6	9
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		1	1	1			—	10
3	—	—	12	18	15		—				—	1	—		3	30	19	—			11
—	—	—	3	—	—	1	—			—			—	—	—	5	1				12
4	5	2	92	18	18	1		—	2	1	1	3	1	1	20	2	1	1	3	3	13
—	—	—	29	4	4	6	—	—	1			1	—	—	7	2	2	2			14
2	2	1	25	11	11	10		—	1			2			2	2	4		2	2	15
1	3	—	6	2	2	—			2	—		1			3	4		—			16
1			—	12	12				1			—		—	4	1	1	1			17
28	14	13	84	76	64	3	9	8	7	13	11	9	7	5	30	11	10	3	7	6	18
1	—	—	21	6	6		—		1			—			1	—	—	—			19
2	1	—	2	2	2		—						—		1	3	—				20
2	—	—	4	9	3	—		—	—		—			—	1	1	1		—		21
4	2	1	10	7	6	—	—			2	2	12	1	1	3	4	4	—	—		22
1	—	—	12	1	1	—		—		1	1			—	2	1				—	23
15	16	14	26	14	14	—	—	—				—			4	1	1	—			24
12	28	28	15	9	8	1	—	—	—	—	—	1	1	1	10	—	—	—		—	25
6	19	7	1	2	2	—		—	—		—	1	4	1	1			—		—	26
1	2	2		3				—	—	1	1				1	1		—		—	27
4	5	4	7	11	7	—	1					—	—	—	1	1	1	—		—	28
3	2	2	5	3	2	—			—			—	—	—	—		—			—	29
4	2	2	—	—	—	1	11	9	12	2	2	134	71	37	100	39	22	25	4	2	1
—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	—	4	2				—				2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			1	—		1	2	1	—			3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1						1	3	2	—			4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3		—	3	2	1	6	1					5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	1	1	1			5	4	1		2	1	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		2	3	1	3	1	—	4			7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			1	1	1	1						8
—	—	—	—	—	—	—			—			—	—		2	2	1	3	3	3	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—						11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	6	12	6	1						12
—	—	—	—	—	—	4			23	—	—	32	27	13	20	9	2	6		—	13
—	—	—	—	—	—	1	3	2	—	—	—	2	3	3	16	2	1				14
—	—	—	—	—	—	3			4			1			1	—	—			—	15
—	—	—	—	—	—	2			2	1	—	1			2	2	—				16
—	—	—	—	—	—							1			1	1		—			17
1	1	—	—	—	—	—	2	2	6	8	—	18	14	3	22	19	9		—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	3	1				19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		15	34	13				20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—				21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	2	2	—			—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1		1	1		—		23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	4	1	1			—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				1	1	1	—			25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2		—					—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	—	—			—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Kontors-, bank- o. d. personal			Butiks- o. magasinspersonal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen															
1	Stockholms stad	3	2	2	14	1	1	35	47	43	29	24	14	188	168	141
2	Stockholms län	—	—	—	1	—	—	16	1	1	—	—	—	18	2	1
3	Uppsala stad och län	1	—	—	—	—	—	18	6	5	—	—	—	4	1	1
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	15	12	9	—	—	—	5	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	3	—	—	14	8	6	1	2	—	3	2	2
6	Norrköping	1	—	—	—	—	—	4	5	4	1	—	—	1	6	6
7	Jönköpings län	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	4	4	4	1	—	—	2	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	1	1	—	—	—	13	10	10	—	—	—	3	2	2
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	2	2	1	1	1	—	1	2	1
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	1	—	—	53	4	4	20	5	5	35	13	13
14	Hälsingborg	2	—	—	—	—	—	7	3	2	1	—	—	6	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	14	3	2	—	—	—	6	10	10
16	Hallands län	1	—	—	—	—	—	7	6	5	2	—	—	1	2	2
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—
18	Göteborgs stad	3	3	2	3	10	9	11	27	23	20	21	20	74	73	54
19	Alvsborgs län	—	—	—	1	—	—	4	10	7	1	1	—	2	1	1
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3	3	3
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	1	—	—	4	11	6	—	—	—	2	4	3
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	1	—	—
24	Kopparbergs län	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	1	1
25	Gävle stad och län	1	—	—	—	—	—	4	2	2	—	—	—	2	—	—
26	Västernorrlands län	3	5	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	1	1
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—
28	Västerbottens län	2	2	2	—	—	—	5	3	3	—	—	—	6	1	1
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	2	1	1
	Kvinnliga avdelningen															
1	Stockholms stad	7	12	5	3	—	—	5	4	4	78	8	6	91	42	32
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	1	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	6	3	3
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	2	1
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	3	2
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	2	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	5	3	1
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	4	3
13	Malmöhus län: Malmö	3	1	1	1	—	—	37	14	12	49	5	3	73	25	18
14	Hälsingborg	1	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	4	1	—
15	*Övriga anstalter*	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	6	3	2
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
18	Göteborgs stad	6	6	1	—	2	2	—	—	—	9	2	—	18	19	7
19	Alvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	2	—	2	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	3	2	2
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	2	—	—

Hotell- o. restaurang-personal			Land-transport			Sjötransport			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Allmän o. litterär verksamhet			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	
26	25	23	138	218	125	428	253	241	—	—	—	—	—	—	5	41	40	606	382	374	1
20	11	11	30	5	4	38	3	3	—	—	—	—	—	—	2	2	2	189	29	28	2
2	2	2	10	7	5	3	1		—	—	—	—	—	—	2	—	—	123	49	43	3
1	2	1	1	—	—	2	41	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	34	34	4
1	1	1	50	26	21	6	3	2	—	—	—	—	—	—	1	1	1	98	18	13	5
4	1	1	10	14	6	10	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	26	23	6
1	2	2	1	7	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	57	47	7
3	2	2	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	11	9	8
—	—	—	7	1	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	5	5	9
4	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1	1	1	8	16	11	29	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	141	72	68	11
5	2	1	3	2	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	16	16	12
2	1	1	44	72	39	78	6	6	—	—	—	—	—	—		1	1	131	123	123	13
2	—	—	13	17	8	255	147	147	—	—	—	—	—	—	1	—	—	45	18	18	14
1	1	1	25	19	17	29	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	266	113	113	15
—	2	—	6	1	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	21	9	9	16
2	1	1	4	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	59	33	30	17
9	11	8	86	177	117	1 101	720	688	1	7	7	—	1	—	7	10	10	653	585	581	18
1	2	2	5	4	2	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81	35	33	19
1	2	1	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	41	24	20
2	1	1	2	2	2	4	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	28	28	21
5	8	6	9	7	2	4	—	—	2	—	—	—	—	—	4	1	1	76	69	66	22
1	—	—	1	5	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	138	18	16	23
2	3	2	13	18	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	21	19	24
4	5	5	14	17	14	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	66	51	25
—	—	—	2	8	1	13	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	52	42	26
2	—	—	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	35	37	29	27
4	3	3	6	9	5	12	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	62	56	28
1	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	39	34	29
453	405	301	17	15	4	11	7	7	8	78	66	2 400	3 039	2 080	115	86	59	17	4	2	1
36	43	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	199	279	108	1	5	1	—	—	—	2
10	14	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	146	179	128	1	1	1	—	—	—	3
9	19	9	3	4	3	—	—	—	—	—	—	258	366	173	—	—	—	—	—	—	4
43	29	25	2	5	1	—	—	—	—	—	—	450	478	269	13	24	11	8	—	—	5
11	17	8	2	5	3	—	—	—	—	—	—	56	213	111	2	4	3	81	—	—	6
3	11	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	152	51	1	2	2			—	7
6	18	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	114	61	1	2	1	—	—	—	8
21	28	15	—	—	—	—	—	—			—	91	113	46	—	—	—	—	—	—	9
6	11	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	34	12	—						10
18	32	14	1	1	1	—	—	—	—	—	—	169	194	115	—	—	—	—	—	—	11
41	41	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	244	311	177	—	—	—			—	12
87	70	35	32	142	24	—	—	—	—	—	—	615	896	499	7	9	1	5	1	1	13
40	41	24	1	1	1	6	2	2	—	—	—	166	177	130	—	6	2	11	—	—	14
20	21	18	9	5	5	—	—	—	—	—	—	261	261	155	1	2	—	2	—	—	15
5	15	10	—	—	—	—	—	—			—	89	135	73	4	7	3	7	—	—	16
8	11	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	84	41	1	5	3	2	—	—	17
47	60	14	6	39	17	101	27	20	—	—	—	657	1 101	642	4	6	—	41	—	—	18
4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	82	16	2	13	1	—	—	—	19
26	71	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	229	508	168	—	1	—	—	—	—	20
13	24	13	—	1	—	—	—	—	—	—	—	108	203	79	—	—	—	—	—	—	21
12	48	25	2	3	2	—	—	—	—	—	—	222	370	169	1	12	2	—	—	—	22
26	24	13	—	2	1	—	—	—	—	—	—	178	256	122	4	6	5	—	—	—	23
32	54	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126	209	101	3	9	4	—	—	—	24
6	11	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107	135	90	7	7	5		—	—	25
7	25	11	1	—		—	—	—	—	—	—	65	90	34	1	2	—	—	2	2	26
43	56	36	1	—	—	—	—	—	—	—	—	85	149	87	2	2	2	—	—	—	27
22	39	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	127	79	—	—	—	—	—	—	28
14	29	15	—	—	—	1	2	1	—	—	—	75	114	64	—	—	—	—	—	—	29

Levnadskostnader under tredje kvartalet 1920.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen numera verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas allmänna stegring från juli 1914 till 1 oktober 1920. Angående de åtgärder, som av styrelsen från och med innevarande år vidtagits för erhållande av ett ytterligare förbättrat prisstatistiskt primärmaterial, hänvisas till Soc. Medd., häfte 5, årg. 1920, sid. 540 ff. I efterföljande sammanställning lämnas redogörelse för de förändringar, som träffat de olika posterna.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, lyse och bränsle. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 1052—1053) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 1064—1068) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Den genomsnittliga prisnivån å *mjölk* har under kvartalet bibehållit sig i stort sett oförändrad; medelpriset för oskummad mjölk var sålunda under de olika månaderna resp. 42, 44 och 43 öre per liter och för separerad mjölk 18 öre under samtliga månader. Å en del ombudsorter hava emellertid ganska starka prisförändringar ägt rum. Sålunda har i Sundsvall noterats en stegring av mjölkpriset från 53 öre i juni till 60 öre för juli och augusti, ett pris, som emellertid under september sänktes till 50 öre. Enahanda hastiga förändringar hava jämväl ägt rum i Malmberget. Majnoteringen, 62 öre per liter, sjönk för juni till 50 öre, steg i juli åter till 62, och för augusti och september månader noterades för denna ort ett medelpris av 70 öre. Enligt uppgift berodde den tillfälliga sänkningen med 12 öre under juni av samma orsak, som åstadkom sänkning också på en del andra livsförnödenheter, nämligen strejken i Malmfälten.

Vad *smör* beträffar, fortsatte den under förra kvartalets båda sista månader konstaterade prissänkningen jämväl under juli, tills i mitten av månaden en plötslig stegring inträffade, vilken pågick en månad framåt. Under denna tid steg smörpriset med i runt tal 1·50 kr. per kg. Anledningen härtill var, att smörtillgången inom landet efter höbärgningen minskades; delvis orsakades prisförhöjningen också av minskad import från Danmark, som fått sin export på kontinenten bättre ordnad. Ökad inhemsk produk-

tion i förening med återupptagen import av dansk vara åstadkom emellertid någon sänkning i mitten av augusti, från vilken tidpunkt man kan säga, att smörpriserna i stort sett varit fasta till kvartalets slut. Medelpriserna för mejerismör hava under de olika månaderna varit resp. 5·99, 7·04 och 6·92 kr. per kg. samt för landssmör 5·94, 6·84 och 6·72 kr. I fråga om prisrelationen mellan de båda smörsorterna har tidigare i Sociala Meddelanden framhållits det till synes egendomliga förhållandet, att å så gott som samtliga norrlandsorter landssmöret betingat ett pris, som i vissa fall ganska betydligt överstigit priset å mejerismör, en omständighet, som enligt uppgift torde hava sin förklaring därutav, att landssmöret å ifrågavarande orter anses vara av högre kvalitet. Denna prisskillnad har även under innevarande kvartal förmärkts, ehuru den icke varit så stor som tidigare, och en tydlig tendens till prisutjämning kan numera spåras. *Ost* och *växtmargarin* hava i stort sett bibehållit sig oförändrade i prishänseende.

Färska ägg hava under kvartalet varit föremål för ovanligt stark prisstegring. Medelpriset för juli utgjorde 4·76 kr. per tjog mot 4·14 under juni. Med en höjning av ej mindre än 1 kr. per tjog noterades för augusti ett medelpris å 5·76 kr., vilken siffra under september steg till 5·87 kr.

Genomsnittspriset å *potatis* av den nya skörden utgjorde i juli 2·82 kr. per 5 l. och har sedan som vanligt sjunkit ganska raskt; sålunda var priset i augusti 1 kr. och i september 72 öre per 5 l. För belysande av prisläget i jämförelse med de föregående åren meddelas följande sammanställning av medelpriserna å potatis av den nya skörden under de olika månaderna av tredje kvartalet åren 1914—1920.

	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920
		(öre per 5 liter)					
juli	103	131	106	202	342	143	282
augusti	56	43	45	90	132	61	100
september	36	29	37	59	92	53	72

Som synes, ställer sig priset under innevarande år avsevärt högre än under samtliga föregående med undantag för 1918. Då septemberpriserna pläga vara normgivande för det kommande konsumtionsåret, kan man alltså vänta avsevärt högre potatispris än under det senaste året.

Gula ärter hava i prishänseende hållit sig oförändrade under årets samtliga månader, under det att priset å *bruna bönor* visar en fortgående nedgång, detta beroende på en synnerligen riklig tillgång. *Havregryn* företer en svag sänkning, likaså *risgryn*. Vad det sistnämnda varuslaget beträffar, har under senaste tiden tillgången å »R.T.»-gryn varit ringa, varför vid medelprisets framräknande hänsyn jämväl tagits till kvaliteter, närmast jämförbara med ovan angivna märke. Emellertid torde inom kort ökad tillförsel till marknaden vara att emotse.

Beträffande *mjöl* torde erinras om att statsregleringen av spannmål upphört den 1 september innevarande år, och från och med denna dag råda så-

ledes åter fri handel och prisbildning inom detta område. Minutmedelpriset å vetemjöl, som för juli noterades med 98 öre per kg., sjönk under augusti till 95 och under september till 93 öre. Orsaken härtill var, att partipriset den 1 augusti sänktes med 4 kr. per 100 kg. För råg- och rågsiktmjöl har under sista kvartalsmånaden konstaterats en svag sänkning. De sänkta mjölpriserna hava ej i motsvarande riktning inverkat på priset å *bröd*, utan hava tvärtom samtliga brödsorter varit underkastade höjning, även om denna varit obetydlig.

Trots en sjunkande tendens å kreatursmarknaden hava samtliga *köttslag* utom fårkött varit föremål för större eller mindre prisstegring under kvartalet. Jämföras minutpriserna å kött under juni och september med för samma tid beräknade medelpriser för olika slag av kreatur, levande vikt, i enlighet med från slakthusen lämnade uppgifter (sid. 1066—1067), visar det sig, att nötkött stigit med 16 öre per kg., under det att nötkreaturspriserna sjunkit med i runt tal 5 öre per kg. Ödkalvsteken står i september i ungefär samma pris som i juni, då sötmjölkskalvarna däremot fallit med c:a 20 öre per kg. För spädkalvkött noteras 11 öres stegring och för skummjölkskalvar 12 öres sänkning per kg. Priserna å färskt fårkött hava växlat ganska betydligt. Medelpriset för juni, som utgjorde 4·75 kr. per kg., sjönk i juli till 4·67 kr. Stegring noterades under augusti med 19 öre per kg. Denna stegring avstannade emellertid och efterträddes av en rätt kraftig sänkning. Medelpriset för september var 50 öre lägre än augustipriset och utgjorde således 4·36 kr. per kg. För levande får har från juni till september konstaterats en ungefärlig sänkning av 37 öre per kg. Den successiva prisnedgång, som beträffande *fläsk*, såväl färskt som salt, konstaterats under årets samtliga månader, har under juli upphört, och samtidigt som svinpriserna stegrats från juni till september med c:a 37 öre per kg. levande vikt, hava under redovisningskvartalet noterats höjda fläskpriser. Totalhöjningen har emellertid ej varit större än 21 och 11 öre per kg. för resp. färskt och salt svenskt sidfläsk. Saltad amerikansk vara, som under juli sjönk med 8 öre per kg. eller till 3·47 kr., har sedan visat någon tendens till stegring.

I fråga om priserna å *färsk fisk* har i stort sett en avsevärd höjning ägt rum. Någon nedgång visa emellertid strömming och kolja. De med ledning av insända noteringar från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission samt från Göteborgs stads fiskhamnsauktioner framräknade partimedelpriserna utvisa ej någon enhetlig tendens. Priset å *salt sill*, som alltsedan årets början månad för månad sjunkit, visade under augusti en ökning med 5 öre per kg. Medelpriserna för kvartalets olika månader voro resp. 1·16, 1·21 och 1·20 kr. per kg.

Priset å *kaffe* har sjunkit väsentligt, och mot juninoteringen, 3·62 kr. per kg., svarar i september 3·11 kr. Orsaken härtill är, att kaffet fallit i pris ute på världsmarknaden, och så har det inhemska partipriset successivt reducerats. Detta till trots kunde att börja med ingen egentlig förändring förmärkas inom minuthandeln, förrän Kooperativa förbundet ingrep. Genom annonser i ett stort antal tidningar meddelades allmänheten de till förbundet an-

slutna kooperativa föreningarnas minutpriser, och genom denna aktion nedbringades kaffepriserna över hela landet i nivå med noteringarna på världsmarknaden. Rörande *socker*priset, vilket som bekant fortfarande är statsreglerat, märkes, att maximiprisförordningen av den 30 januari 1920 upphävts och ny kungl. förordning av den 9 augusti trätt i kraft, varigenom en höjning ägt rum med i genomsnitt 11 öre per kg. från juli. Medelpriset för bitsocker under augusti och september månader noterades med 1·77 kr. per kg.

Vad slutligen *lyse* och *bränsle* beträffar, inkommo under de båda sista kvartalen från flertalet ombudsorter prisuppgifter å kol och koks, varför det ansetts lämpligt att numera framräkna medelpriser jämväl för dessa varuslag. Den under föregående kvartal konstaterade stegringen har fortsatt även under innevarande. Medelpriserna för antracit och engelska hushållskol, som för juni voro resp. 20·46 och 17·37 kr. per hl., stego till 23·06 och 18·58 kr. i september. Ungefär motsvarande höjning utvisar koksen. De sedan en längre tid tillbaka kontinuerligt stigande priserna å ved av olika slag befinna sig för närvarande på en nivå, som hittills icke varit uppnådd. Medelpriset för björkved har stigit från 105·40 kr. per storfamn under juni till 112·70 kr. under augusti samt för barrved under samma tid från 84·90 till 90·20 kr. per storfamn. Under sista kvartalsmånaden hava medelpriserna visat en svag tendens till nedgång. Genomsnittspriset å fotogen, som visat stegring under alla månaderna, har varit resp. 62, 64 och 67 öre per liter.

Sammanfattning av livsmedelspriserna förändringar under kristiden. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med september 1920, meddelas å efterföljande sida tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).[1]

Av dessa indexserier är det den »vägda», som kommer till användning vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Bostad. Enligt vad som framgått av uppgifter från ett flertal hyresnämnder i riket (jfr sid. 1027), har sedan föregående undersökningstillfälle, den 1 oktober 1919, med det nya hyresåret ytterligare höjning av bostadshyrorna ägt rum, och den genomsnittliga stegringen sedan 1914 belöper sig nu till c:a 55 %.

Beklädnad. Beklädnadspostens stegring har beräknats med ledning av de prisuppgifter å vissa slag av tyger, garner, kläder och skodon, vilka liksom förut inhämtats genom socialstyrelsens ombud. En närmare redogörelse för insamlingsförfarandet och de under innevarande år vidtagna förändringarna härutinnan ävensom för de vanskligheter, som göra sig gällande vid försöken att erhålla ett fullt tillförlitligt prismaterial på detta område, återfinnes i häfte 5, sid. 549 ff. av Soc. Medd. årg. 1920.

[1] För de varuslag, som till följd av varuknapphet eller annan orsak varit försvunna ur marknaden, hava prisförändringarna beräknats vara underkastade samma procentuella förskjutningar som därmed närmast jämförbara ersättningsvaror.

Livsmedelskostnadernas förändringar 1914—1920.

Indextal (juli 1914 = 100).

År	Mejeriprod., ägg o. margarin (10 varuslag)[1]	Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	Kött (8 varuslag)	Fisk (9 varuslag)	Övriga födoämnen (6 varuslag)	Bränsle och lyse (7 varuslag)	Aritmetiska (»oväg-da») medeltal	»Väg-da» indextal	Relativ sedelcirkulation[2]
1914 3:e kv.	101	109	98	102	103	107	**103**	**103**	121
4:e kv.	110	118	95	102	112	108	**108**	**107**	128
1915 1:a kv.	112	124	106	103	128	112	**114**	**113**	133
2:a kv.	114	135	122	102	135	119	**121**	**121**	130
3:e kv.	124	133	137	118	129	135	**129**	**124**	131
4:e kv.	141	124	140	142	130	151	**138**	**128**	136
1916 1:a kv.	143	124	144	150	137	159	**143**	**130**	144
2:a kv.	146	125	157	152	138	167	**148**	**134**	151
3:e kv.	152	126	182	176	150	187	**162**	**142**	156
4:e kv.	170	131	193	196	168	192	**175**	**152**	168
1917 1:a kv.	179	159	192	203	202	207	**190**	**166**	185
2:a kv.	190	161	193	188	225	228	**197**	**175**	201
3:e kv.	203	158	190	202	228	264	**208**	**181**	210
4:e kv.	237	161	212	251	221	330	**235**	**201**	233
1918 1:a kv.	275	173	285	286	241	347	**268**	**227**	260
2:a kv.	283	188	445	323	237	352	**305**	**255**	285
3:e kv.	304	189	506	377	234	372	**330**	**277**	307
4:e kv.	414	244	490	430	266	395	**372**	**320**	339
1919 1:a kv.	400	255	467	354	295	414	**364**	**335**	340
2:a kv.	403	256	474	307	284	389	**352**	**328**	328
3:e kv.	383	264	476	303	259	370	**343**	**311**	313
4:e kv.	383	274	407	294	240	393	**332**	**308**	314
1920 1:a kv.	331	278	360	272	243	410	**316**	**293**	316
2:a kv.	303	296	349	255	243	447	**316**	**295**	320
3:e kv.	308	301	355	277	241	500	**331**	**304**	326
Juli	296	303	354	272	239	492	**326**	**297**	324
Aug.	315	302	356	279	240	503	**333**	**308**	330
Sept.	314	299	354	279	245	504	**333**	**307**	323

[1] Från och med 1920 9 varuslag.

[2] För ytterligare belysning av frågan rörande penningens under kristiden minskade köpkraft har i denna kolumn insatts av professor Gustav Cassel beräknade och genom välvilligt tillmötesgående styrelsen tillhandahållna indextal rörande den relativa sedelcirkulationen. (Rörande principerna för cirkulationssiffrornas beräkning hänvisas till professor Cassels bok: Dyrtid och sedelöverflöd.)

Efterföljande tabell åskådliggör de prisförändringar, som till beklädnadsposten hörande artiklar varit underkastade från krigets början fram till oktober 1920.

Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.
(Åren 1914—1919 för 44 orter samt år 1920 för 49 orter.)

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	Dec. 1916	1917	1918	April 1919	Juli 1919	Okt. 1919	Jan. 1920	April 1920	Juli 1920	Okt. 1920
	Kr.	Kr.	Kr	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tyger och garner:											
Ylletyg (till damklänning) . pr m.	2·50	5·00	7·00	13·50	14·50	14·00	13·00	12·50	12·75	12·50	12·00
Bomullstyg (till dito) . . . pr m.	0·50	0·80	1·15	2·50	2·00	1·85	1·85	1·90	2·15	2·35	2·35
Ullgarn . . » kg.	6·50	20·00	27·00	50·00	48·00	39·00	47·00	46·00	41·25	39·25	30·30
Herrkläder:											
Herrkostym, best. .	65·00	90·00	120·00	205·00	230·00	220·00	235·00	245·00	265·00	280·00	290·00
» konf.	40·00	60·00	80·00	130·00	135·00	130·00	140·00	150·00	175·00	190·00	200·00
Vinteröverrock, best.	70·00	95·00	118·00	195·00	215·00	210·00	225·00	240·00	260·00	265·00	275·00
» konf.	40·00	60·00	75·00	123·00	130·00	125·00	135·00	145·00	165·00	175·00	185·00
Bomullsskjorta . .	2·00	3·00	4·00	7·25	7·50	7·00	7·00	7·00	6·75	7·00	7·25
Ylletröja	3·50	6·50	9·25	14·50	15·00	13·50	13·50	13·50	14·50	17·00	17·25
Yllekalsonger . . .	3·50	6·50	9·00	14·25	15·00	13·50	13·75	13·75	14·75	17·50	17·75
Yllestrumpor . . .	1·25	2·50	3·10	5·50	5·00	4·50	4·85	5·00	5·10	5·20	5·10
Arbetsblus	2·15	—	—	—	—	7·35	7·25	7·50	7·90	8·20	8·50
Skodon:											
Kängor, smorläder .	9·50	16·50	21·00	29·00	31·00	29·50	32·00	33·00	34·00	34·50	34·50
Stövlar	16·50	31·50	38·00	63·00	65·00	58·50	64·00	66·00	66·00	67·00	67·50
Kängor av boxkalv:											
mans-	13·00	19·50	26·00	39·25	40·00	38·50	42·00	43·50	44·50	45·75	46·50
dam-	11·50	17·00	23·00	36·75	37·50	36·00	39·00	40·00	41·50	42·50	43·50
barn-	7·00	10·50	13·50	19·50	17·50	16·75	17·75	18·50	18·85	20·25	21·25
Halvsulning och klackning . . .	3·50	5·50	6·75	8·25	9·50	9·50	10·00	10·25	10·70	11·65	11·75

Den nu slutförda undersökningen visar, att kläder och skodon även under innevarande kvartal ytterligare stigit i pris, men har denna prisstegring uppvägts av den inträffade sänkningen å andra varuslag, framför allt ullgarn. Man kan således säga, att utgifterna för beklädnadsposten, under förutsättning att vederbörande hushåll sökt bibehålla samma standard, ej undergått någon nämnvärd förändring under sista kvartalet, utan beräknas ökningstalet vid såväl kvartalets början som dess slut till 290 %. Det torde böra framhållas, att denna procentsiffra givetvis endast är ett uppskattat medeltal, som i varje fall ej kan betecknas såsom för högt utan snarare såsom något för lågt.

Skatter. Skatteposten kvarstår vid detta beräkningstillfälle oförändrad och avser de skatter, som förfalla till betalning under år 1920. Omräkning med tillämpande av 1921 års skattesatser kommer att ske vid den indexberäkning, som företages den 1 april 1921.

Övriga utgifter. Beräkningar, företagna på grundval av uppgifter från ledande firmor samt med hänsyn till den betydelse, som hithörande utgiftsposter anses hava i en normalfamiljs budget, hava givit vid handen, att posten »övriga utgifter» även under innevarande kvartal visat en ökning, och uppgår den procentuella stegringen från juli 1914 numera till 145 %. Motsvarande siffra för förra kvartalet var 135 %. Bidragande till den senast konstaterade ökningen hava framför allt varit prishöjningar å vissa slag av inventarier, såsom porslin och järnvaror, höjda förenings- och försäkringsavgifter och räntor samt slutligen ökade utgifter för spårvägsresor, telefon, telegram och skrivmateriel.

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Det må observeras, att samtliga å sid. 1046 angivna stegringssiffror, vilka framräknas månatligen, endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle, och äro sålunda noga att skilja från det av socialstyrelsen vid varje kvartalsskifte meddelade indextalet för de totala levnadskostnadernas allmänna stegring under kristiden. Sistnämnda tal inbegriper nämligen utom livsmedelskostnaderna jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter», vilka utgiftsposter delvis förete väsentligt andra prisrörelser.

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas stegring avser prisläget omkring den 1 oktober 1920 och hänför sig som förut till en s. k. normalfamiljs (man, hustru och två barn) budget före kriget, slutande på en total utgiftssumma av c:a 2 000 kr. per år. Denna budget har uppdelats på ovan omnämnda huvudposter i enlighet med de numera definitiva resultaten av 1913—1914 års levnadskostnadsundersökning. Därefter har på samma sätt som förut (se Soc. Medd., årg. 1918, sid. 188—189) utgiftsstegringen beräknats för varje särskild huvudpost under förutsättning av en i huvudsak oförändrad levnadsstandard, alltså med bortseende från de besparingar och omläggningar i hushållningen, vilka på grund av dyrtiden i större eller mindre utsträckning måst göras. Det må påpekas, att beräkningarna äro grundade på uppgifter, inhämtade från styrelsens ombudsorter, varför de sålunda närmast äro belysande för förhållandena i städer och stadsliknande samhällen. Då de äro byggda på medelpris för samtliga dessa orter, kan det givetvis inträffa, att inom några orter prisförskjutningarna för flera eller färre varuslag varit avvikande från de beräknade medeltalen. Emellertid torde det kunna fastslås, att de nedan angivna indextalen få betecknas såsom minimisiffror.

Storleken av den procentiska ökningen av *årsbudgetens särskilda huvudposter*,

beräknade enligt prisförhållandena vid tiden före krigets utbrott (mitten av år 1914) och vid tidpunkten för resp. levnadskostnadsberäkningar, belyses genom följande översikt:

	1914	1916	1917		1918				1919				1920			
	juli	dec.	maj	sept.	1 jan.	1 april	1 juli	1 okt.	1 jan.	1 april	1 juli	1 okt.	1 jan.	1 april	1 juli	1 okt.
Födo- och njutningsämnen	100	152	174	180	214	229	258	281	323	327	318	311	307	287	287	298
Bostad	100	108	108	112	112	112	112	112	120	120	120	130	130	130	130	155
Bränsle och lyse	100	168	190	240	275	280	286	305	381	367	326	294	307	333	372	400
Beklädnad	100	160	170	210	250	270	285	350	350	320	310	330	345	370	390	390
Skatter	100	109	109	109	109	114	114	114	114	160	160	160	160	290	290	290
Övriga utgifter	100	125	130	150	175	185	195	220	225	215	210	215	220	230	235	245
Summa utgifter	**100**	**139**	**152**	**166**	**192**	**203**	**219**	**242**	**267**	**265**	**257**	**257**	**259**	**265**	**270**	**281**

Som av ovanstående framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 oktober 1920, 181 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 281. Detta innebär, att en normalfamilj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut 5 626 kr. för att kunna uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade en uppgång med 11 enheter eller 4·3 %. Bidragande till stegringen hava varit förskjutningar i *uppåtgående* riktning av posterna livsmedel, hyror, lyse och bränsle samt »övriga utgifter». Livsmedelsposten höjning hänför sig huvudsakligen till prisstegring å framför allt smör, ägg, potatis och socker. Denna stegring har endast i ringa mån uppvägts av inträdd prissänkning å vissa övriga i budgeten ingående varuslag, bland vilka särskilt må nämnas kaffe. I detta sammanhang torde böra erinras om att prisuppgifterna på livsmedel samt lyse och bränsle äro de i följande tabell sid. 1052—1053 angivna och för september månad insamlade. I nästan lika hög grad som livsmedel har hyresposten bidragit till levnadskostnadsindexens höjning; av mindre betydelse är ökningen för grupperna lyse och bränsle samt »övriga utgifter». Beklädnads- och skatteposterna äro, såsom förut framhållits, vid den nu verkställda beräkningen oförändrade.

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, lyse och bränsle för en normalfamilj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1915	1916	1917	1918	1919	1919		1920		
	Juli	2:dra halvåret						3:dje kvartalet	4:de kvartalet	1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet
Stockholm	100	106	123	140	179	283	330	316	313	304	303	314
Södertälje	100	106	121	138	178	273	319	310	303	292	296	305
Uppsala	100	108	125	142	185	281	334	327	323	312	315	313
Nyköping	100	104	119	138	180	268	319	301	303	289	288	297
Eskilstuna	100	105	120	136	183	267	319	307	301	283	287	292
Linköping	100	107	123	143	188	277	330	316	311	299	301	311
Norrköping	100	105	121	138	179	267	320	306	304	290	296	306
Motala	100	104	125	146	190	280	332	319	317	305	307	316
Jönköping	100	104	122	141	179	271	326	317	312	299	304	308
Växjö	100	105	123	142	178	267	322	315	308	295	300	304
Kalmar	100	104	120	140	182	260	297	287	280	274	271	284
Västervik	100	103	119	136	175	261	307	296	297	289	287	293
Visby	100	106	122	137	170	249	305	300	294	285	286	295
Karlskrona	100	105	127	145	181	253	303	288	291	280	281	286
Kristianstad	100	108	130	149	192	283	318	308	303	289	293	304
Malmö	100	104	124	142	187	281	318	307	302	290	291	304
Lund	100	105	127	145	186	278	312	306	297	289	289	296
Landskrona	100	106	130	146	189	275	325	314	316	300	300	314
Hälsingborg	100	105	126	145	185	276	313	303	298	287	288	301
Ystad	100	105	131	148	188	281	312	298	295	286	293	307
Halmstad	100	106	127	146	187	274	310	303	295	284	285	298
Göteborg	100	106	127	147	192	299	337	320	319	313	316	323
Lysekil	100	105	119	139	180	268	312	298	298	294	295	299
Vänersborg	100	104	122	143	186	285	330	312	313	304	299	299
Borås	100	106	127	145	187	282	322	309	308	301	303	309
Tidaholm	100	103	121	142	177	260	307	297	290	284	281	285
Karlstad	100	108	122	143	182	274	327	318	316	303	307	315
Örebro	100	107	123	142	182	267	321	311	308	295	297	307
Kopparberg	100	107	121	142	183	272	331	321	320	306	308	319
Västerås	100	105	123	142	182	276	333	323	316	304	303	311
Falun	100	105	119	139	180	275	326	316	311	303	301	313
Domnarvet och Borlänge	100	105	121	142	186	288	334	322	316	—	—	—
Ludvika	100	103	116	137	180	268	328	320	311	297	295	307
Gävle	100	107	120	142	184	278	325	319	311	305	308	318
Söderhamn	100	108	121	140	184	280	334	326	324	315	315	317
Sundsvall: staden	100	105	120	144	184	282	337	331	329	323	317	323
sågverksdistriktet	100	103	117	143	189	283	333	326	323	318	313	321
Nyland	100	103	114	140	184	266	322	316	310	—	—	—
Östersund	100	106	118	139	181	270	317	311	306	304	302	308
Umeå	100	106	117	141	187	269	324	319	311	300	303	315
Luleå	100	104	117	137	182	270	322	320	311	301	306	319
Boden	100	107	119	138	183	277	330	325	316	—	—	—
Malmberget och Gällivare	100	104	115	128	168	257	323	320	314	304	302	316
Kiruna	100	104	116	130	169	262	325	326	312	307	311	325
Samtliga orter	**100**	**105**	**121**	**139**	**181**	**270**	**320**	**311**	**308**	**293**	**295**	**304**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd. årg. 1920, sid. 748, har denna tabell varit föremål för en omräkning, varvid de tidigare publicerade indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter (»riksmedeltalet») = 100.

Ort	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1919		1920		
								3:dje kvartalet	4:de kvartalet	1:sta kvartalet	2:dra kvartalet	3:dje kvartalet
Stockholm	119	120	121	119	117	124	123	121	121	123	122	122
Södertälje	105	108	106	104	103	106	105	105	104	104	105	105
Uppsala	102	103	103	101	102	103	104	105	105	105	106	102
Nyköping	98	99	98	97	98	98	99	96	98	97	96	97
Eskilstuna	101	103	102	100	104	101	103	102	101	99	100	99
Linköping	96	97	98	98	100	98	99	98	98	98	98	98
Norrköping	100	103	103	102	102	101	103	102	102	102	103	104
Motala	93	94	97	97	98	97	97	96	97	97	97	97
Jönköping	95	93	93	92	91	92	94	94	94	94	94	93
Värnamo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	89	89
Växjö	89	88	90	89	86	86	89	89	88	88	89	88
Kalmar	102	101	101	102	102	97	94	94	93	94	93	95
Västervik	93	93	92	91	90	90	89	89	91	92	91	90
Visby	97	96	96	92	89	87	91	92	91	92	92	92
Karlskrona	101	100	105	103	100	93	95	93	95	95	95	94
Kristianstad	96	96	102	101	100	99	94	94	93	93	94	94
Malmö	101	101	104	103	105	105	101	100	100	100	100	101
Lund	99	99	103	102	101	101	96	97	96	97	97	96
Landskrona	99	97	105	102	101	99	99	98	100	99	99	100
Hälsingborg	99	98	103	102	101	101	97	96	96	96	96	98
Ystad	98	96	103	100	99	99	93	91	92	93	94	96
Halmstad	101	99	103	102	101	99	95	96	95	95	95	96
Varberg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	92	93
Göteborg	102	102	106	106	107	112	107	104	106	108	108	107
Lysekil	101	101	100	101	100	100	99	97	99	101	101	99
Vänersborg	99	98	99	100	100	103	101	98	100	101	99	96
Borås	98	99	102	102	101	102	98	97	98	100	100	99
Lidköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	93	93
Tidaholm	97	97	99	100	96	95	94	94	93	95	94	92
Karlstad	99	101	99	100	98	99	100	101	101	101	102	101
Arvika	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	101	102
Örebro	100	101	101	100	99	98	99	99	106	99	99	100
Kopparberg	93	93	93	94	94	93	96	96	97	96	97	97
Västerås	100	100	101	101	100	101	104	104	103	103	102	102
Falun	99	99	97	98	98	100	101	101	100	102	100	101
Avesta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96	98	98
Domnarvet och Borlänge	93	93	93	94	95	96	97	96	96	—	—	—
Ludvika	97	97	94	95	97	99	100	101	99	98	97	98
Mora	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102	102	103
Gävle	101	101	99	101	101	102	101	102	101	103	104	104
Söderhamn	96	97	95	95	97	98	99	100	101	102	102	99
Sundsvall: staden	104	103	101	105	104	106	108	109	110	112	109	108
sågverksdistriktet	98	98	93	99	101	101	101	102	102	104	102	102
Nyland	100	98	92	97	99	95	98	99	99	—	—	—
Kramfors	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	102	100
Östersund	102	102	99	101	101	101	101	102	102	105	104	103
Umeå	97	95	90	94	96	93	95	96	95	95	96	97
Vilhelmina	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	109	108
Luleå	103	104	100	101	104	103	105	107	106	106	108	109
Boden	101	103	100	100	103	104	105	107	105	—	—	—
Malmberget och Gällivare	116	115	110	106	107	110	117	119	119	119	118	120
Kiruna	118	116	110	107	107	111	117	121	118	120	121	123
Samtliga orter	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Medelpris per år (1913—1919) och per månad (sept. 1919—sept. 1920)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	Sept. 1919	Okt. 1919
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	16	19	25	× 38	47	46	47
2	handskummad	»	8	8	9	10	15	× 24	—	—	—
3	separerad	»	6	6	7	8	12	× 19	23	22	22
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	292	××310	× 401	× 587	729	668	700
5	mat- (lands-)	»	213	218	260	295	× 358	× 546	727	662	690
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	× 305	× 372	624	668	641
7	halvfet, »	»	121	119	149	191	× 234	× 332	500	508	481
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	396	383
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	594	679
10	» konserverade	»	137	151	169	204	307	615	716	[2] 600	675
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	× 955	× 1200	1271	785	826
12	»	5 l.	28	30	36	33	× 58	× 68	71	55	52
13	färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	—	—
14	Ärter, gula	kg.	31	35	57	55	× 63	× 66	78	80	73
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	× 173	214	197	166
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [3]	»	31	33	40	××38	× 42	× 50	× 75	77	78
17	råg-, » » »	»	22	23	32	××29	× 36	× 41	× 56	56	56
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	39	××34	—	—	× 73	73	73
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	× 68	× 82	99	97	97
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	× 75	× 73	111	151	164
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	54	53	× 62	× 73	96	101	103
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	× 60	× 75	96	99	99
24	» » sur (»grovbröd»)	»	30	31	38	38	× 45	× 49	64	64	67
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [4]	»	76	78	88	90	× 117	× 180	230	234	231
26	mjukt, bil- (bakat med vatten [4])	»	43	46	53	54	× 68	× 88	116	119	116
27	ligaste sort (» » mjölk [4])	»	60	61	67	66	× 83	× 144	167	173	136
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	562	500
29	soppkött	»	100	95	119	169	193	507	490	489	428
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	× 215	546	512	606	564
31	spädkalv	»	72	70	87	122	× 148	357	312	358	337
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	587	474
33	salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	526	459
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	—	470
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	× 270	× 388	605	592	578
36	salt, svenskt (sidfläsk)	»	140	137	198	246	× 287	× 404	619	602	595
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	197	210
39	gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	332	335
40	sill	»	34	35	45	68	91	149	110	131	117
41	strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	99	118
42	torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	141	155
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	123	167	295	244	224	235
44	kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	salt: sill, prima	»	[1] 45	45	57	97	105	145	148	147	149
46	strömming	»	30	31	36	61	73	100	105	101	88
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	293	223	180	157
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	× 315	× 307	316	336	343
49	Socker, bit-	»	67	65	66	×68	× 70	× 92	× 133	× 133	× 133
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	31	30
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	16
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	48	46
53	Ved: björk- (osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	8200	8450
54	barr- (»storfamn»: 3·56 kbm))	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	6750	6940
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1035	896	829	866
56	Kol: antracit- (»valnöt») (hemkörd)	hl.	401	411	531	717	803	—	—	—	—
57	eng. hushålls- (fyrkol) (hemkörd)	»	234	242	367	543	707	—	—	—	—
58	Koks: gasverks- (krossad) [5] (hemkörd)	»	165	157	211	292	413	—	—	—	—
59	eng. kamin- » (hemkörd)	»	189	190	248	339	521	—	—	—	—

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse för sept. 1919 tiden för den statliga regleringen av brödsäd salufördes ej rena vetebrödstyper, vadan de medavse uppgifterna okrossad koks. — × Maximipris. — ×× Eljest fastställda pris. (Beträffande maximipris-

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter år 1920).

Nov 1919	Dec. 1919	Jan. 1920	Febr. 1920	Mars 1920	April 1920	Maj 1920	Juni 1920	Juli 1920	Aug. 1920	Sept. 1920	Höjning (+) eller sänkning (−) sept. 1913—sept. 19.0	sept. 1919—sept. 1920	
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre			
47	47	46	44	44	44	44	43	42	44	43	+ 207·1	— 6·5	1
—	—	28	26	26	26	26	26	26	26	25	+ 212·5	—	2
22	22	20	19	19	19	19	18	18	18	18	+ 200·0	— 18·2	3
733	715	677	616	665	695	636	601	599	704	692	+ 192·0	+ 3·6	4
727	714	667	605	648	687	649	608	594	684	672	+ 211·1	- 0·6	5
625	620	600	572	576	538	529	510	501	498	497	+ 201·2	— 24·9	6
462	452	433	413	397	390	381	367	349	347	355	+ 186·3	— 30·1	7
383	385	388	388	381	381	380	371	367	368	372	+ 169·6	— 6·1	8
827	865	784	620	469	426	393	414	476	576	587	+ 281·2	— 1·2	9
724	739	725	600	464	362	367	[2] 413	—	—	—	—	—	10
873	877	906	914	9 9	902	908	865	860	831	1131	—	+ 44·1	11
53	53	55	56	56	55	55	53	52	55	72	+ 166·7	- 35·8	12
—	—	—	—	—	—	—	—	282	100	—	—	—	13
70	70	69	69	69	69	69	69	69	69	69	+ 122·6	— 13·8	14
155	150	148	148	147	144	138	136	131	125	119	+ 153·2	— 39·6	15
78	78	78	78	78	91	91	97	98	95	93	+ 200·0	- 20·8	16
57	57	56	56	57	57	57	57	57	57	56	+ 154·5	0·0	17
73	73	73	73	73	74	74	74	74	75	73	+ 170·4	0·0	18
95	95	95	104	106	106	103	102	101	100	99	+ 175·0	+ 2·1	19
167	168	175	178	181	180	183	185	187	184	180	+ 359·0	- 19·2	20
103	103	106	106	106	107	108	111	113	114	114	+ 178·0	+ 12·9	21
—	—	135	135	135	136	138	139	141	141	140	—	—	22
100	99	98	98	98	103	105	107	109	109	109	+ 186·8	- 10·1	23
67	68	67	68	68	70	72	72	72	72	73	+ 143·3	- 14·1	24
229	229	229	230	232	249	253	260	264	263	264	+ 252·0	— 12·8	25
115	115	113	113	114	121	127	133	134	136	136	+ 216·3	- 14·3	26
133	133	132	132	133	142	148	148	152	150	149	+ 148·3	— 13·9	27
457	449	426	390	386	388	390	400	411	415	414	+ 231·2	— 26·3	28
388	380	359	325	321	323	326	333	344	349	351	+ 237·5	— 28·2	29
533	527	531	487	488	494	492	502	499	499	503	+ 278·2	— 17·0	30
319	320	310	279	279	273	262	266	269	269	277	+ 274·3	— 22·6	31
432	435	427	423	441	448	466	475	467	486	436	+ 225·4	— 25·7	32
435	423	418	397	404	396	406	407	406	397	385	- 223·5	— 26·8	33
453	479	475	489	458	465	460	—	—	—	—	—	—	34
557	550	519	466	460	450	433	432	435	440	453	+ 228·3	— 23·5	35
586	574	549	493	482	473	455	454	453	456	465	+ 232·9	— 22·8	36
—	—	402	388	378	370	361	355	347	349	351	—	—	37
203	200	202	214	210	190	168	166	180	192	196	+ 161·3	— 0·5	38
331	319	325	330	326	283	281	288	315	329	333	+ 202·7	+ 0·3	39
112	113	84	63	71	86	98	102	124	143	132	+ 247·1	- 0·8	40
126	120	123	113	116	104	102	105	100	88	97	— 142·5	— 2·0	41
149	146	150	145	147	134	136	133	142	137	137	— 149·1	— 2·8	42
238	238	237	233	227	193	188	201	253	226	223	- 178·8	— 0·4	43
—	—	174	157	159	148	148	150	147	142	146	—	—	44
149	148	139	132	126	123	119	117	116	121	120	+ 166·7	— 18·4	45
80	77	75	70	69	72	71	69	73	82	85	+ 174·2	— 15·8	46
154	162	160	163	161	163	164	162	154	154	151	+ 179·6	— 16·1	47
344	344	345	355	362	363	363	362	357	325	311	+ 93·2	— 7·1	48
[1] 134	[1] 134	[1] 134	[1] 165	[1] 165	[1] 165	[1] 165	[1] 165	[1] 166	[1] 177	[1] 147	+ 164·2	+ 33·1	49
30	30	30	30	30	30	31	31	31	31	31	—	0·0	50
17	16	16	16	16	16	16	16	16	17	17	+ 183·3	- 6·3	51
46	45	46	50	57	58	58	61	62	64	67	+ 219·0	+ 39·6	52
8830	8940	9080	9210	9310	9400	9980	10540	11020	11270	11240	— 337·1	- 37·1	53
7160	7250	7230	7360	7400	7490	7930	8490	8849	9020	9010	- 337·4	+ 33·5	54
876	914	875	874	881	911	950	992	1029	1009	1036	+ 425·9	+ 25·0	55
—	—	1846	1875	1877	1886	1925	2046	2178	2288	2 06	+ 475·1	—	56
—	—	1504	1522	1514	1554	1665	1737	1848	1872	1858	- 700·9	—	57
—	—	1025	1058	1057	1053	1093	1196	1289	1 27	1388	+ 756·8	—	58
—	—	1085	1109	1125	1127	1186	1305	1373	1406	1417	+ 657·8	—	59

tre samt för juni 1920 två orter. — [2]) Uppgifterna avse 1919 75 % utmalning. — [4]) Under delade priserna avse kvaliteter, närmast motsvarande de i varulistan angivna. — [5]) T. o. m. år 1919 bestämmelser å olika varuslag hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, noten å sid. 680.)

	Varuslag (Jfr sid. 1052)	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	48	50	50	48	50	50	46	46	46	36	38	38
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	22	22	22	15	15	15	21	21	21	14	14	14
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	619	716	704	598	720	687	589	721	694	586	69[illegible]	680
5	mat- (lands-)	»	569	653	657	584	701	669	564	712	694	[illegible]84	687	674
6	Ost: helfet	»	522	528	533	500	500	500	538	579	525	492	488	513
7	halvfet	»	342	328	352	300	350	3[illegible]0	358	410	367	375	350	375
8	Margarin, växt-	»	378	356	364	374	372	378	363	371	378	377	382	383
9	Ägg: färska	tjog	572	656	663	504	570	588	442	496	547	443	460	567
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	62	—	89	42	—	70	53	—	75	35	—	50
12	»	hl.	996	—	1381	643	—	—	567	—	1150	—	—	—
13	färsk	5 l.	358	117	—	278	83	—	278	94	—	205	72	—
14	Ärter, gula	kg.	62	63	62	53	53	55	54	51	51	57	58	56
15	Bruna bönor	»	129	134	128	123	117	110	146	128	125	135	125	120
16	Mjöl: vete-	»	100	97	100	97	93	93	98	96	96	96	92	92
17	råg-	»	58	58	58	57	57	56	55	55	50	55	55	52
18	rågsikt-	»	77	77	76	73	73	73	70	70	67	72	72	67
19	Gryn: havre-	»	103	99	103	102	100	100	99	100	100	112	110	107
20	ris-	»	205	—	—	191	—	175	200	200	172	200	—	200
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	110	120	120	106	109	112	106	105	104	105	107	105
22	knäckebröd	»	140	142	142	126	131	132	137	149	137	114	114	115
23	limpa, söt	»	129	128	131	123	123	123	119	120	119	97	97	97
24	» sur	»	96	96	93	77	77	77	95	95	95	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	295	300	300	300	300	300	300	300	300	209	206	205
26	mjukt, bakat med vatten	»	168	168	174	138	138	138	137	137	136	155	155	155
27	mjukt, » » mjölk	»	220	220	214	154	154	154	164	170	167	160	160	160
28	Nötkött, färskt: stek	»	464	449	451	424	431	4[illegible]6	428	431	428	418	415	442
29	soppkött	»	361	360	362	353	355	340	326	326	326	328	321	336
30	Kalvkött: gödkalv	»	611	609	587	502	537	515	498	498	495	564	548	550
31	spädkalv	»	335	321	354	246	250	239	221	226	224	297	289	296
32	Fårkött: färskt	»	606	575	510	455	453	463	485	473	458	463	430	441
33	salt	»	404	404	396	—	—	—	433	400	420	363	388	360
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	500	515	536	439	475	479	463	465	449	457	458	482
36	salt, svenskt	»	505	522	535	450	463	475	467	467	446	500	483	500
37	» amerikanskt	»	345	371	365	350	350	—	375	—	—	350	350	350
38	[1]) Fisk, färsk: abborre	»	223	232	223	235	223	227	179	187	215	134	142	139
39	gädda	»	386	403	380	354	350	351	320	331	348	279	270	272
40	sill	»	—	148	144	—	175	125	100	150	149	—	—	—
41	strömming	»	165	99	125	156	129	118	103	97	105	100	66	82
42	torsk	»	229	199	197	247	243	224	172	189	198	183	150	150
43	rödspotta	»	247	238	226	294	275	260	323	288	238	231	225	194
44	kolja	»	193	162	177	188	188	158	182	195	196	184	188	167
45	salt: sill	»	111	125	120	114	117	118	103	100	125	92	87	120
46	strömming	»	92	79	80	—	—	—	—	—	100	—	—	—
47	Kabeljo	»	170	167	174	159	150	147	175	157	155	185	186	182
48	Kaffe	»	360	309	298	370	308	323	360	328	341	365	312	315
49	Socker ×	»	162	174	174	162	174	174	167	182	182	167	179	179
50	Salt	»	33	32	33	31	31	29	35	35	34	30	30	30
51	Svagdricka	l.	25	25	24	—	15	15	23	23	21	15	15	15
52	Fotogen	»	57	61	61	60	63	65	63	67	67	57	61	61
53	Ved: björk-	famn	15420	15190	14820	14500	14500	14500	11750	11500	11710	11040	12460	12220
54	barr-	»	11540	11370	11200	10000	10000	10000	8370	8260	8690	8010	8690	8660
55	Bränntorv	100 kg.	1334	1334	1334	1167	1167	1167	—	1000	1000	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	2471	2447	2428	2400	2400	2400	1900	2160	2300	—	—	2700
57	eng. hushålls-	»	1950	1850	1838	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	1546	1529	1515	1500	1500	1500	1400	1300	1550	1275	1280	1275
59	eng. kamin-	»	1625	1644	1613	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Uppsala under juli 180 och makrill 190 öre; för Nyköping under juli makrill 175 och sjötunga 200 öre, under aug. makrill 150 makrill 190 öre, under aug. gös 330 och makrill 185 öre samt under sept. gös 300 öre; för Linköping under 425, makrill 150, röding 485, vitling 100 och ål 510 öre samt under sept. gös 360, hälleflundra 390, makrill sept. 100 öre; för Motala sjötunga under juli 200, under aug. 215 samt under sept. 210 öre; för Värnamo under sept. rödtunga 220 och vitling 115 öre. — × Maximipris.

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jonköping			Värnamo			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
36	39	39	35	37	37	36	39	39	35	38	38	39	40	40	36	36	36	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	18	18	23	23	23	—	—	—	2
16	14	14	14	14	14	14	15	15	14	16	16	—	—	—	15	15	15	3
592	690	680	586	716	699	620	720	697	589	713	689	620	700	700	588	685	663	4
593	702	693	548	689	681	591	683	674	583	701	684	593	645	622	525	608	600	5
531	538	538	458	452	450	508	563	567	500	492	478	444	414	417	575	500	500	6
313	369	369	330	327	331	400	425	417	350	317	335	250	250	250	—	300	367	7
370	385	385	370	372	368	398	400	397	360	353	357	380	387	388	400	373	385	8
507	545	573	453	476	522	495	558	554	437	486	501	464	592	603	418	524	583	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
39	—	70	51	—	71	63	—	70	40	—	52	34	—	50	35	—	100	11
625	—	—	658	—	925	—	—	1200	—	—	—	650	—	—	625	—	—	12
192	60	—	253	81	—	225	77	—	266	68	—	218	54	—	—	121	—	13
58	58	58	60	59	58	60	60	60	59	59	59	65	65	65	73	73	73	14
120	100	100	106	106	102	130	100	109	120	116	116	125	125	100	150	150	113	15
96	92	92	94	90	90	95	91	91	96	92	92	96	92	92	93	92	90	16
57	57	57	53	53	48	55	55	53	56	56	50	58	59	59	55	55	55	17
73	73	73	70	70	66	73	73	69	73	73	70	77	77	77	72	72	72	18
105	98	98	99	99	101	110	110	110	109	109	108	110	100	100	100	100	100	19
185	185	185	199	199	180	—	—	165	185	177	180	170	180	180	188	—	—	20
92	94	94	119	121	118	110	110	110	113	112	113	120	119	121	150	145	143	21
110	110	110	145	147	146	140	140	140	135	140	140	142	145	145	175	150	153	22
118	120	120	98	98	98	112	112	112	143	147	140	103	102	105	90	99	99	23
—	—	—	88	88	88	84	84	84	88	85	86	67	67	67	60	64	64	24
220	220	220	300	300	300	300	300	300	250	277	258	260	260	257	213	175	175	25
120	122	122	125	125	125	154	154	154	145	163	151	126	126	127	—	—	—	26
135	135	137	155	155	155	135	135	135	—	—	—	160	160	160	125	100	100	27
420	414	414	385	391	393	438	444	440	437	440	442	382	425	425	355	396	396	28
340	335	337	348	348	351	378	398	386	370	368	368	330	351	351	311	348	347	29
545	515	499	515	509	543	565	565	578	448	444	453	409	424	425	414	425	417	30
243	242	239	—	—	—	296	300	300	255	271	284	265	259	261	200	200	202	31
538	520	481	523	493	468	597	552	517	479	448	455	—	—	—	388	402	400	32
—	—	—	442	444	421	500	400	417	—	375	388	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
494	496	497	391	408	436	453	446	475	392	398	408	400	400	400	355	363	397	35
500	500	500	408	436	472	483	475	492	400	400	417	400	400	400	413	400	400	36
360	—	—	—	—	—	—	350	—	300	300	300	—	—	—	—	342	342	37
173	183	171	229	222	228	220	229	246	223	224	225	188	204	—	—	194	181	38
328	335	319	347	370	345	327	350	313	352	363	369	213	317	—	—	281	281	39
—	160	163	—	136	148	113	120	150	—	—	162	—	—	113	—	—	158	40
148	101	108	115	92	103	104	73	93	125	100	110	125	100	125	—	105	113	41
213	213	191	179	166	159	160	136	175	—	—	—	—	125	146	167	155	146	42
250	238	219	230	233	231	254	225	219	270	229	200	217	172	216	242	221	213	43
157	142	148	154	144	149	170	133	158	159	160	161	164	102	131	151	148	163	44
103	95	95	100	117	113	120	123	120	99	124	123	90	94	105	100	100	133	45
—	—	—	100	113	100	75	75	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
159	153	153	175	185	185	150	150	150	157	152	148	150	159	150	—	—	—	47
375	300	300	348	296	275	370	320	305	349	298	300	375	330	300	375	333	325	48
167	179	179	163	175	175	163	175	178	165	177	177	163	175	175	162	175	175	49
35	34	34	30	30	30	30	30	30	30	29	29	30	30	30	20	23	20	50
17	17	17	15	15	—	18	18	18	20	20	20	21	21	21	20	20	20	51
63	67	67	60	60	64	63	63	67	59	64	64	64	68	68	65	65	70	52
11720	12200	12220	13010	12960	12920	14700	14700	14470	12680	12190	12280	11870	11730	11870	8750	10080	10080	53
8270	8820	8900	11770	11780	11610	12200	12200	11900	8900	8810	9200	9600	9600	9600	7250	8190	8190	54
1083	1083	1083	1117	1133	1133	1050	1050	1050	967	933	1000	—	—	—	—	725	725	55
1800	2500	2350	2231	2365	2365	2000	2500	2500	—	—	2200	2500	2500	2500	—	—	—	56
—	—	—	—	—	—	1650	1800	1800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57
1115	1025	1250	1240	1290	1340	1400	1550	1550	—	1450	1450	925	925	925	—	—	—	58
—	1625	1575	1265	1290	1340	1400	1550	1550	—	—	—	1350	1350	1350	—	1275	1375	59

braxen 170, gös 325 och makrill 200 öre, under aug. braxen 150 och makrill 15 öre samt under sept. braxen och sjötunga 175 samt under sept. havslax 200 och sjötunga 250 öre: för Eskilstuna under juli gös 375 och juli 350 hälleflundra 400, makrill 165, röding 495, vitling 105 och ål 600 öre, under aug. gös 400, hälleflundra 150, röding 490, vitling 100 och ål 460 öre; för Norrköping vitling under juli 110, under aug. 85 samt under under juli röding 375, rödtunga 215 och vitling 90 öre, under aug. rödtunga 210 och vitling 110 öre samt

	Varuslag (Jfr sid. 1052)	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	38	38	38	37	37	37	37	37	37	40	40	40
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	18	18	18	—	—	—	17	17	17	16	16	16
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	563	688	700	590	670	660	581	715	700	525	688	651
5	mat- (lands-)	»	528	675	669	534	646	612	533	660	650	512	614	578
6	Ost: helfet	»	463	475	488	579	580	579	575	600	600	555	561	525
7	halvfet	»	363	355	355	—	—	400	—	—	—	388	383	383
8	Margarin, växt-	»	375	355	374	335	349	360	362	390	397	374	356	354
9	Ägg: färska	tjog	413	433	464	436	558	545	431	497	499	390	527	518
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	48	—	60	42	—	65	37	39	70	—	—	75
12	»	hl.	775	—	—	800	—	1200	688	688	—	—	—	1080
13	färsk	5 l.	235	72	—	266	100	—	298	81	—	345	101	—
14	Ärter, gula	kg.	70	70	70	77	77	79	69	71	70	58	60	61
15	Bruna bönor	»	128	115	100	131	127	104	125	125	125	139	132	130
16	Mjöl: vete-	»	96	92	92	95	91	91	96	92	92	96	92	92
17	råg-	»	58	58	54	53	53	53	57	57	55	60	60	—
18	rågsikt-	»	75	75	71	71	72	71	74	76	73	75	75	70
19	Gryn: havre-	»	103	100	100	100	99	100	108	107	105	110	110	110
20	ris-	»	—	—	—	180	180	180	—	—	—	183	—	—
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	120	120	120	139	144	144	—	—	130	100	100	95
22	knäckebröd	»	150	148	145	150	150	150	135	135	135	150	150	150
23	limpa, söt	»	98	98	97	84	84	89	100	100	100	120	120	110
24	» sur	»	59	59	59	55	56	57	63	63	63	66	66	60
25	Vetebröd: skorpor	»	238	244	244	200	203	228	300	300	300	270	270	270
26	mjukt, bakat med vatten	»	100	100	100	116	115	122	108	108	108	133	133	133
27	mjukt, » » mjölk	»	145	145	145	154	155	151	—	—	—	138	138	138
28	Nötkött, färskt: stek	»	360	375	375	383	418	401	435	450	438	344	350	350
29	soppkött	»	319	351	350	330	358	358	335	375	375	294	300	300
30	Kalvkött: gödkalv	»	349	450	419	455	479	482	425	450	450	398	414	400
31	spädkalv	»	250	250	250	264	265	263	250	231	225	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	400	400	397	445	426	404	450	425	388	407	419	369
33	salt	»	400	400	378	—	—	—	375	375	325	—	350	325
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	349	350	385	416	423	462	400	400	400	355	352	360
36	salt, svenskt	»	353	350	378	414	429	475	450	450	450	365	370	375
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	400	400	400	—	—	—
38	[1]) Fisk, färsk: abborre	»	231	241	255	200	250	242	104	114	115	—	—	—
39	gädda	»	295	323	347	360	335	300	283	293	281	—	350	319
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	88	86	72	98	60	81	92	39	44	51	67	55
42	torsk	»	—	—	—	100	108	100	69	63	59	—	—	—
43	rödspotta	»	176	230	216	200	207	213	—	—	—	290	263	250
44	kolja	»	135	151	151	163	142	150	—	—	—	—	—	—
45	salt: sill	»	110	125	129	147	150	150	125	125	113	92	102	120
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	125	125	125	—	—	—	156	157	159
48	Kaffe	»	326	300	300	343	325	321	369	350	350	382	350	331
49	Socker ×	»	160	172	172	163	175	175	163	175	175	161	175	175
50	Salt	»	31	33	34	30	30	31	30	30	30	35	35	35
51	Svagdricka	l.	20	20	20	18	18	18	15	15	15	12	12	12
52	Fotogen	»	65	65	70	58	58	63	57	57	65	61	66	66
53	[2]) Ved: björk-	famn	9500	9500	9250	10850	10850	10080	9260	9260	9260	12820	12820	11930
54	barr-	»	7610	7620	7360	7750	7750	7750	7120	7120	7120	10950	10950	10560
55	Bränntorv	100 kg.	767	767	767	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl.	—	—	—	—	—	—	—	—	2550	—	2300	2400
57	eng. hushålls-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	1120	1120	1120	—	—	—	1300	1300	—
59	eng. kamin-	»	1400	1400	1500	—	—	—	1500	1500	1500	1300	1400	1450

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Kalmar under juli sjötunga 175 och ål 300 öre; för Visby under juli flundra 150, hälleflundra 400, sjötunga 190 öre, under aug. 250 öre; för Malmö ål under juli 410, under aug. 400 samt under sept. 395 öre — [2]) I Visby har betalats och för tvetved 85·40 kr. per famn. — × Maximipris.

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
38	38	38	36	36	35	36	36	36	32	32	32	36	36	36	36	36	36	1
28	28	28	16	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	12	12	12	10	10	10	12	12	12	12	12	12	3
588	680	670	539	630	624	587	668	660	564	656	652	594	695	665	576	661	638	4
505	617	606	540	628	624	—	—	—	—	650	650	—	—	—	—	—	—	5
588	580	560	590	600	600	589	580	545	488	483	480	588	588	581	502	500	510	6
417	417	417	440	420	420	410	375	375	350	330	330	—	—	400	395	394	413	7
354	370	370	346	346	340	342	349	355	330	328	338	358	354	353	333	353	356	8
405	434	480	426	516	501	502	546	523	430	519	506	444	543	540	464	515	538	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
53	—	73	—	—	75	—	—	90	—	—	75	71	—	80	65	—	72	11
967	—	1375	—	—	—	—	—	—	—	—	1200	1125	—	1320	1200	—	1250	12
328	91	—	253	110	—	234	119	—	206	104	—	198	90	—	206	80	—	13
70	70	70	70	70	70	74	74	74	75	75	75	78	79	79	75	75	75	14
125	125	125	125	100	100	119	106	100	140	—	113	147	146	—	110	103	91	15
100	96	96	93	89	89	99	98	98	100	99	99	96	96	96	100	96	96	16
58	58	54	52	52	48	60	60	60	57	56	56	54	55	55	56	56	52	17
76	76	72	70	70	65	75	75	75	71	72	74	75	75	74	75	75	72	18
110	100	100	100	100	90	94	96	95	100	100	100	103	110	109	100	97	91	19
—	—	—	—	—	—	175	170	170	200	—	—	191	200	200	177	175	175	20
110	110	115	117	118	118	123	143	143	144	137	133	95	95	95	—	—	—	21
—	—	—	146	146	150	173	180	179	177	157	145	161	161	161	167	161	167	22
86	87	90	83	79	79	76	76	77	77	76	76	84	84	86	88	88	88	23
53	55	57	58	58	58	49	49	50	54	52	52	54	55	56	56	56	56	24
226	226	241	225	225	225	240	246	240	—	—	—	258	263	263	210	210	212	25
124	124	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	125	131	—	—	—	26
—	—	127	123	123	123	138	138	138	140	142	141	—	—	—	127	127	127	27
396	404	403	361	359	380	450	441	450	407	400	400	404	418	416	425	425	425	28
342	346	350	316	314	330	375	379	376	315	315	331	346	361	372	364	364	362	29
463	455	466	500	500	500	575	523	545	596	569	552	584	583	556	523	508	500	30
261	268	291	306	300	350	375	346	361	272	281	296	314	316	336	288	294	295	31
464	431	401	500	495	481	—	—	442	505	481	465	525	511	508	495	501	456	32
350	338	313	—	—	450	—	—	—	—	—	—	350	350	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
400	400	414	395	405	416	428	463	450	400	427	450	400	400	438	378	402	450	35
400	400	420	450	450	450	550	553	564	475	500	500	450	467	500	448	463	500	36
—	—	—	—	—	—	375	400	367	—	—	—	—	—	—	350	350	—	37
140	138	152	220	200	200	—	200	200	250	235	250	—	—	—	—	—	—	38
247	246	240	300	323	350	360	363	353	379	385	396	350	350	350	300	350	350	39
—	—	—	—	150	144	136	151	122	133	131	128	137	140	137	148	156	134	40
37	30	66	82	75	88	93	—	—	—	—	—	—	—	—	97	100	—	41
52	52	69	75	100	92	102	104	102	100	125	125	79	84	89	—	96	104	42
187	190	188	204	220	193	199	169	188	207	281	256	165	199	216	253	250	241	43
—	—	—	150	163	150	125	117	110	181	189	200	—	—	—	—	100	100	44
105	103	110	175	175	165	176	159	164	155	153	130	140	140	140	141	141	136	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
150	—	—	150	150	150	—	160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
355	300	285	350	300	300	344	352	308	363	330	325	368	357	351	371	346	326	48
162	174	174	159	173	173	159	172	172	160	172	172	156	167	169	163	175	175	49
40	40	35	30	30	30	30	35	35	28	29	29	28	28	28	32	32	32	50
17	17	17	15	15	15	15	15	16	15	15	15	15	15	15	17	17	17	51
60	65	65	57	57	62	57	62	62	59	64	64	57	62	62	57	63	62	52
10830	10830	10830	11970	11970	11970	16400	16800	16800	14760	14760	13300	15200	15200	15200	13610	13610	13610	53
—	—	—	10710	10710	10080	15600	16000	16000	13170	13170	11970	13000	13400	13400	10960	10960	10960	54
900	900	900	900	900	950	1250	1317	1313	1167	1167	1167	1167	1210	1167	950	950	1200	55
—	—	—	1900	1900	1900	2300	2250	2267	—	—	—	—	—	—	—	—	2100	56
—	2000	1900	—	—	—	2250	1838	1833	1898	1898	—	1885	1885	1885	1700	1700	1700	57
1300	1300	1300	—	—	—	1180	1180	1400	925	925	1050	1155	1155	—	1285	1535	1535	58
1350	1367	1367	1450	1400	1400	1485	1425	1425	1383	1383	1267	1400	1400	1400	1410	1410	1400	59

makrill 200, sjötunga 185 och ål 350 öre, under aug. sjötunga 175 och ål 325 öre samt under sept. makrill 150.
flundra 170, hälleflundra 400 och sjötunga 260 öre samt under sept. flundra 175, hälleflundra 400 och sjötunga under juli för alved 119·30 och för tvetved 78·30, under aug. för alved 119.30 samt under sept. för alved 112·10

	Varuslag (Jfr sid. 1052)	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Goteborg		
			Juli	Aug.	Sept	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	36	36	36	36	36	36	36	36	34	45	48	48
2	hudskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	28	28
3	separerad	»	12	12	12	17	17	17	15	15	15	20	20	20
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	586	650	640	590	676	676	577	673	649	628	720	700
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	572	655	650	547	634	598	578	666	650
6	Ost: helfet	»	567	553	559	527	552	531	425	425	425	400	400	450
7	halvfet	»	375	378	388	360	400	375	325	313	313	250	250	275
8	Margarin, växt-	»	352	358	354	350	350	375	343	340	347	360	360	360
9	Ägg: färska	tjog	414	498	488	473	505	523	448	517	503	507	593	594
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	50	—	75	75	—	75	50	—	75	69	—	75
12	»	hl.	700	—	1000	1450	—	1393	—	—	—	1150	—	—
13	färsk	5 l.	199	89	—	215	86	—	117	78	—	242	86	—
14	Ärter, gula	kg.	73	73	74	75	75	75	76	76	74	80	80	80
15	Bruna bönor	»	118	86	93	125	125	125	122	116	109	125	125	125
16	Mjöl: vete-	»	99	96	96	96	92	92	96	94	94	99	100	100
17	råg-	»	59	57	55	53	53	53	53	55	51	60	60	60
18	rågsikt-	»	75	75	74	73	73	73	70	73	73	79	79	79
19	Gryn: havre-	»	94	94	95	110	100	100	100	100	98	108	100	100
20	ris-	»	175	181	170	189	186	183	200	187	176	—	—	—
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	—	—	—	142	142	142	—	—	—	104	104	104
22	knäckebröd	»	155	158	159	165	165	165	160	160	159	130	120	120
23	limpa, söt	»	82	82	82	84	84	87	83	83	89	130	130	130
24	» sur	»	53	53	53	57	57	61	64	64	73	76	76	76
25	Vetebröd: skorpor	»	315	317	317	219	219	230	250	250	250	284	284	284
26	mjukt, bakat med vatten	»	—	—	—	—	—	—	120	—	—	146	146	146
27	mjukt, » » mjölk	»	155	155	155	141	141	145	—	—	—	172	172	172
28	Nötkött, färskt: stek	»	367	399	425	400	395	394	445	450	438	465	431	425
29	soppkött	»	317	344	375	349	347	347	350	350	337	360	356	375
30	Kalvkött: gödkalv	»	471	485	493	433	424	445	450	425	–	568	513	500
31	spädkalv	»	232	258	275	303	297	308	279	254	290	256	313	325
32	Fårkött: färskt	»	424	387	362	424	418	399	402	—	355	505	463	450
33	salt	»	—	—	—	383	425	400	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	395	419	445	400	413	449	400	400	402	460	494	500
36	salt, svenskt	»	438	432	447	438	438	490	400	400	400	450	500	500
37	» amerikanskt	»	325	325	325	350	350	400	348	343	336	325	—	—
38	[1]) Fisk, färsk: abborre	»	244	—	—	239	250	242	—	—	—	213	231	258
39	gädda	»	330	350	350	342	350	383	—	—	—	350	400	400
40	sill	»	—	—	—	174	155	122	—	125	81	—	150	116
41	strömming	»	62	82	86	133	—	—	—	—	—	193	188	156
42	torsk	»	92	100	100	60	58	62	52	64	56	68	89	119
43	röd-spotta	»	260	325	325	235	213	200	222	212	223	218	211	238
44	kolja	»	138	—	—	125	103	103	91	96	92	83	81	125
45	salt: sill	»	137	137	140	107	130	130	80	100	118	113	113	115
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	113	113	113	150	150	150	144	136	125	150	150	140
48	Kaffe	»	341	315	298	352	317	300	359	319	281	338	325	275
49	Socker ×	»	162	174	174	161	173	173	162	174	175	160	172	172
50	Salt	»	34	33	34	30	30	30	25	27	27	30	30	30
51	Svagdricka	l.	13	13	13	15	15	15	15	15	15	19	20	20
52	Fotogen	»	57	57	61	58	58	63	55	55	58	57	57	61
53	[2]) Ved: björk-	famn	13700	13900	13900	11430	11530	11410	11750	11750	11510	15500	15500	15500
54	barr-	»	10960	11820	1182	9340	9460	9650	8900	8900	8900	12500	12500	12250
55	Bränntorv	100 kg	900	875	869	829	864	880	975	975	975	—	—	1167
56	Kol: antracit-	hl.	2150	2150	2017	—	—	—	—	—	—	2000	2000	2000
57	eng. hushålls-	»	1825	1815	1566	1650	1650	1650	—	—	—	1867	1750	1700
58	Koks: gasverks-	»	1025	1025	1225	—	—	—	—	—	—	1260	1260	1260
59	eng. kamin-	»	1375	1400	1300	1400	1500	1400	1267	1267	1417	1375	1450	1400

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Halmstad under juli 90, hälleflundra 410, lax 1000, vitling 70 och ål 425 öre samt under sept. flundra 80, hälleflundra 400, lax 755. under sept. 135 öre; för Vänersborg under juli makrill 125, tunga 165 och vitling 85 öre samt under aug., Karlstad under juli lax 750 öre. — [2]) I Halmstad har betalats för bokved under juli 120·10 samt under I Varberg har betalats under sept. för bokved 121·00 kr. per famn. — × Maximipris.

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidkoping			Tidaholm			Karlstad			
Juli	Aug.	Sept	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
35	42	42	33	35	35	40	40	40	30	30	30	30	30	30	40	40	40	1
25	25	25	—	—	—	22	22	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
15	15	15	18	16	16	20	20	20	12	12	12	10	10	10	20	20	20	3
630	738	725	539	704	688	590	720	700	586	690	673	552	688	656	549	700	696	4
603	688	663	542	648	596	524	664	627	556	660	641	520	656	640	536	677	686	5
475	450	475	425	425	433	415	428	428	392	401	408	530	530	520	467	479	467	6
—	—	—	—	—	—	275	275	288	258	275	275	400	400	400	300	300	338	7
360	360	360	347	362	360	360	363	380	350	350	350	350	388	375	357	363	359	8
440	544	534	407	540	550	489	598	595	425	513	525	363	470	483	506	612	627	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	60	50	—	60	60	—	73	50	47	75	—	—	60	—	—	75	11
—	—	—	1000	—	—	900	—	1243	808	767	1217	—	—	1200	—	—	1188	12
234	100	—	294	129	—	375	99	—	235	88	—	366	95	—	373	104	—	13
70	70	70	80	73	78	65	65	65	57	57	55	75	80	80	69	69	68	14
145	150	125	143	143	143	125	125	125	120	117	103	125	108	113	125	125	100	15
98	98	98	100	96	96	96	92	92	99	98	100	98	98	98	98	94	94	16
57	57	57	56	56	56	55	55	55	60	60	53	60	60	55	60	60	56	17
75	75	75	75	75	75	74	74	74	75	75	70	75	75	75	77	77	73	18
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	104	100	100	105	100	101	19
200	—	—	170	185	170	170	183	178	—	187	180	215	200	200	—	—	—	20
125	125	125	90	90	90	117	113	110	100	100	100	135	137	135	115	115	118	21
150	145	150	150	150	150	142	152	148	160	168	167	150	150	150	136	136	135	22
105	105	105	110	110	110	121	121	121	100	100	100	106	106	104	113	113	113	23
80	80	80	100	100	100	83	83	83	—	—	—	80	80	80	93	93	93	24
200	200	200	320	320	320	235	235	236	200	200	200	200	205	200	300	300	304	25
130	130	13	125	125	125	130	130	130	123	123	123	—	—	—	123	125	123	26
140	140	140	165	165	165	153	153	153	—	115	115	—	160	160	150	150	155	27
400	400	400	375	385	400	427	431	434	388	388	425	450	444	449	418	441	450	28
350	350	350	339	346	365	316	347	350	325	331	369	340	343	350	369	377	400	29
440	413	431	400	414	425	451	466	475	505	500	507	454	450	469	474	476	473	30
223	210	238	225	225	225	248	254	257	205	219	275	250	250	250	—	512	284	31
440	400	450	383	396	433	435	433	434	475	485	482	460	450	450	480	480	435	32
—	—	—	—	—	—	—	—	—	442	458	458	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
400	400	425	425	419	400	400	409	433	425	425	475	450	438	439	459	471	478	35
450	450	450	425	425	425	422	436	450	425	433	475	450	450	450	500	480	483	36
350	350	350	—	—	—	319	333	325	342	358	383	400	400	400	365	350	350	37
—	—	—	—	—	—	198	233	229	178	190	183	—	—	—	223	233	238	38
—	—	—	—	—	—	321	350	337	225	247	228	—	338	350	305	320	382	39
71	75	75	—	138	123	—	147	125	—	—	129	—	150	138	—	178	154	40
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	125	150	150	148	41
81	86	81	—	—	—	—	88	86	—	—	—	—	113		193	206	196	42
200	197	194	—	—	—	239	209	210	225	225	213	—	219	238	240	253	236	43
81	85	81	117	132	127	117	104	117	123	119	115	122	119	144	166	168	172	44
93	85	110	125	125	125	88	90	85	85	85	120	100	125	108	105	138	124	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
125	125	125	133	148	125	148	131	130	128	123	133	150	175	175	225	225	150	47
375	350	350	370	328	287	375	338	356	342	325	300	365	360	340	383	335	310	48
164	176	176	165	177	177	165	177	177	160	172	171	163	175	175	162	174	174	49
30	30	30	35	35	35	30	30	30	29	29	25	35	35	35	30	30	30	50
15	15	15	15	15	15	—	—	—	13	13	13	16	16	17	20	20	20	51
60	60	65	59	61	63	64	64	68	60	67	67	65	70	70	60	64	64	52
14240	14240	15000	12000	12000	12000	12920	12420	12450	11670	11670	11670	8820	8820	8820	12600	12600	12600	53
9970	10680	12000	8000	8000	8000	9770	9690	9690	8700	9300	9300	5670	5670	5800	10080	10080	10080	54
1167	—	—	—	—	—	—	—	—	833	833	917	—	—	—	—	—	—	55
1817	—	1850	2300	—	—	—	—	1750	2183	2183	2250	—	—	—	1950	1950	1950	56
1500	—	—	—	—	—	—	—	—	2050	2050	2133	—	—	—	1950	1950	1950	57
—	—	—	900	900	900	—	—	—	1150	1250	1250	1600	1600	1600	—	—	—	58
1250	1525	1400	1100	1100	1100	1300	1350	1300	1317	1317	1417	—	—	—	1475	1375	1375	59

flundra 115, hälleflundra 400, lax 890, långa 140, makrill 110, vitling 80 och ål 435 öre, under aug. flundra piggvar 300, slätvar 250, vitling 60 och ål 380 öre: för Göteborg makrill under juli 105, under aug. 85 samt makrill 105, tunga 135 och vitling 65 öre: för Borås makrill under juli 150 samt under aug. 145 öre: för aug. och sept. 120·20 och för ribbved under juli 67·10, under aug. 67·30 samt under sept. 66·30 kr. per famn

	Varuslag (Jfr sid. 1052)	Kvantitet	Arvika			Örebro			Kopparberg			Västerås		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l.	45	45	45	42	42	42	47	47	47	43	43	43
2	handskummad	»	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	20	20	20	16	16	16	23	23	23	18	18	18
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	550	663	700	575	708	688	603	725	700	583	718	692
5	mat- (lands-)	»	528	610	645	575	687	652	621	700	700	611	718	694
6	Ost: helfet	»	550	500	500	500	500	500	450	450	450	475	483	475
7	halvfet	»	—	—	—	400	400	392	333	350	333	330	350	350
8	Margarin, växt-	»	400	400	395	338	333	340	390	400	400	355	372	363
9	Ägg: färska	tjog	426	564	627	457	543	545	460	594	600	496	586	585
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	5 l.	—	—	60	—	—	68	35	—	75	50	—	63
12	»	hl.	—	—	—	—	—	—	700	—	1100	—	—	1200
13	färsk	5 l.	440	86	—	210	77	—	217	110	—	275	73	—
14	Ärter, gula	kg.	80	80	80	60	60	60	62	65	60	55	54	57
15	Bruna bönor	»	130	130	140	118	118	105	130	105	106	120	117	110
16	Mjöl: vete-	»	98	95	100	92	88	88	98	94	97	100	96	96
17	råg-	»	57	57	58	54	54	50	57	57	56	60	59	58
18	rågsikt-	»	76	76	78	67	67	65	74	74	75	75	75	75
19	Gryn: havre-	»	100	100	100	93	90	90	90	90	95	100	102	102
20	ris-	»	160	160	—	200	—	160	185	184	163	193	192	193
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	—	—	—	93	93	92	104	101	94	103	104	107
22	knäckebröd	»	140	144	145	125	125	125	127	127	125	120	121	123
23	limpa, söt	»	108	108	108	123	123	123	106	106	106	115	113	113
24	» sur	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Vetebröd: skorpor	»	300	300	300	300	300	300	212	212	212	250	250	250
26	mjukt. bakat med vatten	»	116	116	116	154	154	154	—	—	-	134	134	134
27	mjukt. » » mjölk	»	—	—	—	154	156	156	146	146	146	119	114	114
28	Nötkött, färskt: stek	»	448	458	445	375	400	400	435	425	413	413	400	400
29	soppkött	»	392	408	395	300	300	300	353	338	338	336	338	339
30	Kalvkött: gödkalv	»	450	450	450	497	494	488	535	525	506	534	525	519
31	spädkalv	»	249	250	250	275	272	293	313	263	285	263	250	250
32	Fårkött: färskt	»	443	450	438	425	425	425	417	450	415	535	525	477
33	salt	»	300	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk färskt	»	468	461	480	455	475	475	450	441	457	482	478	478
36	salt, svenskt	»	500	500	500	475	475	475	450	450	500	500	500	483
37	» amerikanskt	»	350	350	350	330	330	320	300	300	350	350	350	350
38	[1])Fisk, färsk: abborre	»	243	250	250	175	181	160	185	190	—	185	—	179
39	gädda	»	325	331	313	305	300	294	360	347	325	321	—	—
40	sill	»	—	150	149	—	155	133	—	—	140	—	—	149
41	strömming	»	—	120	120	114	98	108	113	93	99	112	88	91
42	torsk	»	143	150	150	—	147	150	188	142	146	207	199	194
43	rödspotta	»	217	194	175	240	231	244	—	217	225	217	210	211
44	kolja	»	136	131	141	117	129	138	134	128	151	148	150	148
45	salt: sill	»	150	150	150	70	120	100	90	118	120	100	97	97
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	180	—	150	150	156	153	150	152	150	150
48	Kaffe	»	370	330	324	340	310	255	350	335	306	347	292	302
49	Socker[×]	»	165	174	174	162	175	175	170	182	182	169	181	181
50	Salt	»	30	30	30	25	25	25	30	30	30	19	20	20
51	Svagdricka	l.	15	15	15	—	—	—	—	—	—	19	17	19
52	Fotogen	»	61	61	65	60	60	64	60	70	70	64	68	68
53	[2]) Ved: björk-	famn	11000	11000	11000	13860	13860	13860	8190	9660	7830	11480	12020	12460
54	barr-	»	9500	9500	9500	10080	10080	10080	7120	6510	5520	8810	9110	9520
55	Bränntorv	100 kg	—	—	—	—	—	—	—	1000	1000	—	—	—
56	Kol: antracit	hl.	—	—	—	2500	2500	2500	2500	2500	2250	2700	2500	2500
57	eng. hushålls-	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	1145	1145	1245	1600	1550	1550	1400	1517	1517
59	eng. kamin-	»	—	—	—	1650	1650	1500	—	—	—	—	—	—

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Arvika under juli makrill 125 och vitling 110 öre samt under sept. hälleflundra 370 öre; för Örebro under juli braxen 125 öre, 165, flundra 350, gös 350, hälleflundra 350 och makrill 150 öre, under aug. braxen 205, flundra 350, gös 350 85, under aug. 90 samt under sept. 110 öre; för Avesta under juli gös 370, hälleflundra 310, lax 825, makrill tunga 190 och vitling 100 öre samt under sept. braxen 125, gös 350, hälleflundra 350, sik 315, sjötunga 200 och flundra 250, lax 550 och sik 350 öre. — [2]) I Arvika har betalats för ribbved under aug. och sept. 90·00 kr.

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
48	48	48	45	46	46	42	41	42	55	55	55	53	53	53	50	50	50	1
24	24	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	27	28	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	20	20	15	—	—	—	25	25	25	25	25	25	3
630	744	723	595	703	690	617	726	700	630	735	715	611	724	716	623	745	732	4
630	750	723	—	688	690	646	742	701	—	—	—	617	724	725	711	767	741	5
457	457	479	400	438	425	470	450	433	456	438	450	481	480	487	464	467	450	6
317	323	363	—	350	—	300	300	—	—	—	—	305	350	325	—	—	—	7
352	346	370	360	360	360	370	350	350	380	380	376	372	371	373	373	376	374	8
5.0	732	720	516	669	674	479	638	630	521	653	668	512	650	637	487	641	647	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
46	—	88	53	—	70	42	—	70	—	—	75	43	40	53	56	—	50	11
—	—	—	840	—	—	—	—	—	—	—	800	575	500	750	—	—	1000	12
258	104	—	485	126	—	255	129	—	280	158	—	364	57	—	200	92	—	13
70	70	70	70	70	70	68	68	66	66	65	65	67	67	67	70	70	70	14
151	145	133	125	125	113	116	112	110	133	131	133	133	130	129	125	123	119	15
98	94	94	97	93	93	100	96	96	100	96	96	99	96	96	98	97	98	16
57	57	55	60	60	58	58	57	57	57	57	57	58	58	58	60	60	60	17
73	73	73	75	75	74	75	75	75	75	75	75	78	77	78	75	75	75	18
10[illegible]	98	100	90	90	90	100	100	100	100	100	100	100	99	99	100	100	99	19
181	173	177	193	190	180	—	—	—	180	—	—	171	167	165	200	200	197	20
101	101	97	95	96	95	102	106	102	106	106	105	109	111	110	100	100	100	21
123	122	124	120	120	120	123	123	125	136	135	130	128	128	127	125	125	125	22
123	125	119	140	140	140	120	120	120	108	108	108	144	144	144	132	132	135	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
257	257	254	250	250	250	270	270	270	250	250	250	291	278	287	282	273	260	25
135	135	135	160	160	160	130	130	130	108	108	108	152	155	151	154	158	158	26
136	137	134	200	200	200	—	—	—	154	154	154	—	—	—	—	—	—	27
449	473	499	444	465	468	450	454	450	450	450	450	408	412	410	457	463	460	28
360	378	397	398	429	439	396	395	397	360	363	375	348	353	350	359	376	367	29
570	553	556	550	550	538	471	497	485	550	550	550	529	518	504	627	613	623	30
318	331	350	325	300	300	253	278	274	300	300	300	268	266	278	326	329	333	31
513	525	525	519	450	469	493	480	484	500	500	450	484	450	419	540	542	485	32
467	463	—	—	—	400	—	—	—	—	—	—	433	400	367	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
524	510	500	445	445	471	450	450	495	500	500	500	445	449	463	485	469	469	35
500	490	492	450	442	465	—	450	447	500	500	500	450	486	474	500	450	450	36
392	356	375	350	350	350	350	357	325	325	325	538	368	371	363	375	350	—	37
188	219	250	—	210	200	194	—	200	—	—	—	148	208	163	97	119	150	38
375	385	40[illegible]	375	350	—	—	350	339	—	—	—	345	357	33[illegible]	251	288	300	39
100	—	128	—	150	12[illegible]	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40
100	99	100	100	98	97	100	100	88	100	83	100	71	45	67	51	41	48	41
193	198	198	150	150	140	—	—	—	—	—	—	208	175	152	—	150	150	42
250	225	241	217	200	250	—	175	188	—	—	—	250	250	235	—	—	213	43
149	150	150	150	150	140	140	136	150	—	120	—	202	194	200	150	150	150	44
146	141	122	110	115	110	100	—	101	113	119	113	105	103	118	114	125	113	45
50	53	77	—	—	—	40	60	100	50	75	75	45	—	50	—	—	—	46
173	155	155	150	150	—	159	158	168	—	—	—	165	167	173	—	175	—	47
389	336	300	340	305	280	335	320	250	350	325	325	359	331	328	356	317	305	48
165	177	177	170	182	182	170	180	182	170	182	182	165	178	177	172	181	184	49
27	28	28	28	31	30	33	32	34	30	30	30	25	23	26	37	37	38	50
13	—	—	12	12	12	14	15	15	—	—	—	16	16	16	—	—	—	51
65	65	6[illegible]	63	63	68	64	64	64	75	75	77	63	65	69	60	60	60	52
8190	8540	10320	7880	7880	9140	10230	11290	11290	6930	—	—	11100	11500	11680	6930	7250	7560	53
6760	6760	6760	5920	6430	7250	6930	7760	7760	5360	6300	6300	8670	9060	9180	5670	6300	6600	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
—	—	2500	2200	2250	2200	1800	1800	2750	—	—	—	2100	—	—	—	—	—	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2150	2200	—	—	—	57
1500	1500	1600	1800	1825	1750	1225	1500	1600	—	—	—	1775	1250	1250	—	—	—	58
—	1500	1600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1580	1623	1600	—	—	—	59

braxen 150, gös 350, hälleflundra 355, makrill 150, vitling 120 och ål 400 öre: under aug. hälleflundra 360. under aug. makrill 145 öre samt under sept. makrill 150 och vitling 105 öre: för Västerås under juli braxen och makrill 150 öre samt under sept. flundra 350, gös 335 och makrill 150 öre; för Falun vitling under juli 150, sjötunga 150 och vitling 100 öre, under aug. braxen 175, gös 375, hälleflundra 300, lax 825, sik 315, sjövitling 110 öre: för Gävle sik under aug. 300 samt under sept. 330 öre; för Söderhamn under juli halleper famn. I Söderhamn har betalats för knubb under hela kvartalet 50·40 kr. per famn. — × Maximipris.

	Varuslag (Jfr sid. 1052)	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			Juli	Aug.	Sept	Juli	Aug.	Sept	Juli	Aug.	Sept	Juli	Aug.	Sept
1	**Mjölk:** oskummad	l.	60	60	50	53	54	50	50	50	50	50	50	50
2	handskummad	»	37	35	30	35	38	33	—	—	—	30	30	30
3	separerad	»	—		—	25	25	25	30	30	30	25	25	25
4	**Smör:** bords- (mejeri-)	kg.	636	736	712	631	728	721	666	773	750	650	704	728
5	mat- (lands-)	»	707	758	745	691	747	745	682	739	7.0	734	742	750
6	**Ost:** helfet	»	533	507	487	480	450	463	500	475	480	500	508	495
7	halvfet	»	375	350	35	342	342	339	350	270	280	400	—	—
8	**Margarin,** växt-	»	400	400	398	384	389	388	400	400	400	383	381	382
9	**Ägg:** färska	tjog	521	679	655	533	676	666	530	695	700	568	720	702
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	**Potatis:** gammal	5 l.	56	56	5-	55	50	58	53	—	88	64	—	75
12	»	hl.	800	800	1036	900	800	1000	—	—	1071	860	—	985
13	färsk	5 l.	620	111	—	363	105	--	217	134	—	462	141	—
14	**Ärter,** gula	kg.	71	72	72	69	66	66	81	80	80	70	70	70
15	**Bruna bönor**	»	129	131	129	127	130	121	170	143	142	147	128	130
16	**Mjöl:** vete-	»	99	99	99	99	98	97	100	97	97	100	95	96
17	råg-	»	59	60	59	59	60	60	63	—	60	61	60	55
18	rågsikt-	»	75	78	78	76	76	76	80	80	80	78	78	78
19	**Gryn:** havre-	»	94	93	92	95	95	93	108	107	109	97	90	91
20	ris-	»	192	175	175	173	168	177	200	200	200	200	200	200
21	**Rågbröd:** grovt spisbröd	»	114	113	112	109	110	108	124	125	125	120	121	124
22	knäckebröd	»	129	127	127	123	122	123	139	134	139	135	136	135
23	limpa, söt	»	104	104	104	116	114	11.5	134	131	127	135	120	120
24	» sur	»	85	85	8..	8..	85	85	—	—	—	90	90	90
25	**Vetebröd:** skorpor	»	225	225	22.	210	208	205	330	320	308	300	300	300
26	mjukt, bakat med vatten	»	130	130	130	127	127	127	140	170	170	130	160	160
27	» » mjölk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	190	190	190
28	**Nötkött,** färskt: stek	»	442	448	431	430	431	43.	358	350	350	400	388	388
29	soppkött	»	378	381	381	359	363	369	315	313	313	350	315	313
30	**Kalvkött:** gödkalv	»	570	556	550	517	538	535	—		—	620	650	635
31	spädkalv	»	323	313	310	297	283	284	230	236	240	32.	296	291
32	**Fårkött:** färskt	»	512	542	500	505	497	454	338	—	372	450	430	400
33	salt	»	375	425	400	400	400	—	—	—	—	450	450	400
34	**Renkött,** färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	**Fläsk:** färskt	»	482	494	511	475	478	48.	438	438	43-	500	469	450
36	salt, svenskt	»	483	500	500	450	475	458	45	450	450	—	450	—
37	» amerikanskt	»	306	325	32.	34.	345	358	350	350	3.0	346	340	350
38	[1]) **Fisk,** färsk: abborre	»	150	—	15.	148	—	--	—	150	—	170	200	207
39	gädda	»	330	325	35	311	313	316	—	—	—	350	350	388
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119
41	strömming	»	50	52	54	47	49	53	75	75	75	100	100	100
42	torsk	»	195	200	200	—	—	-	—	—	—	163	163	150
43	rödspotta	»	230	250	244	—	—	—	—	—	—	200	222	200
44	kolja	»	195	200	200	—	—	—	—	—	—	163	175	150
45	**salt:** sill	»	150	141	132	120	122	113	100	120	116	132	127	100
46	strömming	»	100	100	100	87	75	—	60	65	65	—	—	—
47	**Kabeljo**	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	**Kaffe**	»	350	358	294	344	344	294	367	345	344	325	311	300
49	**Socker**[×]	»	170	175	177	171	173	177	180	188	190	168	180	180
50	**Salt**	»	28	26	27	28	27	27	31	35	34	35	33	35
51	**Svagdricka**	l.	14	15	14	11	12	11	15	1..	15	15	15	15
52	**Fotogen**	»	68	69	72	65	66	67	75	75	75	70	70	74
53	[2]) **Ved:** björk-	famn	10930	11030	10960	8810	8760	8590	6500	6500	6500	7670	7670	7840
54	barr-	»	9090	9030	8710	7700	7310	7060	5000	5000	5000	6410	6410	6600
55	**Bränntorv**	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	**Kol:** antracit-	hl.	1800	—	2500	—	—	—	—	—	—	—	—	2300
57	eng. hushålls-	»	—	—	2000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	**Koks:** gasverks-	»	1200	1300	1285	—	—	—	-	—	—	1400	1550	1550
59	eng. kamin-	»	1150	1350	1350	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1]) Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Sundsvall: staden 450 öre; för Umeå under juli sik 300 och ål 400 öre samt under aug. och sept. sik 285 öre; för Luleå under berget under sept. hälleflundra 320, röding 350 och sik 300 öre; för Kiruna under juli flundra 350, röding röding 320 och sik 275 öre. — [2]) I Sundsvall: staden har betalats under juli för brädved 69·30 och för brädved 75·60 och för plankved 81·90 kr. per famn. I Sundsvall: sågverksdistriktet har betalats under kr. per famn. *Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag har tillhandahållit sin personal bränsle till följande* ved till 33·20 och barrved till 30·40 samt under sept. barrved till 49·80 kr. per famn. — [×] Maximipris.

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
46	46	46	55	55	55	50	55	55	62	70	70	63	70	70	42	44	43	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	26	25	2
23	23	23	—	—	—	20	23	23	—	—	—	—	—	—	18	18	18	3
638	670	676	650	747	742	658	740	750	640	728	738	625	697	708	599	704	692	4
654	681	679	600	633	650	703	744	750	680	731	739	700	700	707	594	684	672	5
500	467	500	500	475	467	563	575	583	520	525	535	520	513	510	501	498	497	6
375	350	400	—	—	—	—	—	—	400	425	—	—	—	—	349	347	355	7
375	383	400	380	350	370	399	398	398	390	389	397	392	384	384	367	368	372	8
546	633	642	510	718	754	574	694	700	520	652	675	527	659	696	476	576	587	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
80	—	71	—	—	—	—	—	75	74	77	90	70	74	118	52	55	72	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1357	1429	—	—	—	—	860	831	1131	12
—	118	—	—	—	—	—	122	—	263	146	—	—	188	—	282	100	—	13
70	70	70	78	78	78	79	79	80	69	74	71	77	77	74	69	69	69	14
125	125	113	160	165	173	148	148	134	143	154	140	157	156	150	131	125	119	15
100	99	98	100	96	95	100	100	100	98	96	95	94	99	100	98	95	93	16
59	60	60	59	59	59	60	60	60	60	60	60	60	60	—	57	57	56	17
77	83	80	75	77	77	75	75	75	74	74	75	73	75	76	74	75	73	18
107	100	100	103	101	100	102	100	100	95	93	95	97	97	99	101	100	99	19
177	178	178	—	—	—	180	173	180	195	195	192	158	—	178	187	184	180	20
120	120	120	—	—	—	102	102	102	125	125	128	—	128	130	113	114	114	21
140	140	140	135	145	145	125	125	125	143	144	141	137	135	150	141	141	140	22
125	115	115	100	100	100	120	120	120	123	114	114	116	118	118	109	109	109	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	72	73	24
300	300	300	400	400	400	350	350	350	300	286	300	263	263	263	264	263	264	25
140	135	135	—	—	—	150	150	150	—	—	—	—	—	—	134	136	136	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	152	150	149	27
427	375	242	300	300	300	415	415	377	394	386	358	386	388	381	411	415	414	28
319	294	254	280	280	280	345	357	325	347	337	308	331	331	322	344	349	351	29
347	350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	499	499	503	30
204	219	238	190	200	200	246	250	253	262	261	264	228	250	270	269	269	277	31
369	394	355	380	400	348	460	458	389	450	520	378	—	—	378	467	486	436	32
—	—	—	—	—	—	450	—	360	440	450	433	363	338	300	406	397	385	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
431	439	433	450	450	450	473	469	484	430	456	471	450	450	475	435	440	453	35
450	450	444	—	—	—	500	500	500	450	467	47	438	438	438	453	456	465	36
350	350	356	305	305	310	350	392	392	318	326	340	348	346	350	347	349	351	37
83	100	138	—	—	—	75	100	113	100	125	100	102	107	—	180	192	196	38
—	325	300	—	—	—	194	263	300	225	263	—	250	250	—	315	329	333	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103	100	124	143	132	40
83	75	92	—	—	—	75	75	—	89	89	85	97	99	100	100	88	97	41
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	142	137	137	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	233	226	223	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	147	142	146	44
113	105	113	131	135	116	143	141	143	134	138	114	113	100	100	116	121	120	45
100	100	100	60	56	56	75	94	92	82	96	94	85	100	100	73	82	85	46
150	150	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	154	154	151	47
350	325	343	340	320	295	363	325	304	353	334	338	339	330	321	357	325	311	48
169	177	180	180	190	190	175	175	185	176	182	185	172	181	179	166	177	177	49
28	30	33	39	41	41	30	28	27	37	39	35	32	33	31	31	31	31	50
—	—	—	—	—	—	15	20	20	20	20	20	18	18	18	16	17	17	51
65	70	70	65	65	88	65	65	65	65	75	80	68	78	78	62	64	67	52
6550	7650	7650	4880	4880	4880	8190	8370	8370	7140	7140	7140	8380	8380	8380	11020	11270	11240	53
5550	6590	6590	—	—	—	6680	6850	6940	5950	5950	5950	7660	7660	7660	8840	9020	9010	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1029	1009	1036	55
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2600	2600	2600	2178	2288	2306	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1848	1872	1858	57
1113	1125	1500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1800	1800	1800	1289	1327	1388	58
—	—	—	—	—	—	1150	1150	—	—	—	—	—	—	—	1373	1406	1417	59

lax under juli 550, under aug. 690 samt under sept. 715 öre; för Kramfors under sept. flundra 400 och gös juli lax 350 och sik 200 öre, under aug. sik 250 öre samt under sept. löja 150 och sik 290 öre; för Malm- 310 och sik 290 öre, under aug. flundra 330, röding 285 och sik 300 öre samt under sept. hälleflundra 310 plankved 81·90, under aug. för bradved 70·60 och plankved 78·10 samt under sept. för blandved 81·90, för juli för brädved 52·10, under aug. för brädved 59·20 och för plankved 75·60 samt under sept. för brädved 59·20 priser: i Malmberget under sept. björkved till 45·40 kr. per famn samt i Kiruna under juli och aug. björk-

Medelpriser (partipriser utan förbindelse) juli 1919—sept. 1920.

(Enligt veckonoteringar från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission.)

Slag	Kvantitet	Juli 1919	Aug. 1919	Sept. 1919	Okt. 1919	Nov 1919	Dec. 1919	Jan 1920	Febr. 1920	Mars 1920	April 1920	Maj 1920	Juni 1920	Juli 1920	Aug. 1920	Sept. 1920
		Medelpris (öre)														
Fisk och *fiskvaror:*[1])																
Abborre, stor. .	kg.	167	191	181	178	162	138	169	229	194	158	140	119	138	208	169
liten .	»	83	103	130	133	113	94	108	140	131	111	60	57	—	158	108
Braxen	»	143	130	—	175	160	—	—	—	175	150	118	114	144	147	140
Gråsej	»	75	—	115	100	103	—	—	—	—	—	—	125	—	90	—
Gädda, levande.	»	—	—		—	258	255	260	—	—	—	280	217	—	320	290
slaktad.	»	353	334	349	283	239	233	281	355	331	175	263	201	350	329	281
Gös.	»	349	285	361	363	368	350	366	413	400	325	326	276	288	324	294
Hälleflundra, stor	»	286	280	310	321	245	241	288	350	313	285	260	263	225	265	219
liten	»	201	175	250	200	145	125	—	250	250	175	145	150	150	150	150
Id	»	130	150	—	—	150	—	—	—	175	134	115	120	159	140	135
Kolja, svensk .	»	86	94	104	115	102	113	155	154	141	120	117	109	116	97	125
Kummel . . .	»	—	—	—	180	—	—	—	—	—	—	—	200	163	—	—
Kungsflundra .	»	110	81	110	131	122	119	130	—	—	—	—	—	—	—	93
Lake, stor . .	»	—	—	—	—	184	216	219	213	201	158	125	125	—	100	—
insjö- liten . .	»	—	—	—	—	—	—	125		—	—	—	—	—	—	—
Lax, färsk . .	»	575	1000	—	675	690	750	—	625	738	625	675	524	513	720	538
Långa	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	275	175	150	—	—	255
Röding	»	—	345	325	350	350	350	—	—	—	317	—	—	350	425	343
Rödspotta, stor.	»	160	158	168	178	194	169	174	148	131	108	118	165	186	144	131
liten	»	—	90	120	100	163	125	—	100	94	83	—	—	—	130	95
Sik, stor . . .	»	250	250	325	291	207	225	—	—	—	238	247	250	275	288	259
liten . . .	»	—	—	—	—	200	—	—	—	—	225	175	175	—	—	225
Siklöja	»	—	—	—	110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	178	—
Sill, färsk . . .	låda[2])	—	—	—	—	—	5000	3267	2550	3167	—	—	—	—	—	—
» » . . .	kg.	103	102	105	84	82	94	70	55	—	63	70	—	50	105	103
Sjötunga, stor .	»	148	204	237	258	250	250	—	—	—	176	149	160	163	186	169
liten	»	81	145	172	125	166	—	—	—	—	98	100	98	123	123	125
Slätvar	»	250	250	—	—	217	238	250	250	250	200	160	138	225	—	250
Strömming . .	»	73	70	76	84	97	101	105	75	88	61	56	66	91	58	48
Torsk, stm. huvud	»	60	60	81	70	82	65	113	84	76	55	76	—	75	60	61
svensk huvudlös	»	84	106	138	151	118	129	145	151	184	138	151	163	159	131	139
Vitling, stor. .	»	41	41	59	69	73	83	100	64	55	43	74	58	61	47	60
liten .	»	20	29	53	45	48	50	25	30	23	—	50	—	40	—	32
Ål, levande, stor	»	—	—	—	—	394	—	—	—	—	—	—	—	—	400	390
liten	»	—	—	—	—	303	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300
Skaldjur:																
Hummer . . .	tjog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2400
Krabbor . . .	»	—	—	—	1300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1725
Kräftor, stora .	»	—	259	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
små . .	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	412	294
Räkor, stora . .	kg.	213	225	—	175	185	—	—	300	250	275	—	200	—	—	—
kokta små . .	»	—	190	—	—	135	125	150	210	125	—	—	—	—	—	—

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror:

Tillgång	Efterfrågan	Tendens	Tillgång	Efterfrågan	Tendens
1/7 — 7/7 god	medelmåttig	fast	12/8 —18/8 god	medelmåttig	fast
8/7 —14/8 »	livlig	svävande	19/8 —25/8 »	»	»
15/7 —21/7 »	»	»	26/8 — 1/9 otillräcklig	»	stigande
22/7 —28/7 knapp	»	fallande	2/9 — 8/9 god	»	fallande
29/7 — 4/8 god	medelmåttig	svävande	9/9 —15/9 riklig	dålig	»
5/8 —11/8 »	»	»	16/9 —22/9 god	medelmåttig	svävande
			23/9 —29/9 »	»	»

[1]) Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat uppgives.
[2]) Vikt omkring 85 kg.

Fiskpriser i Göteborg

Medelpriser juli 1919—sept. 1920.

(Enligt noteringar från Göteborgs fiskhamnsauktioner.)

Slag	Juli 1919	Aug. 1919	Sept. 1919	Okt. 1919	Nov 1919	Dec. 1919	Jan. 1920	Febr. 1920	Mars 1920	April 1920	Maj 1920	Juni 1920	Juli 1920	Aug. 1920	Sept. 1920
	Kr. per låda (c:a 85 kg.)														
Sill, stor	67·15	58·65	62·05	39·10	56·95	62·90	55·25	22·95	28·05	35·70	60 35	—	96·05	96·90	53·55
» blandad	45·90	22 95	22·10	—	—	39·95	55·25	16·15	15·30	16·15	32 30	—	—	66 30	43·35
» liten	—	15·30	—	—	—	—	17·85	10·20	8·50	5·10	—	—	—	—	—
	Öre per kg.														
Kolja, stor	54	63	83	90	83	83	110	101	114	93	67	85	55	55	75
» halvstor	42	51	73	83	80	90	126	96	92	71	58	69	44	48	63
» liten	25	33	41	56	57	56	76	59	49	37	36	40	25	28	36
Vitling	14	13	34	48	57	57	78	66	59	49	39	43	19	19	27
Torsk, stor	40	58	102	89	69	66	79	81	91	61	74	70	67	55	70
» liten	16	16	35	53	57	52	68	46	51	32	34	25	25	20	25
Långa	88	111	126	117	137	124	169	137	145	120	140	96	125	106	111
Gråsik	42	46	64	70	61	59	—	85	83	54	68	49	67	54	56
Tunga, röd	113	162	185	222	205	243	255	315	309	110	94	106	136	121	120
» äkta	594	1139	1158	722	300	680	587	1101	624	328	273	291	804	985	847
Rocka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	319	500	389	327	277	346	349	565	374	292	296	268	473	419	294
Slätvar	218	289	275	246	179	224	193	309	271	191	203	207	314	282	199
Rödspotta	141	151	144	184	178	177	172	193	171	79	114	136	150	127	120
Hälleflundra	272	325	290	335	306	295	278	388	373	267	236	244	279	275	214
Havskatt	71	70	—	—	—	—	—	49	56	37	43	37	71	78	110
Marulk	54	128	—	122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kummel	85	109	120	119	81	—	—	—	—	—	113	128	119	92	69
Tonfisk	47	30	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stör	—	—	—	65	—	—	—	210	188	214	124	145	—	—	—
Tillförsel:															
Antal båtar	458	568	274	163	171	110	543	681	656	775	1 282	1 570	1 144	1 050	1 724
» lådor	40 158	40 305	33 514	36 658	25 171	25 523	65 896	84 517	34 328	13 602	17 443	18 826	24 358	20 474	25874

Anm. Ovanstående noteringar avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

De från Stockholm erhållna noteringarna åter avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder.

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
Kreaturspriser. (Öre per kg. levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	180	181	175	170	177	170	158	160	155
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	165	166	160	150	157	149	132	133	132
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	145	146	140	130	137	129	105	105	105
» 3. Mindre feta	105	106	100	95	104	110	85	85	85
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	65	65	65
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	195	196	190	185	190	179	168	170	165
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	175	176	170	165	167	159	139	140	139
» 2. Mindre feta	110	111	105	108	119	125	110	110	110
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	85	85	85
Tjurar:									
Extra prima	174	181	175	—	—	—	163	165	160
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	164	166	160	—	—	—	139	140	138
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	149	151	145	158	163	154	110	110	110
» 3. Mindre köttiga	124	126	120	123	127	130	90	90	90
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	75	75	75
Oxar:									
Extra prima	190	193	190	185	—	—	158	160	155
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	170	173	170	170	170	—	132	133	131
» 2. Mindre feta	105	110	110	123	—	—	100	100	100
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	75	75	75
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	251	252	260	262	230	216	252	262	272
» (70—90 »)									
Skummjölkskalvar	201	202	210	220	200	180	135	138	139
Får:									
Yngre, feta	198	200	178	225	189	170	192	180	153
Äldre, »	173	178	153	213	167	146	145	138	125
Lamm	—	—	—	215	189	170	—	—	—
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg.)	240	265	280	220	239	259	222	247	271
Rena, större svin (100—170 kg.)	233	255	270	210	229	246	210	237	259
Suggor	158	180	195	183	177	186	163	187	206
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
Tjurar	444	381	286	30	35	52			
Kor	1 318	1 307	1 823	125	133	186	707	497	726
Övriga nötkreatur				5	14	32			
Gödkalvar	1 108	942	720	[2])297	[2])253	[2])256	408	266	224
Spädkalvar	287	192	229	[3])350	[3])282	[3])331	294	224	254
Får och lamm	494	416	652	86	124	170	278	268	273
Svin	1 208	1 840	1 324	352	273	358	675	624	285
Spädgrisar	18	29	67	10	6	9	—	—	—
Hästar och föl	79	106	181	11	25	34	24	19	44
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	3 774	5 189	4 919	170	199	286	—	—	—
Gödkalvar	4 816	5 268	4 876	[2])320	[2])273	[2])279	—	—	—
Spädkalvar	3 177	3 054	2 968	[3])410	[3])327	[3])373	—	—	—
Får och lamm	3 327	6 146	9 650	100	130	196	—	—	—
Svin*)	7 353	9 034	9 318	364	282	354	—	—	—
Spädgrisar	50	57	94	14	6	10	—	—	—
Hästar och föl	135	212	202	19	34	38	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset. — [2]) Större kalvar. — [3]) Mindre

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
—	—	—	—	—	—	161	160	164	165	163	158	—	—	—
136	145	143	—	—	—	145	144	149	148	140	145	146	145	145
120	125	123	—	—	—	135	127	124	141	126	131	126	125	126
105	110	108	—	—	—	115	115	1 8	129	109	116	96	95	96
80	85	83	—	—	—	95	91	83	103	82	93	—	—	—
175	171	163	—	—	—	184	189	189	193	186	187	—	—	—
155	151	143	—	—	—	166	167	163	175	173	171	166	165	164
130	126	118	—	—	—	145	144	136	162	157	142	141	140	141
95	91	83	—	—	—	110	111	105	143	144	116	—	—	—
161	170	168	—	—	—	179	171	164	178	175	170	—	—	—
151	160	158	—	—	—	168	163	154	165	163	160	158	160	1 9
141	150	148	—	—	—	159	155	145	150	148	143	143	145	1 4
111	118	113	—	—	—	140	135	128	140	136	133	133	135	134
81	90	88	—	—	—	110	109	105	130	130	—	—	—	—
151	155	153	—	—	—	—	—	—	—	180	163	—	—	—
141	145	143	—	—	—	—	155	154	162	166	148	161	160	159
106	110	108	—	—	—	—	140	135	154	153	138	146	145	144
—	—	—	—	—	—	—	—	—	141	139	118	—	—	—
225	240	239	—	—	—	167	173	190	172	161	164	226	197	197
163	178	188	—	—	—	131	134	143	141	134	135	124	127	133
196	180	169	—	—	—	168	151	140	191	185	181	198	185	153
135	120	113	—	—	—	155	131	125	175	165	165	163	148	133
213	198	136	—	—	—	229	187	165	213	208	200	—	—	—
225	242	270	—	—	—	211	243	252	266	300	334	208	230	245
225	242	270	—	—	—	198	236	247	276	309	344	208	230	245
198	209	231	—	—	—	145	151	163	174	204	235	138	150	160
st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.	st.
			54	60	79	37	74	110	15	10	21	621	685	566
333	304	412	64	64	96	249	216	390	215	153	263	994	1 291	1 326
			67	68	128	396	445	464				229	377	491
2)873	2)692	2)641	119	73	19	576	652	567	116	91	48	1 093	1 324	863
3)319	3)286	3)237	183	98	103	311	283	210	19	25	34	556	586	370
174	158	323	71	91	279	1 291	1 593	1 221	231	235	304	1 834	2 936	2 558
409	292	333	264	315	249	1 887	2 684	2 763	416	338	350	2 887	3 430	2 973
2	1	8	—	—	—	—	2	—	7	—	1	589	614	893
17	17	38	2	9	11	53	63	60	13	17	13	139	210	230
389	383	466	257	302	363	902	1 222	1 113	333	334	325	—	—	—
2)993	2)777	2)731	237	169	113	639	709	594	438	340	243	—	—	—
3)485	3 378	3)335	414	242	262	596	584	489	412	351	327	—	—	—
247	257	524	496	682	1 001	1 420	1 576	1 337	721	646	837	—	—	—
456	314	392	218	342	311	1 797	2 462	2 224	625	623	675	—	—	—
5	3	9	1	—	—	—	2	6	9	1	8	—	—	—
22	21	48	8	10	19	65	66	61	17	17	15	—	—	—

kalvar. — *) Ej amerikanskt fläsk.

Kreaturspriser för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—sept. 1920.

Medelpris (öre) för kg. levande vikt per år (1913—1919) och per månad (juli 1919—sept. 1920) för alla tre orterna.

Kreatursslag (Jfr sid. 1066)	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	Juli 1919	Aug. 1919	Sept. 1919	Okt 1919	Nov. 1919	Dec. 1919	Jan. 1920	Febr. 1920	Mars 1920	April 1920	Maj 1920	Juni 1920	Juli 1920	Aug. 1920	Sept. 1920
Kor:																						
Extra prima[1]) . .	61	61	94	—	119	309	282	305	270	242	222	204	206	184	175	168	169	173	173	171	171	170
Kl. 1.	55	53	77	100	106	262	236	256	220	196	187	178	176	159	153	149	150	156	158	152	152	151
» 2.	50	48	71	91	95	233	203	215	188	167	158	151	150	134	133	131	131	136	136	135	133	130
» 3 [2])	41	36	53	76	76	184	141	146	123	110	104	97	104	102	103	102	101	103	106	105	105	101
Kvigor (och stutar).																						
Extra prima[3]) . .	66	66	93	115	129	339	301	328	289	252	227	215	215	195	185	180	182	191	192	190	193	190
Kl. 1.	60	58	80	105	117	289	257	275	241	220	204	191	188	168	163	161	163	171	17	169	169	166
» 2.	50	47	65	87	91	231	198	210	182	167	156	149	150	135	129	127	129	133	134	132	132	127
Tjurar:																						
Extra prima [4]) . .	65	63	90	—	122	315	267	284	260	218	207	199	201	182	165	163	165	167	173	177	176	170
Kl. 1.	62	58	82	105	112	278	234	251	223	198	181	175	175	162	149	149	151	157	160	163	163	158
» 2.	58	54	76	100	103	259	215	233	202	181	165	157	159	148	136	136	138	144	147	150	150	145
» 3. [5])	50	44	60	89	86	218	175	186	160	144	138	132	137	132	121	118	120	126	130	132	132	127
Oxar:																						
Extra prima [6]) . .	63	61	92	—	126	342	295	320	286	255	233	214	220	205	185	185	183	193	198	190	193	190
Kl. 1.	57	54	78	104	115	293	258	274	242	219	205	186	190	168	157	159	159	166	168	166	163	161
» 2. [7])	48	45	66	89	92	230	200	208	181	163	157	149	144	132	122	123	122	128	132	126	132	130
Kalvar:																						
Sötmjölkskalvar:																						
(90 - 100 kg.)[8]) .	78	67	87	105	104	299	} 285	340	310	298	290	275	273	275	274	269	270	268	248	215	207	216 }
(70—90 »)[8]) .	67	62	79	99	96	281																
Skummjölkskalvar.	57	49	69	85	83	243	226	257	231	222	216	204	208	200	190	186	187	184	171	152	154	162
Får:																						
Yngre	58	55	70	92	113	299	257	271	244	204	173	170	167	172	187	211	222	220	198	188	179	157
Äldre	53	47	62	83	101	278	236	250	231	190	152	144	148	153	166	186	197	196	174	164	152	137
Svin:																						
Slakterisvin . . .	82	74	129	163	167	220	359	319	340	372	329	332	328	290	258	251	229	229	217	220	246	259
Rena, större svin .	81	71	131	164	157	172	348	314	334	369	325	327	3 5	281	251	246	226	226	213	213	240	254
Suggor	68	58	122	151	160	221	279	230	239	276	244	241	228	192	170	183	164	162	150	147	160	173

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse Stockholm och Malmö, för 1914 och 1915 endast M., för 1917—juni 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [2]) Uppgifterna för åren 1913—1917 avse St. och M. — [3]) Uppgifterna för år 1913 avse St. och M., för 1914—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [4]) Uppgifterna för maj—sept 1914 avse endast M., för okt. 1914—dec. 1915 St. och M., för april 1917—april 1918 endast M. samt därefter St. och M. — [5]) Uppgifterna för åren 1913—1917 samt för april—aug 1918 avse St. och M. — [6]) Uppgifterna avse för år 1913 St. och M., 1914 M. och Göteborg, 1915 och sept. 1917—april 1918 endast M., maj 1918—juli 1919 St. och M. samt därefter endast St. — [7]) Uppgifterna avse för jan., maj, juni och okt. 1918, för juli—sept. 1919 St. och M. samt för april—juli 1920 St. och G. — [8]) Uppgifterna avse 1913—mars 1919 endast M. och för april 1919 St. och M.

Arbetsmarknaden under oktober månad 1920.

Den tendens till förändring av läget på arbetsmarknaden, som under föregående månader kunnat förmärkas, blev under oktober allt mer i ögonen fallande, särskilt under månadens sista vecka. En del arbetsförmedlingsanstalter rapportera också, att ytterligare minskning av arbetstillgången är att förvänta. Efter vanligheten framträder emellertid härvidlag en utpräglad skillnad mellan ställningen inom å ena sidan jordbruket och å andra sidan den industriella arbetsmarknaden.

Inom jordbruket förefanns i allmänhet normal efterfrågan på arbetskraft. Tillgången på manliga arbetare synes tämligen väl hava motsvarat behovet, dock med undantag för ladugårdspersonal, varpå brist alltjämt rådde. Även på yngre drängar förmärktes en viss knapphet. I Malmöhus län kunde däremot fullvuxna manliga arbetare icke alltid beredas platser. Vid betskörden i Skåne funnos tillfälliga arbetare att tillgå utöver behovet. Även från Östergötland rapporterades ett överskott på arbetskraft vid rotfruktsupptagningen. För skogsarbetare var arbetstillgången i allmänhet ringa.

Inom metallindustrien inskränktes driften och reducerades arbetarstammen vid åtskilliga platser. Efterfrågan på arbetskraft var synnerligen ringa med undantag här och var för skickliga yrkesmän. Från Örebro och Kopparbergs län rapporterades överflöd även på gruvarbetare. Inom sten-, tegel- och cementindustrierna var antalet arbetssökande flerstädes större än antalet lediga platser. Inom snickeri- och möbelindustrien rådde också tryckta konjunkturer; från Stockholm, Östergötland och Skåne rapporterades liksom föregående månad överflöd av arbetssökande. Även inom pappersindustrien, elektriska industrien, bageriyrket och läderindustrien var arbetstillgången på sina ställen mindre god.

Inom textilindustrien, där arbetstillgången redan förra månaden betecknades som dålig, har arbetslösheten ytterligare tilltagit. Både i Norrköping och Borås ha för de arbetslösa måst anordnas vissa nödhjälpsarbeten; någon understödsverksamhet var dock ännu icke ifrågasatt.

Inom byggnadsfacken, där lockouten fortfarande verkade hämmande, var arbetstillgången minimal. Antalet arbetssökande ökades på sina håll avsevärt, beroende på att tillfällighetsarbete till följd av den allmänna depressionen inom industrien ej längre i samma utsträckning som under föregående månader stod att erhålla.

I fråga om grovarbetare rapporterades överflöd å arbetssökande från alla landsdelar. Detsamma gäller transportarbetare i de större städerna. Även för sjömännen var arbetsmarknaden mindre god, och överflöd på arbetssökande fanns i flertalet större hamnar. I Göteborg var dock tidvis brist på lättmatroser och jungmän.

Inom handeln synes den förut framträdande bristen på springpojkar i

viss mån hava utjämnats. Överflöd fanns flerstädes på arbetssökande kontors- och butikspersonal, såväl manlig som kvinnlig.

Vad den kvinnliga arbetsmarknaden i övrigt beträffar, rådde alltjämt brist på hembiträden till landsorten. I städerna synes däremot tillgången å arbetssökande åtminstone mot slutet av månaden hava tämligen väl motsvarat efterfrågan. Fullt kunnig och utbildad arbetskraft var dock merendels svår att erhålla.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna utgjorde under månaden 110. Motsvarande siffror för föregående år framgå av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110
1920	*125*	*112*	*91*	*80*	*84*	*92*	*94*	*95*	*98*	*110*	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1913	97	84	83	66	72	71	77	87	75	77	96	92
1914	62	77	71	59	71	68	82	95	96	94	116	130
1915	100	92	90	80	85	81	95	105	87	75	84	84
1916	73	68	74	58	55	57	50	70	58	67	66	66
1917	57	59	64	58	50	46	35	49	47	69	73	79
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
1920	*95*	*85*	*77*	*64*	*71*	*63*	*68*	*87*	*85*	*84*	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1913	170	151	119	108	106	122	116	101	94	108	141	122
1914	147	144	119	101	98	112	103	156	130	145	217	189
1915	225	209	165	150	126	147	144	130	119	127	165	119
1916	160	145	121	101	93	100	96	99	89	102	126	107
1917	128	150	140	132	110	111	132	119	107	117	133	112
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
1920	*133*	*121*	*96*	*86*	*88*	*101*	*102*	*98*	*104*	*127*	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet vid början av varje månad:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1911	—	—	12·0	10·4	6·7	3·5	3·2	2·9	3·1	2·3	4·3	4·4
1912	8·5	11·1	8·4	6·5	5·2	3·7	3·3	2·8	2·7	2·9	3·6	5·7
1913	8·4	8·9	7·1	5·7	4·0	2·6	2·7	2·5	2·3	2·2	2·6	4·4
1914	7·5	10·4	7·5	6·5	5·1	3·2	3·1	3·0	8·1	7·7	8·1	10·3
1915	15·0	14·8	12·0	11·2	8·5	6·7	6·3	4·0	3·6	3·5	3·8	4·5
1916	7·7	8·0	6·7	5·2	4·7	3·3	2·7	2·7	2·2	2·2	2·3	2·2
1917	5·4	5·9	5·5	7·0	4·4	2·8	3·1	3·3	2·8	2·4	2·8	2·4
1918	5·8	6·0	5·0	4·9	5·0	4·0	4·6	4·2	3·5	3·7	3·2	3·4
1919	7·3	7·5	7·6	8·1	7·5	6·1	4·6	3·8	3·2	3·1	3·2	3·8
1920	*7·2*	*7·6*	*7·5*	*4·5*	*3·5*	*2·9*	*3·4*	*2·8*	*3·0*	—	—	—

I arbetslöshetsunderstöd utbetalades under september, den sista månad, för vilken uppgift härom föreligger, endast 118 kr. Motsvarande siffra belöpte sig i augusti 1920 till 310 kr., i september 1919 åter till 2 966 kronor.

Arbetstillgången under tredje kvartalet 1920

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under tredje kvartalet av år 1920 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär insamlats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären hava fortfarande till största delen infordrats genom socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, varav 23 äro föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen hava emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal hava besvarade formulär återkommit från 2 498 arbetsgivare med 302 587 arbetare, varav *2 482* arbetsgivare med *301 622* arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under tredje kvartalet 1920, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs såsom *bättre* av 440 arbetsgivare med 73 219 arbetare (24 %), såsom *oförändrad* av 1 205 arbetsgivare med 134 962 arbetare (45 %) och såsom *sämre* av 837 arbetsgivare med 93 441 arbetare (31 %).

Följande sammanställning möjliggör ett närmare bedömande av *arbetstillgången inom industri och hantverk under tredje kvartalet 1920:*

	Antal redovisade arbetare (medeltal)	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mycket god, B. god eller medelgod, C. mindre än medelgod.											
		1:a kvartalet			2:a kvartalet			3:e kvartalet			4:e kvartalet		
		A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C
1911 . . .	178 648	9	78	13	10	77	13	11	74	15	10	79	11
1912 . . .	197 904	13	75	12	18	77	5	21	74	5	19	75	6
1913 . . .	252 047	20	74	6	21	76	3	20	75	5	17	78	5
1914 . . .	253 115	16	76	8	18	76	6	7	61	32	13	64	23
1915 . . .	264 540	20	65	15	20	68	12	29	63	8	29	64	7
1916 . . .	281 793	33	61	6	38	57	5	39	55	6	39	56	5
1917 . . .	273 888	33	53	14	29	53	18	26	54	20	17	62	21
1918 . . .	258 230	10	62	28	12	65	23	14	64	22	9	60	31
1919 . . .	256 612	5	47	48	9	54	37	12	60	28	14	67	19
1920 . . .	309 498	18	71	11	20	72	8	11	61	28	—	—	—

Då läget på arbetsmarknaden givetvis inverkar på och återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet, meddelas här nedan ur de månatliga redogörelserna för nämnda verksamhet till ytterligare jämförelse en sammanställning, utvisande tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande antal *ansökningar om arbete:*

	3:dje kvartalet 1920			2:a kvartalet 1920			3:dje kvartalet 1919		
	sept.	aug.	juli	juni	maj	april	sept.	aug.	juli
Jordbruk	85	88	67	63	73	65	94	104	74
Skogsbruk	98	68	79	57	54	58	121	118	73
Övriga näringsgrenar	104	98	102	101	88	86	91	94	109
Samtliga »	98	95	94	92	84	80	92	97	101

De anförda siffrorna giva tydligt vid handen, att den uppåtgående konjunktur, som inträdde vid mitten av förra året och fortsatte ännu under andra kvartalet 1920 under tredje kvartalet avstannat och efterträtts av en lågkonjunktur. Av samtliga 301 622 redovisade arbetare voro sålunda endast 11 % anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mycket god, medan 28 % tillhörde företag med mindre än medelgod arbetstillgång, vilket betecknar en återgång till i det närmaste den nivå, som markerade arbetsmarknadens läge under tredje kvartalet 1919. Den utländska konkurrensen på såväl den inhemska som de utländska marknaderna, i förening med de ogynnsamma valutaförhållandena, de höga inhemska produktionskostnaderna och den åtstramade krediten har under kvartalet efterhand försvårat produktionen inom flera viktiga industrier och därmed minskat efterfrågan å arbetskraft, på vissa håll till och med redan förorsakat avskedanden. Såsom av de föregående månadsrapporterna framgår, hade emellertid försämringen i allmänhet icke givit sig tillkänna förrän mot slutet av kvartalet.

Med ledning av tabellen å sid. 1074—1075, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, har utarbetats efterföljande allmänna översikt över *arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper:*

	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom: A. mycket god, B. god eller medelgod, C. mindre än medelgod								
	3:dje kvart. 1920			2:a kvart. 1920			3:dje kvart. 1919		
	A.	B	C.	A.	B.	C.	A.	B.	C.
Malmbrytning och metallindustri	11	58	31	27	66	7	5	51	44
Jord- och stenindustri	7	61	32	13	65	22	9	55	36
Trävaruindustri	11	75	14	17	78	5	7	82	11
Pappers- och grafisk industri	13	73	14	20	76	4	13	66	21
Livsmedelsindustri	11	79	10	9	80	11	5	82	13
Textil- och beklädnadsindustri	6	44	50	17	75	8	36	58	6
Läder-, hår- och gummivaruindustri	16	67	17	19	80	1	38	60	2
Kemisk-teknisk industri	0	25	75	2	85	13	4	33	63

Gruppen *malmbrytning och metallindustri* uppvisade i stort sett en avsevärd försämring i jämförelse med närmast föregående kvartal. Vid gruvorna betecknades sålunda arbetstillgången nu för mera än halva antalet redovisade arbetare såsom mindre än medelgod, och detsamma gällde mera än 1/3 av malmförädlingsverkens arbetare, vilka närmast föregående kvartal så gott som undantagslöst uppgivits hava haft mer än medelgod arbetstill-

gång. Vid flera masugnar måste driften nedläggas. Avsättningen av tackjärn uppgives på flera håll hava blivit försvårad genom den utländska konkurrensen i förening med de höga inhemska produktionskostnaderna. Samma orsaker synas hava vållat, att vid järn- och stålmanufakturverken samt de mekaniska verkstäderna mot slutet av kvartalet en viss stagnation inträdde. Arbetstillgången inom de nämnda yrkesgrenarna kunde för omkring halva antalet arbetare rapporteras som sämre än under det föregående kvartalet. Även vid en del skeppsvarv var ställningen försämrad; från ett av de största varven rapporteras annullerade beställningar. Inom den elektromekaniska industrien, där en tillbakagång skett redan föregående kvartal, var ställningen i stort sett oförändrad.

Inom *jord- och stenindustrien* försämrades arbetstillgången vid torvfabrikerna, i den mån arbetet för säsongen avslutades. Vid stenhuggerierna hava de höga frakterna och de låga utländska valutorna alltjämt försvårat avsättningen av arbetsprodukterna. Inom kakel-, porslins- och lerkärlsindustrien åter var arbetstillgången liksom föregående kvartal tillräcklig. Vid tegelbruken gjorde sig byggnadskonflikten alltjämt kännbar, vartill kom, att en del bruk inställde tillverkningen för året; för omkring halva antalet tegelbruksarbetare betecknades dock arbetstillgången som åtminstone medelgod. Vid glasbruken, som förra kvartalet nästan undantagslöst hade god arbetstillgång, betecknas densamma nu för c:a 1/3 av arbetarantalet som mindre än medelgod. Exporten på England och dess kolonier uppgives hava försvårats. Cementfabrikerna och en del kalkbruk hade fortfarande ringa avsättning till följd av byggnadskonflikten.

Inom *träindustrien* arbetade sågverken fortfarande i stort sett under gynnsamma förhållanden. Vid en del mindre sågverk hade dock sågningen inställts för året, och från ett par större sågverk i Jämtland förmäles om hämmad export till följd av den låga norska valutan. Vid snickerierna och särskilt möbelfabrikerna var arbetstillgången väsentligt försämrad sedan föregående kvartal. Orsaken till svårigheterna angives bestå i de ökade produktionskostnaderna, den rådande bostadsbristen, som begränsar efterfrågan å möbler, samt den genom valutaförhållandena underlättade importen från Danmark och försvårade exporten till Norge.

Inom gruppen *pappers- och grafisk industri* åtnjöto trämassefabrikerna alltjämt goda konjunkturer. Pappersbruken fingo däremot mot slutet av kvartalet här och var känning av avsättningssvårigheter. Även beträffande bokbinderierna och boktryckerierna gjorde sig en tydlig tendens till försämring gällande.

Livsmedelsindustrien företedde i allmänhet gynnsamma förhållanden. Vid kvarnarna rådde på en del håll konflikter, men i övrigt, och delvis på grund därav, har arbetstillgången i regel varit god. Vid sockerfabrikerna ökades arbetsstyrkan i och för förberedelser till betkampanjen. Bagerier och bryggerier uppvisade på de flesta håll god arbetstillgång, och detsamma var fallet med choklad- och konfektfabrikerna, vilka nu kunnat erhålla socker och kakaobönor efter behov.

Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete: Mycket god		God		Medelgod		Mindre god	
	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
Malmbrytning och metallindustri:										
Malmgruvor	66	9 676	4	518	18	2 073	18	1 660	17	4 255
Malmförädlingsverk	80	25 293	3	3 784	25	6 901	15	5 210	23	6 560
Järn- och stålmanufaktur	107	11 270	9	2 475	45	3 904	20	2 220	25	2 521
Mekaniska verkstäder	262	36 490	18	1 521	90	16 855	64	6 194	68	8 496
Skeppsvarv	27	11 461	6	2 089	13	6 543	2	553	2	691
Elektromekanisk industri	33	8 667	1	801	13	5 256	13	2 085	5	470
Annan metallindustri	64	6 617	6	349	22	1 905	14	2 293	18	1 979
Jord- och stenindustri:										
Kolgruvor	6	2 184	2	607	4	1 577	—	—	—	—
Torvindustri	48	1 705	5	236	20	800	14	479	7	153
Stenbrott och stenhuggerier	49	3 504	2	103	10	643	8	428	13	681
Kakel-, porslins- och lerkärlsindustri	15	2 777	1	44	8	1 412	6	1 321	—	—
Tegelbruk	101	4 315	5	251	24	994	29	1 003	25	1 675
Glasbruk	33	4 353	1	33	12	1 731	8	1 100	9	1 380
Cementfabriker, kalkbruk samt annan jord- och stenindustri	38	4 417	3	109	18	2 330	5	934	6	530
Trävaruindustri:										
Sågverk	263	30 973	122	4 285	26	16 135	79	8 453	29	1 912
Snickeri- och möbelfabriker	165	7 750	6	202	44	1 826	53	2 641	42	2 443
Annan trävarufabrikation	20	763	—	—	5	275	4	173	8	231
Pappers- och grafisk industri:										
Trämassefabriker	84	17 914	10	2 614	58	12 476	11	2 022	4	432
Pappersbruk	36	9 401	4	1 235	16	4 171	9	2 464	6	1 486
Bokbinderier och annan pappersind.	47	3 698	5	410	17	1 490	9	735	13	884
Boktryckerier och grafiska anstalter	92	6 368	8	629	41	2 893	17	1 060	21	1 594
Livsmedelsindustri:										
Kvarnindustri	14	610	2	69	7	384	4	132	1	25
Bagerier	37	1 745	1	30	23	1 151	10	334	3	230
Sockerindustri	25	4 062	1	111	11	1 375	10	1 829	3	747
Choklad- och konfektfabriker	30	3 570	3	310	18	2 827	8	430	1	3
Bryggerier och brännerier	57	4 060	6	247	30	2 564	19	1 188	2	61
Tobaksfabriker	8	2 667	1	1 121	4	762	1	220	1	54
Annan livsmedelsindustri	39	1 569	1	75	20	810	10	459	5	195
Textil- och beklädnadsindustri:										
Bomullsindustri	40	9 766	1	44	9	2 020	9	1 825	16	3 732
Jute- och linneindustri	11	3 322	—	—	4	1 443	1	79	4	912
Ylleindustri	58	7 281	3	429	11	1 203	12	984	17	2 790
Trikåfabriker	27	3 323	1	7	10	1 849	3	465	6	309
Skrädderi- och sömnadsyrket	76	6 580	6	1 323	31	2 844	12	640	10	816
Annan hithörande industri	68	4 369	9	347	23	1 394	11	513	13	1 162
Läder-, hår- o. gummivaruindustri:										
Garverier och läderfabriker	23	1 768	1	30	4	265	6	582	8	712
Skofabriker	55	7 232	5	972	29	3 962	15	1 723	5	289
Gummivarufabriker	6	2 502	1	649	3	1 526	—	—	1	309
Annan läder-, hår- och gummivaruind.	38	1 806	5	448	10	472	9	384	9	371
Kemisk-teknisk industri:										
Ljus-, tvål-, olje- och färgfabriker	27	1 037	—	—	7	439	6	193	7	285
Konstgödningsfabriker	5	954	—	—	3	678	1	165	1	111
Tändsticksfabriker	11	8 172	—	—	—	—	—	—	11	8 172
Annan kemisk-teknisk industri	37	2 683	1	33	13	983	9	712	9	835
Byggnadsverksamhet	53	1 689	3	103	22	846	9	107	10	425
Kraft-, belysnings- och vattenverk	35	5 495	4	2 581	20	1 883	8	860	2	137
Handel och varulager	44	2 012	2	358	19	730	13	525	6	364
Land- och sjötransport	22	3 752	3	995	6	1 169	6	532	6	1 043
Summa	**2 482**	**301 622**	**281**	**32 577**	**866**	**125 769**	**560**	**57 909**	**498**	**62 462**
Summa 2:dra kv. 1920	2 511	317 978	353	63 380	1 257	169 159	539	59 615	246	19 750
» 1:sta » »	2 510	308 894	332	56 261	1 194	163 233	601	57 097	244	24 181
» 4:de » 1919	2 066	251 560	234	35 755	865	107 232	510	61 842	310	35 370
» 3:dje » »	2 186	263 599	250	32 128	867	98 979	546	57 813	385	63 207

Dal g		Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft					
		Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd	
A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
9	1 170	8	1 202	34	6 679	24	1 795	6	407	44	5 770	16	3 499
14	2 838	15	5 950	37	8 927	28	10 416	13	7 822	56	13 379	11	4 092
8	150	34	4 077	37	4 381	36	2 812	24	970	76	9 453	7	847
22	3 424	55	14 321	103	10 438	104	11 731	47	4 200	195	28 643	20	3 647
4	1 585	7	2 631	12	3 741	8	5 089	10	4 720	16	6 689	1	52
1	55	4	2 061	16	4 959	13	1 647	3	4 686	25	3 803	5	178
4	91	13	1 197	22	2 096	29	3 324	10	509	46	5 748	8	360
—	—	2	509	4	1 675	—	—	5	1 871	1	313	—	—
2	37	2	69	38	1 251	8	385	9	488	34	1 121	5	96
16	1 649	7	463	23	2 306	19	735	6	301	31	1 714	12	1 489
—	—	1	77	12	1 709	2	991	2	235	11	1 549	2	993
18	392	7	312	62	3 104	32	899	10	537	70	2 264	21	1 514
3	109	4	735	17	1 926	12	1 692	7	826	25	3 422	1	105
6	514	12	1 009	16	2 607	10	801	4	526	26	3 098	8	793
7	188	49	7 159	171	20 834	43	2 980	28	4 489	215	24 389	20	2 095
20	638	18	1 366	64	2 542	83	3 942	10	377	133	6 113	22	1 260
3	84	4	209	6	209	10	345	4	127	12	390	4	246
1	370	32	8 117	48	9 497	4	300	11	1 992	64	14 616	9	1 306
1	45	15	4 071	12	2 820	9	2 510	1	10	29	6 241	6	3 150
3	179	5	141	25	2 407	17	1 150	11	453	30	2 613	6	632
5	192	10	302	47	3 832	35	2 234	16	983	72	4 658	4	727
—	—	2	128	10	440	2	42	2	42	7	308	5	260
—	—	11	395	20	767	6	583	4	159	32	1 426	1	160
—	—	9	1 640	16	2 422	—	—	—	—	21	3 395	4	667
—	—	3	826	23	2 471	4	273	3	260	24	2 688	3	622
—	—	16	1 174	38	2 749	3	137	1	12	53	3 718	3	330
1	510	—	—	6	2 103	2	564	1	510	3	507	4	1 650
3	30	12	504	19	817	8	248	3	97	31	1 291	5	181
5	2 145	2	741	10	1 301	28	7 634	9	2 870	31	6 896	—	—
2	888	1	445	4	1 276	6	1 601	—	—	9	2 434	2	888
15	1 875	7	550	15	1 980	36	4 751	3	134	44	4 836	11	2 311
7	693	4	1 533	8	668	15	1 122	2	1 359	19	1 596	6	368
17	957	10	1 616	30	2 492	36	2 472	16	1 239	54	4 366	6	975
12	953	10	818	32	1 650	26	1 901	7	292	54	3 588	7	489
4	179	—	—	11	689	12	1 079	—	—	21	1 601	2	167
1	286	8	1 447	31	3 909	16	1 876	3	276	47	6 349	5	607
1	18	1	959	2	945	3	598	—	—	6	2 502	—	—
5	131	4	358	13	437	21	1 011	7	375	27	1 157	4	274
7	120	1	22	8	432	18	583	—	—	20	879	7	158
—	—	1	165	3	678	1	111	—	—	3	678	2	276
—	—	—	—	1	96	10	8 076	—	—	11	8 172	—	—
5	120	8	721	16	1 178	13	784	2	74	26	1 902	9	707
9	208	9	190	26	905	18	594	7	201	40	1 239	6	249
1	34	4	1 034	28	4 360	3	101	2	1 962	30	2 873	3	660
4	35	4	96	23	1 125	17	791	3	382	35	1 372	6	258
1	13	9	1 979	6	1 042	7	731	1	20	19	3 214	2	518
247	**22 905**	**440**	**73 219**	**1 205**	**134 962**	**837**	**93 441**	**313**	**46 793**	**1 878**	**214 973**	**291**	**39 856**
116	6 074	837	145 219	1 295	144 744	389	28 015	569	92 677	1 810	211 382	132	13 919
139	8 122	901	139 419	1 261	137 986	348	31 489	407	63 235	1 875	219 463	228	26 196
147	11 369	564	74 950	1 005	115 705	497	60 905	295	42 561	1 487	172 651	284	36 348
138	11 472	548	67 991	1 018	107 461	620	88 147	381	50 403	1 569	184 076	236	29 120

Mycket kännbar var konjunkturförsämringen under kvartalet inom *textil- och beklädnadsindustrien.* Den starka importen förorsakade efterhand mindre god eller dålig arbetstillgång för flertalet arbetare inom såväl bomulls- och ylleindustrierna som vid jute- och linnefabrikerna. Vid trikåfabrikerna, som även fått känning av den utländska konkurrensen, var arbetstillgången dock ännu övervägande god eller medelgod. I övrigt synas särskilt bandfabrikerna och hattfabrikerna hava lidit väsentligt avbräck i sin verksamhet genom införsel av utländska varor. Inom skrädderi- och konfektionsbranschen hade den köpande allmänhetens avvaktande hållning i förening med import av färdiga kläder och även, i någon mån, beställningar utomlands av resande svenskar åstadkommit en märkbar försämring av föregående kvartals mycket gynnsamma marknadsläge. Alltjämt tillhörde dock flertalet här redovisade arbetare företag, som rapporterat god eller mycket god arbetstillgång.

Bättre voro förhållandena i allmänhet inom *läder-, hår- och gummivaruindustrien.* Vid garverierna och läderfabrikerna måste dock flerstädes driftsinskränkningar företagas på grund av minskad efterfrågan och import av utländskt fabrikat; för omkring halva antalet arbetare betecknades arbetstillgången här som sämre än medelgod. Vid skofabrikerna var arbetsmarknaden emellertid ännu under tredje kvartalet övervägande god, ehuru från en del håll klagomål försports över att allmänheten avhåller sig från inköp, i väntan på ett förmodat prisfall vid årsskiftet. Gummivarufabrikernas situation var fortfarande tillfredsställande, medan päls- och skinnvarufabrikerna hade mera ojämn arbetstillgång.

Den *kemisk-tekniska industrien,* som redan under andra kvartalet började lida av osäkra prisförhållanden, uppvisade nu ett ytterligare försämrat läge. Vid tändsticksfabrikerna, vilka nu beteckna arbetstillgången som mindre god, reducerades arbetstiden i september med en dag per vecka.

Byggnadsverksamheten förlamades, med undantag för måleriarbetet, fortfarande genom den öppna konflikten och cementspärren.

Inom gruppen *land- och sjötransport* hade åkerirörelsen lidit avbräck genom byggnadskonflikten. För hamn- och stuveriarbetare var arbetstillgången ojämn. Från norrländska hamnar klagades över brist på arbete till följd av minskad import av kol, varemot exempelvis stuveriarbetarna i Stockholm och i Landskrona uppgåvos hava goda arbetstillfällen. Göteborg erbjöd god arbetstillgång för stuveriarbetare under juli och augusti, sämre under september.

Jordbruket har, såsom månadsrapporterna utvisat, haft god arbetstillgång, medan brist rått på yngre drängar och på kvinnlig arbetskraft. Den sedvanliga höstflyttningen försenades genom avtalskonflikten.

Anslag till arbetslöshetens bekämpande under åren 1921 och 1922.

I en till chefen för socialdepartementet den 9 oktober 1920 ingiven skrivelse har statens arbetslöshetskommission hemställt, att för arbetslöshetens bekämpande av 1921 års riksdag måtte begäras samma belopp, som de av årets riksdag beviljade, nämligen 4 miljoner kronor, därav 1 miljon på extra stat för år 1922 och 3 miljoner å tilläggsstat för år 1921. Som stöd för denna sin hemställan har kommissionen framhållit följande synpunkter.

Av innevarande års riksdag hade Kungl. Maj:t på framställning av kommissionen för ovannämnda ändamål äskat 2 miljoner kronor på extra stat för år 1921 och 8 miljoner kronor å tilläggsstat för år 1920. Med hänsyn till såväl det brydsamma statsfinansiella läget som de dåvarande (maj 1920) ljusa utsikterna på arbetsmarknaden uttalade sig emellertid statsutskottet enhälligt för en nedprutning av de ifrågasatta beloppen till resp. 1 och 3 miljoner kronor.

Under sistlidna vår gjorde sig också ett märkbart omslag till det bättre gällande inom de länders affärsliv, vilka icke blivit alltför nedbrutna av kriget och freden. Sålunda rådde verklig högkonjunktur i Storbrittannien under april och maj månader 1920 med stark efterfrågan och stigande priser på särskilt trä och dess biprodukter, vilket synnerligen gynnsamt återverkade på motsvarande svenska exportgrenar. Det såg tidvis ut, som om icke blott »fredskrisens» verkningar nu voro övervunna, utan även de första tecknen skönjbara till världens ekonomiska återställelse.

På den tidpunkt (den 20 januari 1920), då arbetslöshetskommissionen hade motiverat behovet av de nyssnämnda högre anslagen för arbetslöshetens bekämpande, fanns ingen möjlighet att förutse denna utveckling. I sagda skrivelse anförde sålunda kommissionen:

»Vad angår det nuvarande läget och de närmaste utsikterna på den svenska arbetsmarknaden, så vågar arbetslöshetskommissionen åtminstone icke i sistnämnda avseende uttala några bindande förutsägelser. För ett sådant förhandsbedömande av den blivande arbetstillgången saknas icke minst på grund av de pågående svårartade arbetskonflikterna (inom järnbruken och den mekaniska verkstadsindustrien) alla fasta hållpunkter. Men denna ovisshet och osäkerhet rörande näringslivets och arbetsmarknadens framtidsutsikter torde också hava varit avgörande för Kungl. Maj:ts beslut att jämväl i 1920 års statsverksproposition äska nya medel för vidmakthållande av arbetslöshetskommissionens verksamhet som en krisberedskap för den svenska arbetsmarknaden. Ehuru berättigade förhoppningar kunna hysas, att kostnaderna härför under år 1920 torde komma att ställa sig väsentligt lägre än under 1918—1919, så lärer enligt arbetslöshetskommissionens uppfattning försiktigheten bjuda att icke minska de av Kungl. Maj:t äskade ovannämnda högre beloppen. Ett beviljande av dessa medel innebär givetvis icke, att de under alla omständigheter komma att förbrukas. Arbetslöshetskommissionen skall framdeles som hittills låta sig angeläget vara att iakttaga den sparsamhet med statens medel, som nu mer än någonsin är behövlig.»

Som en följd av förutnämnda förbättring av det allmänna konjunkturläget och i samband med biläggandet av den stora lockouten inom järn- och maskinindustrien gjorde sig vårsäsongens inbrott med ovanlig styrka gällande på den svenska arbetsmarknaden. Brist på arbetskraft yppade sig på de flesta områden. Arbetslösheten nedgick efterhand till ett minimum. Härtill bidrog också den omständigheten, att

attatimmarsdagens verkningar med avseende å ökad knapphet på arbetskraft först nu på allvar började visa sina verkningar. Sågverken, trämassefabrikerna och pappersbruken utvecklade hela sin produktionskapacitet. Järnbruk och mekaniska verkstäder hade svårigheter att bringa upp sina arbetsstyrkor till samma numerär som före konflikterna; i juni 1920 uppskattades underskottet av arbetskraft av verkstadsföreningen till c:a 4 000 man.

Det mest karakteristiska för den brist på arbetskraft, som präglade svenska arbetsmarknaden under våren och försommaren och som alltjämt fortsätter, var emellertid knappheten på *grovarbetare*. Företeelsen är icke ny utan har med ökad styrka gjort sig kännbar under de tvenne sista åren, alltifrån de statliga massavverkningarna av ved sommaren 1917, då bränslekommissionen efter det civila tjänstepliktsförslagets fall i riksdagen såg sig nödsakad att genom lockelsen av höga löner fylla sitt för våra förhållanden avsevärda behov av arbetskraft (30 000 man). Detta lyckades över förväntan, tack vare arbetskraftens rörlighet, vilken vidmakthölls och främjades genom det restriktiva sätt, varpå understödsverksamheten för arbetslösa samtidigt bedrevs i landet. Till följd av avspärrningens och u-båtskrigets skärpning under våren 1917 hotade nämligen en omfattande arbetslöshet att uppkomma inom landet, vilken väsentligen avvärjdes därigenom, att den lediga arbetskraften efterhand på detta sätt pressades ut på de arbetstillfällen, som i nästan obegränsad grad erbjöds av den inhemska bränsleanskaffningen. Genom den fortsatta svåra kol- och tränöden på världsmarknaden har den svenska råvaruproduktionen ifråga om skogsalster alltjämt kunnat absorbera stora skaror av olärd arbetskraft. Härigenom samt på grund av förefintlig bostadsbrist och oroliga arbetarförhållanden ha städerna under flera år gått miste om den tillströmning av arbetskraft från landsorten, som under normala förhållanden alltid brukade förekomma under den varma årstiden, och som utgjorde ett betydelsefullt tillskott till bl. a. byggnadsarbetarnas antal. Den kontingent av yngre, olärda arbetare från landsbygden, som under värnpliktens fullgörande fått smak för stadslivet och där plägade kvarstanna efter tjänstetidens slut, och vilken kontingent, i likhet med erfarenheterna från andra stater med kasernerade värnpliktsarméer, även hos oss utgjorde en icke obetydlig årlig rekrytering av städernas grovarbetarkårer, har också numera uteblivit bl. a. på grund av den förkortade utbildningstiden. På landsbygden råder därför ingen egentlig brist på arbetskraft. Även jordbruket har för priset av avsevärt höjda löner kunnat bibehålla sin arbetarstam. Visserligen befarade de skånska jordbrukarna i våras, att rådande tillgång på arbetskraft skulle visa sig otillräcklig vid skötseln av den med 30 % ökade sockerbetsarealen, men dessa farhågor visade sig överdrivna. Vid konstaterandet av denna landsbygdens goda tillgång på arbetskraft bör det förhållandet påpekas, att emigrationens avstannande under de sista fem åren härvid haft åtskilligt att betyda.

Så mycket sämre ställde sig tillgången på grovarbetare inom stadssamhällena. Redan förut synnerligen knapp, stegrades den under loppet av innevarande år till ett med hänsyn till sina socialpolitiska verkningar nog så allvarsamt missförhållande. De inom stadssamhällena bofasta grovarbetarna utnyttjade nämligen med tillhjälp av syndikalistiska metoder sin monopolställning på den lokala arbetsmarknaden till att driva upp sin arbetslön, vilken ofta väsentligt överstiger en skicklig yrkesarbetares förtjänster. Yrkesarbetarna känna sig härigenom på ett orättvist sätt överflyglade av mindre kompetenta arbetarkategorier samt sträva, därtill även föranledda av den ständigt stigande prisnivån, att höja sina inkomster, vilket visar sig i de ständigt pågående lönerörelserna och öppna arbetskonflikterna. Denna högre löns förmåga att åstadkomma jämvikt mellan utbud och efterfrågan visar sina verkningar däri, att talrika yrkesarbetare lämna sina platser för att taga anställning som grov- och lösarbetare. Denna ökning av tillgången på arbetskraft motverkas emellertid av en annan tendens från grovarbetarnas sida, som på sistone i mån av tim- och dagsförtjänstens stegring blivit allt påtagligare. Den består däruti, att en del sådana arbetare nöja sig med den inkomst, som numera kan ernås under ett par timmar om dagen eller ett par dagar i

veckan, och bry sig icke om att söka arbete för hela den tid, som vederbörande skulle kunna stå till förfogande. Liknande klagomål ha ingått från Förenta staterna och England samt anses där utgöra ett bevis för att berörda arbetargruppers inkomstnivå stegrats utöver deras kulturbehov, förtänksamhetens och sparsamhetens dygder inberäknade. Huruvida detta är fallet med grovarbetarna i de svenska städerna är svårt att bedöma. Säkert synes emellertid vara, att genom denna frivilliga begränsning av utbuden på sådan arbetskraft bristen därå blir ännu större, än den behövde vara. Belysande för knappheten på detta slag av arbetskraft är även det förhållandet, att flertalet av de i rådande byggnadslockout indragna arbetarna torde med lätthet hava skaffat sig arbete på annat håll.

Arbetslöshetskommissionen, som med uppmärksamhet följt ifrågavarande företeelser på den svenska arbetsmarknaden, beslöt också vid deras framträdande under våren att inrätta sin verksamhet därefter. Då alltsedan 1918—1919 inga direkta understöd utbetalas till arbetslösa — sådant förekommer numera blott sporadiskt på enstaka orter och åsamkade staten under sistlidne augusti månad en kostnad av c:a 150 kronor — har arbetslöshetskommissionens verksamhet begränsats till att söka förebygga understöds utbetalande genom att anvisa de arbetslösa till de nödhjälpsarbeten, som anordnas av särskilt skogssällskapets statsarbeten. En inskränkning av arbetslöshetskommissionens verksamhet måste sålunda taga formen av ett minskat antal sådana nödhjälpsarbeten. Detta hade också skett av sig självt i mån av konjunkturens förbättring under våren. Till yttermera visso enades emellertid arbetslöshetskommissionen och arbetsdirektionen för statsarbetena därom, att antalet arbetsplatser, som den 1 sistlidne juli utgjorde 33, tillhopa sysselsättande 1 800 arbetslösa (huvudsakligen stenhuggare), *den 1 oktober 1920 skulle vara nedbragt till ett antal av resp. 13 och 600.* Denna avvecklingsplan har också systematiskt fullföljts, så att vid senaste månadsskifte antalet arbetsplatser utgjorde 13 med tillhopa endast c:a 500 sysselsatta arbetslösa. Statsarbetenas verksamhet är numera koncentrerad till zonen Bohuslän, Halland och Blekinge eller till de län, där arbetslöshet alltjämt förefinnes bland stenarbetarna.

Det hade varit arbetslöshetskommissionens förhoppning att under loppet av instundande vinter och vår kunna tillmötesgå inom riksdagen uttalat önskemål att helt nedlägga sin verksamhet. Ovannämnda avvecklingsplan för skogssällskapets statsarbeten innebar jämväl dessas upphörande efter den 1 juli 1921. För den händelse denna avveckling kunnat till fullo genomföras, hade det varit kommissionens avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att med riksdagen vidtaga en sådan anordning, att vissa av de värdefulla erfarenheter beträffande arbetslöshetens bekämpande på den svenska arbetsmarknaden, som kommissionen under de förflutna krisåren ansett sig hava inhämtat och i praktiken framgångsrikt prövat, måtte även för framtiden göras fruktbringande i form av statsarbetenas bibehållande såsom en reservorganisation inom skogssällskapet, varigenom statsarbetenas egenskap att utgöra en smidig och elastisk beredskapsorganisation bäst skulle kunna bevaras. Den statliga myndighet, till vars åligganden arbetslöshetens bekämpande skulle höra, kunde sålunda framdeles, i den mån ställningen på arbetsmarknaden det föranledde, påkalla denna reservorganisations verksamhet. I syfte att utröna den lämpligaste formen och den beräknade kostnaden för en sådan kaderorganisation i minsta möjliga skala har kommissionen också inlett underhandlingar med ledningen inom skogssällskapet.

Under tiden ha emellertid omständigheter tillstött, vilka tyvärr torde påkalla kommissionens aktiva verksamhet under längre tid framåt, än som för ett par månader sedan ansågs troligt. Dessa nya förhållanden avse *dels* stenindustriens betryckta läge, *dels* den inträdda lågkonjunkturen.

Vad då först stenindustrien beträffar, daterar sig som bekant dess nödställda belägenhet alltifrån hösten 1914, och har denna näringsgren sedan dess under hela den efterföljande kristiden varit föremål för det allmännas särskilda omvårdnad. Arbetslöshetskommissionen har upprepade gånger haft anledning att inför Kungl. Maj:t utförligt framhålla orsakerna till denna industris särställning samt de principer, kommis-

sionen följt för att mildra verkningarna av den svårartade arbetslösheten inom densamma. Av industriens ursprungliga arbetsstyrka återstår för närvarande endast 25 %, huvudsakligen äldre familjeförsörjare; de yngre och ogifta sökte sig redan under de första krigsåren ut till andra arbetsområden och ha där kvarstannat. För att ur synpunkten av industriens framtida existensduglighet kunna sammanhålla den ovannämnda återstoden av den yrkesskickliga arbetarstammen har det varit nödvändigt att bereda denna utkomstmöjligheter. Detta har emellertid icke skett genom direkta penningunderstöd, utan har arbetslöshetskommissionen sökt skaffa dessa äldre arbetare uppehälle under vintrarna vid det egna yrket genom kommunal- och statsbeställningar av sten och under den varma årstiden medelst lämpliga nödhjälpsarbeten, huvudsakligen vid skogssällskapets statsarbeten. I fjol höstas beviljade sålunda Kungl. Maj:t på framställning av kommissionen av arbetslöshetsanslaget 3·3 miljoner kronor för den tredje statsbeställningen av sten. I förhoppning att bättre tider omsider skulle randas för stenindustrien, ansågo emellertid arbetslöshetskommissionen och dess verkställande organ på detta område, statens stenleveranscentral, icke lämpligt att utskriva hela ovannämnda summa för beställning, utan utlämnades order på endast $^3/_5$ av densamma. Hade konjunkturerna för stenindustrien under loppet av innevarande år blivit förbättrade, var det meningen att inbespara de återstående $^2/_5$. Så har dessvärre icke blivit fallet. Till följd av de höga frakterna och de alltjämt synnerligen ogynnsamma valutaförhållandena te sig stenindustriens exportutsikter lika mörka som förut. Industriens läge är för den skull sämre än någonsin. Arbetslöshetskommissionen torde därför bliva nödsakad att för ny statsbeställning av sten under instundande vinter använda de reserverade $^2/_5$ eller 1 320 000 kronor. Innan denna åtgärd vidtages, vill kommissionen dock avvakta resultatet av den framställning om statliga åtgärder till stenexportens främjande, som i somras ingavs till Kungl. Maj:t från arbetsgivare och arbetare inom branschen och vilken framställning för närvarande är föremål för vederbörande myndigheters prövning.

Den andra omständighet, som föranlett arbetslöshetskommissionen att betvivla möjligheten av verksamhetens nedläggande under närmaste framtiden, äro de betänkliga symptom på en begynnande depression inom näringslivet, som nu inrapporteras från skilda delar av landet. Detta bakslag har förebådats av penningmarknadens ansträngda läge under de sista månaderna. Arbetsmarknaden synes dock ännu icke blivit nämnvärt berörd av den inträdda lågkonjunkturen. Enligt de upplysningar, som socialstyrelsen inhämtat från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, var åtminstone den 1 sistlidne oktober läget på arbetsmarknaden flerstädes långt ifrån oroväckande. Endast ifråga om ylleindustrien och vissa varvsföretag förutsågs en avsevärd reducering av arbetsstyrkan. Men på grov- och lösarbetare rådde ännu icke något överflöd. Visserligen ansågs säsongarbetslösheten på grund av den långvariga byggnadskonflikten bliva rätt svårartad och omfattande till vintern, men å andra sidan torde timmer- och vedavverkning vid skogarna fortfarande komma att bereda många arbetsmöjligheter för den olärda arbetskraften. På högt kvalificerade yrkesarbetare råder som vanligt, oberoende av marknadsläget i övrigt, alltjämt den största brist.

Även om sålunda icke ställningen för ögonblicket inbjuder till alltför pessimistiska betraktelser, torde man dock ha att emotse betydande driftsinskränkningar inom flera industrier. Läget företer vissa likheter med situationen på hösten 1907, då stagnationen inleddes med en penningkris och prisfall, vilka liksom nu hade sitt ursprung i Amerika. Vid sådant förhållande anser sig arbetslöshetskommissionen böra räkna med den sannolikheten, att dess verksamhet för i främsta rummet arbetslöshetens förebyggande ånyo blir av nöden. Sitt viktigaste organ härför äger kommissionen i skogssällskapets statsarbeten, för vilkas verksamhet blivit utförligt redogjort i tidigare framställningar. Det är endast en detaljfråga i detta sammanhang, som kommissionen anser sig behöva beröra och det är spörsmålet om utländska undersåtars rättighet att här i landet komma i åtnjutande av statlig arbetslöshetshjälp. Enligt gällande författning kan något statligt penningunderstöd icke lämnas annan än svensk medborgare.

Vid några tillfällen har dock förekommit, att utländska undersåtar, som varit bofasta här i landet under flera år med regelbunden anställning inom det svenska näringslivet, därest de i övrigt uppfyllt kvalifikationerna för understöds erhållande efter prövning och beslut av vederbörande kommunala arbetslöshetsorgan, bekommit sådant av enbart kommunala medel. Då nu den statliga verksamheten på detta område går ut på att förebygga sådan understödsverksamhet genom att anvisa de sålunda arbetslösa lämpligt nödhjälpsarbete, synes måhända billigheten kräva, att jämväl utländsk undersåte i dylikt undantagsfall skulle kunna anvisas sådant arbete.

Med hänsyn till ovannämnda farhågor beträffande arbetsmarknadslägets utveckling har arbetslöshetskommissionen icke ansett sig böra helt genomföra avvecklingen av skogssällskapets statsarbeten utan bibehålla dessa vid deras nuvarande begränsade omfattning, vilket även är önskvärt ur de arbetslösa stenhuggarnas synpunkt. Av tillgängliga medel återstå också tillräckliga belopp för att trygga genomförandet av denna plan under detta år. Beträffande åter medelsbehovet för år 1921 föreligga givetvis inga som helst hållpunkter för dess beräknande. Arbetslöshetskommissionen finner emellertid nödig förtänksamhet fordra, att anslag för arbetslöshetens bekämpande upptagas i 1921 års statsverksproposition, och kunna dessa lämpligen föreslås till samma belopp som de av årets riksdag beviljade.

Ny kungörelse angående arbetslöshetsunderstöd.

I den i det föregående (sid. 1077) omförmälda skrivelsen till chefen för civildepartementet den 20 januari 1920 hade statens arbetslöshetskommission beträffande grunderna för den offentliga understödsverksamheten anfört bland annat följande:

Arbetslöshetskommissionen ifrågasätter icke någon ändring av nu gällande författningar, i vad understödsbeloppen och villkoren för deras erhållande avser. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att med hänsyn till önskvärdheten att förskaffa arbetslöshetskommissionen en bättre överblick över den ekonomiska sidan av kommunernas understödsverksamhet än som kan åstadkommas genom den nu stadgade månatliga rapporteringsskyldigheten från sådana kommuner till kommissionen, det vore behövligt att på så sätt ändra i gällande författning nu föreskrivna ordning för statsbidragets utbekommande, att ansökan därom finge ställas icke, såsom nu är fallet, till länshjälpkommittén för vidare befordran till vederbörande länsstyrelse, utan till arbetslöshetskommissionen. Vederbörande hjälpkommitté eller kommunala myndighet äger nu att efter varje månads utgång av anslaget för arbetslöshetens bekämpande utbekomma ersättning för den del av under månaden utlämnade arbetslöshetsunderstöd, som statsbidraget utgör. Framställning om utbekommande av sådan ersättning skulle hädanefter göras med användande av särskilt av arbetslöshetskommissionen fastställt formulär och ingivas, vid äventyr av ersättningsrättens förlust, senast sista dagen i nästföljande månad till arbetslöshetskommissionen, vilken skulle, efter sådan prövning av framställningen, som stadgas i kungl. cirkuläret den 26 februari 1915 angående granskning av framställningar om statsbidrag till medellösa arbetslösa, bestämma om ersättningsbeloppet.[1] Utdrag av arbetslöshetskommissionens protokoll rörande kommis-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1915, s. 193.

sionens beslut om ersättning skulle av kommissionen överlämnas till statskontoret, som hade att direkt till vederbörande kommunala hjälpkommitté eller myndighet utanordna ersättningsbeloppet.

Det här föreslagna sättet för prövningen och utbetalningen av ersättningsbeloppen ansluter sig till den ordning, som föreskrives i kungl. kungörelsen nr 535 av den 2 augusti 1919 angående understöd i vissa fall åt genom tobaksmonopolets införande nödlidande personer, och har vid den under höstens lopp utövade understödsverksamheten i detta syfte visat sig medföra den stora fördelen, att arbetslöshetskommissionen kan utöva effektiv ledning och tillsyn över de lokala organen. Denna uppgift har beträffande allmänna understödsverksamheten hittills försvårats därigenom, att icke alla kommuner iakttaga den föreskrivna regelbundna rapporteringsskyldigheten och understundom först efter flera års förlopp till länshjälpkommittén inkomma med ansökan om statsbidrag.

Den granskning av de kommunala ersättningsanspråken, som hittills utövats av vederbörande länshjälpkommitté på så sätt, att den skulle med eget yttrande översända den kommunala ansökan till länsstyrelsen, kommer sålunda att bortfalla. Men då denna prövning hittills varit av övervägande formell natur, och då arbetslöshetskommissionen torde vara i stånd att stödd på ett rikare jämförelsematerial underkasta sådan ansökan en mera ingående saklig granskning, synes nämnda förändring av länshjälpkommittéernas uppgift ej behöva uppväcka några betänkligheter. Vid kommuns ansökan om högre statsbidrag än 50 % kommer däremot framdeles som hittills länshjälpkommitténs yttrande att städse bliva inhämtat.

I den till 1920 års riksdag avlåtna propositionen om anslag till arbetslöshetens bekämpande (nr 199) uttalade Kungl. Maj:t sin anslutning till det förslag, arbetslöshetskommissionen sålunda framlagt. Sedan riksdagen därefter med anledning av nämnda proposition medgivit, att med avseende å statens meddelande av understöd till arbetslösa finge tillämpas vissa förändrade bestämmelser, samt för ifrågavarande ändamål ställt medel till regeringens förfogande, har Kungl. Maj:t, med upphävande av kungörelsen den 19 maj 1916 (nr 139) angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill med däri genom kungörelserna den 7 december 1917 (nr 865) och den 16 augusti 1918 (nr 748) gjorda ändringar,[1] den 22 oktober 1920 utfärdat följande nya kungörelse att lända till efterrättelse tills vidare:

Kungl. Maj:ts kungörelse angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill;

given den 22 oktober 1920. (Sv.F. 20, nr 696.)

§ 1.

Har av medel, som för ändamålet ställts till förfogande av kommun eller landsting, understöd jämlikt de i denna kungörelse innefattade bestämmelser tilldelats arbetslös person, må vederbörande kommun eller landsting, efter ty nedan stadgas, åtnjuta bidrag av statsmedel till sålunda utgivet understöd.

Statsbidrag må utgå allenast till understöd åt inom landet bosatt svensk medborgare jämte hans familj under förutsättning, att han

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1916, s. 656, årg. 1917, s. 1389 och årg. 1918, s. 1053. — Frånsett den ändrade lydelsen av § 10 är den nya kungörelsen likalydande med förut gällande författning.

1) fyllt 15 år;
2) är arbetsför inom sitt yrke;
3) under minst sex månader före det ansökan om understöd gjorts icke åtnjutit understöd av fattigvården, dock att statsbidrag må kunna utgå jämväl till sökande, som under angivna tid åtnjutit understöd av fattigvården, därest detsamma endast varit tillfälligt eller utgått i anledning av sökandens eller hans familjemedlemmars sjukdom, så ock i undantagsfall till sökande, som uppenbarligen sökt att efter bästa förmåga försörja sig och de sina, men till följd av särskilt betungande försörjningsplikt nödgas för familjens nödtorftiga uppehälle mottaga understöd av fattigvården;
4) hos organ för offentlig arbetsförmedling sökt, men ej erhållit arbete; samt
5) på grund av oförvållad arbetslöshet, som varat minst 6 arbetsdagar efter det ansökan om understöd gjorts, befunnits vara i behov därav.

Statsbidrag må ej utgå för tid före det ansökan blivit gjord.

§ 2.

Ansökan om understöd göres hos den jämlikt cirkulär den 18 augusti 1914 tillsatta arbetslöshets- och hjälpkommitté i den kommun, där sökanden uppehåller sig, eller, om sådan kommitté där ej finnes, hos kommunalnämnden eller däremot svarande kommunala myndighet.

Vid ingivande av ansökan skall tillika, där så finnes erforderligt, företes prästbetyg och intyg om yrke samt, beträffande arbetstagare, om den sist innehavda anställningens art och varaktighet jämte arbetsgivarens namn. Sistnämnda intyg skall vara utfärdat av antingen vederbörande arbetsgivare, fackförening eller därmed jämförlig organisation eller ock två i orten välkända personer.

Är sökanden icke hemortsberättigad inom kommunen, och har han av den anledning ej erhållit understöd jämlikt § 7 eller 8 här nedan, må vederbörande kommitté eller kommunala myndighet hänvisa honom att söka understöd i den kommun, där han har hemortsrätt.

§ 3.

Då ansökan om understöd inkommit, skall vederbörande kommitté eller kommunala myndighet i första hand söka bereda sökanden lämpligt tillfälle till utkomst genom eget arbete. Visar sig detta omöjligt, skall kommittén eller den kommunala myndigheten, efter inhämtande av de ytterligare upplysningar, som må finnas erforderliga, och efter omsorgsfull prövning av sökandens större eller mindre behov, skyndsamt meddela beslut, huruvida samt i så fall med vilket belopp, från vilken tidpunkt och på vilket sätt understöd skall utgå.

Vid prövning av sökandes behov bör hänsyn icke tagas till sådana tillgångar som bohag eller arbetsredskap eller, beträffande besparingar eller eget hem, till annat än avkastningen därav.

Erhåller sökande bidrag av arbetsgivare eller arbetslöshetskassa, må understöd likväl till honom utgå, dock med högst så stort belopp, att detsamma jämte nämnda bidrag uppgår till två tredjedelar av den i orten vid tiden för lämnandet av understöd vanliga avlöningen för arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som sökanden.

§ 4.

Beviljat understöd utdelas genom vederbörande kommittés eller kommunala myndighets försorg och må efter omständigheterna utgå i kontanta penningar eller, helt eller delvis, i naturaförmåner, exempelvis livsmedel, arbetsredskap, beklädnadspersedlar.

§ 5.

Om understödstagare erhåller arbete, bör understödet till honom upphöra att utgå. Bliver han åter arbetslös, ankommer det på vederbörandes prövning, från vilken tidpunkt och med vilket belopp understöd ånyo må tilldelas honom.

§ 6.

Befinnes understödstagare icke föra ett ordentligt och nyktert levnadssätt, äger vederbörande kommitté eller kommunala myndighet besluta om indragande av det honom beviljade understödet.

Understödstagare har att å därför utsatta tider anmäla sig hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen i orten samt vara pliktig att mottaga arbete, som genom arbetsförmedlingen må anvisas honom, ävensom att hos densamma göra anmälan om arbete, som han annorledes må hava erhållit, och om avresa från orten, därest sådan av honom är tillämnad. Understödstagare vare även pliktig att efter anvisning av vederbörande kommitté eller kommunala myndighet samvetsgrant deltaga i lämplig kurs, som anordnats för att bereda arbetslösa utbildning. Iakttager understödstagare icke dessa bestämmelser, äger vederbörande kommitté eller kommunala myndighet jämväl i dessa fall att indraga vidare understöd.

Understödet må i nu nämnda fall efter omständigheterna indragas helt eller delvis samt tills vidare, för viss tid eller för alltid.

§ 7.

Understöd skall i regel meddelas allenast till sökande, som har hemortsrätt inom kommunen, men kan tilldelas annan person under förutsättning, att han har stadigvarande uppehåll i kommunen och kan antagas där hava större möjlighet till försörjning än i hemortskommunen.

Vägras understöd åt sådan person, som här avses, men prövas skäligt bisträcka honom kostnaden för hans resa till hemortskommunen, bidrager staten med hälften av berörda kostnad.

§ 8.

Har person, som icke äger hemortsrätt i den kommun, där han vistas, i denna kommun förvägrats understöd, må dylikt, där så prövas skäligt, tilldelas honom av den jämlikt åberopade cirkulär tillsatta arbetslöshets- och hjälpkommittén för länet (länshjälpkommitté), och skall understöd av statsmedel jämväl i detta fall utgå under de förutsättningar och enligt de grunder, som ovan angivits.

§ 9.

Understöd av statsmedel utgår för en var med enahanda belopp, till vilket understöd tilldelats honom utav de av kommun eller landsting för ändamålet anvisade medel, dock högst med:

1 krona 50 öre per dag för man och hustru tillhopa;
1 » » » » ensam person, som fyllt 18 år;
60 öre » » » » » » 15, men ej 18 år; samt
30 » » » » varje inom eller utom äktenskapet fött barn;

skolande därvid beträffande arbetslös person, som i § 1 avses och som jämlikt § 3 eller 6 beredes arbete, iakttagas

dels, för det fall att denne är manlig familjeförsörjare och å annan ort än hemorten erhåller arbete mot avlöning, som är otillräcklig för att å hemorten jämväl underhålla familjen, att till honom må av statsmedel efter prövning i varje fall av vederbörande kommitté eller kommunala myndighet utgå understöd för familjens samt-

liga å hemorten kvarvarande medlemmar med tillhopa högst 1 krona för dag eller, där barn finnas och ömmande omständigheter föreligga, högst 1 krona 50 öre för dag, dels, för det fall att den arbetslöse beredes ett för hans utbildning och förutsättningar främmande arbete och därvid icke från början förmår vinna rimlig utkomst, att till honom må av statsmedel efter sådan prövning, varom nyss är sagt, utgå understöd med högst 75 öre för dag under en tid av högst nittio dagar.

Skulle vederbörande kommitté eller kommunala myndighet undantagsvis på grund av särskilda omständigheter anse understöd av statsmedel erforderligt, ändock att bidrag med enahanda belopp icke ställts till förfogande av kommun eller landsting, må framställning om dylikt understöd ske hos Konungen.

§ 10.

Understöd ävensom ovanberörda resekostnad skola förskjutas av vederbörande kommitté eller kommunala myndighet, men ersättas av statsmedel till den del, som enligt ovan angivna grunder skall utgå av sådana medel, dock allenast under förutsättning att vad i berörda hänseende av kommunala medel utgivits till sökande angivits icke vara *fattigvårdsunderstöd*.

Vederbörande kommitté eller kommunala myndighet äger att efter varje månads utgång av de härför avsedda statsmedel utbekomma ersättning för de under månaden utlämnade understöd. Framställning om utbekommande av sådan ersättning göres med användande av särskilt formulär, som av statens arbetslöshetskommission fastställes, och ingives, vid äventyr av ersättningsrättens förlust, senast den 15 i nästföljande månad till arbetslöshetskommissionen, vilken har att, efter sådan prövning av framställningen som stadgats i cirkuläret den 26 februari 1915 angående granskning av framställningar om statsbidrag till medellösa arbetslösa, bestämma om ersättningsbeloppet. Vid dylik prövning skall noggrant tillses, att, där understöd utgått i naturaförmåner, *oskäligt pris icke för dem beräknats*.

Utdrag av arbetslöshetskommissionens protokoll rörande kommissionens beslut om ersättning överlämnas av kommissionen till statskontoret, som har att direkt till vederbörande kommunala kommitté eller myndighet utanordna ersättningsbeloppet.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling (den 27 oktober 1920).

Det nordiska samarbetet rörande socialstatistiken.

Enligt överenskommelse vid konferensen i Kristiania den 13—15 maj 1920, för vilken redogörelse förut lämnats i Sociala Meddelanden,[1] hölls, i samband med nordiska nationalekonomiska mötet i Stockholm den 31 augusti — 2 september 1920, en ny konferens mellan representanter för den officiella socialstatistiken i Sverige, Norge, Danmark och Finland. Närvarande vid denna konferens, som pågick den 1—3 september, voro följande:

Från Sverige: generaldirektören Huss, byråchefen Nyström, adjungerade ledamoten Heyman och tf. förste aktuarien Cederblad.

[1] Soc. Medd., årg. 1920, sid. 790.

Från Norge: direktören Rygg, byråcheferna Storsteen och Toftdahl.
Från Danmark: departementschefen Jensen, kontorschefen Dalhoff och sekreteraren Bramsnaes.
Från Finland: d:r Harmaja.

Till överläggning upptogos endast spörsmål rörande *pris- och levnadskostnadsstatistiken.*

Vad först beträffar frågan om åstadkommande av större jämförbarhet mellan levnadskostnadsindices i de nordiska länderna, konstaterades, att en del skiljaktigheter förelågo med avseende å såväl omfattningen av de sex huvudposter, i vilka normalbudgeten uppdelas som metoden för framräknandet av stegringen för ifrågavarande poster. Arten av dessa skiljaktigheter framgår närmare av bifogade särskilda redogörelse (bil. 1, sid. 1087). Man enades om att de olika länderna borde, för att möjliggöra jämförelser av indexberäkningarnas resultat, meddela varandra uppgift angående såväl utgiftssummorna 1914 som ock stegringsprocenten för de smärre poster, som ej hänfördes till samma huvudgrupp i samtliga länder (tobak, dryckesvaror, förtäring utom hemmet, förnyelse och underhåll av inventarier, tvätt- och renhållningsmedel, förenings- och försäkringsavgifter).

Enligt härom vid föregående konferens träffad överenskommelse lämnades från Danmark en utredning av spörsmålet, vilket inflytande medtagandet av de många landskommunerna utövade på genomsnittsberäkningar för detta land. Det framgick av denna utredning, att ifrågavarande förhållande ej spelade någon roll för jämförbarheten mellan Danmarks och de övriga ländernas levnadskostnadsindices. Därjämte diskuterades frågan om betydelsen av att Norge vid indexberäkningarna utgick från en lägre inkomstklass än de andra länderna. Ej heller detta förhållande vore emellertid enligt konferensens mening ägnat att störande inverka på jämförbarheten mellan ifrågavarande indices.

Konferensen behandlade vidare frågan om jämförande beräkningar av livsmedelskostnadernas absoluta höjd i olika länder. Härvid framhölls önskvärdheten av ett initiativ från de nordiska länderna för åstadkommande av internationella undersökningar av hithörande förhållanden.

Varulistan (å livsmedel) och användandet av de erhållna noteringarna vid indexberäkningarna gjordes till föremål för en ingående granskning, och upprättades häröver en särskild redogörelse (bil. 2, sid. 1088). Man enades om att varje land skulle vid kommande revisioner av varulistan söka att i görligaste mån taga hänsyn till förhållandena i de andra länderna.

I samband med frågan om de i budgeten ingående kvantitetstalen upptogs även till behandling spörsmålet om *gemensam konsumtionsenhetsskala.* Från Danmarks sida överlämnades yttranden i denna fråga från dels sundhetsstyrelsen, dels vice stadsläkaren i Köpenhamn P. Heiberg. För Sveriges och Norges vidkommande skulle utlåtande från de tillfrågade näringsfysiologiska vetenskapsmännen sedermera överlämnas. Man enades därjämte om önskvärdheten av att erhålla enhetliga kalorivärden för de i de olika varulistorna ingående

livsmedlen. Varje land skulle verkställa en undersökning av denna fråga och meddela de andra länderna resultatet härav.

På grundvalen av uppgifter för Sverige, Norge och Danmark rörande konsumerade kvantiteter av livsmedelsbudgeternas olika varuslag hade från svensk sida företagits en utredning av spörsmålet om en *gemensam nordisk livsmedelsbudget*. Det beslöts att till ett följande sammanträffande bordlägga de härvid framlagda förslagen till upprättandet av en sådan budget.

Bil. 1. Redogörelse för levnadskostnadsbudgetens sammansättning i Sverige, Norge och Danmark.

1) **Livsmedel.** Till denna grupp hänföras i de tre länderna samtliga slag av livsmedel och därjämte i Sverige dryckesvaror och tobak ävensom förtäring utom hemmet, vilka tre senare poster i de bägge andra länderna ingå bland »övriga utgifter».

Med avseende på insamlingen och bearbetningen av livsmedelspriserna hänvisas till särskild redogörelse (*se bil. 2, sid. 1088*).

2) **Bostad.** Hit hänföras kostnaderna för bostadshyra, vartill i Sverige lagts en post av mycket ringa betydelse, nämligen kostnader för flyttning och av hyresgästen verkställda inre reparationer.

I Danmark ha vidare hit hänförts kostnaderna för förnyelse och underhåll av samtliga slag av inventarier (husgeråd, kökssaker, glas och porslin m. m.).

3) **Bränsle och lyse.** Inom alla länder omfattar denna post samtliga utgifter för bränsle och lyse. Beräkningssättet vid fastställandet av stegringen för dessa utgifter är emellertid olikartat.

I Sverige har under krisåren förbrukningen av kol och koks till hushållsändamål i det väsentliga upphört, varför de förut använda kvantiteterna av dessa varuslag evalverats till motsvarande bränslevärde i ved. Beträffande lyse ha prisuppgifter endast insamlats å fotogen, och den använda kvantiteten avser förbrukningen inom hushåll, där gas och elektricitet saknas. Den relativt sparsamma förekomsten av gasverk och svårigheten att erhålla med varandra fullt jämförbara priser på elektrisk ström från olika orter ha föranlett, att prisuppgifter härå icke införskaffats. I priset på ved inberäknas hemkörning men ej sågning och huggning.

I Norge införskaffas priser å ved, kol, koks och fotogen, och finnas kvantitetstal för samtliga dessa artiklar. Priserna på gas och elektricitet inhämtas 1 à 2 gånger om året. Med avseende på ved införskaffas särskilda uppgifter om kostnaden för hemkörning; priset på sågning och huggning beräknas icke.

I Danmark ske noteringarna på i huvudsak samma sätt som i Norge. Den ringa posten ved avser huvudsakligen antändningsved. I städerna och särskilt i Köpenhamn användes för detta ändamål huvudsakligen från Sverige importerad barrved, vilken försäljes efter vikt; på landsbygden åter bokved, som saluhålles efter rymdmått.

4) **Beklädnad.** Posten omfattar i alla länderna olika slag av kläder och skodon jämte deras underhåll. Därtill kommer för Danmarks del utgifter för tvätt- och renhållningsmedel.

Prisnoteringar insamlas numera i Sverige och Norge på ensartat sätt, nämligen genom inhämtande av de för tillfället rådande priserna å vissa angivna varuslag.

I Danmark inhämtas ej de absoluta priserna å kläder, utan efterfrågningar göras allenast angående stegringsprocenten sedan 1914. Sådana uppgifter införskaffas såväl från detaljister som från fabrikanter och partiaffärer. Den funna genomsnittliga stegringsprocenten tillämpas därefter på den för år 1914 erhållna utgiftssumman. — För skodon, tvätt och renhållning införskaffas särskilda prisuppgifter.

5) **Skatter.** Utom samtliga skatter till stat och kommun, vilka i alla länderna ingå under denna rubrik, hava i Danmark hit hänförts förenings- och försäkringsavgifter av alla slag.

Med avseende på beräkningen av skattepostens storlek tillämpas i Sverige och Norge det förfaringssättet, att man antager, att normalfamiljens inkomst under det år, för vilket skatten beräknas, stigit från 1914 med den procent, varmed man funnit, att arbetslönerna i allmänhet höjts.

I Danmark åter antager man, att inkomststegringen hållit jämna steg med prisnivåns uppgång.

6) **Övriga utgifter.** Utom de budgetposter, som i alla tre länderna hänföras till denna grupp, räknas hit i Sverige och Norge inventarier och deras underhåll, tvätt- och renhållningsmedel samt förenings- och försäkringsavgifter; i Norge och Danmark dryckesvaror, tobak och förtäring utom hemmet.

Insamlingen av prisuppgifterna tillgår i huvudsak på samma sätt. I Norge införskaffas dock uppgifter om hithörande priser från samtliga i prisstatistiken ingående orter, under det att man i Sverige och Danmark i främsta rummet använder sig av resp. huvudstäders priser.

Bil. 2. Redogörelse för varulistans (å livsmedel) sammansättning i Sverige, Norge, Danmark och Finland.

I det följande meddelas en fullständig förteckning över samtliga slag av livsmedel, för vilka prisuppgifter införskaffas i de nordiska länderna. I de fall, där dessa prisuppgifter ej komma till användning vid beräkningarna av livsmedelskostnadernas förändringar i resp. länder, eller där man för dessa beräkningar tager medeltal av noteringarna å två eller flera kvaliteter, är detta särskilt anmärkt.

Mjölk. I samtliga länder inhämtas prisuppgifter å oskummad och separerad mjölk: vid de svenska och finska indexberäkningarna användas dock ej noteringarna å det sistnämnda varuslaget. Därjämte noteras i Sverige priset på handskummad mjölk och i Danmark priset på kärnmjölk, vilket senare varuslag dock ej medtages vid indexberäkningarna.

Grädde. I Norge redovisas priser å dels »kremfløte» = tjock grädde och »fløte almindelig rå» = kaffegrädde, och tages vid indexberäkningarna medeltal av dessa två kvaliteter. Motsvarande noteringar saknas i de övriga länderna.

Smör. I Sverige, Norge och Finland redovisas för såväl mejeri- som landssmör, och tages för indexberäkningarna medeltal mellan de bägge noteringarna; i Danmark åter endast för mejerismör.

Ost. I Sverige redovisas för helfet och halvfet ost, samt tages vid indexberäkningarna medeltal mellan dessa. I Norge införskaffas noteringar för fem olika kvaliteter ost [»norsk sveitser imit., prima gjetost, komvsost (fetost), nøkkelost (halvfet), pultost (mejeribehandlet)»]. I Danmark har endast upptagits skummjölksost: i Finland hel- och halvfet samt skummjölksost, vilka varuslag dock ej ingå i indexberäkningarna.

Margarin. I Sverige har under denna rubrik upptagits endast växtmargarin, bästa sort; i Norge dels växtmargarin, dels bästa och billigaste sort av animalisk margarin, varvid man för indexberäkningarna tager medeltal mellan dessa tre kvaliteter. I Danmark insamlas prisuppgifter för resp. växtmargarin, animaliskt margarin (vid beräkningarna av livsmedelskostnaderna tages medeltal mellan bästa och billigaste sort av denna senare vara) samt »plantefedt» (palmin). I Finland redovisas endast för »margarin», som dock ej medräknas i livsmedelsindexen. De erhållna siffrorna för Sverige, Norge och Danmark torde vara väl jämförliga.

Ägg. Prisuppgifter å färska ägg införskaffas i samtliga länder. Vid indexberäkningarna verkställes i Sverige en utjämning för att undvika de starka säsongvariationernas inflytande. Härvid antages, att medelpriserna för resp. månader böra stå i samma förhållande till årsmedelpriset som priserna under motsvarande månader år 1913 till det beräknade medelpriset för detta år; det sålunda framkonstruerade årsmedelpriset för löpande år användes. I Norge tages för indexberäkningarna medeltal mellan priset å färska och konserverade ägg; de svenska och danska noteringarna å konserverade ägg användas däremot ej vid indexberäkningarna.

Potatis. I Sverige insamlas prisuppgifter på gammal potatis dels per 5 liter, dels per hl.; därjämte på färsk potatis under månaderna juli och augusti. Vid indexberäkningarna användes endast priset på gammal potatis per 5 liter. I Norge redovisas priserna på gammal och färsk potatis per 3 kg., och tages under sommarmånaderna för indexberäkningarna medeltal mellan den gamla och den färska potatisen. I Danmark inhämtas noteringar å potatis i större och mindre partier (per 50 kg. och per kg.). Endast vid den prisinsamling, som företages i juli månad, redovisas färsk potatis, och torde priset vid detta tillfälle så gott som uteslutande avse denna vara.

För indexberäkningarna användes endast detaljpriset. I Finland inhämtas noteringar å gammal och färsk potatis per 5 liter, av vilka prisuppgifter de senare ej medtagas vid indexberäkningarna.

Rotsaker och kål. Noteringar å dylika varuslag saknas i Sverige. I Norge och Danmark upptagas priser å vitkål och morötter; från bägge länderna uppgives, att prisinsamlingen erbjuder vissa svårigheter under sommaren, då de färska varorna säljas efter andra mått och under andra förhållanden än på vintern. Vid de norska beräkningarna av livsmedelskostnaderna användas ej noteringarna å morötter. För Danmarks del antagas dessa bägge varor vara representativa för trädgårdsprodukter i allmänhet, och de för indexberäkningarna använda kvantiteterna äro så avvägda, att den sammanlagda utgiften svarar mot hela den vid levnadskostnadsundersökningen konstaterade utgiftssumman för trädgårdsprodukter. I Finland har man från och med början av innevarande år upptagit noteringar å *morötter, kålrötter, rovor och rödbetor*, vilka varuslag dock ej medtagas vid indexberäkningarna.

Ärter, gula. Noteringar insamlas i alla fyra länderna. I Norge och Danmark avse desamma emellertid importerade ärter, å vilka skalet avlägsnats, d. v. s. en något högre kvalitet än i Sverige och Finland. I Danmark insamlas priser även å konserverade ärter, vilka vid indexberäkningarna antagas vara representativa för växtkonserver över huvud taget.

Bruna bönor. Prisuppgifter finnas i Sverige och Norge men saknas i Danmark och Finland. I Norge ingår detta varuslag ej i livsmedelsindexen.

Vetemjöl. Den norska noteringen å amerikanskt vetemjöl (gold medal) torde avse en något högre kvalitet än den svenska å »vetemjöl, svenskt, bästa sort» och den danska »flormel, bedste danske». De tre kvaliteterna torde emellertid vara de i respektive länder vanligast förekommande. I Finland noteras dels utländsk prima vara, dels inhemskt vetemjöl; detta varuslag medtages ej vid indexberäkningarna.

Rågsiktmjöl. I Sverige noteras »bästa sort» och i Norge »norsk 000* el. Krone», vilket möjligen torde vara en något lägre kvalitet än den svenska. I Finland har man notering på »skrätt rågmjöl», som dock icke ingår i livsmedelsindexen: notering saknas i Danmark, där rågmjöl över huvud knappast föres i detaljhandeln.

Sammalet rågmjöl. Prisuppgifter finnas i Sverige på »bästa sort» samt i Finland på »vanligt rågmjöl», medan man i Norge och Danmark saknar notering. För indexberäkningarna tages i Sverige medeltal mellan rågsikt och sammalet rågmjöl, varvid det förra får väga dubbelt mot det senare.

Potatismjöl. Noteringar finnas i Norge och Danmark, men saknas i Sverige och Finland.

Havregryn. I alla fyra länderna inhämtas noteringar å inhemska ångpreparerade havregryn; i Norge noteras därjämte priset å amerikanska, pressade havregryn, och tager man för indexberäkningarna medeltal mellan de bägge noteringarna: i Finland inhämtas priser även å hela gryn, vilka uppgifter dock ej användas vid indexberäkningarna.

Risgryn. I Sverige noteras inhemska gryn av märket »R. T.», vilket betecknar en av de lägsta i handeln förekommande kvaliteterna; i Norge »rangoongryn» eller motsvarande kvalitet och i Danmark »ordinære hele gryn», vilka bägge sorter beteckna en medelkvalitet. I Finland saknas kvalitetsbestämning, och medtages detta varuslag ej i livsmedelsindexen.

Korngryn. *Notering saknas i Sverige men finnes i de övriga länderna: prisuppgifterna* användas dock ej vid de finska beräkningarna av livsmedelskostnaderna.

Mannagryn. Noteras endast i Danmark (»semoulegryn») och i Finland, men ingå ej i någotdera landet i indexberäkningarna.

Sagogryn. Noteras allenast i Danmark.

Bovetegryn. Noteras endast i Finland: prisuppgifterna användas dock ej vid indexberäkningarna.

Bröd. a) *Bröd, bakat huvudsakligen av sammalet rågmjöl.* I Sverige noteras såväl hårt som mjukt bröd av denna sort. Det hårda brödets näringsvärde i förhållande till det mjukas framgår därav, att av 100 kg. mjöl erhålles 80 à 85 kg. hårt bröd och 125 à 130 kg. mjukt bröd. I runt tal motsvarar sålunda 1 kg. hårt bröd i näringsvärde 1½ kg. mjukt. I Sverige noteras av hårt rågbröd »grovt spisbröd» och »knäckebröd», vilket senare kan betecknas som en medelkvalitet av hårt bröd, av mjukt »surlimpa» (grovbröd, ankarstock), vilket i de sydligare delarna av landet ersätter det hårda brödet. För indexberäkningarna användes emellertid varken priset

på knäckebröd eller på surlimpa. I Norge finnes av hithörande bröd endast det under kristiden framställda s. k. »landsbrødet», vilket emellertid numera icke medtages vid indexberäkningarna. I Danmark noteras »rugbrød per 4 kg.», vilket närmast motsvarar det svenska grovbrödet. I Finland noteras av hårt bröd, vilket emellertid ej ingår i den för indexberäkningarna använda budgeten, dels »hålkaka», som närmast torde motsvara det svenska spisbrödet, dels »spisbröd», som torde stå närmare det svenska knäckebrödet; det noterade mjuka rågbrödet, »billigaste sort», torde i allmänhet vara bakat av sammalet rågmjöl.

b) *Bröd, bakat huvudsakligen av rågsiktmjöl.* Den svenska varulistan upptager »sötlimpa», vilken i allmänhet bakas av en blandning av rågsiktmjöl och vetemjöl. Närmaste motsvarigheten till detta bröd är i Norge »alm. husholdningsbrød (rugbrød)»; i Danmark »sigtebrød» och i Finland »jästbröd av blandmjöl», vilket varuslag dock ej medtages vid de finska indexberäkningarna.

c) *Bröd, bakat av vetemjöl.* »Skorpor» noteras endast i Sverige. Av mjukt vetebröd upptager den svenska varulistan »billigaste sort bakat med vatten» och »billigaste sort bakat med mjölk»; föreskrift finnes, att bägge noteringarna skola avse »matbröd» och ej »kaffebröd». Vid indexberäkningarna användes medeltalet mellan de båda sorterna. I Norge noteras »hveteloff (vannloff)», i Danmark »franskbrød» (vilket bakas med mjölk) och i Finland samma kvaliteter som i Sverige: i de finska indextalen ingår dock ej vetebröd. Med hänsyn till de rådande konsumtionsförhållandena torde beträffande det mjuka vetebrödet full jämförbarhet förefinnas mellan de fyra länderna.

Nötkött. I Sverige, Norge och Finland noteras samma kvaliteter av färskt nötkött, nämligen »stek» och »soppkött», varvid beträffande stek ej bör noteras »benfritt kött». För Danmark åter upptar varulistan »forkød» och »skært kød» och för bägge sorterna högsta och lägsta priser. »Forkød» torde fullt motsvara kvaliteten »soppkött» i de andra länderna, varemot »skært kød» betecknar en högre kvalitet än vad som noteras under rubriken »stek», nämligen i allmänhet »benfritt kött». Närmast motsvarande noteringen å »stek» torde komma det lägsta priset å »skært kød». Vid indexberäkningarna tagas i alla länderna medeltal mellan de noterade kvaliteterna utom i Finland, där endast noteringen å stek användes. I Finland insamlas dessutom prisuppgifter å »palvat eller rökt nötkött», vilket varuslag dock ej medtages vid indexberäkningarna.

Kalvkött. I Sverige noteras »gödkalvstek» och »spädkalvstek» och tages för indexberäkningarna medeltal mellan dessa bägge noteringar. I Norge redovisas »gjøkalvstek» och »forpart av gjøkalv» samt »spekalv», och räknas medeltal av samtliga dessa tre kvaliteter. I Danmark tages medelpriset mellan högsta och lägsta notering å »kalvkød (forkød)», vilken vara ej omfattar spädkalv. I Finland noteras priserna å »gödkalv» och »nykterkalv»; kalvkött medräknas emellertid ej i den finska livsmedelsindexen.

Fårkött. De svenska noteringarna omfatta »färsk fårstek» och »salt svenskt fårkött», av vilka sorter den sistnämnda ej användes vid indexberäkningarna. I Norge redovisas av färskt fårkött priser å »bakpart» och »forpart» och av salt norskt och isländskt, och ingå i indexberäkningarna medeltal för färskt och för salt kött. I Danmark noterar man men medräknar ej för indexen »islandsk lammekød, forbov». I Finland redovisas priser å »fårkött, färskt, stek», »saltat» samt »palvat eller rökt»; fårkött ingår ej i de finska indexberäkningarna.

Renkött. I den svenska varulistan är upptaget »renkött, färskt, stek», i den norska »dyrekjøtt, ferskt, lår» och i den finska »renkött, rökt»; i den danska saknas detta livsmedel. I indexberäkningarna ingår detta varuslag ej i något land.

Fläsk. I Sverige noteras »färskt fläsk, sidfläsk» och »salt svenskt fläsk, sidfläsk» samt »amerikanskt, salt sidfläsk», vilket senare varuslag ej medtages vid indexberäkningarna. I Norge har man noteringar å »ferskt alm. flesk», »norsk saltet, urøket sideflesk» samt »amerikansk urøket sideflesk» och tager vid indexberäkningarna medeltal mellan dessa tre kvaliteter. I Danmark noteras av närmast motsvarande kvaliteter »fersk svinebov» och »saltet brystflæsk». Dessutom redovisas »mørbrad», »røget, benløs skinke» och »spegepølse», vilka bägge sistnämnda varuslag anses som representativa för dyrare och billigare »paalæg». Slutligen noteras »svine-rygben», vilket ej ingår i indexen. I Finland noteras av färskt fläsk »skinka», vidare »saltat, finskt fläsk» och »amerikanskt fläsk», vilka torde överensstämma med motsvarande kvaliteter i Sverige och Norge, samt »palvat eller rökt fläsk»: vid indexberäkningarna ingår ej detta senare varuslag, och tages beträffande salt fläsk medeltal mellan finskt och amerikanskt. Av hithörande varor upp-

tagas slutligen i Danmark «svinefedt, krydret, dansk» och i Finland »stekfett», vilket senare varuslag ej inräknas i livsmedelsindexen. Motsvarande noteringar saknas i Sverige och Norge.

Fisk, färsk. Med avseende på färsk fisk råder mellan de skilda länderna stora skiljaktigheter, beroende på den helt och hållet olikartade förbrukningen. Att vinna direkt jämförbarhet på denna punkt torde vara omöjligt, utan bör man inskränka sig till att utgå från noteringar av sådana fiskslag, varav förbrukningen i de olika länderna är störst. I Sverige noteras priset å »abborre» och »gädda», och antager man vid indexberäkningarna, att medeltalet mellan dessa priser är representativt för insjöfisken; vidare »sill» och »strömming», som ingå i budgeten med var sina kvantitetstal; »torsk», som antages vara representativ för den övriga saltsjöfisken, och slutligen »rödspotta» och »kolja», vilka tills vidare ej ingå i indexberäkningarna. I Norge saknas noteringar å sötvattensfisk men redovisas av saltvattensfisk »sild (ikke småsild)», »kolje (hyse)», »kveite (hellefisk), stor, opskåret» och »makrell (ikke småmakrell)»; vidare »torsk, nyslaktet» och »torsk sløiet, uten hode» samt »sei, nyslaktet» och »sei sløiet, uten hode», vilka ingå i indexberäkningarna med resp. medeltal. I Danmark noteras och medtagas vid indexberäkningarna sill, torsk och rödspotta såsom representativa för förbrukningen av färsk fisk. I Finland har man noteringar å »strömming», »torsk», »abborre», »gädda», »gös», »braxen», »mujka» (= siklöja), »lake» och »lax», av vilka fisksorter endast den förstnämnda medtages vid indexberäkningarna (se nedan).

Fisk, saltad och konserverad. »Salt sill» noteras i Sverige, Norge och Finland men saknas i Danmark, där densamma är av föga betydelse för hushållningen. »Salt strömming» noteras i Sverige, där den dock ej ingår i livsmedelsbudgeten, och i Finland; vid indexberäkningarna tager man i detta senare land medeltal mellan färsk strömming, salt sill och salt strömming. Vidare inhämtas i Sverige priser å »kabeljo (av långa med fenor och stjärt)», i Norge å »klippfisk» och i Danmark å »klipfisk, afnakket nr 1». I Norge finnas noteringar på »saltet torsk, uer och makrell», av vilka den sistnämnda ej medtages vid indexberäkningarna, samt på »røket kolje (hyse)»; i Finland på salt »sik», »mujka» och »lax», vilka icke ingå i den finska livsmedelsindexen. Slutligen noteras i Norge »fiskeboller, prima av norsk hyse (1/1 boks)» och i Danmark »fiskeboller, færøiske i 1/2 kg. daaser» såsom representativa för animaliska konserver.

Kaffe. Den svenska noteringen avser »obränt, prima Santoskaffe», alltså en tämligen låg kvalitet. Den norska varulistan upptager tre kvaliteter, nämligen »Java Malang», »Santos eller Rio» och »Guatemala (naturel)», av samtliga sorter bränd vara och räknar man för indexen med medeltal av dessa tre. I Danmark noteras högsta och lägsta priser å bränt kaffe, och tages medeltal mellan dessa; i Finland slutligen noteras »obränt kaffe». Uppenbarligen komma de svenska och finska noteringarna att avse lägre kvaliteter än de norska och danska.

Te och kakao. I Norge noteras »chokolade nr 3, norsk», som icke medtages vid indexberäkningarna, och i Danmark »té alm. Kongo fra ... til ...»; dessa varor saknas i de övriga ländernas varulistor.

Socker. I Sverige och Finland noteras endast »bitsocker», i Danmark jämte »hugget melis nr. 1» även »farin, lyst nr 1», vilket senare varuslag dock ej ingår i indexberäkningarna. I Norge insamlas prisuppgifter för »raffinade, klipp. Stett.» och »crushed», varav medeltal tages vid indexberäkningarna, samt för »farin». Beträffande detta varuslag torde sålunda finnas en olikformighet så till vida, att de norska noteringarna avse en lägre genomsnittlig kvalitet än de övriga länderna.

Salt. I Sverige noteras »salt (matsalt)», i Norge »kjøkkensalt» och i Danmark »køkkensalt alm.»; i intetdera landet medtages detta varuslag vid indexberäkningarna. I Finland saknas notering.

Frukt. I Norge noteras torkade amerikanska äpplen, som ej ingå i livsmedelsindexen, och »sultanaplommer», i Danmark ävenledes torkade amerikanska äpplen samt vidare torkade aprikoser, sviskon och russin. I Sverige och i Finland saknas motsvarande noteringar.

Maltdrycker. I Sverige noteras »svagdricka», men medräknas detta varuslag ej vid indexberäkningarna; i Danmark åter medtages vid denna beräkning »hvidtøl nr 1» men ej »Bajersk øl», som också noteras. I Norge och Finland saknas hithörande noteringar.

Nytt förslag till lag om sjukförsäkring.

Sedan socialförsäkringskommittén den 14 oktober 1919 avgivit betänkande och förslag angående allmän sjukförsäkring, uppdrog Kungl. Maj:t den 19 december 1919 åt kommitténs ordförande, presidenten And. Lindstedt, att i egenskap av sakkunnig inom civildepartementet biträda vid beredning till föredragning av förslaget. Förutom av kommitténs ledamöter skulle presidenten Lindstedt vid nämnda uppdrags fullgörande äga påkalla medverkan av representanter för de större läkarorganisationerna i riket, nämligen för Sveriges läkarförbund professor J. Hj. Forssner, för Stockholms läkarförening med. lic. C. B. Lagerlöf, för svenska provinsialläkarföreningen med. lic. A. J. Larson, för svenska stadsläkarföreningen med. d:r R. A. von Post och för svenska lasarettsläkarföreningen med. lic. P. H. N. Rödén.

En överarbetning av socialförsäkringskommitténs förslag har sedermera blivit inom departementet verkställd, varvid de erinringar beträffande förslaget, som framställts i yttranden av myndigheter och andra, jämväl kommit under omprövning. Under arbetet härmed har det emellertid befunnits påkallat, att ytterligare sakkunnig utredning komme till stånd särskilt beträffande frågan angående sambandet och gränserna mellan en blivande sjukförsäkring och den hittillsvarande organisationen av den allmänna sjukvården liksom gränserna mellan sjukförsäkringens förpliktelser och fattigvårdens. För angivna syfte tillkallades den 21 maj 1920 ordföranden i Örebro läns landsting A. Andersson i Råstock, lasarettsläkaren N. E. Hellström, ordföranden i Skaraborgs läns landsting C. A. E. von Hofsten (sedermera ersatt av landstingsdirektören F. A. Erikson), statens fattigvårdsinspektör, kanslirådet R. G. H. von Koch och direktören i svenska stadsförbundet H. Lindholm att jämte presidenten Lindstedt samt under erforderligt samråd med ledamöterna i socialförsäkringskommittén och tidigare tillkallade medicinska sakkunniga inom civildepartementet biträda med ytterligare överarbetning av förslaget.

Som resultat av nämnda överarbetningar har den 2 oktober 1920 framlagts ett nytt, reviderat förslag till sjukförsäkringslag, vars huvudinnehåll, i vad det skiljer sig från det i första häftet av Sociala Meddelanden för innevarande år (sid. 32) refererade förslaget av den 14 oktober 1919, framgår av efterföljande redogörelse:

Sjukförsäkringens omfattning.

Enligt socialförsäkringskommitténs förslag skulle försäkringens omfattning bliva synnerligen vidsträckt. I själva verket skulle försäkringen, med undantag för statens

tjänstemän och personer med viss högre arbetsinkomst eller förmögenhet, i stort sett komma att omfatta samtliga arbetsföra män och kvinnor över sexton år.

Att denna kommitténs ståndpunkt principiellt sett är riktig har knappast från något håll förnekats. Å andra sidan har emellertid från flera av dem, som yttrat sig i ärendet, antingen en viss tvekan gjort sig gällande, huruvida man redan nu borde genomföra försäkringen i hela den föreslagna utsträckningen, eller ock särskilt yrkats på begränsning till befolkningsgrupper, för vilka försäkringen närmast ansetts vara av betydelse. I några yttranden har framhållits lämpligheten av att inskränka försäkringen till allenast lönarbetare.

En begränsning av försäkringens omfattning i nu avgivet syfte har synts kunna ske genom fastställandet av en viss minimiinkomst av arbete såsom villkor för försäkringsplikten. Med hänsyn till nuvarande avlöningsförhållanden och penningens värde i övrigt har denna minimiinkomst, som bör vara så stor, att den åtminstone i huvudsak räcker till försörjning, satts till 540 kronor om året, vilket skulle motsvara en inkomst per dag av 1 krona 50 öre samt en daglig sjukpenning av 1 krona.

Genom denna begränsning och genom föreskriften, att inkomst av arbete som regel ej skall beräknas för utförande av husliga sysslor i hemmet, hava från sjukförsäkring uteslutits bland andra *hustrur utan egentligt förvärvsarbete* samt s. k. *hemmavarande barn* och andra familjemedlemmar, som i hemmet utföra arbete för föräldrars eller anförvanters räkning utan att därför erhålla någon avsevärd kontant ersättning. Då för personer av dessa kategorier den årliga arbetsförtjänsten enligt kommittéförslaget oftast ej skulle uppskattas till mer än 270 kronor, komme den årliga försäkringsavgiften vanligen ej att uppgå till mer än omkring 6 kronor och den dagliga sjukpenningen till 50 öre. Huvudändamålet med deras försäkring vore tydligen beredandet av läkarvård och läkemedel. Emellertid skulle personer av denna kategori komma att särskilt betunga försäkringen, enär den låga försäkringsavgiften knappast motsvarar mer än värdet av de kontanta understöden och följaktligen en avsevärd del av kostnaden för sjukvården komme att bäras av övriga försäkrade. För hustrur till försäkrade män har förmånen av sjukvård även i det nya förslaget bibehållits på så sätt, att dessa i likhet med minderåriga barn tillförsäkrats denna förmån utan särskilda avgifter.

Vad sådant arbete av familjemedlemmar angår, som avser utövande av jordbruk eller annan näring, har detsamma ansetts vara att jämställa med vanligt lönarbete. Under sådana förhållanden har kommitténs förslag att endast uppskatta dylikt arbete till 270 kronor om året såsom grund för bestämmande av försäkringsavgifter och kontanta understöd ej synts tillräckligt motiverat med praktiska hänsyn. I det nya förslaget har man därför tänkt sig, att även arbete av ifrågavarande art skulle uppskattas efter de allmänna reglerna och att således årlig medelarbetsförtjänst, försäkringsavgift, sjukpenning m. m. skulle bestämmas efter en arbetsinkomst, motsvarande värdet av arbetet.

Rätt till *frivillig försäkring* skulle enligt kommitténs förslag medgivas endast i två fall, nämligen dels så, att i fråga om visst slag av arbete den försäkrade hade möjlighet att få sin årliga arbetsförtjänst uppskattad högre än enligt de för sådant arbete eljest gällande grunder, samt dels så att den, som på grund av överskridande av inkomst- eller förmögenhetsgränserna skulle undantagas från försäkringen, finge under vissa villkor fortfarande vara försäkrad. I det ändrade förslaget har bibehållits den angivna rätten att frivilligt fortsätta försäkringen, dock med vissa modifikationer med avseende å inkomst- och förmögenhetsbeloppen, men i övrigt ej medgivits rätt till frivillig försäkring annat än för hustrur, som, efter vad ovan sagts, på grund av sina mäns försäkring hava rätt till sjukvård och moderskapshjälp.

Den av kommittén föreslagna *övre gränsen* för försäkringsplikt har med hänsyn till penningvärdets fall höjts i fråga om arbetsförtjänst från 5 400 till 8 100 kronor och i fråga om förmögenhet från 15 000 till 25 000 kronor.

I fråga om sjukförsäkringens upphörande vid *invaliditet* har också föreslagits en

ändring från socialförsäkringskommitténs förslag. Den där givna bestämmelsen, enligt vilken från försäkringen skulle undantagas alla, som äro till arbete varaktigt oförmögna enligt den i pensionsförsäkringslagen angivna definitionen, har, ehuru i huvudsak riktig, dock synts vid tillämpningen kunna medföra synnerliga olägenheter. Efter sjukförsäkringens genomförande skulle nämligen de kontanta understöden från denna försäkring i allmänhet bliva så betydande, att de försäkrade skulla hava ekonomiskt intresse av att kvarstanna så länge som möjligt i sjukförsäkringen i stället för att söka pension från pensionsförsäkringen och sålunda komma att uteslutas från sjukförsäkringen. Tydligen skulle härigenom uppkomma svåra slitningar mellan sjukkassorna och de försäkrade, som hade motsatta ekonomiska intressen. Man syntes därför böra söka en annan utväg till lösning av förevarande fråga. I sådant syfte föreslås i stället för den av kommittén givna undantagsbestämmelsen för invaliditet, att den, för vilken förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, som medför rätt till sjukpenning, varat mer än två år, skall undantagas från sjukförsäkringen, så länge förlusten eller nedsättningen därefter varar.

Antalet försäkrade män och kvinnor över sexton år skulle genom anförda begränsningar, vid jämförelse med kommitténs förslag, minskas från 3 till 2·3 miljoner eller med något mer än en femtedel. Därjämte skulle försäkringen i vissa delar äga tillämpning å omkring en halv miljon icke försäkrade hustrur till försäkrade män. Antalet barn under sexton år, som falla under försäkringens tillämpning, torde böra antagas till omkring 1·6 miljon.

Sjukhjälp.

1. Sjukvård. Förutom i fråga om försäkringens vidsträckta omfattning hava bestämmelserna om beredande av sjukvård föranlett beaktansvärda anmärkningar och erinringar, vilka även föranlett en del mer eller mindre väsentliga ändringar i kommitténs förslaget.

Bland annat hava från läkarhåll yrkanden framställts, att de försäkrade, förutom genom försäkringsavgifterna, skulle själva i någon mån direkt bidraga till *kostnaderna för läkare och läkemedel*, varigenom faran för missbruk av dessa förmåner skulle minskas. Med avseende härå hava de sakkunniga anfört, att en inskränkning av möjligheten att erhålla läkarvård uppenbarligen skulle verka till en minskning av en av försäkringens viktigaste fördelar, då ju en av huvuduppgifterna för försäkringen just är att i möjligaste mån medverka till höjandet av det allmänna hälsotillståndet, och möjligheten att erhålla läkarvård måste i sådant avseende anses vara det viktigaste momentet. Å andra sidan måste dock medgivas, att de av läkarna framhållna synpunkterna, särskilt med hänsyn till läkarbristen i vissa delar av vårt land, förtjäna beaktande. Av sådan anledning har ock i förevarande förslag intagits en bestämmelse, att den försäkrade själv skall bestrida en tredjedel av det läkaren tillkommande arvode, däri ej inräknad kostnaden för transport av den sjuke eller läkaren, vilken sistnämnda kostnad enligt en i förslaget intagen förtydligande bestämmelse skall ankomma på sjukkassan att bestrida.

Med avseende å beredandet av helt fria läkemedel gälla liknande synpunkter som i fråga om den fria läkarvården. Jämväl i detta avseende har föreslagits, att den försäkrade skall bestrida en tredjedel av kostnaden för läkemedel. Där den försäkrade är i behövande omständigheter, må dock även den försäkrades andel av utgifterna för läkarvård jämte läkemedel bestridas, helt eller delvis, av sjukkassan.

Med anledning av uttalade farhågor, att staten, landsting eller stadsfullmäktige skulle efter sjukförsäkringens genomförande komma att för de försäkrade höja sjukvårdsavgifterna för vård å s. k. allmän sal, har upptagits en bestämmelse, att sjukvårdsavgift för vård i allmänt rum å sjukvårdsanstalt för dem, som av allmän sjukkassa

intagas å anstalten, ej må bestämmas högre än efter de grunder, som i allmänhet gälla för intagande å anstalten.

Vad *sjukkassornas ställning till hälsovården* i övrigt beträffar, har bland annat från fullmäktige för Sveriges läkarförbund gjorts gällande, att en olämplig splittring av sjukhusväsendet skulle kunna uppstå genom att kassorna erhölle befogenhet att lämna anslag till upprättande av sjukvårdsanstalter och dylikt. Med anledning av dessa erinringar har i det överarbetade förslaget stadgats, att för utlåning av medel för vidtagande av åtgärder, som avse förebyggande eller botande av sjukdomar, även skall erfordras medicinalstyrelsens medgivande. För att tydligare, än som i det ursprungliga förslaget skett, begränsa sjukkassornas befogenhet med avseende å den allmänna hälsovården föreslås vidare ett tillägg, att allmän sjukkassa ej utan medicinalstyrelsens godkännande må åtaga sig verksamhet eller utgift för hälsovård eller att, där sådant tillhör området för verksamhet, som tillkommer landsting eller kommun, landstingets eller kommunens godkännande erfordras.

Jämväl i fråga om den i kommittéförslaget kassorna tillerkända befogenhet att mot avlöning anställa läkare gälla liknande synpunkter, då kassorna härigenom synas kunna inrätta nya läkartjänster. Även denna bestämmelse har därför ansetts böra utgå ur förslaget.

Genom dessa nu föreslagna ändringar torde vederbörlig hänsyn hava tagits till de anmärkningar, som framställts rörande kassornas ställning till hälsovårdsmyndigheterna. Kassornas uppgift angives härigenom tydligare, än som skett i kommittéförslaget, att i allmänhet endast omfatta utgivandet av sjukpenning och moderskapspenning, förmedlande av erforderlig läkarvård och läkemedel eller motsvarande annan vård eller understöd i penningar, bestämmande av de försäkrades årliga arbetsförtjänst, upptagande av försäkringsavgifter och andra åtgärder, som avse försäkringens genomförande.

Sjukkassornas ställning till fattigvården har, närmast med anledning av vissa från svenska stadsförbundets styrelse framställda erinringar, i det nya förslaget närmare preciserats, bland annat genom föreskrift om rätt för fattigvårdsstyrelse att av vederbörande sjukkassa återfå eventuellt förskotterat sjukunderstöd, i den mån detta motsvarar understödstagaren tillkommande försäkringsförmåner. Däremot hava de sakkunniga ej kunnat biträda den från stadsförbundet framförda meningen, att sjukförsäkringen borde begränsas till sjukhjälp i form av sjukpenning och därmed sammanhängande åtgärder samt att till särskild utredning borde överlämnas frågan, vilka åtgärder som kunna anses erforderliga för att bereda mindre bemedlade sjuka kostnadsfri sjukvård utan fattigvårdens anlitande.

2. Sjukpenning. Mot den av kommittén föreslagna bestämmelsen, att vid förlust av arbetsförmågan under mer än 180 dagar av en tidsperiod av tolv på varandra följande månader halv sjukpenning utgives under den återstående delen av perioden, har den anmärkningen riktats, att härigenom särskilt vid långvarig sjukdom den sjuke först under ett halvt år skulle uppbära hel sjukpenning, därefter under ett halvt år halv sjukpenning, under följande halvår åter hel sjukpenning o. s. v. och att dessa periodiska förändringar i sjukpenningens belopp icke vore att förorda. Kommitténs motiv för den föreslagna bestämmelsen har huvudsakligen varit, att man därigenom undginge den invecklade kontrollen beträffande särskiljande av olika slag av sjukdom. Då de framställda anmärkningarna emellertid synts vara befogade och kommitténs betänkligheter möjligen något överdrivna, har i det ändrade förslaget den ifrågavarande bestämmelsen modifierats i sådant syfte, att vid sjukdomar, som vara längre än ett år, halv sjukpenning skulle utgivas under hela den återstående sjukdomstiden.

Mot kommitténs förslag, att sjukpenning skall utgå vid förlust av arbetsförmågan från och med andra dagen i alla fall, där förlusten varat mer än tre dagar, hava från flera håll framhållits farhågor för att härigenom en person, som varit sjuk endast två eller tre dagar, kunde frestas försöka bliva ansedd såsom sjuk under fjärde dagen för att erhålla sjukpenning även för de föregående dagarna. Till förebyggande härav

har påyrkats, att de första sjukdomsdagarna alltid borde betraktas som *karenstid*. De sakkunniga hava icke helt kunnat biträda denna mening, men hava såsom en medelväg föreslagit, att för andra och tredje dagen måtte utgå endast halv sjukpenning.

De försäkrades fördelning i inkomstklasser har förenklats så till vida, att den årliga medelarbetsförtjänsten, därest den understiger 2 700 kronor, bestämmes till belopp, som är helt delbart med talet 270 (i stället för 135). Hel sjukpenning kommer härigenom att utgå i helt antal 50-öre och halv sjukpenning i helt antal 25-öre. I fråga om belopp av arbetsförtjänst, som överstiger 2 700 kronor, har man bibehållit kommitténs regel, att beloppet skulle vara helt delbart med talet 540. För dylika högre belopp av arbetsförtjänsten skulle hel sjukpenning sålunda komma att bestämmas i kronor och halv sjukpenning i 50-ören.

Kostnaden för försäkringen.

Medelarbetsförtjänsten för de försäkrade, som i 1919 års förslag sattes till 1 215 kronor per år, har med hänsyn till den allmänna höjningen av lönenivån beräknats till 2 700 kronor, varvid bör erinras, att vid inkomster över 5 400 kronor endast detta belopp tages i betraktande. Med utgångspunkt från denna medelinkomst, som motsvarar en genomsnittlig sjukpenning av 5 kronor, har medelkostnaden per år och försäkrad beräknats till 15 kr. för läkarvård, 4 kr. för läkemedel, 42 kr. för sjukpenning, 6 kr. för moderskapshjälp och 4 kr. för förvaltning eller tillsammans 71 kronor, motsvarande 2·63 % av den antagna medelarbetsförtjänsten. *Statens bidrag* till täckande av denna kostnad bör enligt de sakkunnigas såväl som socialförsäkringskommitténs förslag bestämmas så, att *de försäkrades egna avgifter* kunna begränsas till omkring 2 $^{2}/_{9}$ % av den årliga arbetsförtjänsten eller ungefär samma belopp som den dagliga sjukpenningen. För den lägsta medelarbetsförtjänsten av 540 kronor skulle den årliga försäkringsavgiften således bliva omkring 12 kronor eller 1 krona i månaden och för den högsta arbetsförtjänsten av 5 400 kronor resp. 120 och 10 kronor.

Med avseende å sättet för bestämmande av statsbidraget har det synts lämpligare att helt och hållet bestämma detsamma efter antalet försäkrade och ej, såsom enligt kommitténs förslag, till en del efter antalet försäkrade och till en del efter utgifterna för läkarvård och läkemedel. Enligt det nya förslaget skall bidragets belopp bestämmas till 13 kronor 20 öre per år och försäkrad eller till 1 krona och 10 öre för varje kalendermånad för envar under månaden i allmän sjukkassa försäkrad. Av sistnämnda belopp skall 10 öre avsättas till en s. k. regleringsfond för beredande av understöd eller lån åt kassor, vilkas utgifter på grund av särskilda förhållanden äro synnerligen betungande eller vid någon tid av tillfällig anledning ej kunna täckas av inkomsterna. Statsbidragets årliga belopp skulle enligt dessa grunder komma att uppgå till 30 miljoner kronor, således till omkring 7 miljoner kronor mindre än enligt kommitténs förslag, men till omkring 5 miljoner kronor mera än det belopp, som beräknats vara nätt och jämt erforderligt för de årliga försäkringsavgifternas bestämmande till runt 2 $^{2}/_{9}$ % av medelarbetsförtjänsten.

Organisations- och övergångsbestämmelser.

Tillsynsmyndighet. För utövande av tillsyn över de allmänna sjukkassornas verksamhet hade kommittén föreslagit en särskild *sjukförsäkringsöverstyrelse*. Angående frågan, huruvida denna, såsom kommittén avsett, skall anordnas såsom ett självständigt ämbetsverk eller inordnas i något av de redan befintliga sociala ämbetsverken har en ganska bestämd opinion gjort sig gällande i den senare riktningen. I all

mänhet taget har man ansett inrättandet av ett nytt ämbetsverk för det ifrågavarande ändamålet vara både olämpligt och överflödigt. Även har man tänkt sig, att därigenom kostnadsbesparingar skulle kunna vinnas. Framför allt har dock den synpunkten gjort sig gällande, att man genom att förlägga tillsynen över sjukförsäkringsverksamheten till något redan bestående socialt verk skulle närma sig förverkligandet av idén om möjligaste enhetlighet inom socialförsäkringen.

I enlighet med ett statsrådsuttalande vid meddelande av uppdraget den 21 maj innevarande år hava de sakkunniga nu ej haft att avgöra till vilket ämbetsverk sjukförsäkringsöverstyrelsen skall förläggas. Lagförslaget har endast såtillvida jämkats, att tillsynen förklaras skola utövas av en för hela riket gemensam myndighet, som av Konungen förordnas att vara sjukförsäkringsöverstyrelse.

I övrigt må framhållas, att enligt förslaget sjukkassorna äro skyldiga att efter Konungens förordnande åtaga sig verksamhet för annan allmän inrättning för social verksamhet, vadan lagförslaget ej lägger hinder i vägen för genomförande av de ytterligare anordningar till främjande av socialförsäkringens enhetlighet i organisatoriskt hänseende, som kunna finnas ändamålsenliga.

Försäkringens ikraftträdande. Enligt kommitténs förslag skulle lagen träda i kraft den 1 januari andra året efter året för lagens antagande. Ehuru därigenom ganska lång tid vinnes för utförande av de vidlyftiga förberedande arbeten, som erfordras för att kassorna då skola kunna träda i full verksamhet, har man dock med hänsyn till omfattningen av dessa arbeten ansett sig böra bestämma en något längre väntetid, och har i sådant avseende föreslagits, att lagen, under förutsättning att densamma antages vid 1921 års riksdag, skulle träda i kraft först den 1 juli 1923.

Beträffande de förarbeten, som under den närmaste tiden efter lagens antagande skulle utföras av överstyrelsen, hava vissa av dessa arbeten, intill dess frågan om överstyrelsens ställning inom riksförsäkringsanstalten eller pensionsstyrelsen hunnit bliva ordnad, synts kunna anförtros åt socialstyrelsen, som för närvarande är tillsynsmyndighet i fråga om sjukförsäkringsverksamheten, eller ock någon del av socialstyrelsens sjukkassebyrå genast kunna överflyttas till riksförsäkringsanstalten eller pensionsstyrelsen och i sådant fall de erforderliga förberedande arbetena utföras inom något av dessa ämbetsverk.

Reservationer.

Av de förut nämnda sakkunniga, som deltagit i överarbetningen, hava herrar Andersson i Råstock, Hellström, von Koch och Lindholm avgivit särskilda meningar rörande vissa delar av förslaget. Den förstnämnde av dessa reservanter vänder sig mot bestämmelsen om *karenstid*, som enligt hans mening bort utgå ur förslaget, och uttalar även betänkligheter mot *begränsningen av rätten till läkarvård och medicin*, rörande vilka förmåner han dock av försiktighetsskäl tills vidare följer majoritetens förslag. I delvis rakt motsatt riktning går den reservation, som avgivits av d:r Hellström. Denne vänder sig särskilt mot tre punkter i förslaget, rörande vilka anföres bland annat följande:

1. Vidkommande omfattningen av den obligatoriska försäkringen ansluter jag mig till socialförsäkringskommitténs förslag angående *den övre gränsen för arbetsinkomst*, vilken fastställts för obligatoriskt medlemskap i försäkringen, nämligen 5 400 kronor. Jag är ingalunda främmande för de skäl, som föranlett en höjning av inkomstgränsen till 8 100 kronor, men håller dock före, att för tillfället rådande löneförhållanden för de här ifrågavarande samhällsmedlemmarna icke böra läggas till grund för bestämmande

av en övre inkomstgräns. Den befogade erinringen, att ett fasthållande av det ursprungliga förslaget skulle utestänga en avsevärd del av våra ekonomiskt mera gynnsamt ställda industriarbetare, komme i stort sett att förlora sitt berättigande, om en övergångsbestämmelse medgåve de personer inom de samhällsgrupper, som försäkringen avser att omfatta, vilka hava en arbetsinkomst av mellan 5 400 och 8 100 kronor, rätt att inom en viss tid efter försäkringens ikraftträdande frivilligt inträda i densamma, utan att villkor härför uppställdes beträffande deras hälsotillstånd.

2. På grund av de vanskligheter och de ökade omkostnader, sjukkontrollen vid de kortvariga sjukdomsfallen måste komma att medföra, liksom ock för nedbringande av kostnaderna för den anpart, som belöper sig på sjukpenningen, får jag uttala mig för en *verklig karenstid av t. ex. tre dagar*. En sådan föreskrift skulle icke komma att medföra någon minskning av lagens effektivitet av praktisk betydelse, för så vitt rätten till sjukvård inom lagens ram tillförsäkrades sjukkassornas medlemmar även under karenstiden.

3. En för de försäkrade mindre önskvärd konsekvens kunna bestämmelserna om den *frivilliga fortsättningen av försäkringen* medföra. Enligt dessa uteslutes en person med arbetsinkomst överstigande 10 800 kronor ur försäkringen. Har den försäkrade under den tid, han tillhört densamma, fått sådant men å sin hälsa, att han icke kan vinna inträde i någon enskild anstalt för sjukförsäkring, står han utan möjlighet att erhålla någon sådan, med mindre hans inkomstgräns går ned till den, lagen föreskriver för obligatoriskt medlemskap. Skulle en sådan persons sjukdom plötsligt göra honom helt oförmögen till arbete, finge han icke något som helst gagn av sitt forna medlemskap. Det torde därför kunna med skäl ifrågasättas, om icke sådana personer, som tillhört den frivilliga försäkringen och som icke kunna av hälsoskäl vinna medlemskap i enskild sjukförsäkring, måtte kunna beredas möjlighet att mot vissa riskpremier fortfarande få tillhöra den frivilliga sjukförsäkringen.

Den utförligaste reservationen är den, som avgivits av kanslirådet von Koch och direktör Lindholm. Nämnda reservanter ansluta sig beträffande bestämmandet av övre inkomstgränsen till d:r Hellströms ståndpunkt och anföra rörande förslaget i övrigt bland annat följande:

Fattigvården och sjukförsäkringen. Förhållandet mellan fattigvårdens förpliktelser och sjukförsäkringens bestämmes huvudsakligen av den nedre inkomstgräns, som kan bliva stadgad för delaktighet i försäkringen. I det ursprungliga förslaget hade denna synpunkt icke alls beaktats. Däremot har densamma vid revisionen uppmärksammats och föranlett, att en bestämmelse införts, enligt vilken från försäkringen skall undantagas den, som har en årlig arbetsinkomst av mindre än 540 kronor. Vid en arbetsinkomst av 540—675 kronor utgör hel sjukpenning allenast 1 krona. Det torde ligga i öppen dag, att en sjukpenning å detta låga belopp icke ensam är tillräcklig för att hålla nöden borta, om sjukdom av mera långvarig beskaffenhet tillstöter, utan att den sjuke i många, att ej säga de flesta fall blir tvungen att påkalla hjälp även från fattigvårdens sida. Att på detta sätt låta sjukförsäkringen gripa över områden, inom vilka den icke förmår bringa någon verksam hjälp, kan enligt vår mening icke vara riktigt. De försäkrade hava föga eller intet att vinna av en sådan anordning, som å andra sidan synes vara ägnad att i avsevärd grad tynga sjukförsäkringens förvaltning. Det synes oss alltså uppenbart, att sjukförsäkringen nedåt bör begränsas därhän, att befolkningsgrupper, som leva under sådana förhållanden, att fattigvårdens stöd och hjälp vid sjukdom i varje fall icke kan avvaras, bliva uteslutna från densamma. Vilken inkomstgräns, som i detta syfte lämpligen bör väljas, är naturligtvis svårt att avgöra. Det torde dock vara visst, att den i betänkandet föreslagna gränsen måste höjas, möjligtvis till 945 kronor, motsvarande en sjukpenning av 2 kronor, men i varje fall till 675 kronor, motsvarande en sjukpenning av 1 krona 50 öre.

Sjukförsäkringens omfattning. Vid den granskning, som socialförsäkringskommitténs förslag underkastats hos myndigheter och intresserade korporationer, har stark tvekan yppats, huruvida icke försäkringen givits så vidsträckt omfattning och i övrigt erhållit sådana proportioner, att dess genomförande måste bliva förenat med hart när oöverkomliga finansiella och organisatoriska svårigheter. Enligt vår mening hava dessa synpunkter icke vid omarbetningen fått göra sig gällande i den utsträckning, som deras vikt synes betinga. Visserligen spåras här och var i det reviderade förslaget en strävan efter begränsning, men såsom ett genomfört försök att koncentrera försäkringen omkring de mest närliggande och verkligt trängande uppgifterna kan förslaget ingalunda betraktas.

Under de sakkunnigas överläggningar hava vi ifråga om försäkringens klientel, utöver redan omförmälda ändringförslag beträffande nedre inkomstgränsen, framfört eller understött flera i förslaget ej upptagna inskränkande bestämmelser. Vi anse oss här böra omnämna de viktigaste av dessa.

1. Även från de utgångspunkter, som i förslaget valts, har det synts oss väl motiverat, att i förmögenhetshänseende göres en bestämd *åtskillnad mellan jordbruksfastighet och förmögenhet av annan beskaffenhet.* Vi hålla före, att någon orättvisa icke skulle tillfogas den självägande jordbrukande befolkningen, om från försäkringen undantoges ägare av jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde, som låge rätt avsevärt under den eljest gällande förmögenhetsgränsen. Efter allt att döma kommer en sådan anordning att hälsas med tillfredsställelse av ifrågavarande befolkningsgrupper själva. På anförda skäl kan det ifrågasättas, om förmögenhetsgränsen, då det gäller ägare av jordbruksfastighet, icke borde nedsättas till 15 000 eller 20 000 kronors taxeringsvärde. Härigenom skulle enligt verkställda beräkningar försäkringens omfattning i jämförelse med nu föreliggande förslag minskas med omkring 50 000 personer.

2. Försäkringens utsträckning till *hemmavarande barn och med dem jämställda*, som utan avsevärdare kontant lön arbeta i jordbruk eller annan näring för föräldrars eller anförvanters räkning, synes vara lika onödig som betungande för dem, vilka beröras av densamma. I regeln torde dessa även i händelse av sjukdom hava sitt uppehälle tryggat, och det faller sig säkerligen oftast lättare för dem, i vars bröd de äro, att lämna sådan försörjning efter sig förefintende behov än att månad för månad och år efter år till sjukkassan inbetala de dryga avgifter, som komma att påläggas vid en uppskattning av dessa personers arbetskraft efter förhållandena på den öppna arbetsmarknaden. Den omständigheten, att enligt erfarenheterna från andra länder sjukkontrollen ifråga om hemmavarande familjemedlemmar i allmänhet visat sig vara särskilt svår att genomföra på ett tillfredsställande sätt, synes utgöra ytterligare en maning att i förevarande hänseende iakttaga viss försiktighet. På de grunder, som nu angivits, hava vi ansett oss böra hemställa, att dessa kategorier av befolkningen helt måtte undantagas från försäkringen. En sådan föreskrift skulle sannolikt medföra, att de försäkrades antal minskades med ytterligare 250 000 à 300 000 personer.

3. Mot bestämmelserna rörande *moderskapsförsäkringen* kan med skäl göras den anmärkningen, att förmånerna av densamma endast i obetydlig mån komma sådana familjer tillgodo, där hustrurna icke själva äro försäkrade, enligt betänkandet uppgående till en halv miljon. Utom barnmorskehjälpen lämnas i dylika fall allenast en moderskapspenning å 1 krona under 56 dagar. Självförsörjande kvinna eller försäkrad hustru erhåller däremot en moderskapshjälp, som motsvarar sjukpenningen, vilken kan uppgå till 10 kronor per dag, och dessutom amningshjälp uppgående till halv sjukpenning under 50 dagar, förutsatt att arbete ej utföres för arbetsgivares räkning. Genom att oförsäkrad hustru bekommer en så jämförelsevis ringa hjälp, kan väl endast i undantagsfall förekomma, att denna kan räcka till för anställande av kvinnligt biträde under den tid, hustrun borde befrias från hushållsgöromål. Då en hjälp av detta slag är av stor betydelse och även ifrågasattes i riksdagens skrivelse av 30 oktober 1914, torde böra upptagas till behandling, på vad sätt denna angelägenhet kan ordnas.

Obligatorisk försäkring för lönarbetare, i övrigt frivillig. Det har redan framhållits, att ovan förordade ändringar icke beröra de principiella grunder, på vilka försäkringen enligt majoritetens uppfattning bör fotas, utan närmast avse praktiska tillämpningsfrågor. Emellertid hava vi bibragts den bestämda övertygelsen, att dylika mindre jämkningar icke äro tillfyllest för att hålla försäkringen inom de gränser, som anvisas av å ena sidan verkliga och aktuella behov samt å andra sidan förefintliga möjligheter för dessas tillgodoseende.

Tvenne ämbetsverk, som besitta särskild sakkunskap och erfarenhet på hithörande områden, nämligen riksförsäkringsanstalten och försäkringsinspektionen, hava såsom sin mening uttalat, att försäkringen till en början borde inskränkas att avse endast *lönarbetare i egentlig mening*. Jämväl socialstyrelsen synes omfatta denna ståndpunkt, ehuru nämnda ämbetsverk icke velat göra något bestämt yrkande i sådant hänseende.[1] Bland de skäl, som blivit anförda till förmån för en dylik anordning, träda två huvudmotiv i förgrunden: tvånget att hålla statens uppoffringar för försäkringen inom ramen för det överkomliga och rimliga samt den därmed sammanhängande icke mindre bjudande nödvändigheten att söka få till stånd en förvaltningsorganisation, som icke genom sin vidlyftighet och tyngd sätter försäkringens lyckliga genomförande i fara.

Bägge dessa synpunkter kräva självfallet den mest ingående prövning. Då vi i förevarande sammanhang anse oss böra tillägga det senast anförda motivet särskild vikt, så beror detta därpå, att de med sjukförsäkringens planläggning och praktiska förverkligande sammanhängande organisationsfrågorna oss veterligt icke gjorts till föremål för grundlig utredning utan skjutits över på framtiden, närmare bestämt till den relativt korta perioden mellan sjukförsäkringslagens antagande och ikraftträdande. De med detta förfaringssätt förbundna riskerna äro så påtagliga och hava tidigare, framför allt vid riksförsäkringsanstaltens reorganisation i anledning av nya olycksfallsförsäkringslagen, trätt så tydligt i dagen, att ett fortsättande på samma väg enligt vårt förmenande borde vara uteslutet. Ett fullständigt klargörande av problemets organisatoriska detaljer bör nu ske, innan man i och med lagens antagande uppdrager de för organisationens framtida gestaltning avgörande grundlinjerna. Härvid lärer särskilt icke böra bortses från de erfarenheter, som vunnits inom olycksfallsförsäkringen, den med sjukförsäkringen till sin teknik närmast jämförliga grenen av socialförsäkringen.

Som ett ytterligare skäl för försäkringens begränsning till i främsta rummet egentliga lönarbetare kan enligt vår mening åberopas de hinder, som läkarbristen och bristen på sjukvårdsanstalter komma att förorsaka, då det gäller att verkligen hålla de till synes ofrånkomliga utfästelserna om läkarvård. I detta sammanhang borde enligt vår uppfattning jämväl övervägas, huruvida icke de betänkligheter, som bland annat ur likställighetssynpunkt onekligen kunna framställas mot en ren lönarbetarförsäkring, skulle kunna övervinnas genom den obligatoriska försäkringens komplettering med en frivillig, öppen för stort sett alla personer, som icke äro i egentlig mening lönarbetare, men som enligt de allmänna grunderna för förslaget ändock skulle inbegripas i sjukförsäkringen.

Sjukhjälpen. Vad försäkringsförmånerna angår, vilja vi till en början ifrågasätta, huruvida det kan anses nödvändigt, att *sjukpenningens maximum* sättes så högt som till 10 kronor per dag. Såvitt vi hava oss bekant, utgår ingenstädes i utlandet sjukpenning inom den statliga försäkringen med sådana belopp. I Norge är sjukpenningens maximum 5 kronor, särskilt dyrtidstillägg inberäknat. Om i Sverige motsvarande siffra sattes till 8 kronor, borde, vill det synas, försäkringens syfte i denna del vara ganska väl tillgodosett.

Vidkommande frågan om *sjukhjälp vid kortvariga sjukdomar*, få vi, åberopande de skäl, som av d:r Hellström i ett särskilt yttrande anförts, uttala oss för införande av

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 116—145.

en verklig karenstid, under vilken väl läkarvård och läkemedel i nödig omfattning, men icke sjukpenning borde lämnas. Bestämmandet av karenstidens längd behöver med denna anordning icke i nämnvärd mån påverkas av den eljest dominerande synpunkten, att en försäkrad, som drabbas av sjukdom, snarast möjligt skall erhålla den sakkunniga vård, varav han är i behov. Härför blir under alla förhållanden sörjt, i den mån tillgång till läkare överhuvud finnes och den sjuke själv icke underlåter att begagna dennes hjälp. Den frågan synes då ligga nära till hands, huruvida icke utan social våda karenstiden kunde utsträckas väsentligt längre än där Hellström förordat, förslagsvis till tio eller fjorton dagar. De kortvariga sjukersättningarnas bortfallande skulle i högsta grad reducera försäkringens apparat och underlätta kontrollen dels genom en kraftig reduktion av sjukfallens antal (till omkring 60 %), dels genom simulationsfarans fullständiga undanröjande.

Saken har också en annan sida. Från intet håll synes man vilja helt bestrida, att vissa sociala värden skulle gå till spillo, därest genom statens ingripande på sjukförsäkringens område *den frivilliga sjukkasseverksamheten* berövades sitt existensberättigande. Vad som nu lockar folk till de frivilliga kassorna är väsentligen utsikterna att erhålla sjukpenning under korta sjukdomar, vilka ju förekomma så pass ofta, att envar räknar med någon valuta för erlagda avgifter. I händelse statens sjukförsäkring lämnade dessa korta sjukdomar å sido, skulle alltså ett stort arbetsfält kvarstå för de enskilda kassorna. Över huvud taget synes det oss starkt kunna ifrågasättas, huruvida i vårt land med dess mångfald av trängande, ännu olösta sociala uppgifter tiden verkligen nu är mogen att med väsentliga uppoffringar från det allmännas sida göra sjukdomsfall, som här avses, till föremål för särskilda ekonomiska skyddsåtgärder.

Statsfinansiella synpunkter. I betänkandet uttalas, att statsverkets kostnader för sjukförsäkringen nu nedbringats till ett relativt blygsamt belopp, omkring 30 miljoner kronor om året, och det framhålles vidare, att tillkomsten av dessa nya börder icke får anses utgöra hinder för nödig påbyggnad och förbättring av folkpensioneringen. I vad mån denna syn på saken svarar mot det verkliga statsfinansiella läget undandrar sig vårt bedömande. Visst är emellertid, att om sjukförsäkringens genomförande skulle taga statsverkets resurser i så hög grad i anspråk, att föga eller intet bleve över för *pensionsförsäkringens nydaning*, detta inom vida kretsar av befolkningen komme att väcka berättigat missnöje och stark besvikelse. Folkpensioneringen har, som bekant, endast i ringa grad infriat de förväntningar, som vid dess införande ställdes på densamma, och under trycket av penningvärdets fall har läget numera blivit sådant, att med skäl kan frågas, om det överhuvud kan vara lämpligt att vidmakthålla en stor och dyrbar förvaltningsapparat för att portionera ut de ringa ersättningsbelopp, som för närvarande komma på de pensionerades lott. När den äldsta grenen av socialförsäkringen befinner sig i ett dylikt tillstånd, böra efter vår mening förutsättningarna för vidtagande av nödiga och möjliga förbättringar med avseende å densamma på det noggrannaste beaktas i samband med socialförsäkringens utsträckande till nya områden.

Likaså torde vid avvägandet av sjukförsäkringens omfattning och förmåner böra uppmärksammas, att stora delar av vårt land lida under en kännbar *brist på läkare och sjukvårdsanstalter*, och att denna brist icke kan förväntas bliva avhjälpt utan kraftigt bistånd från statskassan. Det vore enligt vår uppfattning att felaktigt gradera förhandenvarande behov, om staten exempelvis medverkade till åstadkommande av kontanta sjukbidrag vid allehanda kortvariga sjukdomar, men förklarade sig ur stånd att lämna erforderligt ekonomiskt stöd för de övre landsdelarnas nödtorftiga utrustande med läkare och sjukvårdsanstalter, varförutan befolkningen i dessa trakter är föga hulpen med än så rikligt tillmätta sjukpenningar.

Såsom ett huvudönskemål måste vi slutligen uppställa, att sjukförsäkringen så ordnas, att den med minsta möjliga svårighet låter sig inpassa i den *enhetliga plan för*

socialförsäkringens förvaltning, om vars snabba utarbetande innevarande års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit. Det torde väl icke lida något tvivel om att en hel del av de svårigheter, med vilka man nu har att kämpa, då det gäller att bestämma sjukförsäkringens omfattning och organisation, vida lättare skulle kunna övervinnas, därest redan vid planläggningen av denna gren av socialförsäkringen stöd kunde hämtas av ett till sina huvuddrag utarbetat enhetligt socialförsäkringsprogram. Även om i avvaktan härpå ett kortare uppskov med sjukförsäkringens genomförande bleve nödvändigt, skulle efter vårt förmenande de tillfälliga nackdelarna därav med säkerhet komma att uppvägas av bestående vinster i form av en billigare och ändamålsenligare förvaltning för socialförsäkringen i dess helhet.

Utredning om socialförsäkringens organisationsformer.

I skrivelse den 18 maj 1920 hade riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta föranstalta om verkställande skyndsammast möjligt av utredning, huruvida och i vad mån en enhetlig organisation av den svenska socialförsäkringens olika grenar kan och bör genomföras i syfte att åstadkomma förenkling av förvaltningen och nedbringande av kostnaderna för denna ävensom största möjliga effektivitet av försäkringen.[1] Till stöd för berörda hemställan hade riksdagen anfört följande:

Frågan om enhetlig organisation av socialförsäkringens olika grenar har redan blivit föremål för uppmärksamhet i flera av de yttranden, vilka avgivits över socialförsäkringskommitténs förslag till lag om allmän sjukförsäkring.

De ämbetsverk, som i nu förevarande fråga yttrat sig, äro pensionsstyrelsen, försäkringsinspektionen, socialstyrelsen och riksförsäkringsanstalten; och äro dessa myndigheters yttranden i nu förevarande hänseende anmärkta i vederbörande utskotts utlåtande i ärendet, varjämte däri jämväl återgivits av socialförsäkringskommittén gjorda uttalanden i ämnet.

Utav de av dessa ämbetsmyndigheter avgivna uttalanden synes framgå, att meningarna icke torde vara delade i fråga om nödvändigheten av att socialförsäkringen för framtiden organiserades så, att en fullt enhetlig samverkan mellan dess olika grenar ernås. Att en utredning i sådant syfte med det snaraste igångsättes, synes särskilt påkallat med hänsyn till dels det förestående genomförandet av en obligatorisk sjukförsäkring och dels till en framtida utveckling i rätt riktning av hela vår socialförsäkring, vilken ännu måste anses befinna sig i ett jämförelsevis tidigt utvecklingsskede. Härmed vill riksdagen dock icke hava uttalat, att sjukförsäkringens genomförande bör uppskjutas, till dess den ifrågasatta utredningen rörande en enhetlig organisation av socialförsäkringen i dess helhet blivit slutförd. Riksdagen delar tvärtom till fullo socialförsäkringskommitténs uppfattning därom, att sjukförsäkringsfrågan, med hänsyn till dess stora betydelse för hela vårt lands befolkning, bör med det snaraste bringas till sin lösning. Såsom Eders Kungl. Maj:t i skrivelse nr 341 den 19 mars 1920 meddelat, kommer emellertid det i statsverkspropositionen förebådade förslaget till lag om allmän sjukförsäkring icke att föreläggas den nu samlade riksdagen. Då sålunda förslag i ämnet kan förväntas först till 1921 års riksdag, torde den av socialförsäkringskommittén, på grund av önskvärdheten av att beslut om sjukförsäkringen fattades redan av 1920 års riksdag, undanskjutna utredningen angående denna försäkrings inordnande

[1] Soc. Medd. årg. 1920, sid. 687.

i vårt nuvarande socialförsäkringssystem nu kunna verkställas, utan att sjukförsäkringens genomförande skulle av denna anledning behöva ytterligare fördröjas. Härvid utgår riksdagen från den förutsättningen, att utredningen icke från början skulle taga sikte på att utarbeta förslag till en definitiv lösning av frågan om sjukförsäkringens organisation, vilken icke torde kunna vinnas annat än i samband med en lösning av socialförsäkringens organisation i dess helhet. Utredningen synes i stället till en början böra inriktas på att vinna en sådan provisorisk lösning av frågan för sjukförsäkringens vidkommande, att svårigheter sedermera icke kunna förväntas uppstå, då fråga gäller realiserandet av de förslag i förevarande hänseende, vartill utredningen, sedan den slutförts i hela dess omfattning, kan komma att föranleda. Utan att vilja föregripa utredningen, i vad den sålunda till att börja med skulle komma att avse sjukförsäkringens organisation, anser sig riksdagen dock böra framhålla, att enligt riksdagens mening starka skäl anförts såväl av pensionsstyrelsen som av försäkringsinspektionen mot att sjukförsäkringsöverstyrelsen, såsom socialförsäkringskommittén föreslagit, skulle anordnas såsom ett nytt, fullt fristående ämbetsverk.

I anledning av anförda riksdagsskrivelse har Kungl. Maj:t den 11 oktober 1920 beslutat tillsätta en kommitté med uppdrag att verkställa utredning och framlägga förslag till möjligast enhetliga och enkla organisationsformer för socialförsäkringens olika grenar.

Till ordförande i kommittén har utsetts generaldirektören och chefen för pensionsstyrelsen Johan Gustaf Adolf af Jochnick och till ledamöter i densamma byråchefen i socialstyrelsen Jacob Theofil Andersson, försäkringsrådet Ivar Erik Olof Tengstrand, ledamöterna av riksdagens första kammare, direktören Adolf Hjalmar von Sydow och kassören Jan Erik Berglund, ledamöterna av riksdagens andra kammare August Herman Lindqvist, Per Nilsson i Bonarp och Karl Robert Karlsson i Gasabäck samt lasarettsläkaren Nils Enoch Hellström och hemmansägaren Karl Karlsson i Ryssbyn. Av dessa skola de tre förstnämnda bilda arbetsutskott inom kommittén.

Vid ärendets föredragning i statsrådet anförde chefen för socialdepartementet följande:

De olika socialförsäkringsformerna hava i vårt land kommit att behandlas som fristående, från varandra skilda spörsmål och kommit till stånd i den ordning, som de föreliggande omständigheterna betingat. År 1901 infördes sålunda en starkt begränsad social olycksfallsförsäkring, för vars handhavande riksförsäkringsanstalten inrättades, år 1913 en allmän ålde doms- och invaliditetsförsäkring, som handhaves av pensionsstyrelsen. År 1916 infördes en fullständig social olycksfallsförsäkring för lönarbetare, och i samband därmed inrättades ett försäkringsråd såsom högsta gransknings- och besvärsmyndighet för olycksfallsförsäkringsfrågor. Sjukförsäkringen är i vårt land för närvarande rättsligt reglerad genom en sjukkasselagstiftning, som avser att ordna hithörande förhållanden på frivillighetens grund och vars tillämpning övervakas av socialstyrelsen. Nu står införandet av en allmän sjukförsäkring på dagordningen.

Det gäller nu att från de av utvecklingen framskapade skilda organisationerna komma fram till en viss enhetlighet såväl i prestationer som i administration. Huru långt man härvid bör och kan gå, torde emellertid icke kunna bedömas utan en mycket ingående undersökning.

Att beträffande den centrala administrationen vissa förenklingar borde kunna uppnås och en del dubbelarbeten undvikas, torde utan vidare vara uppenbart. Men även ur andra och än viktigare synpunkter synes en sådan enhetlighet eftersträvansvärd.

Det måste exempelvis te sig som en oegentlighet, att enligt nuvarande organisation de, som träffats av arbetsoförmåga, allt efter orsakerna till densamma skola hänvända

sig icke blott till olika centrala ämbetsverk utan även till olika lokala myndigheter och framför allt att det icke finnes någon skälig överensstämmelse mellan prestationerna från de olika socialförsäkringsgrenarna. Det bör numera finnas förutsättningar för anordnandet av gemensamma lokala socialförsäkringsmyndigheter. Men icke minst möjligheterna att kunna åstadkomma en skälig överensstämmelse mellan de olika försäkringsgrenarnas prestationer, så att olikheterna mellan desamma icke framträda med den skärande skärpa, som nu blivit fallet, böra naturligen göras till föremål för en omsorgsfull utredning.

Man har inom den sociala verksamheten alltmer kommit till insikt om, att dess främsta och grundläggande uppgift är att söka förebygga skador på befolkningens hälsa och arbetsduglighet och, när sådana ändock inträffa, söka i möjligaste mån åstadkomma deras botande. Utbetalandet av perpetuella kontanta skadeersättningar för förlorad arbetsförmåga är från denna synpunkt att anse mera såsom en sekundär åtgärd, som bör tillgripas först då man blivit övertygad om, att en obotlig nedsättning av arbetsförmågan föreligger. Men även vid behandling av de tillfälliga skadorna bör tillses, att genom en på ett tidigt stadium påbörjad och ändamålsenligt genomförd sjukvård tiden för arbetsoförmågan så mycket som möjligt begränsas, och att ogynnsamma framtida verkningar av sjukdomen i görligaste mån undanröjas. Denna förebyggande och sjukvårdande verksamhet har redan på ett tidigt stadium, om än hittills mera försöksvis och därför i relativt ringa omfattning, kommit till tillämpning inom den svenska pensionsförsäkringen. Det synes mig uppenbart, att just på detta område ett intimt och fruktbärande samarbete skulle kunna komma till stånd mellan de olika socialförsäkringsgrenarna.

Bland andra frågor, som i detta sammanhang böra tagas under övervägande, synes mig även vara den om enhetliga principer för de olika försäkringsgrenarnas fondförvaltning.

Sedan de första och grundläggande bestämmelserna för samtliga socialförsäkringsgrenar numera med förslaget till sjukförsäkring föreligga och man även hunnit förvärva sig en viss praktisk erfarenhet på socialförsäkringsområdet i vårt land, synes det mig naturligt och angeläget, att både nu gällande och föreslagna bestämmelser göras till föremål för en överarbetning ur här antydda praktiska synpunkter, varvid sålunda vår socialförsäkringsfråga i sin helhet och i ett sammanhang underkastas en granskning i syfte att finna de mest lämpliga formerna för den framtida verksamheten med hänsyn såväl till de försäkrades intressen som till praktiskt-administrativa synpunkter.

I enlighet med riksdagens uttalade önskan utgår jag härvid från att denna utredning icke får lägga hinder i vägen för sjukförsäkringsfrågans snara lösning. Den kommitté, som får i uppdrag att verkställa utredningen, bör i så god tid kunna framlägga förslag till den jämkning av det överarbetade sjukförsäkringsförslagets yttre organisation, som för en provisorisk anordning må kunna finnas behövlig, att frågans framläggning för riksdagen därigenom icke fördröjes.

Den nu föreslagna utredningen synes hellre böra överlämnas till en särskild kommitté, vars ledamöter utses även med särskilt sikte på erfarenhet å det organisatoriska och praktiska området, än till socialförsäkringskommittén eller någon eller några av de befintliga försäkringsmyndigheterna. Man skapar därmed enligt min mening bättre förutsättningar för att de centrala punkterna i utredningsarbetet — enhetlighetsfrågan och de praktiska administrationssynpunkterna — bliva i första hand beaktade och tillgodosedda. Det är dock naturligtvis oeftergivligt, att ett nära samband mellan det nuvarande socialförsäkringsarbetet och det nu ifrågasatta utredningsarbetet måste upprätthållas.

Jag inser till fullo de stora svårigheter, som äro förenade med utredningen av föreliggande mycket omfattande och invecklade problem, särskilt med hänsyn till den breda läggning, som socialförsäkringen i vårt land erhållit och är avsedd att ytterligare få. Men dessa vanskligheter kunna dock enligt min mening icke försvara ett undanskjutande av ett för vår socialförsäkringsverksamhets utveckling så viktigt spörsmål som

det föreliggande Det kan måhända inträffa, att ett närmare skärskådande av detsamma kan komma att giva vid handen, att en enhetlighet i vår socialförsäkring är praktiskt ogenomförbar, åtminstone i den utsträckning, som rent teoretiskt synes vara mest önskvärd. Men även om så vore förhållandet, synes redan konstaterandet härav äga betydelse. Och det torde dessutom vara påtagligt, att genom de undersökningar och det utbyte av åsikter mellan för detta ämne intresserade personer, som utredningsarbetet bringar till stånd, skall åstadkommas ett ur praktiska synpunkter fördjupat skärskådande av våra sociala försäkringsfrågor, som under alla omständigheter bör komma att utöva ett gynnsamt inflytande på denna verksamhets planläggning och utveckling.

Jag föreslår på grund härav Eders Kungl. Maj:t att tillsätta en kommitté med uppgift att utarbeta en plan för en, så långt det kan befinnas lämpligt, enhetlig organisation av den svenska olycksfalls-, pensions- och sjukförsäkringen.

Kommitténs uppdrag avser sålunda i väsentlig mån en teknisk utredning. Till grundval för densamma böra i första hand läggas nu gällande föreskrifter och utarbetade förslag för de olika socialförsäkringsgrenarna jämte en av vederbörande försäkringsmyndigheter och socialförsäkringskommittén snarast möjligt till kommittén överlämnad redogörelse för åtminstone de stora linjerna av de reformer, som de var för sig hava under övervägande. Då det för tillgodoseende av de synpunkter, vilka kommittén har att företräda, kan anses önskligt, att vissa förändringar eller jämkningar vidtagas i gällande eller föreslagna bestämmelser, böra överläggningar härom äga rum med vederbörande ämbetsverk och med socialförsäkringskommittén. Detta samarbete bör underlättas därigenom, att vissa ledamöter i ämbetsverken och i socialförsäkringskommittén deltaga i kommittéarbetet.

Jag avser icke, att kommitténs arbete skall utmynna i några i detalj utarbetade lagförslag. Kommittén bör inskränka sig till att klarlägga, i vilka avseenden ändringar böra vidtagas i nu gällande eller föreslagna former för de olika socialförsäkringsgrenarna i syfte att uppnå största möjliga enhetlighet och effektivitet och minsta möjliga kostnader, d. v. s. angiva de allmänna riktlinjerna för socialförsäkringens framtida organisation. Det är självfallet, att därvidlag en ingående prövning måste äga rum angående de praktiska förutsättningarna för genomförandet av de förslag, som framställas. Därefter skulle det tillkomma Eders Kungl. Maj:t att på föredragning av vederbörande departementschef taga ställning till den föreslagna planen och låta ombesörja det lagstiftningsarbete, som kan vara erforderligt för utarbetande av fullständiga förslag.

I detta sammanhang anser jag mig även böra något beröra kommitténs arbetsordning. Befriad från detaljerat författningsarbete har kommittén att lägga hela tyngdpunkten av sitt arbete på det organisatoriska och praktiska problemet. För ett allsidigt belysande av detta måste i kommittén finnas personer med erfarenhet från den praktiska tillämpningen av vårt hittillsvarande socialförsäkringsarbete, med erfarenhet beträffande organisatoriska och praktiska spörsmål, och dessutom representanter för de försäkrade och för allmänna synpunkter. Då vid sådant förhållande antalet kommittéledamöter måste bliva rätt så stort, torde kommitténs arbete lämpligen böra ordnas på så sätt, att det egentliga utredningsarbetet handhaves av ett inom kommittén utsett arbetsutskott och att kommitténs övriga ledamöter endast inkallas till deltagande i plenarsammanträden.

I det program för kommitténs arbete, jag nu framlagt, ingår självfallet, att kommittén till belysande av skilda önskemål skall äga inhämta erforderliga upplysningar från vederbörande försäkringsmyndigheter och socialförsäkringskommittén samt andra myndigheter, utan att framställning därom behöver göras hos Eders Kungl. Maj:t. Tillika bör kommitténs ordförande och de ledamöter, som kommittén bestämmer, äga att efter anmälan hos chefen för socialdepartementet företaga erforderliga resor inom landet för att tillgodogöra sig sådan erfarenhet om socialförsäkringsarbetet, som kan vara av betydelse för kommitténs arbete.

Hyresnämndernas verksamhet under år 1919.

Över hyresnämndernas verksamhet under år 1919 har, i likhet med för föregående år, en redogörelse utarbetats på grundval av statistiskt material, som lämnats av hyresnämnderna själva.

Under redogörelseårets förra hälft gällde hyresstegringslagen av den 14 juni 1918, vilken därefter ändrades genom lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. den 19 juni 1919.[1] Bortsett från förhöjningen av den procentsats, inom vars ram hyresförhöjning icke i regel må upptagas till prövning av hyresnämnd, från 15 till 25 %, voro de förändringar, som hyresstegringslagen undergick år 1919, icke av den art, att de i någon avsevärd mån kommit att påverka uppställningen och innehållet av den lagens tillämpning belysande statistiken.

Med nu antydda undantag överensstämde det frågeformulär, som i februari 1920 utsändes till nämnderna, i allt väsentligt med det formulär, som föregående år kommit till användning. I första hand begärdes uppgifter rörande hyresregleringens omfattning och hyresbeloppen för de reglerade lägenheterna, men dessutom vissa upplysningar rörande övriga av nämnderna behandlade ärenden, ävensom angående resultaten av den i samband med hyresnämndsinstitutionen införda offentliga bostadsförmedlingen. Vid uppgifternas avgivande skulle ärenden, avgjorda enligt 1918 års lag med vissa bestämmelser mot oskälig hyresstegring, noggrant särskiljas från dem, som behandlats i enlighet med den under året tillkomna nya hyresstegringslagen. Bearbetningen av primärmaterialet har i huvudsak följt samma linjer som vid redogörelsen för föregående år.[2]

Under år 1919 hava enligt tillgängliga uppgifter hyresnämnder förefunnits i 146 städer och orter. Av dessa hava 133 insänt mer eller mindre fullständiga uppgifter om sin verksamhet, varvid emellertid nämnderna i Bromsten, Vislanda, Herrljunga, Kil och Säbrå anmält, att intet ärende av dem behandlats.

En summarisk redovisning för omfattningen av hyresnämndernas arbete under år 1919 lämnas i tab. 1 (sid. 1122—1129). Av dess kol. 8 framgår, att hela antalet under året handlagda ärenden utgjorde 50 616, varav 27 478 eller 54·3 % behandlats efter 1918 års lag och 23 138 eller 45·7 % efter 1919 års lag. Av de behandlade ärendena voro 22 811 eller 45·1 % hyresregleringsärenden och 27 805 eller 54·9 % övriga ärenden. Frånräknas från den senare gruppen de ärenden av mera formell natur, som avse uppsägning i

[1] Tryckt i Soc. Medd., årg. 1919, sid. 562 ff.
[2] Se Soc. Medd., årg. 1919, sid. 933 ff.

och för hyresförhöjning, inalles 21 785 fall, återstå i gruppen övriga ärenden 6 020 eller något över en femtedel av samtliga. En utförligare redogörelse för hyresnämndernas verksamhet inom vissa orter och ortsgrupper lämnas i nedanstående tabell. Framhållas må emellertid, att någon exakt jämförelse mellan siffrorna för olika orter knappast kan göras på grundval av tabellens uppgifter, då de olika hyresnämnderna ej använt samma princip vid redovisningen av ärendena. I vissa fall (såsom i Stockholm och Göteborg) har sålunda ett ärende kunnat avse många lägenheter, medan i andra (såsom i Malmö) varje lägenhet redovisats som särskilt ärende. Användes sistnämnda beräkningsgrund för Stockholm, ökas antalet avgjorda ärenden från 7 942 till ej mindre än 46 783.

Översikt över av hyresnämnderna behandlade ärenden år 1919.

Orter och ortsgrupper	Antal orter	Antal invånare den 31/12 1919	Hela antalet av hyresnämnd avgjorda ärenden	Därav							
				enligt 1918 års lag	enligt 1919 års lag	hyresregleringsärenden			övriga ärenden		
						enligt 1918 års lag	enligt 1919 års lag	tillhopa	enligt 1918 års lag	enligt 1919 års lag	tillhopa
Stockholm	1	415 201	**7 942**	4 603	3 339	462	2 566	3 028	4 141	773	4 914
Göteborg	1	200 577	**3 884**	2 105	1 779	698	1 009	1 707	1 407	770	2 177
Malmö	1	111 931	**15 098**	7 289	7 809	3 727	3 579	7 306	3 562	4 230	7 792
Orter med 20—100 000 inv.	12	395 793	**11 623**	6 366	5 257	1 863	2 672	4 535	4 508	2 585	7 088
10—20 000 »	19	259 966	**6 683**	4 580	2 103	2 183	1 196	3 379	2 397	907	3 304
5—10 000 »	38	267 317	**3 246**	1 755	1 491	787	832	1 619	968	659	1 627
under 5 000 »	56	135 024	**2 140**	780	1 360	417	820	1 237	363	540	903
Samtliga orter	**128**	**1 785 809**	**50616**	**27 478**	**23 138**	**10137**	**12 674**	**22 811**	**17 341**	**10 464**	**27 805**

Av *hyresregleringsärendena* hava 10 137 eller 44·4 % behandlats enligt 1918 års lag och 12 674 eller 55·6 % enligt 1919 års lag. Vad fördelningen av hyresregleringsärendena efter deras upphov beträffar, visar det sig att — om Stockholm, där sagda fördelning ej kunnat angivas, undantages — 91·6 % upptagits på initiativ av hyresvärden, 7·8 % enligt ansökan från hyresgäst och 0·6 % på hyresnämndens eget initiativ. Ovanligt hög procent för hyresvärds initiativ visar Malmö med 99·5 %, medan Göteborg har i det närmaste samma procentsats (91·2) som den genomsnittliga.

Av *övriga ärenden*, som handlagts av hyresnämnderna, utgjordes det övervägande flertalet av uppsägningar, nämligen 25 997 eller 93·5 % av samtliga. Av dessa voro dock 21 785 eller 83·8 % av sådana ärenden anhängiggjorda i och för hyresförhöjning och sålunda av mera formell natur, medan återstående uppsägningsärenden, nämligen 4 212 eller 16·2 %, avsågo uppsäg-

ning till avflyttning. Av andra ärenden märkas ansökningar rörande förändrad användning av bostadslägenheter i 293 fall eller 1·1 % av samtliga »övriga ärenden», ändring av bostadslägenheter i 206 fall eller 0·7 %, möblering av förut omöblerade lägenheter i 70 fall eller 0·3 % samt rivning av byggnader med bostadslägenheter i 87 fall eller 0·3 %. Mål, som handlagts av hyresnämnderna, men ej kunnat inpassas under förestående rubriker, uppgå till 1 152 eller 4·1 % av »övriga ärenden». För de olika ortsgrupperna belyses fördelningen inom denna kategori av följande översikt:

				Orter med			
	Stockholm	Göteborg	Malmö	20—100 000 inv.	10—20 000 inv.	5—10 000 inv.	under 5 000 inv.
enl. 1918 års lag	158	49	16	110	35	65	35
enl. 1919 » »	79	126	24	252	46	93	64

Omfattningen av hyresregleringsverksamheten åskådliggöres genom kol. 9—14 i tab. 1, vari redovisas antalet av hyresnämnderna reglerade lägenheter. Ett sammandrag av dessa uppgifter lämnas i tablån å nästa sida.

Härav framgår, att hela antalet hyresreglerade lägenheter utgjorde 67 258. Därav falla på Stockholm 32·2 % eller, om förstäder med egna hyresnämnder inräknas, t. o. m. 35·4 %. Även Göteborg med 23·1 % och Malmö med 10·8 % av totalsumman uppvisa ett stort antal reglerade lägenheter. Tillsammantagna upptaga de tre storstäderna 44 472 reglerade lägenheter, motsvarande 66·1 % av samtliga eller, om förstadssamhällena (resp. Lidingö, Solna, Hagalund, Huvudsta, Lilla Alby, Råsunda, Duvbo, Hesselby och Sundbyberg; Mölndal, Krokslätt, Gårda och Lunden samt Arlöv) medräknas, 49 714 lägenheter eller 73·9 %, under det att folkmängden motsvarar i förra fallet 40·7 % och i senare fallet 44·5 % av samtliga hyresnämndsorters. Beträffande övriga ortsgrupper kan konstateras, att hyresregleringsverksamheten i förhållande till folkmängden varit svagast i gruppen av städer och orter med 10—20 000 invånare och starkast i gruppen av större städer (20—100 000 invånare).

Jämföras antalet reglerade lägenheter under kalenderåren 1918 och 1919, visar det sig, att under år 1919 reglerats 18 155 flera lägenheter än under 1918, då totalantalet var 49 103, innebärande en ökning för år 1919 av 37·0 %. Därest man för full jämförbarhets vinnande medräknar samma hyresnämnder båda åren, blir antalet reglerade lägenheter för 1918 48 647 och för 1919 66 372 eller 36·4 % högre.

En jämförelse mellan huvudtabellerna i 1918 och 1919 års redogörelser visar emellertid, att den procentuella ökningen av antalet reglerade lägenheter ställer sig väsentligt olika på olika orter.

Riktas uppmärksamheten uteslutande på de under år 1919 verkställda hyresregleringarna, ger en jämförelse mellan lägenheter reglerade för hyresåret 1918/19 och för 1919/20 vid handen, att 9 323 lägenheter eller 13·9 % ha reglerats för år 1918/19 och 57 935 eller 86·1 % av lägenheterna reglerats

Översikt över antalet hyresreglerade lägenheter år 1919.

Under år 1919 hyresreglerade lägenheter	Stockholm	Göteborg	Malmö	Städer och orter med 20—100 000 inv.	10—20 000 inv.	5—10 000 inv.	under 5 000 inv.	Samtliga lägenheter	Därav lägenheter med centralvärme
I) För hyresåret 1918/19.									
1) vilkas hyra av nämnden nedsatts:									
bostadsläg. smålägenheter	639	—	1 477	38	359	944	115	**3 572**	891
bostadsläg. större lägenh.	319	—	757	10	167	49	12	**1 314**	487
affärslägenheter	55	—	125	—	44	25	1	**250**	74
samtliga lägenheter	1 013	—	2 359	48	570	1 018	128	**5 136**	952
2) för vilka begärda hyresbeloppen icke ansetts oskäliga:									
bostadsläg. smålägenheter	366	—	941	703	667	276	46	**2 999**	117
bostadsläg. större lägenh.	156	—	302	245	203	13	1	**920**	138
affärslägenheter	68	—	125	12	52	11	—	**268**	61
samtliga lägenheter	590	—	1 368	960	922	309	47	**4 187**	316
3) 1) o. 2) tillhopa:									
bostadsläg. smålägenheter	1 005	—	2 418	741	1 026	1 220	161	**6 571**	508
bostadsläg. större lägenh.	475	—	1 059	255	370	62	13	**2 234**	625
affärslägenheter	123	—	250	12	96	36	1	**518**	135
samtliga lägenheter	1 603	—	3 727	1 008	1 492	1 318	175	**9 323**	1 268
II) För hyresåret 1919/20.									
1) vilkas hyra av nämnden nedsatts:									
bostadsläg. smålägenheter	5 732	5 587	1 546	4 233	944	2 436	1 141	**21 619**	1 546
bostadsläg. större lägenh.	2 960	1 617	436	1 387	427	434	534	**7 795**	1 987
affärslägenheter	564	555	130	246	84	148	68	**1 795**	515
samtliga lägenheter	9 256	7 759	2 112	5 866	1 455	3 018	1 743	**31 209**	4 046
2) för vilka begärda hyresbeloppen icke ansetts oskäliga:									
bostadsläg. smålägenheter	8 146	6 261	1 065	2 424	1 149	1 089	312	**20 446**	601
bostadsläg. större lägenh.	1 700	836	258	594	465	274	129	**4 196**	589
affärslägenheter	932	673	144	131	80	80	44	**2 084**	246
samtliga lägenheter	10 778	7 770	1 467	3 149	1 634	1 443	485	**26 726**	1 427
3) 1) och 2) tillhopa:									
bostadsläg. smålägenheter	13 878	11 848	2 611	6 657	2 093	3 525	1 453	**42 065**	2 147
bostadsläg. större lägenh.	4 660	2 453	694	1 981	892	708	663	**11 991**	2 567
affärslägenheter	1 496	1 228	274	377	164	228	112	**3 879**	759
samtliga lägenheter	20 034	15 529	3 579	9 015	3 089	4 461	2 228	**57 935**	5 473
III) För hyresåren 1918/19 och 1919/20.									
bostadsläg. *smålägenheter*	**14 883**	**11 848**	**5 029**	**7 398**	**3 119**	**4 745**	**1 614**	**48 636**	**2 655**
bostadsläg. större lägenh.	**5 135**	**2 453**	**1 753**	**2 236**	**1 202**	**770**	**676**	**14 225**	**3 192**
affärslägenheter	**1 619**	**1 228**	**524**	**389**	**260**	**264**	**113**	**4 397**	**894**
samtliga lägenheter	**21 637**	**15 529**	**7 306**	**10 023**	**4 581**	**5 779**	**2 403**	**67 258**	**6 741**

för år 1919/20. På grund av den nära överensstämmelsen mellan lagarna av år 1918 och 1919 är i denna redogörelse ingen hänsyn tagen till de reglerade lägenheternas fördelning på 1918 års lag och 1919 års lag.

Hyresregleringarna för 1918/19 äro givetvis av något mindre intresse. Det kan dock förtjäna anmärkas, att ej mindre än 3 727 av dessa lägenheter eller 40·0 % av samtliga äro att hänföra till staden Malmö.

Vad de för hyresåret 1919/20 reglerade lägenheterna beträffar, ha nämnderna i 26 726 fall eller 46·1 % av samtliga funnit, att begärda hyreshöjningar ej överstigit 15 % av i september 1915 gällande hyra eller eljest icke varit oskäliga, men däremot beträffande 31 209 lägenheter eller 53·9 % i större eller mindre grad nedsatt begärd hyra. Nedsättning av fordrade hyror har i större utsträckning skett för större lägenheter, i det att i fråga om sådana i 65·0 % av samtliga fall hyran reducerats, medan för smålägenheter motsvarande procenttal varit 51·4 % (för kontors-, butiks- o. d. lägenheter 46·3 %).

Riktas åter uppmärksamheten på de olika ortsgrupperna, visar det sig, att hyressänkning genom nämndens ingripande varit jämförelsevis vanligast förekommande i de mindre orterna, medan dylik nedsättning i långt mindre utsträckning ägt rum i de större städerna. I orter med mindre än 10 000 invånare har sålunda hyran nedsatts för 71·2 % av de reglerade lägenheterna, medan motsvarande siffra för Stockholm är 46·2 % och för Göteborg 50·0 %.

För att erhålla ett mera exakt statistiskt mått på regleringsverksamhetens omfattning och intensitet å de särskilda orterna är det lämpligt att ställa antalet reglerade bostadslägenheter i relation till hela antalet hyreslägenheter, i den mån detta kan erhållas på grundval av 1912—1914 års allmänna bostadsräkningar eller för Stockholms och Göteborgs vidkommande av de kommunala bostadsräkningarna år 1915. Relationstalen framgå av efterföljande tablås sista kolumn. Det må emellertid anmärkas, att dessa procenttal äro något för höga, enär talen för bostadsbeståndet äro från 1912—15 och detta sålunda något utökats under mellantiden.

Hyresregleringens omfattning å vissa orter under år 1919.

Orter och ortsgrupper	Antal orter	Antal reglerade bostadslägenheter									
		För hyresåret 1918/19		För hyresåret 1919/20						För åren 1918/19 och 1919/20	
				samtliga lägenheter		smålägenheter		större lägenheter			
		antal	i % av samtl.	antal	i % av samtl.	antal	i % av samtl.	antal	i % av samtl.	antal	i % av samtl.
Stockholm med förstäder	5	1 630	1·8	20 026	22·5	14 887	22·9	5 139	21·3	21 656	24·3
Göteborg med förstäder .	5	1 141	2·6	16 100	37·4	13 585	38·4	2 515	32·6	17 241	40·0
Malmö med Arlöv	2	3 477	15·8	3 366	15·3	2 659	15·0	707	16·5	6 843	31·1
Orter med 20—100 000 inv.	12	996	1·4	8 638	12·5	6 657	11·7	1 981	16·0	9 634	13·9
» » 10—20 000 »	18	1 396	3·8	2 925	8·1	2 093	7·3	832	11·2	4 321	11·9
» » 5—10 000 »	16	6	0·0	1 234	7·7	817	6·4	417	12·6	1 240	7·7
» » under 5 000 »	8	45	1·2	162	4·5	92	3·2	70	9·1	207	5·7
Samtliga orter	**66**	**8 691**	**3·1**	**52 451**	**18·8**	**40 790**	**18·6**	**11 661**	**19·4**	**61 142**	**21·9**
Samtliga orter exkl. Stockholm med förstäder . .	61	7 061	3·7	32 425	17·0	25 903	16·8	6 522	18·2	39 486	20·7

Det framgår av dessa siffror, som avse 66 hyresnämndsorter och däribland samtliga större, att de år 1919 hyresreglerade bostadslägenheterna utgjort c:a 22 % av hela antalet regleringsbara. Givetvis spela lokala och andra särskilda förhållanden en betydande roll och inverka väsentligt på jämförelsetalen för de olika orterna. Medan Stockholm har ett jämförelsetal av 25·3 %, uppvisa vissa av dess förstäder en betydligt högre procent, nämligen Råsunda 88·2 %, Lidingö 43·3 % och Sundbyberg 36·9 %. Höga jämförelsetal hava vidare bl. a. Landskrona 42·4 %, Göteborg 40·1 %, Malmö 34·1 %, Nyköping 32·1 % och Eskilstuna 27·6 %. Låga jämförelsetal visa däremot bl. a. följande orter: Västervik 2·8 %, Jönköping 2·9 %, Trollhättan 3·2 %, Falun 3·2 %, Kristianstad 3·5 %, Söderhamn 4·3 % och Luleå 4·8 %. I stort sett visar emellertid tablån, att hyresstegringslagens tillämpning och betydelse avtar från de större stadssamhällena till de mindre. Mest livlig har regleringsverksamheten varit i »det större Göteborg», där ej mindre än 40·0 % av det beräknade antalet hyreslägenheter blivit reglerade. Även Malmö (med Arlöv) visar ett högt procenttal (31·1), under det att Stockholm (jämte förstäder) har ett jämförelsetal av 24·3 %. Procenten för de övriga ortsgrupperna bildar en successivt sjunkande serie, nämligen resp. 13·9, 11·9, 7·7 och 5·7 %.

Regleringsintensiteten för större lägenheter och smålägenheter framgår även av tablån. Regleringsprocenten visar sig för orterna tillsammantagna vara något, om än obetydligt, högre för större lägenheter än för smålägenheter. Framhållas må dock, att i Stockholm med förstäder och framför allt i Göteborg med förstäder hyresregleringsprocenten är större för smålägenheterna.

Hur regleringsfrekvensen växlat för olika lägenhetskategorier, framgår närmare av nedanstående översikt:

	Antal för hyresåret 1919/20 reglerade bostadslägenheter i % av hela antalet hyreslägenheter:					
	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	samtliga
Stockholm med förstäder	14·3	26·1	24·1	21·9	20·9	**22·5**
Övriga orter	7·6	19·3	17·7	18·4	17·9	**17·9**
Samtliga orter (66)	9·8	21·0	19·9	19·7	19·2	**18·8**

Smålägenheternas lägre regleringsintensitet beror sålunda uteslutande på den låga procenten för den minsta bostadskategorien. Redan lägenheterna om 1 rum och kök förete nämligen maximum, varefter regleringsprocenten håller sig på ungefär samma nivå för de övriga kategorierna, möjligen med en något sjunkande tendens för lägenheterna om 4 rum och kök och däröver.

Av tab. 1 ävensom av tabellen å sid. 1109 framgår, att 6 741 eller 10·0 % av samtliga reglerade lägenheter (bostads- och andra) voro försedda med centralvärme. Det övervägande flertalet dylika lägenheter faller dock på ett fåtal större städer, ty medan å 87 av de 128 orter, varifrån uppgifter erhållits om hyresreglering, inga centralvärmelägenheter redovisats, komma på

enbart Stockholm, Göteborg, Malmö, Linköping och Lund samt förstadssamhället Råsunda 6 214 sådana eller 92·2 % av alla reglerade centralvärmelägenheter. I dessa samhällen utgjorde också centralvärmelägenheterna en betydande del av det reglerade hyreslägenhetsbeståndet, nämligen för Stockholm 16·3 %, Göteborg 8·8 %, Malmö 13·3 %, Linköping 27·0 %, Lund 23·0 % och Råsunda 18·3 %.

I likhet med föregående år har även under år 1919 regleringsintensiteten varit avsevärt större beträffande centralvärmelägenheterna än de övriga. Detta åskådliggöres för Stockholm och Göteborg av följande tablå, vilken för nämnda städers vidkommande uppgjorts på grundval av uppgifter om de centraluppvärmda hyreslägenheternas fördelning på storlekskategorier enligt bostadsräkningarna därstädes år 1915.

Antal för 1919/20 reglerade bostadslägenheter i % av hela antalet hyreslägenheter bland:		enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök	samtliga bostadslägenheter
Stockholm	samtliga lägenheter	14·2	25·4	23·3	20·5	19·7	**21·7**
	lägenheter utan centralvärme	13·5	25·2	22·0	18·0	16·2	**20·6**
	lägenheter med centralvärme	18·4	30·6	43·4	43·1	35·6	**32·9**
Göteborg	samtliga lägenheter	24·0	39·1	42·8	42·3	25·9	**36·9**
	lägenheter utan centralvärme	24·1	38·2	40·3	37·2	24·4	**35·7**
	lägenheter med centralvärme	22·4	—[1]	91·7	96·9	31·7	**59·1**

Den relativa regleringsfrekvensen visar sig alltså nästan undantagslöst betydligt starkare för värmeledningS- än för andra lägenheter. Framför allt gäller detta om de större lägenheterna.

Hyresregleringsverksamheten har dock omfattat ej blott bostadslägenheter utan även affärslägenheter o. d., vilkas antal framgår av tablån å sid 1109. Sammanlagt hava underkastats reglering 4 597 kontors-, butiks- o. d. lägenheter eller 6·5 % av samtliga reglerade lägenheter. Största antalet av dessa faller på Stockholm med 1 619, Göteborg med 1 228 och Malmö med 524, utgörande tillsammans 3 371 eller 76·7 % av samtliga.

Efter denna översikt över hyresregleringsverksamhetens omfattning må uppmärksamheten fästas på dess *resultat*, i den mån dessa kunna utläsas ur en sammanställning mellan å ena sidan de i september 1915 och i september 1919 gällande hyresbeloppen, vilka enligt hyresstegringslagen skola läggas till grund för nämndernas prissättning, å den andra de hyror, som av hyresvärden begärts och av nämnden fastställts eller lämnats utan anmärkning beträffande samma lägenheter för hyresåret 1919/20.

Dylika hyresuppgifter begärdes också å frågeformuläret, men från en del städer och orter hava användbara sådana ej kunnat erhållas. Detta gäller Solna, Sundbyberg, Rönninge, Nacka, Katrineholm, Flen, Motala socken,

[1] Procentsiffran ej medtagen, enär inom denna kategori ett större antal centralvärmelägenheter synes ha tillkommit efter 1915.

Tranås, Markaryd,[1] Kalmar, Visby, Osby, Åstorp, Höganäs, Trollhättan, Alingsås,[1] Filipstad, Askersund,[1] Nora, Hallsberg, Kungsör, Heby, Falun, Krylbo, Morastrand, Ljusdal[1] och Sollefteå eller tillsammans 27 orter. Från jämförelsen måste vidare uteslutas dels lägenheter med centraluppvärmning, enär hyresbeloppen för dessa tidigare plägade innefatta även ersättning för centralvärme och varmvatten, men numera enligt lagen skola fastställas utan dessa förmåner, dels de lägenheter utan centralvärme, för vilka hyran i september 1915 ej uppgivits eller eljest kunnat utrönas.

De slutliga hyresbeloppen för de lägenheter, som reglerats för hyresåret 1918/19 resp. 1919/20 och om vilka nöjaktiga uppgifter stått att vinna, meddelas ortsvis i kol. 26—27 och 30—33 av tab. 1. Härav framgår, att sammanlagda årliga hyresbeloppet för sistnämnda 44 615 lägenheter utgjorde i september 1915 18 817 923 kronor samt fyra år senare 22 182 746 kronor eller 17·9 % högre. De av hyresvärdarna begärda hyrorna för hyresåret 1919/20 uppgingo till 27 282 481 kronor, vilken summa är 45·0 % högre än 1915 års hyressumma och 23·0 % högre än hyran i september 1919. Av hyresnämnderna nedsattes den begärda hyressumman till 25 594 151 kronor, vilken summa med 36·0 % överstiger hyressumman för år 1915 och med 15·4 % hyran i september 1919. Den av nämnderna fastställda hyressumman understeg å andra sidan med 1 688 330 kronor eller 6·2 % de av hyresvärdarna begärda hyresbeloppen, och denna differens anger alltså det belopp, som genom hyresnämndernas direkta verksamhet besparats hyresgästerna i dessa lägenheter.

För de 6 742 lägenheter, vilka reglerats för hyresåret 1918/19 och för vilka hyresbeloppen äro kända, understeg det av nämnderna fastställda hyresbeloppet den av värdarna begärda hyressumman med 191 393 kronor eller 5·7 %.

Det totala inbesparade beloppet för samtliga dessa lägenheter uppgår sålunda till 1 879 723 kronor. Utgår man från, att samma genomsnittliga nedsättningsprocent tillämpats även på de lägenheter, som av ovan anförda skäl ej kunnat medtagas i den direkta jämförelsen, kan det genom hyresnämndernas direkta prisreglerande verksamhet under år 1919 inbesparda totalbeloppet beräknas utgöra omkring 2·5 milj. kronor, medan det för 1918 uppskattats till 1·5 milj. kronor och för 1917 till 0·9 milj. kronor.

För de orter och lägenhetskategorier, beträffande vilka fullständiga uppgifter föreligga,[2] utgjorde den för hyresåret 1919/20 begärda hyresökningen tillhopa 5 113 323 kronor och den fastställda 3 419 157 kronor eller 66·9 % därav. Huru angivna relation ställer sig för särskilda lägenhetskategorier, belyses närmare genom tablån å nästa sida.

Den medgivna hyreshöjningen har, som synes, i genomsnitt varit något större för bostadslägenheter än för affärslägenheter. Inom den förra gruppen är stegringen åter större för smålägenheter än för större lägenheter, vilket dock närmast synes bero på att hyresvärdarnas stegringskrav i förra fallet

[1] För dessa orter saknas endast uppgift å hyresbeloppet enligt i sept. 1915 gällande avtal.
[2] De fyra orterna Markaryd, Alingsås, Askersund och Ljusdal, för vilka saknas uppgifter endast för 1915 års hyror, äro här inberäknade.

Förhållandet mellan begärd och medgiven hyresstegring för hyresåret 1919/20.

Orter och ortsgrupper	Den för hyresåret 1919/20 medgivna hyresstegringen i % av den av hyresvärden begärda för											
	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum och kök	samtliga			kontors- o. d. lägenheter	samtliga reglerade lägenheter
								bostads-lägenheter	små-lägenheter	större lägenheter		
a) *Lägenheter, vilkas hyra av nämnden nedsatts.*												
Stockholm med förstäder . .	46·7	54·3	56·8	53·9	55·0	56·8	50·7	**54·2**	55·0	53·6	**44·8**	**52·5**
Övriga orter	41·1	52·8	46·1	51·5	52·4	49·1	51·7	50·3	49·4	51·3	51·5	50·5
Samtliga orter	**44·5**	**53·3**	**51·0**	**52·6**	**53·6**	**53·0**	**51·2**	**52·1**	**51·7**	**52·5**	48·4	**51·5**
b) *Samtliga reglerade lägenheter.*												
Stockholm med förstäder . .	70·7	74·8	73·5	68·9	68·0	68·4	61·3	**69·7**	73·8	66·2	**63·1**	**68·5**
Övriga orter	68·0	70·5	62·6	64·8	65·3	60·9	60·8	65·2	67·1	63·0	66·3	65·4
Samtliga orter	**69·7**	**72·2**	**67·9**	**66·7**	**66·7**	**64·8**	**61·1**	**67·4**	**70·1**	**64·7**	64·8	**66·9**

hållit sig inom en trängre marginal. I genomsnitt synas hyresnämnderna hava medgivit en något högre del av den begärda hyresstegringen år 1919 än år 1918, då den för samtliga orter fastställda hyran utgjorde 63·5 % av den begärda.

Ser man enbart på de lägenheter, vilkas hyror av nämnden nedsatts, är sänkningen av de begärda beloppen givetvis väsentligt större, än när i summorna även ingå de fall, då fordrade hyror lämnats utan anmärkning. Även inom denna grupp är reduktionen mera betydande för affärslägenheter än för bostadslägenheter, av vilka senare dock de större visa något större hyreshöjning än småläghenheterna. Den medgivna hyresstegringen för denna kategori är i genomsnitt avsevärt större än föregående år. Det bör emellertid anmärkas, att ökningen uteslutande är att tillskriva Stockholm (med förstäder), där procenttalet för samtliga lägenheter stigit från i medeltal 37·9 % av den begärda hyran år 1918 till 52·5 % år 1919. Övriga orter visa snarare någon minskning.

För att undersöka huru relationen mellan den medgivna hyresstegringen och den begärda växlat å olika orter, har utarbetats en särskild översikt, varvid emellertid undantagits 3 smärre orter, där vid regleringen ingen som helst förhöjning beviljats på 1919 års hyror utan enskilda fall t. o. m. nedsättning av dessa ägt rum. För övriga 102 hyresnämndsorter ställer sig angivna relation på följande sätt:

Antal orter, där den medgivna hyresförhöjningen utgjort följande genomsnittliga procent av den begärda:

under 30 %	30—40 %	40—50 %	50—60 %	60—70 %	70—80 %	80—90 %	90—100 %
9	9	13	20	18	19	5	9

De 9 orter, å vilka hyresvärdarnas krav undergått den starkaste reduceringen, äro Ludvika (till 29·9 % av den begärda hyran), Ljusdal (29·4 %), Säffle (26·7 %), Enköping (25·4 %), Alvesta (23·6 %), Bollnäs (22 4 %), Duvbo (15·8 %), Älmhult (12 8 %) och Sölvesborg (3·8 %). Bland de 9 orter, där den av hyresvärdarna begärda höjningen godtagits till 90 % eller mer, märkas särskilt städerna Karlskrona, Falköping och Örnsköldsvik samt de båda smärre samhällena Vilan och Sandviken, å vilka 5 orter ingen som helst nedsättning av de fordrade hyresbeloppen synes ägt rum. Hyresökningen före hyresåret 1919/20 har i dessa orter i regel varit jämförelsevis obetydlig.

På grundval av de erhållna uppgifterna har jämväl uppgjorts en särskild tabell över *medelhyrorna* för de reglerade lägenheterna, i sammandrag återgiven i tab. 2 (sid. 1130 ff.).

Framhållas må emellertid, att dessa hyresbelopp, såsom avseende en växlande, men i regel tämligen ringa del av hela lägenhetsbeståndet, knappast kunna anses giva en trogen bild av den faktiska hyresnivån å de särskilda orterna. Hyresnivån för bostäder i Stockholm med förstäder synes dock vara 50 à 60 % högre än genomsnittet för övriga orter, liksom hyresnivan för hyresreglerade kontors-, butiks- o. d. lägenheter är omkring 60 % högre i det »större Stockholm». Såsom städer med höga hyror framstå även Göteborg, Karlstad och Västerås samt vissa norrländska städer, såsom Östersund och Sundsvall. Såsom relativt billiga i hyreshänseende framträda bland större samhällen särskilt vissa syd- och västsvenska städer, såsom Jönköping, Kristianstad, Malmö, Hälsingborg, Halmstad och Uddevalla.

Av betydligt större värde än som mätare av hyresnivån äro emellertid de erhallna hyresuppgifterna såsom belysande hyresstegringen under kristiden. På grund av att dessa hyresbelopp avse identiskt samma lägenheter vid skilda tidpunkter, och alltså icke den felkälla kan spela in, som eljest alltid influerar på sådan hyresstatistik, som avser hela bostadsbeståndet, nämligen avgången av gamla, billiga bostäder och tillkomsten av moderna, dyra lägenheter, är den härigenom beräknade hyresstegringen i de flesta fall fullt exakt. Visserligen föranleder det å vissa orter ringa antalet reglerade lägenheter, att den beräknade hyresstegringen kunnat påverkas av tillfälligheter. Men sammanföras orterna i större grupper, såsom skett i tablån å nästa sida, torde dock dessa störande inflytelser i huvudsak bortelimineras.

Tablans sista kolumn ger vid handen, att den genomsnittliga hyresstegringen mellan hyresåren 1914/15—1919/20 utgör 36 %, vilket tal nagot överstiger den preliminära beräkning för hyresstegringen, som tidigare utförts på grundval av vissa av hyresnämnderna uppskattningsvis meddelade uppgifter och som angav hyresökningen till c:a 30 %. Skiljer man mellan bostads- och affärslägenheter, befinnas dessa senare förete omkring 6 % högre stegring än de förra. Ser man pa de särskilda orterna, befinnes procenten för Stockholm och Göteborg alldeles sammanfalla med riksmedeltalet. I allmänhet är hyresstegringen också mycket likartad för olika grupper av samhällen, med undantag för de minsta orterna, vilken kategori visar en avsevärd större ökning (42 %), som dock knappast gäller i fraga om bostadsbestandet i allmänhet

Hyresstegringen åren 1915—1919/20 för reglerade lägenheter.

Orter och ortsgrupper	Antal lägenheter med känd hyresstegring	Hyresindextal för reglerade: bostadslägenheter: enligt i sept. 1915 gällande avtal	bostadslägenheter: enligt i sept. 1919 gällande avtal	bostadslägenheter: vad av hyresvärden begärts för år 1919/20	bostadslägenheter: vad av hyresnämnden medgivits för år 1919/20	affärslägenheter: enligt i sept. 1915 gällande avtal	affärslägenheter: enligt i sept. 1919 gällande avtal	affärslägenheter: vad av hyresvärden begärts för år 1919/20	affärslägenheter: vad av hyresnämnden medgivits för år 1919/20	samtliga lägenheter: enligt i sept. 1915 gällande avtal	samtliga lägenheter: enligt i sept. 1919 gällande avtal	samtliga lägenheter: vad av hyresvärden begärts för år 1919/20	samtliga lägenheter: vad av hyresnämnden medgivits för år 1919/20
Stockholm	14 741	100	119	143	136	100	111	156	139	100	118	145	136
Göteborg	12 916	100	119	141	134	100	115	162	146	100	119	144	136
Malmö	3 045	100	121	142	134	100	103	150	140	100	119	143	134
Orter med 20—100 000 inv.	6 812	100	116	147	135	100	108	154	136	100	116	147	135
» » 10—20 000 »	2 268	100	117	143	136	100	120	159	145	100	117	145	137
» » 5—10 000 »	2 988	100	117	143	134	100	109	152	146	100	117	144	135
» » under 5 000 »	1 765	100	123	153	142	100	115	171	148	100	123	154	142
Samtliga orter	**44 535**	**100**	**119**	**144**	**135**	**100**	**112**	**157**	**141**	**100**	**118**	**145**	**136**
Därav: Stockholm med förstäder	15 954	100	119	144	136	100	112	156	139	100	118	145	137
Övriga orter	28 581	100	118	143	135	100	112	159	143	100	118	145	135

utan företrädesvis för vissa enskilda hyresregleringsfall. Ävenledes har i vissa fall lägenhetens förbättring genom inledande av elektriskt ljus o. d. spelat in. Vad nu sagts bör även observeras i fråga om vissa av de procenttal för de särskilda orterna, som meddelas i tab. 1, kol. 34. Till i medeltal 50 % eller därutöver har förhöjningen beräknats för bl. a. Lilla Alby (53·5 %), Duvbo (58·6 %) och Hesselby (62·9 %) samt vidare Motala (66·0 %), Karlshamn (89·5 %), Hässleholm (76·4 %), Eslöv (50·7 %), Trälleborg (63·1 %) och Sundsvall (55·5 %). Svagare (under 25 %) synes däremot höjningen bl. a. hava varit i Älmhult (17·6 %), Ystad (22·4 %), Kävlinge (15·1 %), Fässberg (23·9 %), Mariestad (24·1 %) och Kiruna (15·5 %).

Tablån åskådliggör även, hurusom hyresstegringen i stort sett för de undersökta lägenheterna under år 1919 varit lika stor som under de föregående krisåren tillsammantagna, i det att indextalet för september 1919 uppgick till 118 mot 136 för hyresåret 1919/20. Ökningen under år 1919 har varit betydligt starkare för affärslägenheterna än för bostadslägenheterna, i det att indextalet för de förra stigit från 112 till 141 och för de senare från 119 till 135.

Av indextalen för den av hyresvärdarna begärda hyran framgår, att steg-

ringen skulle uppgått till omkring 45 % på i september 1915 gällande hyror, därest hyresnämnderna ej tillämpat sin nedsättningsrätt. Högst har den ifrågasatta stegringen varit i den minsta ortsgruppen. För affärslägenheter har i genomsnitt en högre hyresökning krävts än för bostadslägenheter.

Tar man i betraktande den hyresstegring, som hyresvärdarna begärt på i september 1919 gällande hyror, visar det sig, att denna stegring i genomsnitt hållit sig vid omkring 23 %. Den ifrågasatta ökningen har varit starkast i gruppen av orter med 20—100 000 invånare (27 %) och svagast i Malmö (20 %).

Undersöker man, såsom skett i nedanstående tablå, hyresstegringen inom olika storleksgrupper av bostäder, synas de av hyresnämnderna fastställda stegringarna, av ökningsprocenten för särskilda lägenhetskategorier att döma, i viss mån ha avpassats efter hyresgästernas betalningsförmåga. Särskilt är denna tendens framträdande i »det större Stockholm», där ökningen från 1915 för smålägenheter är 32 % och för större lägenheter 42 %.

Hyresstegringen åren 1915—1919/20 inom olika lägenhetskategorier.

Hyresindextal (hyrespriset 1914/15 = 100) för lägenheter reglerade för hyresåret 1919/20:	enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum och kök	samtliga bostadslägenheter	samtliga småbostadslägenheter	samtliga större lägenheter	samtliga affärslägenheter
Stockholm med förstäder											
enligt i september 1919 gällande avtal	118	117	118	119	120	122	122	**119**	117	121	**112**
av hyresvärden begärt . .	139	136	138	144	151	154	162	**144**	138	152	**156**
av hyresnämnden medgivet	133	131	133	136	141	144	146	**136**	132	142	**139**
Övriga orter											
enligt i september 1919 gällande avtal	117	118	119	119	118	117	118	**118**	119	118	**112**
av hyresvärden begärt . .	140	139	141	143	148	150	157	**143**	140	149	**159**
av hyresnämnden medgivet	133	133	133	135	138	137	141	**135**	133	137	**143**
Samtliga orter											
enligt i september 1919 gällande avtal	**118**	**118**	**118**	**119**	**119**	**120**	**120**	**119**	**118**	**120**	**112**
av hyresvärden begärt . .	**139**	**138**	**140**	**144**	**150**	**152**	**159**	**144**	**139**	**150**	**157**
av hyresnämnden medgivet	**133**	**132**	**133**	**136**	**140**	**141**	**144**	**135**	**133**	**139**	**141**

Omfattningen av den sida av hyresnämndernas verksamhet, som avser reglering av s. k. långkontrakt, i vad som rör uppvärmning av lagenhet och tillhandahallande av varmvatten, framgår av följande tabla:

Antal lägenheter	Stockholm	Göteborg	Malmö	Orter med 20—100 000 inv.	Orter med 10—20 000 inv.	Orter med 5—10 000 inv.	Orter med under 5 000 inv.	Samtliga orter
med årskontrakt	775	—	—	15	68	38	18	**914**
med fleråriga kontrakt .	1 536	159	235	214	186	45	29	**2 404**
tillsammans	2 311	159	235	229	254	83	47	**3 318**

Dylik reglering har, som synes, förekommit i 3 318 fall, varav 2 404 eller omkring 73 % gälla lägenheter med fleråriga kontrakt. Om Stockholm, där även värmereglering i fråga om ettåriga kontrakt synes hava påkallats ganska ofta, frånräknas, visar det sig, att å övriga orter värmekostnaden reglerats för 868 lägenheter med fleråriga kontrakt och för 139 med ettåriga, alltså omkring 14 % av samtliga. Regleringen har i fraga om bostadslägenheter till omkring fyra femtedelar gällt större lägenheter (fr. o. m. 3 rum och kök). En stor del av ifrågavarande lägenheter har utgjorts av kontors-, butiks- o. d. lägenheter, nämligen nära två femtedelar av samtliga, som kunnat uppdelas på lägenhetskategorier.

Angående de genom hyresstegringslagen upprättade *kommunala bostadsförmedlingskontorens* verksamhet under år 1919 hava ävenledes uppgifter begärts i likhet med föregående år.

Siffermässiga uppgifter om bostadsförmedlingen hava erhållits från inalles 65 orter. Nära hälften av samtliga hyresnämnder, som lämnat redovisning rörande sin verksamhet, har sålunda underlåtit att insända dylika uppgifter. Från vissa av dessa orter, såsom Solna, Oskarshamn, Osby, Höganäs, Nyhem, Mariestad, Säffle, Hudiksvall m. fl., meddelas, att bostadsförmedling icke förekommit. I Enköping uppger sig nämnden icke hava tagit någon befattning med bostadsförmedlingen, utan har frågan överlämnats till stadsfullmäktige. Från Huskvarna och Växjö uppgives, att förmedling genom nämnden icke ägt rum, enär de hyressökande själva lyckats skaffa sig lägenheter. Även på åtskilliga orter, där offentlig bostadsförmedling enligt lagen upprättats, synes den hava varit av mycket ringa betydelse. Nämnderna i Sundbyberg, Karlshamn, Sölvesborg, Hässleholm, Sala, Umeå m. fl. platser förklara sålunda, att de ej kunnat anvisa någon enda ledig lägenhet till de hyressökande, som anmält sig. Från Sundsvall anföres, att varje anmälan om ledig lägenhet är illusorisk, då densamma i regel åtföljes av meddelande om, att lägenheten åter är uthyrd. Endast i de 20 städer, som i efterföljande tablå nominativt upptagits, hava under redogörelseperioden de offentliga bostadsförmedlingskontoren spelat någon mera betydande roll.

Sammanställda med motsvarande uppgifter för föregående år, utvisa siffrorna i denna översikt genomgående för samtliga orter en betydande nedgång beträffande antalet förmedlade lägenheter. Orsakerna till denna tillbakagång måste givetvis tillskrivas den alltjämt skärpta bostadsbristen och den växande desorganisationen på bostadsmarknaden, vilken nu fortskridit så långt, att de offentliga bostadsförmedlingskontoren mångenstädes icke alls eller i mycket ringa utsträckning tagas i anspråk. Den kommunala bostads-

Översikt över de kommunala bostadsförmedlingskontorens verksamhet under år 1919.

Orter	Samtliga bostadslägenheter				Smålägenheter (t. o. m. 2 rum och kök)				Större lägenheter			
	anmälda lediga	efterfrågade	anmälda uthyrda samtliga	anmälda uthyrda därav (i %) genom förmedlingen	anmälda lediga	efterfrågade	anmälda uthyrda samtliga	anmälda uthyrda därav (i %) genom förmedlingen	anmälda lediga	efterfrågade	anmälda uthyrda samtliga	anmälda uthyrda därav (i %) genom förmedlingen
Stockholm [1]	1 722	4 359	1 717	24·6	1 425	4 036	1 420	29·3	297	323	297	2·0
Nyköping [1] [2]	43	73	33	·	42	69	33	·	1	4	—	—
Eskilstuna [1]	57	201	57	12·3	57	193	57	12·3	—	8	—	—
Linköping	83	215	85	34·1	66	183	67	38·8	17	32	18	16·7
Norrköping [1]	187	389	185	34·1	178	369	177	35·0	9	20	8	12·5
Västervik [2]	37	57	37	·	35	45	35	·	2	12	2	·
Karlskrona	55	101	55	60·0	37	64	37	70·3	18	37	18	38·9
Kristianstad [2]	14	173	14	·	12	132	12	·	2	41	2	·
Malmö [2]	985	1 581	985	·	829	1 362	829	·	156	219	156	·
Lund	463	881	819	55·9	361	628	590	60·3	102	253	229	44·5
Landskrona	28	122	28	60·7	25	105	25	56·0	3	17	3	·
Trälleborg	31	109	31	90·3	30	99	30	90·0	1	10	1	·
Trollhättan	48	96	17	—	34	81	16	—	14	15	1	—
Göteborg	1 652	2 590	1 589	7·4	1 462	2 415	1 431	8·0	190	175	158	1·9
Borås	115	174	115	55·7	107	141	107	57·0	8	33	8	37·5
Karlstad	43	119	55	58·2	36	96	41	56·1	7	23	14	64·3
Kristinehamn	27	67	27	37·0	21	55	21	38·0	6	12	6	33·3
Gävle	46	183	44	34·1	44	170	42	33·3	2	13	2	50·0
Östersund	95	171	95	—	75	144	75	—	20	27	20	—
Luleå	74	123	76	86·8	74	119	74	89·2	—	4	2	—
Övriga 42 orter [3]	343	1 726	373	38·6	274	1 540	296	44·9	69	186	77	14·3

förmedlingen är sålunda under nuvarande läge en skäligen betydelselös institution, i det att de få lägenheter, som bli lediga, i regel överlåtas på privat väg, men synes det likväl vara av betydelse att hava organisationen kvar, när förhållandena på bostadsmarknaden åter bli mera normala.

Omstående tablå, som närmare belyser bostadsmarknadens läge å vissa större orter vid slutet av år 1919, bestyrker ytterligare det ovan sagda.

Det är givetvis vanskligt att under nu rådande abnorma förhållanden söka ur här meddelade sifferuppgifter vinna någon ens tillnärmelsevis riktig kännedom om bostadsmarknadens faktiska läge. Särskilt med hänsyn till att, som ovan anförts, de ledigblivna lägenheterna merendels överlåtas under

[1] Förmedlingen har endast omfattat lägenheter t. o. m. 3 rum och kök.
[2] Avser lägenheter, uthyrda genom förmedlingen.
[3] Från 3 orter föreligga endast ofullständiga uppgifter.

Lediga och efterfrågade bostadslägenheter å vissa orter vid 1919 års slut.

Orter	Enkelkök, enkelrum m. m.		1 rum och kök		2 rum och kök		Samtliga smålägenheter (t. o. m. 2 rum och kök)			Samtliga större lägenheter (om 3 och flera rum och kök)			Samtliga bostadslägenheter		
								efterfrågade			efterfrågade			efterfrågade	
	lediga	efterfrågade	lediga	efterfrågade	lediga	efterfrågade	lediga	antal	per 100 lediga	lediga	antal	per 100 lediga	lediga	antal	per 100 lediga
Stockholm .	2	43	2	397	1	156	5	596	11 920	—	44	—	**5**	**640**	**12 800**
Södertälje .	—	8	—	90	—	19	—	117	—	—	4	—	—	**121**	—
Eskilstuna .	—	5	—	17	—	4	—	26	—	—	4	—	—	**30**	—
Linköping .	—	34	—	109	—	40	—	183	—	—	32	—	—	**215**	—
Nässjö . . .	—	—	—	21	—	16	—	37	—	—	3	—	—	**40**	—
Karlskrona .	—	2	—	5	—	8	—	15	—	—	14	—	—	**29**	—
Kristianstad	—	—	—	36	—	84	—	120	—	—	39	—	—	**159**	—
Malmö . . .	—	3	—	70	—	31	—	104	—	—	7	—	—	**111**	—
Lund . . .	4	3	1	19	—	17	5	39	780	—	24	—	**5**	**63**	**1 260**
Ystad . . .	—	1	—	36	1	15	1	52	5 200	—	15	—	**1**	**67**	**6 700**
Trälleborg .	—	—	—	21	—	49	—	70	—	—	9	—	—	**79**	—
Göteborg . .	6	43	20	307	5	125	31	475	1 532	2	39	—	**33**	**514**	**1 558**
Uddevalla .	—	—	—	75	—	25	—	100	—	—	48	—	—	**148**	—
Trollhättan .	—	—	—	20	—	12	—	32	—	1	—	—	**1**	**32**	**3 200**
Karlstad . .	—	18	—	29	—	16	—	63	—	—	9	—	—	**72**	—
Kristinehamn	—	3	—	22	—	9	—	34	—	—	6	—	—	**40**	—
Västerås . .	—	21	—	72	—	37	—	130	—	—	15	—	—	**145**	—
Gävle . . .	1	7	1	26	—	1	2	34	1 700	—	2	—	**2**	**36**	**1 800**
Östersund .	—	1	—	46	—	22	—	69	—	—	11	—	—	**80**	—
Luleå . . .	—	5	—	31	—	—	—	36	—	—	2	—	—	**38**	—

hand från person till person, är det klart, att siffrorna i ovanstående översikt måste bedömas med försiktighet. Om den verkliga bostadstillgången sålunda från vissa håll kan te sig något bättre än vad som framgår av tablån, ger denna dock en tillräckligt tydlig bild av bostadsmarknadens allmänna nödläge och upplösningstillstånd, vilket torde ytterligare hava förvärrats under redogörelseåret.

Som komplettering till denna översikt må här, i likhet med föregående år, lämnas en fortlöpande statistik över tillgång och efterfrågan på smålägenhetsmarknaden (t. o. m. 3 rum och kök) i Stockholm i medlet av varje månad under tiden juli 1919—juni 1920, grundad på den av stadens bostadsförmedlingskontor för varje vecka utarbetade »bostadsbarometern».

Tidpunkt: 1919	12/7	16/8	13/9	18/10	15/11	13/12	1920	17/1	14/2	13/3	17/4	15/5	19/6
Antal lediga bostadslägenheter	45	33	24	10	8	6		11	6	9	14	15	14
Antal hyressökande	1 495	1 723	1 561	1 220	707	619		850	1 056	1 134	1 069	928	943
Hyressökande per ledig lägenhet	33	52	65	12	88	103		77	176	126	76	62	67

Till jämförelse med denna statistik sammanställas här nedan de periodiska rapporter över ställningen på bostadsmarknaden, som kvartals-, resp. månadsvis offentliggöras av bostadsförmedlingskontoren i Göteborg och Malmö:

Tidpunkt: 1919		30/9	31/12	1920	31/3	30/6	30/9
Bostadslägenheter kvarstående som							
Göteborg	lediga	43	33		14	17	24
	efterfrågade	828	514		673	587	687
	efterfr. per ledig lägenhet	19	16		48	32	29
Malmö	lediga	1	—		1	—	—
	efterfrågade	126	108		181	179	213

Dessa siffror bekräfta ytterligare den enorma disproportionen mellan tillgång och efterfrågan på bostadslägenheter i våra tre största städer, ehuru deras värde som siffermässigt mått på densamma med hänsyn till det ovan anförda ej kan sättas särdeles högt.

Tab. 1. Översikt över hyresnämndernas

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Orter	Invånarantal den 31/12 1919	Datum för verksamhetens början	Antal avgjorda ärenden					Antal hyresreglerade lägenheter						Antal lägg, för vilka endast fastställts ersättning för centralvärme etc.	Antal för hyresåret 1918/19		
			enligt 1918 års lag	enligt 1919 års lag	hyresregleringsärenden	övriga ärenden	tillhopa	för 1918/19	för 1919/20	hyran nedsatt	hyran befunnen ej oskälig	summa	därav med centraluppvärmning		(t. o. m. 2 r. o. k.) smålägenheter	större bostadslägenheter	summa
1 *Stockholms stad* . . .	415 201	26/5 17	4 603	3 339	3 028	4 914	7 942	1 603	20 034	10 269	11 368	**21 637**	3 525	2 311	1 005	475	1 480
Stockholms län.																	
2 Södertälje .	14 897	12/6 17	198	349	374	173	547	127	261	349	39	**388**	17	—	103	24	127
3 Vaxholm . .	3 352	1/12 19	—	1	1	—	1	—	1	1	—	**1**	—	—	—	—	—
4 Norrtälje . .	4 986	1/9 17	—	67	34	33	67	—	34	23	11	**34**	—	—	—	—	—
5 Lidingö . .	9 003	26/6 17	111	93	60	144	204	5	216	116	105	**221**	—	40	5	—	5
6 Solna . . .	7 161	15/9 17	46	88	67	67	134	—	162	152	10	**162**	—	—	—	—	—
7 Hagalund . .	4 716	1/7 19	—	104	56	48	104	—	198	167	31	**198**	—	—	—	—	—
8 Huvudsta[1] .	3 374	23/11 18	68	116	145	39	184	31	146	161	16	**177**	—	—	30	**1**	31
9 Lilla Alby .	988	13/6 19	—	4	1	3	4	—	13	5	8	**13**	—	—	—	—	—
10 Råsunda . .	3 800	25/6 17	—	101	77	24	101	—	931	809	122	**931**	170	—	—	—	—
11 Duvbo[3] . .	1 714	11/7 19	—	9	7	2	9	—	7	7	—	**7**	—	—	—	—	—
12 Hesselby villastad[1] .	1 708	1/10 19	—	12	10	2	12	—	15	10	5	**15**	—	—	—	—	—
13 Sundbyberg[2]	6 701	12/6 17	131	45	43	133	176	117	310	427	—	**427**	—	—	97	17	114
14 Tumba . . .	957	21/11 18	23	31	9	45	54	—	11	3	8	**11**	—	—	—	—	—
15 Rönninge . .	1 054	1/10 19	—	17	16	1	17	—	16	—	16	**16**	—	—	—	—	—
16 Nacka . . .	7 336	1/1 19	2	34	18	18	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Uppsala län																	
17 Uppsala . .	28 041	6/6 17	598	45	72	571	643	—	560	327	233	**560**	29	—	—	—	—
18 Enköping[2] .	5 879	29/8 17	24	—	19	5	24	1	15	14	2	**16**	—	—	1	—	1
Södermanlands län.																	
19 Nyköping .	11 461	26/6 17	192	74	133	133	266	—	650	216	434	**650**	—	—	—	—	—
20 Katrineholm	7 651	26/6 17	—	67	60	7	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21 Eskilstuna .	30 105	19/6 17	77	494	247	324	571	—	1 523	775	748	**1 523**	49	16	—	—	—
22 Strängnäs .	4 003	23/8 18	76	48	73	51	124	—	73	47	26	**73**	8	16	—	—	—
23 Gnesta . . .	1 372	1/7 19	—	28	28	—	28	—	38	19	19	**38**	—	—	—	—	—
24 Flen	1 983	2/10 19	—	6	—	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands län.																	
25 Linköping .	26 300	18/6 17	720	318	306	732	1 038	5	332	201	136	**337**	91	11	2	3	5
26 Norrköping .	57 377	15/6 17	360	213	142	431	573	1	1 545	464	1 082	**1 546**	38	11	1	—	1
27 Motala . . .	5 638	3/11 17	68	41	25	84	109	1	24	17	8	**25**	—	—	1	—	1
28 Mjölby . . .	5 736	.	—	17	15	2	17	—	66	66	—	**66**	—	28	—	—	—
29 Motala socken[2] . . .	7 299	.	86	5	28	63	91	—	43	41	2	**43**	—	—	—	—	—
Jönköpings län.																	
30 Jönköping .	28 875	28/6 17	166	74	153	87	240	—	146	47	99	**146**	—	—	—	—	—
31 Huskvarna .	7 866	1/7 17	12	18	10	20	30	—	65	10	55	**65**	—	—	—	—	—
32 Nässjö . . .	8 418	1/6 17	82	72	121	33	154	—	84	68	16	**84**	2	2	—	—	—

[1] Hyresstegringen även beroende på inledning av elektriskt ljus. — [2] Ofullständiga uppgifter. — [3] Hyresstegringen

verksamhet under år 1919.

19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	
reglerade bostadslägenheter						Antal läg., regl. för 1918/19 (utan centralvärme) med känd hyresstegring	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 25 angivna läg. enl.		Hyresstegring för dessa läg. från 1914/15 till 1918/19, %	Antal läg., regl. för 1919/20 (utan centralvärme) med känd hyresstegring	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 29 angivna läg. enligt				Hyresstegring för dessa läg. från 1914/15 till 1919/20, %	
för hyresåret 1919/20							vad av hyresvärden begärts för 1918/19	vad av hyresnämnd medgivits för 1918/19			i sept. 1915 gällande avtal	i sept. 1919 gällande avtal	vad av hyresvärden begärts för 1919/20	vad av hyresnämnd medgivits för 1919/20		
enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök	summa	tillhopa											
1 890	7 166	4 822	4 660	18 538	**20 018**	637	530 680	500 671	25·8	14 741	8 615 820	10 144 647	12 473 857	11 742 866	36·3	1
12	137	49	62	260	**387**	115	40 732	38 227	29·3	244	81 121	95 121	110 755	106 258	31·0	2
—	1	—	—	1	**1**	—	—	—	—	1	240	300	300	240	—	3
—	10	16	7	33	**33**	—	—	—	—	33	10 705	12 982	16 410	14 890	39·1	4
10	129	42	35	216	**221**	—	—	—	—	88	32 075	36 420	43 225	40 893	27·5	5
—	93	51	13	157	**157**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	174	21	1	196	**196**	—	—	—	—	198	53 249	66 550	76 227	70 360	32·1	7
6	107	29	1	143	**174**	31	14 392	10 592	31·7	146	36 831	41 942	52 671	46 873	27·3	8
—	5	6	2	13	**13**	—	—	—	—	8	2 215	2 640	3 445	3 400	53·5	9
34	214	217	414	879	**879**	—	—	—	—	761	377 391	468 349	580 376	549 706	45·7	10
—	1	4	2	7	**7**	—	—	—	—	6	1 970	2 905	4 300	3 125	58·6	11
—	9	6	—	15	**15**	—	—	—	—	6	1 240	1 642	2 820	2 020	62·9	12
11	132	78	29	250	**364**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
1	8	—	2	11	**11**	—	—	—	—	11	2 157	2 465	3 280	2 913	35·0	14
—	6	9	1	16	**16**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
52	163	103	216	534	**534**	—	—	—	—	376	181 562	203 232	251 693	228 699	26·0	17
—	14	—	1	15	**16**	—	—	—	—	15	2 875	3 663	4 732	3 935	36·9	18
41	371	113	96	621	**621**	—	—	—	—	243	82 642	93 210	112 135	106 690	29·1	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
209	891	219	151	1 470	**1 470**	—	—	—	—	873	221 173	257 157	311 261	292 423	32·2	21
1	20	13	34	68	**68**	—	—	—	—	52	23 472	28 505	37 565	32 880	40·1	22
1	14	8	12	35	**35**	—	—	—	—	13	3 410	3 878	4 650	4 430	29·9	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
20	100	62	135	317	**322**	2	2 080	1 865	39·3	234	80 473	92 648	118 636	112 157	39·4	25
256	794	216	202	1 468	**1 469**	1	180	180	33·3	1 219	381 015	421 045	517 074	501 254	31·6	26
—	11	7	4	22	**23**	1	437	437	34·5	20	6 969	8 463	12 285	11 572	66·0	27
—	21	30	15	66	**66**	—	—	—	—	66	18 341	25 194	27 490	25 934	41·4	28
7	27	5	4	43	**43**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
6	40	20	67	133	**133**	—	—	—	—	88	49 188	51 977	72 716	65 272	32·7	30
3	26	26	5	60	**60**	—	—	—	—	51	10 984	11 550	15 280	15 160	38·0	31
—	26	41	12	79	**79**	—	—	—	—	81	19 046	22 630	29 371	25 829	35·6	32

även beroende på utförda reparationer m. m.

Tab. 1 (forts.). Översikt över hyres-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Orter	Invånarantal den 31/12 1919	Datum för verksamhetens början	Antal avgjorda ärenden					Antal hyresreglerade lägenheter						Antal lägh. för vilka endast fastställts ersättning för centralvärme etc.	Anm. för hyresåret 1918/19		
			enligt 1918 års lag	enligt 1919 års lag	hyresregleringsärenden	övriga ärenden	tillhopa	för 1918/19	för 1919/20	hyran bestämd	hyran befunnen ej oskälig	summa	därav med centraluppvärmning		småhyresl.-enheter (t. o. m. 2 r. o. k.)	större bostadslägenheter	summa
33 Eksjö . . .	5 837	1/7 17	30	65	67	28	95	—	79	48	31	**79**	—	—	—	—	—
34 Tranås . . .	5 607	31/5 19	—	29	21	8	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kronobergs län.																	
35 Växjö . . .	9 003	12/6 17	231	54	209	76	285	—	666	209	457	**666**	3	4	—	—	—
36 Älmhult . .	1 328	20/9 17	—	6	5	1	6	—	5	5	—	**5**	—	—	—	—	—
37 Alvesta . .	1 301	1/1 19	5	21	22	4	26	—	22	22	—	**22**	—	—	—	—	—
38 Markaryd[1] .	960	1/10 19	—	2	1	1	2	—	1	1	—	**1**	—	—	—	—	—
39 Ljungby . .	1 425	1/8 18	13	—	4	9	13	—	4	4	—	**4**	—	—	—	—	—
Kalmar län.																	
40 Kalmar . .	16 806	1/7 17	162	68	115	115	230	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41 Oskarshamn .	9 078	20/7 17	16	16	15	17	32	—	131	52	79	**131**	—	—	—	—	—
42 Västervik . .	11 829	3/7 17	67	48	72	43	115	—	49	48	1	**49**	15	4	—	—	—
43 Vimmerby . .	2 922	10/7 18	—	25	5	20	25	—	5	5	—	**5**	—	—	—	—	—
44 Mönsterås . .	1 358	6/12 19	—	1	1	—	1	—	1	1	—	**1**	—	—	—	—	—
Gottlands län.																	
45 Visby . . .	9 687	15/5 17	18	3	1	20	21	—	1	—	1	**1**	—	2	—	—	—
Blekinge län.																	
46 Karlskrona .	27 029	1/7 17	363	88	417	34	451	944	159	27	1 076	**1 103**	27	1	686	246	932
47 Ronneby . .	3 349	.	31	25	31	25	56	—	34	11	23	**34**	—	—	—	—	—
48 Karlshamn .	7 531	1/1 19	45	65	35	75	110	—	35	29	6	**35**	—	5	—	—	—
49 Sölvesborg .	3 582	1/12 18	5	12	11	6	17	2	6	8	—	**8**	—	—	2	—	2
50 Långö . . .	988	10/10 19	—	1	1	—	1	—	1	1	—	**1**	—	—	—	—	—
Kristianstads län.																	
51 Kristianstad	12 455	25/6 17	162	85	83	164	247	—	77	27	50	**77**	11	11	—	—	—
52 Simrishamn .	2 357	1/3 19	5	14	5	14	19	1	7	8	—	**8**	—	—	1	—	1
53 Ängelholm .	4 980	.	152	68	110	110	220	—	100	76	24	**100**	5	4	—	—	—
54 Hässleholm .	3 349	.	32	24	28	28	56	—	34	26	8	**34**	2	—	—	—	—
55 Vilan . . .	1 844	28/8 19	—	8	6	2	8	—	18	—	18	**18**	—	—	—	—	—
56 Osby . . .	1 209	1/9 19	—	1	1	—	1	1	—	1	—	**1**	—	—	1	—	1
57 Kluppan . .	2 502	.	—	48	33	15	48	—	33	8	25	**33**	—	—	—	—	—
58 Åstorp . . .	1 121	.	—	16	8	8	16	8	—	3	5	**8**	—	—	5	3	8
Malmöhus län.																	
59 Malmö . . .	111 931	25/6 17	7 289	7 809	7 306	7 792	15 098	3 727	3 579	4 471	2 835	**7 306**	971	235	2 418	1 059	3 477
60 Lund . . .	22 827	15/6 17	410	494	393	511	904	—	395	194	201	**395**	91	84	—	—	—
61 Landskrona .	19 542	1/7 17	1 965	640	1 295	1 310	2 605	975	320	235	1 060	**1 295**	38	—	732	208	940
62 Hälsingborg	45 927	14/6 17	1 513	1 635	1 280	1 868	3 148	—	1 280	1 045	235	**1 280**	23	36	—	—	—
63 Eslöv . . .	5 905	25/6 17	50	29	22	57	79	3	17	19	1	**20**	—	2	2	1	3
64 Ystad . . .	11 319	22/6 17	298	219	330	187	517	—	361	50	311	**361**	29	144	—	—	—
65 Trälleborg .	10 924	25/6 17	187	26	89	124	213	—	93	86	7	**93**	—	—	—	—	—
66 Svedala . .	1 670	22/11 19	—	8	6	2	8	—	6	2	4	**6**	—	—	—	—	—
67 Arlöv . . .	3 460	3/9 17	78	19	39	58	97	—	62	53	9	**62**	8	20	—	—	—

[1] Ofullständiga uppgifter.

nämndernas verksamhet under år 1919.

19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	
reglerade bostadslägenheter						Antal läg., regl. för 1918/19 (utan centralvärme) med känd hyressegring	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 25 angivna läg. enl.		Hyressegring för dessa läg. från 1914/15 till 1918/19, %	Antal läg., regl. för 1919/20 (utan centralvärme) med känd hyressegring	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 29 angivna läg. enl.				Hyressegring för dessa läg. från 1914/15 till 1919/20, %	
för hyresåret 1919/20							vad av hyresnämnd medgivits för 1918/19	vad av hyresvärden begärts för 1918/19			i sept. 1915 gällande avtal	i sept. 1919 gällande avtal	vad av hyresvärden begärts för 1919/20	vad av hyresnämnd medgivits för 1919/20		
enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök	summa	tillhopa											
5	16	27	26	74	**74**	—	—	—	—	79	24 311	27 171	36 332	32 966	35·6	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
54	99	176	276	605	**605**	—	—	—	—	587	218 138	242 859	301 140	283 846	30·1	35
—	—	3	2	5	**5**	—	—	—	—	5	1 268	1 428	1 919	1 491	17·6	36
1	6	9	6	22	**22**	—	—	—	—	22	4 023	5 691	7 015	6 004	49·2	37
—	—	—	1	1	**1**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
—	1	3	—	4	**4**	—	—	—	—	3	390	430	675	555	42·3	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40
5	98	16	11	130	**130**	—	—	—	—	105	16 056	16 652	22 516	21 526	34·1	41
1	15	11	22	49	**49**	—	—	—	—	28	8 890	11 000	14 670	12 575	41·5	42
—	—	3	2	5	**5**	—	—	—	—	3	797	1 150	1 575	1 365	71·3	43
—	—	—	1	1	**1**	—	—	—	—	1	450	600	800	700	55·6	44
—	—	—	1	1	**1**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	
—	32	61	62	155	**1 087**	892	373 768	373 768	27·7	127	41 436	48 468	56 637	56 637	36·7	46
—	4	16	11	31	**31**	—	—	—	—	33	8 417	9 374	12 512	11 536	37·1	47
—	3	17	15	35	**35**	—	—	—	—	23	6 135	8 975	13 855	11 625	89·5	48
—	—	4	2	6	**8**	2	660	550	44·7	6	1 293	1 656	2 280	1 680	29·9	49
—	—	—	1	1	**1**	—	—	—	—	1	276	360	420	396	43·5	50
4	7	25	34	70	**70**	—	—	—	—	66	26 770	28 785	36 302	34 664	29·5	51
1	1	3	2	7	**8**	1	400	375	50·0	5	1 280	1 384	1 965	1 831	43·0	52
—	8	42	34	84	**84**	—	—	—	—	95	37 382	44 155	61 650	54 890	46·8	53
—	—	21	13	34	**3**	—	—	—	—	22	4 732	6 109	9 897	8 345	76·4	54
—	5	10	3	18	**18**	—	—	—	—	18	3 949	4 285	4 936	4 936	25·0	55
—	—	—	—	—	**1**	1	420	240	33·3	—	—	—	—	—	—	56
—	2	19	8	29	**29**	—	—	—	—	33	10 025	10 517	14 036	13 540	35·1	57
—	—	—	—	—	**8**	8	2 432	2 096	9·5	—	—	—	—	—	—	58
63	1 485	1 063	694	3 305	**6 782**	3 029	1 490 806	1 392 378	31·0	3 045	943 212	1 122 826	1 346 022	1 267 642	34·4	59
16	6	138	156	378	**378**	—	—	—	—	280	123 767	136 763	171 652	162 124	31·0	60
—	141	136	43	320	**1 260**	937	349 331	339 563	41·5	320	89 570	107 153	128 570	126 343	41·1	61
15	255	538	427	1 235	**1 235**	—	—	—	—	962	297 687	353 829	446 867	400 373	34·5	62
—	4	6	6	16	**19**	3	1 340	1 316	35·4	8	3 589	4 429	6 412	5 409	50·7	63
—	125	150	76	351	**351**	—	—	—	—	329	79 470	83 579	98 624	97 249	22·4	64
1	17	43	30	91	**91**	—	—	—	—	81	28 973	41 634	55 367	47 248	63·1	65
—	—	6	—	6	**6**	—	—	—	—	3	624	762	918	828	32·7	66
—	28	20	13	61	**61**	—	—	—	—	52	9 970	11 974	14 686	13 622	36·6	67

Tab. 1 (forts.). Översikt över hyres-

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
				Antal avgjorda ärenden					Antal hyresreglerade lägenheter						Antal läg., för vilka endast fastställts ersättning för centralvärme etc.	Antal		
	Orter	Invånarantal den 31/12 1919	Datum för verksamhetens början	enligt 1918 års lag	enligt 1919 års lag	hyresregleringsärenden	övriga ärenden	tillhopa	för 1918/19	för 1919/20	hyran nedsatt	hyran befunnen ej oskälig	summa	därav med centraluppvärmning		för hyresåret 1918/19 (t. o. m. 2 r. o. k.)		
																smålägenheter	större bostadslägenheter	summa
68	Kävlinge [1]	2 072	10/5 18	·	102	55	47	102	—	80	80	—	**80**	—	—	—	—	—
69	Höganäs	6 075	25/6 17	4	10	10	4	14	4	6	8	2	**10**	6	—	1	1	2
	Hallands län.																	
70	Halmstad	18 276	9/6 17	68	76	10	134	144	—	428	245	183	**428**	34	14	—	—	—
71	Laholm	2 118	1/8 19	—	4	4	—	4	—	4	4	—	**4**	—	—	—	—	—
72	Falkenberg	4 839	17/8 17	60	49	63	46	109	5	37	35	7	**42**	3	—	4	1	5
73	Varberg	7 847	22/6 17	131	55	161	25	186	—	136	136	—	**136**	—	—	—	—	—
74	Nyhem	2 906	8/7 18	32	43	50	25	75	13	121	44	90	**134**	—	—	13	—	13
	Göteborgs o. Bohus län.																	
75	Göteborg	200 577	1/6 17	2 105	1 779	1 707	2 177	3 884	—	15 529	7 759	7 770	**15 529**	1 366	159	—	—	—
76	Uddevalla	13 594	15/6 17	43	21	42	22	64	10	193	107	96	**203**	19	1	—	7	7
77	Mölndal	6 242	5/7 17	75	100	83	92	175	—	151	151	—	**151**	—	—	—	—	—
78	Krokslätt	5 835	·	8	22	13	17	30	290	270	376	184	**560**	—	—	254	24	278
79	Gårda	6 895	·	16	55	28	43	71	447	519	818	148	**966**	—	—	431	10	441
80	Lunden	5 758	·	24	70	44	50	94	434	918	876	476	**1 352**	—	—	416	6	422
81	Fässberg pr Krokslätt [3]	5 139	1/7 18	—	29	29	—	29	2	26	28	—	**28**	—	—	2	—	2
	Älvsborgs län.																	
82	Trollhättan [2]	14 810	16/7 17	13	6	11	8	19	—	43	43	—	**43**	43	—	—	—	—
83	Alingsås [3]	6 017	30/8 17	3	88	75	16	91	3	63	50	16	**66**	—	—	—	3	3
84	Borås	27 466	30/6 17	414	193	286	321	607	—	280	265	15	**280**	—	7	—	—	—
85	Ulricehamn	3 166	·	—	20	7	13	20	—	5	2	3	**5**	—	2	—	—	—
	Skaraborgs län.																	
86	Mariestad	5 217	28/7 17	21	·	16	5	21	1	15	15	1	**16**	—	—	—	—	—
87	Lidköping	8 233	15/7 17	72	53	7	118	125	—	100	81	19	**100**	—	—	—	—	—
88	Skövde	9 754	30/6 17	89	5	46	48	94	—	97	82	15	**97**	16	—	—	—	—
89	Tidaholm	4 736	·	20	13	22	11	33	32	3	17	18	**35**	—	—	32	—	32
90	Falköping	6 061	·	73	39	80	32	112	—	63	3	60	**63**	2	—	—	—	—
91	Falköpings västra socken	1 233	13/6 19	—	38	19	19	38	—	18	18	—	**18**	—	—	—	—	—
	Värmlands län.																	
92	Karlstad	18 922	27/6 17	156	104	67	193	260	84	142	127	99	**226**	30	10	61	18	79
93	Kristinehamn	11 238	19/6 17	165	88	97	156	253	61	46	107	—	**107**	—	—	30	31	61
94	Filipstad [2]	4 563	·	34	5	25	14	39	9	—	9	—	**9**	—	5	6	3	9
95	Arvika	5 350	19/6 17	24	26	30	20	50	—	37	24	13	**37**	2	—	—	—	—
96	Säffle	2 659	29/10 18	21	24	25	20	45	—	25	25	—	**25**	—	—	—	—	—
	Örebro län.																	
97	Örebro	35 096	15/6 17	511	216	258	469	727	—	1 855	1 855	—	**1 855**	—	59	—	—	—
98	Askersund [3]	2 024	·	10	—	4	6	10	—	3	2	1	**3**	—	—	—	—	—
99	Nora	2 330	1/7 18	12	4	10	6	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1] Ej fördelade på storlekskategorier. — [2] Endast centralvärmelägenheter reglerade. — [3] Ofullständiga uppgifter.

nämndernas verksamhet under år 1919.

19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	
reglerade bostadslägenheter						Antal läg., regl. för 1918/19 (utan centralvärme) med känd hyresstegring	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 25 angivna läg. enl.		Hyresstegring för dessa läg. från 1914/15 till 1918/19, %	Antal läg., regl. för 1919/20 (utan centralvärme) med känd hyresstegring	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 29 angivna läg. enl.				Hyresstegring för dessa läg. från 1914/15 till 1919/20, %	
för hyresåret 1919/20							vad av hyresvärden begärts för 1918/19	vad av hyresnämnd medgivits för 1918/19			i sept. 1915 gällande avtal	i sept. 1919 gällande avtal	vad av hyresvärden begärts för 1919/20	vad av hyresnämnd medgivits för 1919/20		
enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök	summa	tillhopa											
—	11	42	19	72	**72**	—	—	—	—	80	21 365	22 856	28 375	24 586	15·1	68
—	—	1	3	4	**6**	4	2 802	2 667	40·7	—	—	—	—	—	—	69
9	147	94	143	393	**393**	—	—	—	—	373	112 298	128 126	159 791	151 535	34·9	70
—	1	2	1	4	**4**	—	—	—	—	3	190	255	420	308	62·1	71
—	2	18	16	36	**41**	4	1 152	1 152	17·1	8	2 859	3 493	4 634	4 106	43·6	72
—	43	65	28	136	**136**	—	—	—	—	136	32 057	35 572	49 752	43 008	34·2	73
—	74	33	14	121	**134**	11	2 365	2 365	27·4	111	20 489	23 949	28 100	27 265	33·1	74
956	7 980	2 912	2 453	14 301	**14 301**	—	—	—	—	12 916	4 674 052	5 550 703	6 710 023	6 336 624	35·6	75
4	59	62	66	191	**198**	10	14 125	13 125	21·8	174	50 975	58 088	68 315	65 077	27·7	76
—	104	44	3	151	**151**	—	—	—	—	151	25 070	28 585	35 807	33 814	34·9	77
8	200	29	21	258	**536**	173	60 663	59 187	33·1	203	49 519	60 262	73 300	69 901	41·2	78
38	412	50	11	511	**952**	385	120 766	104 500	30·5	519	99 174	130 678	151 065	142 724	43·9	79
29	716	107	27	879	**1 301**	159	44 205	43 202	16·2	522	120 200	140 211	163 626	161 356	34·2	80
1	22	2	1	26	**28**	—	—	—	—	26	6 552	7 403	8 442	8 120	23·9	81
—	4	5	25	34	**34**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	82
2	15	19	22	58	**61**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83
17	136	75	38	266	**266**	—	—	—	—	106	27 996	32 700	45 714	39 168	39·9	84
—	—	—	4	4	**4**	—	—	—	—	2	1 000	1 150	1 750	1 400	40·0	85
—	5	5	5	15	**15**	—	—	—	—	14	3 585	3 955	4 888	4 450	24·1	86
2	39	27	25	93	**93**	—	—	—	—	17	7 120	8 285	10 315	9 288	30·4	87
6	24	24	38	92	**92**	—	—	—	—	76	25 659	28 830	37 804	33 024	28·7	88
—	1	—	2	3	**35**	32	4 836	4 598	45·1	3	691	945	1 400	1 280	85·2	89
—	18	30	14	62	**62**	—	—	—	—	43	12 371	14 682	17 215	17 215	39·2	90
—	8	8	2	18	**18**	—	—	—	—	18	2 928	4 074	5 112	4 038	37·9	91
9	39	31	46	125	**204**	37	19 741	15 597	34·7	105	49 139	58 096	76 553	71 578	45·7	92
—	6	29	11	46	**107**	46	26 520	24 250	45·3	39	13 360	16 045	20 980	19 090	42·9	93
—	—	—	—	—	**9**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94
4	9	5	17	35	**35**	—	—	—	—	35	13 140	14 491	19 101	18 124	37·9	95
—	7	4	10	21	**21**	—	—	—	—	18	6 535	8 180	11 410	9 043	38·4	96
143	761	474	393	1 771	**1 771**	—	—	—	—	1 855	649 930	788 194	1 049 706	929 336	43·0	97
—	1	—	2	3	**3**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99

Tab. 1 (forts.). Översikt över hyres-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Orter	Invånarantal den 31/12 1919	Datum för verksamhetens början	Antal avgjorda ärenden					Antal hyresreglerade lägenheter						Antal lägh. för vilka endast fastställe ersättning för centralvärme etc.	Anta		
			enligt 1918 års lag	enligt 1919 års lag	hyresregleringsärenden	övriga ärenden	tillhopa	för 1918/19	för 1919/20	hyran nedsatt	hyran befunnen ej oskälig	summa	därav med centraluppvärmning		för hyresåret 1918/19 (t. o. m. 2 r. o. k.)	större bostadslägenheter	summa
100 Hallsberg .	1 867	20/9 18	18	—	9	9	18	8	—	1	7	**8**	—	—	7	1	8
101 Kumla . . .	1 333	·	10	55	22	43	65	—	21	13	8	**21**	—	—	—	—	—
102 Kopparberg .	1 589	18/8 18	4	4	1	7	8	—	1	1	—	**1**	—	—	—	—	—
Västmanlands län.																	
103 Västerås . .	29 530	19/6 17	835	557	349	1 043	1 392	16	353	242	127	**369**	—	2	13	3	16
104 Sala	7 786	·	51	30	38	43	81	—	3	35	3	**38**	—	—	—	—	—
105 Köping . .	6 725	·	11	21	5	27	32	—	5	5	—	**5**	—	—	—	—	—
106 Arboga . . .	5 149	13/7 17	119	28	35	112	147	10	24	23	11	**34**	2	—	10	—	10
107 Kungsör . .	1 768	·	10	3	8	5	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
108 Heby . . .	862	·	22	41	55	8	63	57	2	57	2	**59**	4	—	57	—	57
Kopparbergs län.																	
109 Falun . . .	12 212	1/7 17	41	23	10	54	64	—	57	57	—	**57**	1	—	—	—	—
110 Ludvika . .	4 015	·	4	15	11	8	19	—	12	8	4	**12**	1	—	—	—	—
111 Borlänge . .	1 813	1/10 19	—	12	5	7	12	—	5	2	3	**5**	—	—	—	—	—
112 Krylbo . . .	1 717	·	3	1	1	3	4	—	1	1	—	**1**	1	—	—	—	—
113 Morastrand .	1 395	7/8 19	—	6	1	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gävleborgs län.																	
114 Gävle . . .	37 222	12/6 17	399	930	632	697	1 329	42	587	472	157	**629**	—	2	39	3	42
115 Söderhamn .	11 086	26/5 17	62	28	52	38	90	1	52	19	34	**53**	11	—	—	1	1
116 Hudiksvall .	7 546	23/6 17	54	18	24	48	72	—	25	24	1	**25**	—	—	—	—	—
117 Bollnäs . .	1 073	19/9 19	—	34	29	5	34	—	30	30	—	**30**	1	—	—	—	—
118 Ljusdal[1] . .	1 863	30/7 19	—	17	10	7	17	—	25	21	4	**25**	—	—	—	—	—
119 Högbo (Sandviken) . .	9 922	·	16	22	20	18	38	—	19	—	19	**19**	—	—	—	—	—
Västernorrlands län.																	
120 Härnösand .	10 138	13/6 17	197	70	206	61	267	—	192	57	135	**192**	12	14	—	—	—
121 Sundsvall .	16 861	22/6 17	267	33	196	104	300	182	14	107	89	**196**	8	1	58	74	132
122 Sollefteå . .	2 491	7/11 19	—	5	—	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
123 Örnsköldsvik	4 276	19/3 19	14	16	13	17	30	—	7	—	7	**7**	—	—	—	—	—
Jämtlands län.																	
124 Östersund .	13 321	9/6 17	280	117	143	254	397	6	89	80	15	**95**	27	55	—	4	4
Västerbottens län.																	
125 Umeå . . .	7 038	18/6 17	—	67	29	38	67	—	28	28	—	**28**	—	—	—	—	—
Norrbottens län.																	
126 Luleå . . .	10 281	27/6 17	57	28	54	31	85	46	22	65	3	**68**	—	—	42	3	45
127 Haparanda .	2 645	·	18	6	14	10	24	8	6	14	—	**14**	—	—	3	4	7
128 Kiruna . . .	7 392	29/7 17	12	12	10	14	24	—	7	5	2	**7**	—	—	—	—	—
Samtliga orter	1 785 809	—	27 478	23 138	22 811	27 805	50 616	9 323	57 935	36 345	30 913	67 258	6 741	3 318	6 571	2 234	8 805

[1] Ofullständiga uppgifter.

nämndernas verksamhet under år 1919.

19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	
reglerade bostadslägenheter						Antal läg., regl. för 1918/19 (utan centralvärme) med känd hyressteg	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 25 angivna läg. enl.		Hyressteg för dessa läg. från 1914/15 till 1918/19, %	Antal läg., regl. för 1919/20 (utan centralvärme) med känd hyressteg	Sammanlagda hyresbeloppet i kr. för i kol. 29 angivna läg. enl.				Hyressteg för dessa läg. från 1914/15 till 1919/20, %	
för hyresåret 1919/20							vad av hyresvärden begärts för 1918/19	vad av hyresnämnd medgivits för 1918/19			i sept. 1915 gällande avtal	i sept. 1919 gällande avtal	vad av hyresvärden begärts för 1919/20	vad av hyresnämnd medgivits för 1919/20		
enkelkök, enkelrum m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 o. fl. rum och kök	summa	tillhopa											
—	—	—	—	—	8	3	1 460	1 340	55·8	—	—	—	—	—	—	100
—	8	9	4	21	21	—	—	—	—	12	3 530	3 990	5 775	4 615	30·7	101
—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	1	84	84	168	150	78·6	102
10	206	63	63	342	358	14	9 115	8 310	20·3	328	160 120	175 670	226 440	206 245	28·8	103
3	20	8	7	38	38	—	—	—	—	31	8 078	9 400	12 210	10 325	27·8	104
—	2	1	2	5	5	—	—	—	—	4	1 850	2 200	3 300	2 875	55·4	105
1	11	6	5	23	33	8	1 750	1 750	92·3	15	3 595	4 355	5 780	5 110	42·1	106
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107
—	1	1	—	2	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	108
1	37	4	10	52	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109
—	3	6	2	11	11	—	—	—	—	11	4 740	5 695	8 300	6 475	36·6	110
—	—	1	4	5	5	—	—	—	—	5	1 900	2 700	3 200	2 462	29·6	111
—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113
70	357	71	71	569	611	25	7 280	6 740	30·7	364	114 806	131 094	163 371	149 269	30·0	114
2	14	5	20	41	42	1	356	356	18·7	41	19 532	22 542	31 892	28 177	44·3	115
1	8	6	10	25	25	—	—	—	—	22	8 875	9 404	14 235	11 812	33·1	116
—	15	6	5	26	26	—	—	—	—	25	9 098	11 827	16 380	12 845	41·2	117
5	13	7	—	25	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	118
10	5	2	1	18	18	—	—	—	—	19	4 494	4 630	5 708	5 708	27·0	119
11	32	21	106	170	170	—	—	—	—	172	104 800	131 935	162 305	155 700	48·6	120
1	1	—	5	7	139	157	184 270	169 943	36·0	6	4 550	4 775	9 000	7 075	55·5	121
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122
—	1	4	2	7	7	—	—	—	—	7	3 530	3 950	5 075	5 075	43·8	123
4	16	27	35	82	86	2	6 000	4 500	95·7	46	26 615	32 275	41 404	35 578	33·7	124
2	6	5	15	28	28	—	—	—	—	26	15 085	16 645	21 020	19 235	27·5	125
2	13	5	2	22	67	5	3 527	3 188	74·2	1	180	216	350	275	52·8	126
—	1	1	1	3	10	6	12 320	10 490	138·4	4	3 075	4 350	7 550	5 550	80·5	127
3	1	3	—	7	7	—	—	—	—	6	2 088	2 088	2 616	2 412	15·5	128
4 080	24 746	13 239	11 991	54 056	62 861	6 742	3330911	3139518	31·2	44 615	18 817 923	22 182 746	27 282 481	25 594 151	36·0	

Tab. 2. Medelhyror för hyresreglerade lägenheter för hyresåret 1919/20

a) enligt i september 1915 gällande avtal.
b) enligt vad av hyresnämnd medgivits (eller fastställts) för hyresåret 1919—20.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Orter	Hela antalet lägenheter (utan centralvärme), för vilka hyresstegringen uppgivits	Årlig medelhyra i kronor för								
		enkelkök, enkelrum o. d.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum och kök	samtliga bostadslägenheter	kontors-, butiks- o. d. lägenheter
Stockholms stad	14 741 a	277	341	522	793	1 049	1 353	2 008	553	1 075
	b	*366*	*449*	*692*	*1 080*	*1 478*	*1 941*	*2 934*	*752*	*1 495*
Östra Sverige.										
Södertälje	244 a	108	249	360	425	710	806	1 512	332	—
	b	*135*	*299*	*459*	*674*	*899*	*1 215*	*2 155*	*435*	—
Vaxholm	1 a	—	240	—	—	—	—	—	240	—
	b	—	*240*	—	—	—	—	—	*240*	—
Norrtälje	33 a	—	245	290	375	900	300	700	316	600
	b	—	*305*	*415*	*517*	*1 550*	*400*	*860*	*439*	*850*
Lidingö	88 a	—	299	471	675	675	—	1 067	364	—
	b	—	*365*	*608*	*894*	*850*	—	*1 700*	*465*	—
Hagalund	198 a	—	253	376	—	600	—	—	268	375
	b	—	*333*	*480*	—	*960*	—	—	*352*	*650*
Huvudsta	146 a	153	227	340	—	600	—	—	250	373
	b	*175*	*285*	*443*	—	*900*	—	—	*317*	*518*
Lilla Alby	8 a	—	213	315	—	—	—	—	277	—
	b	—	*332*	*481*	—	—	—	—	*425*	—
Råsunda	761 a	214	282	418	584	819	926	1 160	497	473
	b	*360*	*390*	*614*	*820*	*1 183*	*1 428*	*1 808*	*724*	*702*
Duvbo	6 a	—	250	343	350	—	—	—	328	—
	b	—	*325*	*500*	*800*	—	—	—	*521*	—
Hesselby villastad	6 a	—	160	300	—	—	—	—	207	—
	b	—	*268*	*475*	—	—	—	—	*337*	—
Tumba	11 a	92	149	—	450	420	—	—	196	—
	b	*100*	*215*	—	*515*	*580*	—	—	*265*	—
Uppsala	376 a	121	204	358	578	723	960	1 267	465	874
	b	*157*	*258*	*435*	*708*	*909*	*1 168*	*1 652*	*582*	*1 198*
Enköping	15 a	—	146	—	—	—	—	825	192	—
	b	—	*199*	—	—	—	—	*1 150*	*262*	—
Nyköping	243 a	202	197	355	504	677	754	1 115	332	621
	b	*242*	*250*	*444*	*655*	*903*	*1 000*	*1 536*	*429*	*794*
Eskilstuna	873 a	109	198	356	565	741	1 035	1 180	248	398
	b	*137*	*255*	*466*	*778*	*1 004*	*1 413*	*1 633*	*326*	*604*
Strängnäs	52 a	90	163	300	450	642	833	940	435	850
	b	*125*	*231*	*410*	*636*	*910*	*968*	*1 336*	*602*	*1 400*
Gnesta	13 a	—	142	225	381	400	—	—	262	—
	b	—	*190*	*317*	*513*	*480*	—	—	*341*	—
Linköping	234 a	90	190	336	547	702	795	965	340	460
	b	*116*	*255*	*464*	*740*	*1 004*	*1 220*	*1 390*	*472*	*713*
Norrköping	1 219 a	125	214	356	539	691	927	1 209	287	857
	b	*159*	*273*	*471*	*726*	*978*	*1 303*	*1 590*	*377*	*1 151*
Motala	20 a	—	83	196	—	475	600	—	193	1 750
	b	—	*125*	*308*	—	*825*	*950*	—	*310*	*3 000*
Mjölby	66 a	—	170	285	403	416	525	—	278	—
	b	—	*237*	*399*	*572*	*632*	*680*	—	*393*	—

Tab. 2 (forts.). Medelhyror för hyresreglerade lägenheter.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Orter	Hela antalet lägenheter (utan centralvärme), för vilka hyresstegringen uppgivits	Årlig medelhyra i kronor för: enkelkök, enkelrum o. d.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum och kök	samtliga bostadslägenheter	kontors-, butiks- o. d. lägenheter
Motala socken	4 a	—	—	150	280	—	—	—	248	—
	b	—	—	*230*	*367*	—	—	—	*333*	—
Västerås	328 a	102	287	503	591	813	1 060	1 619	461	1 352
	b	*133*	*366*	*607*	*821*	*1 098*	*1 396*	*2 260*	*600*	*1 540*
Sala	31 a	103	143	286	413	446	—	1 750	261	—
	b	*168*	*181*	*364*	*497*	*575*	—	*2 200*	*333*	—
Köping	4 a	—	125	—	—	600	1 000	—	463	—
	b	—	*188*	—	—	*900*	*1 600*	—	*719*	—
Arboga	15 a	50	128	233	300	500	—	—	210	650
	b	*65*	*176*	*338*	*450*	*725*	—	—	*301*	*900*
Småland och öarna.[1]										
Jönköping	88 a	75	164	251	386	612	960	1 039	502	1 001
	b	*103*	*206*	*295*	*453*	*778*	*1 317*	*1 457*	*660*	*1 377*
Huskvarna	51 a	82	144	197	290	—	—	—	167	983
	b	*97*	*173*	*254*	*380*	—	—	—	*209*	*1 708*
Nässjö	81 a	—	127	256	282	555	600	—	234	258
	b	—	*181*	*341*	*354*	*834*	*700*	—	*318*	*334*
Eksjö	79 a	62	119	189	343	447	565	775	268	903
	b	*78*	*170*	*246*	*449*	*564*	*775*	*1 100*	*356*	*1 320*
Växjö	587 a	119	113	206	346	509	649	910	345	638
	b	*156*	*144*	*258*	*450*	*638*	*819*	*1 188*	*443*	*897*
Älmhult	5 a	—	—	156	400	—	—	—	254	—
	b	—	—	*197*	*450*	—	—	—	*298*	—
Alvesta	22 a	200	117	188	245	200	—	—	183	—
	b	*320*	*171*	*280*	*348*	*400*	—	—	*273*	—
Ljungby	3 a	—	100	145	—	—	—	—	130	—
	b	—	*130*	*213*	—	—	—	—	*185*	—
Oskarshamn	105 a	113	104	271	339	533	500	—	146	900
	b	*140*	*140*	*335*	*450*	*683*	*750*	—	*193*	*1 500*
Västervik	28 a	—	135	196	350	—	663	1 150	318	—
	b	—	*180*	*279*	*540*	—	*925*	*1 650*	*449*	—
Vimmerby	3 a	—	—	236	325	—	—	—	266	—
	b	—	—	*433*	*500*	—	—	—	*455*	—
Mönsterås	1 a	—	—	—	—	—	450	—	450	—
	b	—	—	—	—	—	*700*	—	*700*	—
Södra Sverige.										
Karlskrona	127 a	—	173	280	409	646	720	2 100	326	—
	b	—	*270*	*365*	*564*	*931*	*960*	*2 625*	*446*	—
Ronneby	33 a	—	77	171	206	250	500	618	224	567
	b	—	*111*	*218*	*285*	*435*	*800*	*767*	*301*	*833*
Karlshamn	23 a	—	108	205	314	—	—	623	267	—
	b	—	*175*	*448*	*609*	—	—	*875*	*505*	—
Sölvesborg	6 a	—	—	192	263	—	—	—	216	—
	b	—	—	*220*	*400*	—	—	—	*280*	—
Långö	1 a	—	—	—	276	—	—	—	276	—
	b	—	—	—	*396*	—	—	—	*396*	—

[1] För Markaryd saknas uppgifter om hyran enligt i sept. 1915 gällande avtal. Medelhyra för hyresåret 1919/20 för en lägenhet om 4 rum och kök är 800 kr.

Tab. 2 (forts.). Medelhyror för hyresreglerade lägenheter.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Orter	Hela antalet lägenheter (utan centralvärme), för vilka hyresstegringen uppgivits	Årlig medelhyra i kronor för enkelkök, enkelrum o. d.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum och kök	samtliga bostadslägenheter	kontors-, butiks- o. d. lägenheter
Kristianstad	66 a	—	123	214	370	487	767	966	353	1 225
	b	—	*151*	*261*	*454*	*575*	*913*	*1 253*	*432*	*1 963*
Simrishamn	5 a	120	—	250	330	—	—	—	256	—
	b	*216*	—	*358*	*450*	—	—	—	*366*	—
Ängelholm	95 a	—	157	249	384	625	758	765	352	677
	b	—	*232*	*353*	*556*	*991*	*1 167*	*1 120*	*516*	*1 006*
Hässleholm	22 a	—	—	186	200	449	—	—	215	—
	b		—	*315*	*396*	*700*	—	—	*379*	—
Vilan	18 a	—	159	219	301	360	—	—	219	—
	b	—	*199*	*274*	*376*	*450*	—	—	*274*	—
Klippan	33 a	—	160	172	320	413	700	675	256	650
	b	—	*210*	*233*	*407*	*550*	*920*	*900*	*341*	*913*
Malmö	3 045 a	136	198	312	445	564	761	1 082	293	575
	b	*194*	*258*	*409*	*598*	*808*	*1 096*	*1 598*	*392*	*807*
Lund	280 a	110	164	262	412	707	846	1 303	385	1 718
	b	*152*	*210*	*340*	*545*	*923*	*1 146*	*1 568*	*500*	*2 333*
Landskrona	320 a	—	236	270	405	651	792	—	280	—
	b	—	*329*	*375*	*579*	*1 100*	*1 200*	—	*395*	—
Hälsingborg	962 a	240	163	217	397	605	826	1 445	304	477
	b	*317*	*218*	*288*	*538*	*820*	*1 087*	*2 066*	*410*	*620*
Eslöv	8 a	—	—	277	411	—	—	763	449	—
	b	—	—	*549*	*585*	—	—	*1 003*	*676*	—
Ystad	329 a	—	140	225	346	448	578	1 008	232	607
	b	—	*164*	*275*	*445*	*553*	*825*	*1 236*	*287*	*647*
Trälleborg	81 a	250	149	223	4 5	766	740	936	352	800
	b	*400*	*231*	*322*	*773*	*1 090*	*1 700*	*1 440*	*551*	*3 150*
Svedala	3 a	—	—	208	—	—	—	—	208	—
	b	—	—	*276*	—	—	—	—	*276*	—
Arlöv	52 a	—	144	205	324	—	700	—	192	—
	b	—	*204*	*272*	*429*	—	*950*	—	*262*	—
Västra Sverige.[1]										
Halmstad	373 a	64	148	240	377	480	698	855	295	396
	b	*116*	*205*	*326*	*500*	*627*	*944*	*1 215*	*400*	*504*
Laholm	3 a	—	50	70	—	—	—	—	63	—
	b	—	*84*	*112*	—	—	—	—	*103*	—
Falkenberg	8 a	—	—	230	410	—	600	700	357	—
	b	—	—	*291*	*550*	—	*900*	*1 200*	*513*	—
Varberg	156 a	—	65	191	559	833	640	—	236	—
	b	—	*84*	*256*	*710*	*1 133*	*1 030*	—	*316*	—
Nyhem	111 a	—	141	213	344	360	—	—	185	—
	b	—	*189*	*283*	*456*	*480*	—	—	*246*	—

[1] För Alingsås saknas uppgifter för i sept. gällande avtal. Medelhyror för hyresåret 1919 20, avseende 42 lägenheter, äro för enkelkök o. d. 95 kr., för 1 rum och kök 207 kr., för 2 rum och kök 345 kr., för 3 rum och kök 596 kr., för 4 rum och kök 957 kr., för 5 rum och kök 1 800 kr., för 6 o. fl. rum och kök 1 600 kr. För samtliga bostadslägenheter är medelhyran 540 kr. och för affärslägenheter 2 875 kr.

För Askersund, medelhyror för hyresåret 1919 20, avseende 3 lägenheter, för 1 rum och kök 200 kr., för 6 o. fl. rum och kök 1 530 kr. För samtliga bostadslägenheter är medelhyran 1 087 kr.

Tab. 2 (forts.). Medelhyror för hyresreglerade lägenheter

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Orter	Hela antalet lägenheter (utan centralvärme), för vilka hyresstegringen uppgivits	Årlig medelhyra i kronor för enkelkök, enkelrum o. d.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum och kök	samtliga bostadslägenheter	kontors-, butiks- o. d. lägenheter
Göteborg	12 916 a	134	230	404	608	837	1 031	1 519	346	579
	b	*179*	*307*	*536*	*817*	*1 138*	*1 422*	*2 129*	*465*	*843*
Uddevalla	174 a	107	165	180	387	497	934	1 010	289	625
	b	*150*	*238*	*205*	*509*	*619*	*1 178*	*1 236*	*369*	*800*
Mölndal	151 a	—	114	271	441	—	—	—	166	—
	b	—	*156*	*360*	*583*	—	—	—	*224*	—
Krokslätt	203 a	129	206	334	536	492	—	—	239	390
	b	*188*	*293*	*488*	*708*	*689*	—	—	*337*	*538*
Gårda	519 a	95	178	300	393	—	—	—	189	341
	b	*114*	*258*	*433*	*569*	—	—	—	*271*	*499*
Lunden	522 a	126	211	315	427	700	800	—	228	302
	b	*165*	*281*	*418*	*584*	*875*	*1 020*	—	*303*	*489*
Fässberg	26 a	120	240	330	500	—	—	—	252	—
	b	*165*	*289*	*451*	*700*	—	—	—	*312*	—
Borås	106 a	63	148	235	417	340	670	1 200	222	1 330
	b	*80*	*191*	*302*	*555*	*708*	*1 067*	*1 800*	*309*	*1 914*
Ulricehamn	2 a	—	—	—	300	—	—	—	300	700
	b	—	—	—	*400*	—	—	—	*400*	*1 000*
Mariestad	14 a	—	135	247	388	450	—	—	256	—
	b	—	*170*	*295*	*488*	*575*	—	—	*318*	—
Lidköping	17 a	—	131	240	—	450	600	789	408	600
	b	—	*170*	*300*	—	*556*	*763*	*1 033*	*524*	*900*
Skövde	76 a	87	148	255	387	600	689	954	303	830
	b	*109*	*172*	*316*	*507*	*775*	*938*	*1 275*	*388*	*1 090*
Tidaholm	3 a	—	108	—	108	—	475	—	230	—
	b	—	*170*	—	*360*	—	*750*	—	*427*	—
Falköping	43 a	—	191	277	373	650	—	—	288	—
	b	—	*248*	*388*	*530*	*900*	—	—	*400*	—
Falköpings v. socken	18 a	—	104	185	312	—	—	—	163	—
	b	—	*161*	*239*	*420*	—	—	—	*224*	—
Karlstad	105 a	303	213	366	510	752	907	1 025	456	546
	b	*416*	*292*	*563*	*747*	*987*	*1 363*	*1 483*	*658*	*835*
Kristinehamn	39 a	—	158	314	468	670	—	—	343	—
	b	—	*330*	*460*	*601*	*850*	—	—	*489*	—
Arvika	35 a	145	1 8	274	383	476	730	700	339	975
	b	*196*	*254*	*334*	*523*	*650*	*1 000*	*1 000*	*461*	*1 450*
Säffle	18 a	—	114	350	300	225	558	—	326	550
	b	—	*1 4*	*500*	*438*	*400*	*749*	—	*463*	*700*
Örebro	1 855 a	112	206	334	535	716	438	1 171	330	782
	b	*158*	*287*	*465*	*735*	*1 115*	*598*	*1 956*	*474*	*1 069*
Kumla	12 a	—	137	385	420	500	—	—	294	—
	b	—	*248*	*415*	*600*	*700*	—	—	*385*	—
Kopparberg	1 a	—	84	—	—	—	—	—	84	—
	b	—	*150*	—	—	—	—	—	*150*	—
Norra Sverige.[1]										
Ludvika	11 a	—	240	400	500	—	—	—	362	1 120
	b	—	*330*	*548*	*800*	—	—	—	*508*	*1 400*

[1] För Ljusdal saknas uppgifter för i sept. 1915 gällande avtal. Medelhyror för hyresåret 1919/20, avseende 25 lägenheter, äro för enkelkök o. d. 115 kr., för 1 rum och kök 190 kr., för 2 rum och kök 354 kr., för samtliga bostadslägenheter 221 kr.

Tab. 2 (forts.). Medelhyror för hyresreglerade lägenheter

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Orter	Hela antalet lägenheter (utan centralvärme), för vilka hyressteg-ringen uppgivits	Årlig medelhyra i kronor för								
		enkelkök, enkelrum o. d.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 rum och kök	6 o. fl. rum och kök	samtliga bostadslägenheter	kontors-, butiks- o. d. lägenheter
Borlänge	5 a	—	—	200	425	425	—	—	380	–
	b	—	—	*300*	*531*	*550*	—	—	*492*	—
Gävle	364 a	124	206	389	625	757	922	1 210	296	776
	b	*155*	*259*	*508*	*787*	*1 015*	*1 294*	*1 570*	*380*	*1 107*
Söderhamn	41 a	80	156	294	400	750	—	867	366	776
	b	*100*	*218*	*403*	*514*	*1 100*	—	*1 244*	*513*	*1 161*
Hudiksvall	22 a	100	162	264	500	572	700	863	403	—
	b	*125*	*188*	*382*	*600*	*750*	*950*	*1 200*	*537*	—
Bollnäs	25 a	—	199	353	386	625	750	—	298	709
	b	—	*266*	*479*	*525*	*1 000*	*1 050*	—	*412*	*1 050*
Högbo (Sandviken)	19 a	96	187	324	—	450	—	—	166	1 500
	b	*108*	*233*	*432*	—	*600*	—	—	*206*	*2 000*
Härnösand	172 a	110	173	322	486	649	882	1 143	540	1 170
	b	*158*	*262*	*493*	*719*	*980*	*1 237*	*1 733*	*801*	*1 745*
Sundsvall	6 a	250	400	—	—	—	—	2 000	883	633
	b	*325*	*550*	—	—	—	—	*3 000*	*1 292*	*1 067*
Örnsköldsvik	7 a	—	195	346	—	550	—	1 400	504	—
	b	—	*225*	*488*	—	*900*	—	*2 000*	*725*	—
Östersund	46 a	138	255	419	607	865	1 200	1 325	538	848
	b	*183*	*358*	*567*	*804*	*1 100*	*1 550*	*1 775*	*714*	*1 167*
Umeå	26 a	110	171	545	669	800	1 030	1 200	580	—
	b	*150*	*248*	*650*	*800*	*975*	*1 367*	*1 675*	*740*	—
Luleå	1 a	—	180	—	—	—	—	—	180	—
	b	—	*275*	—	—	—	—	—	*275*	—
Haparanda	4 a	—	200	—	—	—	—	1 100	650	888
	b	—	*250*	—	—	—	—	*2 500*	*1 375*	*1 400*
Kiruna	6 a	120	240	536	—	—	—	—	348	—
	b	*138*	*276*	*620*	—	—	—	—	*402*	—
Samtliga orter	**44 539** a	**192**	**249**	**403**	**607**	**833**	**1 034**	**1 563**	**401**	**782**
	b	*255*	*330*	*535*	*823*	*1 163*	*1 456*	*2 254*	*543*	*1 104*
Därav:										
Stockholm med förstäder	15 954 a	275	334	515	771	1 029	1 311	1 963	543	1 042
	b	*365*	*439*	*685*	*1 052*	*1 451*	*1 892*	*2 875*	*739*	*1 452*
Övriga orter	28 585 a	126	211	330	510	699	838	1 239	322	629
	b	*166*	*281*	*438*	*687*	*964*	*1 150*	*1 753*	*433*	*899*

Kooperativ verksamhet i Sverige 1914—1916.[1]

Under perioden 1914—1916 infördes i länsstyrelsernas föreningsregister 1 518 kooperativa föreningar. Under samma tid uppgick det officiella antalet upplösta föreningar till 184. Från den 1 januari 1897, då lagen om ekonomiska föreningar trädde i kraft, till den 31 december 1916 voro motsvarande siffror resp. 8 123 och 859. Vid sistnämnda tidpunkt skulle sålunda antalet i verksamhet varande föreningar uppgå till 7 264. Då emellertid ett antal föreningar under årens lopp upphört med sin verksamhet utan att göra anmälan härom till vederbörande myndighet, torde denna siffra i någon mån behöva modifieras, varför man i runt tal kan räkna med 6 000—6 500 föreningar.

Föreningarna hava indelats i två grupper, konsumentkooperation och producentkooperation. En ytterligare uppdelning har sedermera företagits inom dessa båda huvudgrupper och redovisas resultatet härav i följande sammanställning, i vilken hänsyn tagits endast till de officiellt anmälda upplösningarna.

	Under åren 1897—1916 registrerade	Under åren 1897—1916 upplösta	Kvarstående den 31/12 1916
Konsumentkooperation.			
Konsumtionsföreningar	1 688	364	1 324
Matlag och kaféföreningar	77	15	62
Bostadsföreningar	678	118	560
Andra byggnadsföreningar	2 023	102	1 921
Elektriska distributionsföreningar	119	2	117
Centralföreningar	4	2	2
Diverse hithörande föreningar	385	27	358
Summa	**4 974**	**630**	**4 344**
Producentkooperation.			
Föreningar tillhörande jordbruket och dess binäringar.			
Inköpsföreningar	1 374	47	1 327
Maskinföreningar	157	18	139
Torvströföreningar	59	—	59
Mejeriföreningar	698	77	621
Slakteriföreningar	36	6	30
Äggförsäljningsföreningar	74	7	67
Avelsföreningar	154	11	143
Stärkelseföreningar	96	5	91
Jordbrukskasseföreningar	80	—	80
Centralföreningar	38	3	35
Diverse hithörande föreningar	164	8	156
Summa	**2 930**	**182**	**2 748**
Övriga producentföreningar.			
Arbetarproduktionsföreningar	102	27	75
Stuveriföreningar	20	1	19
Tidnings- och tryckeriföreningar	39	9	30
Kreditföreningar	58	10	48
Summa	**219**	**47**	**172**
Hela antalet ekonomiska föreningar	**8 123**	**859**	**7 264**

[1] Utgör en sammanfattning utav huvudinnehållet av den i dagarna av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: utgivna publikation *Kooperativ verksamhet i Sverige åren 1914—1916.*

Av de i föregående tabell upptagna föreningsgrupperna hava i förevarande utredning endast medtagits följande tre: konsumtionsföreningar, kooperativa matlag och kaféföreningar samt arbetarproduktionsföreningar, varjämte redogörelse lämnas för den för ett stort antal av dessa föreningar gemensamma centralorganisationen, Kooperativa förbundet. Vad sistnämnda organisation beträffar, hava i Sociala Meddelanden gång efter annan och senast i nionde häftet för innevarande år (sid. 827) lämnats redogörelser för dess verksamhet, varför den del av utredningen, som avser detta förbund, här ej torde behöva återgivas.

Konsumtionsföreningar. Av de 1 324 registrerade konsumtionsföreningar, som enligt de officiella uppgifterna borde hava funnits vid 1916 års utgång, torde i verkligheten högst 1 005 hava existerat. Motsvarande siffror för åren 1913—1915 voro resp. 813, 864 och 927. I denna grupp hava inräknats såväl distributionsföreningar (konsumtionsföreningar i inskränkt bemärkelse) som ock sådana produktionsföretag, som grundats och ledas i konsumentintresse, av vilken senare kategori här i landet under ifrågavarande treårsperiod endast funnos bageriföreningar samt slakteri- och charkuteriföreningar.

Förutom de registrerade konsumtionsföreningarna hava medtagits i undersökningen ett fåtal rapporterande oregistrerade föreningar samt de handelsaktiebolag, vilka genom anslutning till Kooperativa förbundet själva betonat sin samhörighet med den kooperativa rörelsen.

Tillsammans erhöllos för år 1914 uppgifter från 614 konsumtionsföreningar i inskränkt bemärkelse (varav 1 icke registrerad förening och 13 aktiebolag), 30 bageri- samt 8 slakteriföreningar. För år 1915 voro motsvarande siffror resp. 770 (varav 5 oregistrerade och 13 aktiebolag), 25 och 7 samt för år 1916 845 (varav 2 oregistrerade och 13 aktiebolag), 24 och 4. Av de konsumtionsföreningar, som ytterligare funnos i riket under dessa år, utgjordes ett icke obetydligt antal av sådana, som ännu icke hunnit påbörja någon affärsverksamhet.

Vad först beträffar ovannämnda *konsumtionsföreningar i inskränkt bemärkelse* (*distributionsföreningar*), så voro dessa spridda över samtliga län, men funnos till sitt största antal i de mest industrialiserade. Detta förhållande förklaras därav, att, såsom sedan skall visas, föreningarna hade sina talrikaste medlemmar inom industriarbetarklassen. (Andra klasser voro dock icke orepresenterade, och åtminstone till sin alldeles övervägande del vägrade de svenska konsumtionsföreningarna ingen inträde på grund av hans åsikter i politiska, sociala och dylika frågor.) Fördelas föreningarna efter sin belägenhet i städer, köpingar och municipalsamhällen eller på landsbygden visar det sig, att 14·5 % av samtliga föreningar år 1916 voro belägna i städerna, 11·1 % i köpingar och municipalsamhällen samt återstoden, 74·4 %, på landsbygden.

Av de för år 1916 redovisande 845 föreningarna voro 72 bildade före år 1900, 376 under tiden 1901—1910 samt återstoden, 397 föreningar, under åren 1911—1916.

Det var således först i början av 1900-talet, som bildandet av konsumtionsföreningar tog någon nämnvärd fart. Detta hade sin orsak däri, att år 1899 bildades Kooperativa förbundet, som var avsett att bliva ett sammanhållande band för såväl konsumtionsföreningar som övriga grenar av den kooperativa verksamheten. Sedermera inskränktes denna organisations verksamhetsfält till endast konsumtionsföreningar samt ett fatal försäkringsföreningar, ehuruväl redan anslutna produktionsföretag fortfarande fingo tillhöra förbundet. Efter det Kooperativa förbundet år 1904 öppnat egen partihandel för konsumtionsföreningarnas förseende med varor, vann förbundet stark anslutning och hade åren 1914—1916 till medlemmar resp. 564, 656 och 755 föreningar eller ungefär 85 % av samtliga redovisande.

Totala medlemsantalet, som i slutet av år 1913 uppgick till 112 694, har under nu behandlade treårsperiod visat en avsevärd tillväxt och räknade vid 1916 års slut 183 366 personer. Medlemsantalet i de särskilda föreningarna var givetvis mycket växlande, men i stort sett lågt. Det genomsnittliga antalet medlemmar per förening uppgick nämligen till resp. 195, 201 och 221 under vartdera av åren 1914—1916. Dessa låga siffror orsakas emellertid av det stora antalet små föreningar, belägna på landsbygden, för vilken nämnda siffra endast var 140, medan genomsnittsantalet medlemmar för de i köpingar och municipalsamhällen befintliga föreningarna var 320 och för städernas 550.

Uppgifter angående medlemmarnas fördelning på olika yrkesgrupper hava för år 1916 inkommit från 779 föreningar med 166 503 medlemmar, och befanns fördelningen vara följande:

Jordbrukare	14·4 %	Övriga arbetare	19·2 %
Jordbruksarbetare	4·5 »	Tjänstemän	11·4 »
Hantverksmästare och arbetare	7·4 »	Korporationer	0·8 »
Industriarbetare	35·2 »	Övriga	7·1

Som framgår av denna sammanställning, utgjorde grupperna industriarbetare och övriga arbetare tillsammantagna över hälften av samtliga medlemmar. Framhållas må, att medlemmarna i ett förhållandevis stort antal föreningar fördela sig på flera av de ovan upptagna grupperna; sålunda är exempelvis en samverkan mellan industriarbetare och jordbrukare ej ovanlig.

De insatsbelopp, vilka föreningarna bestämt för medlemskaps vinnande, varierade ganska avsevärt, och belopp på såväl 10 som 100 kr. förekommo. Den vanligaste insatssumman var dock 50 kr. (fem insatser à 10 kr.), vilken summa hade bestämts i 73 % av samtliga år 1916 redovisande konsumtionsföreningar.

Då, som synes, de flesta föreningarna voro jämförelsevis nya företag med tämligen ringa medlemsantal, är det naturligt, att deras affärsrörelse icke kunnat nå synnerligen stark utveckling. Detta visar sig bland annat med avseende på antalet försäljningsställen, som i 75 % av samtliga redovisande föreningar var begränsat till ett. Hela antalet försäljningsställen uppgavs för åren 1914—1916 i resp. 652, 707 och 809 redovisande föreningar till

873, 983 och 1 148. Antalet fast anställd personal var också lågt. Hos 85 % av föreningarna utgjorde antalet fast anställda 1—5 personer.

Beträffande den reguljära varudistributionens omfattning hava uppgifter erhållits från 654 föreningar för år 1914, från 696 för år 1915 och från 812 för år 1916. Den sammanlagda varuomsättningen i dessa föreningar uppgick till resp. 46·2, 60·0 och 85·6 miljoner kronor. Varuomsättningen har, som synes, nära nog fördubblats under innevarande treårsperiod. Ökningen under de olika åren var resp. c:a 18, 30 och 46 %. Även med hänsyn tagen till den under de två senaste åren rådande prisstegringen å livsmedel har ökningen i omsättningssumman varit betydande. Konsumtionsföreningarnas utbredning och styrka i de olika länen år 1916 framgår av följande sammanställning:

Försäljningssumma per invånare:

	Kr.		Kr.
Gävleborgs län	30·82	Stockholms stad	12·38
Norrbottens »	29·79	Kronobergs län	11·13
Jämtlands »	29·10	Jönköpings »	10·56
Kopparbergs »	28·95	Kalmar »	8·26
Västmanlands »	26·96	Göteborgs och Bohus län	7·87
Södermanlands »	21·70	Älvsborgs »	7·78
Stockholms »	19·90	Uppsala »	7·15
Örebro »	19·20	Kristianstads »	6·76
Västernorrlands »	18·54	Gottlands »	6·56
Hallands »	16·61	Blekinge »	6·51
Värmlands »	14·58	Skaraborgs »	6·36
Malmöhus »	13·54	Västerbottens »	5·50
Östergötlands »	13·18	Hela riket	14·86

För år 1916 har verkställts en beräkning av omsättningssummans storlek för föreningar belägna i städer, stadsliknande samhällen samt på landsbygden, och framgick härav, att 30·4 % av hela omsättningen föll på föreningar belägna i städer, 18·0 % på föreningar belägna i stadsliknande samhällen samt 51·6 % på landsbygdens föreningar. Landsbygdsföreningarnas sammanlagda omsättning har ökats så, att den, i motsats till tidigare år, under ifrågavarande treårsperiod varit ungefär lika med eller något större än de övriga kategoriernas sammanlagda försäljningssumma. Jämföres omsättningen inom de till Kooperativa förbundet anslutna föreningarna med de friståendes, befinnes det, att de förstnämnda åren 1914 och 1915 försålde 5 à 6 gånger och år 1916 närmare 10 gånger så mycket varor som de senare.

Försäljningssummans storlek i genomsnitt per förening uppgick år 1916 till c:a 115 000 kronor. Orsaken till denna låga siffra är densamma, som förut påvisats beträffande medlemsantalet per förening, nämligen den talrika förekomsten av små landsbygdsföreningar. En uppdelning av föreningarna efter deras belägenhet i städer, köpingar och municipalsamhällen samt på

landsbygden bevisar även detta, då ifrågavarande medelbelopp för år 1916 uppgingo till resp. 222 000, 171 000 och 82 000 kronor.

Försäljning förekom inom föreningarna till såväl medlemmar som icke-medlemmar, ehuru försäljningen till utomstående höll sig inom ganska snäva gränser. Av 1916 års omsättning kom sålunda endast 18·5 % på icke-medlemmar, medan 72·6 % föll på föreningarnas medlemmar; 8·9 % lämnades oredovisat.

På frågan om kreditgivning svarade av de härom redovisande föreningarna resp. 37·6, 37·3 och 30·5 %, att kreditförsäljning förekom. Antalet sådana föreningar har sålunda i förhållande till hela antalet redovisande föreningar minskats i icke oväsentlig grad under treårsperiodens sista år.

Av speciellt intresse är att se, i vilken grad de till Kooperativa förbundet anslutna föreningarna göra sina inköp från centralföreningens partihandel samt i vilken utsträckning konsumtionsföreningarna själva uppträda som producentföretag. År 1916 uppgick förbundets försäljning åt anslutna föreningar till c:a 21 miljoner kronor eller 26·5 % av de senares redovisade omsättning. Sedan år 1914, då motsvarande siffror voro c:a 9 miljoner kronor och 23·7 %, har den absoluta försäljningssumman mer än fördubblats. Av procentsiffrorna att döma köpa emellertid föreningarna fortfarande en jämförelsevis ringa del av sitt varubehov från förbundet (endast c:a en fjärdedel). Under periodens olika år har resp. 16, 18 och 21 konsumtionsföreningar lämnat uppgifter om egen tillverkning, vilkens sammanlagda värde under vartdera av åren 1914 och 1915 uppgick till omkring 1 miljon kronor eller 2·2 % samt under 1916 till c:a 3 miljoner kronor eller 3·5 % av samtliga föreningars totala varuomsättning.

Föreningarnas ekonomiska ställning under de tre redogörelseåren belyses å nästa sida genom ett sammandrag av de olika föreningarnas sammanlagda balanskonton.

Bland tillgångarna utgjorde varulagret den största posten. Lagrets storlek är mycket skiftande i de olika föreningarna, beroende på flera faktorer, såsom t. ex. kommunikationer och geografiskt läge, affärens sortering o. d. I ungefär en fjärdedel av 694 redovisande föreningar uppgick lagrets värde år 1916 till högst 12 % och hos mer än hälften av samtliga till mellan 12—24 % av årets försäljningssumma. Då c:a 8 % av omsättningen ungefär motsvarar en månads försäljning, fick lagret i ovannämnda antal föreningar omsättas 4—6 gånger under året.

Storleken av föreningarnas egna kapital — insatskapital och fonder — uppgick vid slutet av åren 1914, 1915 och 1916 till resp. 5·0, 5·9 och 7·3 milj. kr., utvisande en avsevärd absolut ökning under treårsperioden. I genomsnitt per förening utgjorde det egna kapitalet omkring 10 000 kr. år 1914 och 14 000 kr. år 1916. För ungefär tre fjärdedelar av föreningarna understeg detsamma 1 000 kr., och endast 9 föreningar år 1914 och 18 år 1916 nådde över 50 000 kr. Inom samtliga redovisande föreningar uppgick det egna kapitalet år 1914 till 38·2 % av det i verksamheten bundna, år 1915 till 38·1 %, men år 1916 endast till 34·6 %.

Sammandrag av konsumtionsföreningarnas balanskonton åren 1914—1916.

Balanskontots poster	Samtliga föreningar						Till Koop. förb. anslutna föreningar			Fristående föreningar		
	1914		1915		1916		1914	1915	1916	1914	1915	1916
	Kronor	%	Kronor	%	Kronor	%	%	%	%	%	%	%
Aktiva												
Tillgångar:												
Fastigheter . .	2 579 940	18·2	2 879 224	17·2	3 841 608	17·0	20·1	18·8	17·6	9·4	7·4	10·4
Inventarier . .	642 243	4·5	846 926	5·0	988 552	4·4	5·0	5·4	4·4	2·5	3·0	4·4
Varulager . . .	7 863 487	55·6	9 731 572	58·0	14 101 148	62·3	56·9	59·0	63·2	49·4	51·9	52·6
Varufordringar .	1 390 496	9·8	1 314 335	7·8	1 342 004	5·9	6·8	5·6	4·8	23·7	20·7	18·0
På bank . . .	499 133	3·5	595 544	3·5	628 413	2·8	2·9	2·8	2·4	6·6	7·7	6·5
Kontant i kassan	544 827	3·9	691 210	4·1	896 315	3·9	3·8	4·1	3·8	4·2	4·2	5·4
Övriga tillgångar	548 975	3·9	648 902	3·9	746 665	3·3	3·9	3·8	3·4	4·1	4·5	2·6
Summa	**14 069 101**	99·4	**16 707 713**	99·5	**22 544 705**	99·6	99·4	99·5	99·6	99·9	99·4	99·9
Brist	78 608	0·6	84 845	0·5	87 251	0·4	0·6	0·5	0·4	0·1	0·6	0·1
Tillsamman	**14 147 709**	100·0	**16 792 558**	100·0	**22 631 956**	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
Passiva												
Eget kapital:												
Insatskapital .	3 128 552	22·2	3 607 399	21·5	4 624 042	20·4	22·5	21·7	20·4	20·5	19·8	20·1
Reservfonder .	1 322 750	9·5	1 547 005	9·2	1 877 798	8·5	9·5	9·2	8·2	8·7	9·2	9·6
Övriga fonder .	551 277	3·9	755 846	4·5	821 924	3·6	3·6	4·0	3·5	5·1	7·7	5·0
Summa	**5 002 579**	35·4	**5 910 250**	35·2	**7 323 764**	32·5	35·6	34·9	32·1	34·3	36·7	34·7
Skulder:												
Lån	2 146 916	15·2	2 411 224	14·3	3 580 439	15·8	15·0	15·4	16·0	16·4	10·2	13·2
Varuskulder . .	4 071 217	28·8	5 234 019	31·2	7 640 953	33·8	29·5	31·6	34·2	25·4	28·4	29·4
Övriga skulder .	601 237	4·2	684 229	4·1	769 029	3·4	4·2	3·4	3·2	4·5	8·0	5·7
Summa	**6 819 370**	48·2	**8 329 472**	49·6	**11 990 421**	53·0	48·7	50·1	53·4	46·0	46·6	48·5
Överskott . .	2 325 760	16·4	2 552 836	15·2	3 317 771	14·7	15·7	15·0	14·5	19·7	16·7	17·0
Tillsamman	**14 147 709**	100·0	**16 792 558**	100·0	**22 631 956**	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Skuldernas relativa andel i balansen har ökats i samma proportion som det egna kapitalet minskats, eller från 48·2 % år 1914 till 53·0 % år 1916. Det inbördes förhållandet mellan de olika skuldposterna framgår av följande sammanställning:

	1914	1915	1916
Lån	31·5 %	29·0 %	29·9 %
Skulder till leverantörer	59·7 »	62·8 »	63·7 »
Övriga skulder	8·8 »	8·2 »	6·4 »

Lånen företedde, som synes, procentuellt av hela skuldsumman någon minskning; en betydande del av desamma voro lämnade mot inteckningssäkerhet till fastighetsägande föreningar. — Skulderna till varuleverantörer är den avgjort största av samtliga skuldposter. Dess samman-

lagda belopp uppgick till c:a 4, 5 och 8 milj. kronor under de olika åren. Varuskuldernas storlek i förhållande till omsättningssumman åskådliggöres i efterföljande tablå, av vilken framgår, att de uppgå till c:a 9 % av försäljningssumman eller ett belopp, motsvarande c:a 1 månads genomsnittlig omsättning. De fristående föreningarna visa något gynnsammare ställning än de anslutna och i jämförelse med föregående treårsperiod en betydlig förbättring i berörda hänseende.

	Varuskulder i % av omsättningen			Varuskulderna motsvarade omsättningen under följande antal dagar		
	1914	1915	1916	1914	1915	1916
	%	%	%			
Till Koop. förbundet anslutna föreningar	8·9	8·8	9·1	32	32	33
Fristående föreningar	8·4	8·5	7·2	31	31	26
Samtliga föreningar	8·8	8·7	8·9	**32**	**32**	**33**

En mätare på rörelsekapitalets tillräcklighet inom föreningarna erhålles även genom en jämförelse mellan varuskuldernas och varulagrets storlek. I genomsnitt för samtliga föreningar uppgingo nämnda skulder under åren 1914—1916 till resp. 51·8 %, 53·8 % och 54·2 % av lagrens bokförda värde. De anslutna föreningarnas ifrågavarande siffror voro något lägre än de fristående föreningarnas.

Av de under övriga skulder redovisade posterna är den av vissa föreningar bedrivna sparkasserörelsen den viktigaste. För år 1916 inkommo uppgifter från 18 dylika föreningar, i vilka antalet sparkasseböcker vid årets slut uppgick till 4 524. Insättarnas vid årsslutet innestående behållning belöpte sig till 320 000 kronor. Anförda siffror giva emellertid icke något verkligt uttryck för den kooperativa sparkasserörelsens omfattning. Av ojämförligt mycket större betydelse än nu berörda lokala kassor är nämligen Kooperativa förbundets sparkasserörelse, åt vilken en betydlig del av de solidare föreningarna fungera som uppsamlingsställen.

Användbara uppgifter angående inkomster och utgifter hava för den nu redovisade perioden erhållits från flertalet föreningar. Med ledning härav hava beräknats såväl brutto- och nettoöverskott som omkostnader. I bruttoöverskott redovisades i genomsnitt 10 000 à 11 000 kronor per förening, motsvarande resp. 13·2 %, 11·5 % och 10·9 % av försäljningssumman under de tre åren. Omkostnadssumman uppgick för resp. år till 8·5 %, 7·6 % och 7·2 % av omsättningen. Nettoöverskott förefanns samtliga år i c:a 93 % av de rapporterande föreningarna; sammanlagda beloppet utgjorde resp. 2·1, 2·4 och 3·1 miljoner kronor eller 3 500 à 4 000 kronor per förening. Underskott redovisades i resp. 41, 48 och 50 föreningar med sammanlagt resp. 39 284, 46 248 och 49 677 kronor. Sistnämnda siffror torde emellertid endast representera en mindre del av de uppkomna förlusterna, enär givetvis redovisningen är sämst bland de föreningar, vilka haft ett dåligt resultat av sin verksamhet.

Uppgifterna om nettoöverskottets fördelning visa, att omkring 65 à 70 % utdelades till medlemmar och övriga köpare dels som ränta å insatskapitalet (c:a 6 % av årsöverskottet), dels som återbäring i procent av köpta varor. Ränta å insatskapitalet lämnades av 80 à 85 % av de föreningar, som över huvud fördelade det uppkomna nettot. Den vanligaste räntesatsen var 5 %, men ett ganska stort antal föreningar lämnade 6 % ränta, och lägre procentsats än 5 förekom även, ehuru endast i ett tiotal föreningar. Återbäring i procent av köpta varor ägde rum i något färre föreningar än de, som lämnade ränta å insatskapitalet. I de föreningar, där handel med utomstående förekom, ägde dylik utdelning i allmänhet rum till såväl medlemmar som till icke-medlemmar; dock beräknades procentsatsen till dessa senare endast efter hälften mot den, som tillämpades för medlemmarna. Återbäringen till medlemmar uppgick i flertalet föreningar till mellan 2 och 6 % å de varor, som enligt föreningarnas beslut berättigade härtill. Den sammanlagda utdelningen krävde inom flertalet föreningar större delen av årets nettoöverskott. Endast inom 75 à 100 föreningar utdelades mindre än hälften av detsamma. Det som fonderat redovisade beloppet uppgick år 1914 till c:a 440 000 kr., år 1915 till c:a 425 000 kr., samt år 1916 till nära 650 000 kronor eller resp. 21·3 %, 18·3 % och 21·2 % av ifrågavarande års överskott. För tillgodoseende av andra ändamål än de ovan nämnda har avsatts omkring 4 % av de olika årens nettoöverskott, motsvarande för 1916 ett belopp av 125 000 kronor. Största delen av dessa medel användes till gratifikationer åt anställda, styrelseledamöter och revisorer, varjämte gåvos anslag till filantropiska och allmännyttiga institutioner och företag o. s. v.

De i konsumentintresse upprättade och drivna, självständiga produktionsföretagen voro, som förut är nämnt, till största delen *bageriföreningar*. Ungefär hälften av samtliga bageriföreningar hade sin verksamhet förlagd till Malmöhus län. De övriga voro spridda över hela landet och till övervägande del belägna i städer.

Det sammanlagda medlemsantalet utgjorde vid 1914 års början i 25 härom redovisande föreningar c:a 16 000 och vid slutet av år 1916 i samtliga då redovisande 24 föreningar 21 479 personer. Det genomsnittliga medlemsantalet per förening var sålunda för dessa år resp. 640 och 895.

Uppgift om försäljningssumman har erhållits för 1914 och 1915 från samtliga utom två föreningar samt för år 1916 från alla. Den sammanlagda omsättningen uppgick under dessa år till resp. 3·7, 4·7 och 5·4 milj. kronor. Per förening steg försäljningssumman från omkring 112 000 kronor år 1914 till ungefär det dubbla år 1916.

Ett sammandrag av bageriföreningarnas balanskonton giver vid handen, att dessa föreningar på det hela taget nått en större ekonomisk styrka än konsumtionsföreningarna. I motsats till vad fallet var för sistnämnda föreningar, upptog varulagret i bageriföreningarna en obetydlig del av den sammanlagda balanssumman. Fastighetskontot utgjorde däremot den ojämförligt största posten eller c:a 50 % av samtliga tillgångar. Balanskontots passivsida

visar, att det egna kapitalet upptager c:a en tredjedel, skulderna något mindre än hälften och överskottet c:a en fjärdedel av samtliga passiva.

Nettoöverskott på årets rörelse uppvisade 21 föreningar år 1914 med sammanlagt 214 039 kr., 18 föreningar år 1915 med 268 637 kr. och 19 föreningar år 1916 med 363 385 kr. — Av årsöverskottet gick omkring 70 à 80 % till utdelningar, vilka skedde efter i huvudsak samma principer, som tillämpades av konsumtionsföreningarna.

Antalet *slakteri- och charkuteriföreningar* var, såsom redan nämnts, 8, 7 och 4 under resp. redogörelseår. Medlemsantalet i samtliga dessa föreningar uppgick till resp. 2 661, 2 441 och 1 723. Försäljningssumman redovisades sammanlagt med resp. 1·2, 1·6 och 0·5 miljoner kronor. Den under det senaste året kraftiga nedgången i såväl medlemsantal som försäljningssumma är beroende därpå, att den största av föreningarna sammanslagits med en konsumtionsförening och dess tillverkning därefter redovisats under denna.

Kooperativa matlag och kaféföreningar. Av de under åren 1914—1916 redovisande 15, 13 och 11 hithörande föreningarna voro resp. 11, 10 och 8 matlag och de övriga kaféföreningar. Medlemsantalet utgjorde under de olika åren 1 260, 996 och 1 171 eller i medeltal per förening resp. 84, 77 och 106. Omsättningssumman redovisades sammanlagt med c:a 423 000 kr. år 1914, c:a 371 000 kr. år 1915 och c:a 556 000 kr. år 1916. Sin verksamhet bedrevo flertalet av dessa föreningar inom industriarbetarklassen.

Arbetarproduktionsföreningar. Antalet redovisande, till denna grupp hörande föreningar, uppgick under åren 1914—1916 till resp. 17, 16 och 14. Huru många, som i verkligheten existerade, är omöjligt att exakt angiva, men torde det ovan angivna antalet utgöra omkring hälften av dem, som bedrivit rörelse. Arbetarproduktionsföreningarna voro verksamma inom ett flertal olika yrken. Bland desamma befunnos såväl företag, som idkade fullständig fabriksrörelse, som även arbetslag, exempelvis inom måleriyrket.

Medlemsantalet höll sig ganska stabilt i de flesta föreningarna och uppgick sammanlagt till omkring 1 800 under åren 1914 och 1915 och 1 300 under år 1916. Minskningen under sistnämnda året berodde därpå, att en cigarr- och tobaksproduktionsförening nämnda år inlöstes av Svenska tobaksmonopolet. Föreningarnas sammanlagda tillverkningsvärde uppgick år 1914 till ungefär 420 000 kr., år 1915 till 355 000 kr. och år 1916 till något över 300 000 kr. Tillgångar och skulder balanserade år 1914 på c:a 440 000 kr. och år 1916 på c:a 502 000 kr. Nettoöverskottet uppgick till resp. c:a 18 000, 25 000 och 41 000 kr. under 1914—1916.

Kollektivavtal i Sverige år 1919.[1]

Kollektivavtalens utbredning. Under år 1919 hava, enligt erhållna uppgifter, träffats 945 kollektivavtal, vilka, direkt eller genom vederbörande organisationer, godkänts av 6 504 arbetsgivare och genom vilka 204 435 arbetares arbetsförhållanden kunna anses reglerade.

Antalet avtal liksom antalet därav berörda arbetare är det största, som hittills för något år redovisats. Sammanlagda antalet arbetare, som den 1 januari 1920 berördes av kollektivavtal, utgjorde 378 889 och översteg med 60 699 den förut redovisade högsta siffran, avseende den 1 januari 1909. Antalet i kraft varande avtal (2 154) understiger däremot det året före storstrejken uppnådda (2 365), vilket torde hava sin grund i den under de sista åren allt starkare utvecklingen från lokalavtal till distrikts- och riksavtal. Avtalens utbredning inom olika näringsgrupper framgår av följande tabell:

Näringsgrupper	Antal den 1 jan. 1919			Antal under år 1919			Antal den 1 jan. 1920		
	gällande kollektivavtal	därav berörda		ingångna kollektivavtal	därav berörda		gällande kollektivavtal	därav berörda	
		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare
Malmbrytning och metallindustri	202	1 139	86 694	56	715	57 327	160	1 194	92 316
Jord- och stenindustri	104	263	23 020	31	182	13 502	103	301	27 689
Trävaruindustri och skogshantering	294	714	31 130	155	249	19 015	266	509	28 235
Pappers- och grafisk industri	99	689	28 560	42	346	17 362	108	599	31 511
Livsmedelsindustri	281	1 186	22 309	116	390	12 046	301	1 157	25 929
Textil- och beklädnadsindustri	111	1 078	27 449	30	171	3 348	125	1 104	28 749
Läder-, hår- och gummivaruindustri	95	1 038	13 732	46	910	6 389	98	1 331	16 191
Kemisk-teknisk industri	76	77	10 862	26	28	2 109	83	87	12 294
Byggnadsverksamhet	299	2 488	29 836	94	828	7 239	302	2 024	29 062
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m.	81	88	9 337	62	62	13 271	98	101	15 321
Handel och varulager	100	346	4 231	76	290	2 746	135	453	5 402
Land- och sjötransport	251	829	26 816	171	789	27 479	315	996	42 881
Jordbruk och fiske	7	42	516	4	930	20 000	8	950	20 320
Annan yrkesrörelse	41	572	2 280	36	614	2 602	52	726	2 989
Summa	**2 041**	**10 549**	**316 772**	**945**	**6 504**	**204 435**	**2 154**	**11 532**	**378 889**

[1] Utdrag av den av socialstyrelsen i serien »*Sveriges officiella statistik*» utgivna publikationen »Kollektivavtal i Sverige år 1919».

Till belysande av kollektivavtalens relativa utbredning inom olika näringsgrupper meddelas nedanstående sammanställning av antalet av kollektivavtal berörda arbetare vid början och slutet av år 1919 samt antalet inom resp. näringsgrupper sysselsatta arbetare under det senaste år, för vilket dylik statistik föreligger (1918).

Näringsgrupper	Hela antalet sysselsatta arbetare (1918)	Därav berörda av kollektivavtal 1 januari 1919		1 januari 1920	
		Antal	%	Antal	%
Malmbrytning och metallindustri	146 841	86 694	59·0	92 316	62·9
Jord- och stenindustri	41 703	23 020	55·2	27 689	66·4
Trävaruindustri (utom skogshantering)	62 520	31 130	49·8	25 493	40·8
Pappers- och grafisk industri	43 400	28 560	65·8	31 511	72·6
Livsmedelsindustri	44 173	22 309	50·5	25 929	58·7
Textil- och beklädnadsindustri	42 140	27 449	65·1	28 749	68·2
Läder-, hår- och gummivaruindustri	17 236	13 732	79·7	16 191	93·9
Kemisk-teknisk industri	18 251	10 862	59·5	12 294	67·4

För övriga i tabellen å föregående sida anförda grupper saknas tillförlitliga uppgifter om hela arbetarantalet. Tablån omfattar därför endast de näringsgrenar, som finnas upptagna i den officiella industri- och hantverksstatistiken.

Kollektivavtalens parter. Avtalens fördelning med hänsyn till parternas organisationsförhållanden framgår av följande tablå:

Kollektivavtal träffade av:	Organiserade arbetare		Icke organiserade arbetare		Summa	
	Antal avtal	Antal arbetare	Antal avtal	Antal arbetare	Antal avtal	Antal arbetare
Organiserade arbetsgivare	511	171 237	1	535	512	171 772
Icke organiserade arbetsgivare	427	32 402	6	261	433	32 663
Summa	**938**	**203 639**	**7**	**796**	**945**	**204 435**

Kollektivavtalens giltighetsområde och giltighetstid. Med hänsyn till *giltighetsområde* fördela sig avtalen sålunda:

	Antal avtal	Antal arbetare
Riksavtal	19	95 087
Distriktsavtal	13	20 670
Ortsavtal	260	21 139
Avtal för enskilda arbetsplatser	653	67 539
Summa	**945**	**204 435**

Efter vad härav framgår, hava under redogörelseåret träffats 19 riksavtal, nämligen för mekaniska verkstäder, elektrisk industri, byggnadsämnesindustri, småglasbruk, buteljglasbruk, parkettgolvfabriker, bok- och tidningstryckerier, tobaksfabriker, väverier (vävlagare), garverier, pälsvarufabri-

ker, telegraf, sjömän (5 avtal) samt enskilda järnvägars kontorspersonal. Därjämte hava träffats s. k. allmänna bestämmelser för kollektivavtal, d. v. s. riksavtal, vilkas bestämmelser bringas i tillämpning genom särskilda lokalavtal, för trämassefabriker och pappersbruk samt jordbruket.

Distriktsavtal, vilkas giltighetsområden sträcka sig över ett eller flera län eller landskap, hava ingåtts inom tunnbinderi-, bryggeri- och slakteriyrkena, jordbruket samt frisöryrket.

Avtalens fördelning efter *giltighetstid* framgår av nedanstående sammanställning:

År	Kollektivavtal med giltighetstid: t. o. m. 1 år	1 t. o. m. 2 år	2 t. o. m. 3 år	3 t. o. m. 4 år	över 4 år	obestämd
	i % av hela antalet kollektivavtal					
1919	79·5	11·4	7·7	—	—	1·4
1918	64·8	18·1	14·2	—	—	2·9
1917	51·3	23·2	21·0	0·8	0·2	3·5
1916	16·1	29·8	35·4	12·2	5·6	0·9
1915	13·1	25·4	32·3	16·2	9·2	3·8
1914	20·3	13·3	35·0	15·5	13·3	2·6
1913	12·2	13·9	47·7	14·3	11·0	0·8
1912	12·0	9·5	20·3	15·5	41·1	1·6
1911	9·6	12·8	10·5	4·1	60·3	2·7
1910	16·1	15·2	10·2	40·2	16·5	1·8
1909	18·9	43·6	26·3	5·3	4·4	1·5
1908	32·3	37·6	22·3	2·6		5·2

Avtalens giltighetstid, som under de senaste åren — givetvis i främsta rummet till följd av det inom näringslivet rådande osäkerhetstillståndet — alltmera förkortats, synes numera i regel icke fastställas längre än till ett år. Under redogörelseåret hava icke mindre än 4/5 av samtliga ingångna avtal en giltighetstid av högst ett år.

FörlikningS- och skiljenämnder samt regler för förhandling mellan parterna. Bestämmelser angående tvisters biläggande finnas i inalles 722 avtal, fördelade såsom nedanstående sammanställning utvisar:

FörlikningS- eller skiljenämnd	Antal avtal	Antal arbetare
för samtliga tvister	11	13 730
endast för tvister om avtalets tolkning	241	104 071
Summa	*252*	*117 801*
Tvister avgöras i sista hand av organisationerna	470	66 693
Tillsamman	**722**	**184 494**

Arbetslön. Av de under redogörelseåret träffade avtalen innehålla 404 avtal med 33 992 arbetare bestämmelser endast om tidlönsarbete och 34 avtal med 3 093 arbetare stadganden uteslutande om ackordsarbete, medan 507 avtal

med 167 350 arbetare föreskriva eller medgiva användande av båda löneformerna. Av de inalles 541 avtal, som sålunda förutsätta förekomsten av ackordsarbete, tillerkänna, såsom nedanstående sammanställning utvisar, 115 avtal arbetaren *garanterad tidlön* vid allt ackordsarbete, medan 85 avtal lämna dylik garanti endast för vissa fall; inskränkningen avser i regel det fall, att priset för arbetet är reglerat genom av parterna upprättad fast prislista, medan garantien gäller vid tillfälligt överenskomna ackord. I 341 avtal saknas varje bestämmelse om garanterad tidlön vid ackordsarbete.

Avtal med bestämmelser om ackordsarbete:	Antal avtal	Antal arbetare
Tidlön garanterad vid allt ackordsarbete	115	72 560
» » endast i vissa fall	85	15 796
» icke garanterad vid ackordsarbete	341	82 087
Summa	*541*	*170 443*
Avtal med endast tidlönsbestämmelser	404	33 992
Tillsamman	**945**	**204 435**

Kollektivavtalens bestämmelser om det särskilda tillägg, vartill arbetaren är berättigad vid *övertidsarbete*, framgår av efterföljande sammanställning. För tilläggsbeloppet, som utgår antingen i procent av den ordinarie tidlönen eller med särskilt belopp per timme, gäller oftast en viss skala med olika satser för s. k. vanligt övertidsarbete (2 à 3 timmar efter ordinarie arbetstid), annat övertidsarbete eller nattarbete samt sön- och helgdagsarbete.

	Stipulerat eller beräknat tillägg i % av tidlönen [1]				
	25 %	50 %	75 %	100 %	Summa
Vanligt övertidsarbete	202	408	4	2	**616**
Nattarbete	—	195	55	312	**562**
Sön- och helgdagsarbete	—	18	47	529	**594**

För vanligt övertidsarbete har, som härav framgår, tillägget enligt övervägande antalet avtal utgjort 50 % samt för nattarbete och för sön- och helgdagsarbete 100 %.

Arbetstid. Tabellen å sid. 1150 ff. meddelar en översikt över den i redogörelseårets avtal stipulerade ordinarie veckoarbetstiden. Av tabellen framgår, att 5 049 arbetsgivare och 164 926 arbetare eller 80·7 % av samtliga arbetare, för vilka avtal träffats under år 1919, beröras av avtal med bestämmelser om arbetstid per vecka. Detta arbetarantals fördelning efter bestämmelserna om den ordinarie arbetstidens längd framgår av efterföljande sammandrag:

[1] De avtal, där det stipulerade eller beräknade tillägget utgjort annan procentsats än de vanligast förekommande 25, 50, 75 eller 100 %, hava hänförts till den närmast liggande av de nämnda fyra huvudgrupperna.

Arbetstid per vecka [1]	Arbetare antal	%	Arbetstid per vecka [1]	Arbetare antal	%
48 timmar och därunder	21 581	13·1	56 timmar	3 424	2·1
50 (49) timmar	753	0·5	57 »	13 323	8·1
51 »	22 959	13·9	58 »	1 234	0·7
52 »	69 263	42·0	59 »	470	0·3
53 »	3 987	2·4	60 » eller däröver	2 658	1·6
54 »	23 633	14·3	Summa	**164 926**	**100·0**
55 »	1 641	1·0			

En jämförelse med näst föregående år ådagalägger en bestämd utveckling mot kortare arbetstid. Ej mindre än 69·5 % av arbetarantalet hava nämligen enligt 1919 års avtal en arbetstid av 52 timmar i veckan och därunder mot endast 32·7 % år 1918.

Semester. Bestämmelser om *semester* hava först under de allra sista åren i större utsträckning införts i kollektivavtalen. År 1907 voro enligt då gällande avtal[2] 14 462 arbetare berättigade till semester. För den följande tiden föreligger ingen statistik över avtalens bestämmelser härom förrän år 1917[3], då antalet semesterberättigade beräknades till omkring 38 000, vari ingår de enskilda järnvägarnas personal med 20 000. Nedanstående sammanställning utvisar, att av de under år 1919 ingångna avtalen 496, berörande 140 140 arbetare, innehålla bestämmelser om semester.

Semesterns längd	Antal avtal	Antal arbetare
Kortare än en vecka (4 arbetsdagar)	114	66 960
En vecka	257	55 959
Längre än en vecka	125	17 221
Summa	*496*	*140 140*
Inga bestämmelser om semester	449	64 295
Tillsamman	**945**	**204 435**

Ersättning vid olycksfall och sjukhjälp. Avtalens bestämmelser om *olycksfallsförsäkring* framgår av nedanstående sammanställning:

Försäkring enligt lagen 17/6 1916	Antal avtal	Antal arbetare
Med tillägg av karensförsäkring	102	21 359
» » » karensförsäkring och försäkring utom arbetet	22	53 287
Summa	*124*	*74 646*
Intet tillägg utöver olycksfallsförsäkringslagen	821	129 789
Tillsamman	**945**	**204 435**

[1] I de undantagsfall, då arbetstiden ej utgått efter jämnt timtal per vecka, har tiden reducerats till jämnt tal.

[2] Se Arbetsstatistik A:5, del 1.

[3] Jfr Sociala Meddelanden, årg. 1917, sid. 446.

Bestämmelser om *sjukdagsersättning eller annan sjukhjälp* förefinnas i 526 avtal med 80 111 arbetare. Sjukhjälpen utgår enligt 322 avtal (32 061 arbetare) i form av sjukdagsersättning direkt från arbetsgivaren och enligt 25 avtal (1 192 arbetare) genom sjukförsäkring; övriga 179 avtal tillförsäkra arbetarna ingen kontant ersättning, men däremot kostnadsfri läkarvård samt i vissa fall även fri medicin och sjukhusvård. Dylika förmåner utgå i stor utsträckning även vid sidan av den kontanta sjukdagsersättningen. Inalles innehålla sålunda 384 avtal med tillhopa 73 010 arbetare bestämmelser om fri läkarvård eller annan sjukvård.

Kollektivavtalens övriga innehåll. Bestämmelser om rätt för arbetsgivaren att *leda och fördela arbetet* samt fritt antaga och avskeda arbetare finnas i 585 avtal med 112 065 berörda arbetare. Av dessa innehålla 18 avtal stadgande av den art, som i § 23 av svenska arbetsgivareföreningens stadgar omförmäles, utan något modifierande tillägg. I samtliga övriga hithörande avtal är § 23 kompletterad med bestämmelser till skydd för föreningsrätten, och hava dessa bestämmelser i de flesta fall (442 avtal) formulerats i överensstämmelse med den s. k. kompromissen av december 1906.

Bestämmelser till skydd för *föreningsrätten* förekomma inalles i 588 avtal med 163 772 arbetare, därav i 21 avtal utan samband med bestämmelser om arbetets ledning. I 183 av ifrågavarande avtal återfinnes emellertid en klausul angående inskränkning i föreningsrätten för innehavare av vissa anställningar, som innebära särskilt uppdrag att bevaka arbetsgivarens intressen (förmän, vakter m. fl.).

I 156 avtal stadgas, att vid avskedande och stundom även vid antagande hänsyn skall tagas till arbetarens *personliga förhållanden*, såsom boningsort, anställningstid, försörjningsplikt och ålder.

Bestämmelser om *organisationstvång* eller företrädesrätt till arbete för fackföreningsmedlemmar förekomma i 72 avtal.

Bestämmelser rörande *utbildningstid och lärlingsväsen* förefinnas i 115 avtal med tillsammans 15 686 arbetare. De allmännast förekommande bestämmelserna av hithörande slag avse lärlingslöner och lärotidens längd (90 avtal). S. k. lärlingsregulativ, d. v. s. föreskrift om begränsning av de hos en arbetsgivare sysselsatta lärlingarnas antal, förefinnes i 64 avtal, varjämte 42 avtal innehålla bestämmelser om lärlings minimi- eller maximiålder. Föreskrifter om skyldighet för arbetsgivaren att bereda lärling regelbunden sysselsättning året om och allsidig utbildning i verkligt yrkesarbete finnas i 18 avtal samt bestämmelser om lärlings skyldighet att besöka yrkesskola i 9 avtal.

Ordinarie nettoarbetstid per vecka enligt

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Näringsgrenar	Hela antalet av kollektivavtal berörda		Därav berörda av avtal med bestämmelser om arbetstid		48 t. och därunder		Över 48 t. o. m. 49 t.		Över 49 t. o. m. 50 t.		Över 50 t. o. m. 51 t.	
	ag.	arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
I. 1. Järn- och stålverk	10	629	10	629	1	12	—	—	—	—	—	—
2. Järn- och stålmanufaktur	4	108	4	108	—	—	—	—	—	—	1	6
3. Smides- och reparationsverkstäder	24	165	24	165	—	—	—	—	—	—	24	165
4. Metallmanufaktur	2	39	2	39	—	—	—	—	—	—	1	10
5. Bleck- och plåtslagerier	263	1 050	263	1 050	—	—	—	—	—	—	255	1 021
6. Mekaniska verkstäder och gjuterier	351	52 144	350	52 116	1	23	—	—	1	256	1	37
7. Instrumentfabriker	2	171	2	171	2	171	—	—	—	—	—	—
8. Guld- och silvervarufabriker	1	403	1	403	1	403	—	—	—	—	—	—
9. Elektrisk industri	58	2 618	58	2 618	1	8	—	—	—	—	—	—
II. 1. Stenbrott o. stenhuggerier	140	7 561	140	7 561	—	—	—	—	—	—	4	24
2. Torvindustri	3	378	3	378	1	200	—	—	—	—	—	—
3. Kalk- och tegelbruk	4	623	3	603	—	—	—	—	1	53	—	—
4. Porslins- o. kakelfabriker	6	871	6	871	1	11	—	—	—	—	1	51
5. Sten- o. lergodsfabriker	1	68	1	68	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Glasbruk	25	3 601	17	2 475	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Murbruksfabriker	1	165	1	165	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Övrig jord- o. stenindustri	2	235	1	26	—	—	—	—	—	—	—	—
III. 1. Skogsavverkning	4	577	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Flottning	4	1 890	4	1 890	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Sågverk och hyvlerier	76	12 980	67	12 187	1	241	—	—	—	—	—	—
4. Trädgårdar	35	862	35	862	—	—	—	—	—	—	3	40
5. Båtvarv	4	171	4	171	1	18	—	—	—	—	2	139
6. Snickeri- o. möbelfabriker	75	1 988	74	1 898	29	476	—	—	6	206	23	261
7. Pianofabriker	2	36	2	36	1	11	—	—	—	—	1	25
8. Toffelmakerier	11	46	7	35	7	35	—	—	—	—	—	—
9. Tunnbinderier	23	130	23	130	1	6	—	—	—	—	13	61
10. Korgmakerier	12	116	12	116	5	25	—	—	—	—	4	57
11. Korkfabriker	1	42	1	42	1	42	—	—	—	—	—	—
12. Käpp- o. paraplyfabriker	1	27	1	27	1	27	—	—	—	—	—	—
13. Lästfabriker	1	150	1	150	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. 1. Trämassefabriker och pappersbruk	39	9 336	39	9 336	2	338	—	—	—	—	—	—
2. Tapetfabriker	1	26	1	26	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Bok- o. tidningstryckerier	306	8 000	306	8 000	306	8 000	—	—	—	—	—	—
V. 1. Kvarnar	14	413	14	413	1	6	—	—	—	—	—	—
2. Bagerier och konditorier	132	644	131	643	90	552	—	—	—	—	—	—
3. Choklad- och karamellfabriker	8	1 054	8	1 054	1	117	—	—	—	—	4	552
4. Destilleringsverk	8	688	8	688	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Bryggerier	40	2 406	32	2 155	4	600	—	—	—	—	—	—
6. Tobaksfabriker	1	4 500	1	4 500	1	4 500	—	—	—	—	—	—
7. Mejerier	8	328	8	328	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Margarinfabriker	6	519	6	519	1	144	—	—	—	—	1	57
9. Slakterier o. charkuterier	161	1 196	161	1 196	25	85	—	—	8	62	51	229
10. Makaronifabriker	2	83	2	83	1	29	—	—	—	—	1	54
11. Konservfabriker	5	180	5	180	—	—	—	—	—	—	—	—
12. Grönsakstorkerier m. m.	1	25	1	25	—	—	—	—	—	—	—	—
13. Kafferosterier	4	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

[1] Avser glasslipare m. fl. Hyttarbetare arbeta 49½ timmar i veckan, skiftarbetare (gaseldare m. fl.) och 56 timmar i veckan.

under år 1919 träffade kollektivavtal.

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	
Över 51 t. o. m. 52 t.		Över 52 t. o. m. 53 t.		Över 53 t. o. m. 54 t.		Över 54 t. o. m. 55 t.		Över 55 t. o. m. 56 t.		Över 56 t. o. m. 57 t.		Över 57 t. o. m. 58 t.		Över 58 t. o. m. 59 t.		Över 59 t. o. m. 60 t.		Över 60 t.		
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	
—	—	—	—	—	—	—	—	4	367	5	250	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	1	20	1	23	1	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	1	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
6	9	—	—	2	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
347	51 800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
57	2 610	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
10	184	—	—	125	7 313	—	—	—	—	1	40	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	2	178	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
1	300	—	—	1	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	3	749	1	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
1	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
[1]17	2 475	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	1	165	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
1	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1 190	1	700	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	2	7	—	—	9	1 488	54	10 302	—	—	1	149	—	—	—	—	3
9	284	1	153	—	—	—	—	—	—	22	385	—	—	—	—	—	—	—	—	4
1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
1	150	10	515	4	144	—	—	1	146	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
5	40	—	—	1	8	—	—	3	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
2	7	1	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
—	—	—	—	1	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
[2]12	3 155	—	—	[2]25	5 843	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	1	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
12	394	—	—	—	—	—	—	—	—	1	13	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	16	37	19	36	—	—	—	—	—	—	6	18	—	—	—	—	—	—	2
3	385	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
7	674	—	—	1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
12	1 018	—	—	—	—	—	—	13	474	2	38	—	—	—	—	1	25	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	273	7	55	—	—	—	—	—	—	7
1	115	3	203	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
29	644	12	65	18	62	11	36	—	—	7	13	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	5	180	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	1	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13

56 timmar. — [2] Avser dagarbetare. Flertalet arbetare äro skiftarbetare med en arbetstid av 50[2]/3, 54

Ordinarie nettoarbetstid per vecka enligt

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Näringsgrenar	Hela antalet av kollektivavtal berörda		Därav berörda av avtal med bestämmelser om arbetstid		48 t. och därunder		Över 48 t. o. m. 49 t.		Över 49 t. o. m. 50 t.		Över 50 t. o. m. 51 t.	
	ag.	arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
VI. 1. Väverier	66	390	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Hattfabriker	37	770	28	725	18	492	—	—	—	—	3	83
3. Skrädderier	68	2 188	28	1 665	27	1 630	—	—	—	—	1	35
VII. 1. Ga verier	51	2 363	51	2 363	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Palsvarufabriker	60	900	60	900	—	—	—	—	—	—	60	900
3. Skomakeriverkstäder	695	1 542	631	1 303	—	—	—	—	—	—	355	605
4. Gummivarufabriker	3	1 063	3	1 063	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Sadelmakeri- och tapetserarverkstäder	101	521	97	514	12	38	—	—	21	42	26	79
VIII. 1. Färg- o. fernissfabriker	5	169	5	169	2	26	—	—	—	—	—	—
2. Oljeslagerier och tvålfabriker	6	453	6	453	—	—	—	—	—	—	1	255
3. Konstgödningsfabriker	9	497	9	497	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Kolningsverk	4	336	2	290	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Tändsticksfabriker	1	545	1	545	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Garvämnesfabriker	2	90	2	90	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Gelatinfabriker	1	19	1	19	—	—	—	—	—	—	1	19
IX. 1. Murare	150	385	150	345	5	15	—	—	—	—	145	330
2. Träarbetare		909		909	—	—	—	—	—	—		909
3. Grovarbetare		168		168	—	—	—	—	—	—		168
4. Målare	506	4 492	506	4 492	30	96	—	—	7	32	451	4 307
5. Förgylleri- och glasmästerarbetare	94	227	94	227	26	100	6	16	—	—	2	9
6. Stuckatorer	3	14	3	14	—	—	—	—	—	—	3	14
7. Kakelugnsmakare	16	83	16	83	5	23	—	—	3	21	8	39
8. Elektriska montörer	56	551	56	551	1	19	—	—	—	—	1	28
9. Väg- och vattenbyggnadsarbetare	3	410	3	410	—	—	—	—	—	—	2	250
X. 1. Gatu- o. byggnadsarbeten	30	12 423	30	12 423	4	413	—	—	—	—	20	11 578
2. Elektricitets-, gas- och vattenverk	15	271	15	271	2	22	—	—	—	—	6	135
3. Renhållningsverk	5	118	4	80	—	—	—	—	—	—	1	5
4. Kommunal drift	9	184	5	137	—	—	—	—	—	—	3	117
5. Enskild renhållning	3	275	1	17	—	—	—	—	—	—	—	—
XI. 1. Kontorspersonal	2	10	2	10	2	10	—	—	—	—	—	—
2. Butikspersonal	49	668	18	516	5	316	1	14	—	—	3	35
3. Lagerarbetare	239	2 068	212	1 862	4	27	—	—	3	20	14	154
XII. 1. Åkerirörelse	429	3 542	390	3 053	1	3	—	—	—	—	—	—
2. Lastning och lossning	110	7 002	102	6 761	1	144	—	—	3	25	2	85
3. Spårvägar	2	97	1	52	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Järnvägar	111	5 368	76	2 568	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Sjömän	136	9 452	1	6	—	—	—	—	—	—	1	6
6. Telegraf och telefon	1	2 018	1	2 018	1	2 018	—	—	—	—	—	—
XIII. 1. Jordbruk	930	20 000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XIV. 1. Barberare	587	782	587	782	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Skorstensfejare	6	45	6	45	5	39	—	—	1	6	—	—
3. Bad- o. tvättinrättningar	1	123	1	123	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Teaterarbetare	2	88	2	88	2	70	—	—	—	—	—	—
5. Tidningsbud	13	1 346	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Hotellrörelse	1	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Nattvakter	2	173	1	150	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Fönsterputsare	1	25	1	25	—	—	—	—	—	—	1	25
9. Desinfektionsanstalter	1	8	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	6 504	204 435	5 049	164 926	640	21 581	7	30	54	723	1 500	22 959

under år 1919 träffade kollektivavtal (forts.).

14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	
Över 51 t. o. m. 52 t.		Över 52 t. o. m. 53 t.		Över 53 t. o. m. 54 t.		Över 54 t. o. m. 55 t.		Över 55 t. o. m. 56 t.		Över 56 t. o. m. 57 t.		Över 57 t. o. m. 58 t.		Över 58 t. o. m. 59 t.		Över 59 t. o. m. 60 t.		Över 60 t.		
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
7	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	51	2 363	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
137	272	14	24	125	402	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
1	20	—	—	1	447	1	596	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
4	247	—	—	27	75	—	—	5	19	2	14	—	—	—	—	—	—	—	—	5
2	133	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
4	148	—	—	1	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
2	26	—	—	2	79	1	127	1	4	3	261	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	90	1	200	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	1	545	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	1	23	1	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
12	32	—	—	—	—	—	—	6	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	60	102	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
53	463	—	—	—	—	—	—	—	—	1	41	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	1	160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
5	412	—	—	—	—	—	—	1	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
6	104	—	—	—	—	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
1	24	—	—	2	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	4
1	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	1	13	7	133	—	—	—	—	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	2
17	241	39	92	112	1 217	14	36	2	50	5	21	—	—	—	—	2	4	—	—	3
4	27	60	1 250	101	860	6	36	—	—	69	354	61	235	84	227	3	20	1	41	1
24	2 581	2	375	62	3 468	—	—	5	50	3	33	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	1	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	2 568	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	97	131	3	5	323	489	59	43	—	—	27	26	78	88	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	1	116	(1)	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	(1	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	1	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
815	**69 263**	**264**	**3 987**	**708**	**23 633**	**418**	**1 641**	**112**	**3 424**	**181**	**13 323**	**103**	**1 234**	**164**	**470**	**82**	**2 617**	**1**	**41**	

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk Författningssamling hava under tiden 24 oktober—23 november 1920 publicerats följande författningar rörande sociala frågor.

N:r		Daterad
696.	K. kung. ang. understöd åt medellösa arbetssökande samt bidrag av statsmedel därtill	22 okt.
711.	K. kung. ang. statsbidrag till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor	5 nov.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor. —

Institut för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning. Centralförbundet för socialt arbete, som under en följd av år anordnat utbildningskurser för socialt arbete och som genom hela sin verksamhet haft erfarenhet om behovet på olika håll av en ordnad social- och kommunalpolitisk utbildning, har tagit initiativ till upprättande av ett institut i Stockholm för dylik utbildning och forskning, vilket är avsett att börja sin verksamhet under instundande januari månad.

Undervisningen, som kommer att bliva av högskolemässig natur, skall främst gå ut på att söka lära de blivande eleverna känna det moderna samhällslivets verkliga beskaffenhet och utveckling, dess ekonomiska grundvalar och samhällsinstitutionernas sätt att arbeta. Den kommer framför allt att inriktas på att ge eleverna förmåga till självständigt tänkande, till egna studier och möjlighet att på egen hand kunna inträngа i vetenskapens resultat på de områden, som äro undervisningens föremål. Seminarie- och övningsarbetet, där eleverna få tillfälle till självverksamhet under lärarens ledning, kommer därför att spela en framstående roll inom institutets arbete. Av de i undervisningsplanen upptagna ämnesgrupperna komma nationalekonomi samt allmän svensk författnings- och förvaltningskunskap att vara obligatoriska för alla elever, som önska erhålla institutets diplom. I övrigt förutsättes, att varje elev koncentrerar sig på ett begränsat antal kurser i valfria ämnen, så kombinerade, att de tillsammans utgöra en lämplig utbildning för elevernas kommande praktiska arbete. I första hand kommer sålunda att ske en uppdelning på två studielinjer, omfattande de företrädesvis socialpolitiska och de företrädesvis kommunala ämnena, och sedermera inom dessa båda huvudavdelningar ytterligare efter olika specialriktningar (fattigvård, bostadsinspektion, kameral tjänst, arbetsledning m. m.).

Vid sidan av denna grundläggande utbildning, som är så anordnad, att den skall kunna tillgnas under loppet av ett läsår, komma att anordnas kortare specialkurser på några månader inom särskilda förvaltningsområden, avsedda dels för grundligare, mera detaljerad praktisk utbildning av elever, som genomgå den ovannämnda utbildningen inom institutet, dels för redan i tjänst varande personer, som önska att uppfriska och fördjupa sina kunskaper på ifrågavarande område. Planer för sådana specialkurser komma sedermera att utarbetas, i den mån behov i varje särskilt fall av en dylik kurs uppkommer.

Rätt att inträda såsom lärjunge vid institutet äga till det för varje läsår fastställda antal välfrejdade män och kvinnor, vilka prövas äga tillräcklig underbyggnad och mogenhet för att kunna tillgodogöra sig undervisningen. Vid urvalet av lärjungar skall hänsyn tagas till såväl boklig bildning som praktisk erfarenhet. Några formella kompetensvillkor finnas sålunda icke föreskrivna

för inträde. Givet är emellertid, att den inträdessökande måste förvärvat den mogenhet och bildning, som tillgodogörandet av högskolemässig undervisning kräver, och att han ej bör underlåta ingiva intyg om undergångna examina eller andra handlingar, som kunna styrka denna hans mogenhets- och bildningsgrad.

I terminsavgifter erlägger varje vid institutet inskriven lärjunge ett sammanlagt belopp för läsåret av 500 kr., vartill kommer examensavgift av 25 kr. För de ovan nämnda specialkurserna tillkomma särskilda avgifter, olika höga i olika fall. Förhoppningar finnas, att genom anslag från olika kommuner ett antal friplatser skola kunna beredas.

Institutet skall bereda lärjungar, som så önska, tillfälle att undergå examen, varjämte lärjunge äger att utan avläggande av examen efter särskild prövning erhålla vitsord över sina kunskaper i ett eller flera av de ämnen, i vilka han åtnjutit undervisning vid institutet. Lärjunge, *som undergått godkänd examen, erhåller särskilt diplom med intyg om de insikter, han förvärvat* i de olika ämnena.

Institutet står under ledning av en interimstyrelse med f. d. generaldirektören Alfred Lagerheim som ordförande och t. f. chefen för socialstyrelsen, generaldirektör Gunnar Huss som vice ordförande. Till chef för institutet är utsedd docenten Gösta Bagge.

Det nya departementet för gruvdriften i England. Det i tionde häftet av denna tidskrift (sid. 923) refererade lagförslaget om den engelska kolgruvedriftens framtida organisation har enligt från socialattachén i London inkommet meddelande promulgerats den 16 augusti 1920. Den av parlamentet antagna lagen företer vid jämförelse med regeringsförslaget bland annat den avvikelsen, att det nya departementet i förhållande till handelsministeriet erhållit en mindre självständig ställning, som också kommit till uttryck däruti, att departementschefen skall benämnas icke minister utan sekreterare för gruvdriften.

Om det efter förloppet av ett år från det lagen träder i kraft befinnes, att organisationen av nämnder och styrelser icke kommit att fungera på grund av vederbörandes uraktlåtenhet att utse representanter, skall handelsministeriet avgiva rapport över förhållandet till parlamentet, och alla hithörande bestämmelser i lagen skola inom viss tid upphöra att gälla, försåvitt icke parlamentet annorlunda besluter.

I samband med den nya lagens antagande har beslutats, att den nuvarande statskontrollen beträffande export- och bunkerkvantiteter samt priser för inhemsk konsumtion och bunkerkol skall förlängas ännu ett år från den 31 augusti 1920 räknat samt med parlamentets medgivande ytterligare till den 31 mars 1922. Under samma tid skall handelsministeriet äga fortsatt befogenhet att fastställa arbetslönen i kolgruvorna och 1920 års lag om fördelning av vinsten inom kolgruveindustrien skall förbliva i kraft till den 31 augusti 1921. I sistnämnda lag skall dock ministeriet före nämnda datum äga vidtaga jämkningar med parlamentets sanktion, utan att därigenom den lagfästade principen om vinstens rättvisa fördelning mellan kolgruvorna rubbas.

De sociala ärendenas beredning i Schweiz. Som följd av det negativa resultatet av folkomröstningen om arbetslagen den 21 mars 1920 förföll även det med sagda lag sammanhängande projektet om upprättande av en arbetsbyrå inom schweiziska folkhushållningsdepartementet.[1] Med hänsyn särskilt till genomförande av de på dagordningen stående internationella arbetslagstiftningsfrågorna har emellertid inrättandet av ett dylikt centralorgan för socialförvaltningen funnits av behovet påkallat, oavsett huruvida den i 1919 års arbetslag avsedda lönenämndsinstitutionen kommer till stånd eller ej, och förbundsrådet har på grund härav i juni innevarande år för förbundsförsamlingen framlagt ett särskilt förslag om upprättande av ett dylikt ämbetsverk.

Den sålunda föreslagna arbetsbyråns uppgift skall bliva att bereda och handlägga alla ärenden rörande arbetsrätten och förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare. Särskilt skall åligga byrån att verkställa undersökningar rörande arbets- och löneförhållanden inom hemarbete, industri, hantverk och handel, att göra utredningar om levnadskostnaderna, följa utvecklingen å arbetsmarknaden, övervaka genomförandet av lagar och förordningar rörande arbetslöshetsmedling och arbetslöshet samt handlägga ärenden, som beröra Schweiz anslutning till internationella arbetsorganisa-

[1] Soc. Medd. årg. 1920, sid. 485.

tionen. Arbetsgivare och arbetare skola enligt förslaget förpliktigas stå arbetsbyrån till tjänst med begärda upplysningar rörande löneförhållanden m. m.

Vad den förutnämnda folkomröstningen den 21 mars 1920 beträffar, lär det enligt en i internationella arbetsbyråns revy återgiven uppgift vara ifrågasatt, att densamma kan bliva förklarad ogiltig och få göras om igen. Vid efterprövning av röstetalen för en annan vid samma tillfälle under omröstning ställd fråga, rörande förbud mot hasardspel, hava nämligen kommit i dagen så stora felaktigheter, att det först uppgivna sammanräkningsresultatet förskjutits med 5 000 röster. Det kan sålunda på goda grunder antagas, att även omröstningen beträffande arbetslagen skulle vid närmare prövning visa sig lämna ett ändrat resultat och kanske till och med gå i motsatt riktning, enär majoriteten mot lagen endast var cirka 2 000 röster (enligt en i d nna tidskrift förut återgiven preliminär uppgift till och med blott 400 röster bland en halv miljon röstande). Att genom ny sammanräkning justera resultatet har befunnits uteslutet, enär röstsedlarna i en del kantoner icke tillvaratagits.

— Arbetarskydd. —

Skogshärbärgesinspektionen under andra och tredje kvartalen 1920.[1] Verksamheten har under angivna tid liksom under årets första kvartal huvudsakligen inriktats på organisationsfrågor, ordnandet av detaljerna vid inspektionsarbetet, överläggningar med de lokala biträdande tillsynsorganen i samband med inspektionsresor samt upplysningsarbete genom såväl överläggningar med ledningarna vid de större trävarubolagen i samband med inspektioner av å deras skogar befintliga härbärgen av olika slag som offentliga föredrag och uppsatser om hithörande frågor i fackliga tidningar och tidskrifter samt arbetarpressen.

De förslag till anvisningar angående härbärgen vid avverknings-, kolnings- och flottningsarbeten samt angående stall vid avverknings- och kolningsarbeten till befrämjande av hygien, ordning och trevnad i skogs- och flottningsarbetarhärbärgen samt rörande hästvård vid skogskörslor, som tidigare utarbetats, hava av socialstyrelsen efter samråd med domänstyrelsen utfärdats den 10 juni 1920. Anvisningarna hava under berättelsetiden distribuerats till samtliga lokala biträdande tillsynsorgan för att genom dessas försorg kostnadsfritt tillställas alla sådana, som bedriva avverknings-, kolnings- och flottningsarbeten. Dessutom hava dylika anvisningar genom specialinspektören efter rekvisition överlämnats såväl till trävarubolag som enskilda personer samt utdelats till intresserade i samband med föredrag. För spridande av kännedom om förenämnda anvisningar hava uppsatser behandlande desamma överlämnats till fackt dskrifter samt ett flertal tidningar i landsorten.

Det förslag till tjänstgöringsföreskrifter för de lokala biträdande tillsynsorganen, som tidigare under specialinspektörens medverkan utarbetats inom socialstyrelsen, har likaledes efter samråd med domänstyrelsen slutgiltigt justerats och med skrivelse den 17 juni 1920 överlämnats till samtliga länsstyrelser. Ett flertal länsstyrelser hava sedermera utfärdat tjänstgöringsföreskrifter i överensstämmelse med förslaget. Föreskrifterna hava i regel offentliggjorts i länskungörelserna.

Specialinspektören har vidare deltagit i utarbetandet av den handledning vid uppförande av bostäder på skogarna, som Kungl. Maj:t genom brev den 26 oktober 1917 uppdragit åt domänstyrelsen att i samråd med socialstyrelsen och under medverkan av representanter för arbetsgivare och arbetare inom skogsavverknings-, kolnings- och flottningsverksamhet utgiva. Sålunda har specialinspektören utarbetat förslag till allmän arbetsbeskrivning vid uppförande av bostäder och skogsstall samt upprättat ett antal förslag med ritningar till såväl bostäder som stall och marketenteri, vilka överlämnats till domänstyrelsen.

I och för fullgörande av det specialinspektören tilldelade åliggandet att öva tillsyn å efterlevnaden av lagarna angående härbärgen åt arbetarna m. m. vid skogsavverkning, som bedrives genom skogsstatens försorg, har från samtliga revirförvaltare infordrats uppgifter om härbärgen av olika slag samt skogsstall, som tagas i bruk vid av revirförvaltarna bedrivna avverknings- och flott-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 653.

ningsarbeten, ävensom å sådana, som uppförts genom revirförvaltningens försorg. För att påpeka betydelsen av ändamålsenliga och i hygieniskt avseende tillfredsställande bostäder på skogarna såväl för skogstjänstemän som arbetare och för att till ledning vid bostadsbyggandet å skogarna beröra dess förutsättningar och principer med hänsyn till skogstekniska och sociala intressen har av specialinspektören utarbetats en uppsats i ämnet, kompletterad med illustrationer, ritningar och materialbeskrivningar, som kommer att publiceras i tidskriften »Skogen» under titeln »Om vägar och bostäder på skogarna, deras betydelse för det norrländska skogsbruket och dess arbetarfråga».

Till socialstyrelsen har specialinspektören överlämnat berättelse över iakttagelser rörande skogs- och flottningsarbetarnas bostadsförhållanden i Norge, gjorda under en av honom med statsunderstöd företagen studieresa i samband med svenska skogsvårdsföreningens exkursion i Norge under tiden 15—19 juni 1920.

Sedan i socialstyrelsens anvisningar nr 6 anbefallts, att å plats för avverknings-, flottnings- och större kolningsarbete tillgång till förbandslåda bör finnas, innehållande nödig utrustning för första behandling av huvudsakligen yttre skador å såväl arbetare som dragare, ha specialinspektören och socialstyrelsens expert i hygieniska frågor, med. dr G. Koraen, utarbetat ett förslag till dylik förbandslåda.

Inalles har specialinspektören under andra och tredje kvartalen haft 68 rese- och förrättningsdagar, varjämte 5 dagar använts för ovannämnda resa i Norge. Inspektionsresor hava företagits inom Värmlands, Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län. Under andra kvartalet gjordes särskilt *flottningsarbetarnas bostadsförhållanden till föremål för inspektioner.* De under sommaren företagna resorna hava huvudsakligen avsett undersökning av inom olika trakter använda kojtyper och hava omfattat såväl avverknings- som flottningskojor. Dessutom hava arbetarbostäderna vid Kvitsle, Lövuddens och Sandslåns sorteringsställen inspekterats, i vilka förrättningar bostadsinspektören inom Västernorrlands län deltagit.

Under berättelsetiden hava ett antal anmälningar rörande bristfälliga bostadsförhållanden inkommit. Undersökning har i varje särskilt fall företagits, och erforderliga åtgärder för rättelses vinnande hava vidtagits i alla de fall, där fog för anmälan visat sig föreligga. I intet fall har föreläggande av länsstyrelse behövt tillgripas, utan hava vederbörande arbetsgivare förklarat sig villiga vidtaga de åtgärder, som av specialinspektören förklarats erforderliga.

Sedan ovan omförmälda organisationsarbeten avslutats, torde inspektionsverksamheten nu få anses vara organiserad för att under stundande avverkningssäsong fullt träda i funktion.

— Arbetsförmedling. —

Arbetsförmedling av sjömän under tredje kvartalet 1920. Enligt från den offentliga arbetsförmedlingen och Sveriges redareförenings förhyrningskontor inkomna rapporter över förhyrning av sjömän under tredje kvartalet har verksamheten omfattat sammanlagt 4 699 förmedlade platser, av vilka 87 besatts av utlänningar.

Fördelningen på olika bemanningsspecialiteter framgår av nedanstående tabell, därvid för jämförelse även medtagits motsvarande siffror för tredje kvartalet 1918 och 1919.

	Antal förhyrda sjömän under månaderna juli—september					
	Hela antalet			Därav utlänningar		
	1918	1919	1920	1918	1919	1920
Befälhavare	1	4	6	—	—	—
Styrmän	7	23	54	—	—	—
Maskinister	3	5	7	—	—	—
Däcksmanskap	1 306	1 648	1 923	8	17	53
Maskinmanskap	857	1 318	1 878	1	4	22
Kökspersonal	400	584	767	3	1	12
Summa	2 574	3 582	4 699	12	22	87

Rapporter hava insänts från 24 förhyrningskontor, av vilka ett kontor ej förmedlat någon anställning under tredje kvartalet. Högsta antalet kommer på Göteborg med 2 039; härnäst komma Stockholm med 724, Hälsingborg med 522, Landskrona med 188, Sundsvall med 183, Gävle med 171 och Malmö med 161 förmedlade platser. De tre förstnämnda kontoren drivas numera av Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Av de mer eller mindre fullständiga uppgifter, som lämnats från förhyrningskontoren beträffande antalet platssökande sjömän och lediga platser, framgår, att arbetslösheten bland sjömän varit ungefär densamma som föregående kvartal. Från 13 av de 23 förhyrningskontor, som förmedlat någon anställning under kvartalet, anmäles normal tillgång, från 8 överflöd och från 2 brist på arbetskraft. Dock uppvisar september månad den största arbetslöshetssiffran för kvartalet, uppgående till 154 ansökningar på 100 lediga platser mot resp. 132 och 127 för juli och augusti.

Från 14 platser föreligga fullständiga uppgifter, utvisande relationen mellan antal platssökande och antal lediga platser, nämligen: Gävle med resp. 192 och 179, Göteborg med 2 956 och 2 213, Halmstad med 117 och 79, Hudiksvall med 30 och 16, Hälsingborg med 841 och 527, Kalmar med 138 och 110, Karlskrona med 60 och 22, Landskrona med 174 och 183, Malmö med 165 och 161, Oskarshamn med 91 och 85, Oxelösund med 87 och 46, Stockholm med 1 203 och 772, Söderhamn med 48 och 53 samt Västervik med 24 och 10.

Medeltalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser för ovannämnda hamnar var 137 och utgjorde på de skilda orterna: 107 för Gävle, 134 för Göteborg, 148 för Halmstad, 188 för Hudiksvall, 160 för Hälsingborg, 125 för Kalmar, 273 för Karlskrona, 95 för Landskrona, 102 för Malmö, 107 för Oskarshamn, 189 för Oxelösund, 156 för Stockholm, 91 för Söderhamn och 240 för Västervik.

De under kvartalet förmedlade platserna äro fördelade på följande bemanningskategorier: befälhavare 6, styrmän 54, maskinister 71, bästemän 35, konstaplar 9, båtsmän 47, timmermän 72, segelmakare 1, matroser 662, lättmatroser 582, jungmän 510, annan däckspersonal 5, donkeymän 66, smörjare 135, motormän 52, eldare 1 225, kollämpare 393, annan maskinpersonal 7, stuertar 101, kockar 200 samt annan kökspersonal 466.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under september 1920. Arbetstillgången utvisade under september månad på det hela taget en tillbakagång. Särskilt inom textil-, läder- och skoindustrierna var läget otillfredsställande, och även maskin- och skeppsbyggnadsindustrien arbetade under sämre konjunkturer än föregående månad. Däremot rådde fortfarande god arbetstillgång inom jordbruk och byggnadsverksamhet samt vid kolgruvorna.

Av samtliga redovisade medlemmar i fackorganisationerna voro vid månadens slut 2·2 % arbetslösa mot 1·6 % i augusti.

Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna anmälda arbetssökande utgjorde den 24 september 311 100 mot 281 000 föregående månad.

Antalet arbetsinställelser, som påbörjats under september, var 93 och antalet från föregående månad ännu pågående 119. Antalet av samtliga arbetsinställelser berörda arbetare var omkring 104 000 mot 86 000 föregående månad och 655 000 i september 1919.

Löneförbättringar kommo under september 219 000 arbetare till godo. Arbetstiden reducerades för 1 500 arbetare med i medeltal 3 timmar per vecka.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under september 1920. Under den svåra kris, som det tyska näringslivet de senaste månaderna genomgått och delvis ännu genomgår, ha på sistone vissa tecken yppats, som tyda på att man kommit över den värsta punkten. I det stora hela måste läget dock fortfarande betecknas som oklart och osäkert. Detta framgår också av de för arbetsmarknadens bedömande vedertagna relationstalen rörande sjukförsäkringen, arbetslösheten och den offentliga arbetsförmedlingen.

Enligt uppgifter från sjukkassorna hade antalet försäkringspliktiga även denna månad undergått en om ock obetydlig minskning, med 0·06 %. Motsvarande siffra för augusti var 0·5 %, för

juli 1·8 %. Fackförbundens arbetslöshetsstatistik företedde däremot en tydlig förbättring. Av de redovisade medlemmarna voro den 1 oktober 4·4 % arbetslösa mot 5·9 % föregående månadsskifte. Denna minskning av arbetslösheten motsvarades givetvis av en nedgång beträffande understödsverksamheten. Efter att under juli ha ökats med ej mindre än 23 % och under augusti med 4 %, gick antalet understödstagare nu tillbaka med bortåt 5 %.

Vid arbetsförmedlingsanstalterna hade relativa antalet arbetssökande av båda könen även ledes minskats mot föregående månad. På 100 lediga platser kommo för männen 217 arbetssökande, mot 226 i augusti, för kvinnorna resp. 128 och 139. (Reichsarbeitsblatt.)

— Levnadskostnader. —

Levnadskostnadernas stegring i Finland. I Finland hava under krigstiden inga levnadskostnadsberäkningar verkställts. Emellertid har behovet av att kunna fastställa levnadskostnadernas ökning i jämförelse med tiden närmast före krigsutbrottet framträtt i alltmera kännbar grad, varför finska socialstyrelsen numera månatligen verkställer dylika beräkningar. De hittills gjorda beräkningarna, som framläggas i Social Tidskrift, årg. 1920, häfte 4, baseras dels på den för åren 1908—1909 företagna undersökningen av yrkesarbetarnas levnadsvillkor i Finland, den enda officiellt verkställda undersökning, som finnes rörande privathushållens konsumtion och levnadskostnader i Finland, dels på den i Social Tidskrift (förut Arbetsstatistisk Tidskrift) publicerade, fortlöpande statistiken över detaljpriserna å olika orter. I enlighet med den nämnda budgetundersökningen har som utgångspunkt använts genomsnittsförbrukningen i en normalfamilj, vars årliga inkomster uppgingo till 1 600 à 2 000 mark. Vid de nu verkställda beräkningarna har man ej tagit någon hänsyn till konsumtionens förändring under kristiden, utan levnadskostnadernas stegring sedan krigsutbrottet har beräknats under förutsättning, att förbrukningen varit densamma som under åren 1908—1909. I detta sammanhang må omnämnas, att finska socialstyrelsen påbörjat en omfattande undersökning rörande de faktiska levnadskostnaderna och konsumtionen för närvarande. Så snart denna undersökning fullbordats, skall på grundval av densamma en ny budget upprättas, som skall bilda utgångspunkten för de fortsatta beräkningarna av levnadskostnadernas förändringar.

Tillvägagångssättet vid uträknandet av nu föreliggande levnadskostnadsindex är följande. Sedan för var och en av de i budgeten ingående utgiftsgrupperna prisstegringen uträknats i jämförelse med år 1914, för vilket år kostnaderna satts = 100, framräknas indextalet för de sammanlagda levnadskostnaderna genom att varje grupps betydelse i förhållande till totalförbrukningen tages i betraktande, eller med andra ord indextalet för varje utgiftsgrupp multipliceras med det procenttal, som anger dennas andel av totalbudgeten, och summan av de sålunda erhållna produkterna divideras med procenttalens summa, varvid indextalet för levnadskostnadsökningen i dess helhet erhålles. De finska indexberäkningarna äro så till vida ofullständiga, som vid desammas uträknande en restgrupp, »övriga utgifter», uteslutits, detta på grund av att det visat sig omöjligt att erhålla tillförlitliga uppgifter om prisförändringarna för de smärre poster, som enligt nyssnämnda budgetundersökning ingå under denna rubrik. Emellertid har man antagit, att prisstegringen å dessa varuslag varit proportionsvis densamma som för de övriga, mera betydande huvudposterna i budgeten.

Vid beräkning av levnadskostnadsstegringen under innevarande år för hela landet, d. v. s. för de 20 orter, från vilka prisuppgifter insamlats under åren 1914—1920, hava enligt ovan meddelade beräkningsgrunder erhållits följande indextal:

	År 1914	År 1920					
	Juli	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli
Livsmedel	100	898	909	915	920	914	926	982
Beklädnad	100	924	944	958	979	1 004	1 022	1 049
Hyra	100	307	308	308	309	313	325	335
Bränsle	100	949	1 000	1 014	1 085	1 169	1 188	1 232
Tobak	100	1 175	1 202	1 278	1 320	1 333	1 344	1 262
Tidningar	100	401	401	401	401	401	401	401
Samtliga levnadskostnader	**100**	**819**	**832**	**840**	**850**	**854**	**868**	**911**

Av omstående sammanställning framgår, att kostnaderna för tobak stigit mest, i det att desamma i juli 1920 voro 12 à 13 gånger högre än 1914. Priserna på ved och kläder hava mer än tiodubblats, och det är blott hyror och tidningar, som stanna vid 3 à 4 gånger 1914 års prisnivå, i förra fallet beroende på den år 1917 genomförda hyresregleringen. Livsmedelspostens stegring med inemot 900 % måste givetvis göra sig mest kännbar för de mindre bemedlade klasserna.

Stegringen för samtliga levnadskostnader belöper sig från januari till juli innevarande år till 11·2 %. Starkaste ökningen under denna period visa vedpriserna med 30 % och tobakspriset med 16 %.

För Helsingfors voro indextalen märkbart lägre än motsvarande tal för hela landet, beroende därpå att priserna i den finska huvudstaden år 1914 voro högre än i landsortsstäderna samt att under krigstiden en utjämning i prishänseende ägt rum över hela landet. Levnadskostnadsindexen för Helsingfors var under juli innevarande år 851 mot 911 för samtliga orter.

En jämförelse mellan de fyra nordiska länderna, för vilka beräkningar över levnadskostnadernas förändringar verkställas efter liknande principer, visar, huru mycket starkare stegringen varit i Finland än i de övriga länderna (jfr. Soc. Medd., årg. 1920, sid. 943).

	Indextal (juli 1914 = 100)		Ökning i % under tiden
	jan. 1920	juli 1920	jan. 1920—juli 1920
Sverige	259	270	4·2
Norge	(301)	302	(0·3)
Danmark	242	262	8·3
Finland	819	911	11·2

Som synes är *stegringen* av levnadskostnaderna från juli 1914 till juli 1920 i Finland cirka 5 gånger så stor som i Sverige och Danmark samt 4 gånger så stor som i Norge. Betydligt starkare än i de övriga länderna är också den i Finland konstaterade ökningen från januari till juli innevarande år.

Levnadskostnadernas stegring i England. I häftet 10 av Labour Gazette hava publicerats följande resultat av de officiella beräkningarna av levnadskostnadernas stegring från krigsutbrottet till början av oktober månad innevarande år:

	Utgiftsökning i % sedan juli 1914:											
	1915	1916	1917	1918	1919			1920				
	juli	juli	juli	juli	jan.	juli	jan.	juli	aug.	sept.	okt.	nov.
Livsmedel	32	61	104	110	130	109	136	158	162	167	170	191
Samtliga levnadskostnader	25	45—50	75—80	100—105	120	105—110	125	152	155	161	164	176

Beträffande de beräkningsmetoder, som kommit till användning vid dessa undersökningar, hänvisas till Sociala Meddelanden, årg. 1919, sid. 737 samt årg. 1920, sid. 836.

Prisstegringen å livsmedel har fortgått oavbrutet månad efter månad sedan våren 1920 och uppgick vid början av november månad till 191 %, räknat från juli 1914. Ökningen under oktober hänför sig i främsta rummet till de för hushållningen viktiga varuslagen vetemjöl, bröd och smör.

Hyresstegringen för arbetarlägenheter uppskattades till 39 % den 1 oktober 1920, vilken ökning huvudsakligen hänför sig till förhöjningar av reparationskostnader, fastighetsskatter samt avgifter för vattenförbrukning o. d. Att exakt fastställa stegringen av beklädnadsposten har ej varit möjligt; med ledning av ett stort antal prisuppgifter på de kvaliteter av olika beklädnadsartiklar, som användas inom ett arbetarhushåll, har den genomsnittliga ökningen i oktober 1920 beräknats uppgå till c:a 330 %. Sedan juli månad detta år har prisläget å beklädnadsartiklar varit i stort sett oförändrat. Priserna å bränsle och lyse hava under sensommaren 1920 ytterligare ökats, beroende framför allt på stegringen av priset på kol, som i början av oktober månad 1920 stigit med 145 à 150 % sedan krigsutbrottet. Gaspriset har ökats med nära 90 %, fotogenpriset med c:a 220 %. I genomsnitt har denna huvudpost stegrats med 140 % sedan juli 1914.

Under uttrycket »samtliga levnadskostnader» innefattas utgifter för livsmedel, bostad, bränsle

och lyse, tvättmedel, husgeråd, resor m. m. Samtliga dessa poster hava i medeltal stigit med 176 % till början av november månad 1920. Vid denna beräkning har man antagit, att ingen omläggning eller inskränkning av konsumtionen ägt rum.

(Labour Gazette.)

Levnadskostnadernas stegring i Förenta staterna. Såsom förut omnämnts i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 837), finnas ej några officiella beräkningar över levnadskostnadernas stegring för Förenta staterna i deras helhet. Emellertid företager arbetsdepartementets i Förenta staterna statistiska byrå regelbundna undersökningar över levnadskostnadernas förändringar i 31 städer i skilda delar av landet. De senaste resultaten av dessa beräkningar meddelas i nedanstående tabell, som hämtats ur internationella arbetsbyråns dagliga pressöversikt.

Utgiftsposter	Utgiftsökning i % från år 1913 till							
	dec. 1914	dec. 1915	dec. 1916	dec. 1917	dec. 1918	juni 1919	dec. 1919	juni 1920
Matvaror	5·0	5·0	26·0	57·0	87·0	84·0	97·0	119·0
Beklädnad	1·0	4·7	20·0	49·1	105·8	114·5	168·7	187·5
Hyra	0·0	1·5	2·3	0·1	9·2	14·2	25·3	34·9
Bränsle och lyse	1·0	1·0	8·4	24·1	47·9	45·6	56·8	71·9
Möbler och husgeråd	4·0	10·6	27·8	50·6	113·6	125·1	163·5	192·7
Övriga utgifter	3·0	7·4	13·3	40·5	65·8	73·2	90·2	101·4
Samtliga levnadskostnader	**3·0**	**3·6**	**18·3**	**42·4**	**74·4**	**77·3**	**99·3**	**116·5**

Tabellen visar, att den stagnation i prisrörelsen, som förefanns under förra hälften av år 1919, avlösts av en synnerligen markerad prisökning. Den största stegringen sedan tiden före krigsutbrottet utvisa posterna möbler och beklädnadsartiklar. Däremot var ökningen för bränsle och lyse osedvanligt ringa.

På privat initiativ hava beräkningar företagits över levnadskostnadernas förändringar i Förenta staterna i deras helhet. Sedan ett par år tillbaka verkställer nämligen »The National Industrial Conference Board» regelbundna undersökningar häröver. Enligt en rapport från svenska generalkonsulatet i New York visade den senaste av dessa undersökningar, att de totala levnadskostnaderna i juli 1920 stigit med 104·5 % sedan krigsutbrottet. Betraffande stegringen för livsmedelsposten användes härvid den av arbetsdepartementet funna genomsnittsökningen (119 %). Den beräknade hyresökningen, som under de sex krisåren uppgått till 58 %, är grundad på uppgifter från bostadsmäklare, handelskammare och privata organisationer i nästan samtliga städer med en folkmängd av över 50 000 invånare. Beklädnadsartiklar hava under samma tid ökats med i medeltal 166 %. Den mycket obetydliga tillbakagång för detta konto, som ägt rum under våren och försommaren innevarande år, beror på ett rätt avsevärt prisfall på yllevaror; däremot hava priserna å bomulls- och trikåvaror stigit. Posten bränsle och lyse utvisar en ökning av 66 % under tiden juli 1914 till juli 1920; för kol och antracit utgjorde ökningen 92 %, för gas och elektriskt ljus 15 %. En del övriga utgifter (tobak, hygien, skrivmaterial, resor m. m.) hava i medeltal ökats med 85 %.

— Nykterhetsfrågan. —

Revision av brännvinstillverkningsförordningen. Den 6 juni 1919 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för finansdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för att inom nämnda departement verkställa utredning av de med sulfitspritens användande till förtäringsändamål sammanhängande spörsmål samt avgiva förslag till sådana ändrade bestämmelser angående tillverkning av brännvin, som av utredningen kunde föranledas.

Nämnda sakkunniga avgåvo den 6 februari 1920 »preliminärt författningsförslag och betänkande», utgörande dels principbetänkande i ämnet, dels förslag till förordning angående provisorisk reglering intill den 1 oktober 1921 av tillverkningen av brännvin vid andra bränn erier än sådana, som tillverka brännvin i sammanhang med pressjästberedning.

Sedan kommerskollegium, lantbruksstyrelsen och kontrollstyrelsen avgivit infordrade yttranden rörande de sakkunnigas förslag, framlade Kungl. Maj:t till riksdagen proposition i ämnet (n:r 348). Kungl. Maj:t godtog härvid i huvudsak de förslag, som de sakkunniga framlagt. Provisoriets giltighetstid föreslogs emellertid till två år i stället för ett år, som de sakkunniga förordat.

Riksdagen godkände emellertid icke Kungl. Maj:ts proposition, i vad den avsåg reglering av brännvinstillverkningen vid olika slags brännerier, utan antog allenast det förslag till förordning, som avsåg att bestämma formerna för användande av sulfitsprit till förtäring. Denna förordning skulle enligt riksdagens beslut gälla till och med den 30 september 1925.

Resultatet av denna frågas behandling vid 1920 års riksdag blev sålunda, att den reglering av sprittillverkningen, som de sakkunniga och Kungl. Maj:t föreslagit, icke kan komma till stånd. Riksdagens beslut torde få anses innebära, att mellan brännvin, framställt av renad sulfitsprit, och brännvin, framställt av potatis, skall under de närmaste fem åren råda fri konkurrens.

Genom detta riksdagsbeslut har ökad aktualitet tillagts frågan om den lämpligaste formen för brännvinets beskattning. Hittills har tillverkningsavgiften erlagts vid brännerierna; vid sulfitbrännerierna har emellertid, enär sulfitsprit ursprungligen framställdes endast för denaturering, skattefrihet åtnjutits. När sedan en del sulfitsprit börjat renas för förbrukningsändamål, har skatten för densamma upptagits vid reningsverken. En skatteomläggning i den riktning, att tillverkningsavgiften för allt inom riket framställt brännvin upptoges i samband med reningen, skulle kunna vara av betydelse för förenkling av kontrollväsendet och torde, sedan en centraliserad organisation av reningsverksamheten genom Aktiebolaget vin- och spritcentralen numera kommit till stånd, jämförelsevis lätt kunna åvägabringas i för statsintresset fullt betryggande former.

Utom nu ifrågasatta skatteomläggning kunna, efter vad chefen för finansdepartementet anförde vid denna frågas behandling i statsrådet den 15 oktober 1920, även ytterligare ändringar i brännvinstillverkningsförordningen av omständigheterna vara påkallade. Sålunda torde tagas under övervägande, huruvida icke, till förhindrande av olaga tillverkning, begreppet brännvinstillverkning bör närmare bestämmas. Jämväl torde böra undersökas, huruvida föreskrifterna om bestämda bränningsterminer samt om övertillverkning numera kunna anses motiverade.

Genom beslut vid 1920 års riksdag hava i anledning av proposition skärpningar i ansvarsbestämmelserna genomförts, syftande att, i större utsträckning än vad hittills varit möjligt, förekomma lönnbränning. På grund av ytterligare erfarenheter, som vunnits, torde ansvarsbestämmelserna böra ytterligare granskas och överses. Vidare har frågan om efterspanande och uppdagande av förbrytelser mot brännvinstillverkningsförordningen befunnits kräva särskild utredning. En viss ledning för denna utredning torde kunna erhållas genom de erfarenheter, som vinnas under användningen av det anslag å 100 000 kronor, vilket riksdagen anvisat till bekämpande av lönnbränningen.[1]

Med hänsyn till anförda synpunkter har Kungl. Maj:t i förutnämnda konselj den 15 oktober anbefallit kontrollstyrelsen att med biträde av högst fyra sakkunniga personer, som chefen för finansdepartementet efter förslag från kontrollstyrelsen äger tillkalla, verkställa utredning och avgiva förslag angående revision av brännvinstillverkningsförordningen.

Utredning om förbud mot starkare maltdrycker. I anledning av en i ett föregående häfte av Soc. Medd. (n:r 7—8, sid. 689) omnämnd skrivelse från årets riksdag har Kungl. Maj:t den 15 oktober 1920 bemyndigat chefen för finansdepartementet att tillkalla tre sakkunniga personer för att inom nämnda departement verkställa en allsidig utredning av frågan, huruvida och under vilka förutsättningar förbud mot försäljning inom riket av maltdrycker, vilka innehålla mer än 3·6 volymprocent alkohol, må kunna stadgas, ävensom snarast möjligt avgiva det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

De sakkunniga skola, enligt av departementschefen samma dag utfärdad kallelse, bliva professorn T. L. Thunberg, direktören för aktiebolaget Stockholms bryggerier, ingenjören E. Hj. B. Almgren samt ledamoten av riksdagens andra kammare, ombudsmannen A. V. Såvström, av vilka den förstnämnde erhållit uppdrag att i egenskap av ordförande närmast leda utredningen.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1920, sid. 688.

— Strejker, lockouter m. m. —

Industridomstolen i Kansas. I ett föregående häfte av Sociala Meddelanden (n:r 5, sid. 485 och 490) hava återgivits en del uppgifter och uttalanden om den i början av detta år i den nordamerikanska staten Kansas genomförda lagstiftningen om en industridomstol med myndighet att undersöka och avgöra arbetstvister. En av denna lagstiftnings främsta förespråkare, statens guvernör Henry J. Allen, har i tidskriften The American Review of Reviews under rubriken »Frihet och lag i Kansas» framlagt en redogörelse för de hittills vunna resultaten av lagens tillämpning jämte bemötande av en del mot densamma framkomna anmärkningar. Inledningsvis erinras, huru-som den nya lagstiftningen var en följd av sistlidna vinters gruvstrejk och den därav framkallade kolbristen samt huruson den omedelbart efter lagens antagande anordnade proteststrejken fick en synnerligen kort varaktighet, enär arbetarledarna, efter att ha fått lagens innebörd för sig klarlagd, omedelbart anbefallde arbetets återupptagande. Vidare anföres en del exempel på, huruson domstolens utslag gått i för arbetarna gynnsam riktning och åvägabragt rättelse i fråga om missförhållanden å arbetsplatserna, som fackföreningarna förut aldrig ens försökt att få avskaffade, t. ex. det vid gruvorna tillämpade missbruket att göra avsevärda avdrag — vanligen 10 % — å förskottsvis uppburna lönemedel. Den gängse uppfattningen är enligt författarens uppfattning, att lagen skall visa sig hjälpa arbetarna i högre grad än arbetsgivarna.

I fortsättningen upptages till skärskådande de delvis skiljaktiga principer, som legat bakom lagstiftningen i Kansas och motsvarande inrättningar i vissa andra länder. Skillnaden mellan kansaslagen och ansatserna till tvångsskiljedom i Australien och annorstädes angives vara, att i sistnämnda lagstiftning huvudvikten lagts på upprätthållandet av ingångna överenskommelser, medan i Kansas allmänhetens intresse skjutits i förgrunden. I Australien är strejkrätten ej förbjuden och man kan där från en industridomstol vädja till parlamentet, varest ett ogynn-samt omröstningsresultat i endera kammaren är tillräckligt att annullera domstolsutslaget. Ett sådant förhållande måste tydligen undergräva domstolens auktoritet. Den kanadensiska lagen, som medger ett suspensivt förbud mot arbetsinställelser under den tid, förlikningsproceduren pågår, lider av det felet, att parterna tillerkänts för stort inflytande å förlikningsnämndens sammansättning. Ansvaret för konfliktens biläggande lägges sålunda i händerna på däri direkt inblandade personer, medan allmänhetens intresse lämnas utan avseende. Det förlikningssystem, som den av presidenten Wilson sammankallade industrikonferensen i början av detta år föreslagit, skiljer sig också från kansassystemet däruti, att striden mellan kapital och arbete där fortfarande betraktas som en parternas privataffär. Industridomstolen i Kansas kan på samma sätt som de av industrikonferensen föreslagna medlingsinstitutionerna erbjuda parterna tillfälle till förhandlingar och förlikning, men skulle alla försök att på sådan väg ernå uppgörelse slå fel, äger sagda domstol dessutom makt att gripa in och avdöma tvisten på villkor, som taga lika hänsyn till allmänhetens, kapitalets och arbetets intressen.

Efter vad i den citerade uppsatsen vidare uppgives, hava ett tiotal statslegislaturer redan tagit kansassystemet under övervägande, bl. a. New York och Massachusetts. I Nebraska har föreskrift om inrättande av en industridomstol till och med intagits i statens konstitution, och införande av en liknande författningsbestämmelse är under övervägande i Illinois.

Beträffande arbetarnas ställningstagande till kansaslagen anföres till sist, att det egentligen blott är fackföreningsledare av den radikala typen, som bekämpa lagstiftningen, enär dennas framgång skulle medföra en ombildning av fackförbunden från kamp- till understöds- och välfärdsorganisationer. Den konservativa arbetarklassen, av vars medlemmar flertalet äro husägare, har däremot med glädje hälsat regeringens ingripande.

Det torde icke behöva påpekas, att ovan återgivna uttalanden endast giva uttryck åt en parts syn på den omtvistade lagstiftningsfrågan. Som ett inlägg i motsatt riktning — av särskilt intresse med hänsyn till ovan återgivna uppgift om planerna på liknande lagstiftning i vissa andra stater — kan anföras ett uttalande av sekreteraren hos The Associated Industries of Massachusetts, vilken efter undersökning förklarat, att kansassystemet är otillfredsställande ur såväl arbetsgivar- som arbetarsynpunkt. Frågan om lagens förenlighet med Förenta Staternas författning är ännu ej avgjord av unionens högsta domstol och det torde, efter vad flera framstående jurister uttalat, vara mycket tvivelaktigt, huruvida densamma blir jakande besvarad.

E. A—g.

— Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. —

Ny utredning om folkpensionering i Norge. Såsom i Soc. Medd. förut omnämnts (årg. 1918, sid. 500), framlades för 1918 års storting förslag till en huvudsakligen på premiebetalning byggd invaliditets- och åldersförsäkring. Innan stortinget tog ställning till detta förslag, ansågs emellertid önskligt att även få till stånd utredning om en uteslutande med allmänna medel finansierad pensionsordning. Efter av odelstinget härom den 18 juli 1919 gjord framställning tillsattes i september samma år en kommitté med uppgift att utreda berörda spörsmål med hänsynstagande särskilt till tvenne alternativ: antingen fullständig statspensionering eller kommunal pensionering med statsbidrag. Utredningen började med det senare alternativet, såsom det enligt kommitténs mening för landets förhållanden bäst lämpade, och har ett betänkande rörande en på sådana grunder byggd pensionsordning i september innevarande år avgivits till socialdepartementet.

Förslaget avser ålderspensioner (alderstrygd) för personer över 70 år samt invaliditetspensioner (uförhetstrygd) för icke arbetsföra och förvärvsoförmögna personer under denna ålder. Ett av en minoritet inom kommittén framfört yrkande, att åldersgränsen måtte sättas till 65 år, har i viss mån tillmötesgåtts genom medgivande, att personer i åldern 65—70 år må tillerkännas invaliditetspension utan eljest stadgad prövning av en med medicinsk sakkunskap utrustad myndighet (invalideråd).

Pensionernas storlek skall bestämmas efter ett för varje kommun fastställt pensionsunderlag, d. v. s. ett belopp så beräknat, att 60 % därav motsvarar existensminimum. Särskilt underlag gäller allt efter som fråga är om ensamstående person, äkta par eller hel familj. Pensionen skall utgöra 60 % av skillnaden mellan underlaget och pensionstagarens egen inkomst. Vid fullständig medellöshet utgår sålunda en pension, som motsvarar det för orten beräknade existensminimum, medan för den, som har egen inkomst, pensionen reduceras med 60 % av inkomstbeloppet. Då fråga är om ålderspension, skall inkomst av eget arbete emellertid härvid ej tagas med i räkningen.

Pensionerna skola i första hand utbetalas av de kommuner, där pensionstagarna äro bosatta. Har pensionstagare under de närmast föregående fem åren bytt uppehållsort, äger den kommun, som utbetalat pensionen, söka åter halva kostnaden härför i den förra bostadskommunen. I övrigt äga kommunerna få sina kostnader för pensioneringen till viss del täckta genom statsbidrag. Med hänsyn därtill, att särskilt vid invaliditetspensioneringen kostnaderna i väsentlig mån bli beroende av de kommunala myndigheternas bedömande i fråga om pensionsbehovet, har ansetts lämpligt, att beträffande denna gren av pensioneringen lägga större delen av kostnaden på kommunerna, medan statsbidraget satts så mycket högre för ålderspensioneringen. Bidraget bestämmes sålunda till i förra fallet 35 %, i senare fallet 65 % av sammanlagda kostnaden. På de olika kommunerna skall detta bidrag dock icke fördelas i direkt proportion till utbetalade pensioner, utan har för utjämnande av kommunernas utgiftsbördor för hithörande ändamål föreslagits följande fördelningsregel:

För varje kommun, liksom för riket i dess helhet, beräknas ett normalt antal pensioner samt ett genomsnittligt pensionsbelopp för såväl ålders- som invaliditetspensioner. Statsbidrag skall utgå med nedan angivna procenttal av det för vederbörande kommun i varje fall bestämda genomsnittsbeloppet:

a) för ålderspension 50 % för varje pension intill hälften av kommunens normalantal och 75 % för varje ytterligare pension intill fulla normalantalet;

b) för invaliditetspension 30 % för varje pension intill normalantalet.

Om antalet utgående invaliditetspensioner i en kommun understiger det beräknade normalantalet, skall vad härigenom inbesparats i statsbidrag tillföras en kommunens regleringsreserv. Vad som i övrigt återstår av det anslagna statsbidraget, sedan varje kommun efter angivna grunder fått sin andel, avsättes till en statens regleringsreserv. Ur sagda reserver skola enligt särskilda regler bidrag utgå till kommuner, där antalet pensioner överstiger normalantalet.

Pensioneringen skall närmast handhavas av kommunala nämnder, under överinseende av en centralstyrelse för hela riket.

(Sociale Meddelelser.)

Pensionsförsäkringen i Österrike. Medan frågan om ålderdoms- och invaliditetsförsäkring för arbetarklassen och därmed likställda befolkningsgrupper i Österrike ännu väntar på sin lösning,

har sådan försäkring för vissa mot högre avlöning anställda införts genom en lag den 16 dec. 1906, vilken trädde i kraft från och med år 1909. Lagen omfattar förutom privattjänstemän även vissa befattningshavare i allmän tjänst, dock ej statsanställda. Såsom bland annat framhållits i det referat av lagen, som lämnats i ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande[1], har densamma alltifrån sin tillkomst varit föremål för mycket skarp kritik, beroende dels på lagens i många hänseenden oklara avfattning, dels på avgifternas och omkostnadernas storlek i förhållande till pensionsförmånerna. Genom penningvärdets fall till följd av kriget har visserligen premiebördan för de försäkrade blivit mindre betungande, men å andra sidan hava, då de första pensionerna efter tio års förlopp år 1919 började utbetalas, de erhållna beloppen visat sig under rådande förhållanden alldeles otillräckliga, medan förvaltningsutgifterna alltjämt ökats. Med hänsyn härtill har lagen under innevarande år underkastats en genomgående revision, varigenom bland annat månadspremien, som förut i högsta inkomstklassen utgjort 30 öst. kronor, ökats intill 180 kronor och pensionsbeloppen höjts i förhållande härtill. I tjekoslovakiska republiken, där denna försäkring likaledes reviderats, har man stannat vid en högsta premiesats av 90 kronor i månaden, vilket, då penningvärdet här är omkring tre gånger så stort som i Österrike, i själva verket innebär en ännu kraftigare belastning. Förutom dessa tariffomläggningar hava även företagits vissa andra jämkningar i försäkringsvillkoren, varigenom en del mera framträdande missförhållanden rättats. Huruvida den kritik, som framförts mot denna försäkring, härigenom skall kunna avväpnas, synes dock vara tvivel underkastat. I den österrikiska sjukkasserörelsens organ, »Arbeiterschutz», där denna lagstiftning ingående granskats, göres gällande, att pensionsförsäkringen trots allt kommer att förbli en i förhållande till sitt värde mycket dyrbar inrättning och att för delägarna det fördelaktigaste vore att bliva överförda till den allmänna ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, som man hoppas skall komma till stånd inom en ej alltför avlägsen framtid.

Arbetsrådets beslut.

907. Arbetsrådets beslut den 8 mars 1920 i anledning av en av kammarherren F. Mecklenburg å Högsjö gård gjord ansökan om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden är ägare av Högsjö gård, vars sammanlagda areal utgör omkring 5 000 har. Av denna areal äro omkring 800 har åker, 1 100 har hagmark, 2 200 har produktiv skogsmark samt resten sjöar och impediment. Av åkerjorden brukas 300 har under eget bruk. Återstoden av åkerjorden är utarrenderad på ett sjuttiotal torp och gårdar. Skogs- och hagmarkerna äro underkastade rationellt skogsbruk, och det å dem avverkade timret förädlas vid eget sågverk. Vid sågverket förädlas endast timmer, som avverkats på sökandens egna marker, och något inköp av timmer förekommer icke.

Det ifrågavarande sågverket är beläget vid Högsjö station och omfattar två ramar, kantverk, kapklinga, hyvel med mera samt drives av en fast ångmaskin. Ångmaskinen driver icke något annat verk än sågverket. Sågningen pågår under tiden från och med januari till och med juli. Vid sågverket avverkas årligen från 8 000 upp till 30 000 stockar. Av det i sågen bearbetade timret har under de senaste åren en tiondel upp till en femtedel använts för nybyggnads- och

[1] Ålderdomsförsäkringskommittén, III: Översikt av svensk och utländsk lagstiftning (utg. 1912), sid. 244—249.

reparationsarbeten å egendomen. Återstoden har försålts. I sågverket sysselsättas 14 man, varjämte 6—10 man användas för stabbläggning, framrullning av timmer och kolning av avfallet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida lagen om arbetstidens begränsning är tillämplig å den vid ifrågavarande såg bedrivna rörelsen.

Arbetsrådet finner, att den rörelse, som bedrives vid det i ärendet förekomna, vid Högsjö station belägna sågverket, icke kan anses utgöra sådan till jordbruk hörande binäring, vilken icke bedrives såsom självständigt företag. På grund härav och med hänsyn till vad i övrigt i ärendet förekommit förklarar arbetsrådet, att det arbete, som utföres vid nämnda sågverk, är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

910. Arbetsrådets beslut den 8 mars 1920 i anledning av en av Slakteriaktiebolaget Norrmalm i Stockholm gjord ansökan om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

I sökandens sex matvarubutiker i Stockholm äro anställda 16 ynglingar i åldern mellan 16 och 22 år, vilkas huvudsakliga uppgift är att till kunderna hemforsla i butikerna inköpta matvaror. Ifrågavarande ynglingar sysselsättas enbart med till butikshandeln hörande göromål. På grund härav anhåller sökanden, att arbetsrådet måtte förklara, att lagen om arbetstidens begränsning icke äger tillämpning å det arbete, som utföres av nämnda ynglingar.

Arbetsrådet finner, att det arbete, som utföres av ifrågavarande, hos sökanden anställda ynglingar, icke kan anses hänförligt till sådant arbete, som åligger biträde i handelsbod. På grund härav samt med hänsyn till vad i övrigt i ärendet blivit upplyst förklarar arbetsrådet, att det arbete, som utföres av nämnda ynglingar, är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning.

912. Arbetsrådets beslut den 8 mars 1920 i anledning av en av skrädderiarbetaren A. G. Sandersson i Kopparberg gjord ansökan om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört följande:

Sökanden är anställd som skrädderiarbetare hos skrädderifirman A. Pettersson i Kopparberg. Sökanden, som är 62 år gammal, är lam i nedre delen av kroppen och kan således icke prestera den arbetsintensitet, som en fullt frisk arbetare kan göra. Enligt överenskommelse med sökandens arbetsgivare får sökanden bo i verkstaden. Därest lagen om arbetstidens begränsning skulle i full utsträckning tillämpas på sökanden, skulle sökanden sakna möjlighet att nöjaktigt försörja sig. På grund härav anhåller sökanden om »rätt att få arbeta efter min förmåga så långt krafterna tillåta».

Arbetsrådet finner, att de av sökanden åberopade omständigheterna icke lagligen kunna föranleda, att vederbörande arbetsgivare medgives rätt att använda sökanden till arbete under annan arbetstid än i 4 § lagen om arbetstidens begränsning stadgas. På grund härav föranleder framställningen icke någon arbetsrådets vidare åtgärd.

1090. Arbetsrådets beslut den 11 mars 1920 i anledning av en av Eslövs nya mejeriaktiebolag gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Sökanden måste vid sina mejerier även om söndagarna mottaga och bearbeta inkommande mjölk för att förhindra, att mjölken försämras eller förstöres. Vid sökandens mejeri i Eslöv, som drives i synnerligen stor omfattning, emottages mjölk från sökandens mejerier i Teckomatorp, Löberöd, Stehag, Sandby och Rinnebäck. Från Eslöv distribueras mjölk till Stockholm, Malmö med flera platser. Dessa transporter kunna givetvis ej begränsas till vardagarna. Under år 1919 emottogos i medeltal per dag 15,700 kilogram mjölk vid mejeriet i Eslöv, 4 500 kilogram mjölk vid mejeriet i Teckomatorp och 2 000 kilogram mjölk vid mejeriet i Löberöd. Under innevarande år torde de mottagna mjölkkvantiteterna komma att med minst 50 procent överstiga nämnda kvantiteter.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit om tillstånd att utöver lagstadgad arbetstid få bedriva arbete under 8 timmar varje söndag vid mejeriet i Eslöv samt 5 timmar varje söndag vid mejerierna i Löberöd och Teckomatorp.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare avgivit yttrande.

Arbetsrådet finner, att det arbete, som i ansökningen avses, tillgodoser ändamål av synnerligen stort allmänt intresse. På grund härav finner arbetsrådet skäligt med stöd av 5 § första stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiva sökanden rätt att använda arbetarna vid ovan omförmälda mejerier i Eslöv, Teckomatorp och Löberöd till dem åliggande göromål under högst 54 timmar i veckan med högst 8 ½ timmar under veckans fem första söckendagar och högst 8 timmar under lördagar och söndagar.

De förändringar i av sökanden tillämpade arbetstider, som föranledas av detta beslut, skola vara genomförda senast den 23 maj 1920, till vilken dag det av arbetsrådet den 31 december 1919 i ärendet meddelade anstånd skall gälla.

1149. Arbetsrådets beslut den 18 mars 1920 i anledning av en av Stockholms droskägareförening gjord ansökan om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Medlemmarna av Stockholms droskägareförening idka trafikrörelse med droskautomobiler. Droskautomobilerna äro i trafik från klockan 7 förmiddagen till klockan 2 på natten. Till varje automobil användas 2 chaufförer samt dessutom en så kallad fridagsavlösare, som kör automobilen under respektive chaufförers fridagar. Körtiden är för dagchauffören förlagd till tiden mellan klockan 7 förmiddagen och klockan 5 eftermiddagen samt för nattchauffören till tiden mellan klockan 5 eftermiddagen och klockan 2 förmiddagen. För den ena chauffören tillkommer härjämte en timmes arbete med smörjning av automobilen. Den sammanlagda arbetstiden per dygn för båda chaufförerna utgör således 20 timmar. Från denna tid avgår emellertid en timmes måltidsrast för vardera chauffören. Enligt gällande avtal mellan droskägareföreningen och Stockholms automobilförarefackförening utgör arbetstiden för varje chaufför 10 timmar, varifrån dock avgår en timme till måltidsrast. Den effektiva arbetstiden enligt avtalet utgör således 9 timmar om dygnet. Emellertid uppgår måltidsrasten ofta i verkligheten till 1 ½ timme, enär droskägarna icke hava någon kontroll över chauffören, sedan han lämnat garaget, utan chauffören när som helst och hur ofta som helst kan intaga måltider. Genom kilometerkontroll å taxameterapparaterna har fastställts, att en droskchaufför under sitt pass i medeltal kör omkring 8 mil. Detta motsvarar en effektiv körtid av 3 till 4 timmar, vilken tid rätteligen borde räknas såsom effektiv arbetstid. Den övriga tiden under passet utgöres dels av väntning på passagerare, dels av vila å droskstationerna. Chaufförernas väntningar på körning vid stationerna borde enligt sökandens mening

kunna hänföras till beredskapstjänst och anses motsvara viss kortare effektiv arbetstid. På grund härav måste droskchaufförernas arbete anses under halva arbetstiden medföra synnerligen ringa ansträngning.

Under hänvisning till vad sålunda anförts samt under åberopande av bestämmelserna i 5 § första stycket lagen om arbetstidens begränsning har sökanden anhållit, att arbetsrådet måtte medgiva Stockholms droskägareförenings samtliga medlemmar rätt att använda de hos dem anställda *droskchaufförerna till arbete under 8 ½ timmar per dygn »förutom 1 ½ timmas måltidsrast»*.

Vid ansökningen har sökanden fogat en förteckning över Stockholms droskägareförenings medlemmar jämte uppgift å antalet av de hos envar av dem anställda droskchaufförerna.

Över ansökningen har yttrande avgivits av Stockholms automobilförarefackförening.

Arbetsrådet finner sig icke kunna bifalla den gjorda framställningen.

De förändringar i av Stockholms droskägareförenings medlemmar tillämpade arbetstider, som föranledas av detta beslut, skola vara genomförda senast den 1 april 1920, intill vilken dag det av arbetsrådet den 31 december 1919 i ärendet meddelade anstånd skall gälla.

1177. Arbetsrådets beslut den 18 mars 1920 i anledning av en av Fab. Hagström och C. O. Eriksson, båda i Degerhamn, gjord ansökning om avgörande, huruvida vissa arbetstagare äro att räkna såsom arbetare enligt lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökandena hava anfört följande:

Sökandena äro anställda som laboratoriebiträden hos Ölands cementaktiebolag. De arbeta skiftesvis 12 timmar om dygnet, den ena veckan om dagen, den andra om natten. Arbetet utföres under befäl av kemisk ingenjör samt består i analys av råmassa och cement, kontrollering av cementens och råmassans finmalning, hållfasthetsprov med mera. Sökandena hava för sin ifrågavarande anställning icke genomgått någon som helst utbildningskurs utan hava under den tid av omkring 20 år, som sökandena varit anställda å laboratoriet, inhämtat erforderliga kunskaper.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hava sökandena anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida sökandena äro att räkna såsom arbetare enligt lagen om arbetstidens begränsning.

Över ansökningen har Ölands cementaktiebolag avgivit yttrande.

Arbetsrådet förklarar, att sökandena äro att räkna såsom arbetare enligt lagen om arbetstidens begränsning.

1179. Arbetsrådets beslut den 18 mars 1920 i anledning av en av andre stadsingenjören i Göteborg A. Södergren gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida det arbete, som utföres av vid stadsingenjörskontoret i Göteborg anställda mätningshantlangare, är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning.

Till upplysning i ärendet har sökanden anfört huvudsakligen följande:

Hantlangarna åligga att vid de mätningsarbeten, som verkställas av kontorets ingenjörer eller andra tjänstemän, biträda med anbringande av markeringar, uppsättande av signaler, förande av avläsningsstänger, transport av mätningsredskap med mera. Varje ingenjör betjänas vid dylikt fältarbete i regel av 2 till 4 hantlangare. Vid olämplig väderlek sysselsättas vissa av de mera

försigkomna hantlangarna med enklare kontorsarbeten, liksom vid behov vissa underordnade kontorsbiträden få tjänstgöra såsom hantlangare. Skillnaden mellan dessa kategorier torde sålunda endast vara den, att kontorsbiträdena arbeta huvudsakligen inomhus och hantlangarna huvudsakligen ute på fältet. Ifrågavarande fältarbeten äro att hänföra till precisionsarbeten och i anledning härav synnerligen beroende av yttre omständigheter, särskilt väderleksförhållandena. Under alla omständigheter kan man ej på förhand uppgöra arbetsplan med fixerad arbetstid för ifrågavarande arbeten.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare beretts tillfälle att yttra sig. Något yttrande från arbetarna har emellertid icke inkommit till arbetsrådet. Däremot har Svenska kommunalarbetareförbundets styrelse avgivit yttrande i ärendet.

Arbetsrådet finner, att den verksamhet, som av stadsingenjörskontoret i Göteborg bedrives vid ifrågavarande mätningsarbeten, icke kan anses utgöra varken sådan rörelse, som omförmäles i 1 § 1) lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919, eller sådant särskilt arbetsföretag, som avses i 1 § 2) samma lag. På grund härav förklarar arbetsrådet, att det arbete, som utföres av vid stadsingenjörskontoret i Göteborg anställda mätningshantlangarna, icke är att hänföra till sådant arbete, varå nämnda lag äger tillämpning.

1210. Arbetsrådets beslut den 22 mars 1920 i anledning av en av Tryckeriaktiebolaget Värmlands Folkblad, Karlstad, gjord ansökning om undantag från bestämmelserna i lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Med de tekniska resurser, över vilka sökanden förfogar, är det omöjligt att under lagstadgad arbetstid medhinna tryckning av den av sökanden utgivna tidningen, vilken tryckes under måndagar, onsdagar och fredagar. För tidningens postbefordran är det nödvändigt, att tidningens hela upplaga tryckes under dessa dagar.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har sökanden anhållit om tillstånd att få beträffande 2 å sökandens tryckeri anställda tryckare så fördela de enligt lagen om arbetstidens begränsning tillåtna 48 arbetstimmarna i veckan, att $10^1/_2$ timmar måtte få uttagas under måndagar, onsdagar och fredagar, $6^1/_2$ timmar under tisdagar och torsdagar samt $3^1/_2$ timmar under lördagar.

Därest detta icke kan bifallas, har sökanden anhållit om tillstånd att få använda nämnda 2 tryckare till arbete under $9^1/_2$ timmar under måndagar, onsdagar och fredagar, under $7^1/_2$ timmar under tisdagar och torsdagar samt under $4^1/_2$ timmar under lördagar.

Över ansökningen hava vederbörande arbetare beretts tillfälle att yttra sig. Något yttrande från arbetarna har emellertid icke inkommit till arbetsrådet.

Arbetsrådet finner skäligt med stöd av 5 § tredje stycket lagen om arbetstidens begränsning medgiva sökanden rätt att använda de i ansökningen omförmälda arbetarna till arbete under annan tid än i 4 § av lagen stadgas, dock att sammanlagda arbetstiden för en vecka icke må överstiga 48 timmar.

1289. Arbetsrådets beslut den 31 mars 1920 i anledning av en av direktören vid Göteborgs stads offentliga slakthus gjord ansökan om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

De kreatur, som insändas med järnväg till Göteborgs stads offentliga slakthus, ankomma i huvudsak till slakthuset på kvällen eller vid midnatt. Med hänsyn till detta förhållande har slakthuset för mottagande och vård av djuren anställt 3 så kallade djurlossare och nattvakter.

Dessa arbetare ha till åliggande att från inkommande järnvägsvagnar lossa djuren, att ställa in dem och giva dem erforderlig utfodring och skötsel samt att hålla vakt i stallarna. Dessutom ha arbetarna i fråga till uppgift att, då djurlossningsarbete icke hindrar, två gånger på natten göra en rond genom slakthusanläggningen. Tjänstgöringstiden är förlagd till tiden mellan klockan 5 eftermiddagen och klockan 7 förmiddagen, sön- och helgdagar såväl som vardagar. Arbetet är fördelat i skift i enlighet med en vid ansökningen fogad tjänstgöringslista.

Sökanden har anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida det i ansökningen avsedda arbetet är att hänföra till djurskötsel och på denna grund undantaget från tillämpningen av lagen om arbetstidens begränsning.

Arbetsrådet finner, att det arbete, som åligger de i ansökningen omförmälda, vid Göteborgs stads offentliga slakthus anställda djurlossare och nattvakter, är att hänföra till sådan djurskötsel, som avses i 1 § h) lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919. På grund härav förklarar arbetsrådet, att ifrågavarande arbete är undantaget från nämnda lags tillämpning.

1310. Arbetsrådets beslut den 8 april 1920 i anledning av en av Aktiebolaget Stureautomaten i Stockholm gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har anfört i huvudsak följande:

Vid Stureautomaten i Stockholm äro anställda ett antal så kallade apparatuppasserskor. Dessas uppgift är att tillse, att automatens smörgås- och bakelsekupor äro fyllda samt att genom luckor eller svängställ i automatfasaden framsätta varmmat, efterrätter, läskedrycker med mera. Dessutom hava de till uppgift att tillhandagå allmänheten med upplysningar samt att verkställa ombyte av smörgåsar, varmmat och dylikt.

På grund av vad sålunda anförts har sökanden anhållit om avgörande, huruvida ifrågavarande apparatuppasserskors arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning är tillämplig.

Över ansökningen har Sveriges hotell & restaurangpersonals förbund avgivit yttrande.

Arbetsrådet finner, att det arbete, som utföres av de i ansökningen omförmälda apparatuppasserskorna, icke kan anses utgöra sådant arbete i restaurangrörelse, som är att hänföra till allmänhetens direkta betjänande. På grund härav förklarar arbetsrådet, att lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning på det arbete, som utföres av ifrågavarande apparatuppasserskor.

1312. Arbetsrådets beslut den 8 april 1920 i anledning av en av rektorn vid sjätte distriktets dövstumskola i Gävle Ernst Aurell gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har i huvudsak anfört följande:

I Gävle finnes en dövstumskola för sjätte dövstumskoldistriktet, som omfattar Uppsala, Kopparbergs och Gävleborgs län samt Gävle stad. Skolans verksamhet upprätthålles genom anslag från landstingen i nämnda län och stadsfullmäktige i Gävle. Skolan åtnjuter därjämte statsanslag. I skolan erhålla dövstumma barn från nämnda län och stad undervisning, bostad, mat, kläder med mera, allt avgiftsfritt.

Vid skolan äro anställda: en föreståndare, 8 lärare och lärarinnor, en husmoder, en vaktmästare en lärare i skomakeri, en lärare i skrädderi, en slöjdlärarinna, en eldare, 2 vårdarinnor, en kokerska, en tvätterska samt 2 andra jungfrur.

Under anförande härav anhåller sökanden, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida det arbete, som utföres av ovannämnda personal, är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning.

Arbetsrådet finner, att den verksamhet, som utövas vid nämnda dövstumskola, icke är att hänföra varken till sådan rörelse, som omförmäles i 1 § 1) lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919, eller till sådant arbetsföretag, som avses i 1 § 2) samma lag. På grund härav förklarar arbetsrådet, att det arbete, som utföres av den vid nämnda dövstumskola anställda personalen, icke är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning.

1314. Arbetsrådets beslut den 8 april 1920 i anledning av en av kamreraren vid Malmö stads folkskolor A. Willert gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden har i huvudsak anfört följande:

Vid Malmö stads folkskolor finnas anställda 12 vaktmästare och en eldare, vilkas huvudsakliga uppgift är att ombesörja eldning för uppvärmning av folkskolorna. Under eldningsperioderna september—maj måste vaktmästarna även på helgdagarna ägna något arbete åt apparaterna. På de tider av lästerminerna, då det icke eldas, hava de ett mycket lindrigt arbete, som under ferierna nedgår till ett minimum och då egentligen endast består i någon yttre renhållning och tillsyn.

Under anförande härav anhåller sökanden, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida det arbete, som utföres av förenämnda vaktmästare och eldare, är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning.

Arbetsrådet finner, att den verksamhet, som utövas vid Malmö stads folkskolor, icke är att hänföra varken till sådan rörelse, som omförmäles i 1 § 1) lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919, eller till sådant arbetsföretag, som avses i 1 § 2) samma lag. På grund härav förklarar arbetsrådet, att det arbete, som utföres av i ansökningen avsedda vaktmästare och eldare, icke är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning.

1315. Arbetsrådets beslut den 8 april 1920 i anledning av en av vaktmästaren vid Svedala kommunala mellanskola och Svedala köpings folkskolor Magnus Törnqvist gjord ansökning om avgörande, huruvida visst arbete är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919 äger tillämpning.

Sökanden, vars huvudsakliga uppgift är att elda pannorna samt att städa golven i Svedala kommunala mellanskola och Svedala köpings folkskolor, har anhållit, att arbetsrådet måtte avgöra, huruvida det arbete, han utför, är att hänföra till sådant, varå lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning.

Arbetsrådet finner, att den verksamhet, som utövas vid Svedala kommunala mellanskola och Svedala köpings folkskolor, icke är att hänföra varken till sådan rörelse, som omförmäles i 1 § 1) lagen om arbetstidens begränsning den 17 oktober 1919, eller till sådant arbetsföretag, som avses i 1 § 2) samma lag. På grund härav förklarar arbetsrådet, att det arbete, som utföres av sökanden, icke är att hänföra till sådant arbete, varå lagen om arbetstidens begränsning äger tillämpning.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Oktober månad år 1920.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,[1] lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under oktober månad.

Översikt av verksamheten under *oktober* månad 1920.

	Manliga avdeln.			*Kvinnliga avdeln.*			*Tillsammans*		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
Stockholms stad	2 671	1 443	1 276	3 846	3 664	2 723	**6 517**	**5 107**	**3 999**
Stockholms län	2 421	1 555	1 364	402	642	251	**2 823**	**2 197**	**1 615**
Uppsala stad och län	1 138	721	623	302	345	273	**1 440**	**1 066**	**896**
Södermanlands län	602	522	374	304	423	206	**906**	**945**	**580**
Östergötlands län	1 291	1 153	856	589	693	362	**1 880**	**1 846**	**1 218**
Norrköping	637	421	357	455	304	189	**1 092**	**725**	**546**
Jönköpings län	267	233	155	142	170	85	**409**	**403**	**240**
Kronobergs län	50	54	32	97	134	70	**147**	**188**	**102**
Norra Kalmar län	55	66	51	49	44	32	**104**	**110**	**83**
Södra Kalmar län	111	94	73	84	115	66	**195**	**209**	**139**
Gottlands län	105	75	52	34	52	22	**139**	**127**	**74**
Blekinge län	525	354	278	294	358	211	**819**	**712**	**489**
Kristianstads län	671	805	528	341	756	286	**1 012**	**1 561**	**814**
Malmöhus län: Malmö	921	590	494	1 147	1 310	681	**2 068**	**1 900**	**1 175**
Malmöhus län: Lund	363	270	203	133	105	81	**496**	**375**	**284**
Malmöhus län: Landskrona	143	124	108	66	63	37	**209**	**187**	**145**
Malmöhus län: Hälsingborg	661	322	292	297	277	185	**958**	**599**	**477**
Malmöhus län: Ystad	137	109	74	114	106	58	**251**	**215**	**132**
Malmöhus län: Trälleborg	272	258	226	43	43	34	**315**	**301**	**260**
Malmöhus län: Eslöv	413	331	315	60	70	39	**473**	**401**	**354**
Malmöhus län: Skurup	122	145	100	28	51	23	**150**	**196**	**123**
Hallands län	244	300	157	134	230	98	**378**	**530**	**255**
Göteb. o. Bohus län	207	114	88	125	132	78	**332**	**246**	**166**
Göteborg	2 239	1 800	1 667	1 157	1 331	857	**3 396**	**3 131**	**2 524**
Älvsborgs län	356	103	83	49	91	24	**405**	**194**	**107**
Skaraborgs län	436	476	287	280	532	196	**716**	**1 008**	**483**
Värmlands län	117	146	101	184	268	136	**301**	**414**	**237**
Örebro län	556	521	394	493	838	449	**1 049**	**1 359**	**843**
Västmanlands län	742	611	388	422	536	318	**1 164**	**1 147**	**706**
Kopparbergs län	353	142	122	208	281	182	**561**	**423**	**304**
Gävle stad och län	200	161	148	174	195	150	**374**	**356**	**298**
Västernorrlands län	79	79	64	120	138	77	**199**	**217**	**141**
Jämtlands län	173	66	57	168	156	125	**341**	**222**	**182**
Västerbottens län	118	88	73	142	187	121	**260**	**275**	**194**
Norrbottens län	76	58	49	96	161	87	**172**	**219**	**136**
Tillsammans okt. 1920	**19 472**	**14 310**	**11 509**	**12 579**	**14 801**	**8 812**	**32 051**	**29 111**	**20 321**
» sept. 1920	*17 129*	*14 261*	*10 847*	*11 142*	*14 706*	*7 929*	*28 271*	*28 967*	*18 776*
» okt. 1919	17 495	14 702	11 539	11 389	16 602	8 810	28 884	31 304	20 349
» » 1918	17 659	15 993	12 647	17 244	16 166	10 527	34 903	32 159	23 174
» » 1917	17 657	19 364	13 493	14 638	12 953	9 187	32 295	32 317	22 680

[1] De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl. okt. 1920	Ansökningar per 100 led. pl. sept. 1920	Ansökningar per 100 led. pl. okt. 1919	Tillsatta platser per 100 lediga okt. 1920	Tillsatta platser per 100 lediga sept. 1920	Tillsatta platser per 100 lediga okt. 1919
Manliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	7 508	7 937	8 223	6 128	97	94	97	75	67	77
Skogshushållning	458	481	561	495	86	98	169	88	80	94
Gruvdrift och malmförädling	66	69	17	14	406	200	-	82	55	100
Industri och hantverk m. m.	3 532	4 014	1 694	1 450	237	169	179	86	81	82
Handel och samfärdsel	3 039	3 189	1 975	1 698	161	134	135	86	83	64
Husligt arbete	1	1	1	—	100	—	20	—	—	60
Allmän och litterär verksamhet	21	21	12	10	175	42	214	83	98	93
Annat arbete	2 985	3 760	1 827	1 714	206	164	125	94	94	84
Summa	**17 610**	**19 472**	**14 310**	**11 509**	**136**	**120**	**119**	**80**	**76**	**78**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk m. m.	1 092	1 131	2 598	959	44	49	41	37	37	34
Skogshushållning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gruvdrift och malmförädling	1	1	5	2	20	—	—	40	—	—
Industri och hantverk m. m.	944	1 122	275	185	408	199	104	67	53	48
Handel och samfärdsel	1 629	1 861	1 569	972	119	96	73	62	57	50
Husligt arbete	6 018	8 115	10 167	6 598	80	71	71	65	57	59
Allmän och litterär verksamhet	180	195	176	87	111	81	86	49	50	52
Annat arbete	132	154	11	9	-	-	-	82	71	75
Summa	**9 996**	**12 579**	**14 801**	**8 812**	**85**	**76**	**69**	**60**	**54**	**53**
Tillsammans										
Jordbruk m. m.	8 600	9 068	10 821	7 087	84	85	82	65	61	66
Skogshushållning	458	481	561	495	86	98	169	88	80	94
Gruvdrift och malmförädling	67	70	22	16	318	200	-	73	55	100
Industri och hantverk m. m.	4 476	5 136	1 969	1 635	261	174	158	83	76	73
Därav: jord-, sten- och glasindustri	296	314	125	117	251	286	393	94	78	77
metall- och maskinindustri	1 022	1 107	446	337	248	159	204	76	74	67
trävaruindustri	207	213	85	78	251	106	191	92	75	73
byggnadsverksamhet	1 022	1 198	635	556	189	223	149	88	88	89
läder-, hår- och gummiindustri	70	77	19	12	405	123	91	63	71	45
textilindustri	610	638	9	6	-	313	188	67	59	49
beklädnadsindustri	325	416	122	86	341	191	71	70	48	48
närings- o. njutningsämnesind.	436	656	404	337	162	140	191	83	76	80
kemisk-teknisk o. belysningsind.	43	49	13	11	377	214	129	85	83	80
trämasse- och pappersindustri	74	79	27	21	293	116	74	78	50	47
grafisk industri	35	37	7	6	-	215	117	86	92	61
ej särskilt specificerade	336	352	77	68	457	160	144	88	84	65
Handel och samfärdsel	4 668	5 050	3 544	2 670	142	118	97	75	72	58
Därav: kontors-, bank- o. d. personal	276	284	81	58	351	306	333	72	72	63
butiks- och magasinspersonal	624	682	264	208	258	153	133	79	78	80
hotell- och restaurangpersonal	1 134	1 319	1 263	825	104	86	70	65	61	56
landtransport	644	702	722	424	97	65	64	59	53	35
sjötransport	1 987	2 059	1 164	1 108	177	172	413	95	95	92
ej särskilt specificerade	3	4	50	47	8	13	12	94	86	96
Husligt arbete	6 019	8 116	10 168	6 598	80	71	71	65	57	59
Allmän och litterär verksamhet	201	216	188	97	115	73	93	52	60	55
Annat arbete	3 117	3 914	1 838	1 723	213	171	128	94	94	84
Summa	**27 606**	**32 051**	**29 111**	**20 321**	**110**	**98**	**92**	**70**	**65**	**65**

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 3 119 platser, varav 2 582 manliga, och 537 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 510, 2 049 och 461 samt under nästlidna månad resp. 2 622, 2 219 och 403.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen															
1	Stockholms stad	13	3	3	—	—	—	—	—	—	3	1	—	260	63	47
2	Stockholms län	1 624	1 425	1 254	88	59	56	—	—	—	6	—	—	108	10	1
3	Uppsala stad och län	721	588	516	16	35	30	2	—	—	7	—	—	24	4	4
4	Södermanlands län	391	412	271	46	44	42	1	4	2	—	—	—	20	5	5
5	Östergötlands län	923	963	712	39	57	45	11	—	—	12	2	—	34	20	9
6	Norrköping	246	240	198	3	30	30	-	-	—	2	—	—	30	7	5
7	Jönköpings län	121	128	60	27	18	14	—	—	—	27	38	38	12	9	4
8	Kronobergs län	16	25	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	3
9	Kalmar län	85	110	76	13	33	33	—	—	—	—	—	—	3	3	2
10	Gottlands län	74	54	33	—	—	—	—	—	—	21	17	17	1	—	—
11	Blekinge län	165	175	125	—	54	48	—	—	—	59	8	6	28	2	2
12	Kristianstads län	537	747	481	9	11	11	—	—	—	29	4	4	5	1	—
13	Malmöhus län: Malmö	168	272	194	—	—	2	—	—	—	1	7	7	56	20	20
14	Hälsingborg	151	142	115	2	—	—	3	—	—	23	—	—	41	4	4
15	Övriga anstalter	940	1 014	828	5	8	8	—	1	1	37	10	10	43	18	12
16	Hallands län	159	245	126	1	19	15	—	—	—	7	—	—	15	12	6
17	Göteborgs och Bohus län	97	73	51	2	2	2	—	—	—	14	4	4	2	1	1
18	Göteborgs stad	109	150	129	1	5	5	—	—	—	19	6	5	208	153	143
19	Älvsborgs län	50	39	19	2	—	—	—	—	—	—	—	—	32	9	11
20	Skaraborgs län	283	370	188	27	19	18	—	—	—	19	19	19	10	10	8
21	Värmlands län	57	60	42	7	22	18	—	—	—	—	—	—	2	10	1
22	Örebro län	345	350	264	21	18	13	5	4	3	9	7	6	19	20	3
23	Västmanlands län	538	528	345	24	37	15	2	1	1	1	—		16	4	2
24	Kopparbergs län	45	30	23	72	26	26	41	7	7	10	—		25	9	6
25	Gävle stad och län	30	26	24	10	36	36	3	—	—	1	—	—	22	29	24
26	Västernorrlands län	13	12	10	—	—	—	—	—	—	1	-	—	3	5	3
27	Jämtlands län	27	24	18	63	26	26	—	—	—		—	—	2		—
28	Västerbottens län	17	14	10	—				—		—		—	5	7	5
29	Norrbottens län	2	4	2	3	2	2	1	—		—	—	—	3	1	1
	Kvinnliga avdelningen															
1	Stockholms stad	25	6	6	—	—	—	—		—	5	—	—	61	6	5
2	Stockholms län	88	228	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
3	Uppsala stad och län	136	155	133	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	52	105	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	96	176	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
6	Norrköping	16	29	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	6	41	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	3	16	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	9	26	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gottlands län	1	23	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	56	136	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	88	356	71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	33	102	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—
14	Hälsingborg	14	26	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	90	173	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	30	86	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	34	28	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	5	19	2	—	—	—	—	—	—	1	2	1	2	1	—
19	Älvsborgs län	1	6	—	—	—	—	1	5	2	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	44	177	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	24	47	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	107	291	114	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	135	255	114	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	15	34	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävle stad och län	2	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	7	24	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	11	18	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsämnesindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
33	11	10	483	175	155	9	5	2	3	—	—	8	1	1	288	204	204	9	—	—	1
10	—	—	107	12	10	.	.	—	.	—	—	—	—	—	32	7	5	2	1	1	2
4	2	2	16	2	2	1	.	.	—	—	—	4	—	—	6	2	1	—	—	—	3
1	—	—	4	1	1	.	—	—	1	1	1	—	—	—	2	1	1	—	—	—	4
13	—	—	53	50	41	3	.	.	12	.	—	—	—	—	12	6	3	—	—	—	5
26	—	—	32	99	88	1	—	.	188	3	2	—	1	—	9	4	2	—	—	—	6
6	1	1	14	4	4	.	—	—	.	—	—	1	—	—	3	5	4	5	—	—	7
—	—	—	2	2	2	—	—	.	.	—	.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8
1	—	—	8	8	7	.	.	.	.	—	.	1	.	—	2	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	.	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	10
5	—	—	18	21	19	2	2	2	29	—	—	2	4	2	4	20	20	—	—	—	11
7	—	—	3	1	—	.	.	—	2	—	—	.	—	—	4	7	6	—	—	—	12
7	—	—	95	37	36	3	1	1	2	—	—	6	—	—	7	1	—	—	—	—	13
—	7	7	41	8	8	8	2	2	2	—	—	3	—	—	6	—	—	1	4	4	14
6	—	—	44	56	39	24	1	1	2	—	—	2	2	2	14	2	2	—	—	—	15
8	.	—	7	3	2	—	.	—	3	.	—	1	.	—	3	7	—	—	—	—	16
—	—	—	10	15	15	.	.	.	1	—	—	—	—	—	2	1	—	3	—	—	17
33	19	18	97	56	48	7	6	3	7	1	1	3	6	4	33	7	6	6	—	—	18
1	1	—	33	1	1	.	—	.	49	.	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	19
—	—	—	17	16	15	.	—	.	1	1	1	—	—	—	7	6	3	—	—	—	20
1	—	—	2	3	1	.	.	.	.	—	.	—	—	—	1	1	1	—	—	—	21
6	2	2	10	14	12	—	—	—	—	—	.	16	—	—	6	4	4	1	1	1	22
1	—	—	10	2	2	—	.	.	.	—	—	—	—	—	1	2	2	—	—	—	23
11	10	8	54	16	16	—	—	—	.	.	.	.	—	—	2	1	1	—	—	—	24
13	15	15	10	8	8	1	.	—	.	.	.	—	1	1	7	1	1	—	—	—	25
4	9	9	6	9	9	.	.	—	—	.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
4	—	—	1	—	—	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	1	—	—	—	27
8	4	3	12	9	9	—	.	—	.	.	.	1	1	1	2	—	—	—	—	—	28
3	1	1	9	7	6	.	.	.	.	.	—	.	—	—	2	1	1	—	—	—	29
1	1	1	—	—	—	5	.	.	14	—	—	163	54	41	86	21	17	11	3	3	1
—	—	—	.	—	—	.	.	.	.	—	—	5	7	5	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	.	—	.	.	.	—	—	1	—	—	2	2	1	—	—	—	3
—	—	—	.	.	.	.	.	—	—	—	.	.	.	.	1	2	2	—	—	—	4
—	—	—	.	.	.	—	1	1	9	—	.	1	2	2	8	9	5	—	—	—	5
—	—	—	—	—	.	—	—	—	219	—	.	12	4	4	9	1	1	—	—	—	6
—	—	—	.	.	.	—	—	—	—	—	.	1	—	—	1	1	1	1	—	—	7
—	—	—	—	—	—	.	.	.	.	—	.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	.	.	.	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	2	9
—	—	—	—	—	—	—	—	.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	.	.	—	—	—	—	2	.	—	—	—	—	.	—	—	11
—	—	—	—	—	—	.	.	.	—	—	—	3	4	3	3	2	2	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	1	.	—	43	.	.	109	15	10	22	8	2	8	.	.	13
—	—	—	—	—	—	5	—	—	3	—	—	9	1	—	5	2	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	5	—	—	9	—	—	2	—	—	1	2	2	.	.	.	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1	4	6	3	.	—	—	16
—	—	—	—	—	—	.	.	.	.	—	—	1	—	—	—	4	2	—	—	—	17
—	2	1	—	—	—	2	1	—	32	3	1	40	9	3	32	18	11	1	2	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	6	5	14	22	12	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	4	3	2	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	4	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Kontors-, bank- o. d. personal			Butiks- o. magasinspersonal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen															
1	Stockholms stad	2	—	—	13	—	—	39	21	18	71	26	18	204	115	107
2	Stockholms län	2	1	—	—	—	—	26	—	—	8	2	2	33	6	4
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	4	2	2	—	—	—	2	1	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	27	1	1	—	—	—	4	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	4	—	—	10	—	—	6	4	2	5	6	5
6	Norrköping	4	2	2	1	—	—	11	—	—	—	—	—	1	—	—
7	Jönköpings län	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	1
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	1	—	—	4	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	1	—	—	—	—	—	17	2	2	—	—	—	2	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	4	1	1	1	—	—	1	3	3
13	Malmöhus län: Malmö	—	—	—	4	—	—	56	4	4	29	7	5	42	5	4
14	Hälsingborg	6	—	—	—	—	—	9	1	1	1	—	—	4	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	12	5	4	2	1	1	8	7	7
16	Hallands län	6	—	—	—	—	—	3	1	1	1	—	—	2	1	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	3	3	2	7	6	6	9	11	9	20	20	15	61	27	19
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	23	—	—	—	—	—	6	2	2
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	1	2	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	7	2	2	—	—	—	9	4	3	2	1	1	4	2	2
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	5	3	3	—	1	—	1	—	—
26	Västernorrlands län	8	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	4	2	1
28	Västerbottens län	2	2	2	—	—	—	3	2	2	—	—	—	6	1	1
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	4	1	1	1	—	—	2	1	1
	Kvinnliga avdelningen															
1	Stockholms stad	7	7	4	5	—	—	4	1	1	68	8	8	121	24	10
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	3	—	—
5	Östergötlands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	5	9	6
6	Norrköping	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	1	—	5	2	2
7	Jönköpings län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—
10	Gottlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	7	6	6	2	—	—	26	7	7	56	6	4	71	25	17
14	Hälsingborg	5	—	—	—	—	—	15	8	7	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	—	—	—	8	—	—	2	—	—	10	3	3
16	Hallands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
18	Göteborgs stad	8	3	2	—	1	—	—	—	—	4	1	—	28	7	4
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	2	2
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
25	Gävle stad och län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	3	1
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	—	—

Hotell- o. restaurang-personal			Land-transport			Sjötransport			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Allmän o. litterär verksamhet			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	
28	23	18	169	177	94	336	178	175	—	—	—	1	—	—	8	8	8	691	432	416	1
7	2	2	51	6	5	33	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	284	23	23	2
—	1	—	14	3	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	314	81	64	3
—	—	—	6	6	4	—	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	35	34	4
1	—	—	43	17	15	13	4	3	—	—	—	—	1	—	1	—	—	96	23	21	5
1	1	—	16	8	6	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	25	24	6
1	1	1	6	1	1	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	26	26	7
2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	23	15	8
—	—	—	6	1	1	9	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	4	4	9
			—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	10
2	1	1	12	16	10	24	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155	47	39	11
3	3	2	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61	27	20	12
3	—	—	54	38	25	234	110	108	—	—	—	—	—	—	—	—	—	154	88	88	13
4	—	—	17	9	6	273	127	127	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	18	18	14
2	3	3	23	10	10	19	14	13	—	—	—	—	—	—	1	1	1	266	84	84	15
1	3	—	5	3	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	6	6	16
1	1	—	1	3	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	14	13	17
5	7	4	110	176	148	951	673	636	1	5	5	—	—	—	8	2	1	541	461	460	18
—	—	—	16	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	139	50	50	19
4	3	3	7	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	30	30	20
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	50	38	21
4	4	4	9	15	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	80	73	69	22
1	—	—	11	9	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	133	27	16	23
7	6	5	11	8	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	28	24	24
2	2	2	14	8	6	10	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81	30	27	25
1	1	1	1	6	2	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	35	29	26
1	2	—	6	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	58	11	11	27
—	—	—	5	5	3	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	42	36	28
1	2	1	4	3	3	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	34	29	29
526	387	302	14	12	9	15	7	7	3	45	42	2 585	3 020	2 224	116	53	35	11	9	8	1
48	33	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	251	365	144	6	7	5	—	—	—	2
13	23	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	149	165	125	—	—	—	—	—	—	3
9	21	11	6	5	4	—	—	—	—	—	—	229	287	151	1	2	1	—	—	—	4
25	38	24	2	2	—	—	—	—	—	—	—	406	440	228	10	15	7	22	—	—	5
19	27	17	—	2	1	—	—	—	—	—	—	102	233	148	—	5	—	69	—	—	6
9	14	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	117	110	70	2	3	3	—	—	—	7
7	13	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	104	58	2	1	1	—	—	—	8
14	31	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104	99	69	1	—	—	—	—	—	9
3	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	21	16	2	3	2	—	—	—	10
24	25	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	206	197	137	—	—	—	—	—	—	11
37	45	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	206	348	180	—	—	—	—	—	—	12
104	78	39	42	143	39	1	—	—	—	—	—	604	912	540	7	6	2	3	2	1	13
25	33	14	—	1	—	7	3	3	—	—	—	207	200	146	—	3	3	2	—	—	14
29	23	19	7	2	2	—	—	—	—	—	—	279	232	168	1	3	1	—	—	—	15
9	9	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	125	66	2	3	1	1	—	—	16
11	20	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	75	43	6	5	2	1	—	—	17
99	36	10	5	22	7	93	23	15	—	—	—	744	1 167	797	16	14	3	45	—	—	18
1	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	64	16	2	10	3	—	—	—	19
27	40	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	186	285	120	—	—	—	—	—	—	20
10	14	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	149	207	109	—	—	—	—	—	—	21
25	74	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	349	460	293	3	10	4	—	—	—	22
26	28	24	1	1	1	—	—	—	—	—	—	254	245	176	—	3	2	—	—	—	23
32	41	26	1	—	—	—	—	—	—	—	—	153	194	135	4	11	6	—	—	—	24
19	18	11	1	1	1	—	—	—	—	—	—	140	159	128	7	6	6	—	—	—	25
15	28	15	—	—	—	—	1	—	—	—	—	101	93	60	1	7	—	—	—	—	26
35	35	29	2	—	—	—	—	—	—	—	—	110	93	91	6	4	—	—	—	—	27
16	18	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112	147	95	—	2	—	—	—	—	28
20	34	18	—	—	—	1	2	1	—	—	—	70	120	65	—	—	—	—		—	29

Antalet arbetslösa inom arbetarorganisationerna den 1 september 1920.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar[1]				Arbetslösa					Orsak		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar			
		Män				Män			Tillsammans									Antal redovisade			Antal dagar under aug. 1920
		Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Tillsammans	Helt betalande	Halvt betalande	Kvinnor	Antal	%	arbetsbrist	tillfällig orsak	sjukdom	arbetskonflikt	värnplikt	annan orsak	Tillsammans	avdeln.	medlemmar	arbetslösa	
Bageri- o. konditoriindustriarb.-förb.	13	2 077	157	342	**2 576**	82	—	13	**95**	**3·7**	83	12	28	—	25	1	**54**	8	1 255	51	**919**
Bleck- och plåtslagareförbundet . .	36	1 111	73	—	**1 184**	49	1	—	**50**	**4·2**	50		47	173	15	4	**239**	6	639	48	**901**
Bokbindareförbundet	14	219	35	613	**867**	—	—	2	**2**	**0·2**	2	—	28	—	3	3	**34**	1	181	2	**36**
Bryggeriindustriarbetareförbundet .	23	2 048	45	880	**2 973**	2	1	2	**5**	**0·2**	5	—	96	—	17	1	**114**	4	825	5	**137**
De förenade förbunden	36	2 063	126	266	**2 455**	120	10	60	**190**	**7·7**	182	8	52	598	52	7	**709**	11	1 039	163	**2 662**
Elektriska arbetareförbundet . . .	58	1 905	18	—	**1 923**	32	—	—	**32**	**1·7**	32	—	20	246	68	14	**348**	13	697	29	**657**
Gjutareförbundet	87	3 298	372	8	**3 678**	32	1	—	**33**	**0·9**	29	4	154	11	81	9	**255**	11	612	21	**347**
Grov- o. fabriksarbetareförbundet . .	130	13 828	967	1 182	**15 977**	953	21	161	**1 135**	**7·1**	895	240	638	167	257	159	**1 221**	46	3 127	876	**12 396**
Gruvindustriarbetareförbundet . . .	16	1 341	85	23	**1 449**	10	1	7	**18**	**1·2**	9	9	38	194	22	—	**254**	4	479	17	**177**
Handelsarbetareförbundet	79	4 979	502	1 727	**7 208**	69	196	33	**298**	**4·1**	298	—	117	2	62	—	**181**	23	3 443	296	**7 923**
Hattarbetareförbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Litografiska förbundet	15	743	75	—	**818**	4	—	—	**4**	**0·5**	4	—	11	—	16	—	**27**	—	—	—	—
Kommunalarbetareförbundet	68	5 582	227	88	**5 897**	32	—	27	**59**	**1·0**	59	—	117	1	15	—	**133**	8	975	58	**724**
Metallindustriarbetareförbundet . .	55	—	—	—	**43 703**	—	—	—	**1 021**	**2·3**	—	—	—	—	—	—	—	21	8 510	118	**1 633**
Därav: Järnbruksarbetare . .	23	—	—	—	**7 525**	—	—	—	**62**	**0·8**	—	—	—	—	—	—	—	9	3 233	37	**573**
Mek. verkstadsarbetare	32	—	—	—	**36 178**	—	—	—	**959**	**2·7**	—	—	—	—	—	—	—	12	5 277	81	**1 060**
Murareförbundet	32	1 583	136	—	**1 719**	75	1	—	**76**	**4·4**	76	—	15	452	4	7	**478**	7	173	54	**787**
Måleriarbetareförbundet	31	1 420	50	—	**1 470**	9	1	—	**10**	**0·7**	10	—	20	7	1	—	**28**	4	528	10	**160**
Sadelmakare- o. tapetserareförb. . .	33	1 021	85	135	**1 241**	21	—	—	**21**	**1·7**	21	—	24	22	18	1	**65**	7	472	19	**185**
Sko- och läderindustriarbetareförb. .	9	2 869	656	1 328	**4 853**	11	2	2	**15**	**0·3**	11	4	104	—	66	—	**170**	2	137	6	**252**
Skorstensfejeriarbetareförbundet . .	6	235	6	—	**241**	5	—	—	**5**	**2·1**	5	—	—	7	2	—	**9**	1	121	5	**135**
Skrädderiarbetareförbundet	38	1 175	96	2 689	**3 960**	13	—	104	**117**	**3·0**	117	—	80		9	3	**92**	10	1 241	117	**2 555**
Slakteri- o. charkuteriarbetareförb. .	20	658	49	107	**814**	24	1	4	**29**	**3·6**	29	—	16	—	19	15	**50**	5	487	22	**656**
Stenindustriarbetareförbundet . . .	28	1 041	81	—	**1 122**	41	5	—	**46**	**4·1**	29	17	44	87	23	3	**157**	9	456	32	**772**
Stuckatörförbundet	1	26	1	—	**27**	12	—	—	**12**	**44·4**	12	—	1	—	—	—	**1**	1	27	12	**52**
Sågverksindustriarbetareförbundet .	103	8 146	1 060	3	**9 209**	308	21	—	**329**	**3·6**	173	156	366	238	177	12	**793**	12	1 132	132	**999**
Textilarbetareförbundet	23	1 523	99	1 854	**3 476**	2	1	70	**73**	**2·1**	73	—	165	—	36	26	**227**	2	660	69	**564**
Tobaksindustriarbetareförbundet . .	10	680	79	3 725	**4 484**	1	—	—	**1**	—	1	—	257	1	10	1	**269**	1	2 173	1	**12**
Transportarbetareförbundet	23	1 482	73	549	**2 104**	39	19	—	**58**	**2·8**	58	—	61	—	19	—	**80**	8	441	58	**529**
Träarbetareförbundet	102	6 445	748	19	**7 212**	193	11	—	**204**	**2·8**	173	31	247	218	101	12	**578**	49	4 586	199	**3 829**
Tunnbinderiarbetareförbundet . . .	7	223	13	—	**236**	3	—	—	**3**	**1·3**	3	—	9	—	—	—	**9**	1	51	2	**62**
Typografförbundet	4	102	33	7	**142**	—	1	—	**1**	**0·7**	1	—	2	—	4	1	**7**	1	75	1	**26**
Väg- o. vattenbyggnadsarbetareförb. .	12	670	5	—	**675**	55	—	—	**55**	**8·1**	54	1	19	11	5	—	**35**	8	554	55	**768**
Summa	**1 112**	[2] —	[2] —	[2] —	**135 693**	[2] —	[2] —	[2] —	**3 997**	**3·0**	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	[2] —	**284**	**35 096**	**2 478**	**40 855**

[1] Jfr noten å efterföljande sida. — [2] Enär uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava slutsummor icke nedräknats.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 1 september 1920.

I arbetslöshetsrapporteringen den 1 september 1920 hava deltagit 30 fackförbund. Från hattarbetarförbundet hava liksom förra månaden uppgifter icke erhållits. Antalet medlemmar i de rapporterande fackföreningarna utgjorde tillsamman 133 693, varav 3 997 eller 3·0 % voro arbetslösa.[1] Motsvarande siffror för föregående månader framgå av sammanställningen vid den i början av häftet införda arbetsmarknadsöversikten.

Resultaten av rapporteringen om antalet arbetslösa inom de särskilda organisationerna föreligga i vidstående tabell, som utgör en sammanfattning av de bearbetade frågeformulärens uppgifter.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under oktober månad 1920.[2] De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens ombudsorter (fr. o. m. 1920 till antalet 49), hava inhämtats och bearbetats på ungefär samma sätt, som tidigare varit fallet.[3] Under hänvisning till denna tabell må följande anföras rörande de under de senaste månaderna inträffade prisförändringarna å de olika varuslagen.

Bland de 16 varuslag, *som från september till oktober varit föremål för prisstegring*, torde särskilt böra nämnas ägg och vetemjöl. Den sänkning av partipriset, som beträffande sistnämnda varuslag ägde rum den 1 augusti, efterträddes av en motsvarande höjning den 1 oktober, varigenom minutmedelpriset noterades till 99 öre under oktober mot 93 öre per kg. under september. Fullt *oförändrade* äro medelpriserna å 12 varuslag, däribland oskummad mjölk, margarin, rågsiktmjöl och vissa brödsorter. Under redovisningsmånaden har *prissänkning* kunnat konstateras för ej mindre än 28 varuslag, bland vilka särskilt märkas potatis, samtliga köttslag, flertalet noterade fisksorter, kaffe samt bränsle.

---

[1] Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan icke meddelas, i vad mån siffrorna avse hela antalet medlemmar inom fackförbunden. På grundval av dessa siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

[2] Preliminära uppgifter.

[3] För de förändringar i fråga om inhämtandet av det prisstatistiska primärmaterialet, som företagits vid ingången av år 1920, har redogörelse lämnats i häfte n:r 5.

Medelpris per år (1913—1919) och per månad (okt. 1919—okt. 1920)

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	Okt. 1919	Nov. 1919
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l.	14	15	16	19	25	× 38	47	47	47
2	» handskummad	»	8	8	9	10	15	× 24	—	—	—
3	» separerad	»	6	6	7	8	12	× 19	23	22	22
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	236	239	292	××310	× 401	× 587	729	700	733
5	» mat- (lands-)	»	213	218	260	295	× 358	× 546	727	690	727
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	197	257	× 305	× 372	624	641	625
7	» halvfet, »	»	121	119	149	191	× 234	× 332	500	481	462
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	170	216	—	—	433	383	383
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	198	237	343	725	681	679	827
10	» » konserverade	»	137	151	169	204	307	615	716	675	724
11	Potatis: gammal	hl.	—	—	—	526	× 955	× 1200	1271	826	873
12	»	5 l.	28	30	36	33	× 58	× 68	71	52	53
13	» färsk	»	46	80	87	76	146	237	102	—	—
14	Ärter, gula	kg.	31	35	57	55	× 63	× 66	78	73	70
15	Bruna bönor	»	48	49	75	111	199	× 173	214	166	155
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort [3]	»	31	33	40	××38	× 42	× 50	× 75	78	78
17	» råg-, » » »	»	22	23	32	××29	× 36	× 41	× 56	56	57
18	» rågsikt-, » » »	»	27	29	39	××34	—	—	× 73	73	73
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	52	50	× 68	× 82	99	97	95
20	» ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	41	41	46	52	× 75	× 73	111	164	167
21	Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	43	54	53	× 62	× 73	96	103	103
22	» hårt knäckebröd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	» mjukt, limpa, söt	»	38	40	48	49	× 60	× 75	96	99	100
24	» » » sur (»grovbröd»)	»	30	31	38	38	× 45	× 49	64	67	67
25	Vetebröd: skorpor, ordinära [4]	»	76	78	88	90	× 117	× 180	230	231	229
26	» mjukt, bil- bakat med vatten [4]	»	43	46	53	54	× 68	× 88	116	116	115
27	» ligaste sort » » mjölk [4]	»	60	61	67	66	× 83	× 144	167	136	133
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	140	193	219	567	563	500	457
29	» soppkött	»	100	95	119	169	193	507	490	428	388
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	154	203	× 215	546	512	564	533
31	» spädkalv	»	72	70	87	122	× 148	357	312	337	319
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	158	215	258	626	600	474	432
33	» salt, svenskt	»	114	118	139	194	241	546	547	459	435
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	140	184	261	509	557	470	453
35	Fläsk: färskt	»	133	129	191	233	× 270	× 388	605	578	557
36	» salt, svenskt (*sidfläsk*)	»	140	137	198	246	× 287	× 404	619	595	586
37	» » amerikanskt »	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	80	99	122	211	202	210	203
39	» gädda	»	108	110	117	149	188	317	333	335	331
40	» sill	»	34	35	45	68	91	149	110	117	112
41	» strömming	»	38	39	43	56	65	123	114	118	126
42	» torsk	»	55	57	62	82	111	196	160	155	149
43	» rödspotta (»spätta»)	»	79	81	89	123	167	295	244	235	238
44	» kolja	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	» salt: sill, prima	»	[1] 45	45	57	97	105	145	148	149	149
46	» strömming	»	30	31	36	61	73	100	105	88	80
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	72	111	152	293	223	157	154
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	161	209	× 315	× 307	316	343	344
49	Socker, bit-	»	67	65	66	× 68	× 70	× 92	× 133	× 133	× 134
50	Salt (matsalt)	»	—	10	10	13	19	31	32	30	30
51	Svagdricka	l.	6	6	7	8	10	14	16	16	17
52	Fotogen, Water White	»	20	21	23	27	37	—	71	46	46
53	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn	2560	2630	2890	3810	5520	7850	8220	8450	8830
54	barr- »storfamn»: 3·56 kbm)	»	2040	2110	2310	3060	4500	6620	6740	6940	7160
55	Bränntorv	100 kg.	196	220	290	385	670	1035	896	866	876
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl.	401	411	531	717	803	—	—	—	—
57	» eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	367	543	707	—	—	—	—
58	Koks: gasverks- (krossad) [5] hemkörd	»	165	157	211	292	413	—	—	—	—
59	» eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	248	339	521	—	—	—	—

[1]) Uppgifterna för år 1913 avse sill av märket »K. K. K.». — [2]) Uppgifterna avse för juni 1920 leringen av brödsäd salufördes ej rena vetebrödstyper, vadan de meddelade priserna avse kvalitekoks. — [6]) Preliminära siffror. — × Maximipris. — ×× Eljest fastställda pris. (Beträffande maximipris-

för samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter år 1920).

Dec. 1919	Jan. 1920	Febr. 1920	Mars 1920	April 1920	Maj 1920	Juni 1920	Juli 1920	Aug. 1920	Sept. 1920	Okt [6]) 1920	Höjning (+) eller sänkning (−)		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	okt. 1913—okt. 1920	o t. 1919—okt. 1920	
47	46	44	44	44	44	43	42	44	43	43	+ 207·1	— 8·5	1
—	28	26	26	26	26	26	26	26	25	26	+ 225·0	—	2
22	20	19	19	19	19	18	18	18	18	18	+ 200·0	— 18·2	3
715	677	616	665	695	636	601	599	704	692	685	+ 184·2	— 2·1	4
714	667	605	648	687	649	608	594	684	672	677	+ 209·1	— 1·9	5
620	600	572	556	538	529	510	501	498	497	499	+ 202·4	— 22·2	6
452	433	413	397	390	381	367	349	347	355	355	+ 195·8	— 26·2	7
385	388	388	381	381	380	371	367	368	372	372	+ 169·6	— 2·9	8
865	784	620	469	426	393	414	476	576	587	663	+ 268·3	— 2·4	9
739	725	600	464	362	367	[2]) 413	—	—	—	580	+ 297·3	— 14·1	10
877	906	914	919	902	908	865	860	831	1131	1098	—	+ 32·9	11
53	55	56	56	55	55	53	52	55	72	69	+ 161·5	+ 30·8	12
—	—	—	—	—	—	—	282	100	—	—	—	—	13
70	69	69	69	69	69	69	69	69	69	69	+ 122·6	— 5·5	14
150	148	148	147	144	138	136	131	125	119	114	+ 142·6	— 31·3	15
78	78	78	78	91	91	97	98	95	93	99	+ 219·4	+ 26·9	16
57	56	56	57	57	57	57	57	57	56	54	+ 157·1	— 3·6	17
73	73	73	73	74	74	74	74	75	73	73	+ 170·4	0·0	18
95	95	104	106	106	103	102	101	100	99	100	+ 177·8	— 3·1	19
168	175	178	181	180	183	185	187	184	180	168	+ 309·8	+ 2·4	20
103	106	106	106	107	108	111	113	114	114	114	+ 178·0	+ 10·7	21
—	135	135	135	136	138	139	141	141	140	141	—	—	22
99	98	98	98	103	105	107	109	109	109	108	+ 184·2	+ 9·1	23
68	67	68	68	70	72	72	72	72	73	72	+ 140·0	+ 7·5	24
229	229	230	232	249	253	260	264	263	264	266	+ 254·7	+ 15·2	25
115	113	113	114	124	127	133	134	136	136	136	+ 216·3	+ 17·2	26
133	132	132	133	142	148	148	152	150	149	148	+ 146·7	+ 8·8	27
449	426	390	386	388	390	400	411	415	414	406	+ 224·8	— 18·8	28
380	359	325	321	323	326	333	344	349	351	342	+ 232·0	— 20·1	29
527	531	487	488	494	492	502	499	499	503	493	+ 273·5	— 12·6	30
320	310	279	279	273	262	266	269	269	277	278	+ 275·7	— 17·5	31
435	427	423	441	448	466	475	467	486	436	397	+ 207·8	— 16·2	32
423	408	397	404	396	406	407	406	397	385	369	+ 212·7	— 19·6	33
479	475	489	458	465	460	—	—	—	—	466	+ 291·6	— 0·9	34
550	519	466	460	450	433	432	435	440	453	458	+ 234·3	— 20·8	35
574	549	493	482	473	455	454	453	456	465	472	+ 227·8	— 20·7	36
—	402	388	378	370	361	355	347	349	351	353	—	—	37
200	202	214	210	190	168	166	180	192	196	198	+ 160·5	— 5·7	38
319	325	330	326	283	281	288	315	329	333	325	+ 195·5	— 3·0	39
113	84	63	71	86	98	102	124	143	132	113	+ 205·4	— 3·4	40
120	123	113	116	104	102	105	100	88	97	103	+ 145·2	— 12·7	41
146	150	145	147	134	136	133	142	137	137	132	+ 140·0	— 14·8	42
238	237	233	227	193	188	201	233	226	223	224	+ 180·0	— 4·7	43
—	174	157	159	148	148	150	147	142	146	144	—	—	44
148	139	132	126	123	119	117	116	121	120	117	+ 160·0	— 21·5	45
77	75	70	69	72	71	69	73	82	85	77	+ 140·6	— 12·5	46
162	160	163	161	163	164	162	154	154	151	152	+ 176·4	— 3·2	47
344	345	355	362	363	363	362	357	325	311	295	+ 82·1	— 14·0	48
× 134	× 134	× 165	× 165	× 165	× 165	× 165	× 166	× 177	× 177	× 177	+ 164·2	+ 33·1	49
30	30	30	30	30	31	31	31	31	31	31	—	+ 3·3	50
16	16	16	16	16	16	16	16	17	17	17	+ 183·3	+ 6·3	51
45	46	50	57	58	58	61	62	64	67	67	+ 219·0	+ 45·7	52
8940	9080	9210	9310	9400	9980	10540	11020	11270	11240	11190	+ 333·7	+ 32·4	53
7250	7230	7360	7400	7490	7930	8490	8849	9020	9010	8990	+ 336·4	+ 29·5	54
914	875	874	881	911	950	992	1029	1009	1036	1042	+ 431·6	+ 20·3	55
—	1846	1875	1877	1886	1925	2046	2178	2288	2306	2282	+ 471·9	—	56
—	1504	1522	1514	1554	1665	1737	1848	1872	1858	1778	+ 663·1	—	57
—	1025	1058	1057	1053	1093	1196	1289	1327	1388	1326	+ 730·2	—	58
—	1085	1109	1125	1127	1186	1305	1373	1406	1417	1388	+ 638·3	—	59

två orter. — [5]) Uppgifterna avse 1919 75 % utmalning. — [4]) Under tiden för den statliga regter närmast motsvarande de i varulistan angivna. — [5]) T. o. m. år 1919 avse uppgifterna okrossad bestämmelser å olika varuslag hänvisas till Soc. Medd., årg. 1920, noten å sid. 680.)

Sammanfattning av livsmedelspriserna förändringar under kristiden. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med oktober 1920, meddelas nedanstående indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

		År 1914		År 1915					År 1916				År 1917
	Juli 1914	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.
Aritmetiska (»oväg-da») medeltal .	100	103	108	114	121	129	138	143	148	162	175	190	197
»Vägda» medeltal .	100	103	107	113	121	124	128	130	134	142	152	166	175

	År 1917		År 1918				År 1919				År 1920			
	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	Okt.[1]
Aritmetiska (»oväg-da») medeltal .	208	235	268	305	330	372	364	352	343	332	316	316	331	330
»Vägda» medeltal .	181	201	227	255	277	320	335	328	311	308	293	295	304	306

Enligt vad såväl den »ovägda» som den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, lyse och bränsle under oktober månad visat en svag tendens till nedgång, och den »vägda» indexsiffran har sedan september sänkts med 1 enhet.

Levnadskostnadernas allmänna förskjutningar under kristiden. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna stegringssiffror endast avse den förhöjning, som drabbat priserna å livsmedel, lyse och bränsle. För att däremot få en fullständig bild av prisstegringens inverkan å en familjs hela utgiftsstat måste tydligen undersökningen utsträckas till att omfatta även övriga i budgeten ingående poster, såsom hyra, kläder, skatter m. m., vilka utgiftsposter förete delvis väsentligt andra prisrörelser. En dylik beräkning finnes publicerad i häfte 11 av Sociala Meddelanden 1920 (sid. 1048), och enligt denna uppgick den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till tiden omkring den 1 oktober 1920 till c:a 181 % mot 170 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 juli 1920.

[1] Preliminära uppgifter.

Sociala Meddelanden.
(f. d. Meddelanden från K. Kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik).

Sakregister

till årgången 1920.

	Sid.
Allmänna sociala frågor	I
Arbetarskydd	I
Arbetsförmedling	II
Arbetslön	II
Arbetsmarknad och arbetslöshet	II
Arbetstid	III
Bostadsförhållanden	IV
Fattigvård, välgörenhet m. m.	IV
Internationell reglering av sociala förhållanden	IV
Kollektivavtal, arbetsavtal m. m.	IV
Kooperation	IV
Levnadskostnader	V
Nykterhetsrörelsen	V
Olycksfallsförsäkring	V
Sjukförsäkring	V
Strejker, lockouter, medlings- och förlikningsförfarande	VI
Ut- och invandring	VI
Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring	VI

Allmänna sociala frågor.

Sverige:

Arealinventeringen och husdjursräkningen den 1 juni 1919: s. 628, 995.

Författningar rörande sociala frågor: s. 52, 178, 317, 430, 521, 655, 726, 832, 937, 1020, 1154.

Institut för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning: s. 1154.

Kolonisationskommittén, Nytt betänkande från: s. 731.

Kvinnors tillträde till statstjänst, Förslag i fråga om: s. 351.

Sociala frågor vid 1920 års riksdag: s. 685.

Socialattachéer vid utrikesrepresentationerna: s. 179.

Socialstatistiska undersökningar, Nya: s. 832.

Vanförevården, Utredning om: s. 1029.

Utlandet:

England: Departement för gruvdriften: s. 923, 1155.
Kvinnors tillträde till statstjänst: s. 431.
Industriråd: s. 310.
Den civila statstjänstens rekrytering: s. 422.
Utkast till framtida organisation av järnvägsväsendet: s. 926.

Frankrike: Nytt ministerium för sociala ärenden: s. 833.

Förenta staterna: Andra amerikanska industrikonferensen: s. 631.
Industriell demokrati: s. 160.

Italien: De sociala ärendenas beredning: s. 832.

Nederländerna: De sociala ärendenas beredning: s. 318.

Norge: Den norska lagstiftningen om arbetarutskott: s. 917.
Lagförslag om förtroendemän inom fiskeriyrket: s. 1021.

Schweiz: De sociala ärendenas beredning: s. 1155.

Spanien: De sociala ärendenas beredning: s. 180.

Tyskland: Driftsrådslagstiftningen: s. 424.
Socialiseringslagstiftningen: s. 317.

Österrike: Lag om arbetarkammare: s. 432.
Lagförslag rörande arbetets frihet: s. 728.
Socialiseringslagstiftningen: s. 41.

Arbetarskydd.

Sverige:

Hemindustriellt arbete, *Förslag till lag om* s. 818.

Olycksfall i arbete år 1915: s. 378.

Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1919: s. 645.

Olycksfall inom sjömansyrket år 1919: s. 988.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete: s. 62, 190, 334, 529, 735, 1031.
Skogshärbärgesinspektionen 1920: 1:a kvart.: s. 653; 2:a och 3:e kvart.: s. 1156.
Yrkesinspektionens verksamhet: 1919: juli—sept.: s. 59; okt.—dec.: s. 331; 1920: jan.—mars: s. 650; april—juni: s. 840.

Utlandet:

England: Lagförslag om kvinno- och barnarbete: s. 1022.
Tyskland: *Nya författningar rörande hemarbete*: s. 833.

Arbetsförmedling.

Sverige:

Sveriges offentliga arbetsförmedling år 1919: s. 382; månadsstatistik: 1919: okt.: 64; nov.: s. 72; dec.: s. 200; 1920: jan.: s. 208; febr.: s. 336; mars: s. 446; april: s. 532; maj: s. 670; juni: s. 740; juli: s. 844; aug.: s. 960; sept.: s. 1036; okt.: s. 1172.
Arbetsförmedlingskonferensen inom socialstyrelsen den 15 och 16 dec. 1919, Förhandlingarna vid: s. 105.
Inkomster och utgifter, De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas, år 1919, s. 723.
Sjömän, Arbetsförmedlingen av, under år 1919: s. 157; 1920: 1:a kvart.: s. 522; 2:a kvart.: s. 833; 3:e kvart.: s. 1157.

Utlandet:

Danmark: Den offentliga arbetsförmedlingen: s. 432.
Norge: Den offentliga arbetsförmedlingen: s. 433.

Arbetslön.

Sverige:

Arbetsgivareföreningens lönstatistiska årsbok 1918: s. 711.
Arbetslönerna i Stockholm och landsorten år 1919: s. 984.
Arbetslönernas stegring under åren 1913—1919: s. 585.
Hantverk, transportverksamhet, restaurangrörelse och husligt arbete åren 1914—1919, Tidlöner för vissa yrkesgrupper inom: s. 496.
Jordbruk: Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1918: s. 577.
Järnvägsbyggnadsarbeten, Löneförhållanden vid statens, år 1919: s. 696.
Lantarbetarnas löneförhållanden under år 1919: s. 145.
Skogsarbetarnas löneförhållanden under år 1919—20: s. 149.
Tobaksmonopolet: Arbets- och löneförhållanden vid A.-B. Svenska tobaksmonopolet under år 1919: s. 707.
Vattenfallsstyrelsens byggnadsarbeten år 1919, Löneförhållanden vid: s. 700.

Utlandet:

De nordiska länderna: Lönestegringen under kristiden: s. 251.
Danmark: Arbetslönerna under 1:a kvart. 1920: s. 1023.
England: Lönenämnden för jordbruket: s. 325. Lönestegringen sedan krigsutbrottet: s. 523. Vinstandelssystemet inom det brittiska näringslivet: s. 937.
Förenta staterna: Lönestegringen 1913—1919: s. 524.
Tyskland: Arbetslönernas stegring inom Tysklands *industri*: s. 56.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

Sverige:

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna: 1919: 1 juli, 1 aug. o. 1 sept.: s. 9; 1 okt., 1 nov. o. 1 dec.: s. 99; 1920: 1 jan., 1 febr. o. 1 mars: s. 467; 1 april o. 1 maj: s. 737: 1 juni: s. 838; 1 juli: s. 958; 1 aug.: s. 1084; 1 sept.: s. 1179.
Arbetslöshetens bekämpande under åren 1921 och 1922, Anslag till: s. 1077.
Arbetslöshetsunderstöd, Ny kungörelse angående: s. 1081.
Arbetsmarknaden: 1919: okt. o. nov.: s. 1: dec. o. 1920: jan.: s. 91; febr.: s. 249; mars: s. 349; april: s. 459; maj: s. 575; juni: s. 683; juli: s. 783; aug.: s. 887; sept.: s. 973; okt.: s. 1069.
Arbetstillgången enligt uppgifter från industriidkare m. fl.: 1919: 3:e kvart.: s. 3; 4:e kvart.: s. 93; 1920: 1:a kvart.: s. 461; 2:a kvart.: s. 785; 3:e kvart.: s. 1071.
Jordbruk: Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1918: s. 577.
Sjömansyrket: Arbetstillgången under år 1919: s. 285.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under år 1919: s. 14.

Statsarbeten, Skogssällskapets, under år 1919: s. 153.
Tobaksarbetare, Understöd av statsmedel till förutvarande: s. 624.
Understödsverksamheten för arbetslösa: s. 63, 199, 335, 445, 531, 669, 736.

Utlandet:

Det nordiska samarbetet rörande socialstatistiken: s. 791.
Arbetslöshetslagstiftningen efter världskriget: s. 406. (Jfr nedan Belgien, Danmark, England, Frankrike, Italien, Nederländerna, Norge, Polen, Schweiz, Spanien, Tyskland, Österrike.)
Belgien: Arbetslöshetslagstiftningen efter världskriget: s. 406.
Det industriella arbetets återupptagande: s. 1024.
Danmark: Arbetslösheten under år 1919: s. 729.
Arbetslöshetsförsäkringen 1917/18: s. 434; 1918/19: s. 730.
Arbetslöshetslagstiftningen efter världskriget: s. 407.
Arbetslöshetsunderstöd för fiskare: s. 938.
De kommunala hjälpkassornas verksamhet under räkenskapsåren 1917—1918 och 1918—1919: s. 52.
Försörjningslagstiftningens problem: s. 280.
England: Arbetslöshetslagstiftningen efter världskriget: s. 409.
Arbetsmarknaden 1919: sept., okt. o. nov.: s. 53; dec.: s. 181; 1920: jan.: s. 320; febr.: s. 433; mars: s. 524; april: s. 664; maj: s. 728; juni: s. 834; juli: s. 938; aug.: s. 1023; sept.: s. 1158.
Reformer rörande socialförsäkringen: s. 310.
Frankrike: Arbetslöshetslagstiftningen efter världskriget: s. 410.
Italien: Arbetslöshetslagstiftningen efter världskriget: s. 411.
Nederländerna: Arbetslöshetslagstiftningen efter världskriget: s. 411.
Norge: Arbetslöshetsförsäkringen 1909—1918: s. 662; 1919: s. 1024.
Arbetslöshetslagstiftningen efter världskriget: s. 413.
Polen: Arbetslöshetslagstiftningen efter världskriget: s. 413.
Schweiz: Arbetslöshetslagstiftningen efter världskriget: s. 414.
Spanien: Arbetslöshetslagstiftningen efter världskriget: s. 417.
Tyskland: Arbetslöshetslagstiftningen efter världskriget: s. 417.
Arbetsmarknaden 1919: sept., okt., nov.: s. 53; dec.: s. 181; 1920: jan.: s. 321; febr.: s. 433; mars: s. 524; april: s. 664; maj: s. 728; juni: s. 834; juli: s. 938; aug.: s. 1023; sept.: s. 1158.
Ändrade bestämmelser om arbetslöshetsunderstöd: s. 663.
Österrike: Arbetslöshetslagstiftningen efter världskriget: s. 418.

Arbetstid.

Sverige:

Arbetarsemester, Arbetstidskommitténs förslag till lag om: s. 691.
Arbetsrådets beslut: s. 191, 327, 439, 666, 948, 1032, 1165.
Hotell-, restaurang- och kaférörelse, Arbetstidsförhållandena vid: s. 257.
Jordbruk: Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1918: s. 577.
Socialstyrelsens handläggning av arbetstidsärenden: 1920: 1:a kvart.: s. 505; 2:a kvart.: s. 843; 3:e kvart.: s. 1026.
Svenska fartyg, Arbetstiden å: s. 187, 322, 434, 525, 661, 727.

Utlandet:

Arbetstidens begränsning i olika länder, Frågan om: s. 435. (Jfr nedan de särskilda länderna.)
Belgien: Arbetstidslagstiftningen: s. 1026.
Frågan om arbetstidens begränsning: s. 435.
Brittiska Indien: Arbetstidsfrågan: s. 525.
Danmark: Ändringar i butikstängningslagen: s. 525.
England: Frågan om arbetstidens begränsning: s. 435.
Frankrike: Begränsning av arbetstiden för lantarbetare: s. 1027.
Undantag från arbetstidslagens tillämpning: s. 1027.
Förenta staterna: Frågan om arbetstidens begränsning: s. 436.
Italien: Frågan om arbetstidens begränsning: s. 435.
Ryssland: Frågan om arbetstidens begränsning: s. 435.
Spanien: Arbetstidslagstiftningen: s. 187, 436.
Tyskland: Frågan om arbetstidens begränsning: s. 435.
Österrike: Arbetstidslagstiftningen: s. 436.
Lagstiftning för hembiträden: s. 727.

Bostadsförhållanden.

Sverige:

Bostadsproduktionen, Statsunderstöd till: s. 809.
Bostadsransonering, Utredning om, i Sverige: s. 1028.
Bostadsräkning, Plan för 1920 års allmänna: s. 975.
Bostadsräkningar, Redogörelse för 1912—1914 års allmänna: s. 490.
Byggnadsverksamheten i Sveriges större städer år 1919: s. 369.
Hyresnämndernas verksamhet under år 1919: s. 1106.
Hyresstegringen, Preliminär uppskattning av, 1914—1920: s. 1027.
Hyresstegringslagen år 1920: s. 795.
Nya socialstatistiska undersökningar: s. 832.
Statsbeslag å cement för byggnadsändamål: s. 977.

Utlandet:

Internationella bostads- och stadsplanekongressen den 3—11 juni 1920: s. 894.
Danmark: Bostadshyrorna 1916—1919: s. 940.
Bostadskommissionen av 1918: s. 939.
England: Bostadsfrågans utveckling: s. 174, 421.
Lagen om reglering av hyror och inteckningsräntor: s. 518, 934.
Finland: Statsunderstöd till bostadsproduktionen: s. 941.
Förenta staterna: Byggnadsstudier i Nordamerikas förenta stater: s. 1000.
Norge: Bostadsransonering: s. 940.
Statsunderstöd till bostadsproduktionen: s. 640.
Schweiz: Åtgärder mot bostadsbristen: s. 730.
Sydafrika: Hyreslagstiftning: s. 941.

Fattigvård och välgörenhet.

Utlandet:

Danmark: De kommunala hjälpkassornas verksamhet under räkenskapsåren 1917—1918 och 1918—1919: s. 52.
Försörjningslagstiftningens problem: s. 280.

Föreningsväsen.

Sverige:

Arbetsgivar- och arbetarorganisationernas utveckling under krigsåren, De svenska: s. 44.
Husmodersföreningar. Riksförbundet för Sveriges: s. 55.
Ideella föreningar: De ideella föreningarna i Sverige år 1917 och deras ekonomiska förhållanden: s. 718.
Ideella föreningarna, Förslag till lag: s. 184.

Utlandet:

Fackföreningsrörelsen i de nordiska länderna under krigsåren: s. 186.
England: Den engelska fackföreningsrörelsen under krigsåren: s. 321.
Förslag till ombildning av styrelsen för den engelska fackföreningskongressen: s. 929.
Japan: Lagförslag om fackföreningar: s. 526.

Internationell reglering av sociala förhållanden.

Arbetarkongressen, Den nionde skandinaviska: s. 185.
Arbetsbyrån: Internationella arbetsbyråns i Genève konstituerande sammanträden: s. 179.
Internationella arbetsbyråns i Genève publikationsverksamhet: s. 1020.
Arbetskonferenser: Den internationella arbetskonferensen i Washington: s. 19; i Genève 1921: s. 522.
Bostadskongress: Den internationella bostads- och stadsplanekongressen i London den 3—11 juni 1920: s. 894.
Sjömanskonferens: Den internationella sjömanskonferensen i Genua: s. 320, 889.
Socialstatistiken, Det nordiska samarbetet rörande: s. 790, 1085.

Kollektivavtal, arbetsavtal m. m.

Sverige:

Förhandlingsorganisation, De svenska städernas: s. 527.
Kollektivavtal i Sverige år 1918: s. 357; år 1919: s. 1144.

Utlandet:

Österrike: Lagstiftning för hembiträden: s. 727.

Kooperation.

Sverige:

Kooperativa förbundets omsättning under år 1919: s. 184.
Kooperativa förbundets verksamhet under år 1919: s. 827.
Kooperativ verksamhet i Sverige 1914—1916: s. 1135.

Utlandet:

Tyskland: Den kooperativa rörelsen och livsmedelsmarknaden i Berlin 1918—1919: s. 57.

Levnadskostnader.

Sverige:

Bränslebesparing: Yrkesinspektionens medverkan till vinnande av bränslebesparing vid ångpanneanläggningar: s. 835.

Byrortsgruppering: Gruppering av orter (kommuner) i riket efter levnadskostnadernas storlek: s. 857.

Fiskets avkastning i Sverige år 1918: s. 1028.

Husmodersföreningar, Riksförbundet för Sveriges: s. 55.

Levnadskostnadsundersökning på landsbygden: s. 188.

Livsmedelspriser och levnadskostnader: 1919: okt. o. nov.: s. 80; 4:e kvart.: s. 216; 1920: jan. o. febr.: s. 344; mars: s. 454; 1:a kvart.: s. 540; maj: s. 678; 2:a kvart.: s. 748; juli: s. 852; aug.: s. 968; 3:e kvart.: s. 1042; okt.: s. 1179.

Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn: s. 507, 914

Nya socialstatistiska undersökningar: s. 832.

Utlandet:

Det nordiska samarbetet rörande socialstatistiken: s. 793, 1085.

Danmark: Levnadskostnadernas stegring: s. 323, 942.

Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn: s. 507, 914.

England: Levnadskostnadernas stegring: s. 189, 437, 836, 1160.

Utredningar angående trustväsendet: s. 420, 515.

Finland: Levnadskostnadernas stegring: s. 1159.

Frankrike: Livsmedelskostnadernas stegring: s. 944.

Förenta staterna: Livsmedelsprisernas och levnadskostnadernas stegring: s. 836, 1161.

Norge: De kommunala provianteringsråden: s. 188.

Levnadskostnadernas stegring: s. 324, 942.

Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Kristiania och Köpenhamn: s. 507, 914.

Tyskland: Den kooperativa rörelsen och livsmedelsmarknaden i Berlin 1918—1919: s. 57.

Nykterhetsrörelsen.

Sverige:

Brännvinstillverkningsförordningen, Revision av: s. 1161.

Fylleriförseelserna och deras orsaker: 1919: 4:e kvart.: s. 287; 1920: 1:a kvart.: s. 609; 2:a kvart.: s. 905.

Maltdrycker, Utredning om förbud mot starkare: s. 1162.

Nykterhetsnämndernas verksamhet 1913—1918: s. 601.

Rusdrycksförbud, Nykterhetskommitténs förslag om: s. 902.

Stockholmssystemet: Aktiebolaget Stockholmssystemets verksamhet år 1919: s. 732.

Olycksfallsförsäkring.

Sverige:

Riksförsäkringsanstaltens årsberättelse för 1918: s. 527.

Socialförsäkringens organisationsformer, Utredning om: s. 1102.

Utlandet:

Danmark: Den nya olycksfallsförsäkringslagen: s. 944.

England: *Förslag om obligatorisk olycksfallsförsäkring*: s. 932.

Reformer rörande socialförsäkringen: s. 310.

Sjukförsäkring.

Sverige:

Förslag till lag, Nytt, om sjukförsäkring: s. 1092.

Socialförsäkringens organisationsformer, Utredning om: s. 1102.

Socialförsäkringskommitténs förslag till allmän sjukförsäkring: s. 32.

Socialstyrelsens utlåtande över sjukförsäkringsförslaget: s. 116.

Utlandet:

Danmark: *Försörjningslagstiftningens problem*: s. 280.

England: Ändringar i lagen om sjuk- och invaliditetsförsäkring: s. 930.

Reformer rörande socialförsäkringen: s. 309.

Norge: Sjukförsäkringsfrågan: s. 528.

Tyskland: Ny lagstiftning rörande moderskapshjälp: s. 511.

Strejker, lockouter, medlings- och förlikningsförfarande.

Sverige:

Arbetsinställelser i Sverige år 1918: s. 896.
Förhandlingsorganisation. Svenska städernas: s. 527.
Förlikningsmäns, Statens, verksamhet år 1918: s. 826.
Medling i arbetstvister, Nya lagar om: s. 472.

Utlandet:

Medling i arbetstvister, Utländsk lagstiftning rörande: s. 482. (Jfr nedan Danmark, England, Finland, Frankrike, Norge, Schweiz, Tyskland, Österrike, Förenta staterna.)
Australien: Arbetsinställelser 1913—1919: s. 1030.
Belgien: Arbetsinställelser år 1919: s. 659.
Danmark: Arbetsinställelser 1917 och 1918: s. 656.
Lagstiftning rörande medling i arbetstvister: s. 482.
England: Arbetsinställelser 1918 och 1919: s. 657.
Lagstiftningen om förhandling och skiljedom i arbetstvister: s. 319.
Medlingsväsendet under krigsåren: s. 636.
Finland: Arbetsinställelser 1917 och 1918: s. 656.
Lagstiftning rörande medling i arbetstvister: s. 482.
Frankrike: Lagstiftning rörande medling i arbetstvister: s. 483.
Förenta staterna: Andra amerikanska industrikonferensen: s. 631.
Arbetsinställelser i Nordamerikas förenta stater 1916—1919: s. 945.
Industridomstolen i Kansas: s. 1163.
Lagstiftning rörande medling i arbetstvister: s. 488.
Nederländerna: Arbetsinställelser 1918 och 1919: s. 660.
Norge: Den norska medlingsinstitutionens verksamhet år 1918: s. 660.
Lagstiftning rörande medling i arbetstvister: s. 485.
Schweiz: Lagstiftning rörande medling i arbetstvister: s. 485.
Tyskland: Arbetsinställelser 1917 och 1918: s. 658.
Lagstiftning rörande medling i arbetstvister: s. 486.
Österrike: Lagstiftning rörande medling i arbetstvister: s. 487.

Ut- och invandring.

Sverige:

Emigrationen: 1919: 3:e kvart.: s. 54; år 1919: s. 366; 1920: 1:a kvart.: s. 664; 2:a kvart.: s. 946.

Utlandet:

Förenta staterna: Förslag till reglering av invandringen i Förenta staterna: s. 732.
Invandringen under senaste århundradet: s. 182.
Återinvandring från Amerika till Europa: s. 528.

Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring.

Sverige:

Pensionsstyrelsens årsberättelse för 1918: s. 437.
Socialförsäkringens organisationsformer, Utredning om: s. 1102.

Utlandet:

Belgien: Förslag om folkpensionering: s. 734.
Den nya folkpensioneringslagen: s. 1030.
Danmark: Försörjningslagstiftningens problem: s. 280.
England: Förslag till ändringar i lagen om ålderdomspensionering: s. 49.
Reformer rörande socialförsäkringen: s. 308 o. 309.
Ändringar i lagen om sjuk- och invaliditetsförsäkring: s. 930.
Frankrike: Gruvarbetarnas pensionsförsäkring: s. 519.
Italien: Obligatorisk ålderdoms- och invaliditetsförsäkring: s. 661.
Nederländerna: Invaliditets- och ålderdomsförsäkring: s. 181.
Norge: Ny utredning om folkpensionering: s. 1164.
Schweiz: Förslag om ålderdoms- och invaliditetsförsäkring: s. 662.
Spanien: Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring: s. 662.
Österrike: Pensionsförsäkringen: s. 1164.

Stockholm 1920. P. A. Norstedt & Söner. 200102